T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ONBİRİNCİ

MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

8 - 11 HAZİRAN 1982

2008
372.12

(TIPKI BASIM)

ÖNERİLER
KONUŞMALAR
KARARLAR

ONBİRİNCİ

MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

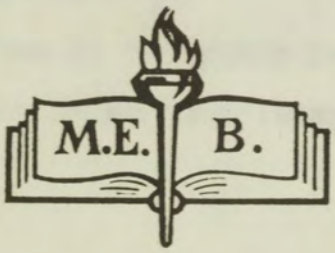
T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ONBİRİNCİ

MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

8 - 11 HAZİRAN 1982

(TIPKI BASIM)

ÖNERİLER
KONUŞMALAR
KARARLAR

Millî Eğitim Basımevi — İstanbul 1991

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 2318
TANITICI YAYINLAR DİZİSİ ..... : 63

91.34.Y.0002.925

Millî Eğitim Bakanlığı Yayımlar Dairesi Başkanlığının 19.10.1990 tarih ve 8544 sayılı emriyle ikinci defa 3.000 adet basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

AÇIŞ KONUŞMALARI

Devlet Başkanı Orgeneral Sayın Kenan Evren'in XI. Millî Eğitim Şûrası'nda yaptığı konuşma 5

Millî Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'ın XI. Millî Eğitim Şûrası'nı Açış Konuşması 7

Talim ve Terbiye Başkanı Burhan Göksel'in XI. Millî Eğitim Şûrasının Açılışında yaptığı sunuş konuşması 11

KUTLAMA MESAJLARI

Millî Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Orgeneral Necdet Üruğ'un XI. Millî Eğitim Şûrası'nı Kutlama Mesajı 17

Başbakan Bülent Ulusu'nun XI. Millî Eğitim Şurası'nı Kutlama Mesajı 18

Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı Münir Güney'in XI. Millî Eğitim Şûrası'nı Kutlama Mesajı 19

BÖLÜM : I

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın İncelemesine Sunulan Temel Doküman : Millî Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları (Durum ve Sorunlar) 21

BÖLÜM : II

XI. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurul Çalışmaları 175

1. Birinci Gün Çalışmaları (8 Haziran 1982) 175

2. İkinci Gün Çalışmaları (9 Haziran 1982) 257

3. Üçüncü Gün Çalışmaları (10 Haziran 1982) 307

a. Öğretmen Eğitiminin Gelişimi Komisyonu Raporu 309

b. Öğretmen Eğitiminde Hizmetöncesi Sorunlar ve Öneriler Komisyonu Raporu 315

Sayfa

c. Eğitim Uzmanlarının Eğitimi Komisyonu Raporu 323

d. Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi Komisyonu Raporu 331

e. Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri Komisyonu Raporu 339

4. Dördüncü Gün Çalışmaları (11 Haziran 1982) 347

BÖLÜM : III

EKLER

Şûra Gündemi 417

Şûra Toplantı Programı 419

Şûra'nın Kuruluşu ..... 42.

Şûra Üyelerinin ve Müşahitlerinin Listesi 424

Şûra Üyelerine Sunulan Diğer Yayınlar Listesi 443

DEVLET BAŞKANI ORGENERAL SAYIN KENAN EVREN'İN XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI'NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Hepimizin yetişmesinde büyük katkıları olan değerli öğretmenler ve sayın konuklar :

Geçen sene yapılan X. Millî Eğitim Şûrası'na elimde olmayan sebeplerle ben ve Millî Güvenlik Konseyi üyesi arkadaşlarım katılamadığımızdan dolayı çok üzgündük. Ama bu sene XI. Millî Eğitim Şûrası'na katılmakla bu üzüntümüzü biraz olsun hafifletmiş olduk. Gerek ben, gerek arkadaşlarım sizlerin aranızda bulunmaktan büyük bir sevinç ve mutluluk duymaktayız; evvela bunu ifade etmek isterim.

Bu eğitim şûrasında öğretmenin ve eğitim uzmanının problemlerine çözüm yolları aranması hakkındaki konunun getirilmesi çok iyi seçilmiş bir konudur. Zira bir yerde de işaret ettiğim gibi çalışan kim olursa olsun rahat ve huzur içerisinde çalışamıyorsa, o kişiden, özellikle o öğretmenden verimli iş beklememiz mümkün değildir. Hele en ücra köylere kadar giden öğretmenlerin problemlerini bu ücra köylerde gideremediğimiz, genç bir bayan veya genç bir erkek öğretmen orda kendini yapayalnız hissediyorsa, elinden tutanı yoksa, başını sokacak bir evi bulunmuyorsa, köy odasında kalıyorsa bu öğretmenden vazife beklememiz de mümkün değildir. İşte uzun seneler öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının bu konularına gerekli şekilde eğinilmemiş veya eğinilmişte çare bulunulmamış olmasından dolayıdır ki bundan çok ustalıkla istifade etmesini bilenler o kıymetli öğretmenlerimize yanaşmışlar ve hepimizin bildiği gibi bir kısım öğretmenlerimizi — ama çok şükürki azınlıkta olan bir kısım öğretmenlerimizi — Atatürk'ün yolundan saptırabilmişlerdir. Aynı noktalara bir daha gelmememiz için bu değerli öğretmen kitlesine problemlerine eğilmemiz, bunları bir an evvel halletmemiz gerektiği kanısındayım. Elbette senelerin biriktirdiği problemlerin kısa bir sürede çözülmesi de mümkün değildir. Ancak buna başlanılmış olması ve bu şûrada bu konulara değinilmek suretiyle hal çarelerinin gösterilmiş olması da büyük bir adım olarak nitelendirilebilir. Biz yönetim olarak hükümetle beraber bu değerli öğretmenlerimizin problemlerinin halledilmesi için ne mümkünse yapmaya hazırız.

Bu vesile ile sizlere bir nokta hakkında da düşündüklerimizi belirtmek isterim. Ana kucağında yetişen çocuk muayyen bir yaşa geldikten sonra sizlerin sorumluluklarınıza tevdi edilmektedir. Öğretmenin değerini sizlere anlatacak değilim. Çünkü bunun değerini ve Atatürk'ün ilkelerini biz sizlerden, öğretmen-

lerimizden öğrendik. O halde sizlere teslim edilen bu yavruları, ana kucağından gelen bu yavruları siz nasıl yoğurursanız, o şekilde hayata atılacaktır. Bu bakımdan sizlere düşen görev ulvidir, çok kutsidir. Bu görev sorumluluğunun içerisinde olarak bize bu günleri gösteren Atatürk'ün yolunda olarak bu yavruları yetiştirmenizi bilhassa rica ediyoruz.

12 Eylül'den evvel öğretmenle öğrenci elele vererek okul içerisinde pankart yazmışlar, bomba imal etmişler, sokaklara beraber gitmişler ve beraber slogan atmışlardır. Bunları da unutmadık. Ama bu gibi davranış içerisinde bulunanlar çok şükürki aranızdan temizlenmiştir. 12 Eylül'den sonra gezdiğimiz bütün yerlerde müşahade ettiğimiz odur ki değerli öğretmenlerimiz her zaman olduğu gibi yine Atatürk'ün izindedirler, böyle olacaklarından da hiç şüphem yok.

Bu Millî Eğitim Şûrası'nda çok değerli kararlar alacağınıza inanıyorum. Ancak bu alınan kararların kağıt üzerinde kalmamasını, burada çok iyi sözler söylenip zabıtlara geçirilmesi ile yetinilmemesini bunların hassasiyetle takip edilip neticelendirilmesini de istiyoruz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI HASAN SAĞLAM'IN XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI'NI AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Devlet Başkanım,

Dört gün sürecek olan XI. Millî Eğitim Şûrası'nın yüksek huzurlarınızda açılmasını tarihi bir olay olarak nitelendiriyorum. Teşriflerinizle Millî Eğitim Camiasını onurlandırdınız. Ülkemizde Millî Eğitimin üstün ve ciddi değerini, belirli sorunların çözümü yolundaki gayretlerimizi unutulmaz anlamla vurgulamış oldunuz. Bize güç verdiniz. Şahsım ve Türk Millî Eğitim Camiası adına, en içten şükranlarımı arzederim.

Diğer sayın konuklarımıza ve şûranın değerli üyelerine hoşgeldiniz der, hepinizi en iyi dileklerimle selamlarım.

Geçen yıl toplanan X. Millî Eğitim Şûrası, Atatürk İlkeleri doğrultusunda, Türk Millî Eğitim sistemimizin yapısını, programlarını, yeni sistem içinde öğrenci akışının düzenlenmesini karara bağlamıştır. Ülkemizin durumu ve gerçekleri dikkate alınarak, belirli hedeflerine ulaşabilmeri için öğretmen unsurunun, yeri ve değeri, bir defa daha, önemle ve dikkatle vurgulanmıştır. Özellikle öğretmen sorununun bütün yönleri ile ele alınıp değerlendirilmesine ait karar alınmıştır.

Bakanlığımız, X. Millî Eğitim Şûrası'nın önerisini gözeterek aldığı kararla; öğretmen unsurunu ele almak, değerlendirmek ve kendi değeri içinde bütünleme'c amacıyla, bugün burada toplanan XI. Millî Eğitim Şûrası'nın gündemini, Millî Eğitim Hizmetinde "Öğretmen ve Eğitim Uzmanlarının Durum ve Sorunları" olarak tesbit etmiş ve seçkin üyelerden kurulu bu şûranın gündemine getirmiştir.

Cumhuriyet döneminde öğretmene ve öğretmen yetiştirmeğe değer verilmesi, eğitim bütünlüğünün başlıca hedefi ve kaçınılmaz ilkesi olmuştur. Ülkemizde irfan ordusunun fedakâr kişisi Türk Öğretmeni, kendisine sağlanan imkân ve şartlarında üzerinde, Yüce Atatürk'ün yolunda onurla görev yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir.

Bugün Atatürkçü Türk Öğretmeni, 12 Eylül öncesi, Millî Eğitimimizin her yandan aldığı ağır yaraları tedavi etmek için bilinçle ve anlayışla çalışmaktadır.

Bugün ülkemizin en uzak köşelerinde kendisinin de yetiştiği irfan yuvalarımızda, üstlendiği hassas ve ciddi görevini yürütmektedir. Altmış yıldan beri katettiğimiz mesafede uygar düzeyimizin mimarları, en başta öğretmenlerimiz ol-

muştur. Bu şûrada alınacak yeni karar ve uygulamalarla, ülkemizde her yönden yerini hakkı ile bulacak öğretmenlerimizin, dün olduğu gibi, gelecekte de, Atatürk milliyetçiliği etrafında toplanarak görev ve sorumluluğunu içtenlikle sürdüreceğine inanıyorum. Çünkü, Türk Öğretmeni her dönemde izinde olmaktan onur duyduğu ve doğru yolunu bulduğu Başöğretmeni Yüce Atatürk'ün şu sözlerini asla unutamaz; Ülke çapında Milletine olan sorumluluğunu inkâr edemez. "Milletleri Kurtaranlar, Yalnız ve Ancak Öğretmenlerdir", diğer bir sözünde "Yeni Nesil En Büyük Cumhuriyetçilik Dersini Öğretmenler Topluluğundan Alacaktır." Ve ayrıca "Öğretmenlerden Yoksun Bir Millet, Henüz Millet Adını Almak Yeteneğini Kazanmamıştır." diyen Atatürk; ülkemizde öğretmenin yerini ve hedefini belirlemiştir. Dünyada hangi liderdir ki, öğretmene bu kadar güvenmiş, inanmış ve ülkenin kaderini onlara teslim etmiştir.

İşte, bu nedenledir ki, XI. Millî Eğitim Şûrası'nda öğretmen ve eğitim uzmanları konusu, bu dönemde ayrı ve anlamlı şekilde ele alınması istenmiştir. Konu, Millî Eğitimin her öğretim kademesindeki öğretmen ve uzmanları, onların yetiştirme, öğrenim, ekonomik ve sosyal durum ve sorunlarını kapsamaktadır. Eğitim ve öğretim sisteminin başarıya ulaşması, temelde onu işletecek öğretmenlerin yetiştirilmesine bağlı olduğuna inanmıyan artık ülkemizde yetkili ve yetkisiz hiçbir kimsenin kalmadığını şükranla belirtmem lazımdır.

Sayın Devlet Başkanım,

Bugün çalışmalarına başlayan XI. Millî Eğitim Şûrası'nda konuya eğitim sistemimizi Atatürkçü bir görüşle, yeniden düzenlemeyi öngören X. Millî Eğitim Şûrası'nın esasları temel olmuştur. Böylece, XI. Millî Eğitim Şûrası'nda, Türk Öğretmeninin ve eğitim uzmanının niteliklerini Atatürk İnkılâpları ve ilkeleri doğrultusunda belirleme ve bu konudaki çeşitli sorunlara çözümler arama, kararlara ulaşma ve uygulamalara temel esaslar getirme asıl amaç olmuştur.

Bu maksatla, bir temel doküman hazırlanmış ve daha önce bütün üyelerin görüş ve incelemelerine sunulmuştur.

Bu dokümanda;

— Türk Millî Eğitiminin, yüksek eğitimin ve öğretmen eğitiminin; amaçları ve temel ilkeleri belirtilmiştir.

— Cumhuriyetten önceki dönemde öğretmen eğitimi, cumhuriyet döneminde öğretmen eğitimiyle ilgili politika, eğilim, amaç ve ilkeler, öğretmen yetiştiren kurumların gelişimi ve bugünkü durumları, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri ile çeşitli ülkelerde öğretmen yetiştirme modelleri incelenmiştir.

— Mevcut öğretmen yetiştirme sistemimiz, X. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilen yeni Türk Millî Eğitim Sistemi açısından değerlendirilmiş, öğretmen yetiştirmeye ilişkin mevcut sorunlara değinilmiş ve kabul edilen yeni sistemin gerekli kıldığı öğretmenliğin hizmet öncesi eğitim modeli geliştirilmiş, modelin başarı koşulları tartışılmış ve uygulama için önerilerde bulunulmuştur.

— Türk Millî Eğitim sisteminde, öğretmen dışında eleman yetiştirilmesi gereken alanlar tespit edilmiş ve bu alanlara uzmanlık düzeyinde elemanlar yetiştirilmesi gerektiği düşünülerek, bunların eğitimi için model önerilmiştir.

— Millî Eğitim Bakanlığında hizmetiçi eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuş, hizmetiçi eğitim kavram ve hizmetiçi türleri belirtilmiş, Millî Eğitim Bakanlığında hizmetiçi eğitimin amaçları, fonksiyonları saptanmış bunlarla ilgili bir teşkilât yapısı önerilmiş ve uygulama ilkeleri verilmiştir.

— Öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

— Ayrıca, belli bir yönteme göre belirlenen ve örnek olarak alınan 22 İl'in ilçelerinde ve köylerinde, her derece ve türdeki okulların öğretmen, yönetici, rehber ve uzmanlarına anketler uygulanmıştır. Anketler ve öğretmenlerin sorunlarına ilişkin 67 il raporları değerlendirilerek sonuçları şûra ek dokümanı olarak sayın üyelerin incelemesine sunulmuş bulunmaktadır.

Sayın Devlet Başkanım,

XI. Millî Eğitim Şûrası'na ilişkin bütün ön hazırlık ve çalışmalar Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilâtı ile üniversitelerimizin işbirliği ile yapılmıştır. Çalışmalarımızda öğretmen ve uzman yetiştiren bütün diğer kurumlarla, bunları istihdam eden Bakanlığımız arasında organik bir bağ kurulması gerektiği kabul edilmiştir. Millî Eğitimde görev alacak öğretmen ve eğitim uzmanlarının yetiştirilmeleri ve seçilmeleri konusunda bütün ilgili eğitim kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapılması konusu kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu görüşünde birleşilmiştir.

Böylece, diğer Millî Eğitim sorunları ile birlikte, Türkiyemizin ana sorunu olan öğretmen ve uzman konusunun her yönü ile Devletimize mal olması suretiyle, geleceğimizin güçlü Türkiyesi'ni huzur, güven ve refah içinde kurmamıza en büyük dayanak olacaktır diye değerlendiriyorum.

Hiç şüphe yok ki, XI. Millî Eğitim Şûrası'na ait sorun ülkemizin geleceği ile ilgili öğretmeni hedef almakla beraber, en az ona teslim ettiğimiz çocuklarımız ve gençlerimizle ve dolayısıyle bütün toplumumuzla direkt ilgilidir. Bu bakımdan konu çok derin, geniş ve hassastır. Alınacak önlemleri ise ciddi, anlamlı ve kaçınılmazdır.

Sayın Devlet Başkanım,

Bu anlayış ve çalışmalar sonucu sizlere sunulan dokümanların ana hatlarını, hedeflerini ve ilkelerini ve Millî Eğitimin genel görünüşünü belirtmiş bulunuyorum. Bu Millî Eğitim Şûrasında alınacak kararlar, halen Millî Eğitim Bakanlığında 55.000'i aşkın eğitim kurumlarında görev yapan 383.447'si öğretmen olmak üzere, 448.014 personeli hedef gütmektedir. Bu durum ülkemizde Millî Eğitimin ülke çapında yüce varlığını, diğer değerler yanında, ortaya koymaya yeter olduğunu sanıyorum. Çalışmalarımızın değerli görüş ve olumlu önerilerle yararlı sonuçlara bağlanacağına inanıyorum. Dokümanların hazırlanmasında; Ankara, Hacettepe ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerine mensup değerli bilim adamlarımızın, Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilâtında görevli personelimizin büyük gayret ve çalışmaları olmuştur. Yüksek huzurlarınızda, müsaadelerinizle kendilerine teşekkür etmek isterim.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın konu ve gündemi çerçevesinde yapılacak olan yoğun ve değerli çalışmaların başarılı olmasını Millî Eğitimize ve ülkemize en iyi sonuçlar hazırlamasını dilerim. Sayın Devlet Başkanıma, Sayın Millî Güvenlik Konseyi Üyelerine bize onur bahşeden, güç veren ve Millî Eğitim sorununa çok yakın ve özenle eğilmelerine olan şükranlarımı ve saygılarımı arzederim.

Sayın Devlet Başkanım arzu buyururlarsa konuşmaları, tensip ve takdirlerine maruzdur, arzederim.

TALİM VE TERBİYE BAŞKANI BURHAN GÖKSEL'İN XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI'NIN AÇILIŞINDA YAPTIĞI SUNUŞ KONUŞMASI

Pek Sayın Devlet Başkanım,

XI. Millî Eğitim Şûrası'na hoşgeldiniz. Hepimize onurlar getirdiniz. Şûra'ya katılan tüm üyeler ve izleyicilerle, arkadaşlarım adına şükranlarımızı ve saygılarımızı arzediyorum.

XI. Şûra'nın temel konusu : "Öğretmen ve Eğitim Uzmanları"dır.

Sayın Millî Eğitim Bakanımızın Şûra'mızı açış konuşmasından önce, Talim ve Terbiye Kurulunun Başkanı olarak, Şûra'mızın yapısı ve çalışma amaçlarına ait bazı hususları bilgilerinize sunacağım.

Hepimizin tek gayesi, Türkiye'nin geleceğini kendilerine teslim edeceğimiz Türk çocuğunu daha iyi eğitmek, daha mutlu bir yaşama ulaşmasını sağlamaktır.

Geçen yıl yapılan X. Millî Eğitim Şûrası'nda, Atatürkçü görüşlere göre, Türk Millî Eğitim sistemimizin yeni düzeni, programlar ve öğrenci akışının tanzimi hususunda köklü kararlar alınmıştı. Böylece geçen Şûramız, Türk Millî Eğitimin yapısına reformist hareketler getirmiş bulunmaktadır.

Şüphesiz ki, bu eğitim reformunu gerçekleştirecek olan ancak öğretmen ve eğitim uzmanlarıdır. X. Millî Eğitim Şûrası bu elemanların nasıl yetiştirilmesi gerektiği ile sosyal hak ve sorunlarının araştırılması hususlarına, ancak kısa değinmelerden sonra, işin derinlemesine incelenmesi görevini, XI. Millî Eğitim Şûrasına bırakmıştır.

Hangi tip ve modelde olursa olsun, bir eğitim sistemini işletecek ve şekillendirecek güç öğretmendir. Bir toplumda öğretmen ne ise, okulunuz ve tüm eğitim sistemimiz o'dur. Dolayısıyle de çocuğunuz da o'dur.

Öğretmenin, millî amaçlarımıza en uygun gelen biçimde yetiştirilmesi, kişiliğinin manen ve maddeten tatmin edici bir düzeye ulaştırılması, araç ve gereçten de önce gelir. İyi yetişmiş huzurlu ve idealist bir öğretmenin diğer unsurlardaki eksiklikleri de yendiği çok kez görülmüştür.

XI. Şûra için kurulan hazırlık komisyonlarında "Öğretmen Eğitiminin Gelişimi", "Öğretmen Eğitiminde Hizmetöncesi Sorunlar ve Öneriler", "Eğitim Uzmanlarının Eğitimi" ve "Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi" konularında çalışma raporlarını kapsayan temel bilimsel doküman daha önce sayın üyelere ulaştırılmıştı.

"Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Yolları" Komisyonunun çalışmaları 67 ilimizin Millî Eğitim Müdürlerinin raporları ile 17.000 öğretmenle yapılan geniş çaplı bir anketin teknik değerlendirmesini de içerdiğinden henüz ikmal edilmiş ve bugün üyelerimize "Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması" dokümanı adıyla sunulmuştur.

Bu dokümanda, ülkemizde, bugüne kadar yeterince değinilmemiş olan "Öğretmenin eğitim meselelerindeki görüşleri nedir? Kendisinin derdi ve sorunu nelerdir? konusunun, ancak bu dönemde Millî Eğitim Bakanlığınca cesaretle ele alındığını ve bilimin süzgecinden geçirilerek sizlere ve kamuoyuna iletildiğini müşahade edeceksiniz.

Ön çalışmaları yapan bütün ihtisas komisyonlarımızın, bu noktaya gelinceye kadar, nasıl bir gayretin içinde olduklarını görevim dolayısıyle çok yakından izledim. Maddi hiç bir karşılık beklemeden tam manasiyle gönülden yapılan çalışmalar, bana yalnız heyecan değil, yaşlanmış bir eğitimci olarak gurur da verdi. Emeği geçen tüm üniversite öğretim üyelerimize, camiamızdan katılan uzmanlara teknik görevlilere ve anketlere illerden katılan Millî Eğitim Müdürlerimize ve öğretmenlerimize şükranlarımı arzetmeyi vazife sayıyorum.

Sayın dinleyenlerim;

Türkiye'de "Öğretmen meselesine çözümler ararken, Büyük Atatürk'ün "Millî Eğitim anlayışı"na ve özellikle "Türk öğretmenine bakışı"na değinmemek mümkün değildir. Araştırmacılarımız ve konu üzerinde her tür çalışmayı yapanlarımız için bu görüşler "ilke" mahiyetinde "temel kaynak"lardır.

Mustafa Kemal; daha 1911 Trablus günlerinde Binbaşı iken, milletin eğitimini düşünür "birgün halkımızın eğitim düzeyini, kendi seviyesine çıkaracağını" söyler.

9 Eylül 1922 de İzmir'e girmiştir. Büyük Zafer kutlanmaktadır. Halide Edib'in Zaferi kazandınız. "Ne kadar mutlusunuz paşam", sözlerine "Mücadelemizin bence küçüğünü bitirdik. Geri kalmış halkımızı Batı medeniyeti seviyesine ulaştırmak için, asıl ve büyük mücadelemiz şimdi başlıyor" der.

Yine o günlerde; "İşte memleketi kurtardınız, şimdi ne yapmak istersiniz?" sorusunu da "Maarif vekili olarak, millî ilim ve irfanı yükseltmeğe çalışmak en büyük emelimdir" diye cevaplar.

Atatürk'te, inkilapları yapma mücadelesinde daima "milleti cehaletten kurtarmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak" fikri ana ve temel fikirdir.

1921'de Sakarya muharebelerinin yaklaştığı günlerde, ilk Millî Eğitim Şûramız sayılabilecek olan "Maarif Kongresi"ni toplar. Bu kongrede ve hemen

müteakip konuşmalarında "Millî eğitimimizin genel politikasını çizer. Eğitim programlarından, metodlardan, öğretmenin yetişmesi, davranışları, halkın eğitilmesi, öğrenci kitapları, laik eğitim, kızlarımızın yetişmesi ve karma eğitim, özel öğretim, öğretmenin toplumdaki yeri, terfihi ve sosyal hakları, öğretmenin politik baskılara karşı davranışları ve saygınlığı konularında koyduğu esaslar bugün için de tap tazedir, her tür eğitim çalışmacılarına ışık tutacak yüksek niteliktedir.

Çeşitli gezilerde daima öğretmen topluluklarında konuşur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin heryıl açılış törenindeki söylevlerinde, tüm devlet meseleleri arasında en fazla zamanını "Millî Eğitim"e ayırır. Bu bölümün içinde de ağırlığı "öğretmen, öğretmen hakları ve ona gösterilen saygı" bahsi teşkil eder. Gazi Mustafa Kemal, kişisel davranışları ile de öğretmene saygının en güzel örneklerini verir.

1921 Kongresinde, öğretmenleri "İstikbalimizin kurtarıcıları" olarak nitelendirdikten sonra onlara : "Hissiyatı hörmetkâranemi tezkâr etmek isterim"der.

1926 da, Samsun Ticaret Okulundaki toplantıda Atatürk "İstibdat döneminin baskılarıyla herkesin ağzı kilitlendiği zamanda bile, bizi bugüne yetiştirmeğe çalışan hakiki ve fedakâr muallimler ve mürebbiler eksik değildi. Onların bizlere verdiği feyiz elbette esersiz kalmamıştır" dedikten sonra, öğretmenler arasında bulunan ortaokuldan kendisinin bir hocası için "İstikbal için ilk fikirleri bize vermiştir" demek alicenaplılığını gösterir.

1924 de Türkiye Büyük Millet Meclisi açış söylevinde "Öğretmenlerin yeni nesli yetiştirmede sarfettikleri fedakârane gayreti" övdükten sonra "vazife başında ekserisine bizzat beyan ettiğimiz takdiratı, huzurunuzda da tekrar ifade etmekle mübahiyim" diye noktalar.

1922 de Bursa'da, İstanbul'dan gelen öğretmenlerle yaptığı konuşma, Türk Millî Eğitim davasının çeşitli dalları üzerinde ilkeleri içerdiği görülür. Atatürk, bu konuşmasında "Çocuk olup sizlerin öğrencisi olmayı isterdim" diye övgü ile başlar, tüm milletin okutulmasının seferberliğini talep eder ve konuşmasını "Ordularımızın ihraz ettiği zafer ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı, hakiki zaferi siz ihzar ve idame edeceksiniz ve behemehal muvafaak olacaksınız. Ben ve sarsılmaz imanla, bütün arkadaşlarım, sizi takip edeceğim. Ve sizin tesadüf edeceğiniz mevanii kıracağız" diyerek onlara cesaret vererek bitirir.

1924 de Ankara'daki Türkiye Öğretmenler Kongresine de gelir. "Muallimler yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr muallim ve mürebbileri, sizler yetiştireceksiniz.Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır" diye pek bilinen görüşlerini "Eserin kıymeti, sizin meharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle mütenasip bulunacaktır" ve "Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür nesiller ister" sözleriyle tamamlar.

1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi açış söylevinde, şehirlerimizde bir tür "Halk eğitim merkezi"nin kurulması ve buralarda, halktan okuma - yazma bilmeyenlerin okutulması ve diğer konularda yetiştirilmesi için öğretmenlere vazife verir. Bir yıl sonra 1924 Meclis nutkunda ise, yine öğretmenden söz ederken "Bu münevver heyetin bulundukları muhitlerde daire-i tedrislerindeki talebeden başka, halk üzerindeki feyyaz tesirlerini büyük memnunlukla yad ederim" diyerek bugünkü deyimiyle "Yaygın eğitim" meselesinin ele alındığının beğenisini gösterir.

Dönemin bütün zor şartlarına rağmen, Gazi Mustafa Kemal'in 1923'de 15 öğretmen okulunun açılmasını kararlaştırdığını görüyoruz.

İşte bu yılki meclis açış söylevinde şöyle der: "Efendiler mekteplerde tedrisat vazifesini şayan-ı itimad ellere teslimini, evladı memleketin o vazifeyi kendine bir meslek, hem bir mefkûre addedecek fazıl ve muhterem muallimler tarafından yetiştirilmesini temin için muallimlik, sair serbest ve yüksek meslekler gibi tedricen terakkiye ve her halde temini refaha müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafından muallimler cemiyeti beşeriyenin en fedakâr ve muhterem unsurlarıdır. Vatanın fedakâr evlatlarından mürekkep olan muallim ve müderrislerin terfih ve ikdarına ait ihzar edilen kanun layihası yakında Meclis-i Âliye arzedilecektir". İşte bugün şûra konusu olarak ele aldığımız temel konu hakkındaki esasları daha 1923'lerde vazetmiştir.

1926 söylevinde, dikkate şayan iki konuya ilk kez değinir. Birisi bugünkü "Eğitim uzmanları" mevzuudur.

Diğeri ise Talim ve Terbiye kuruludur.

Der ki: "Memleketteki talim ve tedris esasları, ilmî ve müstakil bir merkezden sevk ve idare maksadıyle tasavvur edilen Talim ve Terbiye Dairesi tesis edilmiştir."

Zamanın sınırlılığı nedeniyle, Büyük Atatürk'ün Öğretmen, öğretmenin yetişmesi, öğretmenin hakları ve onun saygınlığı konusunda söylediklerini daha fazla ele alamıyacağım. Bu konuya gösterdiği büyük ilgi O'nun 1922'lerde "Maarif Vekili" olmak isteğindeki samimiyetini gösterir.

Millî Eğitimimizde, Atatürk'ün eğitim mevzuları üzerinde tüm ilkeleri, hepimize daima rehber olmaktadır. İşte bu nedenle Bakanlığımız O'nun "Başöğretmen Atatürk" olarak da tüm kuşaklardaki Türk Öğretmenlerinin meslek öncüsü, örneği olarak simgelemiş bulunmaktadır.

Muhterem dinleyenlerim;

En kıymetli varlığımız olan çocuklarımızı, ellerine teslim ettiğimiz Türk öğretmenine, Büyük Atatürk gibi bakarsak, Onu Atatürk gibi değerlendirir ve mesuliyetlerini de O'nun gibi çizersek, Atatürk gibi, öğretmenliği yüce bir meslek olarak nitelersek (ki bugün böyle olduğuna inanıyorum), Ülkemizin tüm eğitim problemlerinin çözümünü de, beraber getirmiş oluruz.

Sayın Millî Eğitim Bakanımızı, açış konuşmaları için davet ederken, iki Şûranın ortaya koyduğu "Türk Millî Eğitimindeki İnkılâpçı Hareket"in muvaffak olacağına olan inancımı, Atatürk'ümüzün "Öğretimde İnkılâp, Önce Öğretmenin kafasında başlar" öz deyişinde bulunduğumu vurgulayarak sözlerimi bitiriyorum. Çünkü ben, eğitim alanındaki uzun yılların tecrübesiyle Atatürk'ün düşüncesindeki "Türk Öğretmeni"nin yaşadığına ve varlığına inanıyorum.

Yüce Şûra'mıza başarılar dileyerek, saygılarımı tekrar arzediyorum efendim. Teşekkür ederim.

7 Haziran 1982

Sayın Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı
ANKARA

XI. nci Millî Eğitim Şûrası'nın açılışına nazik davetiniz için teşekkür ederim.

Şûra'nın, Millî Eğitimimiz için hayırlı sonuçlar ortaya koyması temennisiyle, başarılar diler, saygılarımı sunarım.

Necdet ÜRUĞ
Orgeneral
MGK Genel Sekreteri

7 Haziran 1982

Sayın Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı
ANKARA

XI nci Millî Eğitim Şûrası çalışmalarına davetiniz için teşekkür ederim.

Şûra toplantısının öğretmenlerimizin ve eğitim uzmanlarımızın sorunlarının çözümlenmesinde yararlı olacağına inanıyor, başarılar temenni ediyorum.

Size, Millî Eğitim Bakanlığı mensuplarına ve davetlilere en iyi dileklerimi sunuyorum.

Bülend ULUSU
Başbakan

7 Haziran 1982

Sayın Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı
ANKARA

XI. Millî Eğitim Şûrası toplantısına nazik davetiniz için teşekkür ederim.

Doğu Karadeniz gezisi dolayısıyla üzülerek katılamıyorum. Şûra'nın Türk Millî Eğitimine ve ulusumuza uğurlu kararlar alacağı inancıyla şahsınızda şûraya katılanlara selam ve saygılar sunarım.

Münir GÜNEY
Köy İşleri ve
Kooperatifler Bakanı

BÖLÜM

MİLLÎ EĞİTİM HİZMETİNDE ÖĞRETMEN VE EĞİTİM UZMANLARI

(Durum ve Sorunlar)

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 7.5.1982 tarih ve 54 sayılı kararı ile 8 - 11 Haziran 1982 tarihleri arasında toplanan XI. Millî Eğitim Şûrası'nın incelemesine sunulan temel doküman bu bölümde yer almaktadır.

MİLLÎ EĞİTİM HİZMETİNDE ÖĞRETMEN VE EĞİTİM UZMANLARI
(Durum ve Sorunlar)

GİRİŞ

Bir eğitim sisteminin en önemli unsurlarını öğretmen ve eğitim uzmanları teşkil eder. Eğitim sisteminin başarısı, temelde, sistemi işletecek öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Hiç bir eğitim modeli, modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Bu nedenle, herhangi bir eğitim sisteminde, yeniden düzenleme yapılırken, söz konusu personelin yetiştirilmesi üzerinde önemle ve dikkatle durulması gerekir.

Bilindiği üzere, 23 - 26 Haziran 1981 tarihleri arasında toplanan X. Millî Eğitim Şûrası, Türk Millî Eğitim Sistemi'nin yeniden düzenlenmesi ve bu çerçevede eğitim sisteminin yapısı, programlar, öğrenci akışını düzenleyen kurallar konularında, Türkiye gerçeklerine dönük bir seri kararlar almıştır. Bu Şûrada, öğretmen ve diğer eğitim personelinin yetiştirilmesine ilişkin bazı görüş ve öneriler de tartışılmıştır. Ancak, önemi ve yeni sistemin gerekli kıldığı öğretmen ile eğitim uzmanlarına ilişkin niteliklerin belirlenmesi ve bu konudaki sorunlara çözümler aranmasının yeni bir Şûrada bütün boyutlarıyla tartışılarak tesbiti, sistemin verimi açısından zorunlu görülmüştür. Bu nedenle, XI. Millî Eğitim Şûrasında ele alınmak üzere seçilen "Millî Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları" konusu, sunulmuş bulunan dokümanda, aşağıda başlıkları sıralanan altı bölümde ele alınmış bulunmaktadır.

1. Millî Eğitimin, Yüksek Öğretimin ve Öğretmen Eğitiminin Amaçları ve İlkeleri,
2. Öğretmen Eğitiminin Gelişimi,
3. Öğretmen Eğitiminde Hizmetöncesi Sorunlar ve Öneriler,
4. Eğitim Uzmanlarının Eğitimi,
5. Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi,
6. Öğretmenlerin ve Eğitim Uzmanlarının Sorunları ve Çözüm Önerileri.

Birinci bölümde verilen amaçlardan sonra, ikinci bölümde, Cumhuriyetten önceki dönemde öğretmen eğitimi, Cumhuriyet döneminde öğretmen eğitimiyle ilgili politika, eğilim, amaç ve ilkeler, öğretmen yetiştiren kurumların gelişimi ve bugünkü durumları, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri ile çeşitli ülkelerde öğretmen yetiştirme modelleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, mevcut öğretmen yetiştirme sistemimiz, X. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilen Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi açısından değerlendirilmiş, öğretmen yetiştirmeye ilişkin mevcut sorunlara değinilmiş ve kabul edilen yeni sistemin gerekli kıldığı öğretmenliğin hizmetöncesi eğitimi modeli geliştirilmiş, modelin başarı koşulları tartışılmış ve uygulama için önerilerde bulunulmuştur.

Eğitim uzmanlarına ayrılan dördüncü bölümde, Türk Millî Eğitim Sisteminde, öğretmen dışında eleman yetiştirilmesi gereken alanlar tespit edilmiş ve bu alanlara uzmanlık düzeyinde elemanlar yetiştirilmesi gerektiği düşünülerek, bunların eğitimi için bir model önerilmiştir. Buna ek olarak, her uzmanlık alanı için bir görev formu (yaprağı) hazırlanmıştır.

Beşinci bölümde, Millî Eğitim Bakanlığı'nda hizmetiçi eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuş, hizmetiçi eğitim kavramı ve hizmetiçi türleri belirtilmiş, Millî Eğitim Bakanlığı'nda hizmetiçi eğitimin amaçları, fonksiyonları saptanmış, bunlarla ilgili bir teşkilât yapısı önerilmiş ve uygulama ilkeleri verilmiştir.

Altıncı bölümde, öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Bununla beraber, belli bir yönteme göre belirlenen, örnek olarak alınan 22 İl'in, ilçelerinde ve köylerinde her derece ve türdeki okulların öğretmen, yönetici, rehber ve uzmanlarına uygulanan "Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri - Öğretmen Anketi", "Öğretmen Sorunları - Millî Eğitim Müdürleri Anketi"ne verilen cevaplar ile Millî Eğitim Müdürleri tarafından hazırlanan, öğretmen dinlenme tesisleri ile köylerde çalışan öğretmenlerin sorunlarına ilişkin raporun değerlendirme sonuçları Şûra ek dokümanı olarak ayrıca sunulacaktır.

XI. Millî Eğitim Şûrası ile ilgili olan bütün ön hazırlık ve çalışmalar, Bakanlığımız ve Üniversitelerin işbirliği ile yapılmıştır. Bütün çalışmalarda öğretmen ve uzman yetiştiren kurumlarla, bunları istihdam eden Millî Eğitim Bakanlığı arasında organik bir bağ kurulması gerektiği kabul edilmiştir. Bakanlık'da görev alacak öğretmen ve eğitim uzmanlarının yetiştirilmeleri ve seçilmeleri konusunda bütün ilgili öğretim kurum ve kuruluşlarla Millî Eğitim Bakanlığının yakın işbirliği, yardım ve destek içinde bulunmaları gerekli ve kaçınılmaz olarak değerlendirilmiştir.

Bu doküman eğitim sistemimizi, Atatürkçü bir görüşle, yeniden düzenlemiş bulunan X. Millî Eğitim Şûrasının gerekli kıldığı Türk Öğretmeninin ve eğitim uzmanının niteliklerini Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri doğrultusunda belirleme ve bu konudaki sorunlara çözüm arama, kararlara ulaşma ve uygulamalara temel esaslar getirme amacıyla geliştirilmiş ve incelemenize sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. MİLLÎ EĞİTİMİN, YÜKSEK ÖĞRETİMİN VE ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN AMAÇLARI VE İLKELERİ

A. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI (VII. Millî Eğitim Şûrasında Kabul Edilen)

Millî Eğitim Ülkümüz, Türk Milletinin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde Millî şuur etrafında toplamak; millî ahlâki, insani, üstün değerlerini geliştirmek; milletimizi hür düşüncenin, sosyal zihniyet ile demokratik düzenin hakim olduğu, kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir anlayış içinde, bilgi, teknik, güzel sanatlar ve ekonomik bakımından çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı haline getirmektedir.

Bu ülküye ulaşmak için her yaştakileri eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetlerine göre en üstün seviyede yetiştirmek; milletimize ve insanlığa yararlı, iyi ve verimli yurttaşlar haline getirmek; sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının uygulanması için gereken çeşitli vasıftaki insan gücünü hazırlamak millî eğitimin amacıdır.

Bu sebeple Millî Eğitimin yetişmesini sağlayıcı yurttaş tipi özellikleri :

1. Toplumsal Yönden :

a. Türkiye Cumhuriyeti'nin, insan haklarına dayanan, millî demokratik, layik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu, Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün bulunduğunu bilir ve Türk milletinin bir ferdi olmanın şerefini duyar ve sorumluluğunu kavrar;

b. Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devrilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerine sahip olduğunu, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşit bulunduğunu; yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme haklarına, kişi hürriyetine, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğunu kabul eder.

c. Ailenin, Türk toplumunun temeli olduğunu bilir ve ona değer verir;

ç. Atatürk devrimlerine bağlıdır;

d. Kanunlara ve nizamlara saygılıdır;

e. Millî kaynakları korur, değerlendirir ve geliştirir;

f. İçinde bulunduğu şartları devamlı olarak iyileştirmeğe çalışır;

g. Genel refahın, bilimsel çalışma ve ilerlemelerle sağlayacağını kavrar;

h. Toplum olaylarıyle ilgilenen ve toplum menfaatlerini kişisel menfaatlerin üstünde tutar;

i . "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesine bağlıdır;

2. Kişisel Yönden :

a. Türkçeyi doğru olarak konuşur, okur ve yazar; Türklük ilkelerini bilir, benimser ve korur;

b. Kendisinin ve çevresinin sağlığını korur ve onları iyileştirmeğe çalışır;

c. Öğrenme ve gelişme isteğine, pratik hayatın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahiptir;

ç. Boş zamanlarını, kendisine ve topluma yararlı olacak şekilde okuma, güzel sanatlar, oyun, spor, gezi, eğlence ve başka yollarla değerlendirir;

d. Yurdunu sever, onu tanımağa ve tanıtmağa çalışır;

e. Büyüklere saygı, küçüklere sevgi geleneğimize gönülden bağlı olarak insanları sever, sayar, tabiatı, tabii anıt ve güzellikleri sever ve korur;

f. Ormanları sever ve geliştirir;

g. Hayvanları sever, hayvancılığı geliştirir;

h. Tarihi anıt veya eserlere ilgi ve saygı duyar, onları korur;

ı. Yurt savunmasını en kutsal görev bilir;

i. Tecrübe ve araştırmaya önem verir; muhakeme kabiliyeti gelişmiştir, müspet düşünce ve şahsiyet sahibidir;

j. Millî ve insanî ruhu aksettiren güzel sanat hareketleriyle yakından ilgilenir, bunların yurt içinde ve dışında yayılmasına ve sevilmesine çalışır;

k. Kendine güvenir, davranışlarını kontrol eder ve iyiye yöneltir;

l. Tenkitleri iyi karşılar ve bunlardan yararlanır;

m. Olayları ve davranışları daima yapıcı bir tenkitle değerlendirir, kanaatlerini medeni cesaretle savunur;

n. Teşebbüs kabiliyeti gelişmiş, yurt hizmetleri konusunda her yerde ve her zaman sorumluluk yüklenmeğe hazırlıklı ve isteklidir;

3. Ekonomik Hayat Yönünden :

a. İşe, iş ve meslek ahlâkına bağlı ve saygılıdır; verimli çalışmaktan zevk duyar;

b. İşi ile ilgili yeterliliğini geliştirerek devam ettirir, kendisinin ve çevresinin refahını artırmağa çalışır;

c. Kabiliyetlerine uygun işi seçebilir, mesleki ve ekonomik başarının bilgi ve teknikle sağlanacağına inanır;

ç. Tutumludur, geçimini düzenlemeğe muktedir; yatırım yapmanın kişisel ve toplumsal değerini bilir.

B. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI
(1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda Yer Alan)

1. Genel Amaçlar :

Madde 2. Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini :

1. Atatürk inkılâplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk Millîyetciliğine bağlı, Türk Milletinin Millî, ahlâki, insani ve kültürel değerlerini benimsiyen koruyan ve geliştiren, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî demokratik laik, sosyal ve hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karektere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Böylece, bir yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı, desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

2. Özel Amaçlar :

Madde 3. Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

C. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

(1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda Yer Alan)

1. Genellik ve Eşitlik :

Madde 4. Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanımaz.

2. Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları :

Madde 5. Millî Eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

3. Yöneltme :

Madde 6. Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

Millî Eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metodlarından yararlanılır.

4. Eğitim Hakkı :

Madde 7. Temel Eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. Temel Eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

5. Fırsat ve İmkan Eşitliği :

Madde 8. Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

6. Süreklilik :

Madde 9. Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

7. Atatürk İnkılâpları ve Türk Milliyetçiliği :

Madde 10. Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü faaliyetlerinde Atatürk inkılâpları ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulmuş olan Türk milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlâk ve millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine önem verilir.

Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Millî Eğitim Bakanlığı'nca gereken tedbirler alınır.

8. Demokrasi Eğitimi :

Madde 11. Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere, kazandırılıp geliştirilmesine çalışılıp; ancak, eğitim kurumlarında Anayasa'da ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara hiçbir şekilde meydan verilmez.

9. Lâiklik :

Madde 12. Türk eğitiminde lâiklik esastır. Din eğitimi ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteği ve küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlı olarak verilir. Bu istek kayıt esnasında veliler tarafından okul idaresine yazılı olarak bildirilir.

10. Bilimsellik :

Madde 13. Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metodlarıyle ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır. Bilgi

ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilip; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımdan teşvik edilir ve desteklenir.

11. Plânlılık :

Madde 14. Millî Eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim-insangücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve tenik eğitime ağırlık verecek biçimde plânlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin ünvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tesbit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir. Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tesbit edilir ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

12. Karma Eğitim :

Madde 15. Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız ve erkeklere ayrılabilir.

13. Okul İle Ailenin İşbirliği :

Madde 16. Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul, okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu maksatla kurulacak okul aile birlikleri, maddi imkanlardan yoksun öğrenciler ile okulun veya okul tarafından seçilecek kardeş okulların zaruri ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere her çeşit yardım ve bağış kabul edilir.

Yardım ve bağışların alınma, sarfedilme ve denetleme şekil ve esasları Millî Eğitim Bakanlığı'nca yönetmelikle düzenlenir.

14. Her Yerde Eğitim :

17. Millî eğitimin amaçları yalnız resmî ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmî, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî Eğitim Amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabidir.

D. YÜKSEKÖĞRETİM AMAÇ VE İLKELERİ

(2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanununda Yer Alan)

1. Amaç :

Madde 4. Yüksek Öğretimin Amacı :

a. Öğrencilerini;

(1) ATATÜRK inkılâpları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı,

(2) Türk milletinin millî, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,

(3) Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,

(4) Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,

(5) Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,

(6) Beden, zihin, ruh, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,

(7) İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek,

b. Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak.

c. Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.

2. Ana İlkeler :

Madde 5. Yükseköğretim, aşağıdaki "Ana İlkeler" doğrultusunda planlanır, programlanır ve düzenlenir :

a. Öğrencilere, ATATÜRK inkılâpları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı hizmet bilincinin kazandırılması sağlanır.

b. Millî Kültürümüz, örf ve adetlerimize bağlı, kendimize has şekil ve özellikleri ile evrensel kültür içinde korunarak geliştirilir ve öğrencilere, millî birlik ve beraberliği kuvvetlendirici ruh ve irade gücü kazandırılır.

c. Yükseköğretim kurumlarının özellikleri, eğitim-öğretim dalları ile amaçları gözetilerek eğitim-öğretimde birlik ilkesi sağlanır.

d. Eğitim-Öğretim plân ve programları, bilimsel ve teknoloji esaslara, ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre kısa ve uzun vadeli olarak hazırlanıp sürekli olarak geliştirilir.

e. Yükseköğretimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemler alınır.

f. Yeni üniversiteler, üniversiteler içinde fakülte, enstitü ve yüksekokullar, devlet kalkınma plânları ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim plânlaması çerçevesinde Yükseköğretim Kurulunun olumlu görüşü veya önerisi üzerine kanunla kurulur.

g. Meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur.

h. Yükseköğretim kurumlarının geliştirilmesi, verimlerinin artırılması, genişletilmesi ve bütün yurda yaygınlaştırılması amacına yönelik olarak yenilerinin açılması, öğretim elemanlarının yurt içinde ve dışında yetiştirilmeleri ve görevlendirilmeleri, üretim-insangücü-eğitim unsurları arasında dengenin sağlanması, yükseköğretime ayrılan kaynakların ve ihtisas gücünün dağılımı, millî eğitim politikası ve kalkınma plânları ilke ve hedefleri doğrultusunda ülke, çevre ve uygulama alanı ihtiyaçlarının karşılanması, örgün, yaygın, sürekli ve açık eğitim-öğretimi de kapsayacak şekilde plânlanır ve gerçekleştirilir.

ı. Yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim süresince, ATATÜRK ilkeleri ve inkılâp tarihi, Türk dili, yabancı dil zorunlu derslerdendir. Ayrıca beden eğitimi veya güzel sanat dallarından biri de zorunlu ders olarak programlanır ve icra edilir.

E. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI:

Hangi eğitim kademesine öğretmen yetiştirme söz konusu olursa olsun, tüm öğretmen yetiştiren kurumların amaçları saptanırken, bir yandan günümüzde toplumun öğretmenlerden ne beklediği, diğer taraftan eğitim sistemimizdeki gelişmeler gözönünde bulundurulmalıdır. Programların gerçekçi, uygulanabilir ve geçerli olması buna bağlıdır.

Bu nedenle, toplumun istekleri ve eğitimimizin gelişmesi dikkate alındığında, ülkemizde öğretmen yetiştirmenin genel amaçları şöyle formüle edilebilir :

Öğretmen yetiştiren bir kurumu bitiren bir öğrenci;

1. Eğitim ve öğretim çalışmalarının, esasta, Türkiye Cumhuriyetini ve ATATÜRK İlkelerini yaşatacak ve yüceltecek nesil yetiştirmeye dönük olduğunu bilir.

2. Ülkemiz kalkınma sorunlarıyla eğitim arasındaki bağlantı konusunda bilinçlidir ve yetiştireceği kuşakların bu konuda rol oynayacaklarını bilir.

3. Eğitim biliminin kavramsal yapısı, metedolojisi ve terminolojisi hakkında bilgi sahibidir.

4. Eğitim sorunlarının çözümünde, inceleme ve araştırmaya dönük geliştirici yaklaşım uygular.

5. Çeşitli ders konularının okul programlarının tümünde oynayacağı rolü bilir.

6. Çalışacağı eğitim kademesindeki öğrencilerin gelişimine etki yapan fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik faktörlerin bireyde yarattığı gelişim özelliklerini, ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçları karşılamada eğitimin görev ve sorumluluklarını kavrar.

7. Öğretim süreçleri hakkında bilgi sahibidir; esas görevinin öğrenciyi yargılamaktan çok, ona, yetişmesinde yardım etmek olduğunu bilir.

8. Herbir öğrencinin yeteneklerini bireysel farklılıklarını dikkate alarak geliştirir.

9. Öğretim alanında sahip olduğu derinlemesine bilgiyi, öğrenci davranışlarını geliştirme doğrultusunda kullanma yeteneği kazanmıştır.

10. Elde edebileceği araçlardan yararlanarak iletişim kurma beceresine sahiptir.

11. Bilim ve teknolojideki mesleğine ve alanına özgü gelişmelerden yararlanma davranışı gösterir.

12. Öğretmenlik mesleğinin statüsünü, ahlâk kurallarını, başlıca sorunlarını ve mesleğinin getirdiği imkân ve fırsatları bilir.

Şüphesiz, bu genel amaçlar özel ayrıntılara bölünebilir. Ancak bu daha çok, çeşitli okul kademeleri ve tipleri için öğretmen yetiştirme programları geliştirilirken yapılması gereken bir uğraşıdır. Bu nedenle öğretmen yetiştirmeye ilişkin olarak önerilen modelin çeşitli kademelere ve okul tiplerine göre esaslarının belirtildiği kesimde bu genel amaçlara ek olarak her kurumun ayrıntılı amaçlarına da yer verilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

II. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Öğretmen Eğitimi :

1. Tanzimat döneminden önce eğitimin, yöresel teşkilât eliyle yönetildiği, gerek "mahalle mektepleri", gerekse medreselerin öğretmen ihtiyacının, geniş çapta vakıflarca karşılandığı bilinmektedir. Bu dönemde çeşitli meslek alanları için doğrudan doğruya devletçe yönetilen bazı yüksek dereceli okullar da açılmaya başlanmıştır.

2. Tanzimat'la birlikte, hem sözü edilen okullara öğrenci yetiştirmek, hem de yeniden batı örneklerine göre kurulmaya çalışılan devlet teşkilâtının memur (kâtip) ihtiyacını karşılamak amaçları ile "rüştiye mektepleri"nin kurulmasına zorunluluk duyulmuş ve önce İstanbul'dan başlanarak "rüştiye"ler açılmıştır.

3. "Rüştiye mektepleri"nin açılmasıyle bu okullara öğretmen sağlamak ihtiyacı da belirmiş ve 1848 yılında ilk "darülmuallimin" (Öğretmen Okulu) kurulmuştur. "Darülmuallimin"in hangi okullara öğretmen yetiştireceği yönetmeliklerde açıkca belli edilmemiş olmakla birlikte, daha çok yeni açılan "rüştiye mektepleri"ne öğretmen yetiştirme amacı güdüldüğü anlaşılmaktadır.

4. Ülkemizde doğrudan doğruya ilkokullara öğretmen yetiştirmek üzere kurulmuş okul, 1868 de açılan "darülmuallimini iptidaiye (İlköğretmen okulu) dir. 1874 de idadiler açılmaya başlandıktan sonra bu okula bir de idadî bölümü eklenmiş, böylece öğretmen yetiştiren kurumlar "sibyan", "rüştiye" ve "idadiye" olmak üzere üç dereceye ayrılmıştır. 1882 de öğretmen yetiştirme girişimleri belli bir düzeyde İstanbul dışına da taşmaya başlamış ve kısa bir sürede 12 merkezde "darülmuallimini sibyan" açılmıştır. 1908 de bu tür okulların sayısı 31 e yükselmiştir.

5. Adı geçen kurumlar yeterli sayıda öğretmen yetiştiremediği gibi, programlarında da İkinci Meşrutiyet dönemine kadar önemli bir gelişme görülmemiştir. Ancak, II. Meşrutiyet Döneminde Maarif Nazırı (Eğitim Bakanı) Emrullah Efendi zamanında öğretim programlarında önemli değişmeler olmuş, medrese programlarına benzeyen programlar değişmeye başlamış, 1870 den beri okutulmakta olan "Usulü Tedris" dersinin yanında beden eğitimi, el-işi gibi derslere de yer verilmiş ve ilk defa bir uygulama okulu açılmıştır.

6. Meşrutiyet döneminin son yıllarında, öğretmen ve okul binaları, nitelik ve nicelik yönlerinden, "Teşkilâtı Esâsiye Kanunu"ndaki zorunlu ilköğretimin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak durumda idiler. Bununla birlikte 1913 de yayımlanan "Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkatı"nda ilköğretime öğretmen yetiştirmek amacıyla her il merkezinde yatılı birer "darülmuallimin-i İptidaiye" açılmasına dair hükmün yer alması, öğretmen okullarının gelişmesi bakımından büyük önem taşır.

7. Büyük Millet Meclisi Hükümeti döneminde öğretmen eğitimi için kapsamlı bir çalışmaya girişilmesi, süregelen savaş koşulları yüzünden oldukça güçtü. Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin ilk programında "Bugün ise ilk işimiz mekâtibi mevcudeyi hüsni idare etmektir." gibi bir cümlenin yer aldığı görülmektedir. Bu cümle, şüphesiz, İkinci Meşrutiyet döneminden önce kurulan ve Cumhuriyet dönemine intikal eden öğretmen okullarını da kapsıyordu. Ancak, henüz Cumhuriyet ilân edilmeden önce çıkarılan 326 sayılı kanunla (8 Nisan 1923) bu okullarla ilgili giderlerin "Maarif Vekâleti" bütçesinden karşılanması, öğretmen eğitimi açısından olumlu bir gelişme sayılabilir.

2. Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Eğitimiyle İlgili Politika, Eğilim, Amaç ve İlkeler:

1. Cumhuriyet döneminde toplumsal hayatımızın diğer kesimlerinde olduğu gibi eğitimde de gelişmelere yön veren en etkili güç, hükümetlerin izlediği politikalar olmuştur. Çok partili döneme geçilmeden önce hükümetler genellikle eğitimde ve özellikle öğretmen yetiştirme konusunda daha uzun vadeli ve kapsamlı önlemler almayı başarabilmişlerdir. Öğretmen yetiştiren birçok okulların kuruluş yılları da bu döneme rastlar. Çok partili siyasal hayata geçişten sonra eğitimin gelişmesinde ve öğretmen yetiştirme hususunda bir dereceye kadar partilerin farklı tutumlarının rolü olmuştur. Bu arada eğitimcilerin, halkın ve çeşitli baskı gruplarının da etkileri belirmeye başlamıştır. Bu gelişmelerin etkilerini çeşitli tarihlerde toplanan eğitim şûralarının kararlarında görmek mümkündür. Bu bölümde hükümet programlarına şûra tartışma ve kararlarına, sorumlu devlet adamlarının demeç ve konuşmalarına dayanılarak öğretmen eğitimi ile ilgili politika ve eğilimlerin açıklanmasına çalışılacak ve öğretmen yetiştirme programlarına yön veren amaç ve ilkeler anlatılacaktır.

Öğretmen Eğitiminde İzlenen

Politikalar ve Beliren Eğilimler:

2. Henüz Cumhuriyet ilân edilmeden önce, Kurtuluş Savaşının devam ettiği yıllarda Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin birçok önemli işler arasında öğretmen yetiştirmeyle ilgili konular üzerinde durduğu ve önlemler almaya

çalıştığı bilinmektedir. Savaş yıllarında hükümeti uğraştıran sorunların başında yeterli sayıda ve nitelikte öğretmen bulunmayışı geliyordu. Bu nedenle ilgililer her şeyden önce mevcut öğretmenlerden yararlanma yollarını araştırmışlar ve sonra da ileriye ait ihtiyacın karşılanması amacıyla daha köklü önlemler alınması yönünde birtakım kararlar alma yoluna gitmişlerdir.

1923 - 1938 Yılları Arası :

3. Cumhuriyet ilân edildiği zaman ülkede-İstanbul Darülfununu ve Yüksek Muallim Mektebi-idadî, darülmuallimin ve darülmuallimatlar ile liselere öğretmen yetiştirmekteydiler; 1923 yılında ilkin biri erkekler, diğeri kızlar için iki orta öğretmen okulunun açılması kararlaştırılmış, beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi için de bir okulun kurulması hazırlıklarına geçilmiştir. 1925 de müzik öğretmeni yetiştirmek üzere yatılı bir okul açılmasına da karar verilmiş bulunuyordu. Böylece Cumhuriyetin ilk yıllarında devletçe orta öğretim düzeyinde daha çok genel kültür öğretmenlerinin yetiştirilmesini amaçlayan çeşitli yüksek okulların açılmasına önem verildiği görülmektedir.

4. Ancak, Devletin o günlerde sahip bulunduğu malî imkânlar ihtiyaç duyulan ve hatta açılması kararlaştırılan eğitim kurumlarının zamanında öğrenime başlamasını güçleştiriyordu. 9 Şubat 1926 da Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin gazetecilerle konuşurken ortaeğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesi konusunda Darülfünundan yararlanılacağı, Yüksek Muallim Mektebi'nin iyileştirileceği ve ortaokullar ile öğretmen okullarına öğretmen yetiştirmek için iki yıllık öğretmen okulları açılacağından söz etmesi bunun açık kanıtıdır.

5. Bu dönemde ortaeğitim öğretmenliğiyle ilgili niceliksel ve niteliksel sorunlara köklü çözümler getirilmediği açıkça görülmektedir. 18 Mayıs 1930 da Millî Eğitim Bakanı Cemal Hüsnü'nün T.B.M.M. de Bakanlığı bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada 1401 ortaeğitim öğretmeni için ancak 680 inin yüksek eğitim görmüş olduğunu belirterek nicelik bakımından olduğu gibi nitelik bakımından da bazı çalışmalar yapılacağını söylemesine rağmen, aradan dört yıl kadar bir zaman geçtikten sonra 17 Ağustos 1934 de başka bir Millî Eğitim Bakanı'nın öğretmen eksikliği karşısında yüksek okul mezunu olmayanlardan da yararlanılacağı yolunda bir açıklama yapması, Cumhuriyetin ilk on yılını aşan bir dönem içinde ortaeğitimde öğretmen yetersizliği sorununun giderek büyüdüğünü göstermektedir. Bu olumsuz durum karşısında hükümetler daima ivedi önlemler almak zorunda kalmışlardır. 1936 dan sonra, bir süre, sınavla seçilen başarılı ilkokul öğretmenlerinin Gazi Eğitim Enstitüsü'nde 3 yarı-yıllık kurslardan geçirilerek ortaokul öğretmenliğine atanmaları bunun tipik örneklerinden biri sayılabilir.

6. İlkokul öğretmenlerinin yetiştirilmesi de Cumhuriyet hükümetlerinin sürekli olarak üzerinde durduğu önemli konulardan biri olmuştur. Daha 1920 yılın-

da zamanın Millî Eğitim Bakanı kaliteli ilkokul öğretmenlerinin yetiştirilmesini sağlayacak bazı önlemlere değinme ihtiyacını duymuştu. 1926 yılında ise Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati T.B.M.M. de yaptığı konuşmada öğretmen açığının çok büyük olduğunu, on yılda 30 bin öğretmen yetiştirilmesi gerektiğini belirtiyordu. Bu ihtiyacın karşılanması için birçok ilde yeni ilköğretmen okulları açılmış, kısa bir zaman içinde sayıca dikkate değer sonuçlar elde edilmişti. Örneğin, 1924 yılında sayısı 2846 olan öğretmen okulu mezunları 1928 de 4851'e yükselmişti. Bununla birlikte, gösterilen bütün çabalara rağmen bu konuda öngörülen amaçlara ulaşmakta tam bir başarı sağlanamamıştır. 13 Mart 1934'de zamanın başbakanı İsmet İnönü'nün, bir konuşmasında, ilköğretim çağındaki çocukların ancak üçte birine eğitim imkânı verilebildiğini açıklaması, en büyük sorunun da okul binası sağlanması yanında-öğretmen yetiştirme sorunu olduğunu söylemesi bunun açık kanıtlarından biridir.

7. Bu dönemde ilköğretimin gelişmesi ve bu arada yeterli sayıda ve nitelikte ilkokul öğretmeni yetiştirilmesi için gösterilen çabaların bir başka örneğini 1937 de iş başına gelen Celâl Bayar hükümetinin programında görmek mümkündür. Bu programda iyi yetişmiş elemanların bu eğitim basamağında görevlendirilmelerinin önemi üzerinde duruluyor, iyi ve çok sayıda eğitmen ve öğretmen yetiştirilmesine özellikle önem verileceği şu sözlerle belirtiliyordu.

"Fena bir ilköğretim, fena bir hayata başlayış demektir. Bu genç vatandaşın karakterinin teşekkülüne mani olur ve hatta bozabilir, bunun içindir ki ilköğretime çok ehemmiyet vereceğiz. En kıymetli en iyi yetişmiş ve en kuvvetli elemanlarımızı bu işte ve bu iş için adam yetiştirmekte kullanacağız. İyi bir ilkokul öğretmeninin en yüksek bir okul öğretmeninden mahiyet itibariyle daha az mühim bir vazife almış saymıyoruz ve kendilerinin hayatiyle refahları ile ve bu mühim vazifeyi başarış kaabiliyetleri ile en yakından alâkadar olmakta devam edeceğiz."

1939 - 1950 Yılları Arası :

8. Birçok ülkede görüldüğü gibi ülkemizde de iktidardaki hükümetler öğretmen yetiştirme konusunda niceliksel sorunlara çözüm yolları ararlarken bir yandan da çabalarını nitelikli öğretmen yetiştirme konusuna yöneltmek istemişlerdir. Örneğin 15 Mayıs 1939 da zamanın Millî Eğitim Bakanı H. Âli Yücel, Bakanlığı bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada; çeşitli eğitim kurumlarından mezun olacak ortaeğitim öğretmenlerinin ihtiyacını duyurmuştur. Gerçekte 1940'lara girerken gerek ilk, gerek ortaeğitim düzeyinde görev yapacak öğretmenlerin yetiştirilmesi için açılan eğitim kurumları amaç ve işlevleri bakımından eğitim sistemimiz içinde belirgin bir yer almış ve hatta bir dereceye kadar gelişme süreci içine girmiş durumda idiler.

9. Bu dönemin en önemli girişimi, şüphesiz, köy enstitüleri hareketi olmuştur. Bu enstitüler, o zaman nüfusun % 80 ninin yaşadığı kırsal yörelerde duyulan çok sayıda ilkokul öğretmeni ihtiyacını karşılayacak pratik bir çare olarak düşünülmüş olmakla birlikte beraberinde yeni pedagojik anlayış ve uygulamalar da getiriyordu. Köy enstitülerine köy kökenli ve öğrenimini köy ilkokulunda yapmış çocuklar alınacak, kendilerine köy şartları içinde genel, teknik ve meslekî bir eğitim sağlanacak yurdun en uzak köşelerinde, özellikle köylerde, rahatça çalışacak yeterlikler kazandırılacaktı. Köy enstitülerinin kurulmasıyla ilkokul öğretmenliği hemen hemen bütün boyutları ile fiilen iki kategoriye ayrılmış oluyordu. Eski öğretmen okulları klasik kuruluş biçim ve programlarıyle şehir ilkokullarına, yeni açılan enstitüler de değişik fiziki şartları ve programları ile yalnız köy ilkokullarına öğretmen yetiştirmeyle görevlendiriliyorlardı.

10. İlkokul öğretmeni yetiştiren kaynağın birden ikiye çıkarılması, daha başlangıçta bazı eleştirilere ve tepkilere yol açmıştır. 17-29 Temmuz 1939 tarihleri arasında toplanan Birinci Millî Eğitim Şûrası'nda kimi eğitimciler, köye öğretmen yetiştirme görevinin yalnızca köy enstitülerine verilmesi yerine mevcut öğretmen okullarının, öğretmenleri, hem şehir hem de köyde çalışacak biçimde yetiştirmelerinin doğru olacağını ileri sürmüşler, toplumsal gelişme sonunda köy-şehir farkının azalacağını, yeni kurulan enstitülere yalnız köy çocuklarının alınmasının da uygun olmayacağını ileri sürmüşlerdir. Buna karşı, kimi eğitimciler de köyler kalkınıncaya, şehir ve köylerdeki yaşayış farkı azalıncaya ve Atatürk İnkılâpları bütün Türk köylüsüne benimsetilinceye kadar onlarla birlikte yaşayacak ve onların kaderini, kıvancını, tasasını paylaşacak aydın ve becerikli yeni tip öğretmenlere ihtiyaç duyulduğunu ve duyulacağını savunmuşlardır. Bu iki görüşe, giderek politik unsurlar da katılarak ilkokul öğretmenlerinin yetiştirilmesi, uzun süre yalnız eğitimcileri değil, devlet adamları ve siyaset çevreleri de dahil olmak üzere kamuoyunu yakından ilgilendiren bir tartışma konusu haline gelmiştir.

11. Öğretmen eğitimi konusunun 2 - 10 Aralık 1946 tarihlerinde toplanan Üçüncü Millî Eğitim Şûrasında biraz daha kapsamlı biçimde ele alındığı görülmektedir. Orta dereceli teknikeğitim okullarının öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatını günün ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi üzerinde çalışmakla görevlendirilen komisyon raporunda, öğretmenlerin yetiştirilmesiyle ilgili birtakım genel görüşlere de yer vermişti. Bu görüşler arasında şunlar bulunmaktadır.

a. İlköğretimde görev alacak öğretmenlerin, öncelikle manevi bakımtatmin edilmiş, toplum içinde mesleğin önemine uygun değere yükseltilmiş, onurlu ve kendine güvenen, huzurlu bir meslek adamı haline yükseltilmesi zorunludur.

b. İlkokul-ortaokulun birleşmesi ile meydana gelecek 8 yıllık okulların özellikleri de gözönünde bulundurularak, gerek orta ve gerek ilkokul sınıfları için yüksekeğitim görmüş öğretmenler yetiştirilmesi yerinde olur. Bu nedenle öğretmen okullarının yüksek dereceli birer "Eğitim Enstitüsü" haline getirilmeleri uygun olacaktır.

c. Kız Meslek ve Erkek Meslek Öğretmen Okullarının öğrenim sürelerinin dört yıla çıkarılması, kültür dersleri ile meslek ve atelye derslerinin yeniden düzenlenmesi, meslek ve atelye derslerinin yeniden düzenlenmesi, meslek ve atelye derslerinin öğretmenlerinin de bu kurumlarca yetiştirilmesi gerekir.

ç. Liselere öğretmen yetiştiren kaynaklar, Yüksek Öğretmen Okulu ile Üniversiteler ve yüksek okullardır.

d. Öğretmen yetiştiren kurumlardan başka Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Yönetken Enstitüsü veya Akademisi" adı altında yönetici yetiştiren bir eğitim kurumunun açılması yerinde olur. Öğretmenliği süresince yöneticilik alanında da başarı göstermiş öğretmenlerin, iki yıllık bir eğitimden sonra yönetim kadamelerinde üçer aylık staj yapmaları sağlanmalıdır. 789 sayılı yasada yer alan "Millî Eğitim hizmetlerinde asıl olan öğretmenlik" hükmünün yeniden ele alınarak yöneticiliğin bir meslek haline getirilmesi yolları aranmalıdır.

e. Sınavla orta dereceli okullara "ehliyetnameli" öğretmen alınmasına devam edilmesiyle birlikte bu gibi öğretmenler için yetiştirici önlemler de alınmalıdır.

Dal öğretmenlerinin eğitimi de dahil olmak üzere tüm eğitim elemanlarının yetiştirilmesi için bir "öğretmen üniversitesi" kurulması önerisinin de ilk kez bu Şûrada ortaya atıldığını hatırlatmak yerinde olur.

12. Recep Peker hükümetinin programında da öğretmen yetiştirmeyle ilgili bazı hususların yer aldığı görülmektedir. Bu programda okulsuz bütün köyleri okula kavuşturma işinin ortalama 10 yıl içinde sonuçlandırılmasına çalışılacağı ve öğretmen yetiştirmenin buna göre plânlanacağı belirtiliyor, "köy enstitülerinden çıkan gençlerin kendilerinden beklenilen hizmeti başaracak surette bilgili ve tam bir millî duygu içinde yetişmelerine dikkat edilecektir" deniliyordu. Yine aynı programda her dereceli okular için ihtiyacı karşılayacak sayıda ve yeterlikte öğretmen yetiştirme konusuna önem verileceği, bu amaçla öğretmen okullarının örgüt ve programlarında gerekli düzeltmelerin yapılacağına da değiniliyordu.

13. Ortaokul ve lise öğretmenlerinin yetiştirilmesi sorunu 23-31 Ağustos 1949 tarihlerinde toplanan Dördüncü Millî Eğitim Şûrası gündemine de alınmış ve bu Şûrada eğitim enstitüleri ile yüksek öğretmen okulunun yeniden düzenlenmesi için birtakım tavsiye kararları alınmıştır. Ancak, zamanın Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu'nun şûrayı açış konuşmasında eğitim sorunlarının çözümünde "öğretmen unsuru"na önem verilmesi, ortaokul ve lise öğretmenliğinin "kariyer" haline getirilmesi, mesleğe giriş yöntemlerinin belirlenmesi gibi hususlar üzerinde durması, Cumhuriyetin kuruluşundan 25 yıl sonra bile henüz öğretmenlerin yetiştirilmesi ile birlikte öğretmenliğin bir meslek niteliği kazanması konularında hâlâ çözüm bekleyen ciddi sorunlar bulunduğunu gösteriyordu.

14. Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında lise öğretmenlerinin üniversitelerde biri asil, diğeri yardımcı dal olmak üzere iki dalda kuvvetli bir şekilde yetiştirilmeleri ve iyi bir stajiyerlik uygulamasına tabi tutulmaları gereği de söz konusu olmuştur. Ortaokul öğretmenlerinin ise edebiyat ve fen gurubu derslerinden birinde yeterlik kazanmakla birlikte resim, müzik ve beden eğitimi gibi özel beceri isteyen derslerden birini de okutabilecek biçimde yetiştirilmelerinin ekonomik olacağı ifade edilmiştir. Bu görüşler, daha sonraki yıllarda uygulamaya konulmuştur.

1951 - 1960 Yılları arası :

15. Bu dönemde öğretmen yetiştirme alanında en önemli politika değişikliği, ilkokul öğretmenlerinin eğitimi konusunda görülmüştür. 9 Mart 1951 de iş başına gelen Adnan Menderes hükümetinin programında ilkokul öğretmenlerinin "aynı menşeden gelmelerine" önem verileceği belirtiliyordu.

16. 5-14 Şubat 1953 tarihlerinde toplanan Beşinci Millî Eğitim Şûrası gündeminde de ilkokullara öğretmen yetiştirilmesi ve öğretmen okulları ile köy enstitülerinin yeni eğitim programlarının incelenmesi konuları yer almakta idi. Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Şûrayı açış konuşmasında, köy enstitüsü programlarının ihtiyaca cevap vermediğini söylüyor, ilkokullara tek kaynaktan öğretmen yetiştirilmesine karar verildiğini ve ilkokul öğretmeni yetiştiren okulların "öğretmen okulu" adı altında birleştirilmesinin uygun görüldüğünü bildiriyordu.

17. Beşnci Millî Eğitim Şûrasında köy enstitülerinden öğretmen okuluna dönüştürülen okullara belli oranlarda kasaba ve şehir ilkokulunu bitiren öğrencilerin de alınması, öğretmen okullarının süresinin ilkokul üzerine 6, ortaokul üzerine 3 yıl olarak devam etmesi, eğitim programında derslerin (a) genel bilgi dersleri, (b) iş dersleri ve (c) meslek dersleri olmak üzere üç alanda toplanması kabul edilmişti. Bundan başka, öğretmen okullarının öğrencilerin cinsiyet bakımından köy-kız, köy-erkek, şehir-kız, şehir-erkek olarak dörde ve bazı okulların program bakımından, müzik ağırlıklı ve resim-iş ağırlıklı olarak ikiye ayrılması

da uygun görülmüştü. Eski köy enstitüsü ve öğretmen okulu mezunlarının zaman zaman mezun oldukları okullara dönerek kendilerini yenilemeleri gereği de yine bu Şûranın kararlaştırdığı hususlar arasında idi.

18. Beşinci Millî Eğitim Şûrasında ilkokul öğretmenlerinin daha yeterli eğitim görmeleri için bazı önemli tavsiye kararları alınmış olduğuna da değinmek gerekir. Bunlar arasında ilkokul öğretmeni yetiştiren kurumların liseye dayalı iki veya üç yıllık yüksek eğitim kurumları haline getirilmesi de yer almakta idi. Fakat, bu önerinin gerçekleşmesi o günlerde imkânsız görülmüş, ancak mevcut ilköğretmen okullarının programında yapılacak değişikliklerle ve mezunlarının bir üst dereceden göreve başlatılmalarıyla öğretmenlerin mesleğe zevkle bağlanmalarının sağlanacağı ileri sürülmüştü. Benimsenen önerilerden bir başkası da öğretmen okullarının çevrelerindeki öğretmenler için yetiştirici birer "pedagoji merkezi" olarak hizmet görmeleri idi.

1960 - 1970 Yılları arası :

19. Bu dönemin bir özelliği, kısa bir aralıktan sonra, yeni bir Anayasa ile çok partili siyasal hayatın yeniden başlaması, bir başka özelliği de eğitimde dahil olmak üzere bütün toplumsal, kültürel ve ekonomik çabaların ve girişimlerin beşer yıllık kalkınma plânlarında tespit edilen amaç ve ilkelere göre yönlendirilmesidir.

20. Bu dönemin ilk yıllarında İsmet İnönü tarafından kurulan ve 20.11.1961 ile 25.6.1962 tarihleri arasında iktidarda kalan Birinci Koalisyon Hükümetinin programında öğretmenlerle ilgili olarak aynen şu cümle yer almakta idi: "Büyük meselemiz, her konuda ehliyetli ve yeter sayıda öğretmen bulunmamasıdır". Yine, İsmet İnönü tarafından kurulan İkinci Koalisyon Hükümetinin (25.6.1962 - 25.12.1963) programında "öğretmen yetiştirmek için yapılan büyük yatırımların ve harcanan emeklerin arzu edilen sonuca ulaşması için, öğretmenlik mesleğini cazip kılacak tedbirlerin alınması zaruretine inanmaktayız" deniliyordu. Görülüyor ki 1960 ların başında hükümetleri uğraştıran konular arasında hâlâ "nitelikli ve yeter sayıda" öğretmen sağlama sıkıntısı ve öğretmenliği çekici bir meslek haline getirme kaygısı bulunmaktadır.

21. 27.11.1965 tarihinde iş başına gelen Birinci Demirel Hükümetinin programında da öğretmen konusuna yer verilmiş, yeterli sayıda ilkokul öğretmeni yetiştirilmesi için gerekli önlemlerin alınacağı, bunun için öğretmen okullarının sayısının artırılacağı, yetişmiş öğretmenlerin meslekten ayrılmalarının önlenmesine çalışılacağı ileri sürülüyordu. Söz konusu programda öğretmenlerin hayat şartlarının, maddî ve manevî ihtiyaçlarının da izleneceği ifade edilmekte idi.

22. Öğretmen yetiştirme sorunu, 5-15 Şubat 1962 de toplanan Yedinci Millî Eğitim Şûrası gündeminde bulunmamakla birlikte başka konular tartışılırken bu

soruna da sık sık değinilmiş ve öğretmenlerin eğitimiyle ilgili ortak amaçlar tespit edilmeye çalışılmış ve bazı önemli kararlara varılmıştır. Millî Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu'da Şûrayı açış konuşmasında çeşitli öğrenim basamaklarında duyulan öğretmen ihtiyacını dile getirmiş ve bu arada öğretmen yetiştiren mevcut kurumların takviye edilmesinin ve yeni eğitim kurumlarının açılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenliğin çekici bir meslek durumuna getirilmesi için de bu meslek mensupları için özel hastahaneler, bakımevleri, dinlenme kampları kurulmasının ve öğretmen çocuklarının barındırılacağı yurtlar açılmasının düşünüldüğünü söylemiştir.

23. Yedinci Millî Eğitim Şûrası'nda her öğretmen adayının :

"a. Millî Eğitimin temel ilkelerini benimsemiş ve bunları uygulama seviyesine ulaşmış olması,

b. Meslek hayatına atıldığı zaman genel kültür ve bilgi yönünden en az lise seviyesinde olması,

c. Meslekî formasyon ve okutacağı derslerin bilgi ve beceriyle donatılmış ve gerekli uygulamaları geçirmiş bulunması,

d. Türkiye Cumhuriyeti'nin devrimlerinin ve milliyetçiliğinin ilkelerine bağlı, şahsiyet ve ahlâkî karakter sahibi, mesleğin değerine inanmış ve kendini mesleğine vakfetmiş olması" gibi hususlar öğretmen yetiştiren bütün eğitim kurumları için ortak amaçlar olarak formüle edilmişti.

24. Yedinci Millî Eğitim Şûrasında ilköğretmen okulları, yüksek öğretmen okulları, eğitim enstitüleri, erkek teknik öğretmen okulu ve kız teknik öğretmen okulları ile de ilgili birtakım görüş ve öneriler ortaya atılmıştır. Öğretmenlerin daha nitelikli yetiştirilmeleri amacına yönelik ve bir bölümü sonraki yıllarda uygulama alanına da aktarılmış olan bu görüş ve önerileri o günlerdeki eğilimleri belirtmek bakımından özetlemek yerinde olur :

a. İlköğretmen okulları, öğrencilere en az lise düzeyinde bir genel kültür veren, sağlam bir meslek formasyonu kazandıran iş eğitimine uygun bir ortam sağlayan ve çeşitli uygulama fırsatları yaratan birer eğitim kurumları haline getirilmelidir.

b. Eğitim enstitülerinin bütün bölümlerinin üçer yıl olması gerekir. Ayrıca, Edebiyat bölümlerinin Türkçe ve Tarih - Coğrafya - Yurttaşlık Bilgisi, Fen Bölümlerinin ise Matematik - Fizik ve Kimya - Tabiat Bilgisi olmak üzere ikişer bölüme ayrılmaları yerinde olur.

c. Yüksek öğretmen okulları üniversitelere bağlanmalı veya bağımsız bir üniversite haline getirilmelidir. Bu olmadığı takdirde öğrencilerin dal öğrenimlerini üniversitelerin ilgili fakültelerinde yapmaları, meslek formasyonu sağlayan dersleri de Eğitim Fakültelerinde görmeleri uygun olur.

ç. Erkek Teknik Öğretmen Okulu, "orta dereceli erkek teknik eğitim okullarında atelye ve meslekî teorik dersler okutacak yeter derecede genel kültürü ve pedagojik formasyonu olan, yüksek teknik bilgisi ve meslekî becerikliği bulunan öğretmenler yetiştiren dört yıllık yüksek dereceli bir öğretmen okulu" biçiminde tanımlanarak adı "Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu"na dönüştürülmelidir.

d. Kız Teknik Öğretmen Okulu, "orta dereceli kız teknik eğitim okullarında meslek dersleri ve dengi okullarda branşları ile ilgili dersleri okutacak yeteri derecede genel kültüre, pedagojik formasyona ve meslekî becerikliğe sahip öğretmenler yetiştiren dört yıllık yüksek dereceli bir okuldur" biçiminde tanımlanarak adının "Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu" olarak değiştirilmesi gerekir.

25. 1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının "Sosyal Hedefler" bölümünde uyumlu bir gelişmenin şartları arasında sosyal güvenlik, adil gelir dağılımı yanında yeterli eğitimin de gerekliliği belirtilmiş; "İnsangücü, İstihdam, Eğitim ve Araştırma" bölümünde de her eğitim basamağında duyulan öğretmen ihtiyacına değinilmiştir. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için ilköğretmen okulları, eğitim enstitüleri ve teknik öğretmen okullarına yapılacak yatırımlar yıllar üzerine plânlanmıştır. Böylece öğretmen yetiştiren kaynakların, öncelikle fizikî bakımdan da olsa, hızlı ve dengeli biçimde gelişmelerine imkân sağlayan bir plânlı çalışma dönemi başlamış oluyordu.

26. 1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında da her eğitim basamağındaki programların, ekonomik ve toplumsal gelişmeye yeterli katılım sağlayacak sürekli değerlendirmelere yer vermesi gereği açıklandıktan sonra, öğretmenlerin gerek hizmetöncesi gerek hizmet-içi eğitimlerinde bu hususların özellikle gözetileceği ifade edilmiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında ilk ve ortaokul öğretmen ihtiyacının karşılanması için ilköğretmen okulları ile eğitim enstitülerinin öğrenci kapasitelerinin artırılması-ilköğretmen okullarında öğrenci sayısının 47.900'den 72.800'e, eğitim enstitülerinde de 4.600 den 13.000 e çıkarılması da öngörülüyordu.

1970-1980 Yılları arası :

27. Bu dönemin başlarında iktidara gelen Birinci Nihat Erim Hükümetinin (26.3.1971 - 11.2.1971) programında öğrenci artışını karşılayacak sayıda "Atatürk Ülküsüne bağlı" öğretmen yetiştirileceğinden, öğretmenlik mesleğinin daha çekici kılınması için çözüm bekleyen sorunların ele alınacağından söz ediliyor, "öğretmenlerin görevlerini huzur ve güven içinde yapabilmelerini sağlamak üzere her türlü tedbir alınacak ve çalışma güvenliğinin sarsılmasına izin verilmeyecektir" deniliyordu.

28. Bir yıl kadar iktidarda kalan Ferit Melen Hükümetinin (22.5.1972 - 15.4.1973) öğretmenlerin eğitimi konusuna değişik bir açıdan eğildiği, öğretmenlerin yurttaşlara belirli davranışlar kazandıracak güç ve nitelikte yetiştirilmesine önem vermek istediği görülmektedir. Hükümet programında konu şöyle ortaya konuyordu: "Bütün eğitim kademelerinde uygulanacak programlar, Atatürk İlkelerine, laik ve sosyal devlet esaslarına, hür ve demokratik düzene yürekten inanmış, millı bir renk ve heyecan taşıyan vatandaşlar yetiştirecek şekilde değiştirilecektir... Bu amaca varmak için ise her derecedeki okullara öğretmen yetiştiren kurumlardan başlamak zorunluluğuna inanıyoruz".

29. 1973-78 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında öğretmen yetiştirme alanında sosyal amaçların çok gerisinde kalındığı rakamlarla açıklandıktan sonra öğretmenlerin dağılımında denge kurulamadığı, yeni ihtiyaçları karşılayacak biçimde bir hizmet-içi eğitim düzeni sağlanamadığı, öğretmen-öğrenci oranlarında ilk ve yüksek öğretimde bir ölçüde iyileşme görülmekle birlikte ortaeğitimde bu oranın yüksek düzeyde kaldığı ileri sürülüyordu. Plân'da yeniden düzenlenen sistem içinde hızla temel eğitimin gerektirdiği nitelik ve nicelikte sınıf ve dal öğretmeni yetiştirileceği belirtiliyor, ayrıca ilköğretmen okullarının bu plân döneminde de temeleğitime sınıf öğretmeni yetiştirmeye devam edecekleri, temeleğitimin ikinci devresi için duyulan dal öğretmeni ihtiyacının mevcut ilkokul öğretmenlerinin kısa süreli bir eğitimden geçirilmesi yoluyla karşılanacağı ileri sürülüyordu.

30. Birinci Bülent Ecevit Hükümetinin (26.1.1974 - 17.11.1974) programında ilk ve ortaeğitim programlarına konulacak ahlâk derslerini okutacak öğretmenlerin gerekli nitelikleri taşımasına özel bir önem verileceği ve bazı yüksek okullar ile birlikte eğitim enstitülerine de bilimsel araştırma yapmaları için geniş imkânlar sağlanacağı belirtilmiş bulunuyordu.

31. 24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasında da öğretmen eğitimiyle ilgili bazı hususlara değinildiği görülmektedir. Şûrayı açış konuşmasında Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ, 1975-1976 eğitim yılından itibaren, ilkokul öğretmenlerinin de lise üstünde iki yıllık bir yüksek eğitimle yetiştirileceğini açıklamış, mevcut öğretmenlerin mektupla eğitim, yaz okulları ve hizmet-içi eğitim gibi yöntemlerle daha ileri düzeyde bir eğitimden geçirileceklerini söylemiştir. Şûrada öğretmen yetiştiren kurumların Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan esaslara ve çıkarılması öngörülen Yüksek Okullar Yasasına göre yeniden düzenlenmesi de kararlaştırılmıştır. Şûrada yapılan tartışmalarda ve varılan sonuçlar arasında millî eğitimde başarının "her türlü eğitim ve öğretim çalışmalarının odak noktasını oluşturan öğretmen"in "huzur ve güvenlik içinde" görev yapmasına bağlı olduğu da belirtilmişti. 1970'li yıllarda hemen hemen bütün iktidarların öğretmenlerin huzur ve

güvenlik içinde görev yapmalarını sağlamayı başlıca eğitim sorunlarından biri olarak görmeleri ve bu konuda vaadde bulunmaları dikkate değer bir hususdur.

32. 1970-1980 yılları arasında sık sık değişen hükümetler, öğretmen yetiştirme konusunu ileriye dönük, uzun süreli ve kapsamlı biçimde ele almaktan çok, bir bölümü daha önceleri ileri sürülen önerileri de tekrarlamakla yetinmişlerdir.Örneğin, Irmak Hükümetinin (17.1.1974 - 31.3.1975) programında "ülkemizin her köşesinde çeşitli güçlüklere göğüs gererek büyük fedakârlıklarla görev yapan öğretmenler"in maddî ve manevî sorunlarını çözmeye, meslek içinde yetişmelerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartları yaratmaya çaba gösterileceği ileri sürülmekte idi.

Irmak Hükümetinin hemen ardından iktidara gelen Dördüncü Demirel Hükümetinin (31.3.1975 - 21.6.1977) programında da öğretmen yetiştirmeyle ilgili olarak şu sözler bulunmakta idi: "Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek, feragatla görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarfedilecektir. "İkinci ve Üçüncü Ecevit Hükümetlerinin (26.6.1977-21.7.1977 ve 5.1.1978-16.10.1979) programlarında ise, "öğretmenlerin manevî ve maddî huzur içinde çalışabilmeleri güvence altına alınacak, kendilerini sürekli yenileyebilmeleri kolaylaştırılacaktır" denilmekte idi.

33. İlk ve orta dereceli okul programlarına konulan ahlâk dersleri gerek ilgililer arasında gerek kamuoyunda uzun bir süre tartışma konusu olmuştur. Bazı çevreler bu dersin içeriğinden yöntemine, ayrılan saatlerin sayısından onu okutacak öğretmenlerin kaynağına ve niteliğine kadar birçok hususlarda yanlı ve tek yönlü bir tutum içine girmişlerdir. İktidara gelen hükümetler de çeşitli eğitim sorunları arasında bu konuya pek önem vermişler ve öğretmen eğitimi ve istihdamını ilgilendiren birtakım kararlara yönelmişlerdir. Örneğin Dördüncü Demirel Hükümetinin (2.7.1977-5.1.1978) programında ahlâk derslerinin "gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenleneceği" belirtildikten sonra bu derslerin öncelikle İlahiyat Fakültesi, İslamî İlimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüleri ve İmam-Hatip Okulları mezunlarınca okutulacağı belirtilmiştir. Böylece ilk ve ortaeğitim programlarında yer alan diğer genel kültür derslerinden hiç de ayrıcalığı olmaması gereken bir dersin öğretmenliği için mevcut öğretmen kaynaklarına yeni fakülteler ve okullar eklenmiştir.

34. 1979-1983 yıllarını kapsayan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında öğretmen yetiştirme ve istihdamı ile ilgili ilke ve politikaların şöyle tespit edildiği görülmektedir :

a. "Tüm öğretmenlerin yüksek öğrenim kurumlarında yetiştirilmesi esastır. Ancak öğretmen yetiştiren yüksek okulların asıl kaynağı öğretmen liseleri olacaktır. Öğretmen liselerini bitirenler doğrudan iki yıl daha öğrenim görerek ilkokul öğretmeni olacaktır. Öğretmen Lisesi mezunları diğer yükseköğretim kurumlarına da girebileceklerdir.

b. Eğitim enstitülerinde oluşturulan kapasite dikkate alınarak farklı eğitim kademelerinin öğretmen ihtiyacını karşılayabilecek esnek bir öğretmen yetiştirme sistemi geliştirilecek ve fazla kapasitenin diğer eğitim amaçlarına uygun olarak kullanımı sağlanacaktır.

c. Öğretmenlerin eğitim sürecine daha verimli bir biçimde katkıda bulunabilmelerini sağlamak, öğretmenlik mesleğine katılımı özendirmek amacıyla istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve özellikle meslekî bilgi birikimlerini sürekli olarak yenileyebilmeleri sağlanacaktır.

ç. Meslekî-Teknik eğitimdeki öğretmen darboğazını gidermek için bu alana öğretmen yetiştiren kaynaklar çoğaltılacak ve güçlendirilecektir. Bu amaçla teknikerliğim yapan yükseköğretim kurumlarından ve endüstride çalışan çeşitli düzeylerdeki teknik elemanlardan yararlanılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

d. Teknik liselerdeki meslek dersi öğretmenlerinin görevlerini eğitim sistemi içerisinde sürdürebilmelerini sağlayacak bir ücret sistemi geliştirilecektir.

e. İmam-Hatip okullarında öğretimin niteliğini iyileştirmek üzere bu okulların ders araç-gereçleriyle ve nitelikli öğretmenlerle desteklenmesi sağlanacaktır". (s. 458)

Öğretmen Eğitiminde Genel Amaçlar ve İlkeler:

35. Daha önce, ilk ve orta dereceli okul programlarının başında yer almış bulunan Millî Eğitimin amaçları 7. Millî Eğitim Şûrasında yeniden düzenlenmiştir. Şûrada kabul edilen amaçlarda, Türk Millî Eğitim ülküsü açıklanmış bu ülküye ulaşmak için her yaştaki yurttaşlara kazandırılacak toplumsal, kişisel ve ekonomik özellikler belirtilmiş bulunuyordu.

36. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda da Millî Eğitimimizin amaçları saptanmıştır. Genel ve özel amaçlar başlığı altında toplanan bu amaçlarda, Türk Milletinin bütün fertlerinin, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, saygılı bir kişiliğe sahip, özgür ve bilimsel düşünme gücüne sahip, topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli bir kişiliğe sahip, millî birlik ve beraberlik içinde, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı ve yaratıcı seçkin bir ortağı olması gibi hususlar yer almıştır.

37. Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Temel ilkeleri ise; genellik ve eşitlik, ferdin ve toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik, Atatürk İnkılâpları ve Türk Milliyetçiliği, demokrasi eğitimi, Lâikliklik, bilimsellik, plânlılık, karma eğitim, okul ile ailenin işbirlğ ve her yerde eğitim başlıkları altında belirtilmiştir.

38. Daha önce Millî Eğitim Temel Kanunu'nda kısaca belirtilen yüksek öğretimin amaç ve ilkeleri de son olarak 7 Kasım 1982 de yürürlüğe giren Yüksek Öğretim Kanunu'nda amaç ve ana ilkeler şeklinde yeniden ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır.

39. Özellikle öğretmenlerin eğitimine dönük ve bütün öğretmen yetiştiren kurumların programlarına yön verecek bu amaçları ve ilkeler dizisi geliştirilmemiş olduğu için yukardaki paragraflarda sözü edilen amaç ve ilkeler öğretmen yetiştirme uygulamalarında göz önünde tutulmuştur.

3. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Gelişimi ve Bugünkü Durumları :

1. Ülkemizde öğretmen eğitiminin yüz yılı aşan bir geçmişi vardır. Cumhuriyet yönetimi işbaşına gelinceye kadar geçen dönem içinde çoğu İstanbul'da ve bazı büyük kentlerde açılan öğretmen okulları sayıca ve uyguladıkları programların niteliği bakımından ülke ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzakta idiler. Cumhuriyet hükümetleri elde kalan pek az sayıda okul binası ve öğretmen kadrosuyla önce ilköğretim ve sonra da ortaeğitim alanına yeterli sayıda ve belli ölçütlere göre öğrenim görmüş öğretmenler yetiştirmek için büyük çaba harcamışlardır. Bunun sonucu olarak çeşitli eğitim kurumları açılmış ve buralarda yüz binlerce genç yetişerek öğretmenlik mesleğine katılmışlardır. Cumhuriyet Döneminde açılan bu kurumların gelişimi, eleman yetiştirdikleri öğretim kademelerine göre incelenecektir.

Okulöncesi Eğitim Alanı Öğretmeninin Eğitimi :

2. Okulöncesi eğitimi alanındaki çalışmalara 1913 yılında yayımlanan "Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkatı" ile başlandığını görmekteyiz. Bu kanunda adı geçen "ana mektepleri"ne öğretmen yetiştirmek üzere 1915 yılında "İstanbul Darülmuallimat"ına bağlı bir öğretmen okulu açılmıştır. Öğretim süresi bir yıl olan bu okulda, ülkemizde ilk olarak okulöncesi eğitimi alanı için öğretmen eğitimi çalışmaları başlamış; ancak 370 kadar mezun veren bu okul, 1919 yılında kapanmıştır. Bu okulun programı, çocuklara küçük yaştan itibaren dini yönden iyi bir eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirme esasına dayanmaktaydı.

3. Cumhuriyet döneminde, okulöncesi eğitimi alanına öğretmen yetiştirme çalışmalarına 1927 yılında Ankara'da açılan "Ana Muallim Mektebi" ile baş-

lanmıştır. Bu okul 1930-1931 öğretim yılında İstanbul Kız Muallim Mektebine nakletilmiştir. Öğretim süresi iki yıl olan bu okul da 1933 de kapatılmıştır. İstanbul Kız Öğretmen okuluna bağlı olan bu okulun kapanışından iki yıl sonra yani 1935 de bugünkü adıyle Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır.

Bu tarihten başlayarak 1960 yılına kadar okul bünyesi içerisinde, "Çocuk Bakımı ve Biçki Dikiş Bölümü" programı çerçevesinde 0-2 yaş çocuklarının eğiticilerini yetiştirme uygulamasına da yer verilmiştir. Bugün ise Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, okulöncesi eğitimi alanında öğretmen yetiştiren başlıca kurumlardan biridir.

4. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümü mezunları göreve, Atama ve Stajerlik Yönetmeliği esaslarına göre atanırlar.

5. Okulöncesi eğitim alanına daha çok sayıda öğretmen yetiştirmek amacıyla 1963-1964 öğretim yılında, kız enstitülerinde "Çocuk Gelişimi ve Bakımı" bölümü açılmıştır. Kız enstitüleri, çocuk gelişimi ve bakımı bölümünün, eğitim süresi ortaokula dayalı olmak üzere üç yıldır.

6. Yaygın eğitim kurumlarına çocuk gelişimi ve eğitimi alanında öğretmen yetiştirmek ve bu kurumlara bağlı anaokullarını yönetmek üzere, 1962-1963 öğretim yılında açılan ve 1967 yılında bugünkü adıyla Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu haline dönüşen bu okulun bünyesinde de bir bölüm bulunmaktadır. Bu okulun Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünün eğitim süresi 2 yıldır. Bölüme son yıllara kadar kız enstitüsü (Kız Meslek Lisesi) mezunu olduktan sonra yetiştirme merkezlerinde bir yıl eğitim gören ve bu kurstan sonra 7 yıl hizmet veren öğretmenler, giriş sınavı ile alınmakta idi. Ancak yetiştirme merkezleri kapatılmış olduğu için son yıllarda, bir kursu bitirme ve 7 yıl çalışma koşulu aranmamaktadır.

7. Ülkemizde okulöncesi eğitime eleman yetiştiren kurumlardan biri de Hacettepe Üniversitesinin Ev Ekonomisi Yüksek Okuluna bağlı olan Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü'dür. Bu bölümün öğretim süresi 5 yıl olup öğrenciler ilk yılı bir yabancı dil öğrenimi yapılan hazırlık sınıfında geçiren öğrenciler ikinci yılda FKB öğrenimini tamamlamakta ve geriye kalan 3 yılda da alan derslerini görmektedirler.

8. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı olan Pedagoji Bölümü (Pedagoji Enstitüsü) ile Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okulöncesi eğitim alanıyla ilgili dersler verilmektedir. Her iki kurum mezunları, okulöncesi eğitim kurumlarında görev alabilmektedirler.

9. Ankara Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Eğitim Bölümü ve iki yıllık eğitim enstitülerinde de okulöncesi eğitim alanı ile ilgili dersler verilmektedir. İki yıllık eğitim enstitülerinde okulöncesi eğitimi yardımcı bir alan olarak seçilebilmektedir.

Temeleğitim Alanının Öğretmen Eğitimi:

10. Cumhuriyetten önceki durum, sayısal yönden ülke ihtiyacını karşılamaktan çok uzak olmakla beraber, öğretmen yetiştirme konusunda çeşitli yönlerden anlamlı bir deneyime yol açmış bulunuyordu.

11. "Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkatı"nda, her il merkezinde yatılı birer "Darülmuallimini İptidaiye" açılacağı hükme bağlanmıştır. Ancak, Cumhuriyetin ilk yılında 7 si kız, 13 ü erkek olmak üzere 20 öğretmen okulu vardı. Okullar bütçe bakımından daha Büyük Millet Meclisi Hükümeti döneminde il özel idare bütçelerinden ayrılarak "Maarif Vekâleti" bütçesine alınmıştı. Ancak devlet bütçesinin yeni tesislerin yapımında karşılaşacağı güçlükler gözetilerek 1926 da yayımlanan 816 ve 843 sayılı kanunlarla yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre, "Maarif Vekâleti"nce uygun görülecek yerlerde açılacak 10 öğretmen okulu binasının yapım ve donatımına yardımcı olmak üzere beş yıl süreyle her ilin kendi bütçesinin % 10 u oranında katkıda bulunacakları ve yetişecek öğretmenlerin, yapılacak katkılar oranında illere dağıtılacakları hükme bağlanmıştı. Bu fonda biriken paralarla, o zaman, beş okul binası yapılmıştı.

12. Okullaşma oranındaki artışın doğurduğu öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere, yine 1926 da yayımlanan 842 sayılı kanunla, "Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkatı' nın 42. maddesindeki "Muallim olmak için, Darülmuallimini İptidaiye'den mezun olmak şarttır" hükmü yumuşatılmış, göreve başlamayan öğretmenler için zorlayıcı hükümler getirilmiş, aynı zamanda "İlkokul muallim muavinliği" kurumu yasallaştırılmıştır. Bu kanuna göre düzenlenen bir yönetmelikle ilkokul öğretmenleri için kurslar düzenlenmiştir. Yönetmeliğin birinci maddesine göre "İlk mektep muallimleri" yetiştirmek ve mevcut "muallimlerin" bilgi ve uzmanlıklarını artırmak amacıyla kurs açılmıştır: Öğretmen okullarında verilen genel bilgi düzeyinde bilgiye sahip olanlardan öğretmen olmak isteyenlere meslek dersleri vermek amacıyla açılan A Kursu ve "Tedrisadi İptidaiye Kanunu Muvakkatı"nın 42. maddesi uyarınca görevli bulunan yardımcı öğretmenlerin pratik ve teorik meslek bilgilerini tazelemek ve tamamlamak amacı ile açılan B Kursu.

13. 1924'de altı yıllık ilköğrenimin (Tedrisatı İptidaiye ve Rüştiye) beş yıla indirilmesi sırasında dört yıllık öğretmen okulları da beş yıla çıkarılmış ve programları yeniden düzenlenmiştir.

14. Öğretmen okullarının öğrenim süresi, 1932 - 1933 öğretim yılında altı yıla çıkarılmış, ortaokul programlarının aynen uygulandığı ilk üç yılı ilk devre, son üç yılı da meslekî devre sayılmıştır. Bir süre sonra ilköğretmen okullarının ilk devresi kaldırılmış ve orta okullardan öğrenci alınmaya başlanmıştır. Bu yapı değişikliği üzerine program bakımından öğretmen okulları ile liseler arasındaki fark genellikle meslek derslerinden ibaret kalmıştır.

15. Öğretmen okulları köyler bir yana şehir ve kasabaların bile öğretmen ihtiyacını karşılamaktan uzaktı. Bu okulların sayılarının ve öğrenci kadrolarının artırılarak daha çok sayıda öğretmen yetiştirilmesi düşüncesi de başka bir engelle karşılaşıyordu: İl özel idarelerince maaşların ödendiği o yıllarda birçok il, ancak varolan kadrolarını sürdürebiliyor, yeni okulları açamıyorlardı. Birçok illerin özel idareleri öğretmen maaşlarını da zamanında ödeyemiyordu.

16. Nitelik yönünden belirgin sorun da şuydu: Şehirdeki öğretmen okullarında öğrenim gören gençler, hatta köylü çocuğu olsalar bile çoğunlukla köylere gitmekte pek istekli davranmıyorlardı. İçlerinde köylerde yıllarca çalışan ve övünülecek başarılar gösterenler de bulunmakla beraber, özellikle bayan öğretmenler için köylerde çalışmak ve uzun süre kalmak güç oluyordu. Şehir öğretmen okulu öğrencilerinin köy koşullarına ve ihtiyaçlarına göre hazırlandıkları şüpheliydi.

17. 1926 yılında kabul edilen Maarif Teşkilâtına Dair Kanun ile ilkokul öğretmenlerinin yetiştikleri okullar "İlk muallim mektepleri" ve "köy muallim mektepleri" olmak üzere iki kategoriye ayrıldı. 1927 - 28 öğretim yılında, İlköğretimin giderek kırsal bölgeleri de kapsayacak nitelikte öğretmenler yetiştirme konusunda bir denemeye başlandı. Üç sınıflı köy okullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Denizli ve Kayseri de iki "Köy muallim mektebi" açıldı. Dört yıl süren bu denemeden beklenen sonucun alınmadığı görüldü.

18. Köy öğretmeni yetiştirme işi 1937'de yeniden gündeme getirilmiş, biri Eskişehir Mahmudiye, diğeri de İzmir Kızılçullu'da olmak üzere iki "Eğitim Yurdu" açılmıştır. Bu okullar ilkokulun ikinci devresi ile üç yıllık bir öğretmen yetiştirme devresini kapsıyordu. Bu uygulama, 3238 sayılı "Köy Eğitmenleri Kanunu", arkasından, 3704 sayılı "Köy Eğitmen Kursları" ile "Köy Öğretmen Okullarının İdaresi" ile ilgili kanunların çıkarılmasına, son olarak da köy enstitüleriyle ilgili 4274 sayılı Kanunun yayımlanmasına kadar uzanan bir dönemin başlangıcı olmuştur.

19. Köy ilkokullarının öğretmen açığının kapanması için düşünülen kısa vadeli çözüm yollarından biri "eğitmen" adı verilen meslek mensuplarının ve-

tiştirilip görevlendirilmesi olmuştur. Bu maksatla çıkarılan 3238 sayılı Kanun gereğince genellikle Tarım Bakanlığına bağlı devlet çiftliklerinde açılan kurslara, askerliğini çavuş olarak yapmış, tercihen ilkokul mezunu, yetenekli, başarılı erkekler ve ilkokul mezunu bayanlar alınmıştır. Kursları bitirenler, öğretmeni bulunmayan köy ilkokullarının birinci devrelerinde öğretmenlik yapmak üzere görevlendirilmişlerdir.

20. 1939 yılında toplanan Birinci Millî Eğitim Şûrası'nda yaptığı bir konuşmada Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Köy Öğretmeninin köyde doğmuş ve büyümüş, köy koşullarını yaşayarak bilen gençler arasından seçilip, gene köy koşullarına uygun olarak hazırlanan öğretmen okullarında yetiştirilerek köye gönderilmesinin ilke olarak kabul edildiğini, bu öğretmenlerin, yüzyıllarca ihmale uğramış köy hayatının içine girerek, kalkınma hareketinin yorulmaz ve idealist yapıcıları olacağını açıklamıştır. Şûra çalışmalarının bitiminden hemen sonra 3803 sayılı Kanun çıkarılmış, köy enstitüleri kurulmuş ve ilk program uygulamalarına yukarda sözü edilen eğitim yurtlarında başlatılmıştır.

21. İlköğrenime dayalı beş yıllık köy enstitülerinin özellikleri şunlardı :

a. Öğrencilerin köy çocukları arasından alınması;

b. Okulların tarım işlerine elverişli arazisi olan yerlerde açılması;

c. Öğretmenlik mesleğiyle ilgili kurslar yanında, çiftçilik, demircilik, kız öğrenciler için çocuk bakımı, dikiş, ev idaresi, hasta bakımı gibi derslere de ağırlık verilmesi;

d. Öğretmen olamayacağına kanaat getirilen öğrencilerin yine köy hayatına uygun beceriler kazanmalarına özen gösterilmesi;

e. Öğretmenlerin üretici olmalarına önem verilmesi.

22. 1948 yılına kadar yurdun çeşitli bölgelerinde 21 köy enstitüsü açılmış, ayrıca Hasanoğlan Köy Enstitüsünde üç yıllık yüksek öğrenim veren bir de Yüksek Köy Enstitüsü kurulmuştu. Bu okulun amaçları köy enstitülerine öğretmen, ilkokullara gezici başöğretmen ve denetmen yetiştirmek, köyle ilgili konularda incelemeler yapmaktı. Köy enstitüleri 1942 yılında çıkarılan 4274 sayılı "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu" ile daha kapsamlı ve etkili bir yönetime kavuşturulmuştur.

23. 1953 yılına kadar iki tip ilkokul öğretmeni yetiştirme politikası sürdürülmüş, bu yıldan sonra 6234 sayılı Kanunla öğretmen yetiştiren kurumlar "İlköğretmen Okulu" adı altında birleştirilmiştir. İlkokul üzerine altı, ortaokul üzerine üç yıl öğrenim veren bu okullar için geliştirilen yeni programın üç alan etrafında etkinliği öngörülmüştü : (a) Genel kültür dersleri; (b) İş ve tarım etkin-

likleri; (c) Mesleğe yönelten dersler. Köy enstitülerinden dönüştürülen ilköğretmen okullarına alınacak öğrencilerin % 75'inin köy ilkokullarından mezun olmaları koşulu getirilmiş, tüm ilköğretmen okulu mezunlarının yükümlü oldukları zorunlu hizmet sürelerini köy okullarında tamamlamaları yasallaştırılmıştır.

24. 1960 yılında çıkarılan 7439 sayılı kanunla da Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir "Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü" kurularak yönetim birliği de sağlanmıştır.

25. 1969 yılında bir Bakanlık oluruna dayalı olarak ilköğretmen okullarının öğretim süresi bir yıl artırılmış ve tamamıyle lise programını içeren bir durum yaratılmış, ayrıca, pedagojik formasyon sağlayan dersler nicelik ve nitelik yönlerinden geliştirilmiştir. Böylece, bu yeni programla yetişecek adayların lise mezuniyeti haklarından yararlanarak her türlü yüksek okula ve üniversiteye girmeleri de sağlanmıştır.

26. Ülkemizde ilkokul öğretmeni ihtiyacının karşılanmasında "yedeksubay öğretmen", "muvakkat öğretmen" uygulamalarının yanında başvurulan önemli önlem de lise ve ticaret lisesi gibi ortaeğitim kurumları mezunlarından ilköğretmen okullarında fark dersleri sınavlarını vererek ve gerekli uygulama çalışmalarını da başarıyla tamamlayanların ilkokul öğretmeni olarak göreve atanmaları olmuştur. Bu önleme ilkokul öğretmeni ihtiyacının zamanla azalması nedeniyle bir bakanlık oluruna dayalı olarak son verilmiştir.

27. 1973 yılında çıkarılan Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesi, öğretmenlik mesleğine hazırlığın lisans öncesi, lisans ve lisans üstü düzeylerde yatay ve dikey geçişlere imkân verecek bir biçimde düzenlenmesini hükme bağlamıştır. Ülkemizde ilkokul öğretmeni yetiştirmede ulaşılan son aşama, yüksek öğretim düzeyinde iki yıllık eğitim enstitülerinin kurulması olmuştur. Eski ilköğretmen okulları da öğretmen liselerine dönüştürülmüş ve buradan mezun olanlara öncelikle eğitim enstitülerine girebilme imkânı sağlanmıştır. Öğretmen liselerinin diğer liselerden farklı yönü, beden eğitimi, resim-iş ve müzik derslerinin her üç sınıfta da ikişer saat ve zorunlu dersler olarak düzenlenmiş olmalarıdır.

Genel Ortaeğitim Kurumları İçin Öğretmen Eğitimi :

28. Ülkemizde açılan ilk yüksek öğretmen okulu Darülmuallimi-i Âliye (1890) idi. Bu okul fen ve edebiyat şubelerinden oluşmakta idi. Her şubenin öğrenim süresi de ikişer yıldı. Bu okulun görevi idadilerle daha üst dereceli okullara öğretmen yetiştirmekti. Cumhuriyet Döneminde 1924 - 1925 öğretim yılında "Yüksek Muallim Mektebi" olarak değiştirilmiştir. 4 yıllık lisans öğrenimlerini üniversitelerin fen ve edebiyat fakültelerinde sürdüren bu okulların, pe-

dagojik farmasyonları ve geceleri verilen takviyeli mesleğe yöneltici dersleri yeniden düzenlenmiştir. Okul bu durumu ile 1954 yılına kadar İstanbul'da tek olarak işlevini sürdürmüş ve Anadolu liselerine zorunlu hizmeti olan kaliteli öğretmen yetiştirmiştir. 19 Ekim 1956'da İzmir'de 12 Ağustos 1959'da ise Ankara'da olmak üzere iki yüksek öğretmen okulu daha açılmış, böylece sayıları 3'e yükselmiştir.

29. İkinci dünya savaşı sonrası ülkemizde mesleklere atfedilen değerler değişmiş, üniversite öğrencileri arasında lise öğretmenliğini tercih edenler gittikçe azalmıştır. Yüksek öğretmen okullarına kaynak bulmak için üç ilde hazırlık sınıfları açılmış bu hazırlık sınıflarında ilköğretmen okullarından seçilerek alınan öğrenciler özel bir programla yetiştirilerek belirli fakültelere girmeleri sağlanmıştır. İlköğretmen okulları program bakımından liselere denk hale getirildikten ve bu okul mezunlarına yüksek öğretime girme hakkı tanındıktan sonra yüksek öğretmen okullarının bünyesindeki hazırlık sınıfları işlevini yitirmiş 1974 - 1975 öğretim yılından itibaren hazırlık sınıfları yoluyla öğrenci sağlanması uygulanmasına son verilmiştir. Üç yıllık eğitim enstitülerinin öğretim süresi (4) yıla çıkarılıp, programlarının liselere de öğretmen yetiştirecek biçimde düzenlenmesi sonucu, tarihi yüksek öğretmen okullarının öğretmen yetiştirme işlevi 4.8.1978 gün ve 37 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Müdürler Komisyonu kararı uyarınca 1978 - 1979 öğretim yılından itibaren fiilen sona ermiştir. Bu, aynı zamanda öğretmen yetiştirme işinin üniversiteden tamamen kopması anlamına gelmiştir.

30. Cumhuriyet döneminde genel ortaeğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren kaynaklar arasında eğitim enstitülerinin önemli bir yeri vardır. Özellikle ortaokul kültür dersleri öğretmenleri ile müzik, resim ve beden eğitimi dersleri öğretmenleri pek az istisna ile eğitim enstitülerinde yetişmişlerdir. Özellikle Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde ilk defa, öğretmen okulu öğretmenleri ve ilköğretim müfettişi yetiştiren programlar uygulanmıştır. Eğitim enstitülerinin yapı ve program bakımından gelişmeleri öğretmen eğitimini izlemek bakımından da ayrı bir önem taşır.

31. Eğitim enstitülerinin çekirdeğini teşkil eden ilk kurum, sadece ortaokul türkçe öğretmeni yetiştirmek için 1926 - 1927 öğretim yılında Konya'da "Orta Muallim Mektebi" adıyla açılmıştır. İki yıl süreli bu okul ertesi yıl Ankara'ya nakledilmiş ve bir de pedagoji şubesi eklenmiştir. 1928 - 1929 yılında, Matematik, Fizik ve Tabii İlimler, Tarih - Coğrafya şubeleri de açılmış, öğretim süresi, genel eğitim veren iki yıllık bir hazırlık sınıfından sonra bir buçuk yıllık meslek eğitimi vermek üzere üç buçuk yıl olarak düzenlenmiştir. 1929 - 1930 yılında şimdiki binasına taşınarak adı "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" olmuştur. 1932 - 1933'de Resim-iş ve Beden Eğitimi Bölümleri de açıl-

mıştır. Bu bölümlerde öğretim süresi üç yıl olarak kabul edilmiştir. 1934 - 1935' te hazırlık sınıfları kaldırılmıştır. Enstitüde 1937 - 1938 öğretim yılında müzik, 1941 - 1942'de Fransızca, 1944 - 1945'te İngilizce ve 1947 - 1948'de Almanca şubeleri açılmıştır.

32. Sayıları gittikçe çoğalan ortaokullara her ders için ayrı dal öğretmeni verilmesi zorlaşmış, Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi, Matematik, Tabiat Bilgisi, Fizik ve Kimya derslerinin hepsini okutabilecek öğretmenler yetiştirmek amacıyla, 1946 - 1947 öğretim yılında "Toplu Dersler Şubesi" kurulmuştur. Ancak bu uygulama uzun sürmemiş, "Toplu Dersler Şubesi" 1949 - 1950 öğretim yılında fen bölümü ve edebiyat bölümü olarak ikiye ayrılmıştır. Bu arada okula Gazi Eğitim Enstitüsü adı verilmiştir. Aynı yıl içinde İstanbul, Balıkesir, İzmir öğretmen okulları aynı zamanda birer eğitim enstitüsü olarak çalışacak şekilde teşkilâtlandırılmıştır.

33. Eğitim Enstitülerinde 1967 - 1968 öğretim yılından itibaren **Fen Bölümü, Fen ve Tabiat Bilgisi** ve **Matematik, Edebiyat Bölümü, Türkçe** ve **Sosyal Bilgiler** bölümlerine ayrılmıştır. Eğitim Enstitüleri böylece; Eğitim, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen Bilgisi, Beden Eğitimi, Müzik, Resim - İş, İngilizce, Fransızca, Almanca ve Tarım olmak üzere (12) bölüm halinde öğretim yapmaya başlamışlardır. Aynı öğretim yılından itibaren bütün bölümlerin öğretim süreleri üçer yıla çıkarılmıştır.

34. Eğitim Enstitülerinin üç yıl öğrenim süreli olarak ortaokullara dal öğretmeni yetiştirme işlevi (Resim - İş, Müzik, Beden Eğitimi bölümleri için liseler dahil, eğitim bölümü için ise, meslek dersleri öğretmenliği, ilköğretim müfettişliği, Halk Eğitim ve Özel Eğitim Alanları dahil) 1978 - 1979 öğretim yılına kadar sürmüştür. Bu yıldan itibaren dal öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerinin öğretim süresi dört yıla çıkarılmış, adları 1980 yılında "Yüksek Öğretmen Okulu" olarak değiştirilmiş, temeleğitim II. kademe ve liselere dal öğretmeni yetiştirecek şekilde yeniden düzenlenmişlerdir. Yeni programlara göre yüksek öğretmen okullarının 1981 - 1982 öğretim yılında ilk mezunlarını vermesi beklenmektedir.

35. Eğitim Enstitülerine giriş koşulları zaman içinde değişiklik göstermiştir. Eğitim bölümü dışında öğretmen okulu ve lise mezunları bir süre aşamalı sınavlarla alınmıştır. Eğitim bölümüne girebilmek için ise, daima özel şartlar aranmıştır. Bugün bu enstitülere giriş ÜSS ve ÜSYM sınavlarına göre yapılmaktadır. Resim - İş, Müzik, Beden Eğitimi ve eğitim bölümleri ÜSS sınavından sonra özel sınav yaparak öğrenci almaktadırlar. Eğitim Bölümü için ayrıca üç yıl başarılı öğretmenlik yapmak temel koşuldur.

Meslekî ve Teknik Ortaeğitim Kurumları İçin Öğretmen Eğitimi :

36. Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda meslek okullarında çalışan öğretmenlerden önemli bir bölümü, bu kurumlarda öğretmenlik yapacak şekilde yetiştirilmemişti. Özellikle meslek derslerini ve atelye çalışmalarını gereği gibi yürütecek çok sayıda elemana ihtiyaç vardı. Bu nedenle 1927 yılında Millî Eğitim Bakanlığınca meslek okullarının öğretmen sorununu çözümlemek üzere yurt dışına eleman gönderilmesi kararlaştırıldı. Bu karar uyarınca 1927 - 1939 yılları arasında çeşitli dallarda, öğrenim yapmak üzere Çekoslavakya, İsviçre, Belçika ve İtalya'ya 133 kişi gönderildi.

37. Yabancı ülkelere öğrenci gönderilmesi yanında bazı meslek bölümleri için Avrupa'dan uzman öğretmen sağlanması da uygun görüldü. 1927 yılından 1939 yılına kadar altı moda, dört biçki-dikiş, üç ev ekonomisi, yemek pişirme, iki meslekî resim, bir yabancı dil, iki sıhhi tesisat, bir erkek terziliği üç tezyini sanatlar, bir ticarî bilimler, on marangozluk, beş demircilik, yedi tesviyecilik, iki elektrikçilik, iki dökümcülük, on duvarcılık, iki mimarlık alanlarında 61 uzman öğretmen ve 4 yönetici Türkiye'ye getirilmiş bulunuyordu.

38. Yabancı öğretim ve yönetim elemanlarının bir kısmı öğretimin yeni programlara ve prensiplere göre yürütülmesinde rehberlik işiyle, bir kısmı da kendi öğretmenlerimizle birlikte çalışmak üzere atelye ve meslek dersleri öğretmeni olarak görevlendirilmişlerdir. Yabancı uzmanların büyük bir bölümü, meslekî ve teknik öğrenim yapmak üzere Avrupa'ya gönderilen elemanlar dönmeye ve meslek öğretmen okulları mezunları da okullarda görev almaya başlayınca ülkelerine dönmüşlerdir.

39. Cumhuriyet Döneminde meslekî ve teknik okullara öğretmen yetiştirmek üzere açılan ilk eğitim kurumlarından biri Kız Teknik Öğretmen Okulu olmuştur. Bu okul Kız Enstitüleri ve Akşam Kız Sanat okullarının atelye ve meslek dersleri öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 1934 - 1935 öğretim yılında 2 yıl süreli Kız Teknik Öğretmen Okulu olarak açılmıştır. 1938 - 1939 öğretim yılında öğretim süresi 3 yıla, 1947 - 1948 öğretim yılında da 4 yıla çıkarılmıştır. Kız enstitüsü mezunlarını seçme sınavıyla alan bu okul, 1961 - 1962 öğretim yılında Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu adını almıştır. Okul, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kız meslek ve teknik liselerinin meslek ve atelye dersleri için teknik öğretmen yetiştiren 4 yıllık yüksek dereceli bir öğretim ve araştırma kurumu olarak faaliyetine devam etmiştir. Okula halen kız meslek ve teknik lise mezunlarından üniversitelerarası seçme sınavında başarı göstererek girmeye hak kazananlar kabul edilmektedir. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda çocuk gelişimi ve eğitimi, besin teknolojisi, giyim, el sanatları ve çiçek, işleme-dokuma-örgü, resim bölümleri bulunmaktadır. Bu bölümlerin yanı

sıra genel bilgi dersleri grubu ve öğretmenlik formasyonu veren dersler grubu programların diğer bir boyutunu oluşturmaktadır.

40. Erkek Sanat Okullarının teknik ders öğretmenlerini yetiştirmek üzere 1937-38 öğretim yılında 3 yıl süreli Erkek Teknik Öğretmen Okulu açılmıştır. Okulun öğretim süresi 1946-47 öğretim yılında 4 yıla çıkarılmıştır. Erkek Sanat, Motor Sanat ve Yapı Enstitüsü mezunlarını sınavla alan ve 1961 yılı itibariyle, tesviye, demir, döküm, model, motor, elektrik, marangozluk, yapı ve radyo bölümleri bulunan bu kurum 1962 yılında Yüksek Teknik Öğretmen Okulu adını almıştır. Endüstri Meslek ve Teknik liselerinin atelye ve teknik dersleri için teknik öğretmen yetiştiren 4 yıllık yüksek dereceli öğretim ve araştırma kurumu olarak Ankara ve İstanbul'da iki okul vardır. Yüksek Teknik Öğretmen Okullarına, ÜSS sınavları ile öğrenci alınmaktadır. Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulunun tesviye, metalişleri, döküm, model, makine-resim, tesisat, motor, elektrik, elektronik, mobilya, içmimarî ve inşaat İstanbul Yüksek Teknik Öğretmen Okulunun ise metalişleri, elektrik, elektronik, tekstil ve matbaa bölümleri bulunmaktadır. Yüksek Teknik Öğretmen Okullarının programlarında ayrıca, genel bilgi dersleri, fen ve matematik dersleri, eğitim dersleri, teknik ve uygulamalı dersler yer almaktadır.

41. Sayıları artmakta olan ticaret okullarının meslek dersleri öğretmenlerini yetiştirmek amacıyla 1955-1956 öğretim yılında, öğretim süresi 3 yıl olan Ticaret Öğretmen Okulu kurulmuştur. Ticaret Öğretmen Okuluna lise, ticaret lisesi, ilk öğretmen okulu ve sekreterlik okulu mezunları alınmış ve bu öğrenciler ilk iki sınıfta ortak dersler, üçüncü sınıfta ise muhasebe ve sekreterlik ihtisas kollarının gerektirdiği dersleri okumuştur. Ticaret Öğretmen Okulu, 1965 yılında da Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu adını almış ve öğretim süresi 4 yıla çıkarılmıştır. Ticaret liseleri, sekreterlik okulları, otelcilik okulları ile ticaret ve turizmle ilgili dersler okutulan orta dereceli diğer okullara meslek dersleri öğretmeni; turizm işletme tesislerindeki personelin yaygın eğitim yoluyla eğitim ve öğretimini yapacak eğitimcileri, yetiştiren dört yıllık (sekiz yarı yıllık) yüksek dereceli bir öğretim kurumu olan ticaret ve turizm yüksek öğretmen okulu günümüzde lise, ticaret lisesi, dengi okul mezunları arasından Üniversitelerarası seçme sınavı ile öğrenci almaktadır. Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu işletme ve muhasebe, turizm, büro yönetimi olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Öğrenciler bölüm dersleri yanında genel bilgi derslerine ve öğretmenlik formasyonu sağlayan derslere de devam ederler.

42. Sözü edilen okullar dışında, meslekî ve teknik öğretim alanında öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere başka okullar da açılmıştır. Bunlar 1975-76 öğretim yılında açılan Erkek Sanat ve Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okullarıdır.

43. Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu, temel eğitim kurumları ikinci kademesine ve ortaeğitim kurumlarına, seçmeli ders öğretmeni yetiştiren 4 yıllık yüksek dereceli eğitim, öğretim ve araştırma kurumudur. Okula halen lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi ve ticaret lisesi mezunları arasından Üniversitelerarası seçme sınavı sonuçlarına göre öğrenci alınmaktadır. Bugün Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu'nun İşletmecilik, İş ve Teknik Eğitim, Ev Ekonomisi alanlarında öğretim yapan üç bölümü vardır. Ayrıca programlarda genel kültür ve pedagojik formasyonu veren dersler gurubu da yer almaktadır.

44. Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulları ise, ev ekonomisi alanındaki yaygın eğitim kurumlarında atelye ve meslek dersleri okutacak öğretmenleri yetiştiren, kız meslek ve kız teknik liselerine dayalı, iki yıllık yüksek dereceli eğitim-öğretim kurumlarıdır. Bu Ankara'daki Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu 1975-76, Konya'daki de 1976-77 öğretim yılında açılmıştır. Bu okullara 874 sayılı kanun uyarınca 7 yıl gezici köy kadın kursu öğretmenliği yapanlar ile kontenjan açığı kalması durumunda kız meslek ve teknik lisesi mezunları ÜSS sınavları ile alınmaktadır.

Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda aile ekonomisi ve beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, el sanatları ve çiçek, giyim, nakış, resim alanlarında eleman yetiştirilmektedir. Bunun dışında genel bilgi ve pedagojik formasyon kazandıran dersler grubu programların başka bir boyutunu oluşturmaktadır.

45. Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulları Endüstriyel Pratik Sanat Okullarında atelye ve meslek desleri okutacak öğretmenleri yetiştiren, teknik lise ile endüstri meslek liselerine dayalı, iki yıllık yüksek dereceli eğitim ve öğretim kurumudur. Okula öğrenci ÜSS sınavları ile alınmaktadır. Ayrıca, 874 sayılı kanun uyarınca 7 yıl Pratik Sanat Okullarında öğretmen olarak çalışmış olanlar da kabul edilir. İzmir Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okuluna son iki yıldır öğrenci alınmamaktadır. Ankara Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulunun Makina, Motor, Elektrik-Elektronik, İnşaat ve Ağaçişleri bölümleri bulunmaktadır. Bölümlerin yanısıra genel bilgi ve pedagojik formasyon kazandıran dersler gurubuda programların başka bir boyutunu oluşturmaktadır.

Öğretmeni Eğiten Diğer Kurumlar :

46. Günümüzde temel eğitim birinci kademe, genel ve teknik ortaeğitime öğretmen yetiştiren yukarıda sıralanan kurumlardan başka öğretmen yetiştiren bauka kurumlar da vardır. Bu kurumlar arasında üniversiteler, akademiler ve Millî Eğitim Bakanlığı dışındaki bakanlıklara bağlı okullar sayılabilir.

47. Üniversitelerimizi fen ve edebiyat bölümlerinde Darülfünûn'un kuruluşundan beri, çoğu kez yüksek öğretmen okulu öğrencilerinin, öğretmen olarak yetiştirilmeleri için uygulanan programlar dışında, önce İstanbul sonra da Ankara Üniversitelerinde ve yeni açılan diğer üniversitelerde öğretmen yetiştirme programlarının uygulanmasına başlanmış ve bu programlar yaygınlaştırılarak sürdürülmüştür.

48. Bugün üniversitelerimizde, fakülte, yüksek okul veya akademi mezunlarından ortaeğitimde öğretmen olarak isteyenlere, öğretmenlik sertifikası programları uygulanmak suretiyle öğretmen yetiştirilmektedir.

Günümüzde, Ankara Üniversitesi Eğitim ve Dil Tarih-Coğrafya Fakülteleri, Hacettepe Üniversitesi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler, İstanbul Üniversitesi Edebiyat, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültelerinden öğretmenlik sertifika programları uygulanmaktadır. Üniversitelerimizin öğretmen yetiştirmenin yanı sıra - Orta Doğu Teknik Üniversitesi 1956 dan Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bölümü 1965 ten bu yana - sertifika, tamamlama, lisans ve bilim uzmanlığı programları yoluyla nitelikli öğretmen ve uzman yetiştirmeye yoğun katkıları devam etmektedir.

49. Amacı öğretmen yetiştirme olan kuruluşlardan biri de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı Gevher Nesibe Eğitim Enstitüsü ile Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi Florance Nightingale Yüksek Hemşire Okullarıdır. Sağlık kollejlerine öğretmen yetiştirme amacını güden bu kurumlar, Ankara ve İstanbul'da da etkinlik göstermektedir.

50. Öğretmen yetiştiren kaynaklardan biri de Yüksek İslâm Enstitüsüleridir. İlk kez 1959-60 öğretim yılında İstanbul'da açılan İslâm enstitülerinin sayısı bugün yediyi bulmuştur. Öğretim süreleri dört yıl olan Yüksek İslâm Enstitüsü mezunları orta dereceli okullarda okutulan din bilgisi ve ahlâk dersi öğretmenliğine atanabilmektedirler.

51. Kültür Bakanlığı'na bağlı Konservatuvarlar, görev alacak sanatçı öğretim elemanlarını kendileri yetiştirmektedirler.

52. İçişleri Bakanlığı'na bağlı polis kolejlerinin meslek öğretmenleri de Polis Enstitüsü'nde yetiştirilmektedir.

4. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi :

1. Hem toplumumuzun hem de eğitim sistemimizin kendi içinde sürekli gelişmesinde temel bir unsur olan öğretmenin oldukça ağır görevini yerine getirebilmesi, ancak kendini devamlı yenilemesi, yani hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılması ile mümkündür.

2. Ülkemizde henüz ortaeğitim öğretmenlerinin hizmetiçinde yetişmelerini sağlayacak bir eğitim örgütü bulunmadığı yıllarda bu maksada yönelik çalışmalar okullar ve yerel idarelerce kurslar yoluyla yapılmıştır.

3. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri 1960 yıllarında Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne bağlı "Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu" adıyla bir büronun kurulmasıyla başlamıştır. Bu büro 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra 1.7.1966 tarih ve 40698 sayılı bakanlık onayı ile bağımsız "Eğitim Birimi Müdürlüğü", 26.12.1975 tarih 2166 sayılı bakanlık onayı ile "Hizmetiçi Eğitim Dairesi" 25.2.1981 tarih ve 1.84.351 sayılı bakanlık onayı ile "Hizmetiçi Eğitim Genel Müdürlüğü ve 28 Şubat 1982 tarhli bir Bakanlar Kurulu Onayı ile de "Hizmetiçi Eğitim Dairesi" haline getirilmiştir.

4. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerini yürüten bu daire, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunun 72. maddesiyle değiştirilen 214. maddesi ve Temel Eğitim Kanununun 48. maddesi gereğince teşkilâtlanmıştır. Bu teşkilâtlanmayı sağlayan 657 sayılı Kanunun ilgili maddesinde, Devlet Memurlarının yetiştirilmesinin sağlanması, verimliliklerinin arttırılması ve daha ileriki görevlerine hazırlanmaları amacıyla organize edilen hizmetiçi eğitim etkinliklerinin Devlet Personel Dairesi tarafından ilgili kurumlarla birlikte hazırlanacak yönetmelikler çerçevesinde yürütüleceği belirtilmiş bulunmaktadır.

Temel Eğitim Kanununun 48. maddesinde de öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılacağını hükme bağlamıştır.

5. 17 Mayıs 1976 tarih ve 1836 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan "Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri İdare Yönetmeliği" ile hizmetiçi eğitim amacıyla yapılacak etkinliklerin yönetimi, bu etkinliklere katılacakların hak ve yükümlülükleriyle ilgili konuları kapsamaktadır. 14 Kasım 1977 tarih ve 16113 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı Kuruluş ve İşleyişi Hakkındaki Yönetmelik" le de bu dairenin görev, yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir.

6. Hizmetiçi Eğitim Dairesi öğretmenler için düzenlediği kurs ve seminerlerle ilgili formları Bakanlık merkez örgütündeki dairelere göndermektedir. Her derecedeki okulların bağlı olduğu bu daireler okullarıyla işbirliği yaparak hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılacak öğretmenlerini belirlemekte ve Hizmetiçi Eğitim Dairesine bildirmektedir. Hizmetiçi Eğitim Dairesi bu aşamadan sonra gerekli hizmetiçi eğitim etkinliklerini yürütmektedir. Adı geçen daire 1959-1981 yılları arasında 1710 kurs veya seminer açmış ve bu kurs ve seminere toplam olarak 94285 kişi katılmıştır.

7. Hizmetiçi Eğitim Dairesi tarafından 1966-77 yılları arasında açılan kursların % 57 si iki hafta ve daha az süreli, % 34 ü iki ve üç haftalık, % 9 u da üç haftadan fazla sürelidir.

8. 1966-77 yılları arasında açılan 1056 kursun % 23 ü fen ve matematik, % 14 ü meslek dersleri, % 11 i yabancı dil, % 8 i de eğitim yönetimi alanındadır.

9. Hizmetiçi Eğitim Dairesi'nin 1981-82 yılı programına göre açılan kursların Türkçe, Fen Bilgisi, Matematik ve Yabancı Dil alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

10. 1965 yılından başlayarak, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Eğitim dalı, yurdun her yanında çalışmakta olan öğretmenlerden, istekli olanların, öğretim alanında üniversite öğrenimlerini tamamlamaları için program açmışlar ve on binin altına düşmeyen sayıda öğretmene hizmetiçi akademik eğitim sağlamışlardır. Sürdürülmekte bulunan bu programlar aracılığı ile, başlangıçta girdiği kurum nedeni ile önce kapalı bulunan öğretmenlere profesörlüğe kadar akademik ilerleme hakkı verilmiştir.

Adı geçen fakülteler, ayrıca yaz okulu programlarıyla hizmetiçi eğitime katılmaktadırlar.(*)

5. Çeşitli Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme Modelleri, Bazı Gözlem ve Eğilimler :

Ülkemizde öğretmen eğitimi evrimine ilişkin sonuçlara geçmeden önce, birkaç ülkenin bu alanda benimsemiş olduğu ve uyguladığı modeller kısaca gözden geçirilecektir.

Fransa, Federal Almanya Cumhuriyeti, İsveç, Yugoslavya ve Bulgaristan'da öğretmenlik yapacak kimseler şöyle yetiştirilmektedir :

1. Fransa'da zorunlu öğrenim 6-15 yaşlarını kapsamakta ve bu öğrenim 5 yıllık ilkokul ile 4 yıllık kolejlerde verilmektedir.

İlkokul öğretmenleri "écoles normales primaires" adını taşıyan 2 yıllık yüksek okullarda okumaktadırlar. Bu eğitim döneminin birinci yılında öğretmen adaylarına anaokulları ve ilkokullarda gözlem yapma imkânı sağlanmaktadır. Genel ortadereceli kolej öğretmenleri ise, bölgesel öğretim merkezleri ile üniver-

(*) Cumhuriyet döneminde Öğretmenlik Mesleğinin Standartları ve Hukuki Durumu için bak. Ek. 1

sitelerden yetişmektedirler. Bu yetişme döneminde öğretmen adaylarına dal öğrenimiyle ilgili bir sertifika ve genel ortaeğitim öğretmenliği sertifikası (CAPES) veya iki farklı dersle teknik öğretmenlik sertifikası (CAPET) verilmektedir.

2. Federal Almanya Cumhuriyeti'nde zorunlu öğrenim 6-14 yaşlaını kapsamakta olup bu öğrenim 6-9 yaş kümesi için ilkokulda, 10-14 yaş kümesi için temel ortaeğitim okulunda sağlanmaktadır. İlkokul öğretmenleri 3 yıllık "Padagogische Hochschule" lerde yetişmektedirler. "Hauptschule", "Realschule", "Gesampschule" ve "Gymnasium" adıyle anılan ve 9 yıllık temel eğitimin 5 yıllık ikinci dönemini oluşturan öğrenim basamağında öğretmenlik yapacak gençler eğitimlerini, süresi üç yılı aşan üniversitelerde görmektedirler.

3. Amerika Birleşik Devletleri'nde zorunlu öğrenim, 6-16 yaşlarını kapsamakta ve bu öğrenim, süreleri eyaletten eyalete değişen ilkokul ile orta dereceli okullarda yapılmaktadır. Bir başka deyişle ABD de ilkokullar bazı eyaletlerde 6. bazı eyaletlerde ise 8. yıl sürelidir. Bu ülkede hangi öğrenim basamağında çalışırlarsa çalışsınlar, öğretmenleri en az 4 yıllık bir yüksekeğitimden geçmeleri istenmektedir. Öğretmen yetiştirme programlarında insanbilimleri, doğabilimleri ve toplumbilimleri gibi akademik alanlarla ilgili derslerle pedagojik formasyonu sağlayan dersler arasında denge sağlanmasına dikkat edilmekte ve öğretmen adaylarına bir yarıyıl gözetimli uygulama çalışmaları yaptırılmaktadır.

4. İsveç'de 7-15 yaşlarındaki zorunlu öğrenim 9 yıllık çok amaçlı temel okulda verilmektedir. Bu okul, 6 ve 3 yıllık iki temel dönemden oluşmaktadır. Altı yıllık birinci dönemin öğretmenleri 2.5-3 yıllık bir eğitimle öğretmen kolejlerinde yetiştirilmektedirler. Temeleğitimin 3 yıllık ikinci dönemi öğretmenleri ise öğretmen kolejleri ile üniversitelerden yetişmektedirler. Bunlara verilen eğitimin süresi 4 yıldır.

5. Bulgaristan ve Yugoslavya'da zorunlu öğrenim sırasıyle 14 ve 15 yaşlarına kadar uzamaktadır. Her iki ülkede bu öğrenim, 4 er yıllık iki dönemden oluşan 8 yıllık ilkokullarda verilmektedir. Bulgaristan'da ilkokul öğretmenlerinin bir bölümü yarı - yüksek okullardan bir bölümü ise üniversitelerden (özellikle Sofya Üniversitesinden) yetişmektedir. Yugoslavya'da İlkokul öğretmenleri yetiştiren kaynaklar eğitim akademileri ve üniversitelerdir.

6. Öğretmen yetiştirme alanında - yukarda adı geçen ülkeler de dahil - çeşitli ülkelerin durumları incelendiği zaman şu hususlar göze çarpmaktadır.

a. Bütün dünyada genel eğilim öğretmen yetiştirme süresinin yukarıya doğru uzatılması doğrultusundadır.

b. Öğretmen kaynakları süre, program, uygulama etkinlikleri ve görevlendirme şartları vb. bakımlarından her ülkede büyük ayrılıklar göstermektedir.

c. İlkokul öğretmenlerini hâlâ ortaeğitim düzeyindeki eğitim kurumlarında yetiştirmeye devam eden ülkeler vardır.

d. Bununla birlikte, tüm öğretmenlerin yüksek öğretim düzeyinde bir eğitim görmeleri inanç ve görüşü güç ve yaygınlık kazanmaktadır.

e. Birçok ülkede birbirinden farklı düzey ve türde okullarda görev alacak öğretmenlerin, bu okullara paralel biçimde kurulmuş meslek okullarından yetiştirilmesi politikasından uzaklaşıldığı görülmekte ve birliğe gidilmektedir.

f. Öğretmen adaylarının seçimi ve bu seçimi yapacak kurum ve kişilerin tespiti konusu, öğretmen ihtiyacının gerek nicelik, gerek nitelik yönünden karşılanması bakımından giderek büyük önem kazanmaktadır.

g. Öğretmen adayları için hazırlanan programları, genellikle uzmanlığa dönük olan dersleri, sosyal bölümlere dayalı dersler, pedagojik formasyon sağlayan dersler ve uygulama çalışmalarından oluşmaktadır.

6. Sonuçlar :

1. Cumhuriyet döneminde devletçe sağlanan olanakların bazı hükümetlerin izledikleri olumlu politikaların ve aldıkları yerinde önlemlerin ve eğitimcilerin zamanla etkisini gösteren düşünce ve görüşlerinin sonucu, öğretmen eğitimi alanında şüphesiz hiç de küçümsenemeyecek ölçüde ilerlemeler sağlanmıştır. Bu memnuniyet verici gelişmelerin yanında, bu alanda belki bugünkü sorunların kaynağını oluşturan birtakım yanlış ve yetersiz uygulamalara yer verilmiş olduğunu da söylemek gerekir. Bu bölümde başlıca eğilimler ve gelişmelere değinilerek eleştiri konusu olabilecek bazı hususlar üzerinde durulacaktır.

2. İşbaşındaki hükümetler, uzun bir süre "köy hayatına kolayca uyum yapabilecek, köy okulunun amaçlarını gerçekleştirecek ve köyün topluca kalkınmasına katkıda bulunacak nitelikte ve kent öğretmenlerinden farklı özellikler taşıyan öğretmen yetiştirme istek ve çabası" içinde bulunmuşlardır.

Belli bir süre sonra bu politikadan vazgeçilmiş, "köy öğretmenleri ile kent öğretmenlerinin farklı programlar yerine ortak bir programla yetiştirilmesine yöneliş" isabetli görülmüştür.

3. İlkokul ve ortaokul öğreniminin bir bütün olarak düşünülmesi sonucu, ortaokullarda birkaç dersin dışında tüm dersleri okutabilecek nitelikte yeni tip bir öğretmen, "toplu dersler" öğretmeni yetiştirme yoluna gidilmiştir.

4. Birkaç yıllık uygulamadan sonra alınan olumsuz sonuçlar üzerine "ortaokul öğretmenliğinin tek bir dal veya tek bir alanda uzmanlaşmaya dönük olarak planlanması ve buna göre programlar hazırlanması" uygun görülmüştür.

5. Başlangıçta, tipi ve programları bakımından sınırlı olan öğretmen kaynakları giderek çoğalmaya ve çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Ortaeğitim sistemindeki dağılmalar ve çatallaşma öğretmen yetiştirme sistemine aynen aksetmiştir.

6. Gerek ilkokullara gerek ortaokullara öğretmen yetiştiren okullar başlangıçta büyük kentlerde veyahut yurdun daha çok batı bölgelerinde açılmış iken, zamanla ülkenin her köşesinde ve bölgesinde ilköğretmen okulu veya eğitim enstitüsü gibi eğitim kurumları açılmıştır.

7. Öğretmen yetiştiren kurumların öğrenim süreleri kısa denilebilecek zamanda artış göstermiş, özellikle 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun kabulünden sonra her derecedeki okul öğretmenliği için enaz 2 yıl yüksek öğrenim görmüş olmak şartı getirilmiştir.

8. Yine, Millî Eğitim Temel Kanunu ile her dereceli ve her çeşit okul öğretmenlerinin genel kültür, özel alan bilgisi ve meslek formasyonu bakımından dengeli biçimde yetiştirilmesi öngörülmüş, öğretmen eğitiminde program açısından temel bir ilke yasallaştırılmıştır.

9. Öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmeleri, uzun bir süre ihmal edildikten sonra ele alınmakla beraber, kısa bir zaman içinde çok sayıda öğretmen ve yöneticinin çeşitli kurslardan geçirilmesi olanağı sağlanmıştır.

10. Üniversitelerde eğitim fakülte ve bölümlerinin kurulmasıyla öğretmenlere ya kendi dallarında veya eğitimin çeşitli uzmanlık alanlarında yüksek lisans ve doktora yapma fırsatı yaratılmıştır.

11. Öğretmen yetiştiren okulların öğrenim süreleri zaman içinde genel olarak bir artış göstermekle birlikte bu gelişmeler daha çok özel alan (dal) eğitimiyle ilgili dersler lehine olmuş, genel kültür dersleri ile meslek dersleri ihmale uğramıştır.

12. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen okulları da dahil olmak üzere eğitim kurumları arasında meslek derslerinin sayısı, sıralanışı ve içeriği bakımından tam bir uyum ve eşgüdüm sağlanamamış, öğretmenlik ehliyeti (sertifikası) kazanmaya temel olacak ölçütlerin tespiti uzunsüre ihmal edilmiştir.

13. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen yetiştiren meslek okullarında öğretmenlik formasyonu kazandıran ve son 15 yıl içinde çeşitlerinin arttığı görülen pedagojik formasyon kazandıran meslek derslerinin öğretiminde uzmanlığa pek az yer verilmiştir. Eğitim derslerini okutan bir öğretmeninin, tüm eğitim derslerini okutabileceği düşüncesi esas alınmıştır.

14. Öğretmen yetiştiren çeşitli kurumlar arasında program bakımından tüm bir bağlantı sağlanamamış, öğretmen adaylarına okul veya dal değiştirme olanağı tanınmamış veya bu olanak çok güç koşullara bağlanmıştır.

15. Öğrenim basamaklarına veya öğretim alanlarına göre açılan okullardan yetişen öğretmenlerin ileride aynı okullarda görev alabilecekleri düşünülerek, bu öğretmenler arasında meslekî bütünlük ve birliği sağlayacak, onlara ortak bir eğitim anlayış ve tutum kazandıracak önlemler alınmamıştır.

16. Öğretmen yetiştiren kurumlara nitelikli öğretim personeli yetiştirilmesi konusunda sistemli bir politika izlenmemiş; plânlı dönemlerde ve bu konuda beklenen düzeyde başarı sağlanamamıştır. Özellikle, son yıllarda öğrenci sayısı bakımından büyük bir artış gösteren eğitim enstitülerine nitelikli öğretmen bulmak ciddî bir sorun haline gelmiştir.

17. Cumhuriyetten bu yana öğretmen yetiştirmede nitelik konusu üzerinde de durulmuş, ancak öğretmen açığını kapama endişesi, kalite konusunda amaca ulaşılmasını engellemiştir.

18. Öğretmen yetiştiren kurumlar genellikle öğretim elemanı, fiziki tesisler ve hertürlü araç-gereç ihtiyaç durumu yeterince sağlanamadan bir bakanlık onayı ile açılmışlardır. Bu uygulama da öğretmen eğitiminin niteliğini olumsuz yönde önemli derecede etkilemiştir.

19. Hepsinden önemlisi öğretmenlerimizin Cumhuriyetten bu yana temel karakterini oluşturan yürekleri yurda hizmet ideali ile Atatürkçü çizgide öğretmen yetiştirmek için gerekli politika, sistem ve uygulama birliğinin yeniden oluşturulması gerekmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMETÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER

1. X. Millî Eğitim Şûrası Tarafından Kabul Edilen Yeni Türk Millî Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış :

X. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilen yeni model, anahatlarıyla şu ilkelere dayanmaktadır :

(i) Eğitim sistemini Atatürkçü çizgide bütünleştirmek,

(ii) Sistemin her düzeyinde mesleki ve teknik eğitime ağırlık vermek,

(iii) Belli koşullar altında her düzeyde yatay ve dikey geçiş sağlamak,

(iv) Orta eğitimde izlenen meslek kazandıran veya mesleğe yatkın kılan programların; yüksek eğitime geçişte yol gösterici ve kolaylaştırıcı olmasını sağmak.

Böylece; yeni sistemin başlıca görevleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

(i) Herkese eğitim olanağı sağlamak,

(ii) Yüksek eğitime yönelten ortaeğitim programlarının önündeki aşırı yığılmaları azaltmak,

(iii) Kalkınmanın gerektirdiği nitelikte insangücü yetiştirmek,

(iv) Eğitim olanaklarının daha verimli ve etkili kullanılmasını sağlamak,

(v) Eğitimin bütünleştirici ve kaynaştırıcı fonksiyonunu gerçekleştirmek,

(vi) Zenginleştirilmiş programlarla öğrencilerde yeni ilgiler yaratmak,

(vii) Yaygın ve Örgün eğitim arasında ve genel ve meslekî teknikeğitim arasında süregelen yapay ayrımı gidermek.

Bu anlayışla;

(i) Bugün değişen sosya-ekonomik koşullar karşısında eğitim sisteminin en alt kesiminde bir anasınıfı programı oluşturmanın, kültürleme sürecini sağlıklı

yoldan geliştireceği anlayışı ile; böyle bir programın, Millî Eğitim sistemine eklenmesi gereğine inanılmaktadır. (1)

(ii) İlk ve orta okul programlarının, temel eğitim programları halinde bütünleştirilmesi önerilmektedir.

Bu bütünleşme içinde programların;

1-3, 4-5, 6-8 yıllar için, çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak ve eğitimin bu çağlarla ilgili görev ve sorumluluğu gözönünde bulundurularak düzenlenmesi gerekmektedir.

(iii) Ortaeğitimde, genelde, tek tip lise programı önerilmektedir. Böyle bir yaklaşımda, bazı özel meslekî ve teknik okul programlarının geliştirilerek sürdürülmesi gerekmektedir.

(iv) Tek tip lisede, üç yıl boyunca gittikçe azalan oranda ortak genel dersler verilecek ve öğrenciler a- Ekonomi-Ticaret, b- Teknik, c- Tarım ve Hayvancılık, d- Genel kültür bölümlerine ayrılacaktır. Hangi bölümlerin nerede, nasıl açılacağı, yönetmeliklerle düzenlenecektir. Bu bölümler de, kendi içlerinde dallara ayrılabilecektir.

(v) Yukarıda getirilen bölümler işlevlere dönüktür. Bu; program tasarımının getirdiği en önemli yeniliktir. Bugüne kadar lise programlarında, bölümlere, disipliner açıdan yaklaşılmıştır.

Aynı kurumdaki öğrenci, aynı standartlarda ve birlikte ortak dersler alarak, işe-mesleğe dönük dersler için farklı programlar izleyecektir. Genel kültür programını seçenler ise, genel kültür eğitimine ilişkin edebiyat ve dil, sosyal bilgiler, fen bilgileri ve matematik vb. dallarda derinleşeceklerdir.

(vi) İşe-mesleğe, tekniğe eğilim, temeleğitimin dördüncü yılından itibaren gittikçe artan oranda sağlanacaktır.

Yöneltme temel eğitimin son üç yılında ve bir süreç olarak yer alacak, bu konuda başarıya dayalı fırsat eşitliğine yer verilecek, her türlü beceriyi kapsayacak biçimde geliştirilecektir. Bu konuda politik müdahalelerin önlenmesi amacıyla sağlam yaptırımlara ihtiyaç olacaktır.

(vii) Programlarda dikey bütünleşme ve tutarlılığı sağlamak üzere temel ve ortaeğitim boyunca içerik ve uğraş şeritlerine yer verilmesi öngörülmektedir.

---

(1) Anasınıfı sisteme bir sınıf eklenmesi olarak önerilirken, 0-6 yaş grubunun, eğitimi için var olan okul öncesi eğitim kurumları, "ana okulları, yuvalar, kreşler vb. kurumlar"ın geliştirilmesi doğrultusunda çalışmalar yapılması gereği de belirtilmelidir.

(viii) Her eğitim kademesinde, yaygın eğitim ile ilişkiler geliştirilecektir.

Türk dil ve geleneklerinin geliştirilmesi, ülkemizin çeşitli yönleriyle tanıtılması, Türk milliyetçiliğinin beslenmesi; demokratik cumhuriyet düzenine, sosyal hukuk devleti ve Atatürk ilkelerine bağlılığın sağlanması; aşırı akımların zararını bilen, Türk vatandaşlığından gurur duyan, insan haklarına saygılı, tarihiyle övünen, geri kalmışlık kompleksinden kurtularak geleceğe umutla bakan; onurlu, çalışkan, üretici, hoşgörülü, kişisel ve toplumsal ilişkilerinde dürüst, demokratik yöntemlerle hakkını aramasını, almasını ve korumasını öğrenen bir gençlik yaratılması, yeni sistemin temel amacı olarak önerilmiştir.

Ayrıca; bu sistem, Türkiye'nin sorunlarını çözmede yetenekli, araştırıcı, düşünen ve düşüncelerini uygulayarak kişisel ve toplumsal yaşamı olumlu yönde etkileyecek liderlik potansiyelinin yattığı bütün halka fiilen açık olacaktır.

Kısaca; **yeni model, iyi insan, iyi vatandaş, iyi üreticiler ve iyi tüketiciler** yetiştirmek olarak özetlenebilen toplumsal, siyasal ve ekonomik fonksiyonlarını başarıyla gerçekleştirmeyi sağlayıcı bütün olanaklarla, bütün araçlarla ivedilikle donatılmalıdır. Hiç kuşkusuz, bu araçların başında da, **öğretmen gelmektedir.** Bu nedenle, **öğretmen yetiştirme** politikasının niteliği, yeni sistemi başarılı veya başarısız kılacak etmenlerin en önünde yer almaktadır.

Örgütlenmiş bütün toplumsal faaliyetler içinde eğitim, insanın, mutlak olarak en önemli olduğu alandır. Eğitimde en önemli olan insan unsuru ise öğretmendir. Eğitimin özelliğinden dolayı, bu unsurun yerini başka bir şeyle değiştirmek olanağı yoktur. Bu yüzden; eğitim düzeylerinin ve eğitim kuruluşlarının gereklerine uygun öğretmen yetiştirilmesinin önemi son derece büyüktür.

2. Mevcut Öğretmen Yetiştirme Sistemimizin X. Millî Eğitim Şûrasının Işığında Değerlendirilmesi :

X. Millî Eğitim Şûrasının getirdiği yeni sistem yapısal olarak;

a. Okulöncesi eğitim,
b. Temeleğitim,
c. Ortaeğitim,
d. Yaygıneğitim,
e. Yüksekeğitimden oluşmaktadır.

Yeni sisteme uygun öğretmen yetiştirme medolleri oluşturmada, önce mevcut öğretmen yetiştirme sistemimizin (X. Millî Eğitim Şûrasının getirdiği sisteme göre) bir değerlendirmesini yapmak gerekmektedir. Bu değerlendirmenin üç temel aşamaya-okulöncesi, temel ve ortaeğitime-göre özeti aşağıda yer almaktadır.

Okulöncesi Eğitim ve Bu Kademeye Öğretmen Yetiştirme :

X. Millî Eğitim Şûrası okul öncesi eğitimini 0-5 yaş (0-60 ay) çocuklarının başlangıçta zorunlu olmayan, ancak zamanla zorunlu kılınacak bir eğitim kademesi olarak ele almaktadır. Bu eğitim, anaokulu ve sınıflarında yapılacaktır.

1980 Yılı kayıtlarına göre ülkemizde 1470 anasınıfı ve 451 ana okulu bulunmaktadır. Bu okullara 30 binin üstünde çocuk devam etmektedir.

Gerçekte, ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarına özel olarak öğretmen yetiştiren bir kurum bulunmamakta, sınırlı sayıdaki ana okulu ve ana sınıflarında çok değişik kaynaktan gelen öğretmenler görev almaktadırlar. Bu değişik kaynaklar arasında; kız sanat yüksek öğretmen okulu, kız teknik yüksek öğretmen okulu ile Hacettepe ve Boğaziçi Üniversitelerinin çocuk gelişimi bölümleri sayılabilir. Ayrıca: 2 yıllık eğitim enstitüleri öğrencileri de yardımcı dal olarak okul öncesi eğitimi seçebilmektedirler.

Temel Eğitim ve Bu Kademeye Öğretmen Yetiştirme :

X. Millî Eğitim Şûrası; temeleğitimi, 6-14 yaşlar arası zorunlu öğrenim çağı çocuklarına enaz sekiz yıllık ve temeleğitim görmeyen yetişkinlere gelişimlerine ve ihtiyaçlarına uygun bir süre eğitim veren bir kademe olarak tanımlamakta ve temeleğitimi bir bütün olarak ele almaktadır.

Ancak, bugün temeleğitim programlar açısından iki kademeye bölünmüş bulunmaktadır. Temeleğitimin birinci kademesi (ilkokul) ilk beş yılı (1., 2., 3., 4., 5. sınıflar), ikinci kademesi (ortaokul) ise son üç yılı (6., 7., 8. sınıfları) kapsamaktadır.

Bugün temeleğitimin birinci kademesi zorunlu öğrenim çağı olup, ikinci kademesi ise isteğe bağlıdır.

Millî Eğitim Temel Kanununun, her kademedeki öğretmen adaylarının yüksek öğretimden geçirilmesine ilişkin 43. maddesine göre, 1974-75 öğretim yılında temeleğitim kurumlarının birinci kademesine sınıf öğretmeni yetiştirmek amacıyla iki yıl öğrenim süreli eğitim enstitüleri açılmıştır. Sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim enstitüleri ortaeğitim üzerine 2 yıllık bir eğitim veren yüksek okullardır. Bu okullarda, 1974-75 öğretim yılından başlayarak uygulanan programlar, sınıf öğretmenliği için yetersiz görülmüş ve 1978-79 öğretim yılından itibaren yeni bir program uygulanmaya başlanmıştır.

Bugün, ülkemizde sınıf öğretmeni yetiştiren 17 eğitim enstitüsü mevcuttur. Ancak bu okullarımızın büyük bir öğretmen açığı bulunmaktadır. Açığı gidermek için çalışılmakta, bu arada yerel olanaklardan yararlanma yoluna gidilmektedir.

Temeleğitim kurumlarının ikinci kademesine (ortaokul) ve ortaeğitim kurumlarına 1978-1979 öğretim yılına kadar 3 yıl öğrenim süreli eğitim enstitülerinden dal öğretmeni yetiştirilmekteydi. Ancak bu okulların programlarının günün koşullarına göre düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmış ve 1978-1979 öğretim yılında bu okullar 4 yıla çıkarılarak programları değiştirilmiş ve ismi de Yüksek Öğretmen Okulu haline dönüştürülmüştür. Ayrıca Üniversiteleremizin bir kısmında öğretmenlik sertifikaları verilmektedir.

Bugün ülkemizde temeleğitim ikinci kademeye öğretmen yetiştiren 10 yüksek öğretmen okulu bulunmaktadır. Bu okullarda 1978-1979 öğretim yılından itibaren uygulanan programlar geçici ve deneme niteliğindedir. Uygulanan bu programların 1982 yaz aylarında seminer çalışması ile değerlendirilmesi ve geliştirilmesi plânlanmaktadır.

Yüksek Öğretmen Okulları Yönetmeliğinde bu okulların temeleğitim ikinci kademesine (Ortaokul) ve ortaeğitim kurumlarına (lise) öğretmen yetiştireceği açıkca belirtilmekle birlikte, programları incelendiğinde daha çok ortaeğitim kurumlarına yönelik olduğu görülmektedir. Bugün için temel eğitim kurumlarının ikinci kademesine öğretmen yetiştirme konusu halen açıklığa kavuşmamıştır. X. Millî Eğitim Şûrasında bu kurumlara bugün için 3 yıl öğrenim süreli bir öğrenimle öğretmen yetiştirilmesi önerilmiş, ancak bunun çeşitli sakıncaları olacağı düşünülmüştür.

Halen temeleğitim 2. kademesinin (ortaokul) öğretmen ihtiyacı tasfiye halinde bulunan 3 yıllık eğitim enstitüleri mezunları ile karşılanmaktadır. Son yıllarda bu kurumlardan mezun sayısının ihtiyacın çok üzerinde olması nedeniyle, bir iki yıl daha bu okul mezunları ile ihtiyaç karşılanabilecektir.

Orta Eğitim ve Bu Kademeye Öğretmen Yetiştirme :

X. Millî Eğitim Şûrası, eğitim sisteminin ortaeğitim düzeyini, yüksek öğretime ve çeşitli mesleklere hazırlamak amacıyla çok amaçlı okul ile, meslekî ve teknik okuldan oluşturulmasını kararlaştırmıştır.

Çok amaçlı okullar değişik programlı, tek tip liseler olup bu okulların yükseğeğitime ve hayata hazırlayıcı nitelikte olması öngörülmüştür. Bu okulların programlarında ortak kültür dersleri yanında, yerel olanaklara ve ihtiyaçlara dayalı iş hayatına ve mesleklere hazırlayıcı çeşitli bölümlere yer verilecektir.

Meslekî ve Teknik Okullar, ortaeğitim çağında veya dışında bulunan vatandaşların, çeşitli tür ve düzeylerde bir meslek alanına hazırlanması veya onlara bir meslek kazandırılması amacıyla açılan, tam zamanlı ve üç yıl süreli meslekî-teknikeğitim programlarını, ayrıca çeşitli tür ve düzeyde, süresi amaçlara göre değişen örgün ve yaygın modüller meslekî-teknikeğitim programlarını uygulayan ortaeğitim kurumlarıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, bugün uygulamada çok amaçlı okullara yüksek öğretmen okullarından öğretmen yetişmektedir. Meslekî ve teknik okullara ve yaygıneğitim kurumlarına meslek dersleri öğretmeni yetiştiren kurumlar ise, meslekî teknik yüksek öğretmen okullarıdır.

Bugün ülkemizde 4 yıl öğrenim süreli 1 Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, 2 Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, 1 Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu, 1 Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu, 2 yıl öğrenim süreli 2 Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu, 2 Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu bulunmaktadır.

Bunun dışında İmam-Hatip okullarına meslek dersleri ve diğer orta dereceli okullara din bilgisi öğretmeni yetiştirmek üzere İlahiyat Fakülteleri ile, üç yıl öğretim süreli 7 yüksek islâm enstitüsü mevcuttur.

Yukarıda sayılan kurumlar dışında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve D.T.C.F. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler, İstanbul Üniversitesi Edebiyat, Ege Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Fen Fakültelerinde ortaeğitim kurumlarında öğretmenlik yapmak isteyen fakülte veya yüksek okul öğrenci ve mezunlarına öğretmenlik meslek bilgisi programları verilmektedir.

Yeni bir öğretmen yetiştirme programı modeli oluşturulurken, mevcut durumun derinlemesine ve çok yönlü bir değerlendirmesini yapmak gerekmiştir. Ancak bu değerlendirmenin ayrıntılı bir dökümünü vermek yerine, böyle bir değerlendirme sonucunda ivedi çözüm bekleyen özel sorunların belirtilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmüştür.

3. Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Mevcut Sorunlar:

a. Değişik eğitim kademe ve tiplerine çok değişik kurumlardan değişik programlarla değişik sürelerde öğretmen yetişmektedir.

b. Mevcut öğretmen yetiştirme programları Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde yer alan yatay ve dikey geçişlere olanak verecek biçimde düzenlenmiştir.

c. X. Millî Eğitim Şûrası eğitim programlarında bütünleşmeyi esas kabul etmiştir. Oysa mevcut öğretmen yetiştiren kurum programlarında bir bütünleşmeden çok bir çeşitlenme göze çarpmaktadır.

Bu çeşitlenme özellikle:

— Muhteva kategorilerinin ağırlıklarında (Bkz. Tablo 1),

— Zorunlu seçimlik dersler, yıl ve sömestir sistemi, haftalık ders saati ve kredi sistemlerinin uygulanmasında,

— Uygulama ve staj faaliyetlerine ayrılan süre ve bu faaliyetlerin düzenlenmesinde,

— Değerlendirme sistemlerinde, dikkati çekmektedir.

d. Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlik meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanmamıştır.

e. Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinde ne gibi ek nitelikler aranılacağı, bu öğretmenlerin öğrenim düzeylerinin ne olacağı açıklıkla belirtilmemiştir.

f. Eğitim sistemimizin her kademesinde yetersiz öğretmenlik belgesine sahip veya hiçbir belgesi olmayan kişiler öğretmen olarak çalıştırılmaktadır. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda bu tür kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesi, yetişecek öğretmenlerin niteliğini önemli bir biçimde etkilemektedir.

g. Yine eğitim sistemimizin her kademesinde ücretli öğretmenler çalıştırılmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki ücretli öğretmenlerin oranları da dikkati çekecek kadar fazladır. "% 28.4" Oysa bilimsel araştırmalar, yalnızca ders saatinde derse girip çıkan öğretmenlerin, öğrencilerinin bütün gelişmesiyle ilgilenemediklerini ortaya koymaktadır.

h. Bugüne kadar öğretmen yetiştirmede, ya sayısal sorunları, ya da nitelik sorunları ayrı ayrı ele alınmıştır. Genellikle sayısal eksikliği gidermek için nitelikten fedakârlık yapılmıştır. Herkesçe bilinen hızlandırılmış eğitim bunun bir örneğidir. Nitelik sorunlarını bir yana iten bu çabalar da, öğretmen arz-talep projeksiyonlarına dayalı olarak yürütülmediğinden, sayısal sorunlara da çözüm getirememiştir.

Tablo 1 — Öğretmen Yetiştiren Kurumların bazılarında muhteva kategorilerinin ağırlığı :

Öğretmen Yetiştiren Kurum	Genel kültür	Öğretmenlik meslek bilgisi	Alan bilgisi	Toplam
	%	%	%	%
Kız Teknik Yüksek Öğ. Ok.	26,26	19,57	54,17	100,0
Teknik Yüksek Öğretmen Ok	21,30	6,88	71,82	100,0
Ticaret ve Turizm Yük Öğ. Ok.	20,47	18,42	61,11	100,0
Endüstriyel Sanat Yük. Öğ. Ok.	21,48	16,71	61,81	100,0
Yüksek Öğretmen Okulu	11,20	13,90	74,90	100,0
Eğitim Enstitüsü	26,60	18,08	55,32	100,0
Kız Sanat Yüksek Öğ. Ok.	17,50	17,50	65,00	100,0
Erkek Sanat Yüksek Öğ. Ok.	14,37	8,75	76,88	100,0

4. X. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar Işığında Öğretmenliğin Hizmetöncesi Eğitimi Modeli :

Öğretmen eğitimini yalnızca bir öğretim veya ders programı gibi kısır bir çerçeve içinde ele almak doğru olmayacağından, konu aşağıda, genelden özele doğru bir sıra ile verilmeye çalışılmıştır.

A. Öğretmenlik Mesleğinin Genel Standartları :

Öğretmenlik mesleğinin genel standartı, Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde açıklıkla belirtilmektedir. Bu maddeye göre :

— Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Bu maddeden hareketle öğretmenlik mesleğinin genel standartları biraz daha ayrıntılı bir biçimde ortaya konabilir. Şöyleki :

i. Öğretmenlik bir meslektir.

ii. Öğretmenlik mesleği özel bir meslekî yeterliği gerektirir.

iii. Öğretmenlik mesleğinde yetişenler eğitim, öğretim ve yönetim görevlerinden sorumludurlar.

iv. Öğretmenler Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak görevlerini yerine getirmek zorundadırlar. Millî Eğitimin temel amaçları ise Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde şöyle formüle edilmektedir :

Türk milletinin bütün bireylerinin;

a. Atatürk İnkılâplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan.

— Türk milliyetçiliğine bağlı,

— Türk milletinin, millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren,

— Ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan,

— İnsan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmesi,

b. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere,

— Hür ve bilimsel düşünme gücüne ve geniş bir dünya görüşüne sahip,

— İnsan haklarına saygılı,

— Kişilik ve teşebbüse değer veren,

— Topluma karşı sorumluluk duyan,

— Yapıcı, yaratıcı ve verimli, kişiler olarak yetiştirilmesi,

c. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazanmalarını sağlamak suretiyle hayata hazırlanmalarının: kendilerini mutlu kılacak ve toplumumuzun mutluluğuna katkıda bulunacak birer meslek sahibi olmalarının sağlanması.

Öğretmenler bu amaçlara hizmet etmekle birlikte, genellik ve eşitlik; ferdin ve toplumun ihtiyacı, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik, Atatürk İnkılâpları ve Türk milliyetçiliği, demokrasi eğitimi, laiklik, bilimsellik, planlılık, karma eğitim, okul ve ailenin işbirliği ve heryerde eğitim kavramlarıyla ifadelendirilen eğitim politikamızın temel ilkelerine de uygun olarak görev yapmak zorundadır.

Öğretmen eğitiminde başlangıçta açıklanan amaçları gerçekleştirecek öğretmen eğitimi programının esasları ise şöyle özetlenebilir :

B. Öğretmen Eğitimi Modelinin Esasları :

1. Temel Eğitim Kanununun 43. maddesine göre öğretmen eğitimi yüksek öğretim çerçevesinde ele alınmaktadır. Buna göre; hangi kademe için hazırlanırsa hazırlansın, öğretmen adayının lise üstü bir öğretim görmesi gerekmektedir.

2. Bu yasal esas öğretmen yetiştirme sürelerini kayda bağlamamaktadır. Geliştirilen modele göre her kademe öğretmenliği için genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisi dahil lisans (4 yıllık öğrenim) kabul edilmiştir.

3. Şüphesiz kalite sorununu çözümleyen tek faktör programın süresi değildir. Sürenin nasıl kullanılacağı konusu daha da büyük önem taşır. Burada dikkat edilecek husus her kademe öğretmenliğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerin bu süre içinde en iyi bir biçimde kazandırılmasıdır. Model oluşturulurken bu konuya özen gösterilmiştir.

4. X. Millî Eğitim Şûrasında eğitim programlarının bütünleşmesi ilke olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, öğretmen yetiştirme programlarında da bü-

tünleşmeye gitmek gerekmektedir. (*) Aşağıda sıralanan niteliklerin yaygınlaştırılması bu programlarda bütünleşmeyi sağlamak açısından son derece gereklidir.

i. **Sömestir sistemi uygulanacaktır.**

Artan bilgi muhtevası ve bunun sonucunda fazlalaşan ders sayısı öğretmen okulları programlarında "Öğretim yılı" kavramının "Sömestir sistemi" şeklinde değiştirilmesini gerektirmektedir.

ii. Kredi sistemi benimsenecektir.

Uygulanarak sömestir sisteminin başarısı geniş ölçüde kredi sisteminin de birlikte uygulanmasına bağlıdır. Kredi bir ölçü birimidir. Teorik dersler, uygulama, seminer, atölye çalışmaları vb. okutuldukları ders saatine göre krediye bağlanmalıdır. Ayrıca kerdi sistemine bağlanan bir düzenlemede öğrenciler istedikleri zaman kredilerini yatay ve dikey geçişler için transfer edebilirler.

iii. Öğretmen yetiştirme programlarında yer alan içerik kategorilerinin (alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür) düzenleme ve ağırlıklarında paralellik sağlanacaktır.

Genel kültür ve alan bilgisine sahip olmak pekçok meslek için yeterlidir. Oysa öğretmenlik mesleği bunlara ek olarak kişilerin öğretmenlik meslek bilgisinde de yetişmesini gerektirmektedir. Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurum programlarında bu üç muhteva kategorisine, özellikle öğretmenlik meslek bilgisine gerekli yer verilmelidir. (1)

iv. **Seçimlik derslere yer verilecektir.**

Öğretmen yetiştirme programlarında konuların çeşitlenmesi "seçimlik dersler" kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu dersler aracılığıyla öğrenciler meslek bilgisi ve öğretim alanlarında daha fazla bilgi edinebilirler.

v. **Uygulama ve staj faaliyetlerinde birlik sağlanacaktır.**

Öğretmen olarak yetişecek öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışlar programlara konacak meslek bilgisi ders ve faaliyetleriyle sağlanır. Ancak, etkin bir programda, meslek bilgisinin teorisiyle özel öğretim uygulamalarının anlamlı bir biçimde birleştirilmesi gerekir. Bu nedenle, tüm öğretmen yetiştiren kurum programlarında, bu açıdan bir birlik sağlanmalıdır.

(*) Afyon, Amasya, Ankara, Artvin, Aydın Millî Eğitim Müdürlükleri ile Balıkesir, Konya, Trabzon, Kız Teknik, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulları, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Genel Müdürlüğü, Din Eğitimi Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ve Plân Prensipler Genel Müdürlüğünden alınan raporlar aynı esası pekiştirmektedir.

(1) Bu konu bir sonraki kesimde ayrıntılı bir biçimde tartışılmaktadır.

vi. **Uygulama okulları belirlenecektir.**

Uygulama ve staj faaliyetlerinin öğrencilere faydalı olması geniş ölçüde iyi düzenlenmesine bağlıdır. Bunu sağlamak için çeşitli önlemler alınabilir. Örneğin, bu önlemlerin başında öğretmen yetiştiren kurumların herbirine, enaz birer uygulama okulu bağlamak gelir. Şüphesiz öğretmen yetiştiren kurumun düzeyi ve niteliği kendisine bağlanacak uygulama okulunun düzeyini ve tipini belirleyecektir. Uygulama okulları eğitim-öğretim bakımından öğretmen yetiştiren kurum tarafından denetlenmeli ve yönlendirilmelidir.

vii. **Değerlendirme süreçlerinde birlik sağlanacaktır.**

Özellikle yatay ve dikey geçişler için kredi transferinin söz konusu olduğu bir öğretmen yetiştirme program modelinde en önemli hususlardan biri benzer değerlendirme süreçlerinin kullanılmasıdır. Bu nedenle, değerlendirme yöntemi, not sistemi, geçer not, değerlendirme ölçeği gibi değerlendirmeyle ilgili hususların tümünde bir birlik ve beraberliğe gidilmelidir.

5. Temeleğitim kanununun 43. maddesi, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adayının göreceği eğitiminin yatay ve dikey geçişlere olanak verecek biçimde düzenlenmesini emretmektedir. Bu nedenle geliştirilen öğretmen yetiştirme program modeli yatay ve dikey geçişlere olanak sağlamaktadır.

6. Gerek ülkemizin ekonomik durumu, gerekse coğrafî konumumuz gözönünde bulundurulduğunda, her öğretim alanına bir öğretmen tayininin israf olduğu görülmektedir. Bu nedenle her öğretmen adayının, bir esas alan yanında birde yardımcı alanda yetiştirilmesi öngörülmektedir.

Yukarıda belirtilen esaslara uygun bir öğretmen yetiştirme modelinde yer alacak muhteva kategorilerinin düzeni ve ağırlığı konusu aşağıda irdelenmektedir.

C. Öğretmen Yetiştirme Programlarında İçerik Kategorilerinin Düzeni ve Ağırlığı :

Öğretmen yetiştirme programında muhteva kategorilerinin düzenini inceliyebilmek için, öncelikle öğretmenlik mesleğini analiz etmek gerekir.

Öğretmen olacak bir kişi şu üç boyuta sahip olmalıdır :

a) Kim, hangi amaçla, nerede, nasıl eğitilecektir? sorularına cevap veren öğretmenlik meslek bilgisi,

b) Öğretim alanı hakkında derin ve engin alan bilgisi,

c) Küçük bilgi, olgu ve olay kategorilerini büyük bir yapıya oturtmaya yarıyacak genel kültür.

Bu üç boyut, öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken üç

tür muhteva kategorisini oluşturur : (a) öğretmenlik meslek bilgisi, (b) alan bilgisi, ve (c) genel kültür.

a. Bu durumda, hangi kurum için öğretmen yetiştirme söz konusu olursa olsun, her öğretmen adayı ortak ve zorunlu öğretmenlik meslek bilgisi dersleri alacaktır. Ancak yine her öğretmen adayı yetişeceği kurum kademe ve tipine göre zorunlu ve seçimlik dersler ile (alanına özgü) özel öğretim yöntemleri ve uygulamaları derslerini de izleyerek mesleğinde derinleşecektir.

b. Hangi eğitim kademesi için hazırlanırsa hazırlansın, her öğretmen adayı ortak bir genel kültüre sahip olmalıdır. Örneğin, Türkçe, Atatürk Devrimleri ve İnkılâp Tarihi, Yabancı Dil gibi dersler ortak ve zorunlu genel kültür dersleri olup öğretmenlere genel bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır.

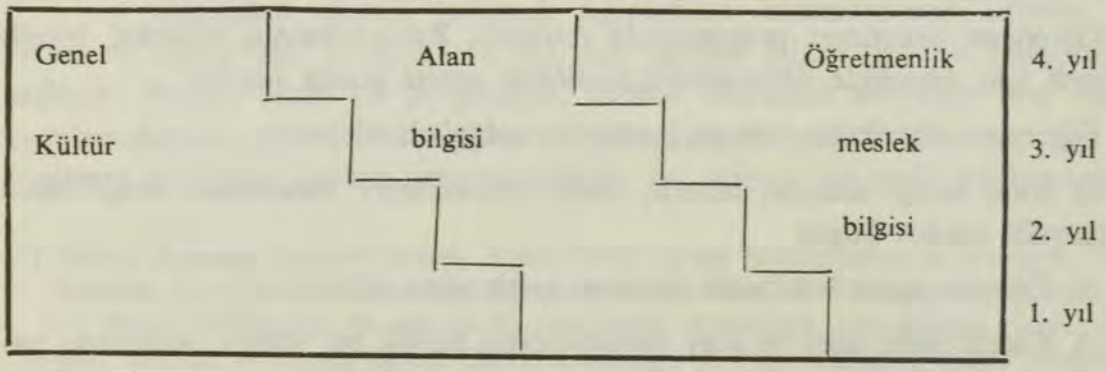
Bunun yanında, öğretmen adayı, alanının gerektirdiği genel nitelikteki bilgileri de kazanmak zorundadır. Genel kültür dersleri arasında yer alacak bu nitelikteki derslerle, öğretmen adaylarına hem mesleklerinin hem de alanlarının gerektirdiği genel kültür sağlanacaktır. Örneğin; genel psikoloji, genel sosyoloji, genel biyoloji gibi dersler (bu derslerin öğreticiliğini yapmayacak) öğretmen adayları için genel kültür niteliğinde derslerdir.

c. Öğretmen adayının, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi yanında tamamen öğretim yapacağı kademe ve tipteki okula ve öğretim alanına göre yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Alan bilgisi kategorisindeki derslerle öğretmen adayının, eğitiminin bu boyutu da tamamlanacaktır.

i. Öğretmen Yetiştirme Programlarında İçerik Kategorilerinin Düzeni :

Yukarıda açıklanan genel modelde yer alan öğretmenlik meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür kategorileri programlara değişik düzenleme ve ağırlıkta yerleştirilebilir. "Şekil 1" önerilen modele en uygun düşen düzenlemeyi göstermektedir.

Şekil 1. Muhteva Kategorilerinin Düzenlenmesi.

1. Öğretmen adayının yetişeceği kademe ve okul tipine göre alacağı seçimlik ve zorunlu öğretmenlik meslek bilgisi dersleri.

"Paralel Düzenleme" olarak bilinen bu düzenlemede, her üç muhteva kategorisi tüm sınıflarda paralel bir biçimde okutulmaktadır. Modelde, alan bilgisi ağırlığını korurken, genel kültür azalmakta, öğretmenlik meslek bilgisi artmaktadır. (2)

ii. Öğretmen, Yetiştirme Programlarında İçerik Kategorilerinin Ağırlığı :

Öğretmen yetiştiren kurum programları için model oluştururken, muhteva kategorilerinin program içindeki ağırlığının da titizlikle saptanması gerekmektedir. (3) "Şekil 1" özellikle temel ve ortaeğitime öğretmen yetiştirme modelindeki muhteva kategorilerinin ağırlığı konusunda genel bir bilgi vermektedir.

Şekil 1. Muhteva Kategorilerinin Ağırlığı.

"Şekil 1" de de görüldüğü gibi, öğretmen yetiştirme programlarında alan bilgisine sekizde beş, öğretmenlik meslek bilgisine sekizde iki, genel kültüre sekizde bir, ağırlık verilmektedir. Böyle bir programda yer alması gereken ders çeşidi ve bu derslerin kredi olarak görünümü konusunda bir örnek tablo aşağıda verilmektedir.

Tablo 3. 4 yıllık lisans programı.

MUHTEVA KATEGORİLERİ	Kredi Saat	Ders Çeşiti X	Ağırlık
Öğretmenlik meslek bilgisi "Uygulama dahil" (x)	36	12	25,0
Alan Bilgisi	90	30	62,5
Genel Kültür	18	6	12,5
TOPLAM	**144**	**48**	**100,0**

(*) Her ders üç kredi olarak düşünülmüştür. Programa iki kredilik dersler koyarak ders sayısını arttırmak olanaklıdır.

2. Özel öğretim yöntemleri ve uygulamaları.
3. Alanın gerektirdiği genel kültür dersleri.

Şüphesiz, bu genel Tablo her tür öğretmen yetiştirme programı için kesin bir ölçüt vermektedir. Çeşitli okul tipleri ve kademeleri için program geliştirirken bu genel tabloya dayalı olarak iki noktaya dikkat etmek gerekmektedir.

1. Hangi okul kademesine yada tipine öğretmen yetiştirilecekse, muhteva kategorilerinin ağırlığı saptanırken o öğretmen tipinden beklenen bilgi ve beceriler gözönüne alınmalıdır. Örneğin, okul öncesi eğitim kurumu öğretmeninin daha çok genel kültürlü ve öğretmenlik meslek bilgisine sahip olması beklenir. Bu kademe öğretmenliği için alan bilgisinde fazla derinleşme gerekmemektedir. Oysa temeleğitim birinci ve ikinci aşama öğretmenliği için bu üç kategoride bir uyum, temeleğitim 3. aşaması ile, ortaeğitim öğretmenliği için ise alan bilgisinde derinleşme önem taşımaktadır. Dolayısıyla her tür kurum programında muhteva kategorilerine verilmesi gereken ağırlık, o kurumun amaçlarına göre saptanmalıdır. (4)

2. Hangi kademe ve tipteki okul için yetiştirilirse yetiştirilsin, esas olanın öğretmenlik davranışı kazandırmak olduğu unutulmamalıdır. Öğretmenlik davranışı ise, öğretmenlik meslek bilgisi programlarıyla kazanılır. Bu nedenle; özellikle alan bilgisi lehine öğretmenlik meslek bilgisinden fedakârlık edilmemeli, öğretmenlik meslek bilgisine ayrılan yerin tüm program içinde beşde birden aşağıya düşmemesine özen gösterilmelidir. (5)

Buraya kadar yapılan açıklamalarla öğretmen yetiştirme programlarının genel bir modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Bundan sonraki kesimde ise böyle bir modelin çeşitli kademelere göre görünümü, daha ayrıntılı olarak incelenmektedir.

D. Önerilen Modelin Eğitim Kademelerine Göre Esasları :

Bu bölümde önerilen maddelere göre oluşturulacak kurum programlarının amaçları, işlevleri, ilkeleri, içerik ve etkinlik kademeleri çeşitli eğitim kademelerine göre verilmektedir.

---

(2) Aslında ülkemizdeki öğretmen yetiştirme programlarının pek çoğunda bu düzenleme uygulanmaktadır.

(3) Mevcut öğretmen yetiştirme programlarında en fazla çeşitlilik gösteren hususlardan birinin, muhteva kategorilerinin program içindeki ağırlıkları olduğunu bir kez daha vurgulamak yerinde olacaktır.

(*) Millî Eğitim Müdürlüklerinden ve Bakanlık merkez teşkilâtından gelen raporlarda öğretmenlik meslek formasyonunun standartlaştırılması gereğine değinilmektedir.

(4) İçerik kategorilerinin ağırlığı konusunda örnek bir grafik Ek 1 de yer almaktadır.

(5) Tipik bir öğretmenlik meslek bilgisi programında yer alması düşünülen dersler Ek 2'de verilmiştir.

Okulöncesi Eğitiminde Öğretmen Eğitimi :

Okulöncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirecek Kurum Programlarının;

A. Amaçları :

Bu programı bitiren öğrenci,

a. Alanıyla ilgili temel kavramları bilir.

b. Çocuk gelişimini ve bu gelişim özelliklerinin ortaya çıkardığı gereksinimleri bilir.

c. Çocukları inceleme, tanıma ve gelişmelerine yardımcı olma konusunda bilgi ve beceri kazanır.

d. Çocukların sorunlarını tanılar ve gereken önlemleri, alır, çözüm yolları bulur.

e. Günlük, haftalık, aylık ve yıllık faaliyet programları plânlar, uygular, değerlendirir ve geliştirir.

f. Okulöncesi çocukları için gerekli materyalleri seçer, değerlendirir ve geliştirir.

g. Alanıyla ilgili kaynaklardan yararlanma ve yenilikleri izleme becerisi kazanır.

h. Konusuyla ilgili araştırma yapar ve sonuçları değerlendirir.

i. Okulöncesi eğitim kurumlarındaki diğer personel ve idarecilerle işbirliği yapar, gerektiğinde onlara rehberlik eder.

j. Yerel kaynak ve olanaklardan yararlanır.

k. Ana babalarla iletişim kurar ve onların çocuklarıyla ilgili sorunlarına çözüm yolları arar.

l. Yeteneği doğrultusunda herhangi bir müzik aletini çalar.

B. İşlevleri :

a. Okul öncesi eğitimle ilgili genel kavramları öğretmek.

b. Çocuk gelişimini öğretmek.

c. Çocukları inceleme, tanıma ve onlara yardımcı olma bilgi ve becerisini kazandırmak.

d. Program hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yöntem ve becerisini kazandırmak.

e. Okulöncesi materyallerini seçme ve geliştirme yeteneği kazandırmak.

f. Alanı ile ilgili diğer kaynaklardan yararlanma alışkanlığı kazandırmak.

g. Araştırma yapma beceri ve alışkanlığı kazandırmak.

h. Grup halinde çalışma ve başkalarıyla işbirliği yapma yeteneği kazandırmak.

i. Konusuyla ilgili sorunların çözümünde bilimsel davranma ve rehberlik etme alışkanlığı kazandırmak.

j. Yerel olanak ve kaynaklardan yararlanma ve yaratıcı davranma alışkanlığı kazandırmak.

C. İlkeler :

Okulöncesi eğitime öğretmen yetiştirme aşağıdaki ilkelere dayandırılacaktır.

a. Okulöncesine öğretmen yetiştirecek kurum ideal olarak ortaöğretim sonrası 4 yıllık bir öğretimi kapsar. Sayısal ihtiyaçlar karşısında bu süre kısaltılabilir.

b. Programda sömestr esası uygulanır. (4 yıl, 8 sömestr)

c. Kredi esası uygulanır.

d. Program genel kültür dersleri, alan dersleri ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden oluşur.

e. Yatay ve dikey geçişlere olanak verir.

f. Programda seçimlik derslere de yer verir.

g. VI. ve VII. sömestrler kurumlarda uygulama çalışmalarına ayrılır.

h. Teorik derslerde ödev ve seminerlerle öğrenci aktif duruma getirilir.

ı. Derslerde grup çalışmalarına yer verilir.

i. Kuruma bağlı uygulama anaokulları açılır.

D. İçerik ve Etkinlik Kategorileri :

Okulöncesi eğitime öğretmen yetiştirecek kurum programlarının içeriği ve bu programlarda yer alması gereken etkinlik kategorileri genel hatlarıyla aşağıdaki paragraflarda özetlenmektedir.

a. Çocuğun günlük temel gereksinimlerini karşılamaya ve çocuğa bu konuda iyi alışkanlıklar kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Beslenme, Çocuk Hastalıkları, Çocuk Bakımı, Toplum Sağlığı, İlk Yardım, Ruh Sağlığı v.b.

b. Sosyo-kültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Edebiyat, Drama, Konser v.b.

c. Türkçe öğretimine yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
Türk Dili ve Edebiyatı, Kompozisyon, Yarışma, Münazara v.b.

d. Atatürkçülük çizgisinde ulusal bütünleşmeye dönük içerik ve etkinlik kategorileri :

Atatürk Devrimleri ve İnkılâp Tarihi, Münazara, Açık Oturum, Sergi, v.b.

e. Temel fen kavramlarını öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

Fen ve Tabiat Bilgisi, Matematik, Basit Fen Deneyleri v.b.

f. Materyal seçme, geliştirme ve değerlendirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

Eğitim Teknolojisi, Yaratıcı Çocuk Faaliyetleri, Çocuk ve Kitap, Çocuk Oyunları, Pratik Çalışma v.b.

g. Program hazırlama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

Eğitimde Program Geliştirme, Ölçme ve Değerlendirme, Uygulamalı Çalışma v.b.

h. Diğer personel ve ana-babalarla işbirliği yapma becerisi kazandırmaya yönelik, içerik ve etkinlik kategorileri :

İnsan İlişkileri, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sosyolojisi, Rehberlik, Grupla Çalışma Yöntemleri, Toplantı v.b.

ı. Kaynaklardan yararlanma ve araştırma yapma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

Araştırma Teknikleri, İstatistik, Ödev, Seminer v.b.

TEMEL EĞİTİM ÖĞRETMENİNİN EĞİTİMİ

Temel Eğitim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirecek Kurum Programlarının :

A. Amaçları :

Bu programı bitiren öğrenci;

a. Alanıyla ilgili temel kavramları bilir.

b. Temeleğitim çağındaki çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik gelişimlerini, bu gelişim özelliklerinin ortaya çıkardığı gereksinimleri bilir ve gelişmelerine yardımcı olma konusunda beceri kazanır.

c. Çocukları inceleme ve tanıma tekniklerini bilir.

d. Çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik sorunlarını tanılar ve sorunların çözüm yollarını bilir ve gereken önlemleri alır.

e. Çocukların ilgi ve yeteneklerini tanılar ve geliştirilmesine yardımcı olur.

f. Özeleğitime muhtaç çocukları tanır ve gereken önlemleri alır.

g. Alanıyla ilgili eğitim teknolojisini bilir, kullanır ve geliştirmeye çalışır.

h. Alanıyla ilgili yenilikleri ve gelişimleri devamlı izler ve kendisi de araştırma yaparak sonuçları değerlendirir.

ı. Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini en uygun yöntemlerle öğrencilerine öğretebilme tekniklerini bilir ve bu konuda beceri kazanır.

i. Günlük, haftalık, aylık ve yıllık etkinlik programlarını plânlar uygular değerlendirir ve geliştirir.

j. Ana dil olarak Türkçeyi çok iyi bilir ve Türkçe Okuma Yazma öğretimi ile ilgili beceri kazanır.

k. Yeteneklerini geliştirerek gerekli alanlarda iş görme alışkanlığı ve çalışma disiplini kazanır, araştırıcı, yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiliğe sahiptir.

l. Okul-endüstri ilişkileri ve yaygın eğitim konusunda bilgi ve beceri sahibidir.

m. Toplum kalkınması ve halk eğitiminde üzerine düşen görevleri en uygun biçimde yaparak katkıda bulunur.

n. Toplumda iş alanlarını tanır, çocukları ilgi ve yeteneklerine göre mesleğe yönlendirmeye çalışır.

o. Yerel kaynak ve olanaklardan yararlanır.

ö. Ana babalarla iletişim kurar ve onların çocuklarıyla ilgili sorunlarına çözüm yolu arar.

p. Temeleğitim kurumlarındaki diğer eğitim personeli ile işbirliği yapar, gerektiğinde onlara rehberlik eder.

B. Fonksiyonları :

a. Alanıyla ilgili genel kavramları öğretmek.

b. Temeleğitim çağındaki çocukların gelişim özelliklerini bilmelerini sağlamak.

c. Çocukları, inceleme, tanıma ve onlara yardımcı olma bilgi ve becerisini kazandırmak.

d. Program hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yöntem ve becerisini kazandırmak.

e. Alanları ile ilgili ders plânı hazırlama ve uygulama becerisi kazandırmak.

f. Eğitim teknolojisini tanıtmak ve kullanmalarını sağlamak.

g. Alanları ile ilgili kaynakları seçme ve geliştirme yeteneği kazandırmak ve yerel olanaklardan yararlanma alışkanlığı kazandırmak.

h. Yaratıcı düşünme ve başarma alışkanlığı kazandırmak.

ı. Alanı ile ilgili bilimsel davranma ve araştırma yapma beceri ve alışkanlığı kazandırmak.

i. Alanı ile ilgili bilgisini geliştirme ve değerlendirme becerisi kazandırmak.

j. Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini öğretebilmeleri için gerekli olan teknikleri tanıtma ve bu teknikleri kullanma becerisi kazandırmak.

k. İş görme ve üretici olma alışkanlığı ve çalışma disiplini kazandırmak.

l. Okul endüstri ilişkilerini kavramak ve yaygın eğitim konusunda beceri kazandırmak.

m. Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma yollarını öğretme.

n. İş ve meslek alanlarını tanıtmak.

o. Grup halinde çalışma ve başkalarıyla işbirliği yapma yeteneği kazandırmak.

ö. Özeleğitime muhtaç çocukları tanıtmak ve bu çocukların özür gruplarına göre eğitim yollarını öğretmek.

C. İlkeler :

Temeleğitime öğretmen yetiştirme aşağıdaki ilkelere dayandırılacaktır.

a. Temeleğitim kurumlarının ilk beş sınıfında sınıf öğretmenliği, son 3 sınıfında da yer alan dersler için dal öğretmenliği esastır.

b. Sınıf öğretmenliğinde genel kavramlar önemlidir, dal öğretmenliğinde ihtisaslaşma esastır.

c. Temeleğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin yaklaşık % 25 i öğretmenlik meslek bilgisi, % 12,5 u genel kültür % 62,5 u alan bilgisi derslerine ayrılır.

d. Programda öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri için seçimlik derslere de yer verilir.

e. Yatay ve dikey geçişlere olanak sağlanır.

f. VII. ve VIII. yarıyıllarda alanın özelliğine göre uygulama çalışmaları plânlanır.

g. Temeleğitim öğretmeninin yetiştirildiği eğitim ortamının gerçek iş ortamına benzer olması sağlanır.

h. Öğrencinin öğretime aktif olarak katılması sağlanır.

ı. Programlar, işe ve hayata dönük olacak şekilde düzenlenir.

i. Bu kurumlarda öğretim süresi, orta eğitimden sonra 4 yıl - 8 sömestirdir.

D. İçerik ve Etkinlik Kategorileri :

a) Temeleğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren kurumların içerik bakımından ana alan ve yardımcı alan bölümlerini gösterir bir model örnek olarak aşağıya çıkarılmıştır. (Bu alanlar yalnızca örnek olarak verilmiş olup kesin değildir.)

Ana Alan	Yardımcı Alan
1. Sınıf Öğretmenliği	1. Özel Eğitim
	2. Türkçe
2. Özel Eğitim	Diğer alanlardan biri

Ana Alan	Yardımcı Alan
3. Türkçe	1. Türk Dili ve Edebiyatı 2. Yabancı Dillerden biri 3. Sosyal Bilgiler
4. Sosyal Bilgiler	1. Türkçe
5. Fen Bilgisi	1. Matematik 2. Fizik 3. Kimya 4. Biyoloji
6. Matematik	1. Fen Bilgisi
7. Yabancı Diller (İngilizce-Almanca-Fransızca)	1. Türkçe 2. Bir yabancı dil yanında diğer bir yabancı dil
8. Resim	1. İş ve Teknik Eğitimi 2. Sınıf öğretmenliği 3. Türkçe
9. Müzik	1. Türkçe 2. Resim 3. Yabancı dillerden biri 4. Sınıf öğretmenliği
10. Beden Eğitimi	1. Müzik 2. Resim 3. Beslenme
11. Ekonomi-Ticaret-İşletmecilik-Kooperatifçilik-Turizm	1. Yabancı dillerden biri 2. Tarım
12. Ev Ekonomisi	1. Resim 2. Beden Eğitimi 3. Tarım
13. Tarım	1. Ekonomi - Ticaret - İşletmecilik - Kooperatifçilik - Turizm 2. Besin Teknolojisi - Beslenme - El Sanatları - Ev Ekonomisi

14. İş ve Teknik Eğitimi	Kendi bölümlerinden biri
15. Din ve Ahlâk Eğitimi	1. Türkçe 2. Arapça 3. Yabancı Dillerden biri 4. Tarih 5. Felsefe

NOT : 1. Maddede verilen ana alanlara ait bölümler okulun olanaklarına göre açılır.

2. Yardımcı alanlar yine okulun olanaklarına göre açılacak bölümlerden seçilir.

b) Alan Eğitimiyle İlgili İçerik ve Etkinlik Kategorileri :

1. Öğretmen adaylarına alanıyla ilgili temel kavramları öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri her bölümün uzmanlarınca saptanacaktır.

2. Öğretmen adaylarına alanıyla ilgili araştırma yaparak sonuçlarını değerlendirme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : İstatistik, Araştırma Teknikleri, Ödev, Seminer, Alan Çalışması.

c) Genel Kültür Eğitimiyle İlgili İçerik ve Etkinlik Kategorileri :

1. Atatürkçülük çizgisinde, ulusal bütünleşmeye dönük içerik ve etkinlik kategorileri : Atatürk Devrimleri ve İnkılâp Tarihi, Açık Oturum, Münazara, Sergi, Gezi.

2. Türkçe öğretimine yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe-Kompozisyon, Münazara, Edebi Yazılar.

3. Sosyo-Kültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Sanat Tarihi, Düşünce Tarihi, Hukuk Bilgisi, Sergi, Gezi, Konser, Konferans.

d) Öğretmenlik Meslek Bilgisi Kazandırmaya Yönelik İçerik ve Etkinlik Kategorileri :

1. Çocuğu tanıma ve gereksinimlerini karşılama ve sorunlarına çözüm becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Gelişim Psikolojisi, Ruh Sağlığı, Rehberlik.

2. Program hazırlama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Eğitimde Program Geliştirme, Ölçme Değerlendirme, Uygulamalı Çalışma.
3. Bilgi ve becerilerini öğretebilme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Genel Öğretim İlke ve Yöntemleri, Özel Öğretim, Uygulamalı Çalışma, Ödev.
4. Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Yetişkinler Psikolojisi, Toplum Kalkınması, Halk Eğitimi, Uygulamalı Çalışma.
5. Diğer personel ve ana babalarla işbirliği yapma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Sosyal Psikoloji, İnsan İlişkileri, Kitle İletişim, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sosyolojisi, Grupla Çalışma, Toplantı.
6. Eğitim kaynaklarını tanıma, geliştirme ve bunlardan yararlanma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Eğitim Teknolojisi, Araç Geliştirme, Pratik Çalışmalar.

ORTAEĞİTİM ÖĞRETMENİNİN EĞİTİMİ

Ortaeğitim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirece[1] Kurum Programlarının :

A. Amaçları :

Bu programı bitiren öğrenci;

a. Alanında derinlemesine bilgi sahibidir.

b. Ortaeğitim çağındaki çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik gelişmelerini, bu gelişim özelliklerinin ortaya çıkardığı gereksinimleri bilir ve gelişmelerine yardımcı olma konusunda beceri kazanır.

c. Çocukları inceleme ve tanıma tekniklerini bilir.

d. Çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik sorunlarını tanılar ve sorunların çözüm yollarını bilir ve gereken rehberliği yapar.

e. Çocukların ilgi ve yeteneklerini tanılar ve geliştirilmesine yardımcı olur.

f. Alanıyla ilgili eğitim teknolojisini bilir, kullanır ve geliştirmeye çalışır.

g. Alanıyla ilgili yenilikleri ve gelişimleri devamlı izler ve kendisi de araştırma yaparak sonuçları değerlendirir.

h. Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini en uygun yöntemlerle öğrencilerine öğretebilme tekniklerini bilir ve bu konuda beceri kazanır.

ı. Günlük, haftalık, aylık ve yıllık etkinlik programlarını plânlar uygular değerlendirir ve geliştirir.

i. Ana dil olarak Türkçeyi çok iyi kullanır.

j. Yeteneklerini geliştirerek gerekli alanlarda iş görme alışkanlığı ve çalışma disiplini kazanır, araştırıcı, yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiliğe sahiptir.

k. Okul endüstri ilişkileri ve yaygın eğitim konusunda bilgi ve beceri sahibidir.

l. Toplum kalkınması ve halk eğitiminde üzerine düşen görevleri en uygun biçimde yaparak katkıda bulunur.

m. Toplumda iş alanlarını tanır, çocukları ilgi ve yeteneklerine göre yüksek eğitime ve mesleğe hazırlayıcı önlemleri alır.

n Yerel kaynak ve olanaklardan yararlanır.

o. Ana babalarla iletişim kurar ve onların çocuklarıyla ilgili sorunlarına çözüm yolu arar.

ö. Ortaeğitim kurumlarındaki diğer eğitim personeli ile işbirliği yapar, gerektiğinde onlara rehberlik yapar.

B. Fonksiyonları :

a. Alanıyla ilgili, derinlemesine bilgi vererek, ihtisaslaşmalarını sağlamak.

b. Ortaeğitim çağındaki çocukların gelişim özelliklerini bilmelerini sağlamak.

c. Çocukları inceleme, tanıma ve onlara yardımcı olma bilgi ve becerisini kazandırmak.

d. Program hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yöntem ve becerisini kazandırmak.

e. Alanları ile ilgili ders plânı hazırlama ve uygulama becerisini kazandırmak.

f. Eğitim teknolojisini tanıtmak ve kullanmalarını sağlamak.

g. Alanları ile ilgili kaynakları seçme ve geliştirme yeteneği kazandırmak ve yerel olanaklardan yararlanma alışkanlığı kazandırmak.

h. Yaratıcı düşünme ve başarma alışkanlığı kazandırmak.

ı. Alanı ile ilgili bilimsel davranma ve araştırma yapma beceri ve alışkanlığı kazandırmak.

i. Alanı ile ilgili bilgisini geliştirme ve değerlendirme becerisi kazandırmak.

j. Alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini öğretebilmeleri için gerekli olan teknikleri tanıtmak ve bu teknikleri kullanma becerisi kazandırmak.

k. İş görme ve üretici olma alışkanlığı ve çalışma disiplini kazandırmak.

l. Okul-endüstri ilişkilerini kavratmak ve yaygın eğitim konusunda beceri kazandırmak.

m. Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma yollarını öğretmek.

n. İş ve meslek alanlarını derinlemesine tanıtmak.

o. Grup halinde çalışma ve başkalarıyla işbirliği yapma yeteneği kazandırmak.

C. İlkeler :

a. Ortaeğitim kurumlarında dal öğretmenliği esastır.

b. Dal öğretmenliğinde ihtisaslaşma önemlidir.

c. Ortaeğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin yaklaşık % 25 i öğretmenlik meslek bilgisi, % 10 u genel kültür % 65 i alan bilgisi derslerine ayrılır.

d. Programda öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri için seçimlik derslere de yer verilir.

e. Yatay ve dikey geçişlere olanak sağlanır.

f. VII. ve VIII. yarıyıllarda alanın özelliğine göre uygulama çalışmaları plânlanır.

g. Ortaeğitim öğretmeninin yetiştirildiği eğitim ortamının gerçek iş ortamına benzer olması sağlanır.

h. Öğrencinin öğretime aktif olarak katılması sağlanır.

ı. Programlar, işe ve hayata dönük olacak şekilde düzenlenir.

D. İçerik ve Etkinlik Kategorileri :

a) Ortaeğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren kurumların içerik bakımından ana alan ve yardımcı alan bölümlerini gösterir bir model olarak aşağıya çıkarılmıştır. (Bu ders listesi örnek olarak verilmiş olup kesin değildir.)

Ana Alan	Yardımcı Alan
Türk Dili ve Edebiyatı	Yabancı dil, Tarih, Coğrafya
Psikoloji	Sosyoloji, Felsefe
Sosyoloji	Psikoloji, Felsefe
Felsefe	Sosyoloji, Psikoloji
Matematik	Fizik-Astronomi,
Fizik	Kimya, Matematik, Elektrik, Elektronik
Kimya	Fizik, Biyoloji
Biyoloji	Kimya, Su Ürünleri, Besin Teknolojisi ve Beslenme
Tarih	Coğrafya T.C. İnkılâp Tarihi
Resim-İş	Ağaç İşleri, Metal İşleri, Elsanatları, Seramik Sanatları, Grafik Sanatlar, Mobilya İç Mimari, Resim - İş, Türkçe, Yabancı Dil,
Müzik	Resim-İş, Türkçe, Yabancı Dil
Beden Eğitimi	Müzik, Resim, Türkçe, Anatomi, Sağlık Bilgisi, Beslenme
Seramik Sanatlar,	Resim-İş, Grafik Sanatlar, El Sanatları, Yabancı Dil

Ana Alan	Yardımcı Alan
Grafik Sanatlar	Seramik Sanatlar, Resim-İş, El Sanatları, Yabancı Dil, Model
İngilizce	Türkçe, İkinci bir yabancı dil
Fransızca	Türkçe, İkinci bir yabancı dil
Almanca	Türkçe, İkinci bir yabancı dil
Arapça	Türkçe, Din ve Ahlâk Eğitimi, İkinci bir yabancı dil
Ağaç İşleri	El Sanatları, Model, Mobilya, İç Mimari
İnşaat	Ağaç İşleri, Tesisat
Mobilya	Ağaç İşleri, Resim, Grafik Sanatları, El Sanatları,
Metal İşleri	Döküm, Tesviye, Makina, El Sanatları
Tesviye	Döküm, Metal İşleri, Model, Makina
Döküm	Tesviye, Makina, Model
Elektrik	Elektronik, İç Tesisat, Fizik
Elektronik	Fizik, Elektrik
Motor	Makina, Model, Fizik,
Makina	Tesviye, Metal İşleri, Döküm, Model,
Tesisat (Sıhhî)	İnşaat, Fizik, Metal İşleri,
El Sanatları	Mobilya, İç Mimari, Tekstil, Resim-İş, Seramik Sanatları, Giyim, Ev Ekonomisi,
Tekstil	Giyım, El Sanatları, Resim-İş, Grafik Sanatlar,
Matbaa	Türkçe, Yabancı Dillerden biri,
Model	Döküm, Mobilya, İç Mimari,
Ekonomi-Ticaret	Muhasebe, Tarım, İşletmecilik, Ev Ekonomisi, Matematik,
İşletmecilik	Kooperatifçilik, Muhasebe, Turizm, Büro İdaresi ve Sekreterlik, Daktilografi, Ekonomi, Yabancı Dil,
Kooperatifçilik	Muhasebe, Turizm, Daktilografi, Tarım, Ekonomi,
Muhasebe	Büro İdaresi ve Sekreterlik, İşletmecilik, Kooperatifçilik, Daktilografi, Ekonomi,
Turizm	Türkçe, İşletmecilik, Muhasebe, Daktilografi, Ekonomi, Yabancı Dil, Büro İdaresi ve Sekreterlik,
Büro İdaresi ve Sekreterlik	İşletmecilik, Kooperatifçilik, Muhasebe, Turizm, Daktilografi, Yabancı Dil, Türkçe,

Ana Alan	Yardımcı Alan
Daktilografi	Büro İdaresi ve Sekreterlik, Turizm, Yabancı Dil, Türkçe,
Ev Ekonomisi	Giyim, El Sanatları, Kooperatifçilik, İşletmecilik, Besin Teknolojisi ve Beslenme,
Tarım	Ekonomi, Besin Teknolojisi ve Beslenme, Kooperatifçilik, El Sanatları, İşletmecilik,
Besin Teknolojisi ve Beslenme	Ev Ekonomisi, Biyoloji, Tarım, Sağlık Bilgisi,
Giyim	El Sanatları, Tekstil, Ev Ekonomisi, Sağlık Bilgisi, Beslenme ve Besin Teknolojisi, Resim-İş
Din ve Ahlâk Eğitimi	Türkçe, Arapça, T.C. İnkılâp Tarihi, Yabancı Dillerden biri, Tarih, Felfesefe.

NOT : 1. Maddede verilen ana alanlara ait bölümler okulun olanaklarına göre açılır.
2. Yardımcı alanlar yine okulun olanaklarına göre açılacak bölümlerden seçilir.

b) Alan eğitimiyle ilgili içerik ve etkinlik kategorileri :

1. Alanıyla ilgili bilgileri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri her bölümün uzmanlarınca saptanacaktır.
2. Alanıyla ilgili araştırma yaparak sonuçlarını değerlendirme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :
İstatistik, Araştırma Teknikleri, Ödev, Seminer, Alan Çalışması.

c) Genel Kültür eğitimiyle ilgili içerik ve etkinlik kategorileri :

1. Atatürkçülük çizgisinde ulusal bütünleşmeye dönük içerik ve etkinlik kategorileri : Atatürk Devrimleri ve İnkılâp Tarihi, Açık Oturum, Münazara, Gezi, Sergi.
2. Türkçe öğretimine yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe, Kompozisyon, Münazara, Edebi yazılar.
3. Sosyo-kültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Sanat Tarihi, Düşünce Tarihi, Hukuk Bilgisi, Sergi, Gezi, Konser, Konferans.

d) Öğretmenlik meslek bilgisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri :

1. Çocuğu tanıma ve gereksinimlerini karşılama ve sorunlarına çözüm becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Psikoloji, Gelişim Psikolojisi, Ruh Sağlığı, Rehberlik.
2. Program hazırlama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Eğitimde program geliştirme, ölçme değerlendirme, uygulamalı çalışma.
3. Bilgi ve becerilerini öğretebilme becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Genel öğretim ilke ve yöntemleri, özel öğretim, uygulamalı çalışma, ödev.
4. Toplum kalkınması ve halk eğitimine katkıda bulunma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Yetişkinler Psikolojisi, Toplum Kalkınması, Halk Eğitimi, Uygulamalı Çalışma.
5. Diğer personel ve ana babalarla işbirliği yapma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Sosyal Psikoloji, İnsan İlişkileri, Kitle İletişim, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sosyolojisi, Grupla Çalışma, Toplantı.
6. Eğitim kaynaklarını tanıma, geliştirme ve bunlardan yararlanma becerisi kazandırmaya yönelik içerik ve etkinlik kategorileri : Eğitim Teknolojisi, Araç Geliştirme, Pratik Çalışmalar.

YÜKSEKEĞİTİM ÖĞRETMENİNİN EĞİTİMİ

Yüksekeğitimle ilgili tüm esasları bir bütünlük içinde düzenlemeyi amaçlayan 2547 sayılı Yüksekeğitim Kanunu, Millî Eğitim sistemi içinde ortaeğitime dayalı enaz dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümünü "YÜKSEKEĞİTİM" olarak tanımlamaktadır. (Madde 3/a). Üniversiteler fakülteler, enstitü ve yüksek okullar bu kapsama girmektedir (Madde 3/c).

Yine Kanun, bu kurumlarda öğretim elemanı olarak kimlerin görev alabileceğini göstermektedir. Kanuna göre, öğretim elemanları, öğretim üyeleri ve öğretim yardımcıları olmak üzere iki grupta toplanmaktadır (Madde 3/i). Öğretim üyeleri; profesör, doçent ve yardımcı doçentlerden; öğretim yardımcıları, belirli süreler için görevlendirilen araştırma görevlileri, okutmanlar, uzmanlar, çeviriciler ve eğitim-öğretim plânlamacıları ile belirli konularda eğitim, öğretim ve uygulama yaptıran öğretim görevlilerinden oluşmaktadır (Madde 3/j.k).

Kanunun 5. bölümü, öğretim elemanlarının seçim, atama, yükselme ve görevlerini belirtmektedir. Ayrıca aynı kanunun 65. maddesi Yüksekeğitim Kurumunu bu elemanları yetiştirme esaslarını düzenleyen yönetmelikler çıkarmakla da görevlendirmiştir.

2547 sayılı Yüksekeğitim Kanunu; bütün yüksekeğitim kurumlarında çalışacak öğretim elemanları için, yeni bir düzenleme getirdiği gibi, konumuz açısından önemli olan, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlik yapma yetkisini de bugüne kadar yoksun bulunduğu hukukî dayanaklara kavuşturmuş bulunmasıdır.

Bununla beraber, yeni kanunun ışığında, öğretmen yetiştiren kurumlara öğretim elemanı yetiştirilmesi konusunu irdelemek gerekmektedir.

Bilindiği gibi, bir ülkede yeni nesillerin yetiştirilmesinden o ülkenin eğitim sistemi sorumludur ve eğitim sisteminin en önemli öğesi de öğretmendir. Bu nedenle çeşitli eğitim tip ve kademelerine öğretmen yetiştirme son derece önemlidir. Ancak öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışacak öğretim elemanlarının yetiştirilmesinin farklı bir önemi vardır. Çünkü; bu öğretim elemanlarının yetiştireceği öğrenciler de meslek olarak öğretmenliği seçmişlerdir ve bu öğrenciler öğretmenlerinin bilgi, beceri ve tüm kişiliğinden kazandıkları etkiyi atanacağı okulda devam ettireceklerdir. O halde; eğitim sistemindeki öğretimin kalitesinin öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan öğretim elemanlarının niteliğiyle özdeş olduğu söylenebilir. Bu gerçek gözönünde bulundurularak, öğretmen yetiştiren kurumların öğretim kadrosunu oluştururken şu hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir :

1. Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretim elemanı yetiştirme kurumsal olmaktan çok bir sistem olarak düşünülmelidir.

2. Öğretmen yetiştiren kurumlar belirli bir mesleğe hazırlayıcı yüksekeğitim kurumları olduğundan, bu kurumlarda görev alacaklar için 2547 sayılı kanunun ilgili hükümlerinin uygulanmasına hemen geçilmelidir.

3. Bu kurumlarda halen çalışmakta olan öğretmenlerin yeni düzenlemeye uyarlanabilmesine çalışılmalıdır. Örneğin, bu öğretmenler yüksek lisans ve doktora dereceleri almaya yöneltilmeli, bunun için 1416 sayılı yasanın yurt içinde uygulanması konusunda önlemler alınmalıdır.

4. Öğretmen yetiştiren kurumların akademik kariyerli kendi kadrosu oluşuncaya kadar, diğer yüksekeğitim kurumlarının öğretim üyelerinden dönüşümlü olarak yararlanılmalı, kanunun 40/b ve 41 nci maddelerinin uygulanmasından faydalanılmalıdır.

5. Öğretmen yetiştiren kurumların kendi kadrolarını en kısa zamanda oluşturulmasına çalışılmalı, bu amaçla, yüksekeğitim kanunun da 35 nci maddesine de dayanarak, üniversitelere öğretim elemanı yetiştirme görevi ve olanakları verilmelidir.

6. Öğretmen yetiştiren kurumların özelliği göz önüne alınarak, bu kurumlarda öğretmenlik yapacakların hepsinde, "öğretmenlik meslek bilgisi programlarından" geçmiş olmak koşulu aranmalıdır. (5)

5. Başarı Koşulları ve Uygulama Önerileri :

A. Programlara İlişkin Öneriler :

1. Öğretmen yetiştiren kurumlarda; önerilen modelin uygulanabileceği program düzenlemeleri için, ivedi ama derinlemesine çalışmalar yapılmalı ve uygulanmalıdır.
2. Öğretmen yetiştiren kurum programlarının her aşaması (amaçlar, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme) günün koşullarına uygun ve birbiriyle tutarlı bir biçimde yeniden ele alınmalıdır.
3. Öğretmen yetiştirme programları sürekli olarak program geliştirme ilkelerine uygun ve araştırmalara dayalı olarak geliştirilmelidir.

B. Öğretim Kadrosuna İlişkin Öneriler :

1. Öğretmen yetiştiren kurumların öğretim elemanları kadrosu ivedi olarak 2547 sayılı Yüksekeğitim Kanununun istediği biçime dönüştürül-

(5) Bu koşulun, yalnızca öğretmen yetiştiren kurumun geçici kadrosunda değil, tüm yüksekeğitim kurumlarından öğreticilik yapacaklarda aranması bir temennidir.

meli ve bu kurumlara öğretim elemanı yetiştirme esaslarını kapsayan yönetmeliklerin bir an önce çıkarılmasına çalışılmalıdır.

2. Sözü edilen yasa ve yönetmeliklerin uygulamada yetersiz olacağı düşünüldüğü takdirde, öğretmen yetiştirmeye ilişkin yeni bir yasa tasarısı hazırlanması için derhal ön çalışmalara başlanmalıdır.

C. Öğrenci Seçimine İlişkin Öneriler :

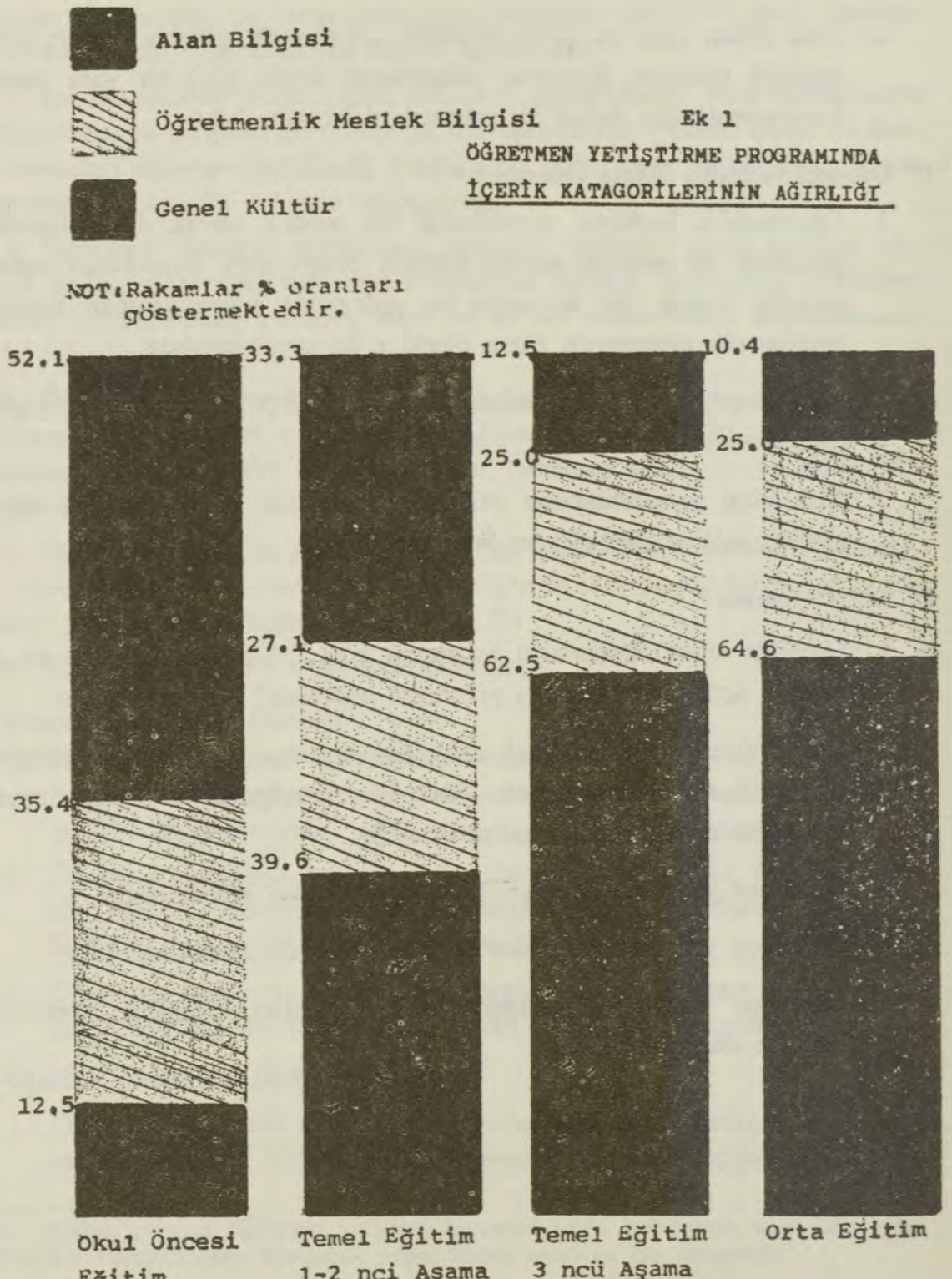
1. Öğretmenlik, herkesin yapabileceği bir meslek olarak düşünülmemeli, gerçekten bu mesleğe yatkın kişilerin programlara kaydolması sağlanmalıdır. Bunun için de seçme ve yerleştirme sınavı yanında adaylara öğretmenlik tutumlarını ölçen ölçekler de uygulanmalıdır.
2. Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen talep projeksiyonları yapılarak öğrenci alınmalıdır.
3. Ortaeğitim programlarında yer alacak seçimlik dersler arasına öğretmenliği motive edici dersler konulmalıdır.

D. Diğer Öneriler :

1. Özellikle siyasî iktidarların tutumuna göre değişmeyecek kalıcı ve gelişmeye açık bir "öğretmen yetiştirme politikası" oluşturulmalıdır.
2. Öğretmenlerin hizmetöncesi eğitimleri konusunda araştırma projeleri oluşturulmalı, ülke ölçüsünde elde edilecek bulgular ve çağdaş literatürün ışığında uygulamalar geliştirilmelidir.
3. Öğretmen yetiştirme için gerekli malî olanaklar sağlanmalıdır.
4. Öğretmen yetiştiren kurumlar belli merkezlerde açılmalıdır.
5. Öğretmen yetiştiren kurumların fizikî ortamları, mesleğin gerektirdiği biçimde düzenlenmelidir.

Ek 1

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMINDA İÇERİK KATAGORİLERİNİN AĞIRLIĞI

Ek - 2

ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALMASI DÜŞÜNÜLEN DERSLER

(Bu dersler örnek olarak verilmiş olup kesin değildir.)

Dersler	Teori	Uygulama	Kredi saat	Açıklama	
101 Eğitime Giriş	3	0	3	1	
102 Gelişim Psikolojisi	3	0	3	1	
201 Öğretim ilke ve yöntemleri	3	0	3	1-	I. yıl
202 Eğitim Sosyolojisi	3	0	3	1	
203 Ölçme ve değerlendirme	3	0	3	1	
301 Eğitim Teknolojisi	2	1	3	1	II. yıl
302 Okulöncesi eğitimde materyal geliştirme	2	1	3	2	
303 Çocuk gelişimi (seminer)	2	1	3	2	
304 Beslenme eğitimi	2	1	3	2	
305 Sosyal psikoloji	3	0	3	3,4	
306 Toplum sağlığı ve ilk yardım	3	0	3	3	
307 Eğitim Yönetimi	3	0	3	3	
308 Çocuk bakımı	2	1	3	3	
309 Grupla çalışma yöntem.	3	0	3	3	
310 Eğitimde araştırma yön.	2	1	3	3,4	
311 Eğitimde program geliş.	3	0	3	2,4,5	III. yıl
401 Rehberlik	3	0	3	3,4,5	
402 Ruh sağlığı	3	0	3	3,4,5	
403 Öğrenme psikolojisi	3	0	3	3,4,5	
404 İnsan ilişkileri	3	0	3	3,5	
405 Özel eğitim alanı	3	0	3	4,5	
406 Eğitimde amaç analizi	3	0	3	4	
407 Eğitim tarihi	3	0	3	4	
408 Türk Eğitim Tarihi	3	0	3	4,5	
409 Eğitim İstatistiği	2	1	3	4	
410 Toplum kalkınması	3	0	3	4	

411	Öğretmen ve dünya sorunları	2	1	3	4	
412	Çocuk hakları ve ilgili kurumlar	3	0	3	4	
413	Meslek ve teknik eğitim programları	3	0	3	4,5	
414	Mesleki ve teknik eğitim programları	2	1	3	5	
415	Bireyi tanıma teknik.	2	1	3	4,5	
416	Mukayeseli eğitim	3	0	3	5	
417	Çıraklık eğitim	3	0	3	5	
418	Meslek analizi ve program hazırlama	3	0	3	5	
419	Yaygın eğitim	3	0	3	5	
420	Hizmet-içi eğitim	2	1	3	5	
421	Özel öğretim yöntemleri (çeşitli kademelerde ve alanlar)	3	0	3	1	
422	Özel öğretim uygulamaları (çeşitli kademelerde ve alanlarda	0	3	3	1	IV. yıl

TOPLAM : Okulöncesi öğretmenliği için 51 kredi
temel eğitim 1. 2. aşama öğret. 39 kredi
temel eğitim 3. aşama öğrt. 36 kredi
orta eğitim aşama öğrt. 36 kredi

---

1 Her tür öğretmenlik için zorunlu dersler.

2 Okulöncesi eğitim öğretmenliği için zorunlu dersler.

3 Okulöncesi eğitim öğretmenliği için seçimlik dersler.

4 Temeleğitim öğretmenliği için dersler (sınıf öğretmenliği ve özel eğitim bölümü öğrencileri 2 zorunlu, 3 seçimlik; diğer bölüm öğrencileri alanlarıyla ilgili 2 zorunlu, 2 seçimlik ders alacaklar).

5 Ortaeğitim öğretmenliği için dersler (öğrenciler öğretmeni olacakları alanlara ve okul tiplerine göre 2 zorunlu 2 seçimlik ders alacaklar).

Ek - 3

ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALMASI GEREKEN DERSLERE İLİŞKİN BİR ÖRNEK: EĞİTİM TEKNOLOJİSİ

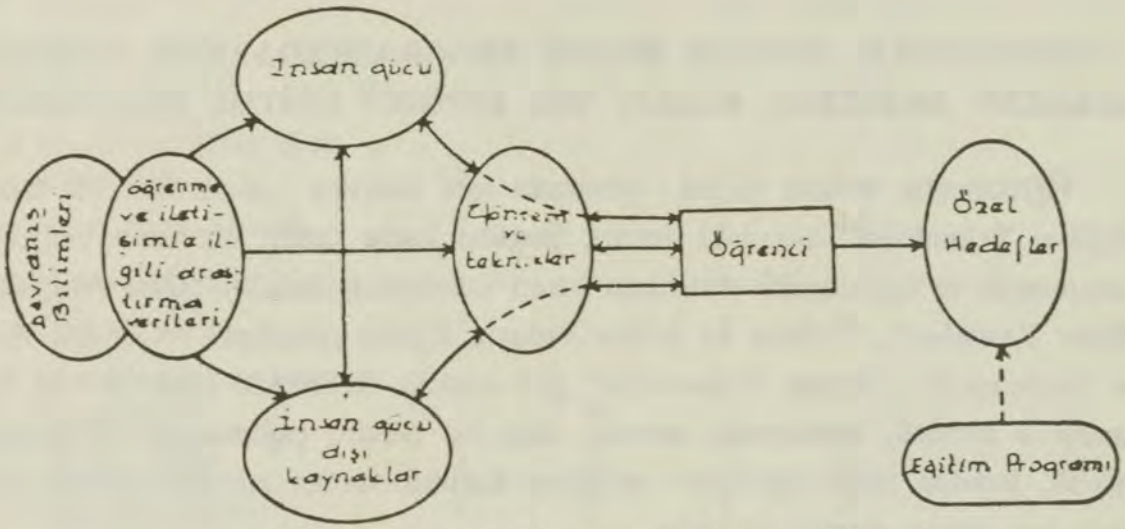
Öğretmenlik meslek bilgisi programı için önerilen derslerden bir tanesi "Eğitim Teknolojisi" adındaki derstir. Bugüne kadar çeşitli öğretmen yetiştiren kurumlarda ve öğretmenlik sertifikası veren üniversitelerimizde, "Ders Araçları", "Ders Vasıtaları", "Görme ve İşitme Yoluyla Eğitim Araçları", "Gör-İşit Araç ve Yöntemleri", "Eğitim Teknolojisi" gibi adlarla verilmekte olan ve bazı kurumlarda seçmeli, bazılarında zorunlu olan bu dersin, çağımızdaki gelişmelere uyarak, bundan böyle öğretmen yetiştiren kurumlarımızın zorunlu dersleri arasında yer alması uygun olacaktır.

Eğitim teknolojisi, İkinci Dünya Savaşı sırasında ve bu savaştan sonra, davranış bilimleri alanında öğrenme ve iletişimle ilgili olarak yapılan araştırma sonuçlarının, sistem yaklaşımıyla birlikte eğitim alanında kullanılmaya başlanmasıyla benliğini kazanmış olan bir bilim dalıdır.

A. Eğitim Teknolojisinin Tanımı ve İşlevi:

1950'lerden önceki dönemde eğitimin araçlarla ilişkisi, "Ne kadar çok sayıda araç kullanılırsa o kadar iyi öğretim yapılabilir" görüşüyle özetlenebilir. Bugün ise eğitim araçlarıyla ilişkili bir bilim dalı olarak gelişmiş olan eğitim teknolojisi insan gücünü ve insan gücü-dışı kaynakları, davranış bilimlerinin verilerine dayalı olarak, uygun yöntem ve tekniklerle akıllıca ve ustaca kullanarak, öğrencileri, eğitimin özel amaçlarına ulaştırma süreci olarak tanımlanabilir. Kısaca söylenirse, eğitim teknolojisi, öğrencileri, eğitim programları hazırlanırken saptanmış olan özel amaçlara ulaştırma çabalarından oluşur. Bu süreçte, öğrencilerin, mevcut insangücü ve insangücü-dışı kaynaklarla etkileşimi sağlanır. Bu etkileşimi sağlamada ise, davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenme alanlarındaki verilerine dayalı yöntem ve teknikler akıllıca ve ustaca, yani ekonomik bir şekilde ve beceriyle kullanılmaya çalışılır.

Eğitim teknolojisinin yukarıdaki tanımda sözü edilen öğelerini kısaca açıklamaya çalışalım.

ÇAĞDAŞ EĞİTİM TEKNOLOJİSİNİN ÖĞELERİ

1. **Özel Amaçlar (veya hedefler)** : Belli bir öğrenim düzeyine ait eğitim programındaki her bir derste öğrencilere kazandırılmak üzere saptanmış olan ve ölçülebilir davranışlardan oluşan özelliklerdir.

2. **Öğrenciler :** Belli bir öğrenim düzeyinin belli bir sınıfında eğitim görecek bireylerdir.

3. **İnsan Gücü :** Başta öğretmen olmak üzere, öğrencilerin eğitimini sağlamaya yardımcı olabilecek kimselerdir. Okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmenler, memurlar, müfettişler, veliler, hizmetliler, kısacası okulda ve okul çevresinde eğitim-öğretim süreçlerine yardımcı olabilecek herkes bu "insangücü"nün bir parçasını oluşturur.

4. **İnsan Gücü-Dışı Kaynaklar :** Belli bir öğrenim düzeyinde, belli bir öğrenci grubuna eğitim verebilmek için gerekli bina, sınıf, laboratuvar ve atelyelerle bunlarda bulunması gereken donatım, araç ve gereçleri kapsayan teknik ve teknolojik olanakların tümüdür.

5. **Yöntem ve Teknikler** : Belli bir öğrenim düzeyinde, belli bir öğrenci grubuna eğitim verirken, elde mevcut insan gücü ile insan gücü-dışı kaynakların hangi koşullarda nasıl kullanılacağını belirlemek için geliştirilmiş yollar, ilkeler ve kurallardır.

6. Davranış Bilimlerinin İletişim ve Öğrenmeyle İlgili Verileri :

1950'lerden bu yana "davranış bilimleri" adını alan psikoloji, eğitim psikolojisi, sosyoloji, eğitim sosyolojisi, amtropoloji, sosyal amtropoloji, sosyal psi-

koloji gibi bilimlerin iletişim ve öğrenme alanlarında yaptığı araştırmalar sonucunda elde edilen ve bireylerin, hangi koşullarda daha iyi iletişim kurup daha iyi öğrenebildiklerini gösterir kuram ve verilerdir. Bir başka deyişle öğretim yöntem ve tekniklerinin bilimsel dayanaklarıdır.

Öğelerinin neler olduğu yukarıda açıklanmaya çalışılan eğitim teknolojisinin, bugünkü eğitim süreci içindeki işlevi, öğrencileri, eğitim programlarında saptanmış olan özel amaçlara ulaştırmaktır.

Bu işlevini yapabilmek için eğitim teknolojisi, öğretmen adaylarına, öğrencileri eğitirken gerekli olan insan gücünün ve insangücüdışı kaynaklar diye adlandırılan bina, donatım, araç, gereç gibi fiziksel olanakların, hangi koşullarda, hangi yöntem ve tekniklerle nasıl kullanılacağını öğretmeye çalışacak; bunu yaparkende, davranış biimlerinini, iletişim ve öğrenme alanındaki araştırmalarının sonucunda oluşan kuram ve verilerden yararlanacaktır.

B. Eğitim Teknolojisi Dersi Programı :

1. Amaçları (veya hedefleri) :

Bu dersi gören öğrenci;

a. Öğrenme, eğitim teknolojisi arasındaki ilişkileri kavrar.
b. Program geliştirme ve eğitim teknolojisi arasındaki ilişkileri anlar.
c. Eğitim teknolojisiyle ilgili terim ve kavramları bilir.
d. Eğitim teknolojisinin tarihsel gelişimindeki aşamalarının nedenlerini kavrar.
e. Eğitimde iletişim sürecinin önemini kavrar.
f. İletişim sürecini oluşturan ögelerin önemini ve ilişkilerini anlar.
g. İletişimle öğrenme ve kavramların oluşumu arasındaki ilişkileri bilir.
h. İletişimin engellerini tanır.
ı. İletişimin ilkelerini uygulayabilir.
i. Eğitim araç ve yöntemlerinin iletişim ve öğrenme-öğretme süreçlerindeki önemini kavrar.
j. Eğitim araç ve yöntemlerinin yapısal ve eğitimsel özelliklerini anlar.
k. Eğitim araç ve yöntemlerini, öğrenme-öğretme süreçlerindeki değişik etkilerine göre sınıflar.
l. Mekanik ve elektrikli eğitim araçlarını çalıştırır.
m. Konu alanıyla ilgili basit ve ucuz eğitim araçlarını yapar.
n. Verilen eğitim durumları için en uygun eğitim araç ve yöntemlerini seçer.
o. Belli eğitim durumları için seçilmiş eğitim araç ve yöntemlerini amaçlanan davranışı kazandırabilecek biçimde kullanır.

ö. Eğitim araçlarının korunması, bakımı, ve depolanmasıyla ilgili ilkeleri kavrar.

2. İlkeleri :

1. Eğitim teknolojisi, program geliştirme sürecinin, eğitim durumlarını saptama ve gerekli davranışları kazandırma kesimini oluşturan vazgeçilmez bir öğesidir.

2. Eğitim teknolojisi daima, davranış bilimlerinin kuram ve verilerine dayalı olarak öğretilmelidir.

3. Eğitim teknolojisi, ezberlenecek bilgilere değil, yaparak öğrenilecek uygulamalara önem veren bir derstir.

4. Eğitim teknolojisi dersinde, öğretmen adaylarına yaptırılarak uygulamalarda, ilerde hizmet verecekleri öğretim düzeyi gözetilmelidir.

5. Eğitim teknoloji dersinde, öğretmen adaylarına yaptırılacak uygulamalarda, ilerde hizmet verecekleri öğretim düzeyi gözetilmelidir.

6. Eğitim teknolojisi dersinde, elini kolunu bağlayıp aracım yok diyerek takrir yapan ve her şeyi Bakanlıktan bekleyen öğretmenler yerine, yöresel ucuz gereçlerden basit eğitim araçları yapıp kullanabilecek yaratıcı öğretmenler yetiştirilmelidir.

3. İçeriği :

Eğitim teknolojisi aşağıdaki konuları kapsamalıdır.

a. Öğrenme, eğitim ve program geliştirme arasındaki ilişkiler.
b. Program geliştirmeyle eğitim teknolojisi arasındaki ilişkiler.
c. Eğitim teknolojisinin kısa tarihsel gelişimi ve kapsam yönünden geçirdiği değişiklikler.
d. Eğitim teknolojisi ve iletişim.
e. İletişim, öğrenme ve kavramların oluşumu.
f. Eğitim teknolojisi yönünden öğretmenin görevleri.
g. Eğitim araç ve yöntemlerinin sınıflanması.
h. Eğitim araç ve yöntemlerinin yapısal ve eğitimsel özellikleri.
ı. Eğitim araç ve yöntemlerinin kaynakları ve sağlanması.
i. Eğitim araçlarının konuya ve düzeye göre değerlendirip seçilmesi.
j. Eğitim araçlarının korunması, bakımı ve depolanmasıyla ilgili genel ilkeler.
k. Eğitim araçlarının öğretim düzeyine ve konu alanına uygun olarak kullanılması.

4. Öğretim Süreçleri :

a. Eğitim teknolojisiyle ilgili kuram, genelleme, terim ve kavramları öğretilirken gerek piyasada gerekse okul kütüphanesinde bulunan iletişim, eğitim psikolojisi, öğrenme psikolojisi, eğitim teknolojisi, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme alanlarındaki kitaplardan okuma ödevleri verilmeli; öğrencilerin bu yoldan elde ettikleri bilgiler sınıfta tartışılarak eğitim teknolojisiyle ilgili terim, kavram, genelleme ve kuramlar hakkında ortak bir anlayışa varılmalıdır.

b. Program geliştirme sürecinin amaç (hedef) yazma bu amaçları davranışsal amaçlara dönüştürmeyle ilgili işlemler öğretilirken, öğretmen adayları, kendi konu alanlarından seçecekleri konularla ilgili amaçları bizzat yazarak ve analiz ederek davranışsal amaçları saptamalıdırlar. Bundan sonra yanlış ve doğru yapılan işlemler sınıfta tartışılarak ortak bir anlayışa varılmalıdır.

c. İletişim, öğrenme ve kavramların oluşmuyla ilgili bilgi ve beceriler öğretilirken, fazla kuramsal ayrıntılara kaçılmamalı; şemalardan, resimlerden, bulunabilecek filmlerden yararlanılarak sınıfta deney gözlem ve uygulamalar yapılmalıdır.

ç. Araçların yapısal ve eğitimsel özellikleri bizzat araçlar üzerinde çalışma ve uygulamalar yaptırılarak öğretilmelidir.

d. Saptanmış olan davranışsal amaçlara ulaşmak için gerekli eğitim durumlarının düzenlenmesinde araç ve yöntemlerin nasıl değerlendirileceği ve seçileceği bizzat yaptırılarak uygulamalı olarak öğretilmelidir.

e. Belli davranışların kazandırılması için seçilen araç ve yöntemlerin nasıl kullanılacağı bizzat yaptırılarak uygulamalı olarak öğretilmelidir.

f. Eğitim araçlarının korunması, bakımı ve depolanmasıyla ilgili ilkeler araçların kaynakları ziyaret edilerek ve bizzat gösterilerek uygulamalı olarak öğretilmelidir.

g. Fabrika yapısı kompleks araçlarla, el yapısı basit araçların özellikleri ve eğitimsel yönden etkinlikleri bizzat araçlar üzerinde uygulamalar yaptırılarak öğretilmelidir.

h. Öğretmen adaylarının kendi konu alanlarının öğretiminde kullanacakları basit el yapısı araçları, yöresel ve ucuz gereçlerden nasıl yapacakları, bizzat yaptırarak uygulamalı olarak öğretilmelidir.

ı. Gezi, gözlem, laboratuvar, gösteri, dramatizasyon, deney ve sözlü iletişim yöntem ve teknikleri, araçlarla ilişkileri kurularak uygulamalı olarak öğretilmelidir.

5. Değerlendirme Süreçleri :

a. Dersin teorik konularının objektif testlerle değerlendirilmesi, ayrıntılı ve çok kuramsal bilgiler istenmemesi.

b. Dersin pratik ve teknik konularının değerlendirilmesinde analizi yapılan işlem basamaklarının ve geliştirilecek tutum ölçeklerinin davranış ölçütü olarak kullanılması.

C. Eğitim Teknolojisi Dersinin (Etkinlikle İzlenebilmesi İçin) Başarı Koşulları :

Bu dersin öğretmen yetiştirme sürecindeki görevini yerine getirebilmesi için aşağıdaki koşulların sağlanması gereklidir.

1. Öğretmen yetiştiren kurumlar için "Eğitim Teknolojisi" dersini okutacak öğretmenlerin yetiştirilmesi :

Bu öğretmenlerin, önce belli bir konu alanının öğretmeni olmaları sonra da eğitim teknolojisi alanında uzmanlık eğitimi görmüş olmaları gereklidir.

2. Her öğretmen, yetiştiren kurumda bir "eğitim teknolojisi merkezi" (Eğitim araçları merkezi) nin kurulmuş olması : Bu merkez hem eğitim teknolojisi dersinin uygulamaları için kullanılacak hem de diğer derslerin etkili bir şekilde öğretilmesine yardımcı olacaktır.

Bu merkez, eğitim araçları çeşitlerini tanıtmayı, bunlar üzerinde uygulama yapmayı ve basit eğitim araçlarını yapabilmeyi sağlayabilecek kitaplık, araç, gereç, depo, gösteri salonu, atelye gibi olanaklarla donatılmış olmalıdır.

3. İl Eğitim Araçları Merkezleriyle Yardımlaşma :

Öğretmen yetiştiren kurumlardaki eğitim teknolojisi dersini okutan öğretmenlerin, bulundukları illerdeki eğitim araçları merkez başkanlıklarıyla sıkı bir ilişki kurmaları şu yararları sağlayacaktır :

a. Öğretmen dersleri için gerekli fakat okulda bulunmayan araçları bu merkezlerden ödünç alabilecektir.

b. Öğretmen, il eğitim araçları merkezini öğrencileri için bir uygulama yeri olarak kullanabilecektir.

c. Öğretmen ve il eğitim araçları personeli eğitim teknolojisi alanındaki eksiklerini kuramsal, pratik ve teknik bilgi ve beceri alışverişi yaparak birbirinden tamamlayabileceklerdir.

4. Eğitim teknolojisi dersiyle ilgili yayınların okulda toplanması ve öğretmen adaylarına tanıtılması :

Özellikle araç çeşitleri, araçların kullanılması, basit araçların yapımı konularında yazılmış kitapların toplanması ve öğretmen adaylarının hizmetine sunulması çok yararlı olacaktır.

Öğretmen yetiştiren kurumlardaki yöneticilerle, Bakanlık Müfettişlerinin, eğitim teknolojisinin önemini kavramış olacak şekilde yetişmiş olmaları gereklidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ

Eğitim sisteminde öğretme öğrenme ortamında öğrencilerle etkileşen yalnız öğretmenler değildir. Öğrencilerin eğitimlerine doğrudan veya dolaylı olarak etkide bulunan başka elemanlar da vardır. Okulun yönetiminde bulunanlar, okulu denetleyenler, eğitim programını geliştirenler, özel eğitime muhtaç öğrencilere yardım edenler, eğitim ortamını hazırlayanlar ve benzerleri en az öğretmenler kadar eğitimi yönlendirici, öğrencileri etkileyici çabalarda bulunurlar. Öğretmenin dışında eğitimde uzmanlaşmış bu kişiler eğitim ortamına ne denli çok katılırsa okulun eğitim amaçlarını gerçekleştirmedeki etkililiği de o denli yükselmektedir. Bu yüzden öğretmene ve öğrencilere eğitimde yardımcı olacak bu elemanlara büyük gereklilik duyulmaktadır.

Bir ülkenin gelişmesinde, kalkınmasında eğitimin rolünün ne denli önemli olduğu artık tartışılmıyor. Ülkelerin kalkınmasında eğitimin etkin bir rolü olduğu benimsenmektedir. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelendiğinde bu ülkelerde yalnız öğretmenlerin değil, öğretmenlere, öğrencilere kılavuzluk edenlerin de çok iyi yetişmiş olduğu görülmektedir.

Batı ülkelerinde öğretmenlere ve öğrencilere kılavuzluk ederek okulda daha iyi bir eğitim ortamının yaratılmasına yardımcı olanlar eğitimde uzmanlık öğrenimi yapmış kişilerdir. Batı ülkelerinin bu uygulaması 1960 yıllarında ülkemize de yansımıştır. 1960'lı yıllarda bazı üniversitelerde eğitim fakültesi veya bölümü açılarak eğitimde uzmanlık programlarının uygulanmasına başlanmıştır. Lisans ve lisans üstü düzeylerdeki bu programlardan yüzlerce öğrenci mezun olmuştur.

Türk Eğitim Sisteminin geleneğinde uzman çalıştırmaya yeterince yer verilmemiş olması, yetişen bu uzmanların sistemin bünyesine girmesine engel olmuştur. Eğitimde yüksek lisans ve doktora yapan pek çok öğretmen eğitim sistemi içinde yerini bulamamıştır. Bu yüzden bunların pek çoğu başka kurumlara geçerek eğitim sisteminden ayrılmak zorunda kalmıştır. Lisans ve yüksek lisans öğrenimi yapanların pek çoğu da eğitim sistemine girememektedir.

X. Millî Eğitim Şûrası ile benimsenen Yeni Türk Millî Eğitim Sisteminin başarılı ve etkili olarak uygulanması için, iyi yetişmiş öğretmenlerle birlikte, iyi yetişmiş eğitim uzmanlarına da büyük gereklilik vardır. Bu yüzden, Türk Eğitim Sisteminde, eğitimde yetişmiş uzmanların çalıştırılması ve bunların yetiştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bu raporda ilkin, Türk Millî Eğitim sisteminde öğretmen dışında eleman yetiştirilmesi gereken eğitim alanları saptanmıştır. Bundan sonra bu alanlara hangi nitelikte elemanların yetiştirilmesi gerektiğini tartışılmıştır. Eleman yetiştirilmesi gereken alanlar ve bu alanlara yetiştirilecek elemanların nitelikleri irdelendiğinde, bunların uzmanlık düzeyinde elemanlar olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Daha sonra eğitimdeki her uzmanlık alanında yetiştirilecek eğitim uzmanının adını, uzmanlığının tanımını (definition), görevinin tasviri (job description), uzmanın yetiştirilmesi için önerilen eğitim modelini, öğrencilik koşullarını, öğretmenlerin bu uzmanlık alanına geçmesi için gerekenleri, uzmanı yetiştirecek kaynakları, uzmanın çalışma ve istihdam koşullarını, yetiştirmenin plânlanması için, önerileri kapsayan eğitim görev yaprakları düzenlenmiştir.

Bu kısımda eğitim uzmanlarının eğitimi için bir model önerilmektedir. Bu model ekte sunulan uzman eğitimi görev formlarının (yapraklarının) bir sentezidir. Belli bir uzmanlık alanındaki uzmanın nasıl yetiştirileceğini görmek için ekteki görev formlarını (yapraklarını) incelemek gerekmektedir.

1. EĞİTİM UZMANININ EĞİTİMİ İÇİN MODEL ÖNERİSİ

Türk Eğitim Sisteminin en etkili biçimde çalışması, amaçlarını gerçekleştirmesi için gerekli görülen eğitim uzmanlık alanları tek tek irdelenmiştir. Ele alınan her uzmanlık alanının eğitim sistemindeki yeri, önemi, sisteme gereklilik derecesi tartışılmıştır. Eğitimde uzman çalıştırılması gerekli görülen alan çözümlenerek, bu alan için gereken uzmanın eğitimi için bir görev formu (yaprağı) hazırlanmıştır. Görev formlarının (yapraklarının) hazırlanmasında uzman kişilere de danışılmıştır.

Eğitim Uzmanının Tanımı :

Eğitim uzmanı, değişik sistemlerde, kurumlarda ve kademelerde öğretme öğrenme ortamını en etkili biçimde oluşturarak eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede yönetmenlere, öğretmenlere, öğrencilere, velilere kılavuzluk ve yardım edecek nitelikte, eğitim bilimlerinin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada uzmanlaşmış kişidir.

Eğitimde Uzmanlık Alanları :

Eğitim sisteminde yer alması gereken uzmanlık alanları ve bu alanlarda çalışacaklara verilecek uzmanlık ünvanları aşağıda olduğu gibi saptanmıştır :

Uzmanlık Alanı	Uzmanın Ünvanı
Eğitim Yönetimi	Eğitim Yönetmeni
Eğitim Denetimi	Eğitim Denetmeni (Müfettiş)
Eğitim Plânlaması	Eğitim Plânlama Uzmanı
Eğitimde Rehberlik	Okul Danışmanı
Eğitimde Program Geliştirme	Program Geliştirme Uzmanı
Özel Eğitim Alanı	Özel Eğitim Uzmanı
Eğitim Teknolojisi	Eğitim Teknolojisi Uzmanı
Beslenme Eğitimi	Beslenme Eğitimi Uzmanı
Halk Eğitimi	Halk Eğitim Uzmanı
Eğitimde Ölçme, Değerlendirme ve Yöneltme	Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Yetiştirilecek Uzman Sayısı :

X. Millî Eğitim Şûrası'nca kurulması önerilen Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi incelenerek bu sistemin nerelerinde hangi uzmanın çalışması gerektiği saptanmıştır. Uzman eğitimi görev formlarında, (yapraklarında) çalışacakları yerler ayrıntılarıyla gösterilmiştir. Bu saptamaya göre gereksinilen uzman sayısı aşağıdadır.

Uzmanın Ünvanı	Gereksinilen Yaklaşık Sayı (*)
Eğitim Yönetmeni	8 510
Eğitim Denetmeni (Müfettiş)	6 000
Eğitim Plânlama Uzmanı	770
Okul Danışmanı	6 720
Program Geliştirme Uzmanı	850
Özel Eğitim Uzmanı	13 000
Eğitim Teknolojisi Uzmanı	950
Beslenme Eğitimi Uzmanı	750
Halk Eğitimi Uzmanı	750
Ölçme Değerlendirme Uzmanı	750
TOPLAM	**38 050**

Eğitim Uzmanının Öğrenimi :

Türk Eğitim Sisteminde her basamaktaki öğretmenin yüksekeğitim görmesi zorunludur. Yüksekeğitimli öğretmenlere kılavuzluk edecek, onları yönetecek

(*) Uzmanların gereksinilen yaklaşık sayıları, X. Millî Eğitim Şûrası'nda uzman çalıştırılması gerekli görülen il, ilçe eğitim yönetimleri ile okul sayılarına göre hesaplanmıştır.

ya da denetleyecek uzmanların en az yüksek lisans düzeyinde eğitim görmesi de zorunlu bulunmuştur.

Uzman eğitimi görev formlarında (yapraklarında) eğitim uzmanının eğitimi konusunda tam bir birleşme vardır. Bu birleşmeye göre şu sonuç elde edilmiştir.

Eğitim uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi yapılması gerekli görülmüştür. Bir alanda lisans düzeyinde eğitim görenlerin uzman yardımcısı olarak atanması yapılabilmelidir.

Eğitim uzmanı olacaklar lisans düzeyinde a) eğitim bilimlerinde; b) eğitime temel olan bilimlerde; c) uzmanlık yapacağı eğitim alanında yeterli sayıda ve nitelikte dersler almalıdır.

Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim uzmanı olabilmek için eğitimde ve uzmanlık yapılacak eğitim alanında uzmanlaşmaya elverecek sayı ve nitelikte, uygulamaya yönelik dersler alınmalı ve bir tez çalışması yapılmalıdır.

Öğrencilik Koşulları :

Eğitimde uzman yetiştirmek için lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlara, eğitim ve öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik tanınmalıdır. Öğretmen lisesi, öğrencileri öğretmenliğe hazırlayan programlar uyguladığında, bu programları bitirenler, öğretmen yetiştiren kurumlara olduğu gibi, eğitim uzmanı yetiştiren okullara da öncelikle alınmalıdır.

Eğitimde uzmanlık eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığının vereceği burslarla çekici kılınmalıdır. Eğitimde uzmanlık eğitimi yapanların en büyük korkusu eğitimde işe alınmamaları, işe alındıklarında da kendi alanlarında çalışamamalarıdır. Eğitimde uzmanlık eğitimi yapanlara işe alınmalarında ve alındıklarında da alanlarında çalışmaları konusunda güvence verilmelidir. Bu güvence yasa ve yönetmeliklerde yer almalıdır.

Öğretmenlerden, eğitim uzmanlık eğitimi yapmak isteyenler önceden belirlenmiş koşullarla maaşlı izinli sayılabilmelidir. Millî Eğitim Temel Kanununda buna izin veren hüküm uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca, öğretmenlerin uzmanlık eğitimi için maaşlı izinli sayılmasının ötesinde, seçilip eğitim görmek üzere görevlendirilmesi düşünülmelidir.

Lisans ve yüksek lisans eğitimi yapan öğrencilere, eğitim sisteminde inceleme, uygulama, araştırma yapmaları için Bakanlıkça gerekli izin verilmeli ve kolaylıklar sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin Uzmanlığa Geçmesi :

Öğretmenlerin eğitimde uzmanlık alanlarına geçmeleri için olanaklar hazırlanmalıdır. Öğretmenlerin mesleklerindeki deneyimlerinden uzmanlık alanında yararlanılması eğitim sistemi için vazgeçilmez bir güçtür. Bu güçten yararlanmak için Bakanlığın ve yüksekeğitim kurumlarının her türlü özendirici önlemleri almaları gerekmektedir. Böylece üç yüz elli bini aşkın öğretmene yükselme ve gelişme olanağı sağlanmış, öğretmenlik daha çekici kılınmış olur.

Öğretmenler iki yolla uzmanlık alanında çalışabilmelidir. Birinci yol öğretmenlerin lisans tamamlama programını bitirerek ve yüksek lisans eğitimi yaparak uzmanlığa geçmesidir. İkinci yol ise öğretmenlere uzmanlık alanında sertifika programları açarak onların uzmanlık alanında çalışmasına izin vermedir.

Eğitim uzmanı olmak isteyen öğretmenler, bir eğitim uzmanlığı alanında lisans programını bitirmek için, daha önce yaptıkları eğitim sırasında aldıkları derslerden farklı olan dersleri içeren bir lisans tamamlama programını bitirmelidir. Bundan sonra da yüksek lisans eğitimi yapmalıdır. Yüksekeğitim Kanununa göre yüksekokul mezunlarının üst eğitimi için hazırlanacak yönetmelikte bu duruma elverecek hükümler yer almalıdır. Ayrıca öğretmenin meslek yaşantısına kredi vermenin yolları aranmalıdır.

Bir alanda lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Bunlar eğitim yaptıkları alanda uzman yardımcısı olarak çalışabilmelidir.

Sertifika eğitimi yaparak bir eğitim alanında çalışmak isteyen öğretmenler çalışacakları alanda en az yirmi dört kredilik ders almak zorunda olmalıdır. Bu derslerin niteliği ve düzeyi sertifika eğitimini açacak yüksekeğitim kurumunca belirlenmelidir. Ayrıca bu dersler, ileride lisans tamamlama programı bitirilmek istendiğinde kredi verilecek türden olmalıdır. Sertifika eğitimi öğretmene bir alanda eğitim uzmanlığı hakkı vermemelidir. Ama sertifikalı öğretmene ihtiyaç olduğu sürece onun, sertifika aldığı eğitim alanında çalışmasına izin verilmelidir.

Eğitim Uzmanlarını Yetiştirecek Kaynaklar :

Eğitim uzmanlığı, eğitimle elde edilecek bir meslektir. Bu yüzden eğitim uzmanlığını verecek eğitim ancak, yüksekeğitim kurumlarınca açılmalıdır.

Yukarıda sayılan on tür eğitim uzmanlığına götüren programların tümü de Ülkemizin üniversitelerinde açılmış bulunmaktadır. Asıl sorun, bu programları açmak değil, eğitilenlerin sayısını çoğaltmak ve bunlara eğitim sisteminde yer bulmaktır. Ayrıca bu programların enaz kredi ölçüsünün yüksekeğitim kurumlarınca ortaklaşa saptanması gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksekeğitim kurumlarının işbirliği eğitim uzmanlarının yetiştirilmesinde nicelik ve nitelik sorunlarını kısa sürede çözebilir.

Eğitim Uzmanlarının Çalışma Koşulları :

Millî Eğitim Bakanlığı'nda eğitim uzmanı çalıştırma geleneği henüz yerleşememiştir. "Eğitimde asıl olan öğretmenliktir" sloganı, eğitim uzmanlığını arka derecelere attırmıştır. Devletin büyük harcamalarla yurt dışında veya içinde yetiştirdiği eğitim uzmanları ya kendi alanlarında çalışma olanağı bulamamış, veya değer verilmemesi yüzünden başka alanlara kaymıştır.

Öğretmenliğin yanı sıra, eğitim uzmanlığına gereken önemin verilmesi, artık büyük bir zorunluluğa dönüşmüştür. Öğretmen ve eğitim uzmanları değişik biçimlerde eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek insangücüdür. Bunlardan birinin eksikliği eğitim sisteminin etkililiğini düşürür.

Bu yüzden eğitim uzmanlarının etkin biçimde çalışabilmeleri ve kendilerini yetiştirebilmeleri için özendirici bir sistemin kurulması ve gereken önlemlerin alınması zorunludur.

Yüksekeğitim yapan öğrencilerin, okullarda çalışan öğretmenlerin ve uzman yardımcılarının uzmanlık eğitimlerini desteklemek ve eğitim sisteminde kalmalarını sağlamak için kurulacak özendirme sisteminde, yüksek lisans yapanlara bir derece, doktora yapanlara buna ek olarak iki derece maaş yükseltilmesinin; ayrıca yan ödemelerin uzmanlıktaki kıdem ve çalışma koşullarına göre artırılmasının yer alması gereklidir.

Eğitim Uzmanlarının İstihdam Koşulları :

Eğitim uzmanlarının işe alınmasında genellikle üç koşul aranmalıdır. a) Uzmanlık yapacağı eğitim alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamış olmak; b) belli bir süre öğretmen veya uzman yardımcısı olarak eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olmak; c) ölçütleri önceden belirlenmiş bir yöntemle seçilmiş olmak.

Yüksek lisans mezunu bulunamadığında, açık uzmanlık kadrolarının alanında lisans eğitimini yapanlarla kapatılması, eğitimin aksamasını büyük ölçüde önleyecektir. Bunlarla da uzman gereksinmesi karşılanamadığında şüphesiz aynı alanda sertifika eğitimi yapanların işe alınması yararlıdır. Ama, uzman olmayan kişileri kararname ile uzman yapma yolu, sisteme yarar yerine zarar vermektedir. Bu yol kesinlikle kapatılmalıdır.

Bir alanda eğitim uzmanlığı için gereken eğitimi yapmış kişilerin, öğretmenlik, yönetmen yardımcılığı, uzman yardımcılığı gibi eğitim öğretim hizmetlerinde belli bir süre deneyim kazanması, uzmanlıklarını daha da güçlü kılacaktır. Bu yüzden birçok eğitim uzmanlığının görev formlarında (yapraklarında) uzmanlığa atanabilmek için enaz üç yıl eğitim hizmetlerinde çalışmak gerekli görülmüştür.

Eğitimde her uzmanlık alanı kendine özgü kimi nitelikleri gerektirmektedir. Bu yüzden bir çok alanlarda eğitim uzmanı olabilmek için ölçütleri önceden belirlenen bir seçim sisteminin kurulması önerilmiştir. Bu seçim, Millî Eğitim Bakanlığınca veya eğitimi yapan kurumca yapılabilir.

Eğitim uzmanlarının kendi uzmanlık alanlarında yükselmeleri için bir sistem kurulmalıdır. Lisans eğitimini yapanlar uzman yardımcısı olarak ise alınmalıdır. Yüksek lisans yaptıktan sonra da uzmanlığa geçirilmelidir. Uzmanlık kendi içinde derecelendirilmelidir. Uzmanlar bir üst dereceye yükseltilirken yeterlikleri ölçülmeli ve en yeterli olana öncelik tanınmalıdır.

Üst dereceye yükseltilirken uzmanların yeterlikleri hizmet içi eğitimle artırılmalıdır. Yeterlikler için belirgin ölçütler bulunmalıdır. Bütün bunlar uzmanların yükselme gereksinmelerini karşılayabilmelidir. Eğitim uzmanları için eğitimlerine ve görevlerine uygun bir ödeme ve ödüllendirme sistemi kurulmalıdır.

Eğitim uzmanları dilediklerinde veya gerektiğinde yan alanlara geçebilmelidir. Yan alanlara geçişin kuralları ve ölçütleri önceden saptanmalıdır.

Eğitim uzmanları kendi alanlarında veya uzmanlığa geçmeden önceki alanlarında öğretmenliğe koşulsuz geçiş yapabilmelidir. Ama başka bir öğretmenlik veya uzmanlık alanına geçmek istediklerinde uzmanlar, önceki eğitimleri ile geçmek istedikleri alan arasındaki eğitim farkını gidermelidir. Bu eğitim yüksekeğitim kurumlarında verilmelidir. Bunlar için bir "tamamlama programı" uygulanmalıdır.

Yetiştirmenin Plânlanması İçin Öneriler:

İlk aşamada Millî Eğitim Bakanlığı'nın ivedi ihtiyacı eğitimde uzmanlık alanlarında yüksek lisans ve lisans eğitimi yapanlarla karşılanmalıdır. Bunların pek çoğu Millî Eğitim Sisteminin dışında veya alanlarına uygun olmayan yerlerde çalışmaktadır. Bunların bir kısmı da henüz iş bulamamıştır.

İkinci aşamada Millî Eğitim Bakanlığı'nın bir kısım ihtiyacı da öğretmenlere açılacak olan sertifika programlarıyla karşılanmalıdır. Şu anda uzmanlık kadrolarında çalışanlardan sertifika eğitimi yapmak isteyenlere öncelik verilmelidir. Bazı üniversitelerde, yukarıda önerilen uzmanlık alanlarının çoğunluğunda sertifika programları açılmıştır. (*) Geri kalanlarda da açılabilir. Bakanlıkla yüksekeğitim kurumları arasındaki işbirliği bu sorunu çözebilir.

(*) Akademik krediye dayalı sertifika programlarının, başlangıçta lisansa, zamanla yüksek lisans ve doktora derecelerine götürme yolları açılmalıdır.

Üçüncü aşamada eğitim uzmanı gereksinmesini karşılamak için uzun süreli bir plân hazırlamak gerekmektedir. Eğitim uzmanlığı alanında gereksinilen uzman sayısını bulmak zor değildir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı ile yükseköğretim kurumlarının işbirliği sağlanabilir. Gereksinilen uzman sayısı bulunduktan sonra bir yetiştirme plânı hazırlanabilir. Yetiştirme işinde Millî Eğitim Bakanlığı ile yükseköğretim kurumları yükümlüğü paylaşmalıdır. Yukarıda sunulduğu gibi eğitim uzmanı yetiştirme işi Türk yükseköğretim kurumlarınca yapılabilir. Buna elverişli olanaklar vardır. İyi bir plânlama yapıldığında ve uygulandığında Millî Eğitim Bakanlığının eğitim uzmanına gereksinmesi beş yıl içinde karşılanabilir.

2. EĞİTİM YÖNETMENİ:

1. Uzmanın Tanımı:

Eğitim yönetmeni değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini yönetmeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri:

a. Eğitim yönetmeni değişik eğitim kurumlarında, okullarda, eğitim kademelerinde eğitim programlarını; öğrenci hizmetlerini; işgören (personel) hizmetlerini; bütçe işlerini; eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri yönetir.

b. Yönettiği kurum, okul veya kademenin yönetsel ve eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için yönetim süreçlerini (kararlaştırma, plânlama, teşkilâtlandırma, eşgüdümleme, iletişim, denetleme, değerlendirme, gibi süreçleri etkin biçimde işletir.

c. Yönettiği teşkilâtın alt sistemlerinin bir bütün olarak teşkilâtla ilgili amaçları gerçekleştirecek biçimde çalışmasını sağlar.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı: (Yaklaşık)

a. Okulöncesi eğitime	200
b. Temeleğitime (Yalnız bölgelere)	5000
c. Ortaeğitime	2500
ç. İl ve ilçe eğitim teşkilâtına	710
d. Bakanlık merkezine	100
	8510

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Eğitim yönetmeni olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim yönetiminde lisans eğitimi görenler yönetmen yardımcısı (uzman, yardımcısı) olarak atanmalıdır. Eğitim yönetmeni olacaklar :

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve yönetim bilimlerinde dersler almalıdır. Yönetim bilimlerinde alınacak dersler yönetim bilimi, eğitim yönetimi, yönetim hukuku, eğitim hukuku, eğitimin denetimi, öğrenci hizmetlerinin yönetimi, işgören hizmetlerinin yönetimi gibi dersler almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim ve yönetim bilimlerinde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

Öğretmenler iki yolla eğitim yönetimi alanında çalışabilmelidir.

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :
Öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans eğitiminden eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimi yaparak eğitim yönetmeni olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere eğitim yönetiminde lisans diploması verilmelidir. Lisans mezunları yönetmen yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Sertifika alarak :
Bakanlıkça veya eğitim yapan kurumca seçilecek öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler eğitim yönetmeni olarak çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmesi için eğitim yönetimi alanında en az on sekiz, yönetmen olarak çalışacakları eğitim alanında da en az altı kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika, kişiye eğitimde uzmanlık hakkı vermemelidir. Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Şu anda yukarıda belirtilen nitelikte eğitim yönetmeni yetiştiren üniversiteler vardır. Bu üniversitelerin fakülte ve bölümlerinde eğitim yönetimi alanında lisans, yüksek lisans ve doktora programları bulunmaktadır. Diğer yüksekeğitim kurumlarında da benzer programlar açılabilir. Uzmanın yetiştirilmesinde en az ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Eğitim yönetmenlerini etkili çalışmaya özendirecek ödeme ve çalışma koşulları sağlanmalıdır.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Eğitim yönetmeni olmak için 1) öğretmenlik, yönetmen yardımcılığı, diğer eğitim uzmanlığı alanları gibi eğitim ve öğretim hizmetlerinde en az beş yıl çalışmış olmak; 2) önceden belirlenmiş ölçütlere göre seçilmiş olmak; 3) eğitim yönetiminde yüksek lisans yapmış olmak gerekmektedir. Eğitim yönetiminde yüksek lisans yapmış eleman bulunamadığında bu alanda sertifika alanlar, alınabilir. Yönetmen olmak için gereken en az beş yıllık meslek kıdemi lisans veya yüksek lisans eğitiminden sonra alınmış olabilir. Bu alanda lisans eğitimi yapanlar kıdem koşulu aranmaksızın yönetmen yardımcısı olarak alınmalıdır.

b. Yükselme : Eğitim yönetmeninin üst kademe yönetimlere yükselmesi hiyerarşi bozulmadan ve yeterlik esasına göre yapılmalıdır. Dikey ve yan yönetim kademelerine geçişte ne gibi yeterlikler aranacağı önceden belirlenmelidir.

c. Yan geçiş : Eğitim yönetmeni eğitim denetmenliğine ve kendi alanında öğretmenliğe koşulsuz geçebilmelidir. Ama eğitim yönetmeninin diğer eğitim uzmanlık alanlarına geçmesine aradaki eğitim farkını vermek koşuluyla izin verilmelidir.

10. Yetiştirmenin Planlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :

Şimdiye kadar eğitim yönetiminde yüksek lisans ve lisans eğitimi yapanlar değerlendirilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın seçeceği öğretmen ve yönetmenlere eğitim yönetimi sertifikası verilmesi için tüm olanaklar hazırlanmalıdır. Üniversiteler ve elverişli yüksekokullar bu işe koşulabilir. Akşam ve yaz okulları açılabilir.

b. Uzun sürede :

Eğitim yönetmeni yetiştirme işi uzun süreli bir plana bağlanmalı, Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler işbirliği yaparak yetiştirme işindeki yükümlülüğü paylaşmalıdır.

3. EĞİTİM DENETMENİ (MÜFETTİŞ)

1. Uzmanın Tanımı :

Eğitim denetmeni, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini denetlemeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri :

a. Eğitim denetmeni değişik eğitim kurumlarında, okullarda ve eğitim kademelerinde eğitim programlarını; öğrenci hizmetlerini; işgören (personel) hizmetlerini; bütçeleme işlerini; eğitimin bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri denetler, değerlendirir.

b. Denetlediği kurum, okul veya kademenin yönetsel ve eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için denetim, değerlendirme, eşgüdümleme, iletişim süreçlerini etkin biçimde kullanır.

c. Teşkilâtın alt sistemleri ile üst yönetmenler arasındaki iletişimi etkinleştirerek teşkilât sorunlarının çözülmesine yardım eder.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

Okulöncesi eğitime	100
Temeleğitime	3400
Ortaeğitime	2000
Diğer kesimlere	500
	6000

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Eğitim denetmeni olabilmek için yüksek lisans eğitimi gerekidir. Eğitim yönetiminde lisans eğitimi görenler de denetmen yardımcısı (uzman yardımcısı) olarak atanmalıdır. Eğitim denetmeni olacaklar,

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve yönetim bilimi, eğitim yönetimi, yönetim hukuku, eğitim hukuku, eğitim denetimi, öğrenci hizmetlerinin yönetimi, işgören hizmetlerinin yönetimi ve benzeri dersleri almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde ise, yönetim bilimlerine ve eğitim bilimlerine ilişkin uygulamaya ağırlık veren yüksek lisans derslerini almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. **Öğrencilik Koşulları :**
Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. **Öğretmenlerin Geçişi :**
Öğretmenler iki yolla eğitim denetimi alanında çalışabilmelidir :
a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :
Kendi alanlarında denetmenlik yapacak öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans eğitiminden eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimi yaparak eğitim denetmeni olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere eğitim denetiminde lisans diploması verilmelidir. Lisans diploması olanlar denetmen yardımcısı olarak atanmalıdır.
b. Eğitim yönetimi sertifikası alarak :
Bakanlıkça veya eğitimi yapan kurumca seçilecek öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler eğitim denetimi alanında çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmesi için eğitim yönetimi ve denetimi alanında en az sekiz; denetmeni olacakları eğitim kademesinde de en az altı kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye eğitimde uzmanlık hakkı vermemelidir. Eğitime çağrılan öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. **Yetiştirecek Kaynaklar :**
Şu anda eğitim yönetmeni yetiştiren üniversiteler aynı anda eğitim denetmeni de yetiştirmektedir. Bu alanda lisans yüksek lisans ve doktora programlarını uygulayan fakülteler ile lisans düzeyinde eğitim veren yüksekokul bulunmaktadır. Diğer benzer yüksekeğitim kurumları da aynı programları açabilirler.
Uzman yetiştirmede enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. **Çalışma Koşulları :**
Öğrencileri ve öğretmenleri eğitim denetmeni olmaya, olanları daha etkili çalışmaya özendirmek için Millî Eğitim Bakanlığı'nca burs ve özendirici ödemeler getirilmelidir.

9. **İstihdam Koşulları :**
a. İşe alma : Eğitim denetmeni olmak için a) öğretmenlik, yönetmen yardımcılığı ve eğitim uzmanlığı gibi eğitim ve öğretim hizmetlerinde en az beş yıl çalışmış olmak; b) önceden belirlenmiş ölçütlere göre seçilmiş olmak; c) eğitim yönetiminde yüksek lisans yapmış olmak gerekmektedir. Eğitim yönetiminde yüksek lisans yapmış eleman bulunamadığında bu alanda sertifika alanlar çalıştırılabilir. Enaz beş yıllık meslek

kıdemi lisans eğitiminden, yüksek lisans eğitiminden veya, eğitim denetmeni olmadan önce toptan veya parça parça alınmış olabilir. Lisans mezunları denetmen yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Yükselme : Eğitim denetmeninin üst derece denetmenliklere yükselmesi hiyerarşi bozulmadan ve yeterlik esasına göre yapılmalıdır. Yan alanlarda denetmenliğe geçmede ne gibi koşulların aranacağı önceden saptanmalıdır.

c. Yan geçiş : Eğitim denetmeni, aynı derecedeki eğitim yönetim kademelerine ve kendi alanında öğretmenliğe koşulsuz olarak geçebilmelidir. Diğer eğitim uzmanlıklarına geçmesine aradaki eğitim farkını vermek koşuluyla izin verilmelidir.

10. Yetiştirmenin Planlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :
Bu alanda şimdiye kadar lisans ve yüksek lisans yapanlardan seçim koşullarına uyanlar alınabilir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın seçeceği elemanlara eğitim yönetiminde sertifika programı açılarak ilk yıllarda gereksinilen sayıda eğitim denetmeni yetiştirilebilir. Bunun için açık yükseköğretim, akşam eğitimi, yaz okulları açılabilir.

b. Uzun sürede :
Eğitim denetmeni yetiştirme işi uzun süreli bir plana bağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler işbirliği yaparak yetiştirme yükümlülüğünü paylaşabilirler.

4. EĞİTİM PLANLAMA UZMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Eğitim planlama uzmanı, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini planlamaya yeterli olacak nitelikte yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri :

a. Eğitim planlama uzmanı değişik eğitim kurumlarında ve kademelerinde eğitim programları için gereken ortamın; öğrenci hizmetlerinin; işgören (personel) hizmetlerinin; bütçe hizmetlerinin; eğitim bina, araç ve gereçlerinin planlamasını yapar.

b. Eğitim planlamasını yaptığı kurum veya kademenin yönetsel ve eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için ekonomik olanakların, insangücünün ve diğer kaynakların en etkili biçimde işe koşulmasına ve ekonomi kurallarına göre işlemesine hizmet eder.

c. Eğitim planlamasına gereken teknikleri, bilimsel verileri ve olanakları etkin biçimde kullanır.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı: (Yaklaşık)

Bakanlık merkezine	50
İl Millî Eğitim Müdürlüklerine	70
İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine	650
	770

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model:

Eğitim planlama uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim planlamasında lisans eğitimi görenler de uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Eğitim planlaması uzmanı olacaklar,

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve ekonomi, ekonomik planlama, kamu maliyesi, insangücü planlaması, eğitim planlaması, eğitim maliyesi, okul planlaması, planlama teknikleri, sistem analizi ve benzeri dersleri almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim planlamasında ve eğitimde yüksek lisans dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları:

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken, öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi:

Öğretmenler eğitim planlaması uzmanı olabilmek için lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yapmalıdır. Öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans eğitiminden eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimi yaparak eğitim planlama uzmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere eğitim planlamasında lisans diploması verilmelidir. Lisans eğitimi yapanlar uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Eğitime çağrılan öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar:

Şu anda yukarıdaki nitelikte eğitim planlama uzmanı yetiştiren fakülte bulunmaktadır. Diğer üniversiteler de bu nitelikte eleman yetiştirmek için programlar açabilirler.

Uzman yetiştirmede enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Olağanüstü bir durum bulunmamaktadır.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Yüksek linans yapanlar gerekirse bir seçim işleminden geçirilebilirler. Lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Yükselme : Eğitim planlama uzmanlığı kendi içinde hiyerarşik derecelere ayrılmalı ve bir dereceden diğer dereceye yükselmek için yeterlik aranmalıdır.

c. Yan geçiş : Eğitim planlama uzmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan doğruya, diğer uzmanlık alanlarına fark eğitimi yaparak geçebilmelidir.

10. Yetiştirmenin Planlaması İçin Öneriler :

Eğitim planlama uzmanı ihtiyacı, beş yıllık bir plan içinde sağlanabilir. Bunun için yetiştirecek kaynaklarla işbirliği yapılarak bir yetiştirme programı hazırlanabilir.

5. OKUL DANIŞMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Okul danışmanı, her düzeydeki eğitim kurumlarında, öğrencilerin eğitim programı, meslek seçimi ve uyum sorunlarını çözmelerine yardım eden uzmandır.

2. Görevleri :

Okul danışmanı,

a. Öğrencilerin sahip oldukları gizli güçleri, gereksinmeleri, beklentileri konusunda bilinçlenmelerine; iş ve eğitim olanaklarından haberdar olmalarına; kendilerini toplumun beklentileri doğrultusunda gerçekleştirmelerini sağlayacak kararlar vermelerine yardımcı olur;

b. Öğrencilerin bireysel özelliklerini doğru ve ayrıntılı bir biçimde saptamak amacı ile çeşitli psikolojik ölçme araçları uygular; ölçme sonuçlarını öğrencilere bireysel olarak yorumlar;

c. Eğitim ve iş olanakları hakkında güncel, ayrıntılı bilgi toplar; bunları öğrencilere duyurur;

ç. Öğrencilerin sorunlarının kaynağını bulmalarına, sorunlarını uygun yollarla çözmelerine yardımcı olmak için bireysel veya grupla psikolojik danışma yöntemlerini uygular;

d. Öğretmenlerin, yönetmenlerin, öğrenci velilerinin öğrencilerle ilgili sorunlarını çözmelerine yardım eder.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

Her 750 - 1000 öğrenciye bir okul danışmanı düşünülmelidir.

Okulöncesi ve temeleğitime	5000
Ortaeğitime	1500
Yüksekeğitime	200
Bakanlık merkezine	20
	6720

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Okul danışmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir.

Okul danışmanlığında lisans eğitimi görenler danışman (uzman) yardımcısı olarak atanmalıdır. Okul danışmanı olacaklar,

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve rehberliğin temelleri, grup rehberliği, bireyi tanıma teknikleri, psikolojik danışma ilke ve teknikleri, grupla psikolojik danışma ve benzeri dersleri almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde ise, okul danışmanlığı alanında kuramsal bilgi ve uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlara eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :

Öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans eğitiminden eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimini yaparak okul danışmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Lisans mezunları okul danışmanı yardımcısı olarak atanmalıdır.

Eğitime çağrılan öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

b. Sertifika alarak :

Bakanlıkça veya eğitim kurumunca seçilecek öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler okul danışmanlığı alanında çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmesi için okul danışmanlığı alanında enaz on sekiz, danışman olarak çalışacakları eğitim alanında da enaz altı kredilik ders

almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye eğitimde uzmanlık hakkı vermemelidir.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Üniversitelerin eğitim fakülte ve bölümleri okul danışmanlığına elverişli bazı dersleri okutmaktadır. Ancak bu kurumların programları arasında danışmanlık için enaz gereklilikler açısından bir birlik sağlanmalıdır. Diğer yüksekeğitim kurumlarında da benzer programlar açılabilir.

8. Çalışma Koşulları :

Olağanüstü bir koşul bulunmaktadır.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Okul danışmanlığında yüksek lisans eğitimi yapanlar okul danışmanı olarak atanmalıdır. Okul danışmanlığında lisans eğitimi yapanlar danışman (uzman) yardımcısı olarak alınmalıdır. Bunlar bulunamadığında sertifika alanlar atanabilir.

b. Yükselme : Okul danışmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Bir dereceden üst dereceye yükselme yeterlik esasına göre yapılmalıdır.

c. Yan geçiş : Okul danışmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan geçebilmelidir : Diğer uzmanlık alanlarına, geçmek için öğrenim farkını gidermelidir.

10. Yetiştirmenin Plânlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :
Okul danışmanı gereksinmesi sertifika eğitimi ile karşılanabilir.

b. Uzun sürede :
Okul danışmanı gereksinmesi uzun süreli bir plâna bağlanarak karşılanmalıdır. Yetiştirmenin yükümlülüğünü Bakanlık ve eğitim kurumları paylaşmalıdır.

6. PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Program geliştirme uzmanı, toplumdaki gelişmeleri dikkate alarak eğitim programlarının genel ve özel amaçlarını, içeriğini, eğitim süreçlerini ve değerlendirmesini araştırma yoluyla düzeltmeye, geliştirmeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş kişidir.

2. Görevleri :

a. Millî Eğitim Bakanlığı'nca geliştirilen eğitim programlarının etkin uygulanması amacı ile ilgililerle toplantılar yapar, kurslar seminerler düzenler;

b. Millî Eğitim Bakanlığı'nca uygulamaya konulan eğitim programlarının 1) amaçlarını gerçekleştirmesini, 2) içeriğini, 3) uygulanış yöntemlerini, 4) kullanılan araç gereçlerin uygunluğunu, 5) öğrenci başarılarının değerlendirilmesini sürekli olarak izler, değerlendirir ve sonucu ilgililere iletir;

c. Eğitim programlarının uygulanmasında ortaya çıkan sorunları saptar ve ilgililere iletir;

d. Okulların ders dağıtımını ve ders dışı etkinliklerinin düzenlenmesini yapar;

e. Eğitim programları konusunda sorunu olan öğretmenlere yardım eder;

f. Ortak ve seçimlik derslerin verimliliğini, ihtiyaçlara uygunluğunu, araştırır ve önerilerde bulunur;

g. Yönetmen ve öğretmenlerin program geliştirme konusunda yetişmeleri için hizmet içi eğitim programları düzenler.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

a. İl ve İlçe eğitim teşkilâtına	820
b. Bakanlık merkezinde	30
	850

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Program geliştirme uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Bu alanda lisans eğitimi görenler program geliştirme uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Program geliştirme uzmanı olacaklar,

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve program geliştirme alanında dersler almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde ve program geliştirmede uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

Öğretmenlerin program geliştirme uzmanı olabilmesi için yüksek lisans eğitimi yapmaları gereklidir. Enaz üç yıl öğretmenlik yapmış olanlar arasından Millî Eğitim Bakanlığı'nca seçilen (ilgili yüksekeğitim kurumunun koyduğu koşulları karşılayan ve kurumca kabul edilen) öğretmenlere maaşlı izin verilmelidir. Öğretmenler 4. maddede gösterilen lisans derslerinden eğitimleri sırasında eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimi yaparak program geliştirme uzmanı olabilirler. Lisans programını tamamlayan öğretmenlere lisans diploması verilmelidir. Bunlar program geliştirme uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Üniversitelerin eğitim fakülte ve bölümlerinde program geliştirme uzmanı yetiştirecek program uygulanmaktadır.

Uzman yetiştirmede enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Olağanüstü bir koşul bulunmamaktadır.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Program geliştirme alanında lisans eğitimi yapan öğrenciler ve öğretmenler doğrudan uzman yardımcısı olarak göreve alınmalıdır. Bunların uzman olabilmeleri için enaz üç yıl öğretmenlikte veya uzman yardımcılığında çalışmış olmaları ve yüksek lisans eğitimi yapmaları gerekir.

b. Yükselme : Program geliştirme uzmanlığı kendi içinde derecelendirilerek uzmanların yükselmesi sağlanmalıdır. Uzmanın üst dereceye yükselebilmesi için yeterlik asıldır.

c. Yan geçiş : Program geliştirme uzmanı kendi alanında öğretmenlik yapmaya koşulsuz geçebilmelidir. Başka alanlarda uzmanlık yapmak istediğinde fark eğitimini tamamlamalıdır.

10. Yetiştirmenin Plânlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :

Bu alanda yetişmiş olanların işe alınması sağlanmalıdır. Ayrıca bunların hizmet içi eğitimleri yapılmalıdır.

b. Uzun sürede :

Gereksinilen program geliştirme uzmanı sayısı saptandıktan sonra bunların yetiştirilmesi bir plâna bağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksekeğitim kurumları yetiştirme işinde yükümlülüğü paylaşmalıdır.

7. ÖZELEĞİTİM UZMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Özeleğitim uzmanı değişik sistem, kurum ve okulların değişik kademelerinde özeleğitimi gerekseyen çocukların bulunması, tanılanması, ayırımı ve sağaltımlı eğitim önlemleri konusunda gereken etkinlikleri yürütmeye yeterli olacak nitelikte, özeleğitimin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri :

Özeleğitim uzmanı kendi özeleğitim dalında,

a. Okullarda taramalar yapar, taramalarda kuşkulu bulunan öğrencilere tanı koyar, tanılanan özür tür ve derecelerine göre öğrencileri kümeler, bunların uygun özeleğitim programlarına yerleştirilmelerini sağlar;

b. Özeleğitim kurum veya okulundaki öğrencilerin özürlerine, özelliklerine uygun olarak onları kümeler ve eğitimi plânlar;

c. Sağaltımına gerek duyulan öğrenciler için plânlama yapar; bunların sağaltımı için çalışmalar yapar;

d. Tarama ve tanılamada kullanılacak yöntem ve araçları geliştirir;

e. Araştırma yapar; program geliştirme çalışmalarına katılır;

f. Diğer öğretmenlerle, velilerle işbirliği yapar, öğrenci sorunlarında onlara yardımcı olur;

g. Sınıf ve dal öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerine yardım eder.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

Okulöncesi, temeleğitim, ortaeğitim kademelerinde çalışmak üzere;

a. Görme üzürü dalında	250
b. İşitme özürü dalında	750
c. Konuşma özürü dalında	2500
d. Ortopedik özür ve sürekli hastalık dalında	2500
e. Üstün zekâlılar dalında	2500
f. Geri zekâlılar dalında	2500
g. Uyumsuzlar dalında	1000
h. Korunmaya muhtaç çocuklar dalında	2000
	13.000

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Özeleğitim uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Özeleğitimde lisans eğitimi görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Özeleğitimde uzman olacaklar özeleğitimin bir dalında,

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve özeleğitime temel olan bilimlerde dersler almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde, uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve tez çalışması yapmalıdır.

c. Özeleğitim dalları şunlardır : 1) görme özürlülerin eğitimi; 2) işitme özürlülerin eğitimi; 3) konuşma özürlülerin eğitimi; 4) ortopedik özürlülerin eğitimi; 5) üstün zekâlıların eğitimi; 6) geri zekâlıların eğitimi; 7) korunmaya muhtaçların eğitimi; 8) uyumsuzların eğitimi.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

Öğretmenler iki yolla özeleğitim alanında çalışabilmelidir.

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :
Öğretmenler 4. maddede gösterilen lisans eğitiminden, eğitimleri sırasında eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimini yaparak özeleğitim uzmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Sertifika alarak :

Bakanlıkça veya eğitim yapan kurumca seçilecek öğretmenlerden, sertifika eğitimini bitirenler özeleğitim alanında çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmesi için özeleğitim alanında enaz yirmi dört kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye uzmanlık hakkı vermemelidir.

Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Bazı üniversitelerin eğitim fakültelerinde özeleğitim uzmanı yetiştiren programlarda öğrenci yetiştirilmeye devam edilmektedir. Yüksekeğitim kurumları benzer programlar açabilir.

Uzman yetiştirmede enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Özeleğitim uzmanları köy okullarına kadar gidebilmelidir. Gezici uzmanlar için özel çalışma koşulları hazırlanabilmelidir.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Özeleğitim uzmanı olabilmek için 1) enaz beş yıl öğretmenlik veya uzman yardımcılığı yapmış olmak; 2) yüksek lisans eğitimini tamamlamak gereklidir. Eleman bulunamadığında sertifikalı öğretmenler çalıştırılabilir. Lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Yükselme : Özeleğitim uzmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Üst dereceye yükselme yeterlik esasına dayandırılmalıdır.

c. Yan geçiş : Özeleğitim uzmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan geçebilmelidir. Diğer uzmanlık alanlarına geçmek istediğinde fark eğitimini tamamlamalıdır.

10. Yetiştirmenin Planlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :
Şu anda Millî Eğitim Bakanlığı'nda çalışıp da uzmanlığı olmayanlar (rehberlik merkezi elemanları ve benzerleri) özel bir hizmetiçi eğitimle yetiştirilmelidir. Bir kısım gereksinme sertifika eğitimi ile kapatılabilir.

b. Uzun sürede :
Özeleğitim uzmanına olan ihtiyaç uzun süreli bir plâna bağlanarak karşılanabilir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksekeğitim kurumları yükümlülüğü paylaşmalıdır.

8. EĞİTİM TEKNOLOJİSİ UZMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Eğitim teknolojisi uzmanı, değişik sistem, kurum ve kademelerde, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için öğretme, öğrenme ortamını teşkilâtlandırmada, geliştirmede ve değerlendirmede, yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri :

Eğitim teknolojisi uzmanı eğitim kurumlarında, kademelerinde ve okullarda,

a. Eğitim teknolojisi ve program geliştirme sorunlarının çözülmesine yardım eder;

b. Eğitim programlarının uygulanması için gereken araç, gereç, insangücü gücü gibi kaynakları belirler;

c. Eğitim programları için gereken araç ve gereçlerin eğitimsel yeterliklerini saptar, değerlendirir; bunlarda bulunması gereken nitelikleri belirler;
d. Eğitim teknolojisi merkezi, eğitim araç gereçleri laboratuvarı açar, yürütür ve geliştirir;
e. Yönetmen ve öğretmenlerin eğitim teknolojisi konusunda hizmetiçi eğitimlerinde görev alır;
f. Eğitim araç ve gereçlerinin etkili kullanılması için öğretmenlere yardım eder;
g. Öğretmenlerin araç yapmalarına rehberlik eder, bunların yapılması için olanaklar sağlar.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

a. İlçe eğitim teşkilâtına	650
b. İl eğitim teşkilâtına	80
c. Araç yapan birimlere	200
d. Bakanlık teşkilâtına	20
	950

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Eğitim teknolojisi uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim teknolojisinde lisans eğitim görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Eğitim teknolojisi uzmanı olacaklar,

a. Lisan düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve eğitim teknolojisinde dersler almalıdır.
b. Yüksek lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde ve eğitim teknolojisinde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

Öğretmenler iki yolla eğitim teknolojisi alanında çalışabilirler.

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :

Öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans eğitimini yapmak için eğitimle-

ri sırasında eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimi yaparak eğitim teknolojisi uzmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Lisan mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Sertifika alarak :
Bakanlıkça veya eğitim yapan kurumca seçilecek öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler eğitim teknolojisi alanında çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmesi için eğitim teknolojisi alanında enaz yirmi dört kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır.
Sertifika kişiye uzmanlık hakkı vermemelidir.
Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Bazı üniversitelerin eğitim fakültelerinde ve eğitim bölümlerinde eğitim teknolojisi alanında lisans ve lisans üstü eğitim programları uygulanmaktadır. Diğer yüksekeğitim kurumları da benzer programlar açabilir. Uzman yetiştirmede enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Olağanüstü bir koşul bulunmamaktadır.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Eğitim teknolojisi uzmanı olabilmek için 1) öğretmenlikte veya uzman yardımcılığında enaz üç yıl çalışmış olmak; 2) yüksek lisans eğitimini bitirmek gerekmektedir. Yüksek lisans mezunu bulunamadığında sertifika alan öğretmenler çalıştırılabilir. Lisans eğitimini bitirenler uzman yardımcısı olarak alınmalıdır.

b. Yükselme : Eğitim teknolojisi uzmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Eğitim teknolojisi uzmanının bir üst dereceye yükselmesinde yeterlik asıl olmalıdır.

c. Yan geçiş : Eğitim teknolojisi uzmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan geçebilmelidir. Diğer uzmanlık alanlarına geçebilmesi için fark eğitimi yapmalıdır.

10. Yetiştirmenin Plânlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :
Millî Eğitim Bakanlığı'nın eğitim araçları merkezlerinde, FRTM'de, DAYM'da ve diğer birimlerinde çalışanlar eğitilerek yeterli niteliğe ulaştırılmalıdır. İvedi ihtiyacı karşılamak için sertifika programları açılabilir.

b. **Uzun sürede :**

Eğitim teknolojisi uzmanı yetiştirme uzun süreli bir plâna bağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksekeğitim kurumları yetiştirme yükümlülüğünü paylaşmalıdır.

9. BESLENME EĞİTİMİ UZMANI

1. **Uzmanın Tanımı :**

Beslenme eğitimi uzmanı eğitim kurumlarında öğrencilerin sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenmelerini sağlamak için eğitim programlarının yapılmasına, geliştirilmesine, uygulanmasına danışmanlık yapacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. **Görevleri :**

Beslenme eğitimi uzmanı,

a. Öğrencilerin beslenme sorunlarını, beslenme alışkanlıklarını, bunların eğitimlerine etkilerini araştırır;

b. Beslenme eğitimi programlarını, araç gereçlerini geliştirir;

c. Beslenme eğitimi programlarının uygulanmasına kılavuzluk eder;

d. Beslenme eğitimi konusunda hizmetiçi eğitim etkinliklerine danışmanlık eder, bunların hazırlıklarını yapar, bunlarda görev alır;

e. Öğrenciler için okullarda verilen yemeklerin beslenme kurallarına uygun olarak verilmesini denetler, değerlendirir ve gereken önlemlerin alınmasını sağlar;

f. Beslenme eğitimi konusunda, velilerle ilişki kurar, onlara danışmanlık yapar, bilinçlenmelerine yardım eder.

3. **Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)**

a. İlçe eğitim teşkilâtına	650
b. İl eğitim teşkilâtına	70
c. Bakanlık teşkilâtına	30
	750

4. **Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :**

Beslenme eğitimi uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Beslenme ve diyetetikte lisans eğitimi görenler (uzman yardımcısı) olarak atanmalıdır. Beslenme eğitimi uzmanı olacaklar,

a. Lisans düzeyinde, beslenme, diyetetik, besin bilimlerinde ve beslenme ilkeleri ve besinler, beslenme biyokimyası, toplum beslenmesi ve beslenme hastalıkları epidemiyolojisi, besin kimyası ve analizi, ana-çocuk beslenmesi, besin kontrolu ve mevzuatı, kurum beslenmesi, besin mikrobiyolojisi gibi dersler almalı ve sahada bunların uygulamasını yapmalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde ise beslenme, diyetetik, besin ve eğitim bilimlerinde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans eğitimine alınacak öğrencilerin, bu alana yönelten ortaeğitim programlarından mezun olması gerekmektedir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

Öğretmenler iki yolla beslenme eğitimi alanında çalışabilmelidir :

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :
Öğretmenler önceki eğitimleri ile beslenme eğitimi lisans programı arasındaki farkı bir tamamlama programı ile verdiklerinde ve bu alanda yüksek lisans eğitimi yaptıklarında beslenme eğitimi uzmanı olabilirler. Lisans eğitimini tamamlayanlara lisans diploması verilmelidir. Lisans eğitimi yapanlar uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Sertifika alarak :
Bakanlıkça veya eğitim yapan kurumca seçilen öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler beslenme eğitimi alanında çalışabilir. Bunların sertifika alabilmesi için beslenme eğitimi alanında enaz yirmi dört kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye uzmanlık hakkı vermemelidir. Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Bazı üniversite ve yüksekokullarda beslenme ve diyetetik alanında lisans yüksek lisans ve doktora programları bulunmaktadır. Diğer yüksekeğitim kurumlarında da benzer programlar açılabilir. Uzmanın eğitiminde enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Olağanüstü bir koşul yoktur.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Beslenme eğitimi uzmanı olabilmek için 1) beslenme ve diyetetik alanda yüksek lisans yapmış olmak; 2) öğretmenlik sertifikası

almış olmak gerekir. Lisans eğitimi yapanlar uzmanyardımcısı olarak alınmalıdır. Bu nitelikte eleman bulunamadığında sertifika eğitimi yapanlar alınabilirler.

b. Yükselme : Beslenme eğitimi uzmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Üst dereceye yükselmede yeterlik asıl olmalıdır.

c. Yan geçiş : Beslenme eğitimi uzmanı kendi dalında öğretmenliğe doğrudan geçebilmelidir. Diğer alanlarda çalışabilmesi için fark eğitimini tamamlamalıdır.

10. Yetiştirmenin Planlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :

Beslenme ve diyetetik programını tamamlayarak lisans eğitimi yapanlara öğretmenlik sertifikası programı uygulanabilir. Ayrıca bu alanda öğretmenlik yapanlara sertifika eğitimi açılabilir.

b. Uzun sürede :

Beslenme eğitimi uzmanına olan ihtiyaç uzun süreli bir plana bağlanmalıdır. Bu ihtiyacın karşılanması için, Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksekeğitim kurumları yükümlü olmalıdır.

10. HALK EĞİTİMİ UZMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Halk eğitimi uzmanı değişik sistem kurum ve kademelerde halk eğitimi alanında eğitim programları geliştirmeye, eğitim programlarını uygulamaya, değerlendirmeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri :

Halk eğitimi uzmanı,

a. Yetişkinlerin eğitim ihtiyaçlarını ekonomik, toplumsal ve kültürel yapıya uygun olarak saptar;

b. Yetişkinlerin eğitim gereksinmelerine uygun eğitim programları geliştirir;

c. Eğitim programlarını çevrenin özelliklerine uyarlayarak uygular;

d. Eğitim programlarının etkin olarak uygulanması için eğitim ortamının, araç gereçlerin hazırlanmasına, insangücünün sağlanmasına klavuzluk ve yardım eder;

e. Çevredeki üretim kurumları, gönüllü kuruluşlar ve yerel önderlerle halk eğitim kurumunun ilişkilerini düzenler;

f. Halk eğitimi için araştırma, planlama, geliştirme çalışmaları yapar;

g. Halk eğitimi programlarını bitirenlerin iş bulmasına, iş olanakları sağlamalarına teşkilâtlanmasına klavuzluk eder.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

a. İlçe eğitim teşkilâtına	650
b. İl eğitim teşkilâtına	80
c. Bakanlık merkezine	20
	750

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Halk eğitimi uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Halk eğitiminde lisans eğitimini görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Halk eğitimi uzmanı olacaklar,

a. Lisans düzeyinde eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve halk eğitimi alanında dersler almalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim ve halk eğitimi alanlarında uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdır.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlarla eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

Öğretmenler iki yolla halk eğitimi alanında çalışabilmelidir :

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak :
Öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans eğitiminden önceki eğitimleri sırasında eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimini yaparak halk eğitimi uzmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Sertifika alarak :
Bakanlıkça veya eğitim yapan kurumca seçilecek öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler halk eğitimi alanında çalışabilirler. Bunların ser-

tifika alabilmesi için halk eğitimi alanında enaz yirmi dört kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye uzmanlık hakkı vermemelidir. Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Bazı üniversitelerin eğitim fakülte ve bölümlerinde halk eğitimi uzmanı yetiştiren programlar uygulanmaktadır. Diğer yüksekeğitim kurumlarında da benzer programlar açılabilir.

Uzmanın eğitiminde enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Halk eğitim uzmanlarının görevleri gereği gezmeleri gerekeceğinden uygun koşulların yaratılması gereklidir.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Halk eğitimi uzmanı olabilmek için 1) öğretmenlik, uzman yardımcılığı gibi eğitim öğretim hizmetlerinde enaz üç yıl çalışmış olmak; 2) halk eğitiminde yüksek lisans eğitimi yapmış olmak gerekmektedir. Yüksek lisans mezunları bulunamadığında, lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Bunlar da bulunamadığında sertifika eğitimini yapanlar çalıştırılabilir.

b. Yükselme : Halk eğitimi uzmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Bir üst dereceye yükselmede yeterlik aranmalıdır.

c. Yan geçiş : Halk eğitimi uzmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan geçiş yapabilmelidir. Diğer alanlardaki uzmanlığa geçebilmesi için fark eğitimi vermelidir.

10. Yetiştirmenin Planlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :

Şimdiye kadar lisans ve yüksek lisans yapanların atanması yapılmalıdır. Geri kalan ivedi gereksinme için sertifika eğitimi açılmalıdır.

b. Uzun sürede :

Halk eğitimi uzmanı yetiştirme işi uzun süreli bir plana bağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksekeğitim kurumları, bu işin yükümlülüğünü paylaşmalıdır.

11. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI

1. Uzmanın Tanımı :

Ölçme ve değerlendirme uzmanı, değişik eğitim kurum ve kademeleri ile okullarda öğrencinin ilgi, yetenek, tutum, kişilik ve başarısını ölçüp değerlendirebilecek, öğrenciyi değerlendirme sonuçlarına ve toplumsal gereksinmelere uygun eğitim programına yöneltecek düzeyde, kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş kişidir.

2. Görevleri :

Ölçme ve değerlendirme uzmanı, eğitimin değişik kurum ve kademeleri ile okullarda,

a. Öğrencilerin eğitsel sorunlarının çözümü için gerekli olan genel ve özel yetenek testlerinin, standart başarı testlerinin hazırlanması ve geliştirilmesi konusundaki çalışmalara katılır;

b. Hazırlanan testlerin uygulanmasını ve sonuçlarının değerlendirilmesini sağlar;

c. Öğrencilerin bölüm, program, ders, iş ve meslek seçmelerine, eğitim programlarında yatay ve dikey geçişlerine ilişkin kararlarda öğrencilere ve yönetime ışık tutacak psikometrik verilerin sağlanmasında yönetime yardımcı olur;

ç. Değerlendirme sonuçlarının, öğrencilerin öğrenme güçlüklerinin belirlenmesinde, öğrencilerin yönlendirilmesinde, öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinde kullanılması için, öğretmenlere ve yönetime yardım eder, danışmanlık yapar;

d. Ölçme ve değerlendirme konusunda hizmetiçi eğitim etkinliklerinin düzenlenmesine katkıda bulunur; gereğinde hizmetiçi eğitimde görev alır.

3. Yetiştirilmesi Gereken Uzman Sayısı : (Yaklaşık)

a. İl eğitim teşkilâtına	70
b. İlçe eğitim teşkilâtına	650
c. Bakanlık merkezine	30
	750

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model :

Ölçme ve değerlendirme uzmanı olabilmek için yüksek lisans öğrenimi gereklidir. Bu alanda lisans öğrenimi görenler, ölçme ve değerlendirme uzman yardımcısı olarak atanmalıdırlar. Ölçme ve değerlendirme uzmanı olacaklar,

a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde, ölçme ve değerlendirme alanında dersler almalıdırlar.

b. Yüksek Lisans düzeyinde ölçme ve değerlendirme alanında ve eğitimde uygulamaya ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve bir tez çalışması yapmalıdırlar.

5. Öğrencilik Koşulları :

Lisans ve Yüksekeğitime öğrenci alırken öğretmenliğe yönelten ortaöğretim programlarından mezun olanlara eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin Geçişi :

a. Lisans tamamlama ve yüksekeğitim yaparak :
Öğretmenler 4. maddede belirtilen lisans öğreniminden eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimi yaparak ölçme ve değerlendirme uzmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Lisans mezunları ölçme ve değerlendirme uzman yardımcısı olarak atanmalıdırlar.

b. Sertifika alarak :
Bakanlıkça da eğitim kurumunca seçilecek öğretmenlerden sertifika eğitimini bitirenler ölçme ve değerlendirme alanında çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmesi için ölçme ve değerlendirme alanında en az on sekiz, uzman olarak çalışacakları eğitim alanında da en az altı kredilik ders almaları zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye eğitimde uzmanlık hakkı veremez.

c. Eğitime çağırılan öğretmenler, maaşlı izinli sayılmalıdırlar.

7. Yetiştirecek Kaynaklar :

Üniversitelerin fakülte ve bölümleri ölçme ve değerlendirme uzmanlığına elverişli bazı dersleri okutmaktadırlar. Ancak bunların programları arasında enaz gereklilikler açısından bir birlik sağlanmalıdır. Diğer yüksekeğitim kurumlarında da benzer programlar açılabilir.
Uzman yetiştirmede enaz ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Koşulları :

Olağanüstü bir koşul bulunmamaktadır.

9. İstihdam Koşulları :

a. İşe alma : Ölçme ve değerlendirme alanında yüksek lisans eğitimi yapanlar ölçme ve değerlendirme uzmanı olarak atanırlar. Ölçme ve de-

ğerlendirme alanında lisans eğitimini yapanlar ölçme ve değerlendirme uzman yardımcısı olarak alınmalıdırlar. Bunlar bulunmadığında sertifika alanlar atanabilirler.

b. Yükselme : Ölçme ve değerlendirme uzmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Bir dereceden üst dereceye yükselme, yeterlik esasına göre yapılmalıdır.

c. Yan geçiş : Ölçme ve değerlendirme uzmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan geçebilmelidir. Diğer uzmanlık alanlarına geçmek için öğrenim farkı olan dersleri görmelidir.

10. Yetiştirmenin Plânlanması İçin Öneriler :

a. Kısa sürede :

Ölçme ve değerlendirme uzmanı ihtiyacı, sertifika öğrenimi ile karşılanabilir.

b. Uzun sürede :

Ölçme ve değerlendirme uzmanı ihtiyacı uzun süreli bir plâna bağlanarak karşılanmalıdır. Yetiştirmenin yükümlülüğünü, Millî Eğitim Bakanlığı ve eğitim kurumları paylaşmalıdırlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZMETİÇİ EĞİTİMİ

Bir toplum, varlığını sürdürebilmek için üyelerini amaçlarına göre yetiştirmek zorundadır. Bu zorunluluk, bireylerin içinde bulundukları topluma uyma, eksikliklerini giderme, morallerini yükseltme, kişiliklerini geliştirme, meslekî yeterliklerini arttırma ve yükseltme gibi çabaların gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumların kazandırılmasını kapsar. Bu yetiştirme fonksiyonunun başarısı, eğitim olanaklarının sağlanmasına bağlıdır. Toplumun üyeleri için düzenlenecek eğitim, üyelerin ömür boyu yararlanabilecekleri sürekli bir eğitim olmalıdır. Günümüzde eğitim sürecinde gözlenen iki temel değişme;

a) Örgün eğitime elden geldiğince erken yaşlarda başlamak,

b) Eğitim sürecini bireyin tüm yaşamını kapsayacak biçimde genişletmektir.

Eğitimin, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın etkili bir aracı, "İtici gücü" olduğu artık tartışılmamaktadır. Kalkınma, öz olarak toplumun ve bireylerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi biçiminde algılandığından, bu sonuç, toplumdaki kamu ve kurumların gerçekleşen amaçlarının toplamı olarak görülebilir. Eğitim teşkilâtı, hızla değişen, her anlamda kaynakların kıt olduğu bir toplum içinde çalışmak durumundadır. Eğitim sisteminin ürünleri diğer sistemleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Bilginin üretilmesi ile uygulamaya aktarılması arasındaki sürenin giderek kısalması ve yoğunlaşması, hizmet öncesi eğitim etkinliklerinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimi içeriklerinde önemli değişmelerin gözlendiği, bunların birbirleriyle bütünleşme oranlarının giderek arttığı, söylenebilir.

1. Millî Eğitim Bakanlığında Hizmetiçi Eğitimin Gerekliliği :

Millî Eğitim Bakanlığı, gerekli eğitim teşkilâtını kurmak; personelini yetiştirmek; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı destekleyici, çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine uygun eğitim kurumları açmak, eğitim kurumlarının gelişen eğitim teknolojisine, program ve yöntemlerine uygun olarak sağlamak ve geliştirmekle görevli bir Teşkilâttır.

Her yıl, Millî Eğitim kadrolarına ortalama 30.000 yeni öğretmen katılmakta, 1982 yılı başındaki verilere göre yaklaşık 550.000 öğretmen, yönetici ve memur eğitim kurumlarında görev yapmaktadır. Ancak, yukarıda da açıklandığı gibi, eğitimde, güçlü, köklü, hızlı değişikliklere gerek vardır. Millî Eğitim Ba-

kanlığı'nda en çok karşılaşılan sorunların özünde "personel sorunları" yatmaktadır. Bu nedenle, varolan personelin hizmet içinde eğitimi önemli konu olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda, istihdam politikaları gereğince.

a. İnsangücünün üretim sürecine girmeden ve üretim süreci içerisinde sürekli olarak eğitilmesine büyük önem verilmesi,

b. Meslek personelinin hizmetiçi eğitim konusunda özendirici önlemler alınması öngörülmektedir. Plân, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi konusunda, "öğretmenlerin, eğitim sürecine daha verimli bir biçimde katkıda bulunabilmelerini sağlamak, öğretmenlik mesleğine katılımı özendirmek amacıyla istihdam koşullarının iyileştirilmesini ve özellikle meslekî bilgi birikimlerini sürekli olarak yenileyebilmeleri sağlanacaktır" ilkesini getirmektedir.

Diğer yandan, TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİ'ni, okul sistemi, programlar, öğrenci akışı ve öğretmen yetiştirme boyutlarında düzenleyen X. Millî Eğitim Şûrası kararları ile, a) Modelin gerektirdiği insangücünün yetiştirilmesi, b) Her tür ve düzeydeki eğitim kurumu, öğretmen, yönetici ve denetmenlerinin, kurumun görev özellikleri ve ihtiyaçları yönünde hizmetiçi eğitim yoluyla yeni sisteme göre yetiştirilmesi öngörülmektedir.

Onuncu Millî Eğitim Şûrası'nda alınan "Öğretmen Yetiştirme"ye ilişkin kararlarla,

Öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin yetiştirilmesinde belirli bir hizmet öncesi eğitimi ile yetinilmeyerek meslek eğitimine hizmet içinde de bir süreklilik kazandırılması ve mevcut öğretmenlerin hizmetiçi eğitimle modele uyarlanması ilkeleri de benimsenmiştir.

Kamu personelinin özlük haklarını düzenleyen genel ve millî eğitim ile ilgili özel yönetsel metinler, hizmetiçi eğitimin dayanağını oluşturan hükümler içermemektedirler.

Devlet Memurları Kanunu kamu kesiminde çalışan devlet memurlarının hizmet içinde eğitimlerinin düzenlenmesi ve gerçekleştirilmesi görevini, ilgilinin kurumu ile Devlet Personel Dairesi'nin ortak sorumluluğuna vermiştir.

4489 sayılı kanun, devlet memurlarının yurt dışındaki hizmetiçi eğitiminin koşullarını düzenlemektedir.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, eğitimin bu düzeyindeki öğretmen ve müfettişlerin hizmet içinde yetiştirilmesini öngören hükümler içermektedir.

Türk Millî Eğitim Sistemini amaç, yapı ve işleyişini belirleyen Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin, hizmetiçi eğitimle adaylık süresince yetiştirilmelerini, daha üst öğrenim görmelerini öngörmektedir.

Tüm bu yasal zorunluklara rağmen 1960 yılından bu yana kuruluş olarak varolan Millî Eğitim Bakanlığı hizmetiçi eğitim alt sistemi olan Hizmetiçi Eğitim Dairesi teşkilât yapısı, kadro, program ve uygulama yönünden kurumun ve personelin beklentilerini gereğince karşılayamamakta ve bireyin özlük hakları ve kurumun verimliliği açısından yeterince değerlendirilememektedir.

2. Hizmetiçi Eğitim Kavramı ve Türleri :

Hizmetiçi eğitim, Millî Eğitim Sisteminin ana modelinin boyutlarından birini oluşturur. Bu nedenle, hizmetiçi eğitim, eğitim sisteminin bütünü ile yakından ilişkilidir. Hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim terimleri bir bütünün ilişkili iki parçasının anlatımı amacıyla kullanılmıştır.

Hizmetiçi Eğitim, maaş veya ücret karşılığı çalışan personele (öğretmen, yönetici ve diğer görevliler) görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmaları amacıyla yapılan eğitimdir.

Millî Eğitim Bakanlığında yapılacak hizmetiçi eğitim türleri, personelin istihdam durumu gözönünde bulundurularak aşağıdaki biçimde kümelendirilebilir :

Hizmetiçi Eğitim Türleri :

Uygulanacak hizmetiçi eğitimin amacı bireye verilecek olan hizmetiçi eğitimin türünü de belirler. Ayrıca, bireyin yetenekleri, personelin çalışacağı alan, Teşkilâtın personel ihtiyacı da bu belirlemenin etkenlerindendir. Soruna bu açıdan bakıldığında öğretmenler ve diğer eğitim personelinin hizmetiçi eğitim türleri olarak şunlar sıralanabilir :

a. Stajyerlik Eğitimi :

Bu hizmetiçi eğitim türü, göreve yeni başlamış ya da teşkilâta yeni girmiş personel için düzenlenir. Genellikle bu tür eğitim süresinin sınırları belirlenmiştir. **Adaylık** veya **stajiyerlik** olarak adlandırılan bu sürede bireyin ve kurumun yükümlülükleri yönetmeliklerde belirlenmiştir. Temel veya hazırlık eğitimi sonunda birey kurumun amaçlarını tanır. Kurum içindeki yerini, görevlerini, haklarını bilir. Kendi yetenekleri ile kurumdaki işlevleri arasında bir ilişki kurar. Kuramsal bilgilerine uygulama ortamı bulur. Kurumsal tutum ve davranışlar kazanır, çalışma ilkelerini öğrenir ve bunlara uyum yapar.

Adaylık eğitimi süresince aday ilgili olduğu her tür kurumsal etkinliğe katılır. Kontrollu sorumluluklar alır, özellikle gezi, gözlem, küme çalışması, uygulama ve meslekî toplantılara etkin olarak katılır.

Bu eğitimin plânlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi aşamalarından, okulun yönetici ve öğretmenleri ile müfettiş yükümlüdür.

b. Geliştirme Eğitimi :

Mesleğe asaleten atanan personel için düzenlenen hizmetiçi eğitimidir. Bu eğitim yoluyla personel, unutulmuş bilgi ya da becerilerini tekrarlar. Hizmet öncesi eğitimi süresince kazandığı bilgi ve becerilerden geçerliliğini, etkinliğini yitirenlerin yerine yenilerini kazanır.

Özellikle, kurumda yapılması düşünülen değişmelerin öncesinde ya da yeni uygulamaları gerektiren kararların arkasından bu tür eğitimle, gerekli koordineyle teşkilâtta yeni bir denge sağlanabilir.

Geliştirme eğitimi, her düzeyde, birey ya da kümelere yönelik olabilir. Ancak bu eğitim kapsamına alınacak personelin girişte seçilmesi, eğitim süresi içinde ve sonunda değerlendirilerek başarı düzeyinin belirlenmesi zorunlu olmalıdır. Eğitimin değerlendirilmesi sonucunda "katılma" ya da "başarı" belgeleri verilir.

Geliştirme türü hizmetiçi eğitimin amaçları, ilkeleri ve ölçütleri Bakanlık merkez örgütünce tespit edilir. Çerçeve eğitim programları bölge eğitim merkezlerince hazırlanıp, okul, ilçe, il ve bölge düzeylerinde programlar uygulamaya aktarılır.

Geliştirmenin yönü ve alanı ile ilgili uzman personelden de yararlanmayı olanaklı kılacak bu tür hizmetiçi eğitimin plânlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinden hizmetiçi eğitim merkez ve birimleri ile ilgili kurumların eğitim yöneticileri ve müfettişleri yükümlüdür.

c. Yükseltme Eğitimi :

Bu tür hizmetiçi eğitim için, kurumda çalışan personelin, belirli bir süreye ilişkin değerlendirmeleri sonunda,

(1) Öngörülen başarı ölçütlerine ulaşması,

(2) Bir üst görevin gerektirdiği yeterlikleri kazanabileceği kanısını vermesi,

(3) Yükselmeye istekli olması önkoşuldur.

Yükseltme eğitimi sonunda, kurumun ihtiyaç duyduğu üst düzey kadroları için akademik nitelikli ve nicel boşlukları dolduracak yeterli personel sağlanır. Öğretmenlerin yükselme istekleri uyandırılır.

Yükseltme eğitimi Bakanlıkca tespit edilmiş amaç ve ilkelere uygun olarak tümüyle üniversitelerle işbirliği halinde çalışan bölge eğitim merkezlerinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilir. Eğitim sonunda başarılı olanlara diploma, belge ya da sertifika verilir. Böylece hizmetiçi eğitim giderlerinin verimliliği artırılmış olur.

d. Alan Değiştirme Eğitimi :

Bir alanda verilen hizmet öncesi eğitim, benzer bir görev alanı için temel oluşturuyorsa, ikinci alan için gerekli personelin hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilmesi önerilebilir. Günümüzde çeşitlenen uğraş alanlarının herbiri için özel bir hizmet öncesi eğitimden sözetmek mümkün değildir. Bu hem zaman alıcı hem pahalı bir öneridir.

Tamamlayıcı türde olan bu hizmetiçi eğitimin esas amacı kurumun değişik alanlarındaki uzman personel gereksinmesini kurum içinden kısa sürede sağlamaktır. Diğer amaç, bireyin değişik alanlardaki yeteneklerini geliştirmek, işten sağladığı maddî ve manevî doyumu yükseltmektir. Öğretmenlerin, yöneticilik, müfettişlik ve diğer uzmanlık alanları; memurların sekreter, sayman ve hizmetlilerin kaloriferci, bahçıvan vb. işler için yetiştirilmeleri bu tür eğitime örnek olarak gösterilebilir.

Bu eğitim türünün ölçütleri ve çerçeve programları Bakanlıkça tespit edilir. Gerçekleştirme yükümlülüğü üniversitelerle işbirliği halinde çalışan bölge eğitim merkezlerinindir. Alan değiştirme, eğitim, teşkilât içinde olduğu gibi, personelin başka kurumların amaçlarına uygun uzmanlık kazandıran hizmetiçi eğitim programlarına katılması sağlanarak teşkilât dışında da gerçekleştirilebilir.

Bu eğitime girişte zorunlu seçme sürecinin olması, diploma ya da sertifika ile sonuçlanması ve personelin yetiştirildiği uzmanlık alanında istihdam edilmesi temel ilkeler olmalıdır.

3. Millî Eğitim Bakanlığı'nda Hizmetiçi Eğitimin Amaçları :

Yukarıda açıklaması yapılan hizmetiçi eğitim türlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nda uygulanması ile ulaşılmak istenen amaçlar şunlardır :

a. Hizmet öncesi eğitimden gelen personelin kuruma uyumunu sağlamak.

b. Personele Türk Millî Eğitiminin, okulun, derslerin amaçlarını bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş, uygulamada birlik kazandırmak.

c. Meslekî yeterlik açısından hizmet öncesi eğitimin eksikliklerini tamamlamak.

d. Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi beceri ve tutumları kazandırmak.

e. Personelin meslekî yeterlik ve anlayışlarını geliştirmek.

f. İstekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst düzeylerine geçişlerini sağlamak.

g. Değişik eğitim alanları için yan geçişler sağlayacak tamamlama eğitimi yapmak.

h. Türk Millî Eğitim Politikasını algılamada bütünlük kazandırmak.

i. Eğitime ilişkin temel ilke ve teknikleri uygulama birliği sağlamak.

j. Eğitim sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmak.

4. Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesinin Fonksiyonları :

Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşkilât yapısı içinde uygun bir konuma yerleştirilen ve uygun nitelikli personel ile kadrolanan hizmetiçi eğitim dairesinden beklenen fonksiyonlar şunlardır :

a. Hizmet öncesi eğitimden geçerek, eğitim teşkilâtına girmiş personelin tümünü Teşkilâttan ayrılıncaya kadar hizmetiçi eğitimin kapsamında bulundurmak.

b. Mevcut personelin, Türk Millî Eğitim Sisteminin Millî Eğitim Şûrası kararları ile belirlenen yeni modele uyarlanmasını sağlamak.

c. Bilim ve uygulamadaki gelişmelerin eğitimde ortaya çıkardığı yeni alanlara hizmet içinde eleman yetiştirmek.

d. Eğitim Teşkilâtında görevli personeli belirlenen politikalar yönünde geliştirmek ve bütünleştirmek.

e. Personelin hizmet içinde yenileşmesi, gelişmesi ve yükselmesini kurumsallaştırmak.

f. Her tür hizmetiçi eğitim programların uygulanabilmesi için, Eğitim sisteminin olanaklarından yararlanarak gerekli tesisleri kurmak.

g. Hizmetiçi eğitimi her düzeyde plânlamak, teşkilâtlandırmak, kadrolamak, donatmak ve denetlemek.

h. Hizmetiçi eğitim konusunda danışmanlık hizmeti vermek Hizmetiçi eğitim etkinliklerinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak.

ı. Hizmetiçi eğitim uygulamalarına ilişkin temel ve uygulamalı araştırmalar yaptırmak.

i. Hizmetiçi eğitim etkinliklerinin ülke düzeyinde değerlendirmesini yapmak.

j. Hizmetiçi eğitim program, yöntem, araç ve gereçlerini geliştirmek.

k. Hizmetiçi eğitim programlarına katılanları izlemek, kayıtlarını tutmak.

5. Hizmetiçi Eğitimin Teşkilât Yapısı :

Öngörülen fonksiyonları yerine getirerek, amaçları gerçekleştirecek teşkilâtın yapısı dört düzeyde düşünülmüştür.

a. Personel Danışma Kurulu :

Görevleri : Bakanlığın tüm personeli için; hizmetiçi eğitimin ana politikalarını tespit etmek, yetiştirme ölçütlerini, sosyal hakları belirleyerek Hizmetiçi Eğitim Dairesine danışmanlık yapmak.

Teşkilâtlanma : Bir müsteşar yardımcısının başkanlığında bakanlığın genel müdürleri ile bölgesel düzeyde hizmetiçi eğitim görevi verilen kurumların müdürlerinden oluşur.

b. Hizmetiçi Eğitim Merkez Teşkilâtı :

Görevleri : Ülke düzeyi ve yurt dışı için hizmetiçi eğitim çerçeve programları hazırlamak, hizmetiçi eğitim türlerine giriş ve bunlara ilişkin hizmetiçi eğitim belgelerinin geçerlilik koşullarını tespit etmek. Hizmetiçi eğitim için insan ve parasal olanaklarını sağlayıp ülke düzeyinde plânlamak; uygulamaları değerlendirmek; bu alanda temel ve uygulamalı araştırma yaptırmak, uzmanlık ve danışma hizmetleri ve ilgili kurumlar arasında koordinasyon sağlamaktır.

Teşkilâtlanma : Öğretmen ve diğer eğitim personelini yetiştirmekle görevli bir daire başkanlığı olarak teşkilâtlanır.

c. Bölge Hizmetiçi Eğitim Birimleri :

Görevleri : Kendi bölgelerindeki personel için yükseltme, tamamlama ve geliştirme eğitimlerini programlamak, uygulamak ve değerlendirmek, diploma, sertifika ve belge vermek, araştırmalar yapmak, hizmetiçi eğitim ile hizmet öncesi eğitimi bütünleştirmek.

Teşkilâtlanma : Bölgenin personel ve fizikî olanakları en uygun öğretmen, yetiştiren Yüksek Öğretim kurumunun sorumluluğunda ve teşkilât yapısı içinde düşünülmelidir. Öğretmen Yetiştirme Kurumu bu amaçla "Hizmetiçi Eğitim Uzmanlık" kadroları ve donatımı ile desteklenmelidir.

d. İl Düzeyinde Hizmetiçi Eğitim Birimi :

Görevleri : İl düzeyinde görevli personel için geliştirme ve adaylık programları düzenlemek, uygulamak, değerlendirmek, ilçe ve okul düzeyinde hizmetiçi eğitim teşkilâtlanmasını ve işleyişini sağlamak, bu düzeyler için uzmanlık hizmetleri sağlamak, il içinde aday öğretmenlerin yetiştirileceği okulları belirlemek ve bunları geliştirmek, hizmetiçi eğitimde başarılı olanlara sertifika ve belge vermektir.

Teşkilâtlanma : İl Millî Eğitim Müdürlüğünün yapısı içinde "Eğitim Programları ve Personel Yönetimi" birimleri arasında koordinasyon sağlayan bir

büro olarak düşünülebilir. Çalışmalarda yaygın eğitim etkinliklerini düzenleyen birim ile birlikte il içindeki öğretmen yetiştiren kurumun işbirliği de esastır.

6. Uygulama İlkeleri :

Buraya kadar yapı ve işleyişi açıklanan hizmetiçi eğitimin, varolan ve işleyen durum ile birlikte düşünülmesi zorunludur. Yeni durumlara geçişte, aşağıdaki ilkelerin uygulamalara çerçeve oluşturması beklenir.

a. Bakanlık merkez teşkilâtında Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı Personel Genel Müdürlüğü ile yakın bir işbirliği içinde çalışmalı, çeşitli hizmetiçi eğitim programlarına katılanların kayıtları tutulmalıdır.

b. Hizmet öncesi personel yetiştirme modeli ile, hizmetiçi eğitim modeli bütünleştirilmelidir.

c. Hizmetiçi eğitim, bir 'uzmanlık alanı" olarak görülüp gerekli personel yetiştirilmelidir.

d. Aday personelin yetiştirilmesine öncelik verilmelidir. Bu konuda, gerekli etkinliğin sağlanması için "Toplu Hizmetiçi Programları" uygulanmalıdır.

e. Personelin, adaylık sürelerini, bu amaçla tespit edilmiş okullarda (aday okulları) geçirmeleri esastır. "Aday Okulları"nın belirlenmesi çevresel koşullara uygun olarak kadrolanıp donatılması görevi illere verilmeli, bu çalışmalarda öğretmen yetiştiren kurumlarla işbirliği sağlanmalıdır.

f. Hizmetiçi eğitim düzeyleri kendi içinde bir hiyerarşi oluşturmalıdır. Bir alt düzeydeki hizmetiçi eğitime katılıp başarılı olma, bir üst düzeydeki hizmetiçi eğitime girişin önkoşulu olmalıdır.

g. Uzmanlık alanlarında dikey ve yatay geçişler öncesinde ve görevin ilk yılında, personel, yeni görevleri ile ilgili hizmetiçi eğitimi kapsamına alınmalıdır.

h. Hizmetiçi eğitim sonunda verilen belgelerin (sertifika, diploma vb.) ileri özlük hakları kazandırması sağlanmalıdır.

i. Yükseköğretim kurumlarında özellikle tamamlama ve yükseltme düzeylerinde düzenlenecek uzun süreli hizmetiçi eğitimi çalışmaları için, belli ölçütlere göre seçilmiş personele, maaşlı izin verilmelidir.

j. Bölge düzeyinde, yüksekeğitim kurumlarında yapılan alan değiştirme ve "yükseltme" türü eğitimler için personelin bağlı olduğu kurumca "harç" türü bir ödeme yapılması öngörülmelidir.

ALTINCI BÖLÜM

VI. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A. Sorun :

1. Öğretmenin Rolü ve Önemi :

Eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde, insanların ve toplumun geliştirilmesinde, "öğretmen"in rolü çok büyük ve önemlidir. Atatürk'ün "Muallimler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Cumhuriyeti biz kurduk onu yaşatacak olan sizlersiniz" sözü bunun açık bir ifadesidir.

Günümüzde, bilim ve teknolojideki büyük, hızlı değişme ve gelişmeler, toplumun yapısını da hızla değiştirmekte; bunlara paralel olarak, eğitimin amaçlarında, yöntemlerinde ve öğretmenin geleneksel rollerinde de değişmeler olmaktadır. Örneğin, öğretmenlerin alan ve yöntem bilgisi yanında, sınıftaki öğrencileriyle, okuldaki diğer öğretmenler ve yöneticilerle ve okul dışında öğrenci velileri ve toplumla ilişkilerin yönelik rolleri değişmekte; öğretmenlerin "bilginin yeniden tanımlanması ve değerlendirilmesi"ndeki sorumlulukları giderek artmakta; daha da önemlisi, öğretmenler, eğitim fırsat ve imkânlarının "yaygınlaştırılması" konusundaki girişimlerin "baş mimarı" olarak görülmektedir. Öğretmenlikte standartların yükseltilmesi, herşeyden önce öğretmenliğin bir meslek olarak kabul edilmesine bağlıdır. Bu ise devletin öğretmenler için **eğitim ve çalışma kıstasları** koymasıyla başlar.

2. Ülkemizdeki Durum :

Ülkemizde, öğretmen adaylarının "iyi" eğitilmeleri, öğretmenliğin "meslekleştirilmesi", öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, yaşam düzeylerinin yükseltilmesi ve öğretmenliğin gençler için çekiciliğinin artırılması konularında yaygın ve ortak inançlarımız olmasına rağmen bu inançlarımızın, bu alandaki uygulamalarımızı yeterince etkilemediği; öğretmen eğitimi sistemimizde çelişkiler bulunduğu; öğretmenlerin çok çeşitli kaynaklardan, farklı kıstaslara göre yetiştirildikleri, bu kaynaklar arasında bir uyum bulunmadığı, daha önemlisi, **nasıl bir öğretmen** yetiştirmek istediğimizin belirli olmadığı, hele, "öğretmen yetiştirecek öğretmenlerin yetiştirilmesi" konusunda belirli bir politikamızın bulunmadığı, öğretmenlerimizin niteliğinde, giderek belirgin düşmeler olduğu görülmektedir.

Öte yandan, öğretmenlik mesleğinin önemi konusundaki inançlarımızla uygulamalarımız arasındaki tutarsızlıklar nedeniyle, toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta; öğretmenler arasında mesleğe, çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzluklar yaygınlaşmakta; öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmektedir. Bu durum, öğretmenlerin sorunlarına da kaynak olmaktadır. Bu nedenle öğretmen sorunları araştırılırken bir meslek grubu olarak, öğretmenlerin statülerine ilişkin sorunlar ağırlık taşımaktadır. Burada konu bu açıdan ele alınmıştır.

B. Tanımlar :

Çalışmada aşağıdaki tanımlar esas alınmıştır.

1. Statü :

Statü ile ÖĞRETMENLERİN :

a. İşlevlerinin önem derecesi,

b. Bu önemin toplum ve yönetim tarafından takdir edilme derecesi,

c. Görevlerini yapmakta yeterlik derecesi (hizmetöncesi ve hizmetiçi eğitimle yetişme derecesi),

d. Çalışma koşulları (bina, tesis, işletme, araç - gereç, sınıf mevcutları, öğretmenlerin haftalık ders yükü, ders dışı çalışma yükleri, çalışma kuralları, başarılarının değerlendirilme biçimi, takdir - tecziye kuralları, diğer öğretmenler, yönetim, öğrenciler, veliler ve çevre ile ilişkileri, meslekte ilerleme imkânları vb. koşullar),

e. Gelir düzeyleri (maaş, kadro, terfi),

f. Yaşam koşulları ve düzeyleri (beslenme, konut, sağlık, ailenin bütünlüğü, çocukların eğitimi, iş güvencesi, diğer sosyal haklar, sosyal faaliyetler vb) yönlerinden, diğer meslek gruplarıyla karşılaştırıldıklarında bulundukları yer kastedilmektedir.

2. Öğretmen :

"Öğretmen" örgün ve yaygın, her çeşit ve düzeyde, resmi ve özel eğitim kurumlarında eğitim - öğretim hizmeti yapan elemanların tümü olarak tanımlanmış; öğretmenlere ilişkin olarak bu çalışmada belirtilen hususların, diğer eğitim personeli (uzmanlar) için de geçerli olacağı kabul edilmiştir.

C. Varsayım :

Çalışma aşağıdaki varsayımlara dayandırılmıştır.

1. Eğitim, insanın ve toplumun gelişmesi için vazgeçilmez bir hizmet ve önemli bir yatırımdır.

2. Eğitimin niteliği ve gelişmesi, büyük ölçüde, öğretim kadrosunun niteliğine (insani, mesleki, kültürel) ve yeterliğine bağlıdır.

3. Eğitim teknolojisinde kaydedilen gelişmeler, öğretmenin verimliliğini ve etki derecesini yükseltir, fakat hiçbir araç ya da yöntem, öğretmenin yerini alamaz.

4. Öğretmenin statüsü ile niteliği arasında sıkı bir ilişki vardır. Öğretmenlerin statüleri, dolayısıyla da nitelikleri çeşitli önlemlerle yükseltilebilir.

5. Öğretmenlik, özel bir yetiştirme programı yoluyla elde edilebilen; özel bilgi, duygu ve hünerlere sahip olmayı gerektiren kendine özgü meslektir.

D. İlkeler :

Çalışmada aşağıdaki ilkelere uyulmuştur.

1. Öğretmenlerin statüsü, eğitim sisteminin amaç ve hedefleri ile bunlara dayalı olarak belirlenen eğitim ihtiyaçlarına ve eğitimin önem derecesine uygun hale getirilmelidir.

2. Öğretmenlerin çalışma koşulları, etkili bir öğretimi mümkün kılacak, öğretmenlere zevkle ve huzur içinde çalışma imkânları verecek şekilde iyileştirilmelidir.

3. Öğretmenlerin maaşları, onların huzur içinde görev yapabilecekleri bir düzeye getirilmeli; öğretmenler arasında ders ücreti nedeniyle meydana gelen gelir farkları giderilmelidir.

4. Öğretmenlerin yaşam koşulları yaptıkları işin önemine denk bir düzeye getirilmeli; öğretmenliğin diğer meslekler arasında saygınlığı ve gençler için çekiciliği artırılmalıdır.

5. Öğretmenlere, eğitim sürecinin pasif uygulayıcıları olarak değil, eğitim sürecinin ve öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesinde, öğretmenlerin statüsünün yükseltilmesinde görev ve sorumlulukları bulunan ve bu konuda söz sahibi olan, profesyonel meslek adamları olarak bakılmalı; **bu amaçla** örgütlenmeleri Devletçe desteklenmelidir.

E. Öğretmenlerin Statülerinin Yükseltilmesine İlişkin Bazı Öneriler :

1. Öğretmenliğin Gençler İçin Çekici Hale Getirilmesi :

a. Öğretmen Yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına öğrenci en etkin ve uygun yollarla seçilmelidir.

b. Öğretmenliği gençler için çekici bir meslek haline getirmenin yollarından biri öğretmenliğin statüsünün yükseltilmesidir. Bu görüş ışığında, aşağıdaki ve benzeri önlemler alınmalıdır :

• Öğretmenler Gününde, okulların açılma, kapanma zamanlarında ve diğer fırsatlarda, öğretmenliği onurlandıran, önemini vurgulayan programlar düzenlenmeli; kamu oyu bu konuda bilinçli ve duyarlı hale getirilmelidir.

• Başarılı öğrenciler orta eğitimden başlanarak öğretmen olmaya özendirilmeli; ortaeğitimin son sınıfında öğrenciler için; öğretmenlik mesleğini, çalışma koşullarını, sosyal haklarını ve mesleğin önemini, manevi zevkini tanıtıcı faaliyetler düzenlenmeli, başarılı öğrenciler öğretmenliğe özendirilmelidir.

• Öğretmen adayları için, yatılılık, burs, kredi imkânları sağlanmalı; krediler hizmet yapmak suretiyle ödenebilmelidir.

2. Hizmet Öncesi ve Hizmetiçi Yetiştirme :

a. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri, çağdaş standartlara, toplumumuzun ihtiyaç ve imkânlarına uygun nitelikte öğretmenler yetiştirebilecek bir düzeye getirilmelidir.

b. Öğretmen adaylarının yetiştirilme programlarında, uygulama faaliyetlerine özel bir önem ve yer verilmeli; stajiyerlik döneminde öğretmenlerin yetişmelerini sağlayıcı önlemler alınmalıdır.

c. Öğretmenlerin hizmet içinde sürekli yetişmelerine ve kendilerini yenilemelerine imkân verilmeli, bu amaçla kendilerine mesleki dergi ve kitaplar sağlanabilmeli; hizmetiçi eğitim programları, ihtiyaçlara dayandırılmalı; sürekli olarak düzenlenmelidir.

d. Hizmetiçi eğitim programlarını başaran öğretmenlerin bu başarıları, terfi, üst göreve atanma vb. biçimde değerlendirilmeli; ayrıca, bu eğitime kredi verilerek, bunlar zamanla bir sertifikaya dönüştürülebilmeli ve bu krediler belli ölçütlere göre üst öğretime transfer edilebilmelidir.

e. Lisans üstü eğitimde öğretmenlik tecrübesi olanlara öncelik tanınmalı ve öğretmenlikte geçen başarılı hizmet yıllarına objektif yöntemlerle kredi verilebilmelidir.

3. Öğretmenlerin Çalışma Koşulları :

a. Öğretmenlerin çalışma koşulları izlenmeli; koşulların iyileştirilmesine yönelik önlemlerin alınmasına süreklilik kazandırılmalı; bu amaçla okul, ilçe, il, bölge ve ülke düzeyinde alınacak önlemler plan ve programlara bağlanmalıdır.

b. Öğretmenlerin ve mevcut eğitim imkânlarının, bölgeler, iller ve okullar arasında dengeli dağılımı sağlanmalı; dengeli dağılım için konulan ölçütlerin uygulamalardaki sonuçları ilçe, il ve ülke düzeyinde sürekli incelenerek geliştirilmeli; her okul için asgari tesis, araç - gereç çeşidi ve miktarı belirlenerek, bunların bağlanması plan ve programlara bağlanmalı; mümkün olan yerlerde, "ge-

zici laboratuvarlar" denenmeli; mevcut öğretmen, bina, tesis ve araç - gereçten azami verim sağlayacak okul büyüklükleri (temeleğitim ve ortaeğitim için) belirlenerek bunların gerçekleştirilmesi plan ve programlara bağlanmalı; mümkün olan yerlerde bazı eğitim imkânlarının belirli merkezlerde toplanması, civar köy ve kasabalardaki öğrencilerin buralara otobüsle gidip gelmeleri üzerinde durulmalıdır.

c. Öğretmenlerin tayin ve nakilleri ile rotasyonlarına ilişkin kurallar açıklığa kavuşturulmalı; kuralların her öğretmene eşit uygulanması titizlikle kontrol edilmeli; uygulamaların sonuçları değerlendirilerek tayin nakil, rotasyon kuralları sürekli geliştirilmeli ve ihtiyaçlara uyarlanmalı; öğretmenleri tedirgin edecek, maddi ve manevi sıkıntıya düşürecek ve hala yetkililerce bir tehdit veya cezalandırma aracı olarak kullanılabilecek katı ve belirsiz kurallardan kaçınılmalı; rotasyonun kolay uygulanmasını sağlayacak maddi ve sosyal önlemler de birlikte alınmalıdır.

d. Mahrumiyet yerlerinde çalışmayı özendirici ve ödüllendirici (tazminat, fazla kıdem, çocuklarına yatılılık, öğrenim bursu vb.) önlemler alınmalıdır.

e. Teftiş sistemine, öğretmenlerin başarısını yükseltmek için onlara rehberlik edici bir hizmet hüviyeti kazandırılmalı; öğretmenlerin başarılarının pekiştirilmesi, başarısızlıkların giderilmesi amaçlanmalıdır.

f. Öğretmenlere verilecek disiplin cezalarına ilişkin kurallar herkes için açık hale getirilmeli, tahkikatlarda objektifliği sağlayacak tüm önlemler alınmalı; başka yere nakil, çok zorunlu haller dışında, bir ceza olarak kullanılmamalı; gereksiz disiplin cezasının, öğretmeni kıracağı, meslekten soğutacağı, hatta müteakip bozuk davranışlara davetiye olacağı unutulmamalı; bu hususta yöneticiler bilinçlendirilmelidirler.

g. Öğretmenler okulda rutin işlerden kurtarılmalı; kendilerine meslekleri ile ilgili olmayan konularda görev verilmemeli, eğitim ve öğretimin niteliğini yükseltmeye yönelik bir çalışma içine girmeler sağlanmalıdır.

h. Öğretmenlerin haftalık ders ve çalışma yükleri, onların görevlerini en verimli düzeyde yürütebilecekleri ölçüde tutulmalı; ders yükleri hesaplanırken, ders hazırlama, araç - gereç hazırlama, nöbet, kurul, zümre toplantıları, sınıf öğretmenliği, eğitsel kol başkanlığı, ders dışı sosyal, kültürel, sportif faaliyetler, laboratuvar, işlik hazırlığı, düzenlenmesi, korunması işleri, sınav kağıdı, ödev okuma, sınıf mevcutları, velilerle, çevre ile ilişkilerde harcadığı zaman, okul - aile birliği, okul koruma derneği çalışmalarında harcadığı zaman gibi, öğretmenlerin tüm görevleri dikkate alınarak belirlenmelidir.

i. Okul yöneticilerinin yetişmelerine önem verilmeli; yöneticiler okulda huzurlu ve verimli bir çalışma ortamı yaratabilecek ve öğretim kadrosu, öğrenciler ve veliler arasında işbirliğini, gönül birliğini sağlayabilecek niteliklere kavuşturulmalıdır.

j. Öğretmenlere mesleklerinde ilerleme imkânları sürekli açık tutulmalı; belli koşulları yerine getiren öğretmenleri, meslekte en üst yönetim, uzmanlık ve akademik düzeylere yükselebilmeleri sağlanmalıdır. Bu konuda YÖK ile ilgili üniversiteler arasında işbirliği halinde, kurallar belirlenmeli; bunlar herkese eşit uygulanmalı; maddî imkânsızlık ve büyük şehirlerden uzakta görevli bulunma, meslekte ilerlemeyi ve üst öğrenim görmeyi engelleyici bir öğe olmaktan çıkarılmalı; bu amaçla, öğretmenlere belli koşullar altında maaşlı izinlilik (veya görevlilik) gibi kolaylıklar sağlanmalıdır.

k. Öğretmenler için onların meslekî niteliklerini ve genel kültürlerini artıracak her çeşit kitaplar (öğretmen kılavuz kitapları, meslekî konulardaki kitaplar ve diğerleri) hazırlatılmalı (veya satın alınmalı; bunların öğretmenlere parasız verilmesi; bazı temel kitapların da okul kitaplıklarına gönderilmesi sağlanmalıdır.

l. Öğretmenler, meslekî faaliyetlerini olumsuz olarak etkileyebilecek, onları tedirgin edecek, iş güvencelerini zayıflatacak veya ortadan kaldıracak her çeşit keyfi hareketlere karşı yeterince korunmalı; yönetim öğretmenlere sahip çıkmalı ve bunu her vesile ile belli etmelidir. Öğretmen yasa ve yönetmeliklere göre hizmet görürken, yönetimin destek ve koruyuculuğunu arkasında hissetmelidir.

4. Yaşam Koşulları :

a. Öğretmenlerin yaşam koşulları sürekli incelenmeli; iyileştirilmesine yönelik önlemlere süreklilik kazandırılmalı; bu amaçla okul, ilçe, il, bölge ve ülke düzeyinde plân ve programlar yapılmalıdır.

b. Öğretmenlerin sayısının diğer mesleklerdekilere göre çok fazla oluşu, öğretmenlerin maaş ve ücretlerini yükseltmeye ve yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik sosyal hizmetlerin yerine getirilmesini ve gerekli önlemlerin alınmasını kısıtlayıcı bir etken olmaktan çıkarılmalıdır.

c. Gelir düzeyleri, benzeri mesleklere, öğretmenlerin yaptıkları işin önemine göre belirlenmeli, aynı okulda veya benzeri bir başka okulda birlikte çalışan meslek kıdemleri aynı öğretmenlerin, şu ya da bu nedenle (örneğin ders ücreti) birbirinden çok farklı para almaları önlenmeli; en üst derece ile en alt derece arasındaki maaş farkı azaltılmalıdır.

d. Öğretmenlerin kadro tıkanıklığı nedeniyle terfi edememeleri mutlaka önlenmeli; her ne sebeple olursa olsun, kendisinden beklenen hizmeti yapan bir öğretmenin, zamanında terfi etmesi sağlanmalıdır. Kadrosuzluk, emeklilikte emsallerinden daha az maaş almaya neden olmamalıdır.

e. Özellikle köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde, yeter sayıda lojman yapılması bir plân ve programa göre sağlanmalıdır.

f. Zorunlu rotasyon durumunda öğretmenlere taşınma giderleri gerçek harcamalara göre ödenmeli; yeni tayin edilen yerde lojman yoksa ve ev sahipleri yıllık peşin kira istiyorlarsa, bu para öğretmenlere devlet bankalarınca düşük faizle borç olarak verilmeli;

g. Rotasyona tâbi tutulan öğretmenin benzeri okul bulunmayışı nedeniyle yanına getiremediği çocukları yatılı bir okula yerleştirilmeli veya öğretmene "çocuk okutma yardımı" yapılmalıdır.

h. Kışı uzun süren yörelerdeki öğretmenlere yapılan yakacak yardımı artırılmalıdır.

i. Büyük şehirlerde çalışan öğretmenlere belediye otobüslerinde indirim yapılmalıdır.

j. Öğretmen evlerinin yapımı bir plân ve programa göre tamamlanmalıdır.

k. Öğretmen ailelerinin tatil aylarında yararlanabilecekleri dinlenme tesislerinin yapımı için, elverişli hazine arazileri saptanmalı, bunların Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmesi sağlanmalı ve tesis yapımı, bütçe imkânlarına göre, bürokratik engelleri aşacak yollar da bulunarak (örneğin, bazı kamu kuruluşları dinlenme tesislerine "eğitim merkezi" adını verebiliyor) bir plân ve programa göre sürdürülmelidir. Bir yandan da, elverişli okulların bu amaçla kullanılması için ciddî incelemeler yapılmalı, bu okulların eksiklerini giderilecek, dinlenme amacıyla kullanılmaları sağlanmalıdır. Halen bu amaçla kullanılan okulların, öğretmene saygısızlık derecesine varan perişanlığına son verecek önlemler alınmalıdır.

l. Öğretmen çocukları için kreş ve çocuk yuvaları, anaokulları açılması üzerinde durulmalı, bu amaçla, bir geçiş döneminde, mevcut okulların elverişli sınıflarından yararlanılması yolları aranmalıdır.

m. Doğum yapan bayan öğretmenlere, isterlerse, bir öğretim yılına kadar, "Maaşsız izin" verilmesi, bu süre içinde diğer sosyal haklardan yararlandırılmaları imkânları aranmalıdır.

n. Öğretmenlerin sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanmaları sağlanmalı, büyük şehirlerde dispanserler açılmalı ve "öğretmen hastaneleri" kurulması imkânları araştırılmalıdır.

o. Köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmenlere, yazın dinlenme yerlerinde öncelik verilmeli, ayrıca bu iş hizmetiçi eğitim kursları halinede getirilerek, kendilerine yol parası ve yevmiye verilmesi de sağlanmalıdır.

p. Köyde çalışan öğretmenler için gerektiğinde her ayın ilk cumartesı ve pazar günleri bağlı oldukları ilçede iki günlük bir kurs düzenlenmeli; öğretmenlere yol parası ve yevmiye ödenmeli; bu vesile ile onların bir yandan diğer öğretmenlerle tecrübe alışverişi yapmaları sağlanmalı, maaşlarını almaları, bir moral tazelenmesi yapmaları sağlanmalıdır. Yapılan toplantılara ilgili yöneticiler, ilköğretim müfettişleri de katılmalı, ortak sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmalı, ortak görüşler geliştirilmelidir. Bu arada il halk kitaplıklarının bir elemanın da bu toplantılara katılması, öğretmenlere istedikleri kitapları ödünç vermesi, müteakip ay için siparişleri saptaması, iade edilen kitapları toplaması denenebilir. Bu sistem zamanla geliştirilebilir ve öğretmenler aracılığı ile öğrencilere kadar uzanabilir. (*)

(*) Öğretmen sorunlarına ilişkin ülke çapında uygulanan anket (Öğretmen Sorunları ve Eğitimleri Araştırması) Şûra ek dokümanı olarak üyelere sunulmuştur.

EKLER

1. CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÖĞRETMEN MESLEĞİNİN STANDARTLARI VE HUKUKÎ DURUMU
2. ÖĞRETMEN YETİŞTİREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ BÖLÜMLERİ
3. HİZMETİÇİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN YILLARA VE ALANLARA GÖRE DAĞILIMI
4. EĞİTİM UZMANLIĞI HİZMETLERİ

EK - 1

CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN STANDARTLARI VE HUKUKÎ DURUMU

1. 23 Eylül 1329 (1913) tarihinde geçici olarak çıkarılan "Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkati" Cumhuriyet döneminde de uzun yıllar yürürlükte kalmıştır.

Bu yasada;

(a) İlkokul öğretmenliğin, "öğretmen ve öğretmen muavini" olmak üzere iki sınıf olarak düşünülmesi, öğretmen muavinliğinin "ehliyetname", öğretmenliğin ise darülmuallimin-i İptidaiye'den mezun olmakla mümkün olacağı,

(b) İhtiyaç halinde ehliyetname sınavı açılarak, başarılı olanların muvakat ehliyetnameli öğretmen olarak çalıştırabileceği, ehliyetnamelerin üç sene için geçerli olabileceği, bu süre içinde "darülmuallimin" derslerinden sınava girerek diploma almak gerektiği, aksi halde ehliyetnamelerin geri alınacağı, ayrıca ehliyetnamelerin müfettişlerin önerisi üzerine üç seneden öncede iptal edilebileceği,

(c) Öğretmen olarak yetiştirilmeyen kimselerin öğretmenliğe atanamıyacağı,

(ç) Darülmualliminlerin müdür ve öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığınca atanacağı,

(d) Öğretmenlerin şeref ve haysiyet kırıcı davranışlarda bulunamıyacağı, öğretimi aksatıcı bir görev alamıyacağı, ticaret ve sanat işleriyle uğraşamıyacağı,

(e) İlkokul öğretmenlerin göreve başladıktan sonra üç yıl içinde görevden ayrılamıyacakları,

(f) İlkokul öğretmenlerine suç sayılan fiillerine karşılık, ihdar, tekdir, maaş kesimi, azil, sınıf tenzili, meslekten geçiçi ihraç, meslekten kesin ihraç cezaları verilebileceği,

(g) Otuz hizmet yılını dolduranların emekliye ayrılabileceği,

(h) Öğretmenlerin üstün hizmetlerinden dolayı, takdirname, gümüş madalya "ve maarif nişanları" ile taltif edilebileceği,

(ı) Başarısızlıkları nedeniyle meslekten çıkarılan öğretmenlerin isterlerse sınavla tekrar göreve alınabilecekleri,

(i) İlköğretim müfettişlerinin, başarılı ilkokul ve darülmuallimin Müdür ve ve öğretmenlerinden tayin olunabileceği,
gibi hükümler bulunmakta idi.

2. 13 Mart 1340 tarih ve 439 sayılı, "Orta Tedrisat Muallimlerin Kanunî" ile getirilen standartlara göre,

(a) Orta öğretim ve öğretmen okulları öğretmenlerinin, Darülfünün, Yüksek ve Orta öğretmen okulları ile yüksek ihtisas okulları mezunlarından atanması (Madde 3),

(b) Öğretmenlerin, atandıkları okullarda bir yıl süreyle öğretmen muavini olarak staj yapmaları (Madde 4),

(c) Öğretmen olunabilmek için yirmi yaşını tamamlamış ve kırkbeş yaşını geçmiş olmaları (Madde 5),

(ç) Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi öğretmenlerinin, meslek bilgisi veren yüksek dereceli kurum mezunlarından ve bu alanlardaki ehliyetnamelilerden atanabileceği (Madde 8),
öngörülüyordu.

3. 3-4-1926 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe konulan 22-3-1926 tarih ve 789 sayılı **"Maarif Teşkilâtına Dair Kanun'da"** Maarif hizmetinde asıl olan muallimliktir" denilmekte (Madde 12), Millî Eğitim Bakanlığının meslekî hizmetleri ile okul müdürlüklerine özellikle öğretmenlerin atanması öngörülmekte (Madde 18), ve ilkokul öğretmen muavinleriyle müdür ve başöğretmenlerinin, ilköğretim müfettişlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nca atanacağı belirtilmekte idi (Madde 21).

4. 2-6-1926 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 20-5-1926 tarih ve 842 sayılı **"İlk Mektep Muallim ve Muavinleri Hakkında Kanun'da"**; en az beş senelik idadiye denk veya muadil bir öğrenim görmüş olupta öğretmen muavini olanların öğretmen olmaları (Madde 1), hizmet süresi beş yıldan az olan öğretmen muavinlerinin, Öğretmen meslek derslerinden sınava girerek başarılı olmaları halinde öğretmen olabilecekleri (Madde 2), darülmuallimatların ana sınıfı mezunlarının ilkokul öğretmeni hukukuna sahip oldukları (Madde 4),

yedi senelik idadilerden veya liselerden mezun olanlar veya daha yüksek derecede öğrenim görenlerin, meslek derslerinden sınava girerek öğretmen olabilecekleri (Madde 6), ortaokul ve muadili okul mezunlarının öğretmen muavini olarak atanabilecekleri (Madde 7),
esasları yer almıştır.

5. 10-6-1930 tarih ve 1702 sayılı, **"İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun'da"**; mesleğe ilk olarak stajyer olarak başlanacağı, bu sürenin sonunda başarılı olduğu tespit edilenlerin öğretmen ünvanını alacağı, meslekte kıdemin öğretmenlik ünvanının alındığı tarihten itibaren hesaplanacağı, öğretmen ünvanı alınmadıkça terfi edilemiyeceği, iki senede öğretmen ünvanı alınamazsa stajyerin görevine son verileceği (Madde 4), öğretmenlerin kıdemlerinin, maarif hizmetlerinde bulunmasına bağlı olarak hesaplanacağı (Madde 15), ilk ve orta öğretim öğretmenlerinin terfiilerinin, kıdem süresi içinde görevlerindeki başarılarının,

A. İlköğretim öğretmenlerinin, müfettiş raporları ve millî eğitim müdürlerinin olumlu görüşleri,

B. Ortaöğretim öğretmenlerinin ise, müfettiş raporları ve talim sicilleriyle, kanıtlanması suretiyle yapılabileceği (Madde 16), ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinden alışılmışın üstünde ve emsallerine göre daha başarılı olanlara takdirname veya bir yıla kadar kıdem vermek suretiyle, taltif edilebileceği (Madde 18),

Müdür, başöğretmen ve öğretmenlere ve ilköğretim müfettişlerine, işledikleri suçların mahiyetine ve derecesine göre,

1. İhtar,
2. Tenbih,
3. Ders ücretlerinin kesilmesi,
4. Maaş kesilmesi,
5. Kıdem indirilmesi,
6. Derece indirilmesi,
7. İstifa etmiş sayılmak,
8. Vekalet emrine alınmak,
9. Meslekten çıkarılmak,
10. Devlet memurluğundan çıkarılmak,

cezalarının verilebileceği (Madde 19), hususları yer almıştır.

6. 16.6.1936 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe konulan 8.6.1936 tarih ve 3007 sayılı **"Kültür Bakanlığı'na Bağlı Ertik Okulları Öğretmenleri Hakkında Kanun'a** göre kriterler aşağıdaki gibi düzenlenmiştir :

Birinci maddesine göre, Ertik Okullarına atanacak öğretmenlerin, aşağıdaki koşullara sahip olması gerekmektedir.

A) Orta teçim okulları ile tecim liselerinde ertik dersleri öğretmenliğine atanmak için, yüksek derecede bir tecim okulun diplomasını almış olmak,

B) Kız Enstitülerine ertik dersleri öğretmeni olmak için, bu ertik derslerinin uzmanlarını yetiştiren yüksek bir okuldan veya Kız Ertik Öğretmen Okulu ihtisas sınıfından veya Yabancı memleketlerinde bu derecede veya daha üstün sayılan bir derecede öğrenim veren bir okuldan diploma almış olmak,

C) Kız Enstitülerinde atölye öğretmenliklerine atanmak için, kız ertik öğretmen okulu ihtisas sınıfında veya yabancı ülkelerde bu derecede veya daha üstün sayılan bir derecede öğrenim veren bir okuldan diploma almış olmak,

D) Erkek Sanat okullarında ertik dersleri öğretmeni olmak için, yüksek derecede bir teknik okuldan veya teknikumdan veya o derecedeki bir okuldan diploma almış olmak,

E) Erkek Sanat okullarında atölye öğretmenliğine atanmak için, bir erkek sanat okulunu bitirdikten sonra bir teknikum veya bu derecedeki sayılan bir ertik okulundan veya erkek ertik öğretmen okulundan diploma almış olmak,

F) Yapı ustası veya terzilik ve kürkçülük okullarında veya bu gibi ertik okullarında ertik veya atölye öğretmenliklerine atanmak için, yapı ustası veya terzilik ve kürçülük okullarından veya bu gibi okullarda gösterilen derslerin uzmanlarını yetiştiren bir okuldan diploma almış olmak,

İkinci maddeyle, birinci madde eki koşulları taşıyanların iki yıl için stajyer olarak alınması, staj süresi içinde başarılı olduğu anlaşılanların asaleten atanması, başarılı olamıyanların ise, görevlerinin sona ermesi esas getirilmiştir.

Üçüncü maddeyle, bu okullarda genel kültür öğretmenliğine atanacakların ortaöğretim öğretmenlerinin taşıdığı koşulları taşıması yeterli görülmüştür.

7. 24.6.1937 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe konulan 11.6.1937 tarih ve 3238 sayılı "Köy Eğitmenleri Kanun'u" ile, nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim-eğitim işlerini görmek için, askerlik hizmetinde başarı göstermiş çavuşların, kültür ve tarım dersleriyle yetiştirilerek, eğitim ve öğretim işlerini görmek, tarım işlerini, modern bir şekilde yapmak üzere Millî Eğitim ve Tarım Bakanlıkları tarafından düzenlenecek 6-8 aylık kurslarla eğitmen yetiştirilmesi ve istihdamı öngörülmüştür.

8. 22.4.1940 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 17.4.1940 tarih ve 3803 sayılı **"Köy Enstitüleri Kanunu"** ile,

(1) Köy öğretmeni ve köye yarıyan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere tarım işlerine elverişli arazisi bulunan köylerde, Millî Eğitim Bakanlığınca Köy Enstitüleri açılması,

(2) Öğretmen adaylarının yalnız köyden alınması,

(3) Köy çocuklarının köy hayatı ortamında yetiştirilmesi için, okulların tarım işlerine uygun arazisi olan yerlerde açılması,

(4) Köy Enstitüsünden mezun öğretmenlerin görevlendirildiği yerlerde yirmi yıl süreyle çalışması,

esasları getirilmiştir.

Yasanın on yedinci maddesinde, köy enstitülerine aşağıda adları yazılı müesseselerden mezun olanların öğretmen olarak atanabileceği belirtilmiştir.

(1) Yüksek okullar ve üniversite fakülteleri mezunları,
(2) Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,
(3) Öğretmen okulları mezunları,
(4) Ticaret Liseleri ve orta ziraat okulları mezunları,
(5) Erkek Sanat Okulları ve Kız Enstitüleri mezunları,
(6) Köy Enstitüleri mezunları,
(7) İnşaat usta okulları mezunları,
(8) Bunlardan başka her türlü teknik ve meslekî okullar mezunları,
(9) Çeşitli alanlardaki usta öğreticiler.

9. 19.6.1942 tarih ve 4274 sayılı **"Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu'nun"** ikinci maddesiyle,

öğretmenlerin görev ile ilgili her türlü işlerini görmek üzere, belirlenecek gezici öğretmenlik veya gezici başöğretmenlik bölgelerine köy enstitülerinden mezun ve köylerde başarı göstermiş öğretmenlerden 3238 sayılı kanuna göre bir gezici öğretmen veya başöğretmen tayin edilmesi esası getirilmiştir.

10. 19.1.1943 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe konulan 13.1.1943 tarih ve 4357 sayılı, **"Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfii, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve bu Öğretmenler için Teşkil Edilecek Sağlık ve İctimai Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına dair Kanun"un;**

İkinci maddesinde, İlkokul öğretmenliğine yeni atananların bir yıldan üç yıla kadar stajyer olarak çalışması, bunların stajyerlik devresindeki başarılarının, Millî Eğitim Müdürü veya bölge ilköğretim müfettişi veya ilköğretim müdürünün başkanlığında oluşturulacak üç kişilik bir kurulca belirlenmesi ve stajyerliğin bu kurulca verilecek rapora dayalı olarak Başkanlıkça kaldırılması, başarılı olarak geçirilen stajyerlik döneminin kıdeme sayılması,

Üçüncü maddesinde, ilkokul öğretmenlerinden görevlerini her yıl başarıyla

yaptığı belirlenenlerin maaşlarının yasayla belirlenen süre sonunda Millî Eğitim Bakanlığınca bir üst dereceye çıkarılması,

Beşinci maddesinde, ilkokul öğretmenlerinin 1702 sayılı kanunun 36, 40, 41, 43 üncü, 1880 sayılı kanunun 8 ve 9'uncu maddelerinde yazılı esaslarda gözönünde tutularak, aşağıdaki şekillerde taltif edilmesi,

A) Üstün başarılı sayılma,
B) Başöğretmen namzeti ünvanı verilmek,
C) Maarif memuru namzedi ünvanı verilmek,
D) Yeni bir tesise adı verilmek,
E) Ülküeri sayılmak.

Yedinci maddede, ilkokul öğretmenlerinin işledikleri disiplin suçlarının mahiyetine ve derecesine göre aşağıdaki cezalardan birinin verilebileceği,

A) Kusurlu sayılma,
B) Ücret veya maaş kesimi,
C) Kıdem indirmek,
D) Vazifelerine son vermek,
E) Meslekten çıkarılmak."

Sekizinci maddede, özürsüz olarak 15 gün içinde göreve başlamayan, tatil sonunda özürü olmadan derse başlama tarihinden bir hafta görevine devam etmeyen öğretmenlerin istifa etmiş sayılacağı,
belirtilmektedir.

11. 10.9.1947 tarih ve 5129 sayılı kanunla Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlere arazi verilmekten vazgeçilerek ücretlerinin ayda yüz liraya çıkarılarak, ödemelerin dört ayda bir yapılması öngörülmüş, 29.12.1949 tarih ve 5479 sayılı kanunla da, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler, bareme alınmaya başlanmıştır.

12. 4.2.1954 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 27.1.1954 tarih ve 6234 sayılı, **"Köy Enstitüleri ile Öğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun"un,**

Beşinci Maddesinde, İlköğretmen okulu mezunu öğretmenlerin, zorunlu hizmetleri tamamlanıncaya kadar köy okullarında çalışmaları esası getirilmiştir.

13. 27 Mayıs 1960'da meydana gelen yönetim değişikliğinden sonra, ilköğretimdeki öğretmen açığını kapatmak için acil bir önlem olarak, 11.10.1960 tarih ve 97 sayılı, **"Yedek Subay Adayı Öğretmenler Kanunu"** çıkarılmıştır.

Bu kanunun ikinci maddesine dayanılarak, lise ve dengi okul mezunları ile herhangi bir yüksek okula veya üniversiteye devam edip de mezun olamayan-

lardan askerlik çağına gelenler, yedek subay adayı olarak Millî Eğitim Bakanlığı emrine verilerek, illerde açılan kısa devreli kurslardan geçirildikten sonra öğretmen olarak görevlendirilmiştir.

14. 5.1.1961 tarih ve 222 sayılı **"İlköğretim ve Eğitim Kanunu"**nun, **On-beşinci maddesinde;** ilkokul öğretmenlerin,

a) Öğretmen yetiştiren okul ve kurumları bitirenlerin,

b) Lise ve daha yüksek okulları bitirip Millî Eğitim Bakanlığı'nca belirlenecek esaslara göre meslek derslerinden ve bunların uygulanmasından yapılacak sınavları başaranların atanacağı,

Onaltıncı maddesinde, gerektiğinde en az ortaokulu bitirenler arasından vekil öğretmen olarak atama yapılabileceği,

Onyedinci maddesinde, okul öncesi eğitim kurumları öğretmenliklerine,

a) Öğretmen okullarından veya bu maksatla açılacak özel bölümlerden veya yabancı memleketlerde buna denk öğrenim yapmış olanların,

b) Lise veya kız enstitüsü mezunu olup özel okul veya kursları başarı ile bitirenlerin atanacağı,

Yirmi birinci maddesinde, ilkokullara müdür olabilmek için, en az iki yıl başarı ile öğretmenlik veya bir yıl müdür yardımcılığı yapmanın gerekli olduğu,

Yirmi ikinci maddesinde, ilköğretim müdürlüklerine,

a) En az üç yıl başarı ile ilkokul müdürlüğü veya müdür yardımcılığı yapmış olanların,

b) En az beş yıl başarı ile ilkokul öğretmenliği yapmış olanların, Millî Eğitim Müdürlüğünce gösterilecek üç aday arasından,

c) İlköğretim müfettişlerinden, Millî Eğitim Bakanlığı'nca uygun görülenlerden atanacağı,

Yirmi üçüncü maddesinde, ilköğretim müfettişlerine,

a) Asil ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra, eğitim enstitülerine veya yabancı memleketlerdeki bu enstitülere denk okulları bitirenlerden,

b) İlkokullarda, en az 8 yıl öğretmenlik, veya en az iki yılı ilköğretim veya ilkokul müdürlüklerinden, ilkokul müdür yardımcılığında geçmiş olmak koşulu ile en az 6 yıl öğretmenlik yapmış olanlardan Millî Eğitim Bakanlığı'nca kabul edilecek esaslara göre bu görevlerdeki başarıları ve müfettişlik için gerekli nitelik ve yeterlikleri bulunduğu saptanmış bulunan ve açılacak kurslarda başarı gösteren ilkokul öğretmenlerinden, bakanlıkça atanması, hususlarını açıklayıcı hükümler yer almış bulunmaktadır.

15. 18.3.1926 tarih ve 788 sayılı "Memurin Kanunu"nda olduğu gibi 14.7.1965 tarih ve 657 sayılı "Devlet Memurları Kanunu"nda da, öğretmenler de devlet memuru tanımmı ve kapsamı içine alınmış bulunmaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği özel koşullara sahip olmasının yanı sıra, devlet memurluğunun gerektirdiği genel koşullara da sahip olması gerekmektedir.

Özlük hakları itibariyle de "Devlet Memurları Kanunu" ve buna bağlı değişikliklerle getirilen hükümlerine tabidir.

16. 24.6.1973 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı, **Millî Eğitim Temel Kanunu'nun Kırk üçüncü maddesinde"** öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifade etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.

Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi eğitim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek eğitim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öğrencisi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde düzenlenir."

Kırk beşinci maddesinde, "Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitim ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Millî Eğitim Bakanlığı'nca tesbit olunur.

Öğretmenler, öğretmen yetiştiren kurumlardan, akademilerden ve üniversitelerin ilgili fakülte, enstitü ve bölümlerinden ve bunlara denkliği Millî Eğitim Bakanlığınca kabul edilen yurt dışı kurumlardan mezun olanlar arasından Millî Eğitim Bakanlığı'nca seçilirler.

Yüksek öğrenimleri sırasında pedagojik formasyon kazanmamış olanların ihtiyaç duyulan alanlarda, öğretmenliğe atanmaları halinde bu gibilerin adaylık dönemleri içinde yetişmeleri için Millî Eğitim Bakanlığı'nca gerekli tedbirler alınır..."

Kırk altıncı madde de, "Öğretmenlikte yurdun çeşitli bölgelerinde görev yapmak esastır..."

Kırk yedinci maddede, "Örgün ve yaygın eğitim kurumlarından ve hizmet içi yetiştirme kursu yetiştirme kurs, seminer ve konferanslarında uzman ve usta öğreticiler ve geçici olarak görevlendirilebilir..."
hükümleri yer almaktadır.

1739 sayılı yasanın âmir hükümleri gereğince ilkokul öğretmenlerinin lise

dengi ve muadili düzeyinde bir eğitimle yetiştirilmesine son verilerek, onların yüksek öğrenim görmelerini sağlamak üzere Talim ve Terbiye Başkanlığı'nın 25 Ağustos 1973 tarih ve 456 sayılı kararı ile 1973 - 1974 öğretim yılından itibaren ilköğretmen okulları lise'ye dönüştürülmüş, anılan başkanlığın 21.3.1974 tarih ve 191 sayılı kararı ile de lise üzerine iki yıl öğrenim süreli eğitim enstitülerinden öğretmen yetiştirilmesine geçilmesi uygun görülmüştür. Bu karara uyularak 1974 - 1975 öğretim yılından itibaren eğitim enstitülerinde, Temeleğitim I. kademe okullarına sınıf öğretmeni yetiştirilmesine geçilmiştir. Halen bu uygulama sürmektedir.

17. Cumhuriyet döneminde, ilköğretimde görevlendirilmiş öğretmenlerin; öğretmen (şehir öğretmeni-köy öğretmeni), Eğitmen, Er öğretmen, Yedek Subay öğretmen, Muvakkat Öğretmen, Vekil Öğretmen gibi çeşitli unvanlarla adlandırıldığı görülmektedir.

18. Temeleğitim ikinci kademe, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında görevli öğretmenler de, ilkokul öğretmenleri ve diğer devlet memurları gibi mesleğe stajyer (memur adayı) olarak başlamaktadırlar. Bu öğretmenlerin stajyerlik işlemleri, 1702 sayılı ilk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun'un 4. maddesine ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 54. 55 ve 56. maddeleriyle belirtilen esaslara göre yürütülmüştür.

1702 sayılı yasanın 4. maddesine göre stajyerlik işlemlerinin nasıl yapılacağı, 5.8.1951 tarih ve 504 sayılı Müdürler Komisyonu Kararı ile Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün 1388 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan 2.12.1965 tarih ve 23-30750 sayılı genelgesinin ikinci bölümünde açıklanmış bulunmaktadır.

Bugün ise, söz konusu öğretmenlerin stajyerlikleri, 19.3.1981 tarih ve 17284 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış olan "Temel Eğitim İkinci Kademe Ortaöğretim ve Yaygın Eğitim Kurumlarında görevli stajyer öğretmenlerin yetiştirilmeleri ve Stajyerliklerinin Kaldırılmasına ilişkin Yönetmelik" hükümlerine göre yapılmaktadır. Bu yönetmelik hükümlerine göre, stajyer öğretmenin yetiştirilmesi için seçilen okullarda okul müdürü ve rehber öğretmenin sorumluluğunda hazırlanan program uygulanmaktadır. Yetiştirme programı sonunda değerlendirme raporlarına göre stajyerliğinin kaldırılması uygun görülenler Millî Eğitim Müdürlüğünün kanaatine katılması halinde, ilgilinin stajyerliğinin kaldırılması için valilikçe Bakanlığa önerilmektedir. Birinci yılda başarılı olamayanlar için ikinci yıl için yetiştirme programı uygulanmakta, ikinci yıl sonunda da başarılı olamayanların görevlerine son verilmektedir.

Yüksek okullarda stajyerlik işlemleri hakkında herhangi bir düzenleme bulunmaktadır. Stajyer öğretmenlerin yüksek okullara atanması yapılamamaktadır. Ancak, doktora yapmış öğretim görevlisinden stajyerlik durumu aranmamaktadır.

19. Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Eğitim Enstitülerine öğretmen atama koşulları yönetmeliklerinin 14. maddesinde belirtilmiştir. Bu koşullar şöyledir :

(a) Akademik kariyeri olmak (Prof. Doçent ve Doktor)

(b) Kendi dalında master yapmış olmak (öğretmenlikte stajyerliğinin kalmış olması gerekmekte)

(c) Eğitim Enstitülerinde asistanlık yaparak öğretmenlik hakkını kazanmış olmak,

(d) Eğitim enstitülerinde en az beş yıllık başarılı öğretmenlik yapmış olmak.

(e) İhtiyaç bulunması halinde yukarıdaki koşulları taşımayanlar arasında yapılacak seçme sınavlarında başarılı olmak,

(f) Devlet memuriyetine engel bir özelliği olmamak.

Bugün, sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerine yapılan öğretmen atamalarında ilgili yönetmelik gereğinin yerine getirilmediği görülmektedir.

20. 22.8.1980 tarih ve 17083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Öğretmen Tayin ve Nakil Yönetmeliği" ile öğretmen ve müfettişlerinin, istihdam, görev yapma, hak ve yükümlülükleri açıklanmıştır.

21. Lise ve ortaokullarla, orta dereceli meslek okullarına atanacak öğretmenlerin, menşelerine ve branşlarına göre atanabilecekleri okullar, tayinine esas olan derslerle birlikte gereği halinde okutulabileceği dersler, Talim ve Terbiye Kurulu'nun (Başkanlığı),

26.7.1957 tarih ve 176 sayılı, 14.5.1965 tarih ve 52 sayılı, 14.1.1974 tarih ve 6 sayılı,

kararlarıyla belirlenmiştir.

22. Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı, Yüksek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm, Endüstriyel Sanatlar, Kız Sanat Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okullarına öğretmen sağlama işlemi atama ve asistanlık olmak üzere iki şekilde olmaktadır.

1. Doğrudan Öğretmen Atama :

Okulların Yönetim Yönetmeliklerine göre; bu okullarda öğretmen olma koşullarını taşıyan istekliler arasında uygun olanların seçiminin, ilgili bölüm veya grup öğretmenlerinden oluşturulan bir komisyonca yapılması ilgili bölüm ve grup kurullarının teklifleri, okul yönetim kurulunun kararı ve okul müdürünün önerisi üzerine Bakanlıkça tayin edilmesi esastır.

Bu kurumlarda öğretmen olarak görev almak isteyenlerde bulunması gereken kriterler genellikle şunlardır :

(a) Fakülte veya dört yıllık bir yüksek okul mezunu olmak,

(b) Orta dereceli okullarda en az altı yıl iyi derecede başarılı öğretmenlik yapmış olmak,

(c) Kendi bilim dalında esere sahip olmak ve yabancı dil sınavlarını vermiş olmak, (Bu özellikler tercih nedeni sayılmakta),

(d) Doktora ve master yapmış olmak (tercih nedeni sayılmakta) Doçent ve Profesör olanlar, alanlarında ihtiyaç bulunması halinde ve devlet memuru olma koşullarını taşımak koşuluyla doğrudan alınmaktadır.)

(e) Yüksek dereceli bir okulda öğretmenlik yapmış bulunmak,

(f) Kişilik yapısı ve özellikleriyle yüksek okulda görev yapacak niteliklere sahip bulunmak.

2. Asistan Olarak Atama :

Kurumlar, öğretmen ihtiyacını, asistan alıp yetiştirmek suretiyle de karşılamaya çalışmaktadırlar :

Genel olarak asistanlığa alınacaklarda aşağıdaki nitelikler aranmaktadır :

(a) Devlet memuru olmak için aranan genel koşullara sahip olmak,

(b) Görev alacağı bilim dalı ile ilgili en az dört yıllık bir yüksek okul diploması almış olmak,

(c) İngilizce, Almanca, Fransızca veya ilgili bölüm yönetim kurulu tarafından uygun görülecek başka yabancı dillerden birini çalışacağı dalda gerekli inceleme ve araştırmaları izleyebilecek kadar bildiğini yapılacak sınavlarda kanıtlamak,

(d) Kendi dalında yapılacak bilim sınavını başarmak,

(e) Otuz yaşından büyük olmamak,

(f) Stajyerliği kalkmış olmak,

En az altı ay ve en çok iki yıl içersinde, başarısız raporlarla tespit edilmiş, en az bilim uzmanlığı düzeyinde lisans üstü öğrenimi tamamlamış yeterlik tezi hazırlamış ve bu tezi kabul edilmiş, yapılan deneme derslerinde başarılı olan asistanlar, okul müdürlüğünün önerisi Bakanlığın kabulü ile öğretmenliğe atanmaktadırlar.

Yukarıda açıklanan öğretmen ve asistan seçimi ve istihdamı koşulları, yönetmeliklerine göre, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne bağlı Yüksek Öğretmen Okulları ile Din Eğitimi Müdürlüğüne bağlı İslâm Enstitüeri içinde yaklaşık olarak aynıdır.

Öğretmen yetiştiren kurumların, 6 Kasım 1981 gün ve 17506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamına alınması doğrultusunda yasal işlemler yürümektedir. Bu yasal işlemler sonuçlandırıldıktan sonra buna paralel olarak Bakanlık Şûra önerileri ışığı altında yasal ve idarî çalışmalar ve düzenlemeler yapacaktır.

EK - 2

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN EĞİTİM KURUMLARININ BÖLÜMLERİ

TABLO 1 — YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULLARININ BÖLÜMLERİ

OKULUN ADI / BÖLÜMLER	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Tarih - Coğrafya Bölümü	Coğrafya - Tarih Bölümü	Matematik Bölümü	Fizik - Matematik Bölümü	Fizik - Kimya Bölümü	Kimya - Fizik Bölümü	Kimya - Biyoloji Bölümü	Biyoloji - Kimya Bölümü	Almanca Bölümü	Fransızca Bölümü	İngilizce Bölümü	Resim Bölümü	Müzik Bölümü	Beden Eğitimi Bölümü	Eğitim Bölümü
Ankara Gazi Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Balıkesir Necati Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X	X							
Bursa Yüksek Öğ. Ok.										X	X	X	X	X	X	X
Diyarbakır Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X				
Erzurum K. Karabekir Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X								
İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
İzmir Buca Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Konya Selçuk Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X				
Samsun Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X			
Trabzon Fatih Yüksek Öğretmen Okulu	X	X	X	X			X	X	X							

Kaynak : Millî Eğitim Bakanlığı Dokümanları.

TABLO 2 — YÜKSEK İSLAM ENSTİTÜLERİNİN BÖLÜMLERİ

ENSTİTÜNÜN ADI	Bölümler		
	Tefsir - Hadis	Fıkıh - Kelam	İslâm Dini ve Esasları
İstanbul Y. İ. E.	X	X	X
Kayseri Y. İ. E.	X	X	X
Bursa Y. İ. E.	X	X	X
İzmir Y. İ. E.	X	X	X
Konya Y. İ. E.	X	X	X
Samsun Y. İ. E.	X	X	X
Erzurum Y. İ. E.	X	X	X

Kaynak : Millî Eğitim Bakanlığı Dokümanları.

TABLO 3 — MESLEKİ VE TEKNİK YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULLARININ BÖLÜMLERİ

Sıra No.	OKUL ADLARI VE AÇILDIKLARI YILLAR	MESLEK ŞUBELERİ											
1	Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu (1934 - 35) (1947 - 48)	Giyim	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	Aile Ekonomisi	El Sanatları	Besin Teknolojisi	Resim	İşleme - Dokuma Örgü (İDÖ)					
2	Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu (1937 - 38) (1946 - 47)	Tesviye	Metalişleri	Döküm	Model	Elektrik	Elektronik	Üstyapı	Altyapı	Motor	Makina	Mobilya ve İç Mimari	Sıhhi Tesisat	Makina Ressamlığı
3	İstanbul Yüksek Teknik Öğretmen Okulu 1976 - 77)	Tesviye	Metalişleri	Elektrik	Elektronik	Tekstil	Matbaa							
4	Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu (1955 - 56)	İşletme ve Muhasebe	Büro İdaresi	Turizm										
5	Ankara Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu (1974 - 75)	İş ve Teknik Eğitim	Ev Ekonomisi	İşletmecilik										
6	Ankara Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (1975 - 76)	Tesviye	Ağaçişleri	Metalişleri	Yapı	Elektrik	Elektronik	Endüstriyel Elektronik						
7	İzmir Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (1975 - 76)	Motor												
8	Ankara Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (1975 - 76)	Giyim	Çocuk Gelişimi ve Eğ.	Aile Eko. ve Beslenme	Elsanatları	Nakış	Resim							
9	Konya Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (1976 - 77)	Giyim	Nakış	El Sanatları	Çocuk Gelişimi ve Eğ.									

Kaynak : Millî Eğitim Bakanlığı Dokümanları.

EK - 3

HİZMET - İÇİ EĞİTİM ETNİKLERİNİN YILLARA VE ALANLARA GÖRE DAĞILIMI

TABLO 1 — HİZMET - İÇİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

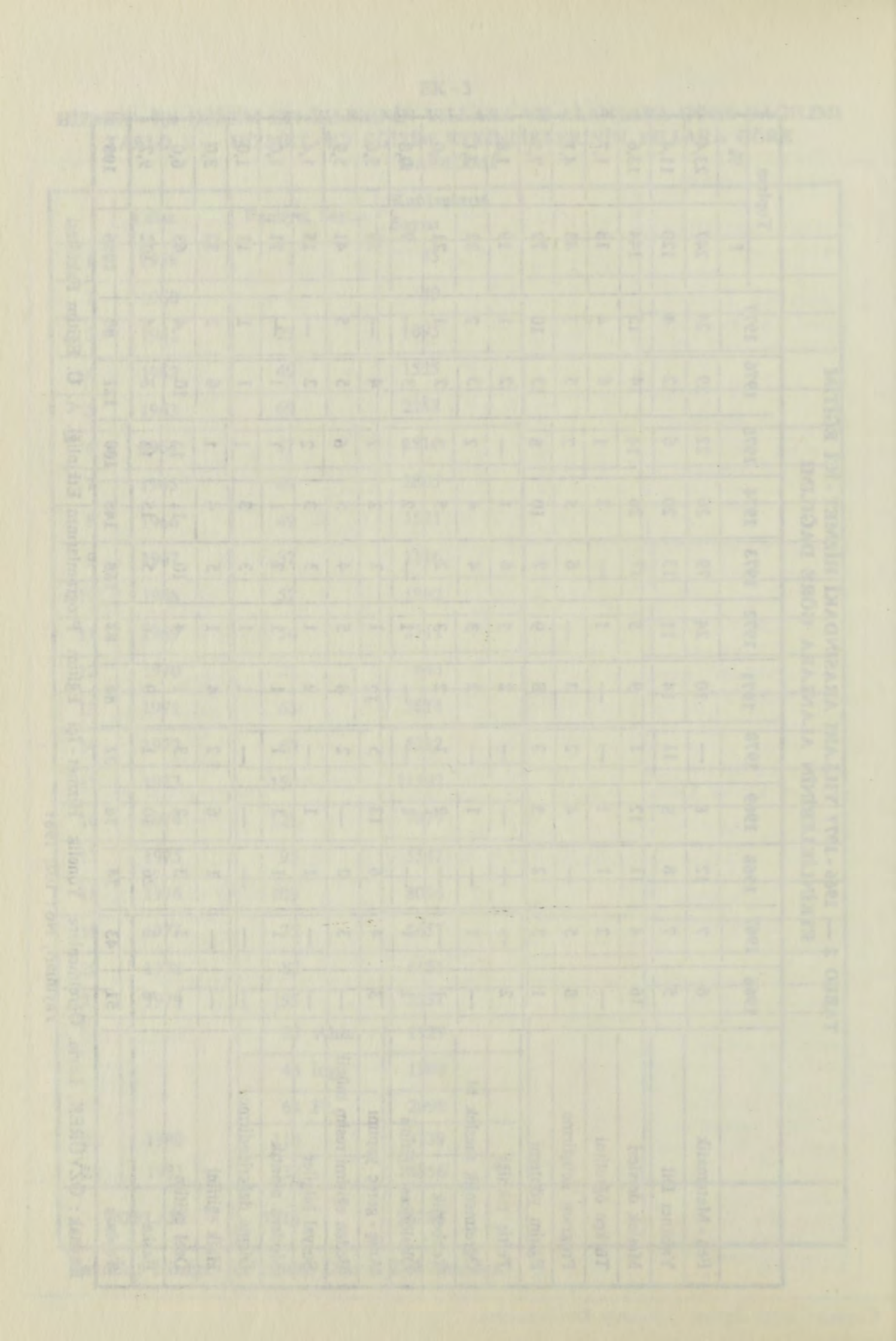
	Yıllar	Faaliyet Sayısı	Katılanların Sayısı		
1	1959	1	45		
2	1960	1	40		
3	1961	29	1095		
4	1962	49	1525		
5	1963	69	2258		
6	1964	57	1811		
7	1965	89	2885		
8	1966	49	1541		
9	1967	37	1116		
10	1968	52	1882		
11	1969	54	2711		
12	1970	21	843		
13	1971	63	3614		
14	1972	68	5212		
15	1973	154	11592		
16	1974	121	7979		
17	1975	95	5547		
18	1976	109	8096		
19	1977	75	5457		
20	1978	82	4155		
21	1979	55	2551		
		25 Alm.	1129		
		46 İng.	1908		
		64 Fr.	2098		
22	1980	113	3139		
23	1981	132	14056		
TOPLAM		**1710**	**94285**		

Kaynak : Hizmet - İçi Eğitim Dairesi Dokümanları.

TABLO 2 — 1966 - 1977 YILLARI ARASINDAKİ HİZMET - İÇİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN ALANLARA GÖRE DAĞILIMI

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	Toplam	
													f	%
Fen - Matematik	6	7	12	8	—	10	24	79	26	22	29	24	247	23,4
Yabancı Dil	5	7	8	9	11	14	11	13	20	6	12	4	120	11,4
Meslek dersleri	16	4	11	12	1	9	5	17	26	14	14	15	144	13,6
Türkçe öğretimi	—	2	1	1	—	—	1	—	2	1	6	4	18	1,7
Program geliştirme	8	5	—	4	2	3	—	6	5	2	5	3	43	4,1
Eğitim yöntemi	1	3	2	5	3	8	9	7	10	8	13	10	79	7,5
Teftiş tekniği	2	—	—	—	—	2	5	6	1	—	2	1	19	1,8
Öğretmenlik meslek bl.	—	1	—	1	—	2	3	4	4	2	3	2	22	2,1
Rehberlik	1	—	—	2	1	2	3	2	5	2	2	1	21	2,0
Okulöncesi eğitimi	1	1	—	1	—	—	1	—	2	—	3	—	9	0,8
Araç - gereç yapımı	3	4	6	13	5	12	1	2	2	7	4	—	59	5,6
Beden eğitimi resim müzik	—	3	2	—	2	4	5	4	5	6	5	5	41	3,9
Sosyal bilgiler	—	—	1	1	—	2	1	3	3	2	2	—	15	1,4
Modern mantık	—	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	—	11	1,0
Ölçme değerlendirme	—	—	—	—	—	1	1	3	3	1	1	1	11	1,0
Halk eğitimi	—	—	1	6	2	4	1	5	4	1	6	2	32	3,0
Özel eğitim	—	3	3	2	3	1	4	10	11	12	10	4	63	6,0
Başka	8	2	26	10	1	9	6	5	15	13	3	4	102	9,7
Toplam	**51**	**43**	**74**	**76**	**32**	**84**	**82**	**168**	**145**	**100**	**121**	**80**	**1056**	**100**

Kaynak : ÖZYÜREK, Leyla. Öğretmenlere Yönelik Hizmet - İçi Eğitim Programlarının Etkinliği. A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No : 102, 1981

EK - 4

EĞİTİM UZMANLIĞI HİZMETLERİ
"8 Ocak 1971" tarihli resmî gazete

Program geliştirme hizmetleri :

Madde — Program Geliştirme hizmetleriyle görevli eğitim uzmanlarının görevleri :

a) Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtınca yapılan veya geliştirilen programların ilde uygulamaya intikali amaciyle ilgililerle toplantı, kısa süreli kurslar ve seminerler düzenlenmesi için gerekli hazırlığı yapmak ve yeni uygulamalar için ortamı hazırlamak,

b) Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan programların,

i) Amaçların gerçekleştirilmesi,

ii) Muhtevanın düzeni,

iii) Metotların verimliliği,

iv) Araç ve gereçler,

v) İmtihanlar,

yönünden sürekli değerlendirilmesini yapmak ve sonuçları bir rapor haline tespit etmek;

c) Öğretim metotlarının verimliliğine ilişkin problemleri il ölçüsünde araştırmalar yaparak çözümlemek ve sonuçları diğer illere duyurulmak mümkünse yayınlamak üzere, baskıya hazır hale getirmek;

ç) Programların uygulanmasında ortaya çıkan problemleri tespit etmek ve bunları okul kademelerine ve alanlara göre sınıflamak suretiyle ilgililerin faydalanmasına sunmak;

d) Ortaöğretimde aynı dersi okutan öğretmenlerle toplantılar yaparak eğitim programlarının o derse ilişkin problemlerini tespit etmek ve gerekli hizmetiçi yetiştirme tedbirlerinin alınmasını sağlamak;

d) Ortaöğretimin program yönünden farklılık gösteren kurumlarında okutulan ortak derslerin öğretiminde verimlilik sağlamak üzere seminerler düzenlemek;

f) Bölge okulları, gezici okullar yetiştirici ve tamamlayıcı kurslar ile sınıfların programlarını geliştirmek;

g) İlk ve orta dereceli okulların ders dağıtımında ve ders dışı faaliyetlerinin düzenlenmesinde gerekli tedbirleri almak;

ğ) Gereken hallerde büronun uzmanlarıyla işbirliği yapmak; vb. çalışmalarda Millî Eğitim Müdürlüğüne yardımcı olmak.

BÖLÜM

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI GENEL KURUL ÇALIŞMALARI

BİRİNCİ GÜN ÇALIŞMALARI
(8 Haziran 1982)
AÇILIŞ

OSMAN KAPTAN (Sunucu) : Sayın Devlet Başkanı, Millî Eğitim Şûrasına onur veren seçkin konuklar, değerli üyeler;

Sizleri devletimizin kurucusu, yurdumuzun kurtarıcısı, çağdaş Türk eğitim sisteminin yaratıcısı ulu önder, başöğretmen Atatürk'ün ve millî eğitime hizmet verip ebediyete intikal etmiş tüm eğitimcilerin manevi huzurlarında bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyoruz.
(Saygı duruşu)

Talim Terbiye Başkanı Sayın Burhan Göksel konuşacaklar, arzederim.

BURHAN GÖKSEL : Pek sayın Devlet Başkanım,

XI. Millî Eğitim Şûrası'na hoşgeldiniz. Hepimize onurlar getirdiniz. Şûra'ya katılan tüm üyelere ve izleyicilere, arkadaşlarım adına şükranlarımızı ve saygılarımızı arzediyorum.

XI. Şûra'nın temel konusu "Öğretmen ve Eğitim Uzmanları"dır.
Sayın Millî Eğitim Bakanımızın Şûra'mızı açış konuşmasından önce, Talim ve Terbiye Kurulunun Başkanı olarak, Şûra'mızın yapısı ve çalışma amaçlarına ait bazı hususları bilgilerinize sunacağım.

Hepimizin tek gayesi, Türkiye'nin geleceğini kendilerine teslim edeceğimiz Türk çocuğunu daha iyi eğitmek, daha mutlu bir yaşama ulaşmasını sağlamaktır.

Geçen yıl yapılan X. Millî Eğitim Şûrası'nda, Atatürk'çü görüşlere göre, Türk Millî Eğitim sistemimizin yeni düzeni, programlar ve öğrenci akışının tanzimi hususunda köklü kararlar alınmıştı. Böylece geçen Şûramız, Türk Millî Eğitiminin yapısına da reformist hareketler getirmiş bulunmaktadır.

Şüphesiz ki, bu eğitim reformunu gerçekleştirecek olan ancak öğretmen ve eğitim uzmanlarıdır. X. Millî Eğitim Şûrası bu elemanların nasıl yetiştirilmesi gerektiği ile sosyal hak ve sorunlarının araştırılması ve çözümlerinin bulunması hususlarına, ancak kısa değinmelerden sonra, işin derinlemesine incelenmesi görevini, XI. Millî Eğitim Şûrasına bırakmıştı.

Hangi tip ve modelde olursa olsun, bir eğitim sistemini işletecek ve şekillendirecek güç öğretmendir. Bir toplumda öğretmen ne ise, okulunuz ve tüm eğitim sisteminiz o'dur. Dolayısıyla da çocuğunuz da o'dur.

Öğretmenin, millî amaçlarımıza en uygun gelen biçimde yetiştirilmesi, kişiliğinin manen ve maddeten tatmin edici bir düzeye ulaştırılması, millî eğitim davamızın başında gelir. Hatta bu konu, programdan, kitap araç ve gereçten de önce gelir. İyi yetiştirilmiş huzurlu ve idealist bir öğretmenin diğer unsurlardaki eksiklikleri de yendiği çok kez görülmüştür.

XI. Şûraya hazırlık olan ön çalışmalar için, ülkemizde konu üzerindeki otoriteler Bakanlığımızca hizmete davet edilmiştir. Üniversitelerimizin değerli öğretim üyeleri, Bakanlığımızın uzmanları, çeşitli komisyonlarda uzun bir mesai sarfetmişlerdir.

Bu komisyonlarda "Öğretmen eğitiminin gelişimi", "Öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler", "Eğitim uzmanlarının eğitimi" ve "Öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi" konularında çalışma raporlarını kapsayan temel bilimsel doküman daha önce sayın üyelere ulaştırılmıştı.

"Öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm yolları" komisyonunun çalışmaları 67 ilimizin Millî Eğitim Müdürlerinin raporları ile 17.000 öğretmenle yapılan geniş çaplı bir anketin teknik değerlendirmesini de içerdiğinden henüz ikmal edilmiş ve bugün üyelerimize "Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması" dokümanı adıyla sunulmuştur.

Bu dokümanda, ülkemizde, bugüne kadar yeterince değinilmemiş olan "Öğretmenin eğitim meselelerindeki görüşleri nedir? Kendisinin derdi ve sorunları nelerdir?" konusunun, ancak bu dönemde Millî Eğitim Bakanlığı'nca cesaretle ele alındığını ve bilimin süzgecinden geçirilerek sizlere ve kamuoyuna iletildiğini müşahade edeceksiniz.

Ön çalışmaları yapan bütün ihtisas komisyonlarımızın, bu noktaya gelinceye kadar, nasıl bir gayretin içinde olduklarını görevim dolayısıyla çok yakından izledim. Maddi hiçbir karşılık beklemeden tam manasıyla gönülden yapılan çalışmalar, bana yalnız heyecan değil, yaşlanmış bir eğitimci olarak gurur da verdi. Emeği geçen tüm üniversite öğretim üyelerimize, camiamızdan katılan uzmanlara, teknik görevlilere ve anketlere illerden katılan Millî Eğitim Müdürlerimize ve öğretmenlerimize şükranlarımı arzetmeyi vazife sayıyorum.

Sayın dinleyenlerim;

Türkiye'de "Öğretmen" meselesine çözümler ararken, Büyük Atatürk'ün "Millî Eğitim anlayışı"na ve özellikle "Türk öğretmenine bakışı"na değinmemek mümkün değildir. Araştırmacılarımız ve konu üzerinde her tür çalışmayı yapanlarımız için bu görüşler "ilke" mahiyetinde "temel kaynak"lardır.

Mustafa Kemal; daha 1911 Trablus günlerinde binbaşı iken milletinin eğitimini düşünür "birgün halkımızın eğitim düzeyini, kendi seviyesine çıkaracağını" söyler.

9 Eylül 1922'de İzmir'e girmiştir. Büyük Zafer kutlanmaktadır. Halide Edib'in "Zaferi kazandınız ne kadar mutlusunuz paşam" sözlerine "Mücadelemizin bence küçüğünü bitirdik. Geri kalmış halkımızı Batı medeniyeti seviyesine ulaştırmak için, asıl ve büyük mücadelemiz şimdi başlıyor" der.

Yine o günlerde : "İşte memleketi kurtardınız, şimdi ne yapmak istersiniz?" sorusunu da "maarif vekili olarak, millî ilim ve irfanı yükseltmeğe çalışmak en büyük emelimdir" diye cevaplar.

Atatürk'te, inkılâplarını yapma mücadelesinde daima "milleti cehaletten kurtarmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak" fikri ana ve temel fikirdir.

1921'de Sakarya muharebelerinin yaklaştığı günlerde, ilk Millî Eğitim Şûramız sayılabilecek olan "Maarif Kongresi"ni toplar. Bu kongrede ve hemen müteakip konuşmalarında "Millî eğitimimizin genel politikasını çizer. Eğitim programlarından, metodlardan, öğretmenin yetişmesi, davranışları, halkın eğitilmesi, öğrenci kitapları, lâik eğitim, kızlarımızın yetişmesi ve karma eğitim, özel öğretim, öğretmenin toplumdaki yeri, terfihi ve sosyal hakları, öğretmenin politik baskılara karşı davranışları ve saygınlığı konularında koyduğu esaslar bugün için de taptazedir. Bu temel ilkeler her tür eğitim çalışmacılarına ışık tutacak yüksek niteliktedir.

Çeşitli gezilerde daima öğretmen topluluklarında konuşur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin her yıl açılış törenindeki söylevlerinde, tüm devlet meseleleri arasında en fazla zamanını "Millî Eğitim"e ayırır. Bu bölümün içinde de ağırlığı "öğretmen, öğretmen hakları ve ona gösterilen saygı" bahsi teşkil eder. Gazi Mustafa Kemal, kişisel davranışları ile de öğretmene saygının en güzel örneklerini verir.

1921 Kongresinde, öğretmenleri "İstikbalimizin kurtarıcıları" olarak nitelendirdikten sonra, onlara "Hissiyatı hörmetkâranemi tezkâr etmek isterim" der.

1926'da, Samsun Ticaret Okulundaki toplantıda Atatürk "Istibdat döneminin baskılarıyla herkesin ağzı kilitlendiği zamanda bile, bizi bugüne yetiştirmeye çalışan hakiki ve fedakâr muallimler ve mürebbiler eksik değildi. Onların bizlere verdiği feyiz elbette esersiz kalmamıştır" dedikten sonra, öğretmenler arasında bulunan Ortaokuldan kendisinin bir hocası için "İstikbal için ilk fikirleri bize vermiştir" demek alicenaplılığını gösterir.

1924'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açış söylevinde "Öğretmenlerin yeni nesli yetiştirmede sarfettikleri fedakârane gayreti" övdükten sonra "vazife başında ekserisine bizzat beyan ettiğimiz takdiratı, huzurunuzda da tekrar ifade etmekle mübahiyim" diye noktalar.

1922'de Bursa'da, İstanbul'dan gelen öğretmenlerle yaptığı konuşma, Türk Millî Eğitim Davasının çeşitli dalları üzerinde ilkeleri içerdiği görülür. Atatürk, bu konuşmasında da "çocuk olup sizlerin öğrencisi olmayı isterdim" diye övgü ile başlar, tüm milletin okutulmasının seferberliğini talep eder ve konuşmasını "Ordularımızın ihraz etiği zafer ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı; hakiki zaferi siz ihraz ve idame edeceksiniz ve behemahal muvaffak olacaksınız. Ben ve sarsılmaz imanla, bütün arkadaşlarım, sizi takip edeceğiz. Ve sizin tesadüf edeceğiniz mevanii kıracağız" diyerek ve onlara cesaret vererek bitirir.

1924'de Ankara'daki Türkiye Öğretmenler Kongresine de gelir. "Muallimler yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr muallim ve mürebbileri, sizler yetiştireceksiniz. Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır" diye pek bilinen görüşlerini "Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle mütenasip bulunacaktır" ve "Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür nesiller ister" sözleriyle tamamlar.

1923'te T. B. M. Meclisi açış söylevinde, şehirlerimizde bir tür "Halk eğitim merkezi"nin kurulmasını ve buralarda, halktan okuma - yazma bilmeyenlerin okutulması ve diğer konularda yetiştirilmesi için öğretmenlere vazife verir. Bir yıl sonra 1924 Meclis nutkunda ise, yine öğretmenden söz ederken "Bu münevver heyetin bulundukları muhitlerde daire-i tedrislerindeki talebeden başka, halk üzerindeki feyyaz tesirlerini büyük memnunlukla yad ederim" diyerek bugünkü deyimiyle "Yaygın eğitim" meselesinin ele alındığının beğenisini ifade eder.

Dönemin bütün zor şartlarına rağmen, Gazi Mustafa Kemal'in 1923'te 15 öğretmen okulunun açılmasını kararlaştırdığını görüyoruz.

İşte bu yılki meclis açış söylevinde şöyle der: "Efendiler mekteplerde tedrisat vazifesini şayan-ı itimat ellere teslimini, evladı memleketin o vazifeyi kendine bir meslek, hem bir mefkûre, addedecek fazıl ve muhterem muallimler tarafından yetiştirilmesini temin için muallimlik, sair serbest ve yüksek meslekler gibi tedricen terakkiye ve her halde temini refaha müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında muallimler cemiyeti beşeriyenin en fedakâr ve muhterem unsurlarıdır. Vatanın fedakâr evlatlarından mürekkep olan muallim ve müderrislerin terfih ve ikdarına ait ihzar edilen kanun layihası yakında Meclis-i Âliye arzedilecektir". İşte bugün Şûra konusu olarak ele aldığımız temel konu hakkındaki esasları daha 1923'lerde vaz etmiştir.

1926 T. B. M. M. açış söylevinde yine "Öğretmenin yetişmesi" konusuna değinir ve dikkate şayan iki konuya ilk kez değinir : Birisi, bugünkü eğitim uzmanları diğeri ise Talim ve Terbiye Kurulu'dur. Der ki; Memleketteki talim ve tedris esaslarını, ilmî ve müstakil bir merkezden sevk ve idare maksadıyle, tasavvur edilen Talim ve Terbiye Dairesi'nin tesis edilmiştir".

Zamanın sınırlılığı nedeniyle, Büyük Atatürk'ün Öğretmen, öğretmenin yetişmesi, öğretmenin hakları ve onun saygınlığı konusunda söylediklerini daha fazla ele alamayacağım. Bu konuya gösterdiği büyük ilgi O'nun 1922'lerde "Maarif Vekili" olmak isteğindeki samimiyetini gösterir.

Millî Eğitimimizde, Atatürk'ün eğitim mevzuları üzerinde tüm ilkeleri hepimize daima rehber olmaktadır. İşte bu nedenle Bakanlığımız O'nu "Başöğretmen Atatürk" olarak da tüm kuşaklardaki Türk Öğretmenlerinin meslek öncüsü, örneği olarak simgelemiş bulunmaktadır.

Muhterem dinleyenlerim;

En kıymetli varlığımız olan çocuklarımızı, ellerine teslim ettiğimiz Türk öğretmenine, Büyük Atatürk gibi bakarsak, Onu Atatürk gibi değerlendirir ve mesuliyetlerini de O'nun gibi çizersek, Atatürk gibi, öğretmenliği yüce bir meslek olarak nitelersek (ki bugün böyle olduğuna inanıyorum), ülkemizin tüm eğitim problemlerinin çözümünü de, beraber getirmiş oluruz.

İşte bu noktaya geldiğimiz zaman; aziz milletimizin canının parçası evladı için "Hocanın vurduğu yerde gül biter" gibi öğretmene verilen en büyük değer ifadesi, felsefesi gerçek manasına ulaşmış olur.

Sayın Millî Eğitim Bakanımızı, açış konuşmaları için davet ederken, iki Şûranın ortaya koyduğu "Türk Millî Eğitimindeki İnkılâpçı Hareket'in muvaffak olacağına olan inancımı, Atatürk'ümüzün "Öğretimde İnkılâp, önce öğretmenin kafasında başlar" özdeyişinde bulduğumu vurgulayarak sözlerimi bitiriyorum. Çünkü ben, eğitim alanındaki uzun yılların tecrübesiyle Atatürk'ün düşüncesindeki "Türk Öğretmeni'nin" yaşadığına ve varlığına inanıyorum.

Yüce Şûra'mıza başarılar dileyerek, saygılarımı tekrar arzediyorum efendim. Teşekkür ederim.

HASAN SAĞLAM (Millî Eğitim Bakanı)

Sayın Devlet Başkanım,

Dört gün sürecek olan XI. Millî Eğitim Şûrası'nın yüksek huzurlarınızla açılmasını tarihi bir olay olarak nitelendiriyorum. Teşriflerinizle Millî Eğitim Camiasını onurlandırdınız. Ülkemizde Millî Eğitimin üstün ve ciddi değerini, belirli sorunlarının çözümü yolundaki gayretlerimizi unutulmaz anlamla vurgulamış ol-

dunuz. Bize güç verdiniz. Şahsım ve Türk Millî Eğitim Camiası adına, en içten şükranlarımı arzederim.

Diğer sayın konuklarımıza ve Şûranın değerli üyelerine hoşgeldiniz der, hepinize en iyi dileklerimle selamlarım.

Geçen yıl toplanan X. Millî Eğitim Şûrası, Atatürk İlkeleri doğrultusunda, Türk Millî Eğitim sistemimizin yapısını, programlarını, yeni sistem içinde öğrenci akışının düzenlenmesini karara bağlamıştır. Ülkemizin durumu ve gerçekleri dikkate alınarak belirli hedeflere ulaşabilmesi için öğretmen unsurunun, yeri ve değeri, bir defa daha, önemle ve dikkatle vurgulanmıştır. Özellikle öğretmen sorununun bütün yönleri ile ele alınıp değerlendirilmesine ait karar alınmıştır.

Bakanlığımız, X. Millî Eğitim Şûrası'nın önerisini gözeterek aldığı kararla; öğretmen unsurunu ele almak, değerlendirmek ve kendi değeri içinde bütünlemek amacıyla, bugün burada toplanan XI. Millî Eğitim Şûrası'nın gündemini, Millî Eğitim Hizmetinde "Öğretmen ve Eğitim Uzmanlarının Durum ve Sorunları" olarak tesbit etmiş ve seçkin üyelerden kurulu bu Şûra'nın gündemine getirmiştir.

Cumhuriyet döneminde öğretmene ve öğretmen yetiştirmeğe değer verilmesi, eğitim bütünlüğünün başlıca hedefi ve kaçınılmaz ilkesi olmuştur. Ülkemizde irfan ordusunun fedakâr kişisi Türk Öğretmeni, kendisine sağlanan imkân ve şartlarında üzerinde, Yüce Atatürk'ün yolunda onurla görev yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir.

Bugün Atatürkçü Türk Öğretmeni, 12 Eylül öncesi, Millî Eğitimimizin her yandan aldığı ağır yaraları tedavi etmek için bitinçle ve anlayışla çalışmaktadır.

Bugün ülkemizin en uzak köşelerinde kendisinin de yetiştiği irfan yuvalarımızda, üstlendiği hassas ve ciddi görevini yürütmektedir. Aitmış yıldan beri katettiğimiz mesafede uygar düzeyimizin mimarları, en başta öğretmenlerimiz olmuştur. Bu şûrada alınacak yeni karar ve uygulamalarla, ülkemizde her yönden yerini hakkı ile bulacak öğretmenlerimizin, dün olduğu gibi, gelecekte de, Atatürk milliyetçiliği etrafında toplanarak görev ve sorumluluğunu içtenlikle sürdüreceğine inanıyorum. Çünkü, Türk Öğretmeni her dönemde izinde olmaktan onur duyduğu ve doğru yolunu bulduğu Başöğretmeni Yüce Atatürk'ün şu sözlerini asla unutamaz; Ülke çapında Milletine olan sorumluluğunu inkâr edemez. "Milletleri kurtaranlar, yalnız ve ancak öğretmenlerdir". Diğer bir sözünde "Yeni nesil en büyük Cumhuriyetcilik dersini öğretmenler topluluğundan alacaktır". Ve ayrıca "Öğretmenlerden Yoksun bir millet, henüz Millet adını almak yeteneğini kazanmamıştır. Diyen Atatürk ülkemizde öğretmenin yerini ve hedefini belirlemiştir. Dünyada hangi liderdir ki öğretmene bu kadar güvenmiş, inanmış ve ülkenin kaderini onlara teslim etmiştir.

İşte, bu nedenledir ki, XI. Millî Eğitim Şûrası'nda öğretmen ve eğitim uzmanları konusu, bu dönemde ayrı ve anlamlı şekilde ele alınması istenmiştir. Konu, Millî Eğitimin her öğretim kademesindeki öğretmen ve uzmanları onların yetiştirme, öğrenim, ekonomik ve sosyal durum ve sorunlarını kapsamaktadır. Eğitim ve öğretim sisteminin başarıya ulaşması, temelde onu işletecek öğretmenlerin yetiştirilmesine bağlı olduğuna inanmıyan artık ülkemizde yetkili ve yetkisiz hiçbir kimsenin kalmadığını şükranla belirtmem lazımdır.

Sayın Devlet Başkanım,

Bugün çalışmalarına başlayan XI. Millî Eğitim Şûrası'nda konuya eğitim sistemimizi Atatürkçü bir görüşle, yeniden düzenlemeyi öngören X. Millî Eğitim Şûrası'nın esasları temel olmuştur. Böylece XI. Millî Eğitim Şûrası'nda, Türk Öğretmeninin ve eğitim uzmanının niteliklerini Atatürk İnkılâpları ve ilkeleri doğrultusunda belirleme ve bu konuda çeşitli sorunlara çözümler arama, kararlara ulaşma ve uygulamalara temel esaslar getirme asıl amaç olmuştur.

Bu maksatla, bir temel doküman hazırlanmış ve daha önce bütün üyelerin görüş ve incelemelerine sunulmuştur.

Bu dokümanda;

— Türk Millî Eğitiminin, yüksek eğitimin ve öğretmen eğitiminin; amaçları ve temel ilkeleri belirlenmiştir.

Cumhuriyetten önceki dönemde öğretmen eğitimi, cumhuriyet döneminde öğretmen eğitimiyle ilgili politika, eğilim, amaç ve ilkeler, öğretmen yetiştiren kurumların gelişimi ve bugünkü durumları, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri ile çeşitli ülkelerde öğretmen yetiştirme modelleri incelenmiştir. Mevcut öğretmen yetiştirme sistemimiz, X. Millî Eğitim Şûrası'nda kabul edilen yeni Türk Millî Eğitim Sistemi açısından değerlendirilmiş, öğretmen yetiştirmeye ilişkin mevcut sorunlara değinilmiş ve kabul edilen yeni sistemin gerekli kıldığı öğretmenliğin hizmetöncesi eğitim modeli geliştirilmiş, modelin başarı koşulları tartışılmış ve uygulama için önerilerde bulunulmuştur.

— Türk Millî Eğitim sisteminde, öğretmen dışında eleman yetiştirilmesi gereken alanlar tesbit edilmiş ve bu alanlara uzmanlık düzeyinde elemanlar yetiştirilmesi gerektiği düşünülerek, bunların eğitimi için modeller önerilmiştir.

— Millî Eğitim Bakanlığı'nda hizmetiçi eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuş, hizmetiçi eğitim kavram ve hizmetiçi türleri belirtilmiş, Millî Eğitim Bakanlığı'nda hizmetiçi eğitimin amaçları, fonksiyonları saptanmış, bunlarla ilgili bir teşkilât yapısı önerilmiş ve uygulama ilkeleri verilmiştir.

— Öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

— Ayrıca belli bir yönteme göre belirlenen ve örnek olarak alınan 22 İl'in ilçelerinde ve köylerinde, her derece ve türdeki okulların öğretmen, yönetici, rehber ve uzmanlarına anketler uygulanmıştır. Anketler ve öğretmenlerin sorunlarına ilişkin 67 il raporları değerlendirilerek sonuçları şûra ek dokümanı olarak Sayın üyelerin incelemesine sunulmuş bulunmaktadır.

Sayın Devlet Başkanım,

XI. Millî Eğitim Şûrası'na ilişkin bütün ön hazırlık ve çalışmalar Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilâtı ile üniversitelerimizin işbirliği ile yapılmıştır. Çalışmalarımızda öğretmen ve uzman yetiştiren bütün diğer kurumlarla, bunları istihdam eden Bakanlığımız arasında organik bir bağ kurulması gerektiği kabul edilmiştir.

Millî Eğitimde görev alacak öğretmen ve eğitim uzmanlarının yetiştirilmeleri ve seçilmeleri konusunda bütün ilgili eğitim kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapılması konusu kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu görüşünde birleşilmiştir.

Böylece, diğer Millî Eğitim sorunları ile birlikte, Türkiye'mizin ana sorunu olan öğretmen ve uzman konusunun her yönü ile Devletimize mal olması suretiyle, geleceğimizin güçlü Türkiye'sini huzur, güven ve refah içinde kurmamıza en büyük dayanak olacaktır, diye değerlendiriyorum.

Hiç şüphe yok ki, XI. Millî Eğitim Şûrası'na ait sorun ülkemizin geleceği ile öğretmeni hedef almakla beraber, en az ona teslim ettiğimiz çocuklarımız ve gençlerimizle ve dolayısıyla bütün toplumumuzla direkt ilgilidir. Bu bakımdan konu çok derin, geniş ve hassastır. Alınacak önlemleri ise ciddi, anlamlı ve kaçınılmazdır.

Sayın Devlet Başkanım,

Bu anlayış ve çalışmalar sonucu üyelere sunulan dokümanların ana hatlarını, hedeflerini ve ilkelerini ve millî eğitimin genel görünüşünü belirlemiş bulunuyorum. Bu Millî Eğitim Şûrasında alınacak kararlar, halen Millî Eğitim Bakanlığı'nda 55.000'i aşkın eğitim kurumlarında görev yapan 383.447'si öğretmen olmak üzere 448.014 personeli hedef gütmektedir. Bu durum ülkemizde Millî Eğitimin ülke çapında yüce varlığını, diğer değerler yanında, ortaya koymaya yeter olduğunu sanıyorum. Çalışmalarımızın değerli görüş ve olumlu önerilerle yararlı sonuçlara bağlanacağına inanıyorum. Dokümanların hazırlanmasında; Ankara Hacettepe ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerine mensup değerli bilim adamlarımızın, Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilâtında görevli personelimizin büyük gayret ve çalışmaları olmuştur. Yüksek huzurlarınızda, müsaadelerinizle kendilerine teşekkür etmek isterim.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın konu ve gündemi çerçevesinde yapılacak olan yoğun ve değerli çalışmaların başarılı olmasını Millî Eğitimimize ve ülkemize en

iyi sonuçlar hazırlamasını dilerim. Sayın Devlet Başkanıma, Sayın Millî Güvenlik Konseyi Üyelerine bize onur bahşeden, güç veren ve Millî Eğitim Sorununa çok yakın ve içtenlikle, özenle eğilmelerine olan şükranlarımı ve saygılarımı arzederim.

Sayın Devlet Başkanım arzu buyururlarsa konuşmaları, tensip ve takdirlerine maruzdur, arzederim.

DEVLET BAŞKANI SAYIN KENAN EVREN:

Hepimizin yetişmesinde büyük katkıları olan değerli öğretmenler ve sayın konuklar!

Geçen sene yapılan X. Millî Eğitim Şûrası'na elimde olmayan sebeplerle ben ve Millî Güvenlik Konseyi üyesi arkadaşlarım katılamadığımızdan dolayı çok üzgündük. Ama bu sene XI. Millî Eğitim Şûrası'na katılmakla bu üzüntümüzü biraz olsun hafifletmiş olduk. Gerek ben, gerek arkadaşlarım sizlerin aranızda bulunmaktan büyük bir sevinç ve mutluluk duymaktayız; evvela bunu ifade etmek isterim.

Değerli Öğretmenler! Bu Eğitim Şûrası'nda öğretmenin ve eğitim uzmanının problemlerine çözüm yolları aranması hakkındaki konunun getirilmiş olması hakikaten çok iyi seçilmiş bir konudur. Zira bir yerde de işaret ettiğim gibi, çalışan kim olursa olsun, rahat ve huzur içerisinde çalışamıyorsa o kişiden, özellikle o öğretmenden verimli bir iş beklenemez, mümkün değildir. Hele en ücra köylere kadar giden öğretmenlerin problemlerini bu ücra köylerde gideremeyişsek, genç bir bayan veya genç bir erkek öğretmen orada kendini yapayalnız hissediyorsa, elinden tutanı yoksa, başını sokacak bir evi bulunmuyorsa, köy odasında kalıyorsa, bu öğretmenden vazife beklememizde mümkün değildir.

İşte uzun seneler öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının bu konularına gerekli şekilde eğinilmemiş veya eğinilmiş de çare bulunamamış olmasından dolayıdır ki bundan çok ustalıkla istifade etmesini bilenler o kıymetli öğretmenlerimize yanaşmışlar ve hepimizin bildiği gibi bir kısım öğretmenlerimizi, ama çok şükür ki azınlıkta olan bir kısım öğretmenlerimizi Atatürk'ün yolundan saptırabilmişlerdir, Aynı noktalara bir daha gelmemiz için bu değerli öğretmen kitlesine problemlerine eğilmemiz ve bunları biran evvel halletmemiz gerektiği kanısındayım. Elbette senelerin biriktirdiği problemlerin kısa bir sürede çözülmesi de mümkün değildir. Ancak buna başlanılmış olması ve bu şûrada bu konulara değinilmek suretiyle hal çarelerinin gösterilmiş olması da büyük bir adım olarak nitelendirilebilir. Biz yönetim olarak, hükümetle beraber bu değerli öğretmenlerimizin problemlerinin halledilmesi için ne mümkünse yapmaya hazırız.

Bu vesile ile sizlere bir nokta hakkında da düşündüklerimizi belirtmek istiyorum. Ana kucağında yetişen çocuk muayyen bir yaşa geldikten sonra sizlerin sorumluluklarınıza tevdi edilmektedir.

Öğretmenin değerini sizlere anlatacak değilim. Çünkü bunun değerini ve Atatürk'ün ilkelerini biz sizlerden öğrendik. Sizin gibi öğretmenlerden öğrendik. O halde, sizlere teslim edilen bu yavruları, ana kucağından gelen bu yavruları siz nasıl yoğurursanız o şekilde hayata atılacaktır. Bu bakımdan sizlere düşen görev çok ulvîdir, çok kutsîdir. Bu görev sorumluluğunun içerisinde olarak bize bugünleri gösteren Atatürk'ün yolunda olarak bu yavruları yetiştirmenizi bilhassa rica ediyorum.

12 Eylül'den evvel öğretmenle öğrenci elele vererek okulun içerisinde pankart yazmışlar, bomba imal etmişler, sokaklara beraber gitmişler, beraber slogan asmışlardır; bunları da unutmadık. Ama bu gibi davranış içerisinde bulunanlar çok şükür ki aranızdan temizlenmiştir. 12 Eylül'den sonra gezdiğimiz bütün yerlerde müşahede ettiğimiz o dur ki, değerli öğretmenlerimiz her zaman olduğu gibi yine Atatürk'ün izindedirler. Böyle olacaklarından hiç şüphemiz yoktur.

Sizlere şahsımın ve Konsey üyesi arkadaşlarımın en iyi dileklerini sunuyorum ve bu Millî Eğitim Şûrası'nda çok değerli kararlar alacağınıza inanıyorum. Ancak bu alınan kararların kâğıt üzerinde kalmamasını, buradan çok iyi sözler söylenip zabıtlara geçirilmesi ile yetinilmemesini bunların hassasiyetle takip edilerek neticelendirilmesini de istiyoruz. (Alkışlar...)

Evet, teşekkür ederim. (Alkışlar...)

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN : XI. Millî Eğitim Şûrası'nın değerli üyeleri, Şûra'mız 1261 sayılı kanuna göre toplanmış ve çalışmalarına devam etmektedir. Sayın Devlet Başkanımızın teşrifleri ve verdiği direktifler ve ışığı içerisinde Millî Eğitim Şûramızın bu toplantısının genelde olan X. Millî Eğitim Şûrası'na dayalı temel unsurları dikkate alarak başarılı sonuçlara ulaşabileceği ümidi ile tekrar toplantıyı, aradan sonra açıyorum.

Gündemimizde belirlenen ve yine Şûra Kanunun 5. maddesi gereğince divanın teşekkülüne geçiyoruz. Divanın teşekkülünde 5. madde gereğince iki başkan vekili seçilecektir. Sekreterler için ayrıca bir seçime gerek yok. Tespit edilen şekilde sizlere ismini duyurmak ve sunmakla iktifa edeceğim.

Efendim, iki başkan vekili için bir önerge var. Yüksek huzurlarınızda bunu aynen okuyorum.

XI. Millî Eğitim Şûrası Divan Başkanlığına,

8 Haziran 1982 gün ve öneri numara 1 olarak XI. Millî Eğitim Şûrası Başkanlık divanında Ordinaryus Profesör Dr. Fahrettin Kerim Gökay ile Profesör Dr. İhsan Doğramacı'nın başkan vekilleri olarak görev yapmalarını arzederiz.

Talim Terbiye Başkanı Burhan Göksel,

Talim Terbiye Kurulu Üyesi ve Şûra Genel Sekreteri Cemil Cahit Güneş.

Önce Sayın Fahrettin Kerim Gökay hocamız için reylerinize müracaat edeceğim.

Kabul edenler, etmeyenler?

Kabul edilmiştir, kendisini yürekten kutluyorum.

Buyursunlar efendim lütfen. (Alkışlar....) Birinci başkan vekili olarak seçilmişlerdir efendim, teşrif etmelerini rica ediyorum. (Alkışlar...)

Efendim, ikinci başkan vekili olarak Sayın İhsan Doğramacı'yı reylerinize müracaat ediyorum.

Kabul edenler, etmeyenler?

Kabul edilmiştir. Kendisini yürekten kutluyorum. Buyursunlar efendim lütfen. (Alkışlar...) Divanın teşekkülünü böylece sağlamış oluyoruz. Ayrıca sekreterleri de sizlere takdim edeceğim. Tabiî buyursunlar efendim.

FAHRETTİN KERİM GÖKAY : Millî Eğitim Şûrası'nın Muhterem başkanı ve muhterem üyeleri, I. Eğitim Şûrasından itibaren toplantılara katılmış bir üye arkadaşınız olarak, bugün beni ve kıymetli arkadaşım Prof. Doğramacı'yı divana seçmek suretiyle gösterdiğiniz büyük iltifata candan teşekkürler ederim.

Üç konuşmacı bugünkü açılış konuşmalarında geçen Şûramızın almış olduğu kararlar üzerinde çok takdirkâr sözler dinledik. Geçen sene de beraberdik. Yine burada sizin teveccühünüzle çalışmıştık. Aynı teveccühün bu yıl için de olacağına emin olarak ve sizden yardım göreceğimize de yüzde yüz emin olarak vazifeye başlıyorum. Teşekkür ederim. Hepinize arkadaşımla beraber teşekkürlerimizi, hürmetlerimizi sunarak vazifeye başladığımızı arzediyorum, efendim. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederiz efendim.

Efendim böylece başkanlık divanının iki Sayın ve çok değerli başkanvekilleri teşrif etmekle gerçekten divan geçen yıl olduğu gibi güçlenmiştir ve başarılı sonuçlar yönünde görüşmelerin bizim belirlenen ilkelerimiz yönünde devam edebileceği ümidi ile gene kendilerine üstün başarı diliyorum. XI. Millî Eğitim Şûrası'nın yüce toplantısının başarılı olması dileğimi sunuyor ve tekrar saygılarımı ifade ediyorum.

Bu arada efendim, bizim divanın diğer sekreterya bölümü için de tesbit edilmiş olan arkadaşlarımızı sizlerin bilgisine sunuyorum.

XI. Millî Eğitim Şûrası Başkanlık Divanı Sekreteryası : Ömer Ünal, Talim Terbiye Başkanlığı Eğitim Dairesi Başkanı. Özcan Öztürk, Talim Terbiye Başkanlığı Program Şubesi Müdürü. Füsun Köksal, Talim Terbiye Başkanlığı Fen Projesi Şube Müdürü.

Hepinizi yürekten kutluyorum, buyursunlar efendim.

Efendim gündem gereği olarak böylece divan oluşturulduktan sonra onun ikinci kısmına geçiyorum. Komisyonlarda görev alacakların seçimi meselesi. Sayın Üyeler daha önce yapılan çalışmalar sonucu şimdi üyelerin tesbit edilen şekliyle aynı listeyi komisyonla ilgili listeleri sizlere okutturacağım. Bu listelerde eğer burada bulunanlar ki tabiatıyla bulunmayanları tesbit etmek yönüyle, bulunanlar evet veya burada diye lütfederlerse işaretlenecek ve komisyonlar ona göre teşekkül edecek, ve belki de teşrif edememiş sayın üyeler varsa yerine başkalarını seçme durumunda kalacağız. Bu bakımdan şimdi Şûra Genel Sekreteri Cemil Cahit Güneş sizlere bunu aynı şekilde okuyacak, buyurun efendim.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ: XI. Millî Eğitim Şûrası Divan Başkanlığına,

Öğretmen eğitiminden Millî Eğitim Bakxaanlığı ve Yüksek Öğretim Arasındaki ilişkiler Komisyonunun aşağıdaki adları ve görevleri yazılı üyelerden oluşmasını arzederiz.

Talim Terbiye Başkanı	**Sn. Burhan GÖKSEL**
Talim Terbiye Kurulu Üyesi ve Şûra Genel Sekreteri	**Sn. Cemil Cahit GÜNEŞ**
Komisyon Başkanlığına	**Prof. Dr. Cem'i DEMİROĞLU**
Başkan Yardımcılığına	**Prof. Dr. Mithat ÖZSAN**

BAŞKAN: Yalnız burada, evet tamam diye cevap almamız lâzım.

Ona göre (eksi) veya (artı) işareti vereceğiz. Evet yoksa o kişi, Sayın Doğramacı buyuruyorlar; yok diyorlar. İsmini tesbit ediniz ki yerine başkasını seçelim.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ: Sayın Demiroğlu yoklar değil mi efendim.

BAŞKAN: Okuyun, cevap bekleyin.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ: Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu, İstanbul Üniversitesi Rektörü.

BAŞKAN: Tamam yoklar, eksi koyun.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ: Başkan yardımcılığına Prof. Mithat Özsan Çukurova Üniversitesi Rektörü, evet, var mı? Efendim.

BAŞKAN: Yalnız, Komisyonların aynen isimlerini okuyacağız. Seçimleri komisyonlar kendi içinde başkan ya da başkan vekilliğini seçme durumunda kalabileceklerdir. Aynen, siz, listeden isim okuyunuz.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Başüstüne efendim.

Sabahattin Şahin, Yüksek öğretim daire başkanı,

BAŞKAN : Yalnız, isim okuyunuz.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Burdalar mı? Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu.

BAŞKAN : Evet.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Prof. Dr. Cemal Nadi Aytuğ.

BAŞKAN : Buradalar mı efendim?

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Yok.

BAŞKAN : Yoklar.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Prof. Dr. Askerî Baran. Burdalar mı efendim?

BAŞKAN : Ben de göremiyorum. Evet...

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Prof. Dr. Ali Gürçay. Burdalar mı efendim? Prof. Dr. İlhan Kayan, Prof. Dr. Yaşar Yücel, Prof. Dr. M. Kürkçüoğlu, burdalar mı? Prof. Dr. Orhan Oğuz (Burada) Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı yoklar mı efendim? Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen. Burdalar mı efendim? Prof. Dr. Altan Günalp. Burdalar mı efendim? Ahmet Cengiz Ağın, Cevat Dursunoğlu, Ömer Çam, Mustafa Ulusoy.

Sayın Bakanım beş te yedek var.

Efendim yedek üyeler, aynı komisyonda. Prof. Dr. Cemal Yıldırım. Burdalar mı efendim? Doç. Dr. Halûk Yavuzer, Ali Doğan, Burdalar mı? Ahmet Hamdi Özer, M. Halil Ozansoy.

Sayın Bakanım, bu komisyondan bir.....

BAŞKAN : Onları sonra yerine koyabilirsiniz. Lütfen hemen ikincisine geçiniz, bırakın o listeyi, diğer komisyonlara, diğer komisyon listelerine geçin.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : İkinci Komisyon; Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler Komisyonu :

Prof. Dr. Kemal Kafalı, Prof. Dr. Hurşit Ertuğrul, Fahri Zorlu, Prof. Dr. Turhan Oğuzhan, Burdalar mı efendim? Doç. Dr. Leyla Özyürek. Burdalar mı efendim? Burdalar. Doç. Dr. Kemal Güçlüol, burdalar. Doç.' Dr. Necibe Çakıroğlu, Dr. Ferhan Oğuzkan, burdalar mı? Burdalar. Şefik Sergen, Dr. Nihal Arkayın burdalar mı efendim? Evet burdalar. Aysel Enünlü. Evet burdalar, Ömer Tamer. Evet burdalar. Günay Korun. Burdalar. Bahattin Türkaslan, Mahmut Yılmaz, Yılmaz Özdemir, Süleyman Kıvrak, İkram Kocaaslan. Bu komisyonun yedeklerini okuyorum : Dr. Gülten Ülgen, Yusuf Yıldız... Mustafa Uzunpostalcı, Güner Uygur Budak, Vahit Yılmaz.

Üçüncü Komisyon : Eğitim Uzmanlarının Eğitimi Komisyonu :

Prof. Dr. Türkan Akyol, Prof. Dr. Mehmet Kıcıman, Dr. Sezer Sacır, Prof. Dr. Özgönül Aksoy, Prof. Dr. Turan Örnek, Prof. Dr. Hüsnü Arıcı, Prof. Dr. Kemal Aytaç, Doç. Dr. İbrahim Ethem Başaran, Doç. Dr. Ayla Oktay, Burdalar mı? Doç. Dr. Beyza Bilgin, Doç. Dr. Mahmut Adem, Doç. Dr. Necla Öner, Dr. Fevzi Öz, T. Kenan Özkan, H. Saim Yumuşak, Hasan Duman, M. Salim Akagündüz, Nazmi Akyol, Ayşe Sönmez.

Yedek Üyeler : Doç. Dr. Galip Karagözoğlu, Nurettin Yardımcı, Tanju Özoral, Naim Bayraktar, Ülkü Bilgen.

Dördüncü Komisyon : Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Komisyonu :

Prof. Dr. Nihat Balkır, Prof. Dr. İbrahim Karaca, Ömer Okutan, Doç. Dr. Ali Doğan Arseven, Doç. Dr. Ahmet Arslan, Doç. Dr. Haydar Taymaz, Dr. Barbaros Güncer, Mukaddes Elçin, İsmail Bakış, Mustafa Uçkan, Kâzım Özarslan, Doç. Dr. İlhan Sezgin, Yıldız Zehra Gülgen, Mustafa Eski, Hasan Keziban, Zeki Yılmaz, Naim Durmaz, Behçet Esen, Necdet Doğanata.

Yedek Üyeler : Doğan Ergüder, Nihal Bolkol, Akın Özünal, Hüsnü Ölçeler, Ayşe Demirkıran.

Son Komisyon : Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri Komisyonu :

Prof. Dr. Semih Tezcan, Prof. Dr. Süleyman Sağlam, Bedii Erdem, Doç. Dr. Nurettin Fidan, Doç. Dr. Sudi Bülbül, Emin Sağlamer, Ayhan Doğan, Kemal Türen, Turgut Akan, Sefer Sinmez, M. Fazıl Baş, Şener Bıçakçı, Naci Kahraman, Fazlı Kınal, Ferihan Gürsoy, Toroslu Belen, A. Nejla Kulçak, Durdu Coşkun.

Yedek Üyeler : Halim Kara, Arif Çetin, Hasan Halil Cavcar, Şerafettin Subaşı, Mustafa Kalkan, Vahit Başar. Arzederim efendim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Güneş. Efendim şimdi, burada bulunmayan üyeler yerine yedeklerden, yine dolmazsa diğer sayın üyelerden komisyonlara seçimler yapılarak komisyonlar tam teşekkül eder, zamanı gelince çalışmaya başlayacak, bilgilerinize sunarım. Şimdi Şûra çalışmaları hakkında Sayın Güneş bazı bilgiler arzedecek. Buyrun efendim.

CEMİL CAHİT GÜNEŞ : Sayın Başkan, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın Sayın Üyeleri :

Öğretmen ve Eğitim Uzmanlarının durum ve sorunlarını incelemek üzere toplanmış bulunan XI. Millî Eğitim Şûrası'nın Genel Sekreteri olarak hoşgeldiniz der, saygılar sunarım.

Bu Şûra'nın önhazırlık çalışmaları ile dört gün sürecek faaliyetleri hakkında özet bilgi sunacağım.

XI. Millî Eğitim Şûrası ön hazırlık çalışmalarını yürütmek üzere, sayın bakanımızın onayı ile 7 Kasım 1981 günü Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi sayın Prof. Dr. Fatma Varış, Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi. Sayın Doç. Dr. Nurettin Fidan, Ortadoğu Teknik Üniversitesi öğretim üyesi sayın Doç. Dr. Kemal Güçlüol ile Millî Eğitim Yüksek Danışma Kurulu Üyesi öğretmen Alb. Sayın Erdoğan Turhan, Talim Terbiye Kurulu Üyesi Sayın Ahmet Hamdi Özel, Şûra genel Sekreterinden oluşan bir koordinasyon kurulu kurulmuştur. Koordinasyon Kurulu XI. Millî Eğitim Şûrası hazırlık çalışmalarında gözönünde tutulacak ilkeleri, Şûra'ya tavsiye edilecek konuları, çalışma yöntemi ve çalışma komisyonu üyelerini saptayarak çalışmalarını bir takvime bağlamıştır.

Çalışma Komisyonları; Üniversiteler, Talim ve Terbiye Kurulu, Eğitim ve Öğretim Daireleri, Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumları üyelerinden oluşturulmuştur. Komisyon çalışmalarına yardımcı olmak, ve ışık tutması yönünden, bakanlığımız meslek ve taşra teşkilâtının görüşleri alınmıştır. Ayrıca, öğretmen ve eğitim uzmanlarının sorunlarını belirlemek ve eğilimlerini saptamak amacıyla, uygulanan anketler de değerlendirilerek, sonuç rapor haline getirilmiştir.

Bugün toplanan XI. Millî Eğitim Şûrası'nda, öğretmen eğitiminin gelişimi, öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunları ve öneriler, eğitim uzmanlarının eğitimi, öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi, öğretmen ve eğitim uzmanlarının sorunlarının çözümü önerilerini kapsayan konular incelenerek tartışılmak ve bir karara varılmak üzere çalışma komisyonlarının sayın başkanları tarafından görüşlerinize sunulacaktır. Bu çalışmalara ışık tutması ve yararlı olması için öğretmen ve uzmanların sorunlarını belirlemek ve eğilimlerini saptamak amacıyla uygulanan anketler, bilgi işlem merkezinde değerlendirilmiş ve sonuç rapor haline getirilmiştir.

XI. Millî Eğitim Şûrası toplantı programına göre dört gün sürecek çalışmaların, birinci, ikinci ve dördüncü günleri genel kurul toplantılarına; üçüncü günü ise, komisyon çalışmalarına ayrılmıştır. Sunduğumuz programda çalışma günü, saati ve konular detaylı olarak belirtilmiştir.

Çalışmalar süresince gerekli hizmetleri yerine getirmek amacıyla görevliler belirlenmiş, salon giriş kısmında sağlık hizmetlerini yürütmek üzere bir ekip ile, Ankara dışından teşrif eden üyelerin yolluklarını alabilmeleri için bir büro kurulmuştur. Ayrıca, sayın üyeler sayın basın mensuplarının kullanabilecekleri bir genel ve santrala bağlı üç tane telefon bulunmaktadır.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler, Şûra Genel sekreteri ve Genel sekreterlik mensubu arkadaşlarımla birlikte, şûra ön hazırlık çalışmaları ve toplantı süresince sayın üyelere hizmet vermekten kıvançlıyız. Saygılar sunarım. Alkışlar....

BAŞKAN : Teşekkür ederim, sayın Güneş. Efendim gündemin bu öğleye kadar olan kısmı bitmiş oluyor. Saat. 13.30'da burada bulunmak üzere yemek için ara veriyorum, teşekkür ederim.

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN : XI. Millî Eğitim Şûrası'nın ilk günü ikinci oturumunu benim saatim tam 13.30. Açıyorum.

Efendim, önce bu toplantı için gelen birkaç telgraf var. Bunları yüce kurula sunmak için okutuyorum.

Buyurunuz, okuyunuz efendim.

SUNUCU : **Sayın Hasan SAĞLAM,**
Millî Eğitim Bakanı.
Ankara

XI. Millî Eğitim Şûrası'na davetiniz için teşekkür ederim. Şûra toplantısının öğretmenlerimizin ve eğitim uzmanlarımızın sorunlarının çözümlenmesinde yararlı olacağına inanıyor, başarılar temenni ediyorum. Millî Eğitim Bakanlığı mensuplarına ve davetlilere en iyi dileklerimi sunuyorum.

Bülend ULUSU
BAŞBAKAN

Sayın Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı
Ankara

XI. Millî Eğitim Şûrası toplantısına nazik davetiniz için teşekkür ederim. Doğu Karadeniz gezisi dolayısıyla üzülerek katılamıyorum. Şûra'nın Türk Millî Eğitimine ve Ulus'umuza yararlı kararlar alacağı inancıyla şahsınızda Şûra'ya katılanlara selâm ve saygılar sunuyorum.

Münir GÜNEY
Köyişleri ve Kop. ler Bak.

Sayın Hasan Sağlam
Millî Eğitim Bakanı
Ankara

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın açılışına nazik davetiniz için teşekkür ederim. Şûranın Millî Eğitimimiz için hayırlı sonuçlar ortaya koyması temennisiyle başarılar diler. Saygılar sunarım.

Necdet ÜRUĞ
Org. Millî Güvenlik
Konseyi Genel Sekreteri

BAŞKAN : Efendim, şimdi gündemdeki maddelere geçiyoruz. Teşekkür ederim. Önce, yarım saat süreyle Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan "Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi" raporunun sunulması. Sayın Haydar Taymaz, buyursunlar efendim.

HAYDAR TAYMAZ : Sayın Millî Eğitim Bakanımız, Şûra Başkanlık Divanı ve Sayın Üyeleri..

BAŞKAN : Hatalı işlem oldu. Sayın Ferhan Oğuzkan. Buyursunlar.

Dr. FERHAN OĞUZKAN : Bana ayrılan süre içinde ülkemizde öğretmen eğitimini tarihi gelişimini özetlemeye çalışacağım.

Cumhuriyetten önce, duruma bir bakarsak şu görünümle karşılaşıyoruz. İstanbul'da 1848 yılında açılan öğretmen okulunun Darül muallimin ile Rüştiye'yi başlangıç noktası olarak alırsak. Bizde öğretmenlik meslek ve eğitiminin 150 yıla yaklaşan bir geçmişi bulunduğunu söyleyebiliriz.

Bu öğretmen okulunun ardından uzun zaman aralıklarıyla birkaç okul daha kurulmuş, açılmış, ilk ve orta dereceli okul öğretmenlerinin yetiştirilmesi için belirli ölçüler konulmaya çalışılmıştır.

İkinci Meşrutiyetten sonra, İstanbul dışında, bazı büyük şehirlerde de öğretmen okulları açılmaya başlanmıştır. Yine de dönemde öğretmen eğitimi ile ilgili yeni düşünce ve hedefler tartışma konusu yapılmış, İstanbul'daki öğretmen okullarında sınırlı da olsa, birtakım yeni deneme ve uygulamalara yer verilmiş; bu deneyimin, Cumhuriyetin ilk yıllarında görev alan eğitimciler için belirli yönleriyle bir dereceye kadar yararlı olduğu ileri sürülebilir. Ancak, ne İstanbul ne de taşradaki öğretmen okulları ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılayacak durumda değillerdi. Nitekim, yeni bir Türk Devleti kurulduğu bir sırada Ulusal sınırlarımız içinde yirmi İlköğretmen okulu bulunuyordu. Bunların da öğretim kadroları ve fiziki şartları çok yetersizdi.

Ortaöğretim öğretmeni yetiştiren kaynakların sayısı ise, İstanbul Darülfünün-u ve İstanbul Muallim Mektebi olmak üzere sadece iki tane. Yurdumuzda öğretmen eğitimine gereken önem Cumhuriyet döneminde verilmiş ve bu alanda dikkate değer gelişmeler ve Cumhuriyet Döneminin yarattığı uygun ortamda gerçekleşmiştir. Bu gelişmeleri birbirinden farklı beş ayrı zaman dilimi içinde inceliyelim.

1923 - 1938 yılları arasında hükümetleri sürekli olarak uğraştıran bazı sorunlarından biri, öğretmen açığı olmuştur.

1926 yılında, zamanın Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin T. B. M. M. de yaptığı bir konuşmada : İlköğretimde öğretmen açığının çok büyük olduğuna değiniyor. On yılda 30.000 öğretmen yetiştirilmesi gerektiğini söylüyor.

1934'de zamanın Başbakanı İsmet İNÖNÜ, bir konuşmasında; yine ilköğretim çağındaki çocukların 1/3'üne eğitim imkânının sağlanabildiğini söylüyor. Bu konuda en büyük güçlüğün yeteri kadar öğretmen bulunmayışında toplandığını söylüyordu. Bu durumun, sorumluları bazı gerçekçi çözüm yolları aramaya zorladığını görüyoruz.

1927'de Denizli ve Kayseride açılan iki köy Muallim Mektebinin ve yine on yıl sonra 1937'de biri Mahmudiye'de öbürü Kazılçullu'da açılan iki eğitmen kursunu özellikle köy okulları öğretmen ihtiyacını karşılamak için sürdürülen çözüm arama çabalarının bir canlı örneği olarak değerlendirmek gerekir. Bu, ilk dönemde ve bu konuda daha sonraki yıllarda yapılacak köklü atılımların temelinde de oluşturmuştur.

Bu gelişmelere ek olarak, mesleğe giriş şartlarına esneklik verilmesi, Muallim muavinliğinin yaygınlaştırılması ve benzeri başka önlemler alınması yoluyla, öğretmen açıkları bir dereceye kadar kapatılabilmiştir.

Öğretmen ihtiyacını giderici bu önlemler alınırken ilk öğretmen okullarının geliştirilmesi ihmal edilmemiştir. Öğrenim süreleri 1924 de beş yıla çıkarılan bu okullar, 1932, 1933 öğretim yılları arasında altı yıla çıkarılmış, programları da genel kültür ve meslek dersleri bakımından takviye edilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, ortaöğretim öğretmeni yetiştiren tek meslek okulu "İstanbul Yüksek Muallim Mektebi" idi. Bu okulu bitirenler çoğunlukla muallim mekteplerine atanırlardı.

Sayıca artırılan ortaokullara öğretmen yetiştiren ayrı bir kaynak yaratmak zorunluluğu ortada idi. Bu durum karşısında 1923 yılında biri erkekler, öbürü kızlar için iki ortaokul öğretmen okulu açılması kararlaştırıldı. Bu kararın bir sonucu olarak, 1926 - 1927 öğretim yılında Konya'da bir orta Muallim Mektebi açıldı. Yalnız, Türkçe bölümü olan bu okul, bir yıl sonra Ankara'ya nakledildi.

1929 - 1930 yıllarında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü adını aldı. Her yıl yeni bölümler eklenerek kısa sürede gelişti. Öğretmen eğitiminde önemli rol oynayan bir kurum haline geldi. Ne var ki, tek bir okulla, ortaokulların ve kısmen liselerin tüm öğretmen ihtiyacını karşılamak mümkün değildi. Millî Eğitim Bakanlığı bu dönemde, ortaokul öğretmen açığını da aldığı birtakım ivedi önlemlerle kapamak zorunda kalmıştır. İlkokul öğretmenlerinin üç ayrı yıllık kurslardan sonra ortaokul öğretmenliğine geçirilmeleri 1936 yılından başlıyarak alınan çeşitli önlemlere bir örnek olarak gösterilebilir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında bir başka sorun, sanat okullarında meslek ve atelye derslerini okutacak öğretmenlere duyulan büyük bir ihtiyaçtır. Değerli öğretmenlerin bir çoğu öğretmenlik yapmak üzere eğitilmiş değillerdi. Bu soruna köklü bir çözüm getirmek için her ikisi de Ankara'da; biri 1934, 1935 öbürü; 1937 - 1938 öğretim yılında kız ve erkek muallim mektebi açıldı. Bu okullar her yıl biraz daha gelişerek tüm meslek ve atelye dersleri öğretmenleri için tek kaynak olma niteliğini uzun süre devam ettirmiştir. Anaokul öğretmeni yetiştirmek suretiyle 1927'de Ankara'da açılan Ana Muallim Mektebi'ni de bu dönemin önemli gelişmelerinden biri olarak değerlendirmek gerekir.

1930 - 1931 öğretim yılında İstanbul Muallim Mektebine nakledilen bu okul, ne yazık ki kısa bir süre sonra kapatılma durumuyla karşı karşıya kalmıştır.

1923 - 1938 yılları arasında, öğretmenlerin yetişmeleri, atanmaları ve görev almaları ile ilgili önemli yasalar hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur. Bunlar içinde başlıcaları orta mektep muallimleri ve maarif teşkilâtına dair kanun ilkmektep muallim ve muavinleri hakkında kanun, ilk ve orta mektep tedrisatı hakkında kanun, Kültür Bakanlığı'na dair kanunlardır.

Bu dönemin arkasından hepimizin hatırladığı veyahut bildiği gibi 1939 - 1950 yılları arasını kapsayan özelliği olan kendine göre özelliği olan bir dönem gelir. II. Dünya Savaşı'nın ülkemizi de sıkıntılara düşürdüğü bir dönemdir. Ancak, Cumhuriyet sonrası, bütün şartlar altında bile halkın eğitim ihtiyacını karşılamak ve bu arada öğretmen sorunlarınını çözüme kavuşturmak için önlemler almaya devam etmişlerdir. Bu durumun en önemli hareketlerinden biri; 1939 yılında, I. Millî Eğitim Şûrası'nın toplanması ve öbürü de 1949'da 3803 sayılı yasa ile köy enstitülerinin kurulmasıdır.

Bakanlığa bağlı bir yönetsel enstitüsü veya akademisi kurulmasına ilişkin önerilerin benimsendiğini 1949 yılında toplanan IV. Millî Eğitim Şûrasında da öğretmenlerin genel kültür ve mesleki formasyon bakımından daha iyi yetişmeleri gereğine değinildiğini, bu amaçla eğitim enstitüleri ve Yüksek öğretmen okulunun yeniden düzenlenmesi yolunda kararlar alındığını görüyoruz.

Bu dönemde ortaokul öğretmenlerinin yetiştirilme biçiminde bir yeni yöntem de uygulanmak istenmiştir. Sayıları gittikçe artan ortaokullar için birkaç dersin dışında tüm dersleri okutabilecek öğretmen yetiştirmenin daha uygun olacağı düşünülmüş, kısa zamanda çok sayıda toplu dersler öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1946 - 1947 öğretim yılında, İstanbul, Balıkesir ve İzmir de de birer eğitim enstitüsü açılmıştır. Fakat bu uygulama, beklenen sonucu vermemiş, yalnız bazı yönleriyle ilerdeki gelişmeleri etkilemiştir.

1951 - 1960 yılları arasına gelince; bu dönem, eğitim de dahil, çeşitli ülke

sorunlarına farklı bir yaklaşımla eğilmek yeni bir siyasi iktidarın yönetime geçmesiyle başlar.

1951'de işbaşına gelen hükümetin, öğretmen eğitimiyle ilgili ilk düşüncesi Köy Enstitüleri ile öğretmen okullarını ilköğretmen okulu adı altında birleştirmek olmuştur. Bu konu önce 1953 de toplanan V. Millî Eğitim Şûrasında görüşülür ve sonra 1954 yılında 6234 sayılı yasa ile uygulamaya geçilir. Bu okulların bulundukları yere öğrencilerin cinsiyetine, öğrenim süresine ve programların bazı özelliklerine göre birkaç tipe ayrılmalarına karar verilir.

V. Millî Eğitim Şûra'sında, ilkokul öğretmenlerinin daha yeterli eğitim görmeleri için de bazı önemli tavsiye kararları alınmıştır. Bunlar arasında ilköğretmen okullarının liseye dayalı, iki veya üç yıllık yüksek eğitim kurumları haline getirilmelerine ve öğretmen okullarının çevrelerindeki öğretmenler için yetiştirici birer pedagoji merkezi olarak, hizmet görecek biçimde düzenlenmelerine ilişkin kararlar da yer almaktadır.

1951 - 1960 yılları arasında liselerdeki öğretmen açığı büyük bir sorun haline gelmiş bulunuyor. Bu durum karşısında önce İzmir'de 1956'da ve sonra Ankara'da 1959'da iki yüksek öğretmen okulu daha açılmış ve böylece bu tür okulların sayısı üçe çıkarılmıştır. Bu okullar, yani Yüksek Öğretmen Okulu, yetenekli lise öğretmeni yetiştirme bakımından uzun bir süre büyük bir ihtiyacı karşılamışlardır.

1955 - 1956 yılında Ankara'da açılan Ticaret Yüksek Öğretmen Okuluda Ticaret Okulları Meslek Dersleri öğretmen ihtiyacını karşılama bakımından büyük bir boşluğu doldurmuştur.

Öğretmen yetiştiren kaynaklardan biri olan Yüksek İslâm Enstitülerinin ilki de bu dönemde 1959 - 1960 öğretim yılında İstanbul'da faaliyete geçmiştir. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimine ilk kez, ciddi biçimde değinildiği yıllar da bu döneme rastlar. 1960 yılında öğretmen okulları genel müdürlüğüne bağlı olarak kurulan, öğretmeni işbaşında yetiştirme bürosu daha sonraki yıllarda eğitim birimi müdürlüğü ve hizmetiçi eğitim dairesi adlarını almıştır.

1961 - 1970 yılları arasına gelince, bu dönemin belirgin bir özelliği, kısa bir aralıktan sonra yeni bir anayasa ile çok partili siyasal hayata dönmüştür. Bir başka özelliği ise, bütün toplumsal ve ekonomik ve kültürel işlerin 5'er yıllık kalkınma plânlarının amaç ve ilkeleri doğrultusunda yönlendirilmesine çalışılmasıdır.

1960'lı yıllarda başlıca sorun özellikle ilköğretimde yine öğretmen açığı sorunudur. Bu sorunu çözmek için, yeniden bazı önlemlere başvurulduğunu görüyoruz. Bunlardan biri 1960'da çıkan, 97 sayılı yasaya dayanarak, Yedek Subay öğretmenlikten yararlanmak olmuştur.

BAŞKAN : Efendim, şimdi özür diliyorum genel kuruldan. Sayın Devlet Başkanı XI. Şûra'nın Heyetini saat 14.00'te on dakika sonra kabul etmek üzere Genel Kurmay'da beklediklerine ait direktiflerini almış oluyoruz. Tabiatiyle, divanca bir ziyareti, bir nezaket eseri olacaktır. Bu bakımdan divanı bir geçici olarak nihayet bir raporlar okunuyor. Ben, sizin oylarınıza müracaat etmek suretiyle, Müsteşarı Divanda bana vekalet etmek suretiyle ayrılmayı arzu ediyorum. Eğer kabul ederseniz reylerinize müracaat edeceğim efendim.

Müsteşarımızın bizim adımıza divandan ayrılarak vekalet etmesine ait olan oylarınız? Kabul edenler... kabul etmeyenler? Kabul edilmiştir çok teşekkür ederim efendim.

Müsteşarımız lütfen buraya buyursunlar. Bizim adımıza rapor okumaya devam edecek ve nihayet bir onbeş dakikanız kaldı. Biz de sanıyorum yarım saat içerisinde hemen geleceğiz. Bu arada divan ve aynı zamanda efendim, diğer takdim etmeyen sunucular raporu ki, Sayın Oğuzkan devam ediyor. Kendisi hariç diğer beş komisyonun dördü sunucuları lütfen bizimle beraber gelsinler. Ayrıca Sayın Temizer, Sipahioğlu, Özsan, Sayın Sağlam, Sayın Oğuz, Sayın Ertuğrul, lütfen hep beraber gidelim, Sayın Devlet Başkanımızı bir ziyaret edelim, dönelim efendim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN : (BAHİR SORGUÇ) Lütfen, devam ediniz Sayın Oğuzkan.

FERHAN OĞUZKAN : Ayrıca lise ve dengi okul mezunların da ilköğretmen okulları fark dersleri sınavını verenlere de bir ilkokul öğretmenliği yapma imkânı sağlanmıştır, bu dönemde. Bu önlemler, öğretmen ihtiyacını karşılama bakımından genellikle etkili olmuştur. Yalnız, bu tür uygulamalar ilköğretimde anlayış ve tutum birliğini geniş ölçüde zedelemiştir.

1961'de yürürlüğe giren 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanunuyla, ilkokul öğretmenlerinin eğitimi, seçimi ve atanmaları da yeniden bir düzen altına alınmak istenmiştir.

1962'de toplanan VII. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan birtakım kararların, öğretmen eğitimi ile ilgili gelişmeleri olumlu yönde etkilediğini söylemek gerekir. İlköğretmen Okullarının en az lise düzeyinde genel kültür veren birer eğitim kurumu haline getirilmeli. Eğitim enstitülerinin bütün bölümlerinin üçer yıla çıkarılması. Erkek ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okullarının dört yıllık yüksek dereceli bir eğitim kurumu olarak tanımlanmaları ile ilgili önerilerin hepsi kısa zamanda gerçekleştirilmiştir. Bu Şûrada tüm öğretmen adaylarının yetişmelerine yön verecek bazı ortak amaçların tesbit edilmiş olması da önemli aşama sayılır.

1960 - 1970 yılları arasında dikkati çeken başka bir gelişme; okulöncesi kurumlarına eleman yetiştirilmesinde biraz daha dikkatli davranılması bu konuya biraz daha önem verilmesidir.

Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulundan başka, Kız Sanat Öğretmen Okulunda da bir çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünün açılması buna örnek olarak gösterilir.

1971 - 1980 yılları arasında, öğretmenlik mesleğini ve öğretmen eğitimini belli ilke ve esaslara bağlayan Millî Eğitim Temel Kanununu baş dokümanlardan biri olarak değerlendirmek yerinde olur.

1973'de yürürlüğe giren bu yasa ile öğretmenlik eğitimi lisans öncesi lisans ve lisansüstü düzeylerde yatay ve dikey geçişlere imkân verecek bir biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu dönemde, yani 1971 - 1980 yılları arasında hükümetlerin sık sık değişmeleri nedeniyle, uzun vadeli bir eğitim politikası sürdürülememiştir. Öğretmen eğitimi ile ilgili birçok sorun da ele alınamamış ve alınanlar da sağlıklı bir çözüme kavuşturulamamıştır. Gerçi hükümet programlarında, ülkemizin her köşesinde çeşitli güçlüklere göğüs gererek büyük fedakârlıklarla görev yapan öğretmenlerin maddi ve manevi sorunlarının çözümü yanında onların meslek içinde yetişmelerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların yaratılmasına çalışılacaktır. Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecektir. Öğretmenlerimizin süratle kendilerini yenileyebilmelerini kolaylaştıracaktır, belki de sözde yer almış ise de, bu vaadlerin hemen hemen hiçbiri yerine getirilememiştir. Arkada kalan son on yıl içinde öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitimi imkânsız kılan anarşik hareketleri önlemeye çalışmak ve işbaşındaki öğretmenlerin huzur ve gurur içinde hizmet görmelerini sağlamak da başlı başına bir sorun olmuştur. Bu durum içinde Eğitim Enstitüleri süre ve program bakımından bazı değişikliklere uğramıştır. 1973 1974 öğretim yılında İlkokul Öğretmenlerini yetiştirmek üzere iki yıllık Eğitim Enstitüleri açılmıştır.

1978 - 1979 öğretim yılında da üç yıllık Eğitim Enstitülerinin adları Yüksek Öğretmen Okulları olarak değiştirilmiş, öğrenim süreleri dört yıla çıkarılmış ve programları da lise öğretmenleri yetiştirme doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Bu dönemde, meslekî ve teknik okullara öğretmen yetiştiren mevcut kurumlara yenileri eklenmiştir. Bunlar; Ankara Endüstriyel Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu, İstanbul Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, İzmir Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu, Konya Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu gibi okullardır.

Daha önceki dönemlerde olduğu gibi çeşitli üniversiteler, eğitim fakülteleri veya bölümlerinin düzenledikleri öğretmenlik sertifikası tamamlama ve lisans bilim uzmanlığı programları yoluyla orta ve yüksek öğretime eğitim elemanı ve çeşitli eğitim kurumlarına eğitim uzmanı yetiştirme yönündeki çalışma ve hizmetlerini de bu dönemde sürdürmüşlerdir. Ve bugün de sürdürmektedirler.

Öğretmen eğitimi alanında kendilerine özgü programları çerçevesinde gelişme gösteren öteki eğitim kurumları arasında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı Gevher Nesibe Eğitim Enstitüsünü, Hacettepe ve İstanbul Üniversitelerine bağlı Naytingel Yüksek Hemşire Okullarını, İçişlerine Bağlı Polis Enstitülerini sayabiliriz.

Kültür Bakanlığı, Kültür Bakanlığına bağlı Konservatuarlarca kendi öğretim elemanlarını kendileri yetiştirmektedirler. Bir başka deyişle, öğretmen eğitiminde de kendileri ayrıca bir katkıda bulunmaktadırlar.

Buraya kadar, Cumhuriyetten önce ve Cumhuriyetten sonra Eğitim Tarihimiz içinde bir alt bölüm sayabileceğimiz "Öğretmen Eğitimi ve Uzmanlarının Yetiştirilmesi Sorununu" kısaca özetlemiş bulunuyorum.

Sayın Şûra Üyeleri, Cumhuriyet döneminde Öğretmen Eğitimi alanında çok büyük önemli gelişmeler sağlanmıştır. Önce, başlangıçta tipi ve programları bakımından sınırlı olan öğretmen kaynakları çoğalmış ve çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Öğretmen yetiştiren okullar Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük kentlerde veya yurdun daha çok batı bölgelerinde açılmış iken, zamanla bu tür okullar yurdumuzun her yöresinde açılmaya başlanmıştır. Öğretmen yetiştiren kurumların, öğrenim süreleri kısa denilecek bir zamanda artmış ve programları genel olarak büyük gelişmeler göstermiştir.

Üniversitelerde, Eğitim fakülte ve bölümlerinin kurulmasıyla, öğretmenlere ya kendi dallarında ya da eğitimin çeşitli uzmanlık kollarında, Yüksek Lisans ve Doktora yapma fırsatı sağlanmıştır.

Millî Eğitim Temel Kanunu ile her derece öğretmenlerinin genel kültür özel alan bilgisi ve meslek formasyonu bakımından dengeli bir biçimde yetişmeleri yasal bir esasa bağlanmıştır. Bu önemli gelişmeler yanında, öğretmen eğitimi ile ilgili bazı yetersizliklere ve devam etmekte olan bazı sorunlara değinmek yerinde olur.

Şöyle ki; Cumhuriyet döneminde, öğretmen eğitiminde daima nitelik konusu üzerinde de durulmuş, fakat süregelen öğretmen açıklarını kapama kaygısı bu konuda istenen amaçlara ulaşılmasını çok kez engellemiştir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen okulları da dahil olmak üzere çeşitli eğitim kurum-

ları arasında meslek formasyonu sağlayan derslerin sayısı, sıralanışı ve içeriği bakımından tam bir uyum ve eşgüdüm sağlanamamış, öğretmenlik ehliyeti, yani sertifikası kazanmaya temel olacak ölçütlerin tesbiti uzun süre ihmal edilmiştir. Öğretmen Okullarının öğrenim süreleri zaman içinde artmış ise de, bu gelişme daha çok özel alan eğitimiyle yani branş eğitimiyle ilgili dersler lehine olmuş, genel kültür ve eğitim dersleri ihmale uğramıştır.

Öğrenim basamaklarına veya öğretim alanlarına göre açılan çeşitli okullardan yetişen öğretmenler arasında mesleki bütünlüğü ve birliği sağlayacak, onlara ortak bir anlayışı ve tutumu kazandıracak önlemler alınamamıştır.

Öğretmen okullarında meslek formasyonu kazandıran derslerin öğretiminde uzmanlığa pek az yer verilmiştir. Meslek dersleri öğretmeni olarak görevlendirilen bir kimsenin tüm eğitim derslerini okutabileceği düşüncesi esas tutulmuştur. Öğretmen yetiştiren kurumlara ve yetenekli eğitim elemanı yetiştirilmesi için sistemli bir politika izlenmemiş, planlı dönemlerde bile bu konularda bir başarı elde edilememiştir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Öğretmen Okullarının bir bölümü öğretim elemanı, fizikî şartlar, ders araç ve gereçlerin durumu iyice incelenmeden açılmış, bu uygulama öğretmen eğitimini nitelik bakımından olumsuz yönde etkilemiştir. Ve nihayet, öğretmenlerimizin yürekleri yurda hizmet ideali ile dolu ve Atatürkçü çizgide yetiştirilmesi konusunda belli bir dönemden sonra zaman zaman gerekli titizliğin gösterilmeyişi gerek öğretmenler arasındaki birlik ve beraberlik bilincinin gelişmesinde gerekse yeni kuşakların eğitiminde aksaklıklara yol açmıştır. Bu durumun düzeltilmesi için yeniden bir politika, sistem ve uygulama birliği zorunluluğu doğmuştur.

XI. Millî Eğitim Şûrasının değerli üyeleri; dört gün sürecek Şûra çalışmalarında öğretmen ve eğitim uzmanlarının eğitimi konusu bütün yönleriyle incelenecek, şüphesiz bu saydığım yetersizlikleri ve sorunların giderilmesi için bilimsel verilerin ışığı altında en uygun çözüm yolları bulunacaktır. Bu inançla sözlerime son verir, hepinizi derin saygılarla selâmlarım (Alkışlar...).

BAKAN : Teşekkür ederim Sayın Oğuzkan. XI. Millî Eğitim Şûrasının değerli üyeleri, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan Öğretmen Eğitiminin Gelişimi raporunu dinlemiş bulunuyorsunuz. Gündem gereği saat 14.00'ten 15.30'a kadar rapor üzerinde genel görüşme yapılacaktır. Rapor üzerinde söz almak isteyenler lütfen sekreterliğe isimlerini yazdırsınlar. (Sekreterlikçe isim tespiti yapıldı. Konuşmacılar Zeki Yılmaz, Fazlı Kınal, Ömer Çam).

O halde buyurun Sayın Zeki Yılmaz.

ZEKİ YILMAZ : XI. Milli Eğitim Şûrasının Değerli Üyeleri, özgürlükçü ve çoğulcu demokrasiyi tüm kurum ve boyutlarıyla gerçekleştirmek ve onu ölüm-

süz kılmak, ayrıca böyle bir sistemin amacı insanı yetiştirmek olacaktır. Yeni düzenleme ve yeni insan yetiştirme, sistemin bütün ögeleri de anayasal güvenceye alınmalı, böyle bir güvence altında işleyen sistemin yetiştireceği Türk insanı Atatürk ilke ve inkılâplarının güvencesi olacaktır.

Sayın Üyeler, eğitim siyasal değil, anayasal bir araç, süreç olduğu gerçeğinin kabul edilip, kaderde kıvançta tasada ortak olan ulusun ve yurdun bütünlüğü, esenliği ve mutluluğu, bu gerçeğin anlaşılmasında yatmakta ve gerçeği bilemiyorsa ilmi, hayatta en hakiki mürşit olan, mürşit bilen eğitiminden geçmektedir.

Bireyin ve içinde yaşadığı toplumun her yöresinde birlikte ortaya çıkacak sorunların çözümünde insanı hazırlamak eğitimin görevidir. Eğitimin baş ögesi olan öğretmenin çok iyi yetiştirilmiş ve sorunlarının aza indirgenmiş olması bu alanda başarının ilk ve ön koşuludur.

X. Millî Eğitim Şûrasında öğretmen yetiştirme sorununa eğinilmesi, bu şûrada alınan kararların uygulama planına dönüştürülmesi aşamasında XI. Eğitim Şûrasında millî Eğitim hizmetinde öğretmen ve eğitim uzmanları durum ve sorunlarının müstakil olarak ele alınması bizler için kıvanç vericidir. 12 Eylül sonrası öğretmenin mesleğini onurlandırmada atılan adımların yeni bir halkasıdır. Bu şûrada alınan kararlarla öğretmen yetiştirme bilimsel bir modele bağlanarak Türk öğretmeninin Atatürk ilke ve inkılâplarını yaşayan ve yaşatan yeni neslin gerçek baş mimarı olmalıdır.

Sayın üyeler, öğretmenlik mesleğinin kutsallığını toplumun tartışmasız kabul ettiği bir gerçektir. Bu saygınlığın sürekli ve kalıcı olabilmesi millî eğitimimizin, siyasilerimizin amaçlarını uygulayacağı bir ortam olarak görmemelerini sağlayıp öğretmenlik mesleğini hizmetiçi eğitimden başlayarak köklü gelenekler geliştirilmesi ile olacağı kanaatindeyim.

Merkez ve taşra örgütünde yöneticiler millî eğitim hizmetinde, asıl olan öğretmenliktir fikri gereğince zaman zaman öğretmenliğe döndürülmektedirler. Yıllarca yönetim kadrolarında hizmet vermiş elemanların öğretmenliğe döndürülmesi üst kademe yöneticileri, dolayısıyla başarılı yöneticilerin yetişmesine manidir.

X. Eğitim Şûrası genel orta öğretim çalışma grubu raporunda genel liselerde yönetici kıdem istatistiklerinin, istatistiklerinde beş yıl üzerindeki yönetici sayısının çok az, buna karşılık sıfır ile bir yıl arası kıdemi olan yöneticilerin çoğunluğu teşkil ettiğini görmekteyiz. Bu istatistik millî eğitimimizin hiyerarşik köklü geleneklere kavuşturulmadığını göstermektedir.

Bu nedenle, eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi ve sorunlarına çözüm ararken bu konu kadar önemli olan millî eğitimimizde atama ve değiştirmelerin belirli bir kurala bağlanmasını, Şûralarda alınan kararların verimli yorumlanmasında en büyük etken olup bu konularda eğitim uzmanı eğitimine en verimli kılacak öyle yöneticiler yetiştirilmeli ve hizmetiçi eğitimden geçirilmesi gerektiği kanaatindeyim, Saygılarımla. Alkışlar...

BAŞKAN : Teşekkür ederim, sayın Yılmaz, efendim Sayın Kınal buyursunlar.

FAZLI KINAL : Sayın başkanlık divanı, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın saygıdeğer üyeleri,

Öğretmen eğitimi ve yetiştirme sorunu ile ilgili olarak X. Millî Eğitim Şûrasında alınan kararlar Millî Eğitim Bakanlığı'mızın çalışmalarına ışık tutmuştur. Problemler tek tek ele alınmış, öneriler araştırılmış, bilimsel düzeydeki çalışmaların bir kısmı halen hazırlıkta yürütülmektedir. Bakanlığımızın nitelikli öğretmen yetiştirme başlıca amacı olmuştur.

Meslekte 32 yılı aşkın bir eğitimci olarak bazı sorunlara değinmek istiyorum. Şöyleki, ilkokul ve ortaokulun birleşmesi ile meydana gelecek sekiz yıllık okulların özellikleri de göz önünde bulundurularak yükseköğrenim görmüş öğretmenlerin yetiştirilmesi, öğretmen okullarının da yüksek dereceli birer eğitim enstitüsü haline getirilmeleri ve tek kaynaktan öğretmen yetiştirilmesi planlanmıştır. Bu durum, kaçınılmaz ve görülmesi gereken bir gerçektir. Bu nedenle ülkemizde 17 eğitim enstitüsünde sınıf öğretmeni yetiştirme çalışmaları yürütülmektedir. Bu okullarda büyük çapta öğretmen açığı vardır. Bu açık yerel olanaklarla kapatılmaktadır. Nitelikli öğretmen yetiştirmek için yapılan büyük yatırım ve harcamanın böyle giderse arzu edilen sonuca ulaşması düşündürücüdür. Bu okullarda bilgili tecrübeli eğitimcilerin görev alması gereklidir. Öğretmen yetiştiren yüksek okulların asıl kaynağı öğretmen liseleridir. Öğretmen liselerini bitirenler doğrudan iki yıl daha öğrenim görerek ilkokulda sınıf öğretmeni olacaktır. Ancak mevzuatta öğretmen lisesi mezunları diğer yüksek öğretim kurumlarına da girecektir, denildiğinden başarılı öğrenciler çoğunlukla üniversiteyi seçtikleri, buralara yöneldikleri görülmektedir. Öğretmen yetiştiren eğitim enstitülerine yönelmedikleri gözlenmektedir. Öğretmenlik, yetişmekte olan yetenekli insanlar istemektedir. Yedi yıl 750 öğrencisi bulunan bir öğretmen lisesinin yıllık tüm masrafı 200 milyon dolaylarındadır. Bu kadar masrafı yapan devletin başarılı öğrencilerin de öğretmen olmasını beklemek tabii hakkı değil midir? Öğretmen liselerini, öğretmen liselerine öğretmenlik bilgisi derslerinin konulması daha küçük sınıflardan itibaren öğrencilerin öğretmenliğe özendirilmesi

nin ileriye dönük amaç ve ilkelerinin gerçek verilere dayanılarak yeniden düzenlenmesi gerektiğine inanıyorum. Öğretmenin kendini devamlı yenilemesinin verimliliğini arttıracağı bir gerçektir. Bu amaca yönelik olarak çıkarılan 1739 sayılı temel eğitim kanunun 43. maddesi öğretmenin bir yüksek öğretim görmeleri gereğini getirmiştir. Yasa uyarınca beşinci derece ve altında bulunan öğretmenlerden müracaat edenler eğitim enstitülerinde iki yıllık öğrenimlerini tamamlayacaklardır. Kırşehir'de Eğitim Enstitüsünde sınavları 21.6.1982 tarihinde başlayacaktır. Bu tarihde Türkiye genelinde, halen köy ilkokullarında seminer çalışmaları; kasaba, şehir ilkokullarında da yetiştirme kurs sınavları ve çalışmaları yapılmaktadır. Öğretmen öncelikle okulundaki görevini yapmakla yükümlüdür. Diğer yönden, sınavlara girmek zorunluluğu doğmuştur. Tamamlama programına ait işgünü takvimi hazırlanırken yürürlükteki mevzuat dikkate alınmamıştır. Kaldı ki sınavlar bir öğretim sonucunda yapılır. Öğretilmeden istemek, neyin nasıl değerlendirilmesi, değerlendirilmesinin objektif olmayacağını takdirlerinize sunuyorum. On günlük bir sınavdan geçen öğretmenin mesleki yöndeki kazancı düşündürücüdür.

Bu yol izlenirken ki 1739 sayılı Temel Öğretim Yasasının 47. maddesinde de saptanmıştır.

Yaz okulları şeklinde olması öğretmenin çağdaş eğitimi yakından izlemesi, tamamlaması böylece yüksek öğrenimden geçmesi beklenenlerdir. Bu konuda hazırlanan plan ve programlar Türkiye genelindeki uygulama ve sonuçları, beklenen veremediği kanısındayım. Yeniden düzenlenmesi gereklidir. Saygılar sunarım. Alkışlar...

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Kınal. Buyursunlar efendim. Sayın Ömer Çam.

ÖMER ÇAM : Sayın Başkan, Sayın Şûra üyeleri, muhterem hocalarım. XI. Millî Eğitim Şûrasının öğretmen sorunlarına çözüm yolu getireceğine inanmanın sevinci içerisindeyim. Bu Şûra, Millî Eğitim tarihimizin en büyük mazhariyeti, en büyük başarısı olacaktır.

Bu Şûrada alınan kararlarla öğretmenlik ve Türk öğretmeni kurtulacaktır. Çünkü, ortam buna müsaittir. Eğer bu ortamda da öğretmenlik ve Türk öğretmeni kurtulamazsa daha hiçbir zaman kurtulamıyacaktır.

Muhterem Ferhan Oğuzkan hocamızın özet olarak açıklamalarından da öğrendik ki, Türkiye'de öğretmenliğin gelişimi ve öğretmen yetiştirme konusunda milletimizin bütün imkânlarını zorlayarak elinden gelen fedakarlığı yapmıştır. Fakat, nicelik bakımından sağladığı başarıyı nitelik bakımından maalesef elde ede-

memiştir. Hocamız da belirttiler, daha Cumhuriyetin dördüncü yılında Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati, hatırasını rahmetle anarım, öğretmen açığının çok büyük olduğunu ve on yılda 30 bin öğretmenin yetiştirilmesine ihtiyaç bulunduğunu belirtiyordu. İşte o heyecanlı çok öğretmen yetiştirme planı uygulanmıştır, Türkiye'de. İlk zamanlarda bu plan kalite bakımından da muvaffak olmuş; fakat sonradan öğretmen çoğaltma cihetine gidilmiştir. Anormal yöntemlerle de öğretmen üretilmiştir.

Ve neticede öğretmenlerin yetiştirilmesinde negatif seleksiyon mekanizması işlemiş, öğretmenlik ve öğretmen kalitesi yönünden düştükçe düşmüştür. Fakat, yere düşmekle cevher sakat olmaz kadrü kıymetten. (Alkışlar..)

Öğretmenlik bugün düştüyse mutlaka kurtulacaktır, buna inancımız tamdır. Çünkü öğretmen kurtulmazsa, kurtarılmazsa cemiyet mahvolacaktır. Cemiyetin kurtarılması öğretmenin ve öğretmenliğin kurtarılmasına bağlıdır.

Muhterem Şûra Üyeleri, öğretmen yetiştirme işi bir millî itibar ve klâsik manasıyla muhafazakâr bir disiplin meselesidir. Bu itibarla, öğretmen yetiştirirken çok dikkatli olmak lâzımdır. Evvelâ öğretmen olacak kimselerin, öğretmenlik mesleğine alınacak kimselerin çok iyi seçilmesi lâzım. İcabında psikometrik testlerle öğretmen olacak adaylar çok iyi seçilecek. Bu gün Anadolu Liselerinin kapılarında memleketin en zeki çocukları birikiyor. Niçin öğretmen yetiştiren müesseselerin kapılarında birikmesin bu çocuklar? Bunun çaresi düşünülmelidir.

Size bir noktayı hatırlatmak isterim. 1953'de toplanan Millî Eğitim Şûrasında öğretmenlerin etki ve itibarının yükseltilmesi müzakere ediliyor; o yılların Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri bir nükte naklediyor. Hatırasını hürmetle rahmetle anarım. Tevfik İleri şöyle diyor: "Gittiğim her yerde, köylümüz halkımız öğretmen özlemi içinde, okul özlemi içinde. Fakat essah öğretmen isteriz di yorlar". Evet essah öğretmen sorumlu, bugün de sorumlu, nasıl olacak essah öğretmen? Essah öğretmen, çok bilgili, yüksek karakterli, iyi ahlâklı, milletinin kültürüne, dinine aşina olacak. Öğretmende meslek sevgisi, talebe sevgisi, insan sevgisi olacak. İşte essah öğretmen bu. Bugün de essah öğretmenin hasretini çekiyoruz. İnşallah bundan sonra bu essah öğretmen hasreti de giderilmiş olacak.

Yine bir hususu arzedeceğim, öğretmen gelişiminin tarihinde 3. Millî Eğitim Şûrası'nda olacak, bir öğretmen Üniversitesinin kurulması öneriliyor, teklif ediliyor 3. Millî Eğitim Şûrası'nda. O günden bu güne 36 yıllık bir zaman geçmiştir, bu üniversite kurulmamıştır.

Bugün başka bir proje, görüş var; öğretmen yetiştiren bütün müesseseler Üniversitenin çatısı altında toplanacak. Yetmez ama, iyi birşey bu. Öğretmen kariyer sahibi olacak illâ kariyer sahibi olacak. Fakat öğretmen yetiştiren okullar

birer, ikişer, tutam tutam üniversitelere dağılırlarsa korkarım ki öğretmenlik tamamiyle iflas etmiş olacak. Bunu şu bakımdan söylüyorum, öğretmen yetişecek Üniversitelerde ama öğretmenlik havası nasıl esecek, bu havayı estirmek nasıl mümkün olacak. (Alkışlar) Öğretmen yetişen bir kurumda mutlaka öğretmenlik havasının esmesi lâzım, öğretmenlik çevresinin bulunması lâzım. Aksi halde, saksıda kiraz ağacı yetiştirmeye benzer bu. Bugün eğer öğretmen yetiştiren müesseseler, birer ikişer üniversitelere dağılırsa orada ezilir, erir gider. Artık Üniversitenin diğer fakültelerinden mezun olanlar ve iş kuramayanlar bir öğretmen sertifikası ile öğretmen olurlar ve öğretmenlik de artık tamamıyle meslek olmaktan çıkar. Bu kuşkumu, bu şüphemi, bu ızdırabımı sizlere naklediyorum. İnşallah doğru olmaz da Üniversitelerle Millî Eğitim Bakanlığı arasında iyi bir mekanizma bulunur ve Üniversitelerde, öğretmen yetiştiren fakültelerde öğretmenlik havası eser. Sözlerimi bitirirken hepinizi hürmetle selâmlarım (Alkışlar).

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Çam.

Değerli üyeler, birbuçuk saatlik süremizin ancak yarım saatini kullanabildik. Bu bakımdan uygun görürseniz, ikinci raporumuzun okunmasına geçiyoruz. Millî Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler.

(Sunucular, Sayın Devlet Başkanımıza teşekkür etmeye gittiklerinden oturuma ara verildi).

ÜÇÜNCÜ OTURUM

(Millî Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam oturumu yeniden başlattı).

BAŞKAN : İkinci oturum sonu, üçüncü oturuma geçmeden önce hepinizin bildiği gibi, bir heyetle Sayın Devlet Başkanımızı ziyaret ettik. Ziyaret sırasında Sayın Millî Güvenlik Konseyi üyeleri de bulundular. Konuşmalarda, bize iltifat sözleri ile karşılaştık ve bize başarı dileklerini ilettikler ve Millî Eğitimde olan sorunları, her zaman benim de ifade ettiğim gibi, derin vukufu ile bazı isteklerde ve fakat bu istekleri öğretmenlerimizin ve Millî Eğitimin lehine nasıl geliştirilebileceği hususunda da görüş ve direktiflerde bulundular. XI. Millî Eğitim Şûrası'na tekrar üstün başarılar ve iyi dileklerini gönderdiler, bilgilerinize sunarım (Alkışlar.).

Efendim, esas konuya geçmeden önce bir önerge var. Bu önerge de şu şekilde aynen okuyorum :

XI. Millî Eğitim Şûrası Divan Başkanlığına,

Millî Eğitim hizmetinde öğretmen ve eğitim uzmanları durum ve sorunla-

rını konu alan XI. Millî Eğitim Şûrası dokümanında, Meslekî ve Teknik Öğretim öğretmenlerinin eğitimine yeterince yer verilmediği görüşündeyiz. Gördüğümüz bu eksikliği gidermek amacıyla hazırladığımız öneri rapor da ilişikte sunulmuştur. Şûra çalışmalarında dikkate alınmasını arzediyoruz. Saygılarımızla. 8.6.1982

Üye	Üye	Üye
Doç. Dr. Haydar TAYMAZ	**Naim DURMAZ**	**Doç. Dr. İlhan SEZGİN**

Bu şekilde yapılan o teklif üzerine, yaptığımız bir incelemede gerçekten meslekî ve teknik eğitim öğretmenlerinin Divanca üzerinde durduğu şekilde değer verilmesinde biz de hemfikir olduk; bir araştırma yaptık, ki oylarınıza sunacağım. Bu konu öğretmen eğitimi ile hizmet öncesi, hizmete başlamadan önce yapılması lâzım gelecek konulara ait sorunlar ve önerilerle ilişkili bir komisyonumuz var. Bu komisyonun sorunları içerisinde bunlar inceleniyor. Ama bu kadar detaylı değil. Oylarınıza müracaat ile, tensip ederseniz, bu şimdi takdim yapılacak ismiyle tekrar sunuyorum. Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler Komisyonunun bu konuda daha geniş şekilde incelemede bulunmasını kabul buyurursanız ki, şöyle bir doküman halinde bize verilmiş bulunuyor ve ismi Meslekî ve Teknik Öğretmenlerinin adı ile olan dokümanı bu komisyona vererek aynı komisyonun bu konuyu da genişlemesine incelemesinin uygun olacağı Divanca düşünülüyor. Tabi asıl kabul siz değerli üyelerin olacaktır. Bu bakımdan ben reylerinize sunuyorum. Bu komisyonda bu aynı konunun konuşulması için... Kabul edenler... etmeyenler... efendim kabul edilmiştir; teşekkür ederim. Bu konu aynı şekilde şimdi takdimde bulunacak komisyonca ele alınacaktır. Teşekkür ederim.

Efendim böylece bugünün üçüncü oturumuna ait olan gündemdeki maddeye geçiyoruz.

Konu : Millî Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan, Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler Raporu'nun sunulması. Doç. Dr. Sayın Leylâ Özyürek, buyursunlar efendim.

LEYLÂ ÖZYÜREK : Sayın Bakanım, değerli konuklar, kıymetli meslekdaşlarım, öğretmenlerin eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler konulu konuşmama başlarken öncelikle iki noktaya değinmek istiyorum.

Birinci Nokta; bu çalışmalardan önce öğretmen eğitiminin hizmet öncesi konusunu içeren genel bir model vermektedir.

İkinci nokta; modelin ayrıntıları olan bazı hususlar tartışmaya açık birer örnektirler. Hepinizin kabul edeceği gibi bu ayrıntıları bir ölçüde Şûrada oluşturulacak alt komisyonlarda, asıl olarak da Şûra sonrası enine ve boyuna yapılacak uygulamalı çalışmalarla şekillenmesi gerekmektedir.

İzinlerinizle tekrar edeyim, öğretmen eğitiminin hizmet öncesi modeli kurumsal olmaktan çok, sistem olarak ve genel hatlarıyla bilgilerinize arzedilmiştir.

Bu kısa açıklamadan sonra hangi durumların varlığının mevcut durumu geliştirmeye ve yeni bir model oluşturmaya neden olduğunu ortaya koymakta yarar vardır, sanırım.

Yeni bir öğretmen yetiştirme modeli oluştururken, mevcut durumun derinlemesine ve çok yönlü değerlendirilmesi gerekmiştir. Böyle bir değerlendirme sonucu, eğitim ve çözüm bekleyen sorunlar şöyle saptanmıştır :

1. Değişik eğitim kademe ve tiplerine çok değişik kurumlardan değişik programlarla değişik sürelerde öğretmen yetişmektedir.

2. Mevcut öğretmen yetiştirme programları Millî Eğitim Temel Kanunun 43. maddesinde yer alan yatay ve dikey geçişlere olanak verecek biçimde düzenlenmemiştir.

3. X. Millî Eğitim Şûrası eğitim programlarında bir bütünleşmeyi esas kabul etmiştir. Oysa mevcut öğretmen yetiştiren kurum programlarında bir bütünleşmeden çok çeşitleme söz konusudur.

Bu çeşitlenme özellikle :

— İçerik kategorilerinin düzeninde ve ağırlığında; örneğin öğretmen yetiştiren dört yıllık bir kurumda öğretmenlik meslek bilgisine ayrılan oran % 20 iken yine aynı tür dört yıllık bir başka kurumda bu oran % 7'ye düşmektedir. Bir başka çeşitlenme örneği zorunlu seçimlik dersler yıl ve sömestre sistemi haftalık ders saati ve kredi sistemlerinin uygulanmasında görülmektedir.

Yine uygulama ve staj faaliyetlerine ayrılan süre ve bu faaliyetlerin düzenlenmesinde ve değerlendirme sistemlerinde çeşitlilik ve değişiklik dikkatleri çekmektedir.

Mevcut sorunlarımızdan bir başkası öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlik meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanmamıştır.

Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinde ne gibi ek nitelikler aranılacağı, bu öğretmenlerin öğrenim düzeylerinin ne olacağı açıklıkla belirtilmemiştir.

Eğitim sistemimizin her kademesinde yetersiz öğretmenlik belgesine sahip veya hiçbir belgesi olmayan kişiler öğretmen olarak çalıştırılmaktadır. Özellikle

öğretmen yetiştiren kurumlarda bu tür kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesi, yetişecek öğretmenlerin niteliğini önemli bir biçimde etkilemektedir.

Yine eğitim sistemimizin her kademesinde ücretli öğretmenler çalıştırılmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki ücretli öğretmenlerin oranı da dikkati çekecek kadar fazladır. Ortalama % 28 olan bu oran bazı kurumlarda % 50'e kadar çıkmaktadır. Oysa bilimsel araştırmalar, yalnızca derse girip çıkan öğretmenlerin, öğrencilerin gelişmeleriyle yeterince ilgilenmediklerini ortaya koymaktadır.

Bir başka sorunumuz bugüne değin ya sayısal sorunları, ya da nitelik sorunları ayrı ayrı ele alınmıştır. Genellikle sayısal eksiklikleri gidermek için nitelikten fedakârlık yapılmıştır. Nitelik sorunlarını bir yana iten çabalar da, arz-talep projeksiyonlarına dayalı olarak yürütülmediğinden, sayısal sorunlara da çözüm getirilememiştir.

Öğretmen eğitimin mevcut sorunlarını gidermeye yönelik modelin esaslarına geçmeden önce çok kısa olarak da öğretmenlik meslek bilgisini, öğretmenlik mesleğini öğretmenlik mesleğinin genel standartlarını belirtmek yararlı olacaktır. Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde de yer aldığı gibi;

Öğretmenlik bir meslektir.

Öğretmenlik mesleğinde yetişenler eğitim, öğretim ve yönetim görevlerinden sorumludurlar.

Öğretmenler görevlerini Türk Millî Eğitiminin temel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak yerine getirmek zorundadırlar.

Mevcut sorunlara çözüm bulmak ve öğretmenlik mesleğinin genel standartlarına sahip öğretmenler yetiştirmek için geliştirilen modelin esaslarına gelince;

Geliştirilen modele göre her kademe öğretmenliği için dört yıllık bir lisans öğrenimi esas kabul edilmiştir.

Böylece öğretmenler arasında hem standartlar bakımından hem de özlük hakları bakımından bir birlik sağlanamayacaktır. Öğretmenliğin gerektirdiği genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisinin bu süre içinde en uygun biçimde kazandırılmasına çalışılacaktır.

X. Millî Eğitim Şûrası'nda eğitim programlarının bütünleşmesi ilke olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme programlarında da bütünleşmeye gitmek gerekmektedir.

Aşağıda sıralayacağımız niteliklerin yaygınlaştırılması bu programlarda birlik ve bütünleşmeyi sağlamak açısından son derece gereklidir.

Öğretmen yetiştiren kurumların tümünde sömestr sistemi uygulanacaktır. Kredi sistemi benimsenecektir.

Öğretmen yetiştirme kurum programlarında yer alan içerik kategorilerinin düzenleme ve ağırlıklarında parelellik sağlanacaktır.

Öğretmen yetiştirme kurum programlarında seçimlik derslere yer verilecektir. Yine uygulama ve staj faaliyetlerinde birlik sağlanacak ve buna bağlı olarak uygulama okulları belirlenecektir. Birbirine bağlı bu iki husus modelin en dikkate değer özelliklerindendir. Etkin bir öğretmen yetiştirme programında teoriyle öğretim uygulamalarının anlamlı bir biçimde birleştirilmesi gerekmektedir.

Bugüne değin içimizde herhangi biri avukatlık stajını yapmadan, mahkemeye girmeden avukatlık belgesi almış, zira hiç bir hastane görmeden doktor olmuş kimselere rastladık mı? Bu gibi durumların olabileceğini düşünemezsek öğretmen adaylarının da uzun süreli uygulamalı ve plânlı staj faaliyetlerinde bulunmaksızın öğretmen olmasını da düşünemeyiz.

Bu noktada şunu özellikle belirtmek isterim ki, Şûra öncesi yazılı görüşleri alınan 14.000 öğretmen bu husus üzerinde önemle durulması gerektiğini belirtmiştir. Uygulama ve staj faaliyetlerinin öğrencileri diğer bir ifadeyle öğretmen adaylarına faydalı olması geniş ölçüde iyi organize edilmesine bağlıdır. Bu nedenle alınacak önlemlerin başında öğretmen yetiştiren kurumların kendilerine en az birer uygulama okullarının düzeyini ve tipini bağlı olacağı öğretmen yetiştiren kurumun düzey ve niteliği belirleyecektir.

Bir başka bütünlük ilkesi yine öğretmen yetiştiren kurumların tümünde programın son aşaması olan değerlendirme süreçlerinde bir birlik sağlanacaktır. Modelin bir diğer özelliği geliştirilen öğretmen yetiştirme modelinin yatay ve dikey geçişlere olanak sağlamasında düğümlenmektedir.

Bir başkası gerek ülkemizin ekonomik durumu, gerekse coğrafi konumumuz gözönünde bulundurulduğunda, her öğretim alanına bir öğretmen tayininin israf olduğu görülmektedir. Bu nedenle her öğretmen adayının bir esas alan yanında bir de yan alanda yetiştirilmesi öngörülmüştür. Bugün bizimle benzeri coğrafi konuma sahip komşumuz Yunanistan bunu hizmet içi eğitim programları yoluyla gerçekleştirmektedir.

Bu itibarla açıklamasını yapmaya çalıştığım öğretmen yetiştirme modelinde yer alacak olan muhteva kategorilerinin düzeni ve ağırlığı konusunu irdelemeye çalışalım.

Öğretmen yetiştirme programlarında içerik kategorilerinin düzeni ve ağırlığı hepimizin bildiği gibi öğretmen olup yetişecek bir kişinin şu boyutlara sahip olması gerekmektedir. Alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi. Öğretmen adayının tamamen öğretim yapacağı fakülte ve yüksek okullar ve öğretim alanına göre yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Alan bilgisi kategorisindeki derslerle öğretmen adayının eğitiminde bir boyut sağlanacaktır.

Hangi eğitim kademesi için hazırlanırsa hazırlansın, her öğretmen adayı ortak bir genel kültüre sahip olmalıdır. Örneğin, Türkçe, Atatürk Devrimleri ve Inkılâp Tarihi, Yabancı Dil gibi dersler ortak ve zorunlu genel kültür dersleri olup öğretmenlere genel bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bunun yanında, öğretmen adayı, alanının gerektirdiği genel nitelikteki bilgileri de kazanmak zorundadır. Genel kültür dersleri arasında yer alacak bu nitelikteki derslerle, öğretmen adaylarına hem mesleklerinin hem de alanlarının gerektirdiği genel kültür sağlanacaktır. Yine hangi kurum için öğretmen yetiştirmek söz konusu olursa olsun, her öğretmen adayı ortak ve zorunlu öğretmenlik meslek bilgisi dersleri alacaktır. Ayni atölye öğretmeni gibi, yetişeceği birimin kategorisine göre zorunlu ve seçimlik dersleri ile alanına özgü öğretmenlik uygulamasına dönük çalışmalarla öğretmen alan bilgisine sahip olacaktır. Ve böylece öğretmen yeterli bilgiyle kendini tamamlayacaktır. Açıklanan sonuçlarda içerik kategorisi, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür programları yeni düzenlemelerle yerleştirilebilir. Slayt da bu düzenlemelerden bazılarını göstermektedir. En alttaki düzenleme önerilen modele uygun düşen düzeni göstermektedir. Paralel düzenleme olarak bilinen bu düzenlemede her üç içerik kategorisi tüm sınıflarda parelel bir biçimde okutulmaktadır. Modelde alan bilgisi ağırlığını korurken, genel kültür azalmakta, öğretmenlik meslek bilgisi artmaktadır.

Öğretmen yetiştirme için model oluşturulurken muhteva kategorilerinin düzeni kadar, program içindeki ağırlığının da titizlikle saptanması gerekmektedir. Slayttaki şekil muhteva kategorilerinin ağırlığı konusunda genel bir bilgi vermektedir. Alan bilgisine % 25'lik bir oran ayrılmaktadır. Slaytta (Şekil 1) görülen şekil, her tür öğretmen yetiştirme programı için kesin bir ölçüt vermemektedir. Çeşitli okul tipleri ve kademeleri için program geliştirirken bu genel tabloya dayalı olarak iki noktaya dikkat etmek gerekmektedir.

Birincisi içerik kategorilerinin ağırlığını saptarken o öğretmen tipinden beklenen bilgi ve beceriler gözönüne alınmalıdır. Örneğin, okul öncesi eğitim kurumu öğretmeninin daha çok genel kültürlü ve öğretmenlik meslek bilgisine

sahip olması beklenir. Bu kademe öğretmenliği için alan bilgisinde fazla derinleşme gerekmektedir. Oysa temel eğitim birinci ve ikinci aşama öğretmenliği için bu üç kategoriden bir uyum, temel eğitim üçüncü aşaması ile, orta eğitim öğretmenliği için ise alan bilgisinde derinleşme önem taşımaktadır. Dolayısıyla her tür kurum programında içerik kategorilerine verilmesi gereken ağırlık, o kurumun amaçlarına göre saptanmalıdır.

Oranı saptarken dikkat edilecek ikinci husus hangi kademe ve tipteki okul için yetiştirilirse yetiştirilsin esas olanın öğretmenlik davranışı kazandırmak olduğu unutulmamalıdır. Öğretmenlik davranışı ise, öğretmenlik meslek bilgisi programlarıyla kazanılır. Bu nedenle; özellikle alan bilgisi lehine öğretmenlik meslek bilgisinden fedakârlık edilmemelidir.

Slaytımızda çeşitli kademelere göre içerik kategorilerinin ağırlığı konusunda bir birifing yer almaktadır. Bu brifing değindiğimiz iki hususu içermektedir, bir model oluşturmaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarla öğretmen yetiştirme programlarının genel bir modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarında bütünlük, uygulamada ağırlık, öğretmen tipindeki çok yararlılık gibi özellikleri taşıyan bu modelin başarı koşullarına ve uygulama modellerine geçmeden önce öğretmen yetiştirecek öğretmenin yetiştirilmesi konusunda bir iki noktaya değinmek istiyorum.

Öğretmen yetiştirecek öğretmenin hizmet öncesi eğitimi konusunda öneriler:

Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen yetiştirmek kurumsal olmaktan çok bir bütün olarak düşünülmelidir.

Yine 2547 sayılı kanun kapsamında yer alan öğretmen yetiştiren kurumların kendi kadrosunu oluşturmak için kanunun ilgili hükümlerinin uygulanmasına hemen geçilmelidir.

Bu kurumlarda halen çalışmakta olan öğretmenlerin yeni düzenlemeye uyarlanabilme olanakları sağlanmalıdır. Örneğin, öğretim üyesi kadrosuna geçmek isteyenler için 1416 sayılı yasanın yurt içinde uygulanmasına geçilmelidir. Yeni göreve atanacak öğretim kadrosunun bir an önce sağlanması için ivedi önlemler alınmalıdır.

Öğretmen yetiştiren kurumların akademik kariyere kavuşuncaya kadar diğer yüksek öğretim kurumlarının öğretim üyelerinden dönüşümlü olarak yararlanılması sağlanmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumların özelliği dikkate alınarak bu kurumlarda öğretmenlik yapacakların hepsinde (öğretmenlik meslek bilgisi programlarına) geçmiş olmak koşulu aranmalıdır.

Bu koşulun yalnızca öğretmen yetiştiren kurumların kadrolarında değil tüm yüksek öğretim kurumlarında öğreticilik yapacaklarda aranması dileğimizdir.

Şimdi izinlerinizle, önerilen modelin başarı koşulları ve uygulama önerilerine değinmek istiyorum. Öğretmenlik herkesin yapabileceği bir meslek olarak düşünülmemeli, gerçekten bu mesleğe yatkın kişilerin programlara kaydolması sağlanmalıdır. Bunun için de seçme ve yerleştirme sınavı yanında adaylara öğretmenlik tutumlarını ölçen ölçekler uygulanmalıdır. Aslında bu öneri birçok ilden gelen düşünüş ve görüşlerle desteklenmelidir. Hatta bazı Millî Eğitim Müdürlükleri bunu daha açık hale getirerek askeri okullara öğrenci alınırken iyi bir asker olabilir mi diye, çeşitli sınavlar uygulanıyor da, niçin öğretmen okullarına öğrenci alınırken iyi bir öğretmen olabilir mi diye bakılmıyor diye sorulmaktadır. Öğretmen okullarına alınacak öğrencilerin seçimi işleminin titizlikle yapılması gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Ayrıca öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen arz ve talep projeksiyonları yapılarak öğrenciler alınmalıdır. Ortaöğretim programlarında yer alacak seçimlik dersler arasına öğretmenliği motive edici dersler konulmalıdır. Özellikle siyasî iktidarların tutumuna göre değişmeyecek kalıcı ve gelişmeye açık bir "Öğretmen yetiştirme politikası" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri konusunda araştırma projeleri oluşturulmalı, ülke ölçüsünde elde edilecek bulgular ve çağdaş literatürün ışığında uygulamalar geliştirilmelidir. Öğretmen yetiştirmede gerekli mali olanaklar sağlanmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlar belli merkezlerde açılmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumların fizikî ortamları, mesleğin gerektirdiği biçimde düzenlenmelidir.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Alkışlar....

BAŞKAN : Sayın Özyürek teşekkür ederim. Efendim, şimdi, tabiî bu rapor üzerinde görüşmelere geçilecek. Burada 135 dakikamız var. Söz almak isteyen sayın üyeler isimlerini lütfen sekreterliğe yazdırsınlar. Şimdi ben aşağıya indireceğim. Karışmalar olabilir. Siz aşağıya lütfen ininiz. Şurada durunuz. Arkadaşlar orada yazdırabilirler isimlerini. Ve buna göre süre de tayin edeceğim.

Sayın üyelerin bilgisine sunmak istediğim bu konuyla ilişkili bazı hususlar var. Şimdi sayın üyelerin her komisyonun sunduğu rapor hakkında, arzu edenler gelip, konuşacaklar. Ancak, yalnızca bu soruna ait olan konular üzerinde konuşabilirler. Genelde konuşamazlar. Başka hususlara değinmeleri mümkün olamaz. Tabiatiyle çok sınırlıdır. Başka konuşma şeklinde yanlış anlaşılmasın. Ama, ana konu her komisyonun sunduğu rapordur. Bu rapor üzerinde sayın üyeler söz alabilirler. Bunun hakkında konuşabilirler. Ne gelecek konular için, ne de geçmişi için, Şimdi, bu Millî Eğitim Bakanlığı'nın raporudur ve bu rapor tabiatiyle üçün-

cü günü sayın komisyon üyeleri ile bir şekle koyduktan ve gerçekten bir rapor haline gelip, öneri raporları haline getirildikten sonra, yine görüşmelere hepinizin gayet iyi bildiği gibi geçilecektir. Bu görüşmelerde gene, konuşulması lâzım gelen o rapor hakkında konuşulacaktır. O, raporun dışında konuşulmayacaktır. O raporun konuları ne ise, o konulara değinilecektir. Öyle sanıyorum ki, belki Millî Eğitim Bakanlığı'nın bu raporu da esas almak suretiyle, içerisinde teşekkül eden raporun bir çok metinleri bu rapordan almış olabileceklerdir. Ancak. o komisyonun artık malıdır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın bu kendi raporları üzerinde sunuşunun açık anlamı şudur :

Bütün üyelere deniliyor ki, konular bunlardır. Millî Eğitim Bakanlığı bunlara ait inceleme yapmıştır. Huzurunuza çıkarmıştır. Sizi yöneltiyor, kanalize ediyor, konuları huzurlarınıza getiriyor. Buna ait görüşlerinizi lütfen bildiriniz. Bu raporla beraber görüşler çıksın. Bu görüşlerde bu rapor, olduğu gibi komisyonlara geçecektir. Komisyonlarda sizin görüşleriniz, rapor incelenecek, orda görüşler ifadesini bulacak, sonra komisyon raporları buraya gelecek. O, komisyon raporları konusunda da aynı üyeler görüşlerini sunacaklar ve böylece görüşmeler son şeklini alacak ve XI. Millî Eğitim Şûrası'nın, böylece sorunlara eğilen ve kararlara ulaşan değerlendirmeleri yapılan rapor sonuçları olacak. Bunlar, Millî Eğitim Bakanlığı'nca sonra alınacak ve değerlendirilecektir. Çünkü, bazı yanlış anlamalar olabiliyor o bakımdan ifade etmiş oluyorum. Yanlış bir anlam çıkmasını arzu etmiyorum. Efendim şimdi isimlerde arzu edenler şimdi sayın Özyürek'in sunmuş olduğu Millî Eğitim Bakanlığı'na ait konuya ait söz almak isteyenler isimlerini sanıyorum ki yazdırdılar. Ayrıca yazılmayanlar varsa lütfen isimlerini bildirsinler. Evet... Hurşit Saim Yumuşak. Evet efendim... Sefer Sinmez...

(isim tespiti yapıldı.)

Şu ana kadar 12 üyemiz arzu ettiler. 15'şer dakika kendilerine ayırmış bulunuyorum. 2-3 dakika uzatarak konuşmalarını tamamlayabilirler. Sayın konuşmacılar görevlerini ve adlarını bir defa daha lütfederse, teype alınıyor ve zapta geçiyor. Bu bakımdan lütfetsin gelen sunucular. Veya söz almak için konuşmak isteyenler. Sayın Ziya Bursalıoğlu buyursunlar efendim.

Prof. Dr. Ziya BURSALIOĞLU (Ankara Eğitim Fakültesi) : Sayın Millî Eğitim Bakanımız, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın değerli izleyenleri. Sayın Özyürek'in raporunda hemen girmeden önce bir önsöz olarak şunu belirtmek isterim ki uzun yılların sen ben davası sonucunda Türk Eğitiminin sorunları büyümüş ve katlanmıştır. Ve kısa bir süre içinde bütün iyi niyet ve çabalara rağmen çözülmesi de güçlenmiştir. Bu sorunların çözümü için bizim görebildiğimiz iki yaklaşım bilimsel düşünce ve bilimsel yöntemdir. Bilimsel düşünce sorunların çözü-

münde gerçekçi olmayı sağlayacaktır. Hepinizin bildiği gibi Atatürk'ün Anadolu ihtilâlinin başından Türk Devrimlerinin sonuna kadar olan başarısı gerçekçiliğine dayanmış bulunmaktadır.

İkincisi, bilimsel yöntemdir. Bu da karar çözümlerinde problemin çözümlerinin içinden en uygun olanının seçimiyle yansızlığı sağlayacaktır. İşte bu ikisiyle ancak eğitim sorunlarımızı çözümleyebileceğimizi belirttikten sonra şunu vurgulamak istiyorum ki, X. ve XI. Millî Eğitim Şûrası'nın dokümanları bu iki boyut parelelinde hazırlanmış ve sunulmuş bulunmaktadır. Bu konudaki çabalarından dolayı başta Millî Eğitim Bakanlığı erkânı olmak üzere, üniversitelerden gelen meslektaşlarıma da arzı teşekkür ederim.

Biraz önce sunulan, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi kuşkusuz bir zincirleme çözüm beklemektedir ve bu öğretmenlerin hizmet öncesi, hizmet içi eğitimi kadar yönetici ve uzman eğitimine de bağımlı bulunmaktadır. Bu eğitimi gerçekleştirecek ve düzenleyecek olan organlar ve kurumlar nelerdir? Başta, kuşkusuz Millî Eğitim Bakanlığı'nın X. ve XI. Şûra kararlarının ışığında alacağı uzun süreli eğitim politikası, personel politikası ve kısa süreli plânları gelecektir. Bu politikanın ve plânların gerçekleşmesine de eğitim bilimleri fakültesi ve üniversitelerimizin eğitim bölümleri katkıda bulunacaktır. Bu girişimde Türkiye'nin tek eğitim bilimi fakültesi ve üç kıtanın da en büyük eğitim fakülteleri arasında bulunan yedi profesör, yirmi doçent ve yaklaşık yüz öğretim elemanıyla bugüne kadar öğretmen, yönetici ve uzman eğitiminde önderliği sürdürmüş bulunan fakültemizin en yüksek yükü, ağır yükü yüklenmeye hazır olduğunu ifade etmek isterim. Ve gene bugüne kadar fakültemizin programlarında öğretmen yetiştiren kurumlardan gelen 150 meslektaşımız yüksek lisans derecesi almıştır. 15 meslektaşımız da doktora derecesi almıştır ve fakültenin öğretmenlerin meslekte yükselmesine açmış olduğu bu program genişlemektedir. O zaman biraz öncesi eğitim ve biraz sonra da diğer meslektaşlarımın sunacağı, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi, yönetici ve uzman eğitimini eğer bu fakülte ve üniversitelerdeki ilgili eğitimleri ve bölümlerin yükleneceklerse, ki bunun dışında da, başka bir personel gerçekleştirme araç ve kurumu halen ufukta görülmemektedir. O zaman, bu fakülte ve bölümlerin örgüt yapılarını küçültmek değil, büyütmek madde ve insan kaynaklarını azaltmak değil, arttırmak gerekmektedir. Hepinizin kabul edeceği gibi örgütler yapıları hacmine göre, onlarla oranlı olarak madde ve insan kaynaklarından nasibini alırlar. Bu örgüt yapıları küçüldükçe kaynakları ve bunun sonucunda programları da küçülecektir.

BAŞKAN: Sayın Bursalıoğlu, vaktiniz dolduğuna göre zaman ihtiyacınız var mı?

Prof. Dr. Ziya BURSALIOĞLU : Aksi halde sayın bakanım, X. ve XI. Şûra amaçlarından ve kararlarından kısa bir süre sonra vaz geçmek zorunda kalacağımızı ifade etmek istiyorum. Uzun yıllar önce ilçe merkezine at sırtında sekiz saat mesafede bir köyde vazifeye başlamış bir meslektaş olarak şunu belirtmek isterim ki; bu meslek mensuplarının büyük, ama çok büyük bir kısmı halâ Mustafa Kemâl'in "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür muallimleridir." Gerçekleri söylemek bizim görevimizdir. Çünkü bu görevi bize kendisi vermiştir. Teşekkür ederim.

Alkışlar...

BAŞKAN : Sayın Doç. Dr. Galip KARAGÖZOĞLU, buyurunuz efendim,

Doç. Dr. Galip KARAGÖZOĞLU : Sayın Bakanım, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın değerli üyeleri ve sevgili meslektaşlarım. Bana verilen bu kısa süre içinde eğitim sistemimizin temelini oluşturan öğretmen yetiştirme ile ilgili bir iki konuya dokunmak istiyorum.

Anaokulundan üniversite sonrasına kadar eğitim, öğretim yükünü omuzlamış olan öğretmenlerimizin yetiştirilmesinde bir sistem yaklaşımı içerisinde öğretmen yetiştirme programlarını bir bütün olarak ele almak zorundayız. Ancak, sunulan raporda görebildiğim kadarıyla, bir noktayı özellikle yüksek öğretimin yönetim ile sorumlu olan YÖK üyelerimizin ve YÖK başkanımızın dikkatine sunmak istiyorum.

Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ile ilgili programlar incelendiği takdirde görüleceği gibi, ana sınıfında bile öğretmenlik yapabilmemiz için bir pedogojik formasyondan geçmemiz zorunludur. İlkokulda öğretmenlik yapmak isterseniz, kendi meslekî bilginizin yanında yine öğretmenliğin özünü oluşturan, öğretmenlik davranışını kazandıran bazı meslekî bilgileri almanız ve bir davranış değişikliğine uğramanız şarttır. Orta öğretimde de durum aynıdır. Orta öğretimde eğer türkçe öğretmeni olarak çalışmak isterseniz muhakkak türkçe öğretimi ile ilgili özel öğretim metodlarını öğrenmeniz bunun uygulamasını yapmanız ve bir öğretmenlik formasyonunu kazanmanız şart. Ancak, yüksek öğretim kademesine geldiğinizde bunun böyle olmadığını görüyoruz. Çok iyi bir fizik lisans derecesini almış olabilirsiniz. Ama iyi bir fizik öğretmeni veya fizik öğretim üyesi olabilmeniz için, üniversitede öğretim görevine başlamadan önce muhakkak bir pedogojik formasyondan geçmeniz şarttır. Ben raporda bunu bir noksanlık olarak gördüm. YÖK yasamızın getirmiş olduğu yeniliklerin içerisinde bu hususun da ayrı yer almasını arzu ederim. Yani, şöyle söylemek gerekirse, özellikle yardımcı doçentliğe atanacak olan öğretim üyesi, sıfatını kazanacak olan gençlerimizin üniversitelerimizde öğretim görevine başlamadan önce eğitim psikolojisini, ölçme - değerlendirme, özel öğretim metotları -kendi alanlarıyla ilgili- konusunda bera-

ber bir ek programdan geçmeleri ve pedogojik formasyonu aldıktan sonra üniversiteye gidip sınıfta öğreticilik görevine başlamaları daha yararlı olur kanısındayım. Bu bakımdan eğer yüksek şûranız uygun görürlerse ve bu konuda ilgili grubunuz da buna dikkat ederse, öğretmenlik formasyonununu sadece ve sadece orta öğretim kademesinde kesip onun ötesine geçilmemezlik etmeyelim diyorum. Bunun için de iki öneri getirmek istiyorum.

Yüksek öğretim kuruluna sunulmak üzere ilgili komisyonda bir öneri geliştirmek suretiyle üniversitede öğretim üyeliği görevine atanacak olanlarda belli bir meslekî formasyon, pedogojik formasyon aranması şart koşulmalıdır. İkincisi bu meslekî formasyondan geçmemiş geçirilmemiş halen üniversitelerimizde yardımcı doçent olarak görev yapan genç arkadaşlarımıza bir nevi hizmetiçi eğitim programı olarak bir fırsat tanıyıp ölçme ve değerlendirme, eğitim psikolojisi, eğitim felsefesi, Türk eğitimiyle ilgili genel bilgiler veren pedogojik formasyon faaliyetlerinin başlatılması ve bu programın süratle uygulamaya konulmasında büyük yarar vardır. İki çarpıcı örneği size sunmak istiyorum. Millî Eğitim Bakanlığı'nda uzun yıllar hizmet etmiş bir arkadaşınız olarak ve halen de Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumunun Eğitim ve Bilim adamı yetiştirme grubunun yöneticisi olarak sık sık öğretmenlerle ve öğrencilerimizle karşı karşıya geliyoruz. Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumunun yapmış olduğu sınavlarda çok sık olarak karşılaştığımız iki açmaz var, eğitim sistemimizde. Bunlardan birisi özel alanında çok iyi yetişmiş çok iyi bir bilim adamı olacağına inandığımız çok üstün yetenekli gençlerimizin bu bilgilerini jürilerin önüne koyarken zorluk çekmeleri ve bu bilgilerini nasıl anlatacaklarını bilmemeleridir. Bu durumu sınıfa uyguladığımız takdirde bu çok değerli bilim adamı adayımızın yarın bir de sınıfa girdiği zamanda aynı programla karşılaşması kaçınılmazdır.

İkincisi, üniversite öğretim üyesi olarak jürilerimizde görevlendirilmiş olan öğretim üyesi arkadaşların burslar için başvurmuş olan adayların değerlendirilmesinde bazan çok büyük farklılıklar önümüze çıkmaktadır. Matematik alanını örnek vermek istiyorum. Çok dikkat çekici bir alan olduğu için.

BAŞKAN : Sayın Karagözoğlu zamanınız doldu, ihtiyacınız var mı?

KARAGÖZOĞLU : Bir dakika sayın bakanım, Teşekkür ederim.

Bir matematik sınavında 4 matematik öğretim üyesinin, üniversite öğretim üyesinin, 20-80 arasında farklı puan verdiklerini gördüğümüzde biz şaşırmıştık. Bunun sebebi, eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda üniversite öğretim üyelerimizin de bazı hallerde bir görüş birliğine sahip olmamaları şeklinde yorumladık. Saygılar sunarım efendim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Karagözoğlu. Efendim Prof. Dr. Sayın Turhan Oğuzkan buyursunlar efendim.

Prof. Dr. Turhan OĞUZKAN : Sayın Başkan, Şûra'nın sayın üyeleri, XI. Millî Eğitim Şûrası eğitim sisteminde köklü değerlendirme ve değişmelerin palazlandığı ve öğretmen yetiştirme görevinin geniş ölçüde üniversitelere verilmek istendiği bir büyük döneme rastlamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin ve diğer eğitim meslekleri elemanlarının yetiştirilmesi gibi son derece hayatî bir konuda herkesin katkısına azamî ihtiyaç hissedilmesi doğal olan bir dönemde bulunuyoruz. Bu anlayış içinde öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi ve özellikle bu eğitimin kalitesine ilişkin bir kaç görüş arzetmek istiyorum. Ancak bu bahse girmezden önce sayın üyelere dağıtılmış olan temel dokümanda mensup olduğum Boğaziçi Üniversitesi ile ilgili olarak yer almış bulunan bazı yanlışlara ve eksikliklere düzeltme mahiyetinde işaret etmeme müsaade ediniz.

Bu konuda fazla zamanınızı almamak için sayfa 60, 58, ve 45 te yapılmış olan yanlışları topluca söylemek istiyorum. Bu sayfalarda, Boğaziçi Üniversitesinde öğretmen yetiştirme işinin İdarî Bilimler Fakültesinde yürütüldüğü, üniversitede bir çok bölümün bulunduğu ifade ediliyor. Üniversitemizde bu tür bir düzenleme ve çocuk gelişimi bölümü bulunmamaktadır. Keza bir yerde Türkiye'de öğretmen yetiştiren hemen her kuruluş sayıldığı halde Boğaziçi Üniversitesi zikredilmemiştir. İşin gerçeği şu ki, Boğaziçi Üniversitesinde Temel Bilimler Fakültesine bağlı bir eğitim bölümü bulunmakta ve bu bölümde on yıla yakın bir süredir öğretmen ve belirli alanlarda yüksek lisans düzeyinde uzman yetiştirilmektedir. Temel dokümanda yapılan bu yanlışlık ve unutmaları Ankara'nın uzağında mesleğimize has bir tevazu içinde çalışmamızın bedeli olan geniş yürekle görüyor ve sadece bir düzeltme olarak arzediyoruz.

Öğretmenlerin yetiştirilmelerinde kalite sorununa gelince, bu hususun temel dokümanda özellikle vurgulanmış olması bu mesleğe gönül vermiş herkes gibi bizi de memnun etmiştir.

Üniversitelerimizin öğretimi ve örgütlenmesi ile ilgili yeni yasa çıktığı zaman halen üniversite sistemi dışında fonksiyonlarını sürdüren birçok kuruluş üniversite bünyesine alınarak fakülteleştirilecek, halen büyük bölümü bölüm halinde işleyen bazı üniversitelerin birimleri fakülte haline gelecektir.

Öğretmen yetiştirmenin temelde bir üniversite görevi olduğuna uzun yıllar önce inanmış, bu ilgiyi üniversitelerde uyandırmak için yıllarca uğraşı vermiş bir kişi olarak bu kararı takdirle karşılıyorum. Bu adımın kalitenin yükseltilmesine son derece büyük bir katkı getireceğine inanıyorum.

Üniversitelerimizde ilgili görevliler olarak bu konuda azamî çabayı göstereceğimizi ifade etmek isterim.

Şu hususu özellikle belirtmek isterim ki, bir hamlede 15-20 civarında eğitim fakültesi kurulması çok büyük bir girişimdir. Bu girişim üniversitelerin çözümlemek zorunda kalacakları birçok sorunla karşı karşıya bırakacaktır. Sonuçta kaliteli hizmet vermek eğitim vermenin, eğitimin fakültelerde gerçekleşmesi için uzun bir yokuşun sabırla tırmanılması gerekecektir. Bu girişimde karşılaşılacak en büyük sorun kanımızca yeni kurulan bu fakültelere yeteri kadar kalifiye öğretim elemanı bulmak, mevcutların ise yeni düzene uymaları için akademik çalışmalarına destek olmaktır. Eğitim konularında akademik hayata dönmüş olanların sayısı ülkemizde çok azdır. Yetiştirilenlerin sayıları da fevkalâde sınırlıdır. Kanımızca derhal ve mutlaka yapılması gereken iş kurulacak eğitim fakültelerinin eleman ihtiyacını diğer üniversite ihtiyaçlarından ayrı olarak özel bir plâna ve programa bağlamaktır.

Bu programları en kısa zamanda gerçekleştirmek ise, maddî idarî ve manevî bir desteği sağlayarak bu fikrî uygulamaya koymaktır. Aksi halde kurulacak yeni eğitim fakülteleri üniversiteler içinde cılız ve kalitesiz bir hüviyette kendilerinden beklenen kaliteli öğretmen yetiştirme işini çok güç başarabileceklerdir.

Bu cümleden olarak, yurt içi ve şûra da konuşulan yetiştirme olanakları öncelikle ve özellikle yeni kurulacak eğitim fakültelerinin öğretim elemanı ihtiyacının gidermeye özellikle yöneltilmelidir. Bugün birkaç üniversitemizde gelişmiş olan yüksek standartları ile tanınmış olan yüksek lisans ve doktora programları desteklenerek bu ihtiyaç giderilebilir. Umarız halen Lisans üstü eğitim yapan eğitim bölümlerinin de faaliyetleri yeni düzenlemeden desteklenecek tersine teşvik edilecek eğitim fakültelerine ve eğitim sistemine lisans üstü eğitimden geçmiş eleman yetiştirme yolunda yapılan değerli çalışmalar kurutulmayacak, beslenecektir.

Sayın Başkan değerli üyeler, getirilmiş olan öğretmen yetiştirme modelinde çift öğretim alanları ile ilgili olarak bir hususa işaret etmek istiyorum. Çift öğretim alanları bazı kademeler için orta öğretimin ikinci kademesinde belirli alanlar için sanıldığı gibi savunulabilir.

Bununla birlikte bazı konularda itilâfa girilmemesi gereken bir husus olmalıdır diye düşünüyorum. Örneğin, ingilizce öğretiminin yanında yan olarak Türkçe, herhalde Türk Edebiyatı aynı zamanda ve Fransızca yan alanı görmüş bulunuyoruz. Oysa ki hepimiz biliyoruz ki, 4 yıllık bir eğitimden daha kolaylıkla konusuna hâkim olan ingilizce öğretmeni yetiştirmek zor olmaktadır.

BAŞKAN : Sayın Oğuzkan, zaman istiyormusunuz efendim?

Turhan OĞUZKAN : İki dakika efendim.

BAŞKAN : Buyursunlar efendim.

Turhan OĞUZKAN : Binaenaleyh, bazı alanların özelliği dikkate alınarak böyle bir standartlaştırmayı genelleştirmemek ve alanların özelliklerini dikkate almak faydalı olur kanısındayım.

Kalite ile ilgili olarak söylemek istediğim son husus şu; kalite ancak yaratıcı zekânın ve yeniliklere açık bir tutumun egemen olduğu ortamdan kuvvet alır. Bu bakımdan öğretmen ve eğitim uzmanı yetiştirmek konusunda temel dokümanda gördüğümüz standartlaştırma eğilimi korkarız ki uzun vadede kaliteyi olumsuz etkileyecektir. Öğretmen yetiştirme konusunda asgarî müşterekler elbette olmalıdır ve bunlar saptanmalıdır. Fakat bunlar asgaride tutulmalıdır. Şayanı dikkattir ki bugün şikâyet ettiğimiz dağınıklık içinde Türkiye'de öğretmen yetiştiren kurumların programları arasında dikkate değer benzerlikler ve ortak noktalar oluşmuştur. Zira insanların tabiatı, kurumların tabiatı, onları oluşmuş normlara uymaya zorlar. Zor olan ve değerli olan bir bakıma da ilerlemeyi sağlayan alışılmış kalıpların dışına çıkma çabası yaratıcılık denilen o az bulunur, bulunca da değerini takdir etmemiz gereken niteliktir. Öğretmen yetiştirme konusunda bilimsel olarak son sözü söyleyecek bir noktada bulunmadığımızın bilinci içinde olmalıyız.

Üniversiteler, öğretmen yetiştirme konusu da dahil, eğitim işleri üzerinde uygulama yerleri olduğu kadar fikir üretme yerleridir. Öğretmen yetiştirme konusunda fikir üreten, yenilik yapma ve deneme yollarını açan üniversiteleri, âdeta bu yolları kapayacak katı kalıplaşmalardan kaçınmamız gerektiği düşüncemi arzetmek isterim. Girişilen daha iyi öğretmen, daha kaliteli öğretmen ve ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak öğretmen çabalarının başarıya ulaşmasını gönülden dileyerek sözlerime son veririm. Teşekkür ederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Oğuzkan. Prof. Dr. Sayın Fuat Turgut buyursunlar efendim.

Fuat TURGUT : Başkanlık divanının sayın üyeleri, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın seçkin üyeleri, sayın dinleyenler.

Ben raporun üç noktasında bazı kişisel görüşlerimi dile getirmek için söz aldım.

Bunlardan birincisi; raporda özellikle üzerinde durulan, her seviyedeki ve her branştaki öğretmenin dört yıllık yüksek öğretimle yetiştirilmesi konusu olmaktadır. Bu sabah tarihi gelişimi dinledik, öğretmen yetiştirmenin tarihi gelişimini ve dendi ki; biz öğretmenlerimizi geçmişte dört yıllık programla yetiştirdik. Bazı alanlar ve bazı bilim dalları için de hiçbir zaman dört yıla çıkarmadık. Acaba niçin? Önce, bunun başlıca iki gerekçesi var. Bir tanesi, öğretmenlerin bazı dallarda çok az eğitimle bir meslek kazanabileceklerine inandık; ne yazık ki bu

yanlıştır. Öğretmenlik mesleği hangi seviye ve kademede olursa olsun, kimi yerde ortaokul derecesindeki bir eğitimle, kimi yerde hızlandırılmış üç haftalık bir eğitimle, kimi yerde bir sertifika veya seminerle olmaz. Eğer gerçekten dört başı mamur bir öğretmen yetiştireceksek, meslek dört yıllık bir meslek eğitimi, en az dört yıllık, (rapor en az demiyor) gerekir.

İkincisi; geçmişte hatayı bir başka türlü yaptık. Bize öğretmen lâzım oldukça süreyi kısalttık, sayıyı çoğalttık ve böylece öğretmenlik mesleğinin süresinin hakikaten oynanabilecek en önemli musluk olduğu faraziyesine dayandık. Öyle değildir. Bize öğretmen lâzım olduğu zaman çabuk ve hızlı öğretmen yetiştirmenin yolu sadece öğretmenlik meslek içi eğitiminin kısaltılması değildir. Başka alternatifler varken oralara gitmedik.

Raporun bunun ayrıntıları üzerinde durmaması elbetteki büyük bir kusur değil. Çünkü ana ilke olarak öğretmenlerin hepsinin dört yıllık bir eğitimle yetiştiğini kabul edersek, onun da gereği üzerinde durulacaktır. Şüphesiz ki bu, yıllardır üzerinde durduğumuz, özlemini çektiğimiz öğretmenlik mesleğini meslek olarak kabul ettirmeye çalıştığımız kaynakların başında gelmesi gerekir, özünü teşkil eder.

Bu konuda söylenmesi gereken çok söz vardır. Teklif o bakımdan alkışlanmaya hatta tarihi bir kayda da geçmeye değer niteliktedir. Ne yazık ki, bugünkü durumda böyle bir teklif kâğıt üzerinde çok iyi görünmekle birlikte, temel uygulamaya geçişte karşımıza çok büyük zorluklar getirecektir. Bu zorlukları teker teker saymaya burada zaman müsait değil. Zaten uygulamaya geçilince üzerinde düşünülecektir zannederim.

Ben iki tanesini zikretmeden geçemeyeceğim. Bunlardan bir tanesi para meselesidir. Bugün bu okulların iki yıllık olanlarının dört yıla çıkarıldığını kabul edersek ve 2547 sayılı kanun çerçevesi içerisinde ele alınacağını düşünürsek, bu okulların dört yıla değil, lisan mecburiyetinden dolayı, yabancı dil mecburiyetinden dolayı, beş yıla çıkması demektir. Bu ise bir yılı 30 ders saati/yıl diye kabul edersek, bunun 150 ders saati/yıla çıkması demektir. 150 dedim afedersiniz; Tamam doğruymuş... 150 ders saatine çıkması demektir ki, halen kendisi 60 da duruyor. Yani 2,5 misli artıyor. Öyle ise, öğretmen maaşları da hemen 2,5 misli artıyor demektir. Bu çeşit masraflar, carî giderler büyüyecektir. Eğer bütçemiz yoksa, o çeşit bir paramız yoksa "çıkardık" demenin hiçbir yararı olmayacaktır. Geçmişteki Yaykur misaline benzer büyük masraflar, küçük, çok önemsiz faydalar sağlayan bir uygulama ortaya çıkabilecektir.

Umarız ki uygulamaya geçildiğinde bunun çaresi bulunur. Umarız ki bulunur.

İkinci nokta, öğretmen açığından gelecektir. Elbetteki bugün 60 ders saati/yıla öğretmen bulunmazken, kaliteli öğretmen bulunmazken yüksek öğretim sahasında, 150 ders saati/yıla öğretmen yetiştirmek, öğretmen bulmak daha çok büyük bir problem, 2,5 katı ile, daha feci bir problem karşımıza çıkaracaktır.

Herşeye rağmen ben öğretmenlik mesleğinde bir kişiyim. Bir yerde bu köşe dönülecektir, dönmenin zamanı gelmiştir, teklifi teklif olarak arkadaşları alkışlıyorum, uygulamada bir çaresi bulunsun, temenni ederim.

İkinci nokta, rapor üzerinde benim değineceğim nokta şudur, öğretmen yetiştirme programları ve öğretmenin çalışacağı seviyenin programlarıyla paralel gitmek zorundadır. Geçmişte biz bunun hatalarını pek çok yaptık, halen de bu hataların içindeyiz.

Geçmişteki hataların bir tanesini bu sabah söylediler. Bir toplu dersler öğretmenliği geldi, benim topsuz ders öğretmeni olarak yetiştirdiğim zamanlar... toplu temel dersleri öğretmen olarak yetiştirdiğim zamanlar, toplu derslere ve diğerlerine öğretmen çıktılar. Onlar mesleğe başladıkları zaman sekiz yıllık ilkokullara sınıf öğretmeni olacaklardı. O yandan bu yana 35 yıl geçti, halen daha sekiz yıllık okullarımız sınıf öğretmeni programı uygulamıyoruz. O zaman toplu dersler öğretmeninin manası kalmadı, yani öğretmen yetiştiren program ile ortaokul ve ilkokul programları arasında herhangi bir parelellik kurulamadı.

Geçmişte öyleydi, eğitimin uzmanlarını hırpalayarak, kendimizi affedelim, geriye döndük diyelim, ama böyledir, diyerekten de gene uygulandı. Hatırlanırsa, Türkiye'ye modern fen ve matematik diye bir şey geldi. Bunlar geldiği zaman, böyle dersleri bizim öğretmenlerimiz liselerde okutacak güçte değildi. Öğretmenleri yetiştirelim dedik, öğretmenleri yetiştirme yaz programlarının 1966 yılından zannederim 1977 yılına kadar, onbir yıl uyguladık, Bu 11 yıl içinde ortaöğretim seviyesinde öğretmen yetiştiren kurumlar modern matematik ve fen programlarına rıza ve rağbet etmediler...

BAKAN : Sayın Turgut zamana ihtiyacınız var mı?

Fuat TURGUT : İki dakika efendim,

BAŞKAN : Buyursunlar efendim.

Fuat TURGUT : ... içinde ne var diye bakmadılar bile, o halde öğretmen programına şunda ne var diye bakması gerekir, günün birinde bir din dersi, ahlâk dersi, turizm dersi filan gelince apışıp kalmamak icap eder.

3. nokta, daha ziyade teferruat. Burda deniliyor ki, 1416 sayılı kanun yurt içinde uygulansın. Hakikatte raporun hiç değinmemesi gereken bir şey. Çünkü

1416 sayılı kanun eski bir kanun, kendine göre güçlükleri var, bugün düzeltilmesi gerek. 627 sayılı kanun, özellikle 2547 sayılı yeni yüksek öğretim kanunu iş başındaki öğretmenin daha fazla öğretim yapması ile büyük imkânlar tanıyor. Büyük kelimesini vurgulayarak söylüyorum. Büyük imkânlar tanıyor, yeter ki biz öğretmenlerimizin veya öğretmen adaylarını yetiştirebilecek lisans üstü programlarını bulalım. Bu lâfların üzerinde fazla durmak istemiyorum. Benden önceki konuşmacı sayın meslektaşım, bunu en açık biçimde vurguladı. Türkiye'de öyle bir program, öyle bir öğretim bundan on, onbeş yıl önce başlamıştır. Bu meslek öğretmeninin lisans üstü seviyede yetiştirilmesi meselesidir. Hatta ilgili raporlar hazırlanmıştır. Bunların teşviki hakikaten gereklidir. Saygıyla huzurunuzdan ayrılıyorum.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Turgut, sayın Zeki Yılmaz buyursunlar efendim.

Zeki YILMAZ : Zeki Yılmaz, Amasya Ticaret Lisesi Müdürü. Saygıdeğer başkanlık divanı, değerli üyeler, öğretmen yetiştirme konusunun hizmet öncesi eğitime yön vermesi önemli etkendir. Bir mesleğe yöneltmeden önce ilgili mesleğin geleceği, hem geleceği seçen ve hem velilerin dikkatli oldukları bir konudur. Toplum içinde saygılı olan bir meslek her zaman ilgi çekici olmuştur. Bu saygınlık meslek elemanlarının sosyal niteliği ve yeteneği ile gerçekleştirilmektedir. Temelde özendirici, çekici gücü olan meslek dalları yetenekli bireyleri kendilerine seçmişlerdir.

Sayın üyeler günümüzdeki öğretmen kaynaklarının değişik olması, gerekse uygulanan programların farklı olması değişik öğretmen tipleri yaratmıştır. Yeni uygulamada, öğretmen olacak kişinin herşeyden önce işbirliği yapan, demokratik tavırlı, her devre karşı iyi ve düşünceli, hakkı, tarafsız ve nizam duygusu olan, huyu ile davranışı değişmeyen, iyi yönleri görebilenlerin takdir etmekten çekinmeyen yapıda olmalarına dikkat edilmelidir. Öğretmenlik onurlu olduğu kadar, zor bir meslektir. Her girenin uyum sağlama imkânı yoktur. Yetenekli olanlar öğretmenlik ruhuyla yetiştirilmiş ise meslek için, aksi halde mesleğin dışında sayılırlar.

Sayın üyeler, toplumumuzun yaygın yapıcısı, geleceğimizin güvenci çocuklarımızın yetiştirilmesinde görev alacak kişilerin çağdaş verileri en iyi değerlendirme ilkelerini kavramış olmak zorundadırlar. Bunun için önerim şudur: Sekiz yıllık temeleğitim esas alındığına göre ve bunuda kısa sürede gerçekleştirme imkânı olmadığına göre, öğretmen olacak gençlerin temel eğitimden sonra sınavla alınmalıdır. Başöğretmen Atatürk, "Bu memleketin iki ordusu vardır, biri asker, diğeri millî eğitim ordusudur" sözünden hareketle, nasıl ki ordumuzun asıl çekirdeğini askerî liseler oluşturuyor ve orada askerlik sanatı ve ruhu veriliyorsa, eğitim ordusunda da bu uygulama esas alınmalıdır.

Öğretmen yetiştirilirken, ulusumuzun nitelikleri Anadolu gerçeğinden hareket edilip, programlar hazırlanarak Atatürk İlkeleri doğrultusunda köklü eğitim verilmelidir.

Tüm öğretmenler yüksek öğretimden geçirilirken eşit standartlar uygulanmalıdır. Öğretmenler yetiştirilirken genel kültür, meslekî formasyon yanında becerilerinin de geliştirilmesi, öğretmen olunca bir kısım ders araç ve gereçlerini yapar durumda olmalı ve iş eğitimine bağlı programlara da yer verilmelidir.

Tüm öğretmenler Türk hukuk düzeni, toplumumuzun toplum yapısı hakkında yeterli bilgiye sahip kılınmalıdır. Öğretmenliğin kaynağı yüksek öğretmen okulları olmakla birlikte, üniversitelerimizin de kendilerinden yararlanılması ilgili yüksek öğretim kurumlarında da formasyon dersleri verilmelidir. En önemli konu olarak şunu derim. Tüm öğretmenlerin anadilimizin kullanılmasında yeterlik sağlanmalıdır. Bu durum, bu eğitim için olduğu kadar ülke geleceği için de önemli bir konudur kanısındayım.

Bu önerilerin yanında, millî eğitimimizin uzun vadeli, köklü geleneklere kavuşturulması ve güvenceli çalışma ortamından özlük haklarına değin, köklü gelenekler yetenekli elemanlar, öğretmenlik mesleğine uzanacaklar, arzulanan öğretmen yetiştirilmiş ve kazanılmış olacaktır. Saygılarımla,

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Yılmaz, Sayın Hasan Keziban buyursunlar efendim.

Hasan KEZİBAN : Hasan Keziban, Niğde Eğitim Enstitüsü öğretmeni, sayın başkanım, değerli Şûra üyeleri.

Öğrendiğimiz öğretmen yetişme modeli genelde çok güzel. Yıllardır şikâyetlendiğimiz noktalar teker teker ele alınmış, herbirine türlü yollar önerilmiştir. Burada modeli çok beğenmeme rağmen bazılarını söylemeden geçemeyeceğim. Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında bir bütünleşme, bir standartlaşma, içerik kategorilerinin düzeni ve ağırlığı, tümünde 4 yıllık bir yüksek öğrenim, herbirinde sömestre ve kredi sistemi, değerlendirmede birlik gibi konular çok yerinde verilmiş kararlardan bazılarıdır.

Bunların yanında aşağıdakilerin de dikkate alınması yerinde olur kanısındayım.

1. Modelde, öğretmenlik, herkesin yapabileceği bir meslek olarak düşünülmemeli, seçme ve yerleştirme sınavları yanında öğretmenlik tutumlarını ölçen ölçekler de uygulanmalıdır denilmektedir. Bu yeterli değildir düşüncesindeyim. 17 yıldır, öğretmen yetiştiren bir kurumda çalışıyorum, öğrencilerimizin % 80 ni öğretmenliği son sıralarda tercih ettiklerini üzüntüyle gördüm, halkımız halâ

değilse bir öğretmen olsun demektedir. Ne yapıp yapmalı, öğretmenlik mesleğini çekici bir hale getirmek için önlemler almalıyız. Bu önlemlerin başında, öğretmenin ekonomik durumunun iyileştirilmesi gelir düşüncesindeyim. Eğer öğretmenin alım gücü olursa, kitabını da alır, okur, kendini yetiştirir, konutunu da yaptırır, tatilini de dinlenmesini en iyi şekilde yapar. Toplumdaki saygınlığı da artar. Mesele, mesleğe girerken de en başta tercih yapacaktır.

Öğretmenin ekonomik durumunun iyileştirilmesi çok görülmemelidir. Çünkü herkes de, çalışanların öğretmenlerin yetiştirdiği unutulmalı değil, unutulmamalıdır.

2. Öğretmenlik mesleğine daha yatkın ve benimseyen kişilerin gelmesine ilişkin ikinci öneri olarak, uzun yıllar öğretmenlik ruhu ve formasyonu da kazandırmak için orta eğitimde öğretmen liseleri hiç değilse şimdilik hali ile yerini korumalı ve öğretmen yetiştiren eğitim kurumları öğrencilerin çoğunu buralar almalıdır. Geçmiş yıllardaki gözlemlerin göstermiştir ki, öğretmen liselerinden gelen öğrenciler diğerlerine oranla öğretmenlik mesleğine daha yakın olmaktadır.

3. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğretmenler, her yönüyle yeterli, mesleğe en yatkın öğretmen olması sağlanmalıdır.

4. Modelde uygulama ve staj faaliyetlerinde birlik sağlandığı belirtilmektedir. Güçlüklerle karşılaştığımız uygulama okulu, sorunları her öğretmen yetiştiren kurum en önemli bir çözüm getirilmesi gereken sorundur. Buna uygulama ve staj sürelerin uzun olmasını ve uygulama okullarının bir kısmının kırsal kesimden gelmiş olmasını da eklemek yerinde olur. Teşekkür eder saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Keziban. Sayın Akagündüz, buyursunlar efendim.

Salim AKAGÜNDÜZ : XI. Millî Eğitim Şûra'sının değerli üyeleri, muhterem konuklar.

BAŞKAN : Kurumu bildiriniz lütfen.

Salim AKAGÜNDÜZ : Salim Akagündüz İstanbul Halk Eğitimi Başkanı.

XI. Millî Eğitim Şûra'sının ana konusu olan Millî Eğitim hizmetinde öğretmen ve eğitim uzmanları durum ve sorunlar dokümanının üçüncü bölümünü dikkatle inceledim. Sayın Özyürek'in sunduğu bu bölümde 4. maddenin (b) şıkkında önerilen modelin eğitim kademelerine göre esasları, başlığı altında okul öncesi eğitimde öğretmen eğitimi, temeleğitim öğretmenlerinin eğitimi orta öğretim öğretmeninin eğitimi, yüksek öğretim öğretmeninin eğitimi, ana başlıkları altında; bu eğitim kademelerinin amaçları, işlevleri, ilkeleri, kapsam ve etkinlik kategorileri ayrı ayrı belirtilmiş bulunmaktadır.

Halbuki 1739 sayılı Temel Eğitim Kanunumuzun 18. maddesinde Türk Millî Eğitim Sistemi Örgün ve Yaygın Eğitim olmak üzere iki ana bölüme ayrılmış bulunmaktadır. Bu itibarla, dokümanın bu 3. bölümünde öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler bölümünde yaygın eğitim kademesinin de eklenmesini istiyoruz. Çünkü bilindiği gibi 14 Haziran 1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesi öğretmenlik mesleğini tanımlamış ve en az iki yıllık yüksek öğrenimi öngörmüştür. Daha önce mesleki teknik ortaöğretim kurumlarını bitirenlerden yaygın eğitim kurumlarına kurs öğretmeni olarak atama yapılmakta iken, söz konusu yasanın yürürlüğe girmesi ile bu uygulamaya 1977 yılında son verilmiştir. Bu itibarla zaten nicelik ve nitelik bakımlarından yetersiz olan ortaöğretim mezunu elemanlar halk eğitimi kurumlarında görev alamamaktadır. Böylece yaygın eğitimde öğretmen kaynağı, bir bakıma, kurumuş olmaktadır. Gerçi uzman ve usta öğreticilerle öğretmen açığı kapatılmaya çalışılmaktadır. Ancak, bu uygulama sorunu çözmekten uzaktır. Bu itibarla meslekî teknik orta öğrenim görmüş olanlar, iki yıllık eğitim ve halk eğitimi formasyonu verilerek lisans öncesi seviyede bir öğretim gerçekleştirilmeli ve bu öğretimi başarı ile sonuçlandıranlar halk eğitim merkezlerine kurs öğretmeni olarak atanmalıdırlar.

Diğer yandan, uzman ve usta öğretici olarak görevlendirilen ek elemanlar da uygulayacakları programlarla ilgili özel mesleki alan, genel halk eğitimi formasyonu için oriyantasyon kursundan mutlaka geçirilmelidirler. Aslında bu elemanlar bir yılı denendikten ve stajyerlikleri belirlendikten sonra, başarılı olanlar usta öğretici kadrolarına alınmaları sağlanmalıdır.

Millî Eğitim temel yasasında olduğu gibi, Kalkınma Planlarında da yaygın eğitim yetişkinlere okuma ve yazma öğretmek, temel bilgiler vermek, daha sonra devam ettikleri eğitim kademesinde edindikleri bilgi ve becerileri geliştirmek ya da yeni beceriler kazandırmak amacıyla verilen okul dışı eğitim olarak tanımlanmıştır.

Günlük yaşama ile işe yönelik somut amaçları olan bir eğitim olması en büyük özelliğidir. Yaygın eğitimde öğrenenin neyi ne kadar öğrenmek istediği önemlidir. Hiç öğretim görmemiş yetişkinin bile, yaşam tecrübesi ve kendine özgü değer yargıları, problemleri farklı eğitim gruplarını oluşturur. Yaygın eğitim sadece bir eğitim değil, sosyal bir hareket, sosyal bir etkinliktir. Çalışma gruplarının belirlendiği çok çeşitli meslek dallarında ve gelişen teknolojik değişmelere ve bunun aktüalitesine uygun ayrı ayrı yeni programlar hazırlamak mümkün değildir. Belirli sosyal nitelikte görevleri yerine getirecek kişiler yetiştirmek üzere, nitelikli öğretici gerekmektedir.

Öğretmenin, görevi, rehberliktir. İhtiyaç duyulan bölümde, yol gösterici, akıllı ve mantıklı bir şekilde bilgi ve beceri kazandıran öğretmen yeterli değildir. Öğretmenin sosyal problemlerin içine girecek, çözüm getirecek, yetenekler kazandıracak, rehberlik özelliği verecek eğitim gerekmektedir.

Örgün eğitim programları genellikle iş hayatına dönük bilgi, beceri kazandırmadığına ve yaklaşık % 70 oranındaki çağ nüfusunun Millî Eğitim kurumlarından yararlanamadığına göre, yaygın eğitim hizmetlerinin ne derece önem kazandığı açıktır.

Bu geniş görev alanı içinde ve yukarıda belirtilen özellikte öğretmen ve eğitim personelinin yetiştirilmesi sorununu ortaya çıkarmaktadır. Oysa bugünkü uygulamada yaygın eğitimde öğretmen kaynağının dondurulmuş olması, bu sorunu daha büyük boyutlara getirmiştir. Bu genel tablo içinde öğretmen yetiştirilmesi konusunu ele almak gerekmektedir.

Yaygın eğitim kurumlarında görevlendirilen elemanlar genellikle örgün eğitimden transfer edilerek atanmaktadırlar. Halbuki bu yöneticilerin halk eğitimci olmaları gerekir. Çünkü, bu yöneticilerin organizatörlük, koordinatörlük, planlayıcılık, programlayıcılık, değerlendiricilik ve liderlik fonksiyonlarını haiz olmaları gereklidir.

BAŞKAN : Zamana ihtiyacınız var mı? Sayın Akagündüz...

SALİM AKAGÜNDÜZ : Bir dakika efendim.

BAŞKAN : Buyursunlar efendim.

SALİM AKAGÜNDÜZ : Bu itibarla Millî Eğitim Temel Yasasında aranan genel kültür ve formasyonun yanısıra halk eğitim özel alanında yetiştirilen elemanların, yaygın eğitim kurumlarında görevlendirilmeleri gereklidir. Bu yüzden öncelikle yaygın eğitim enstitüsünde en az dört yıllık bir lisans eğitimi programı uygulanarak yönetici adaylarının bir önseçimden geçirilerek ilgi, istek ve yetenekleri bakımından uygun adayların bahis konusu eğitim için yaygın eğitim enstitülerine yerleştirilmesi gerekmektedir.

Böylece, Bakanlığa bağlı bir kurum olan yaygın eğitim enstitüsünün araştırma fonksiyonu yanında, öğretim fonksiyonunuda üslenecek biçimde yeniden düzenlenmesi uygun görülmektedir.

Diğer yandan; üniversite, akademi ve yüksek okullarda halk eğitimi yetiştirmek için mevcut bölümlerin ihtiyaca göre yaygınlaştırılması ve arttırılması ile mezun olanların istihdam edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Arzederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Akagündüz. Buyursunlar efendim. Sayın Ferihan Gürsoy.

Ferihan GÜRSOY : Sayın Başkan, Sayın Şûra Üyeleri.

Konuşmaya başlamadan evvel, benden evvelki komisyonun başkanlığını yapan sayın Doç. Özyürek'e teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Yani öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar adeta söylemek istediklerimi, önermek istediklerimi güzel bir özet olarak buldum, ifadelerinde. Gerçekten teşekkür etmek istiyorum. Yinelemek istemiyorum, tekrarlamak istemiyorum. Çünkü aynı şeylere aynen katılıyorum, söylediklerinin hemen tümüne.

Müsaade ederseniz başka konulara, önermek istediğim kısaca başka konulara değinmek istiyorum. Aslında Sayın Özyürek değinmişlerdi. Stajyerlik müessesesi mutlaka daha anlamlı ve işler hale getirilmiş olması önerilmişti raporda. Ve böylece stajyerlik müessesesinin, yani 4. yılı oluşturan stajyerlik müessesesinin mutlaka başka koşullarla yetiştirici nitelikte yapılması kanısındayım. Şöyle ki; kendim bir okul müdürü olarak her yıl öğretmen yetiştiren müesseselerden mutlaka Mayıs ayının sonuna doğru stajyer olarak gelen çeşitli öğrencilerle karşı karşıya geliyorum. Kendilerine sorduğumda, "Ne gibi bir staj yapmak istiyorsunuz? Sizi izleyen bir öğretmeniniz var mı? Profesörünüz var mı? Veya yaptığınız bu stajın sonunda bir rapor sunuyor musunuz? kendi bölümünüze?" dediğimde, herhangi bir cevap alamıyorum. Buna göre demekki stajyerlik diye veya staj süresi diye koymuş olduğumuz zaman boşa harcanmış oluyor. Kanaatime göre birkaç hafta içerisinde kendi kendine bırakılan bir son sınıf öğrencisini gelişigüzel izlemektense, bunu daha anlamlı bir hale getirmek kanaatindeyim. Yalnız daha evvelki söylediğim gibi bundan evvelki raporda bir öğretmen yetiştiren müesseseden sonra uygulama okulları diye bir şeyden söz edildi. Uygulama okulları bilmiyorum hangi süreç içerisinde düşünülüyor. Şöyle birşey öneriyorum. Acaba 4 yıllık bir yüksek öğrenim dönemi içerisinde üç yıl nazarî bilgilerle, mesleki bilgilerle o kişiye ayrılmış olsa da son sınıfta öğrenci tamamiyle uygulamaya yönelik bir eğitim ve öğretim içerisine girmiş olsa, tamamiyle son yılda bir staj dönemini yaşamış olsa daha yararlı olmaz mı? Bu bakımdan uygulama okullarının anlamını çıkaramadım. Belki grup çalışmalarında, komisyon çalışmalarında daha aydınlatıcı bilgiler verilecektir. Aslında daha buna geçmeden evvel gerçekçi, toplumumuzda gerçekçi sorunlar var, daha gerçek sorunlar var. Bunlara eğilmek kanısındayım. Bunlara eğilmek sanıyorum ki kendi sorunlarımızı halletmek bakımından daha da uygun olur. Birincisi hizmetiçi ikincisi hizmet öncesi sorunlar. Hizmetiçi sorunlar içinde bulunduğumuz öğretim dönemi içerisinde öğretmeni meslekte tutabilme, yani genç yaşta emekli olabilen kişilere mani olmak ve böylece başarılı ise de onu mutlaka başarısı ile ödüllen-

dirme ve mesleğin içerisinde tutabilme çabasına gitmemiz gerekir. Çünkü, bugün artık okullar boşalan öğretmenlerle kendini bize gösteriyor. Bu bakımdan hizmet içindeki sorun, öğretmen sorunu giderek başka alanlara emeği yöneltme, sarfetme veya maddi amaçlarla haklı olarak maddi sorunlarla eğer karşı karşıya ise başka tarafta kazancını arama zorunda olduğu zaman, o zaman biz onlara mani olamıyoruz. Buna mani olabilmek için acaba mesleği nasıl caziphale getirebiliriz? Birinci sorun bu. İkinci sorun da, yeni yetişecek çocuğa bir öğretmenle cazip hale getirme. Bunu yaparken de raporda belirtildiği gibi mutlaka öğretmenlik yeteneğini ölçebilecek, acaba ne gibi ölçüler getirebiliriz? Öğretmenlik bir sanattır. Bu sanatı icra ettiği sürece ancak başarılı olabilir. Bugün batı ülkeleri öğrenci başarısız derken mutlaka öğretmeni başarısız olarak alıyor. Ve Amerika öğretmeni mutlaka sınayarak alıyor. Tüm kuruluşlar kendi eğitim kuruluşları içinde birleşmişler hepsi ortak bir karara varmışlar. Öğrencideki başarısızlığı ve olumsuzluğu öğretmende toplamışlar. Ve bugün öğretmenlik gerçekten özenilir, imrenilir hale getirilmek için batı toplumları büyük bir savaş açmışlar bu konuda. Bu bakımdan biz daima çocuğu suçluyoruz. Acaba biz suçlu değil miyiz başarısızlıkta? Bugün dersime giripte zevkle, şevkle hakikaten çok başarılıyım diye dersinden çıkan bunu gerçekten zevk haline getirmiş öğretmen sayısı % 20 itibariyle bir araştırma yaparsak çok aşağılara kadar iner. Bu da memleketimizin acı gerçeklerinden birisidir. Bu bakımdan sadece sözle değil gerçekten öğretmenliği özenilir hale getirmek zorundayız. Hatta öğretmeni seçerken öğretmenin çok evvel öğretim yıllarındaki başarısına, o zamanki siciline kadar öğretmeni araştırmak zorundayız. Eğer biz toplumda bir eğitim bekliyorsak evvela öğretimimizi çok sağlam esaslara dayandırmak zorundayız. Burada da eleman öğretmendir. Öğretmenin yetişmesi, öğretmenin daha anlamlı bir şekilde görev almış olması mutlaka toplumumuz için şarttır. Yalnız kendi toplumumuz için değil bütün toplumlar için bu gerçektir.

BAŞKAN : Sayın Gürsoy, zamana ihtiyacımız var mı efendim?

Ferihan GÜRSOY : Bir dakika daha sonraki zamanlardaki zamanda belki rica edebilirim efendim. Sabrınızı taşmıyayım.

BAŞKAN : Buyursunlar efendim.

Ferihan GÜRSOY : Böylece öğretmen göreve başlamadan evvel mutlaka bir uygulama eğitiminden geçmiş olmalıdır. Son sınıfta konular mutlaka öğretmen olarak yetişebilmesi için konulan staj derslerinin daha anlamlı bir hale getirilmiş olması mutlaka gereklidir. Mutlaka tüm öğretmenlerin rehber yetiştirilmesi gereklidir. Rehber olarak yetişmeyen öğretmen kesin olarak ana babanın psikolojisini anlamayacaktır. Biz öğretmenler öğrenciyi yetiştirirken öğrenciyi eğitirken ana babaları da eğitiyoruz. Toplumumuzda bu bir gerçektir. Ana baba

sorunu karşımızdadır. O bakımdan ana baba ilişkilerini aile psikolojisini, sosyo ekonomik durumunu mutlaka öğretmen olacak kişiye daha evvel öğretmemiz, hatta uygulamayla göstermiş olmamız icap eder. Bu yıl Din Bilgisi ve Ahlâk Dersleri birleştirildi. Önümüzdeki yıl uygulayacağız. Senenin sonuna geldik. Cuma günü dersleri kesiyoruz. Program geldi. Din Bilgisi ve Ahlâk Derslerinin. Haftada iki saatlik. Biz bunları yürüteceğiz. Fakat kim okutacak? Hangi nitelikteki kişiler? Din Bilgisi öğretmeni mi? sosyoloji öğretmeni mi? psikoloji öğretmeni mi? felsefe öğretmeni mi? Daha bu konuda bilgimiz yok. O bakımdan bizim gelecek öğretim yılına daha anlayışla girebilmemiz için tedbirimizi çok önce almış olmamız ve programlamış olmamız gerekiyor kanısındayım Ben bir idareci olarak bunun sıkıntısını çekmekteyim. Efendim başka söyleyeceklerim var, sabrınızı taşırmıyayım; daha sonra nasıl olsa fırsat bulurum, teşekkür ederim (Alkışlar...).

BAŞKAN : Efendim teşekkür ederim Sayın Gürsoy. Prof. Sayın Hıfzı Doğan buyursunlar efendim.

PROF. DR. HIFZI DOĞAN : Efendim Hıfzı Doğan, Eğitim Fakültesi. Sayın Başkan, Sayın dinleyiciler.

İki kavrama değinmek istiyorum baştan. Bunlardan bir tanesi çeşitlilik ve bütünlük efendim. Bu ikisinin çok dikkatli kullanılmaması halinde birbirini yok edici zararlı noktalara erişilebilir. Bugün, görebildiğim kadar, bütünlük daha hakim görünmekte, aslında yüz yıl önceye gidersek herşey bütün. Yani zamanımıza biz çeşitlilikle geldik. O zaman bugün amaç çeşitliliği yok etmek olmamalı. Çeşitliliği koruyarak bütünleştirmeye gitmeliyiz.

Bugün, görebildiğim, yüksek öğretimde YÖK bir bütünleştirme yapıyor. O bizim konumuzun dışında. Talim ve Terbiye Kurulu bize sunduğu dokümanda yine bütünlük ilkesiyle hareket etmiş. Çok olumlu noktalar var. Tabii onlara ayıracak vakit yok. Ancak bize göre geliştirilebilecek bazı noktalara değinmek istiyoruz.

Mesleki eğitim açısından bütünlüğü açısından çeşitliliği korumak zorundayız. Bölge özelliklerini korumak durumunda çeşitlilik bakımından, programlar çeşitlilik bakımından korunmak durumunda ve öğretim yani öğretmenlerin çeşitliliği korunmak durumunda.

Bugünkü, görebildiğimiz kadar bütünleştirme genellikle genel ölçütler esas alınarak yapılmaktadır ki; bunlara ait bazı örnekler vereceğim. Dokümanda sayfa 87. bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. Bizim öğretmen yetiştirme sistemimiz okula dayalı bir sistemdir. Sabahki konuşmalardanda anladık ki böyle 1935'lerden itibaren de okullar kurulmuş vaziyette. Bugün 20 çeşit meslekte eğitim yapabilmekteyiz. Yani okula dayalı sistemle aşağı yukarı 50'ye yakın bir

yılda çeşitlilik sadece 20 meslek. Halbuki, birçok meslekler var. Dışarda ve bunada ihtiyaç var. Fakat öğretmen okulları yetersiz olduğu için bu alanlarda eğitim yapılamamaktadır.

Deniz mesleğini alın, balıkçılık; bunlar tamamen boş ve öğretmensizlikten sistem yürütülememektedir.

Şimdi dört yıllık yüksek okul koşulu getirilmiş. Bu mesleki eğitim açısından yüksek bir şarttır, efendim. Bugün için, mesleğe girmek için, bildiğim kadar; hiçbir ülkede meslek eğitiminde uygulama hocası olacak öğretmenler için dört yıl önkoşulu yoktur. Çünkü, iyi bir balıkçıyı, dört yıl tahsillisini bulamazsınız; bulursanız o ziraat fakültesindedir ve uzmandır genellikle balıkçı olmayabilir. Bu yönden kuşkularım var. Ön koşul dört yıl olmamalı ama sistem içinde dört yıla çıkarılmalı.

Bir diğer nokta, mesleki eğitim açısından. Bizler eğitimde daima parayı düşünmeden kararlar alıyoruz ve tabii çok rahat kararlar alıyoruz. Gerçekten bugün en mühim sorunlardan bir tanesi, mesleki eğitimde, öğretmen meselesidir ve kaliteli öğretmeni sisteme çekebilme meselesidir. Para ve de yönetmelikler değişmesi. Bu yalnız Millî Eğitimin meselesi değil; bugün on yıllık tecrübeli bir teknisyeni okula öğretmen olarak almak isterseniz, personel yasası 10. ve 11. dereceden başlatacaktır. Bu anlayışla, öğretmen çeşitliliği yapılamaz diye endişe ediyorum. O bakımdan konuya sadece Millî Eğitim Bakanlığı çerçevesi içinde değil, daha bir bütünlük içinde bakmamızda yarar vardır.

Diğer bir konu; dokümanda sayfa 81'de. Ben yanlışlıkla konduğunu tahmin ediyorum ama bilemiyorum, nasıl savunulacağını. İnşaat öğretmeninin hem ağaç işlerini hem de sıhhi tesisatı okutabileceğini belirtmekte. Yani bu binanın içindeyiz. Ağaç işlerinde oturuyoruz koltuklarda; kazanları var, kaloriferi var, ayrıca binayı yapan insanlar var.

Şimdi yalnız ağaç işlerinde; mesela iskelet, oymacılık doğramacılık gibi. Teknoloji, makine, resim gibi. Yedi sekiz tane alan var. İnşaatta da o kadar vardır. Böyle bir insanın bunları okutabileceğini tahmin edemiyorum. Mesleki eğitim açısından okutulamaz. Çünkü; mesleki eğitim insanları sanayide yeterli bir düzeye getirecek kadar eğitmek durumundadır.

O nedenle ben bunun bir hata olduğu kanısındayım. Meselâ, matbaacı, Türkçeçide olur diye düşünülmüş. Matbaacılarla çalıştığımızda; ofsetçi, tipocu, ciltcinin Türkçelikle fazla ilişkisini göremedim.

Bir diğer konu, zannediyorum ele alınmasında yarar olabilir. Temel eğitim, mesleki eğitim; bunu daima çok tartışmışızdır. Araya yeni bir sistemin girmesi gerekiyor.

Bugün iş eğitimi veya teknoloji eğitimi dediğimiz sistem genel eğitimin bir parçasıdır. Çağımızdaki her insanın belirli bir teknolojiyi tanıması öngörülmektedir. Genellikle ikisi arasında bu ayırım tam yapılamadığı için, meselâ, küçük bir çivi çaksa birisi bir yere bu mesleki eğitim olarak görülmektedir. Mesleki eğitim bu değil. Bugün çağımızda her insan mesleki veya teknolojik bilgiler edinir. Mesleki eğitim, genel kültürün bir parçasıdır. O bakımdan teknoloji öğretmeninin veya iş eğitimi öğretmeninin yetiştirilmesinin zannediyorum dokümanda ele alınmasında, yarar olur diye düşünüyorum.

Diğer bir nokta, mesleki eğitimde çok çeşitli öğretmenlere ihtiyaç var. Tek öğretmenli bir modelin işlemesi mümkün değil. En aşağı bugün bilinen üç tip öğretmen rahatlıkla görülebilir. Bunlardan genel kültür öğretmeni, teorik ders öğretmeni ve atölye öğretmeni.

Genel kültür dersleri öğretmenlerinin, mesleki öğretimde genellikle okuttukları alan ile, o okuldaki meslekler arasında ilişki kurmaları gerekir. Bir matematikçi, örnek verirken de kendi alanından verebilmesi gerekir. O bakımdan meslek okullarında görev alacak genel kültür dersi öğretmenlerinin, hizmetiçi veya öncesi sistemle bazı becerilerinin geliştirilmesinde yarar var.

Teorik dersi öğretmeninin kendine özgü nitelikleri var; bunlar genellikle dört yıllık yüksek öğretimi bitirmiş öğretmenlerdir.

Uygulama yapacak olan öğretmenlerin dört yıl koşulu yoktur. Ve güçtür Türkiye koşullarında. O bakımdan koşulların, şartlara daha uygun şekilde esnek olmasında yararlar var.

Efendim son bir noktaya değinmek istiyorum. Bize göre tabii bu doküman farklı gruplarla hazırlansaydı, farklı da olabilirdi. Bir taraftan mesleki eğitime % 60 ağırlık vereceğiz diyoruz. Bu tabii karar organlarında mesleki eğitimin temsil edilmesiyle olabilir.

BAŞKAN : Sayın Doğan, acaba zamana ihtiyacınız var mı?

HIFZI DOĞAN : Anlıyorum efendim, bağlıyorum. Şûra koordinasyon kurulu açıklandı, beş kişilik. Çok saygı duyduğum meslekdaşlarım. Ancak tabii bir ülkede mesleki eğitimi geliştirmek isteyen bir sistem çeşitli tecrübeleri, mesleki eğitimde tecrübesi olan insanların da bu düzeyde temsil edilmesini sağlaması gerekirdi. Bu yapılmıyor. Bu aslında Türkiye'de yaygın bir hata. Meselâ, bir üniversitemizde bizim Dil - Tarih Fakültesini bitirmiş bir asistanımız, mesleki eğitim asistanı olarak yetiştirilmekte. Gerçekte mesleki eğitim, biraz aydınlarımızın boş vakitlerinin değerlendirme kavramının ötesinde bağımsız bir alandır ve eğer bu ülkede meslekî eğitimi geliştirmek istiyorsak, karar organlarına da bu tip

tecrübelere sahip insanların katılmasına olanak sağlamalıyız. Daha yararlı olur diye düşünüyorum. Saygılar sunarım efendim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Doğan. Sayın Sezgin buyursunlar efendim.

Doç. Dr. İlhan SEZGİN : Değerli Şûra Üyeleri, sayın dinleyiciler. Yüksek Teknik Öğretmen Okulundan İlhan Sezgin.

Efendim, eğitim sisteminin ülke yararına işleyebilmesinte en önemli katkı öğretmendir gerçekten. Millî Eğitim Şûrası'nda bu konunun gündeme getirilmiş olması gerçekten son derece yararlı bir yaklaşım olmuştur. Dokümanda görmüş olduğumuz, incelememizin sonunda eksiklikleri dile getiren bir önergeyi sayın başkanlığa sunduk. Fakat zamanın kısa olması nedeniyle bu teferruata girmek istemiyorum.

Dokümanda görmüş olduğumuz bazı önemli noktaları dile getirmek istiyorum.

Öğretmen eğitiminin modelini belirten kısma baktığımız zaman burada sömestir sistemi, kredî durumu, ders programlarının ağırlıkları, seçimlik dersler, saat uygulama okulu değerlendirme esasları gibi unsurlar raporda yer almıştır. Gerçekte bunlar öğretmenlik eğitiminin standartlarını belirtmesi bakımından son derece yararlıdır. Ancak kanaatimizce asla yeterli değildir. Çünkü, burada sözü edilen modelin uzunca bir süreden beri uygulaya gelmekte olan kurumlarımız var. Fakat bu kurumların nitelik problemi çözümlenememiştir. Bize göre problemin ana unsuru Şûra'da yatmaktadır. Acaba bu sözünü etmiş olduğumuz modeli, öğretmen yetiştirme modelini nasıl bir ortamda uygulayacağız. Daha açık bir ifade ile nasıl bir kurum içerisinde bu model uygulanacaktır?

Biraz önce 1. komisyon sözcüsü sayın Oğuzkan, öğretmen yetiştirme sistemimizin tarihi gelişimini açıkladılar. İllerdeki öğretmen yetiştirmede muhtelif kaynaklardan yararlana gelmişiz. Üniversiteden çıkışlı öğretmenlerimiz var. Akademi çıkışlı ve nihayet öğretmen okulundan mezun olan arkadaşlarımız bulunmaktadır. Heyşeyde bütünlükten söz ediyoruz; fakat öğretmen yetiştirmeye geldiğimiz zaman, öğretmen yetiştirme genellikle Millî Eğitim Bakanlığı'na orta öğretim mevzuatı içerisinde işleyen bir kurul olarak kalmıştır, uzun yıllardan beri. Elbetteki öğretmen yetiştiren okullarımız bugüne kadar çok değerli hizmetler yapmışlardır. Ancak, kanaatımca öğretmen okulları bugünkü şekliyle fonksiyonlarını tamamlamışlardır. Bunlara 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu bütünlüğü içerisinde yeni bir muhteva kazandırmak zorunluğu vardır. O bakımdan öncelikle raporda şu hususu noksan görüyoruz. Öğretmen yetiştirmede nasıl bir sistem içerisinde bu işi geliştireceğiz. Bu hususun komisyon çalışmaları sırasında geliştirilmesine ihtiyaç vardır, kanaatındayım.

Diğer önemli bir nokta, biraz önceki konuşmacı arkadaşımız sayın Doğan tarafından dile getirildi; öğretmenlerin esas alanları ve yardımcı alanları bu dokümanın 81. sayfasında ortaöğretim kurumları için belirtilmiştir. Burada görebildiğimiz önemli aksaklıklar, hatta önemli hatalar vardır. O bakımdan komisyon çalışmaları sırasında, bu hususun mutlaka düzeltilmesine intiyaç vardır, kanaatindeyim. Sayın başkanlığa sunmuş olduğumuz önergede bu hususu belirtmeye çalıştık; o bakımdan detayına girmiyeceğim. Ancak bir ortaöğretim öğretmeninin fizik öğretmeni, veya bir orta öğretmeninin doküm işleri konusunda veya benzeri alanlarda öğretmenlik yapması meslekî ve teknik öğretim bakımından düşünülmeyecek olan bir husustur. Çünkü bir meslek öğretecek olan insanın belirli bir asgarî yeterlik seviyesine gelmiş olması gerekir ki bu değişik alanlarda o insanın yeterlik kazanması dört yıllık bir hizmet öncesi eğitimi sırasında, kanaatımızca mümkün değildir.

Sayın bakanımızın uyarılarına da uyarak özellikle açık ve net konuşmaya çalışacağım. Bir önemli nokta daha var; ortaöğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesinden sonra yüksek eğitim kurumlarında, yüksek öğretim kurumlarında hizmet yapacak olan öğretmenlerin amaçları, yetenekleri, fonksiyonları belirtilmeye çalışılmıştır. Burada ben şu endişeyi taşıyorum. Acaba öğretmen yetiştiren kurumlar, yine bugünkü olduğu gibi Millî Eğitim Bakanlığı'na bu şekliyle bağlı mı kalacaktır? Ayrıca bir öğretmen yetiştiren kurumlarda standartlar geliştirilmeye çalışıyoruz. Kanaatımca, bu hususta mutlaka vazgeçilmelidir. Nasıl ki yüksek öğretim kurumlarındaki standartlar neyse, öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullar için de aynı standartların ayrılmasına ihtiyaç vardır. Çünkü Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesi öğretmenliği bir meslek olarak kabul etmiştir. Bunu iftiharla, burada da dile getirildi, ifade etmeye çalışıyoruz; güzel. Fakat acaba diğer meslek mensupları nasıl yetiştirilmektedir? Bir hukukçu, bir tıp doktoru veya bir idareci üniversite bünyesi içinde yetiştirilirken, öğretmen yetiştirmeye mesele geldiği zaman bazı kişiler veya bazı kurumlar bunun bugünkü yapı içerisinde devam etmesini savuna gelmektedirler. Kanaatımca bu husus denenmiş ve başarısı sınırlı olan bir durumdur. O bakımdan öğretmen yetiştirmenin de 2547 sayılı kanunun esprisine de uygun olarak üniversite bünyesi içerisinde teşkilâtlanmış olması ve diğer meslek mensupları gibi yetiştirilmesine ihtiyaç vardır.

BAŞKAN : Zamana ihtiyacınız var mı sayın Sezgin?

İlhan SEZGİN : Bir dakikanızı rica ediyorum efendim.

BAŞKAN : Buyursunlar.

İlhan SEZGİN : Son olarak bir noktaya işaret etmek istiyorum. Öğretmen yetiştirme modeli içerisinde stajyerlik müessesesine yer verilmesi önerilmektedir.

bunu yerinde görüyorum. Ancak 1981 yılında çıkarılmış olan özel öğretmenlere ait bir yönetmelik bulunmaktadır. Bununla stajyer öğretmenlik müessesesi arasında bir uygunluk sağlanmasının gereğine işaret etmek istiyorum. Çünkü öğretmenlerimiz şu anda hizmete girmişler; doğrudan sınıfa, atelyelere, laboratuvarlara girmemişlerse bir yıllık stajyerlik devresinden sonra öğretmen olarak öğrenci ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Fakat bunların stajyerlik unsurunun özel öğretmenlik müessesesi ile birlikte düşünülmesine yarar olduğunu belirtmek istiyorum. Teşekkür ederim.

Alkışlar...

BAŞKAN : Teşekkür ederim, sayın Sezgin. Sayın Saim Yumuşak, buyursunlar efendim.

Saim YUMUŞAK : Hurşit Saim Yumuşak, İstanbul İlköğretim Müfettişi. Sayın Başkan ve divan üyeleri, kıymetli millî eğitimciler, sayın konuklar, önce hepinizi en samimî saygılarımla selâmlarım.

Öncelikle şunu belirtmek isterim ki, XI. Millî Eğitim Şûrası için hazırlanan, Millî Eğitim hizmetinde öğretmen ve eğitim uzmanları adlı ve millî eğitimin durum ve sorunlarını açıklayan doküman en iyi ve ideal bir şekilde hazırlanmış bir kaynaktır. Bu doküman maddî ve manevî yollardan gerçekten tüm meslektaşlarımızın özlemini çektiği, uygulanması halinde de devlete bir hayli malî yük getirecek, fakat ulusumuzun geleceğini garantileyecek prensiplere de tam bir isabetle parmak basacak niteliktedir.

İlgili doküman yalnız öğretmenin yetiştirilmesiyle yetinmemiş ona kaynaklık ve kılavuzluk edecek; eğitim yönetmeni, eğitim denetmeni, eğitim plânlama uzmanı, okul danışmanı, program geliştirme uzmanı, özel eğitim uzmanı, eğitim teknolojisi uzmanı ve ölçme ve değerlendirme uzmanı diye 10 çeşit elemanı öngörmüştür. Ancak, gönül ister ki bu dokümandaki öneriler uygulansın. Öğretmenlik geçmişteki siyasilerimizin zamanında görüldüğü şekilde esas amaçtan saptırılmasın ve bilinsin ki geçen Şûra'da bir sayın delegenin belirttiği gibi; öğretmenini yükseltmeyen bir millet asla yükselemez. Bu tezin aksi tarihte görülmemiştir. Öğretmen her devirde toplumların lokomotifi olmuştur. Eğer bu lokomotifin yakıtını menzile varacak derecede koymazsak, manevra aletlerini ve diğer aksesuarı her tür arazide ve her tür hava şartlarında yol alabilecek şekilde donatılmazsa arkasında, toplumu geride bırakır ve istenen menzile ulaştıramaz. Millî eğitimcilerin sık sık tekrarladıkları bir cümle vardır. Bir toplumun öğretmeni neyse, halkı da odur. Ayrıca halkın dilinde maarif yok ki, arif olsun darbı meseli de meşhurdur.

Bizim ulusumuzda öğretmene saygı bir gelenek haline gelmiştir. Geçmiş dönemlerden beri değer verilmiş, yükselme devrinde ise böyle olagelmiştir. Osmanlı

İmparatorluğunun kuruluş yıllarından itibaren öğretmene gereken değer verilmiş; yükselme devrinde ise hocalar seferlerde bile padişahlara ve ilgili erkâna yol göstermek için padişahların yanında gidip geldikleri malûmu âlinizdir. Cumhuriyet devrinde ise, sadece bu, Atatürk'ün zamanında öğretmene beklenen değer verilmiştir. Bu öyle bir dönemdir ki, öğretmen belirli bir kademeden sonra bir orgeneralin aldığı maaşa eşit derecede maaş almıştır. Çünkü o, milletleri kurtaranların yalnız ve ancak öğretmenler olduğunu bilip takdir edebilecek olgunluktaydı. Fakat Atatürk'ten sonra, öğretmenlere sağlanan maddî olanaklarla diğer manevî değerler tedrici şekilde azaltılmış; bu durum öğretmenliğe duyulan hevesi azaltmış, hiç bir okula giremiyen yetersiz kişiler öğretmen yapılmaya başlanmıştır. Ancak, bu meyandaki dokümandan ve diğer başka kaynaklardan öğrendiğimize göre 1939 yılından beri.

BAŞKAN : Sayın Yumuşak, sorun belli; önlem getirin lütfen. Burdaki şeyler öyle. Sorunları herkes biliyor, onun için geldi bu sorun buraya. Bırakınız mukayeseyi, siz ne getireceksiniz şu öğretmenlere. Öneri getirin de faydalanalım. Komisyonlar onları not alsın.

Saim YUMUŞAK : Bunun için dokümanda belirtildiği şekilde temeleğitimin ikinci kademe yöneltme sınıflarından itibaren en yüksek puanı alan, karakter sahibi ve yine uzmanlarınca saptanacak uygun kalitedeki öğrenciler öğretmen liselerine alınmalı, burada ve lisans öğretimi sırasında mutlaka yatılı öğrenci olarak okutulmalıdır. Öncelikle kendilerine çocuk ve memleket sevgisi, manevî değerlere saygı, bunun yanında insan sevgisi, hümanizm ve çizilecek programlarla derslerde sürekli işlenmeli, ayrıca kendilerine yaşantıları boyunca devam edecek ve aksatamayacakları bir disiplin aşılanmalıdır. Çünkü bugün en çok yakındığımız husus, her kademedeki, özellikle okul ve devlet kurumlarındaki disiplinsizliktir. Genel ilke memurlar kurumlarındaki işyerlerine geç gelirler. Gelir gelmez işe başlamazlar. Öğle paydosundan önce işi bırakırlar ve paydostan sonra 5-10 dakika gecikerek işine koyulur, akşam paydosundan en az yarım saat önce de eve gitme hazırlığına başlarlar.

BAŞKAN : Zamanınız doldu Sayın Yumuşak.

Saim YUMUŞAK : Sayın bakanım, birkaç dakika daha müsaade ederseniz,

BAŞKAN : Ama konuya girmiyorsunuz hiç. Hep başka başka şeyler söylüyorsunuz. Soruna gelin, soruna önlem getirin. Mukayeseler, şeyler, tarih, hepsi var, kitapta da var, bunları tekrar etmeyin. Öneriniz varsa getirin, yoksa fikriniz diğerlerine katılınız ve ona göre ifade ediniz. Paydosla maydosla falan filan bunun ciddî mesai ile ilgisi yok.

Saim YUMUŞAK : Peki efendim, saygılar sunarım.

BAŞKAN : Efendim teşekkür ederim. Buyursunlar Sayın Sönmez. Konuyu bilimsel yönüyle ele almamızda yarar var. Başka taraflara gitmememiz lâzım gelecek. Bırakıyoruz diğerlerini, dönemleri, şunları, anlaşıldı, biliyoruz, herşey gerçek ve sorunlar ortada. Şimdi sorunlara önlemler arıyoruz, bilimsel yönüne bakıyoruz, tekniksel yönüne bakıyoruz ve modeller ortaya çıkarıyoruz. Standartlara eğiliyoruz, okullarımıza bakıyoruz, bugün ne yapacağımızı arıyoruz. Lütfen bunlar üzerinde temas edin. Efendim buyursunlar.

Sefer SİNMEZ : Sefer Sinmez, Artvin Millî Eğitim Müdürü.

Sayın bakanım, değerli üyeler! Türk milleti olarak Cumhuriyetten önce ve sonra öğretmen yetiştirme konusunda önemli derecede yol almış bulunuyoruz. Ancak geldiğimiz noktayı çağımızla kıyasladığımızda yeterli olmadığını görüyoruz. Öğretmen, kitap ve müfredat üçlüsünü çok iyi plânlamamız ve düzenlememiz gerekmektedir. Öğretmenlikte esas olan unsur öğrencinin kafasındaki bilgi açlığını öğrenciye hissettirmektir. Biz bu öğretmeni istiyoruz Türkiye'de. Öğretmenin yeteneği ne ise o yeteneği üzerinde çalışmalarını kanalize etmektir. Bunu da ancak ortaöğretim kademesine bastığı an öğrenciler, öğretmen okullarına alıp öğretmen okullarından eğitim fakültelerine aktarmakla ancak mümkün olacağına inanıyorum. İnsanların midelerindeki açlığı beyne bildiren sinir sistemi yaratılmıştır, vardır bu sinir sistemi. Ancak kafadaki bilgi açlığını beyne bildiren sinir sistemi yaratılmamıştır. Bu sinir sistemi görevini yapan eğitimdir. Öğretmen de eğitimci olduğuna göre işte en ince sanat buradadır; öğrenciye kafasındaki bilgi açlığını hissettiren öğretmen amacına ulaşmış demektir.

Asker bir milletin evlâtlarıyız. Her türlü üstün yeteneklere sahip beyinlerimiz vardır. Bilimsel olarak, çağımızın yeniliklerine uyulmak kaydıyle üstün insanlar yetiştirmemiz her zaman mümkündür. Öğretmen yetiştiren kaynaklarımız, öğretmen ve müfredatlar çok önemlidir. Millî Eğitimin amaçlarına ve Atatürk ilkeleri doğrultusunda insan yetiştirmemiz bunların yapısına bağlıdır.

Değerli üyeler, çağımız ülkeleri sibernetik verilerle dolu devlet adamı ve öğretmen yetiştirmeye çalışıyor. Sözümün başında onun için söylemiştim; çalışmalarda epey yol aldık ama biz çağla kendimizi kıyasladığımız zaman bunu yeterli görmüyoruz, demiştim. Şu anda XI. Millî Eğitim Şûrası olarak, yapmamız gereken çok önemli bir iş var. Ordumuzda kurmay heyeti diye bir heyet vardır. Biz öğretmen olarak, eğitim ordusu olarak bugüne kadar bu kurmay heyetini yetiştiremedik. Herkes kendisini kurmay heyetinden bir üye sandı.

Değerli üyeler, Türk Millî Eğitiminde, aynen Türk Ordusunda olduğu gibi iyi yetişmiş, kurmay heyetini yetiştirdiğimiz an, öğretmenlik eski saygınlığına ka-

vuşacaktır. Bir daha da öğretmen kitlesine el atacak bir zümre ortaya çıkmayacaktır.

Bu kurmay heyeti nerede yetişecek? Silâhlı kuvvetlerimiz Harp Akademisi açmak suretiyle bu işi halletmiştir, yürütmektedir. Eğitim ordusunun da eğitim akademisi statüsünde bir kuruma şiddetle ihtiyacı vardır. Saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Sönmez.

Değerli üyeler, şimdi saat beşe geliyor; beşi çeyrek geçe tekrar toplanmak üzere toplantıya ara veriyorum ve gelir gelmez yarınki ilk programda olan, eğitim uzmanlarının eğitimi raporu Doç. Dr. Sayın İbrahim Ethem Başaran tarafından takdim edilecek hazırlıklı bulunsunlar efendim, teşekkür ederim.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN : Toplantıyı açıyorum. Gündemde olan konulara devam ediyoruz. Sayın Ethem Başaran buyursunlar efendim, eğitim uzmanları eğitim raporunu sunmak üzere.

Ethem BAŞARAN : XI. Millî Eğitim Şûrası'nın Sayın Başkanı, Sayın Divan Üyeleri ve Sayın Şûra Üyeleri.

X. Millî Eğitim Şûrası Türk eğitim sistemi için önemli kararlar almıştır. Bu kararların odaklandığı görüş, artık millî eğitimin nicelikten çok nitelikçe yükselmesinin gerekliliği idi. Eğitimin nitelikçe yükselmesinde asıl etken öğretmendir. Ancak, öğretmen yalnız bırakıldığından, ona yardım edilmediğinden öğretmenin başarısı istenen düzeye çıkamamaktadır.

Öğretme-öğrenme ortamında öğretmeni yalnız bırakmamak onun başarısını yükseltmek, böylece Türkiye'nin gereksediği düzeyde nitelikli eğitime ulaşmak için eğitim uzmanlarının eğitimine gereklilik vardır. X. Millî Eğitim Şûrası'nın aldığı kararlar tek tek incelenmiş, çözümlenmiş ve Türk Millî Eğitiminin özlediği düzeye başarıyla ulaşabilmesi için gereksediği uzmanlık alanları saptanmıştır. Her uzman için bir uzman eğitimi görev yaprağı hazırlanmıştır. Bu görev yaprakları size sunulan dokümanın 111. sayfasından 138. sayfasına kadar olan kesimde yer almıştır.

Şimdi size sunacağım uzman eğitimi modeli bu eğitim görev yapraklarının bir bileşkesidir. Bu da elimizdeki dokümanın 103. sayfasından 111. sayfasına kadar olan kesimde yer almaktadır. Zamanımızın darlığı yüzünden, bu kesimi size özetleyerek sunmak istiyorum.

Elimizdeki dokümanda eğitim uzmanının genel bir tanımı yapılmıştır. Ayrıca her eğitim görev yaprağında o alanın eğitimi uzmanının tanımı da verilmiştir. Eğitim uzmanının genel tanımı şöyle yapılmaktadır : Eğitim uzmanı, değişik sistemlerde, kurumlarda ve kademelerde öğretme-öğrenme ortamını etkili biçimde oluşturarak, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede yönetmenlere, öğretmenlere, öğrencilere, velilere kılavuzluk ve yardım edecek nitelikte, eğitim bilimlerinin bir dalında kuramsal alanda da uzmanlaşmış kişidir.

Bu genel tanım açısından Türk Millî Eğitim Sisteminin tüm alanları tarandı ve on alanda eğitim uzmanlığına gereklilik görüldü. Bu alanlar, sizdeki dokümanlarda da belirtildiği gibi şöyle : Eğitim yönetimi, eğitim denetimi, eğitim plânlaması, eğitimde rehberlik, eğitimde program geliştirme, özel eğitim alanı, eğitim teknolojisi, beslenme eğitimi, halk eğitimi, eğitimde ölçme-değerlendirme ve yöneltme.

Bu alanlarda çalışacak uzmanların unvanları da karşılarında gösterilmiştir. Zamanımız dar olduğu için bunu yinelemiyorum. Dokümanlarda var, elimizde.

Ayrıca yetiştirilecek eğitim uzmanı sayısı da incelenmiştir. Yine X. Millî Eğitim Şûrası'nın getirdiği kararların ışığı altında, hangi düzeyde eğitim uzmanı çalıştırılacağı tek tek irdelenmiştir. Okul düzeyinde, ilçe düzeyinde, il düzeyinde ve bakanlık düzeyinde. Bunların herbirinin irdelenmesi sonucunda da, her alanda ne kadar eğitim uzmanı çalıştırılacağı belirlenmiştir. Yine elimizdeki dokümanlara göre öğretmen sayısı, on öğretmene bir eğitim uzmanı düşecektir. Batı ülkeleriyle karşılaştırıldığı zaman bu oran azdır. Ama Türkiye için, şimdiki aşamada yeterli görülmüştür.

Yine görev yaprakları irdelendiğinde görülmüştür ki, her alandaki yetiştirilecek eğitim uzmanı yüksek lisans düzeyinde bir öğrenim görmek zorundadır. Bu modeller birleştirildiğinde de, yine elimizdeki dokümanda görüldüğü gibi, genel bir uzman eğitim modeli ortaya çıkmıştır. Eğitim uzmanı olabilmek için, yüksek lisans eğitimi yapılması gerekli görülmüştür. Bir alanda lisans düzeyinde eğitim gören bir uzman yardımcısı olarak atanması yapılabilmelidir, önerisi getirilmektedir ayrıca.

Eğitim uzmanı olacaklar, lisans düzeyinde eğitim bilimlerinde eğitime temel olan bilimlerde uzmanlık yapacağı eğitim alanında yeterli sayıda yönetmelikle ilgili dersler almalıdır. Bu derslerin ne kadar kredili olacağı, sayılı olacağı belirtilmemiştir. Çünkü her üniversitemizin kendisine özgü bir programı bulunmaktadır. Ama ileride bunların bir standartta birleşmesi için de yine burada öneri getirilmiştir.

Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim uzmanı olabilmek için eğitimde ve eğitim yapılacak uzmanlık alanında, uzmanlaşmaya elverecek sayı ve nitelikte uygulamaya yönelik dersler düzeyindeki kredi sayısı da yine burda belirtilmemiştir. Demin de belirttiğim gibi üniversitelerin değişik uygulamaları bulunmaktadır.

Dokümanda ayrıca öğrencilik koşullarına ilişkin bazı öneriler yer almaktadır. Eğitimde uzman yetiştirmek için lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci alırken, öğretmenliği yönelten ortaeğitim programlarından mezun olanlara, özellikle öğretmen lisesi mezunlarına, eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olanlara, yani öğretmenlere öncelik tanınmalı. Öğretmen lisesi öğrencileri, öğretmenliğe hazırlayan programlar uygulandığında bu programları bitirenler öğretmen yetiştiren kurumlara olduğu gibi, eğitim uzmanı yetiştiren okullara da öncelikle alınmalıdır. Eğitimde uzmanlık eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığı'nın vereceği burslarla çekici kılınmalıdır. Eğitimde uzmanlık eğitimi yapanların en büyük korkusu eğitimde işe alınmamalarıdır. İşe alındıklarında da kendi alanlarında çalışmamalarıdır. Eğitimde uzmanlık eğitimi yapanlar işe alındıklarında, alındıkları alanda çalışma yapmaları konusunda güvence verilmelidir. Bu güvence yasa ve yönetmeliklerde yer almalıdır. Öğretmenlerden eğitim uzmanlık eğitimi yapmak isteyenler, önceden belirlenmiş koşullara, koşullarla maaşlı izinli sayılabilmelidir. Millî Eğitim Temel Kanununda buna izin verilmeli ve uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca öğretmenlerin uzmanlık eğitimi için maaşlı izinli sayılmasının ötesinde seçilip eğitim görmek üzere görevlendirilmesi düşünülmelidir. Lisans ve yüksek lisans eğitimi yapan öğrencilere, eğitim sisteminde inceleme, uygulama, araştırma yapmaları için bakanlıkça gerekli izin verilmeli ve kolaylıklar sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin uzmanlığa geçişi konusunda da dokümanda şunlar yer almaktadır. Kuşkusuz öğretmenlerin deneyimleri ile, deneyleri ile elde ettikleri birikimlerin uzmanlık alanlarında kullanılması büyük bir kazanç sağlayacaktır millî eğitime. Bu yüzden öğretmenlerin eğitimi ve uzmanlık alanlarına geçmeleri için olanaklar hazırlanmalıdır. Öğretmenlerin mesleklerindeki deneyimlerinden uzmanlık alanında yararlanılması hem gerekli hem de bir zorunluktur. Bakanlığın ve yüksek eğitim kurumlarının her türlü özendirici önlemleri almaları gerekmektedir. Böylece 350.000 i aşkın öğretmene yükselme ve gelişme olanağı sağlanmış ve öğretmenlik daha çekici kılınmış olmaktadır.

Öğretmenler iki yolla uzmanlık alanında çalışabilmelilerdir. Birinci yolu; öğretmenlerin lisans tamamlama programlarını bitirerek ve yüksek lisans eğitimi yaparak uzmanlığa geçmesidir. İkinci yol ise; öğretmenlere uzmanlık alanında sertifika programları açarak onlara uzmanlık alanında çalışmasına izin vermedir.

Eğitim uzmanı olmak isteyen öğretmenler, bir eğitim uzmanlığı alanında lisans programını bitirmek için daha önce yaptıkları eğitim sırasında aldıkları derslerden farklı olan dersleri içeren bir lisans tamamlama programını bitirmelidir. Bundan sonra yüksek lisans eğitimi yapmalıdır. Yüksek öğretim kanununa göre, yüksek okul mezunlarının üst eğitim için hazırlanacak yönetmelikte bu duruma elverecek hükümler yer almalıdır. Ayrıca, öğretmenin meslek yaşantısına kredi vermenin yolları aranmalıdır. Bir alanda lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Bunlar eğitim yaptıkları alanda uzman yardımcısı olarak çalışabilmelidirler.

Sertifika eğitimi yaparak bir eğitim alanında çalışmak isteyen öğretmenler çalışacakları alanda en az 24 kredilik ders almak zorunda olmalıdır. Bu derslerin niteliği ve düzeyi sertifika eğitimini açacak yüksek öğretim kurumlarınca belirlenmelidir. Ayrıca bu dersler ileride lisans tamamlama programlarını bitirmek istediğinde, kredi verilecek türden olmalıdır. Sertifika eğitimi, öğretmene bir alanda eğitim uzmanlığı hakkı verilmelidir. Ama sertifikalı öğretmene ihtiyaç olduğu sürece onun sertifika aldığı alanda çalışmasına izin verilmelidir.

Dokümanda ayrıca, eğitim uzmanlarını yetiştirecek kaynaklar da belirlenmiştir. Bu saydığımız on tür eğitim uzmanları programlarının tümü de ülkemizin üniversitelerinde açılmış bulunmaktadır.

Asıl sorun, bu programları açmak değil, eğitilenlerin sayısını çoğaltmak ve bunlara eğitim sisteminde yer bulmaktır. Ayrıca bu programların en az kredi ölçüsünü yüksek öğretim kurumlarınca ortaklaşa saptanması gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı ile yüksek öğretim kurumlarının işbirliği, eğitim uzmanlarının yetişmesinde nicelik ve nitelik sorunlarının kısa zamanda çözümlenmesine yol açabilir. Eğitim uzmanlarını yetiştirdikten sonra çalışmalarına ilişkin de bazı koşullar getirilmiştir. Öğretmenliğin yanısıra, eğitim uzmanlığına gereken önemin verilmesi, artık büyük bir zorunluğa dönüşmüştür. Öğretmen ve eğitim uzmanları, değişik biçimlerde eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek insan gücüdür. Bunlardan birinin eksikliği eğitim sisteminin etkinliğini düşürür. Bu yüzden eğitim uzmanlarının etkin biçimde çalışabilmeleri ve kendilerini yetiştirebilmeleri için özendirici bir sistemin kurulması ve gereken önlemlerin alınması zorunludur. Yüksek eğitim yapan öğrencilerin, okullarda çalışan öğretmenlerin ve uzman yardımcılarının uzmanlık eğitimlerini desteklemek ve eğitim sisteminde kalmalarını sağlamak için kurulacak özendirme sisteminde yüksek lisans yapanları bir derece, doktora yapanlara buna ek olarak iki derece maaş yükselmesinin, ayrıca yan ödemelerin uzmanlıktaki kıdem ve çalışma koşullarına göre arttırılmasının yer alması gerekmektedir.

Eğitim uzmanlarının istihdam koşulları için de üç koşul getirilmektedir, dokümanda. Birinci koşul, uzmanlık yapacağı eğitim alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamış olmak.

İkinci koşul; belli bir süre öğretmen veya uzman yardımcısı olarak eğitim öğretim hizmetlerinde çalışmış olmak.

Üçüncü koşulsa; ölçütleri önceden belirlenmiş bir yöntemle seçilmiş olmaktır. Bu üçü biraraya geldiği zaman, bir uzmanın seçimi için ortam hazır olmuş demektir.

Yüksek lisans mezunu bulunamadığında, açık uzmanlık kadrolarının, alanında lisans eğitimi yapanlarla kapatılması, eğitimin aksamasını büyük ölçüde önleyecektir. Bunlarla da uzman gereksinmesi karşılanamadığında, şüphesiz aynı alanda sertifika eğitimi yapanların işe alınması yararlıdır. Ama uzman olmayan kişileri, kararnameyle uzman yapma yolu sisteme yarar yerine zarar vermektedir. Bu yol kesinlikle kapatılmalıdır. Bir alanda eğitim uzmanlığı için gereken eğitimi yapmış kişilerin öğretmenlik ve öğretmen yardımcılığı uzman yardımcılığı gibi eğitim öğretim hizmetlerinde belli bir süre deneyim kazanması, uzmanlıklarını daha da güçlü kılacaktır. Bu yüzden birçok eğitim uzmanının görev formlarında, uzmanlığa atanabilmek için en az üç yıl eğitim hizmetlerinde çalışma koşulu getirilmiştir.

Eğitimde her uzmanlık alanı kendisine özgü nitelikleri gerektirmektedir. Bu yüzden birçok alanlarda eğitim uzmanı olabilmek için ölçütleri önceden belirlenen bir seçim sisteminin kurulması önerilmiştir. Bu seçim Millî Eğitim Bakanlığı'nca veya eğitim yapan kurumca yapılabilir. Eğitim uzmanlarının kendi uzmanlık alanlarında yükselmeleri için bir sistem kurulmalıdır. Lisans eğitimi yapanlar uzman yardımcısı olarak işe alınmalıdır. Yüksek lisans yaptıktan sonra uzmanlığa geçirilmelidir. Uzmanlık kendi içinde derecelendirilmelidir. Uzman bir üst dereceye yükseltilirken yeterlikleri ölçülmeli ve en yeterli olana öncelik tanınmalıdır. Üst dereceye yükseltilirken uzmanların nitelikleri hizmetiçi eğitimle arttırılmalıdır. Yeterlikleri için belirgin ölçütler konulmalıdır. Bütün bunlar uzmanların yükselmek gereksinmelerini karşılayabilmelidir. Eğitim uzmanları için eğitimlerine ve görevlerine uygun bir ödüllendirme sistemi kurulmalıdır. Eğitim uzmanları dilediklerinde veya gerektiğinde yan alanlara geçebilmelidir. Yan alanlara geçiş kuralları ve ölçüleri önceden saptanmalıdır. Eğitim uzmanları kendi alanlarında veya uzmanlığa geçmeden önceki alanlarında öğretmenliğe koşulsuz geçiş yapabilmelidir. Ama başka bir öğretmenlik veya uzmanlık dalına geçmek istediklerinde, uzmanlar önceki eğitimleri ile geçmek istedikleri alan arasındaki eğitim farkını giderecek öğrenim yapmalıdırlar. Bu eğitim yüksek eğitim kurumlarında verilmelidir. Bunlar için bir tamamlama programı uygulanmalıdır.

Bu on alandaki eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi için de yapılacak plânlama için bir öneri getirilmiştir, dokümanda. Bu öneri üç aşamada yer almaktadır. İlk aşamada; Millî Eğitim Bakanlığı'nın ivedi ihtiyacı eğitimde uzmanlık alanlarında lisans ve yüksek lisans eğitimi yapanlardan karşılanmalıdır. Bunların pek çoğu millî eğitim sisteminin dışında veya alanlarına uygun olmayan yerlerde çalışmaktadır. Bunların bir kısmı da henüz iş bulamamıştır.

İkinci aşamada; Millî Eğitim Bakanlığı'nın bir kısım ihtiyacı da öğretmenlere açılacak olan sertifika programları ile karşılanmalıdır. Şu anda uzmanlık kadrolarında çalışanlardan sertifika eğitimi yapmak isteyenlere öncelik verilmelidir. Bazı üniversitelerde yukarıda önerilen uzmanlık alanlarının çoğunluğunda sertifika programları açılmıştır. Geri kalanlarda da açılabilir. Bakanlıkla yükseköğretim kurumları arasındaki işbirliği bu sorunu çözebilir.

Üçüncü aşamada; eğitim uzmanı gereksinmesini karşılamak için uzun süreli bir plân hazırlamak gerekmektedir. Eğitim uzmanlığı alanında gereksinilen uzman sayısını bulmak zor değildir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı ile Yüksek eğitim kurumlarının işbirliği sağlanabilir. Gereksinilen uzman sayısı bulunduktan sonra bir yetiştirme plânı hazırlanabilir. Yetiştirme işinde Millî Eğtim Bakanlığı ile yüksek eğitim kurumları yükümlülüğü paylaşmalıdır.

Yukarıda sunulduğu gibi eğitim uzmanı yetiştirme işi Türk Yükseköğitim kurumlarınca yapılabilir. Bu kapasite var. İyi bir plânlama yapıldığında ve uygulandığında Millî Eğitim Bakanlığı'nın eğitim uzmanına gereksinmesi beş yıl içinde karşılanabilecektir.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın Türk ulusu için hayırlı ve uğurlu olmasını diler, hepinize saygılarımı sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Başaran. Evet efendim, bu konu üzerinde söz almak isteyen varsa, lütfen sekreterliğe yazdırsınlar.

Necibe ÇAKIROĞLU : İstanbul Teknik Üniversitesinden ben Doç. Çakıroğlu. Efendim ben raporda genelde geçen bir tanım üzerinde, tanımı baz alarak konuya girmek istiyorum. Şöyleki; bundan evvelki bölümde de eğitim iki kaynaktan faydalanır. Bunlardan birisi insangücü, diğeri de insangücü dışı kaynaklar denmiştir.

Biz şimdi teknisyen olarak insangücü dışı kaynaklardan çıkıyoruz konuya. Tabiî o bizi daha çok alâkadar ediyor. O bakımdan rapor dağıldıktan sonra üniversiteye, bizim bir çalışma grubumuz var. Daha doğrusu araştırma merkezimiz

var. Eğer mimarî plânlama, tasarlama, araştırma merkezi ve bunun da çalışma grupları var, alt grupları. Bunlardan bir tanesi de eğitim binaları grubu. Eğitim binaları grubu arkadaşlarımı hemen topladık; bir araya geldik. Rapordan sonra hangi konuda bize ışık tutabilecek, yahut da bazı ikazlarda bulunabilecek öneriler götürebiliriz diye düşündük. Bu okuyacağım; bildiri demiyorum, görüş, bir grubun görüşüdür. Yalnız benim görüşüm değildir. Onun için buradan okuyacağım.

Eğitim Yapıları Çalışma Grubunun XI. Eğitim Şûrası Eğitim Plânlaması Uzmanlığı için görüşü :

Şimdi uzmanlar var, fakat biz bundan eğitim plânlaması uzmanlığını alıyoruz. Çünkü orada okul binaları, araç gereçler yani hepsi bu plânlamanın içerisine giriyor. Onun için konuya genelde ilk önce giriyorum, ve diyorum ki eğitim plânlaması ancak yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilebilir.

Şöyle ki; lisans düzeyinde eğitim plânlaması eğitimi görecekler, lisans düzeyinde öğretmenlik yapmış ve öğretmen, yönetmen olarak çalışmış olmalıdırlar. Ayrıca, lisans düzeyinde eğitim görmüş mimarlar ve plânlamacılar da bu meslek dalında yüksek lisans ve doktora ile eğitimlerini bu meslek dalı için eğitimlerini tamamlayabilirler. Ve böylece, kuramsal ve fiziksel plânlama uzmanları kolaylıkla işbirliği yapabilirler. Bu uzmanlar il ölçeğinde görev almamalı, almamalıdırlar. İlçe düzeyindeki etkinlikleri tartışılabilir.

Şimdi, Eğitim Plânlamasını açmak istiyorum. Eğitim plânlaması. Bir ülkenin temel plânlamasından ayrı düşünülemez, Konu şehir sistemleri ile ulaşım, arazi kullanılışı, sosyal hizmetler, eğitim, sağlık benzeri gibi sosyal tesisler, çevre gibi birbirinden farklı amaçlar gözönüne alınarak geliştirilir.

Eğitim yapılarının plânlaması ise, şehir sistemleri bütününün bir parçası olarak ele alınmalıdırlar.

1739 nolu Millî Eğitim Temel Kanunun ışığında; okul plânlaması aşamasındaki sorunlarımızı şöyle özetleyebiliriz :

1. Var olan ve geliştirilmekte olan eğitim programlarının paralelinde fiziksel istekleri belirlemek, stokları saptamak.

1.2. Mevcut okulların geliştirilmekte olan programlara göre, kullanılabilirliğini irdelemek.

1.3. Okul yapılarında sanirok yani temizleme uygulamasını projelendirmek ve zamanlamasını yapmak.

1.4. Uygulama ve programlar arasındaki gerçekleşmeyi saptamak ve sapmanın nedenlerini orta yere koymak.

1.5. Gelecek için plânlama ve programlama ile esaslarını saptamak, projelerin denenmesini sağlamak.

1.6. Çevre analizi yaparak iklimle dengelemek, büyük şehir küçük şehir ve kırsal alanlarda neler yapılabileceğini ve her yörenin sosyal koşullarını orta yere koyarak istek ve gereksinim belirlemek.

2. Okul kapasitesinin ve artış değerlerinin saptanması.

2.1. Eğitim haritalarını çıkarmak.

2.2. Demokratik etüdlerin ışığında, çift-tek tedrisat, gece öğretimi, halkla ilişkiler veya yaygın eğitimin öngördüğü doğrultuda değişik amaçlar için okulun kullanılabilirliğini belirlemek ve bu açıdan eğitim tekniği ve yönetimdeki niceliksel değerleri orta yere koymak.

2.3. Eğitim programlarının özel isteklerini araştırmak, hacimlerin entegrasyon olasılığını orta yere koymak aynı amaçlar için kullanıcılar arasında işbirliği kurmak.

2.4. Okulda beslenme eylemi, donatımı ve hacimsel gereksinimleri incelemek.

3. Okul tasarıları kriterlerinin ve standartlarının belirlenmesi.

3.1. Okul yapılarının programlanmasında ve alan hesaplarında metrekare/öğrenci, metrekare/işyeri esaslarını geçerli kılmak için inceleme araştırma ve kabuller yapmak ve bunların kullanılmasını sağlamak.

3.2. Okulda spor ve spor alanlarının gelişimi, boyutlandırılması ve yapımı için bilgi toplamak ve bilgi üretmek, uygulamalara yardımcı olmak.

3.3. Okul sağlığı, okul güvenliği, kaza güvenliği için yöntem ve yönetmelik belirlemek.

3.4. Türk Standartları Enstitüsü'nce hazırlanmış standart ölçülerini ve uygunluk şartlarını kullandırmak ve etüd sonucu belirginleşmiş alanların tescilini yaptırmak.

3.5. Donatım araçlarının tasarımı için ergonomik etüd ve gözlemlerin yapılmasını sağlamak.

3.6. Toplum ve çocuk sağlığı yönünden mekân analizi yapmak, yapım için esaslar koymak.

3.7. Malî kaynaklar için çevre ile işbirliğine gitmek.

Sonuç olarak: Eğitim Plânlamasında, insangücü doğaldır ki en etkili etmendir. Her kişinin plânlama konusunda güç kazanabilmesi için okul çağından

itibaren eğitilmesi önem kazanmaktadır. Bu amaçla hazırlanan eğitim programları okul bütününün düşünce yapısıdır. Bu yapının temel ilkeleri ise, toplumun genel eğitim düzeyi, öğrenme çevresinin nitelikleri ve millî eğitim politikasıdır.

Bilindiği gibi, eğitim sorunlarını çözümleme yolları her ülkenin kendi kaynaklarına, kendi okullarına, örgütlenme biçimine, işletme özelliklerine göre değişmektedir.

Ancak, raporda insangücü dışı kaynaklar diye adlandırılan fiziksel olanakların, öğretmen ve öğrenciye hangi koşullarla, hangi yöntem ve tekniklerle nasıl kullanılacağının öğretilmesi, hergün karşılaşacağı somut ve teknik sorunların kendi tarafından doğru değerlendirilerek çözümünü sağlar.

BAŞKAN : Sayın Çakıroğlu, zamana ihtiyacınız var mı, efendim?

Necibe ÇAKIROĞLU : Var efendim, iki dakika.

BAŞKAN : Buyurun efendim.

Necibe ÇAKIROĞLU : Bu davranış ise, ileriye dönük bir gereksinmedir. Örneğin yerleşmeler, binalar, donatım ve her türlü araç ve gereç için önce bir kullanıcı olarak eğitilmesi modern eğitimin bir gereğidir de zaten. Bu eğitim çizgisi çağdaş kişinin aktif, yapıcı ve yaratıcı kişiliğinin gelişim doğrultusunu vermektedir. Bu amaç, teknik bilginin kişiye temel eğitimde seçmeli ve giderek zorunlu olarak verilmesi ile gerçekleşir. Teknik bilgi uygulamalar üzerinde verimli bir araç olarak müşterek dil olan teknik resimi, plân okumayı ve plâna dönüştürebilmeyi öğrenciler becerilerine erken yaştan itibaren katmış olmalıdırlar.

Birlikte yaparak, araştırmaya dayanan bir sistem, modern sistem bu derken; birlikte yaparak araştırmaya dayanan bir sistem için :

1. Bir öğrenci grubunun çeşitli branş öğretmenleri rehberliğinde eğitilmesi.

2. Disiplinler arası projelerin uygulanması, proje metodu.

3. Programlarda branşların birer blok oluşturması. Örneğin, matematik, fen ve lisan bir öğretim bloğudur, önerilebilir.

Bu takdirde dahi öğretimde bir gerilim mevcuttur. Bir taraftan özelleşme, öte yandan diğer disiplinler, disiplinler arası bir davranıştır ki, bu bize çağdaş kişinin eğitilmesinin ne kadar zor ve emek isteyen bir süreç olduğunu kanıtlar, teşekkür ederim. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Çakıroğlu. Doç. Dr. Sayın İlhan Sezgin, buyursunlar efendim.

İlhan SEZGİN : Sayın Bakanım, değerli üyeler, sayın dinleyiciler. Önce

sözlerime başlamadan önce, bu değerli çalışmayı huzurunuza getiren sayın komisyona, özellikle komisyonun sözcüsüne, sayın Başaran'a teşekkür etmek istiyorum.

Eğitim sisteminin etkinlikle görev yapabilmesi için, şüphesiz eğitim uzmanlarına ihtiyaç vardır. Bu dokümanda birinci sırada yeralmış olan, eğitim yönetmenin görev tanımına ve görevlerine baktığımız zaman, bunların yönetim süreçleri içerisinde yer alan plânlama, teşkilâtlandırma, organize etme, iletişim, beslenme ve değerlendirme gibi unsurlar olduğunu görüyoruz. Benim şüphe ettiğim veya tereddütte olduğum nokta şurası : Eğitim yönetmeni olarak görev alacak olan bu kimse, acaba görev yapacağı kurumda belirli bir eğitim ve öğretim tecrübesine sahip olmadan bu görevleri ne derece etkinlikle yerine getirebilir. Bu konuda gerçekten kuşkuluyum. Bununla, uzmanlık eğitiminin gereksiz olduğunu söylemek istemiyorum. Elbetteki gerek eğitim idarecisi, gerek eğitim müfettişi olarak görev alacak olan kimselerin belirli bir eğitimden geçmesi, elbetteki yararlıdır. Ancak, yine gerek sabahki gerek öğleden sonraki konuşmalarımızda, sık sık temas edilmiş olan bir nokta vardı. Öğretmenlik bir meslektir diyoruz ve bu mesleğin tanımı Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde dile getirilmiştir. Bu hükme göre, öğretmenlik; eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim hizmetlerini yapan bir meslek olarak tanımlanmıştır. Şimdi biz eğitim sistemine önemli, yepyeni bir unsur katıyoruz. Bu da; öğretmenlikten gelmeyen ama belirli bir eğitimden geçmiş olan eğitim idarecisi ve eğitim müfettişi.

Bu konuda Sayın Talim Terbiye Kurulumuz acaba bu yönden çıkış yapmış olan kimselerin hizmetteki etkinliklerini değerlendirmiş midir? Ve eğer böyle bir değerlendirme varsa bunu, özellikle öğrenmek istiyoruz. Ne derecede etkili olabilmiştir? Bu konuda yalnış anlamanın meydana gelmemesi bakımından, tekrar altını çizerek belirtmek istiyorum ki uzmanlık eğitiminin aslâ karşısında değiliz, bunun gerekliliğine inanıyoruz. Ancak, uzmanlık eğitiminin hangi konuları alması gerektiği hususunda tereddütlerimiz bulunduğunu dile getirmek istiyorum. Aynı şey eğitim müfettişleri için de sözkonusudur.

Diğer önemli bir unsur şu olacaktır. Eğer öğretmenlikten gelmeyen bir eğitim idarecisi veya eğitim müfettişi, acaba okulda veya müfettişlik sırasında başarılı olamaması durumunda, bunu görevden alma sözkonusu olacak olursa, hangi hizmette bakanlık bunu görevlendirebilecektir? Bu son derece ciddi bir konudur ve bu konuda Türk Millî Eğitim Sisteminin belirli bir tecrübesi de vardır. Örneğin; ilköğretim müfettişleri. Gerçekten ilköğretim müfettişlerinin bir öğretim tecrübesi vardır, ama bir meslek mensubu olarak ortaya geldiği zaman ve görevde etkinlik sağlayamama veya görevini şu veya bu biçimde yerine getirememe durumunda bunların görevden alınması, başka görevlere tayin edilmesi, geçmişte önemli problemler olarak Bakanlığın karşısına çıkmıştır.

Bir diğer önemli nokta, bu raporda dile getirilen uzman sayılarıdır. Bu uzman sayılarına baktığımız zaman, Sayın Başaran demin ifade ettiler, 33.000 gibi oldukça yüksek sayıda bir uzmanın olduğu bu raporda dile getirilmektedir. Bu sayıların nasıl hesaplandığını bilmiyorum. Ama gerçekçi bir tahmin midir, bu konuda tereddütlerim olduğunu dile getirmek istiyorum. Eğer komisyon bu hususları açıklığa kavuşturacak olursa, zannederim Şûranın isabetli bir karara varması kolaylaşmış olacaktır, teşekkür ederim. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Sezgin. Sayın Salim Akagündüz, buyursunlar efendim.

SALİM AKAGÜNDÜZ : Sayın Başkanım, değerli üyeler, Sayın Başarın'ın sunduğu dokümandaki eğitim uzmanları ile ilgili bölümü genellikle kabul ediyoruz. Ben eğitim uzmanlığı sorununa taşra kuruluşlarındaki uygulamalar açısından değinmek istiyorum.

Bilindiği üzere, eğitim uzmanları Bakanlığımızın merkez teşkilâtında çalışmaktadır. Ayrıca, taşra teşkilâtında görev almaktalar. Taşrada görev alan eğitim uzmanlarımız üç ünitede görevlendirilmektedirler. Birincisi; il millî eğitim müdürlüklerindeki eğitim uzmanları bürosunda. İkinci olarak; rehberlik ve araştırma merkezlerinde. Üçüncüsü de; orta dereceli okullar rehberlik servislerinde görevlendirilmektedirler.

Eğitim uzmanları bürosu, il millî eğitim müdürlüğü bünyesinde 8 Ocak 1971 tarihinde resmî gazetede yayınlanan yönetmelikte belirlenen faaliyetleri gerçekleştirmek durumundadırlar.

Bu yönetmeliğe esas olmak üzere, daha önce Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtındaki eğitim uzmanı ile ilgili uzmanlıklara atanacaklar hakkında bir yönetmelik daha çıkmıştı, bu yönetmelikten önce. Bu yönetmelikte de yedi uzmanlık alanı belirlenmiştir. Rehberlik, okul psikoloğluğu, eğitim planlaması, ölçme ve değerlendirme, program geliştirme, özel eğitim ve halk eğitimi olmak üzere.

Şimdi, taşradaki uzmanlık faaliyetleri itibariyle bir koordinasyon kopukluğu vardır. İl millî eğitim müdürlükleri bünyesindeki eğitim uzmanlığı bürosu bu yedi alanda görev almak durumunda olduğu halde daha çok rehberlik hizmetlerine, halk eğitimi hizmetlerine ve bazen de eğitim planlaması hizmetlerine atama yapılmaktadır. Diğer alanlara bugüne kadar herhangi bir atama yapılmamıştır.

Rehberlik eğitim planlaması ve halk eğitimi hizmetlerine atanan elemanlar ise, gerçek anlamda oriyante olamamışlardır, fonksiyonel olamamışlardır. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Rehberlik ve araştırma merkezleri de hemen hemen ken-

di yönetmeliklerine göre aynı paraleldeki hizmetleri yürütmek durumundadır ve bunu koordine etmek durumundadırlar fakat kopuk kopuk çalışılmaktadır.

Orta dereceli okullar rehberlik servislerinde görev alan arkadaşlar ise, 1619 sayılı Tebliğler Dergisinde belirlenen esaslar çerçevesinde faaliyetlerini yürütmek durumundadırlar.

Bu üç uzmanlık ünitesinin birleştirilmesi gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtındaki eğitim uzmanlıkları ile ilgili uzmanlıklara atanacaklar hakkındaki yönetmelik, il millî eğitim müdürlüğü eğitim uzmanları bürosu yönetmeliği, rehberlik araştırma merkezleri yönetmeliklerinin birleştirilerek ilde bir merkeze bağlı tek bir uzmanlık ünitesinin oluşturulmasının daha yararlı olacağı kanaatindeyim.

Diğer taraftan, eğitim uzmanı ve de yardımcısı olarak atanan arkadaşlarımız çeşitli üniversitelere bağlı fakülteler ve yüksek okulların çeşitli bölümlerinden mezundurlar. Bir örnek vermek istiyorum : Edebiyat Fakültesi veya Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin sosyoloji bölümünü bitiren bir eleman halk eğitimi uzmanı ve de yardımcısı olarak görevlendirilmektedir. Aslında, halk eğitimi tabii ki sosyoloji ile ilgilidir, ancak ayrı ayrı alanlar olarak düşünülmesinde yarar vardır; halk eğitimi ayrı bir alandır. Sosyoloji halk eğitimi ile ilgilidir belki ama cemiyet bilimidir, takdir edeceğiniz üzere, o bakımdan halk eğitim uzmanının yetiştirilmesi için ortak bir program uygulanması gerekmektedir. Ankara Üniversitesi Halk Eğitimi Bölümünden çıkanlar, Halk Eğitimi Uzmanı olarak atanabilirler, ancak, sosyoloji lisansı alan arkadaşlarımızın, halk eğitimi uzmanı olarak atanabilmeleri için bir evrentasyon eğitiminden geçmeleri gerektiği kanaatindeyim.

Çeşitli müesseselerden yetişen diğer uzmanlık alanları için de bu geçerlidir. Rehberlik, okul psikologluğu, özel eğitim gibi çeşitli alanlarda, pedegoji, psikoloji lisansı almış olmak, bu alanlarda uzman olmayı öngörmemektedir. Uzman olması için ayrı bir eğitim şarttır.

Bunun yanısıra, sözünü ettiğim uzmanlığı ile ilgili yönetmelikle daha çok istişarî bir ünitesi olması gerekirken, sanki icra organıymış gibi, falan faaliyetlerini yapar, şunu yapar şeklinde kesin hükümler vardır, yönetmeliklerde. Aslında yönetim kademesine ışık tutucu fonksiyonunu yerine getirmesi gerekmektedir.

Bilindiği üzere eğitim kurumlarında, bir yönetim elemanları, diğer taraftan öğretim elemanları vardır. Bir de, kurmay elemanların bulunması lâzımdır. İşte, bu eğitim uzmanları, o ilde çalışmakta oldukları eğitim kurumu ile ilgili, kurumun faaliyetleri ile ilgili araştırma, inceleme yaparak, yönetim kademesine ışık tutucu, verimliliği arttırıcı faaliyetler içinde olmaları gerekmektedir, arzederim efendim. (Alkışlar..)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Akagündüz. Doç. Dr. Sayın Niyazi Karasar, buyursunlar efendim.

NİYAZİ KARASAR : Sayın Başkan, Değerli Üyeler, sayın dinleyiciler.

Biraz önce birlikte izlediğimiz eğitim uzmanlarının eğitimi konusu kanımca son yıllarda, belki son elli yıl içerisinde diyebiliriz, millî eğitim sisteminde gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmek istenen en büyük reformist hareketlerden birisidir. Bu, yıllardır sözünü ettiğimiz ve her tarafta kurumlarımızın alnına özenle, gururla yazarak tekrarladığımız her zaman gözümüzün önünde duran "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" özdeyişinin Türk Millî Eğitim sisteminde yer almasının bir başlangıcıdır. Bugüne kadar bu konuda çeşitli adımlar atılmıştır, kuşkusuz. Fakat ilk defa eğitimin uzmanlığının ayrı bir ihtisas konusu olarak Türk Millî Eğitim sisteminin içerisinde, sistemli bir biçimde ele alınmaktadır. Bunu ne denli içten, ne denli duyarak ve ne denli isteyerek gerçekleştirebilirsek, öyle sanıyorum ki, millî eğitimimizi bu badirelerden çıkarmak o denli kolay olacaktır.

Eğitim uzmanlığı olarak önerilen konular üzerinde kuşkusuz bazı tartışmalar yapılabilir ve kanımca bunların değiştirilmesi bile "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" özdeyişini rehber olarak gerçekleştirilecektir. Ve kendi bünyemize uygun zannettiğimiz bazı uzmanlık alanları belki de bazı değişikliklere uğrayabilecektir. Kendi yetiştirdiğimiz uzmanları izleyip onların sisteme ne denli uyum sağladıklarını araştırıp ve buna göre belki yeni önlemler almak zorunda kalacağız. Bunu peşinen herhalde kabul etmemiz de gerekecektir.

Bu uzmanlık alanlarına, örneğin, bazı alanlar da eklenebilir. Bugün yine eğitim sistemimizde ve kalkınma çabalarımızda önemli bir yeri olduğuna inandığımız ve bütün eğitim sistemi içerisinde, bütünlük içerisinde, vurgulamaya çalıştığımız mesleki ve teknik eğitimin okul-işyeri eğitimi uzmanlığı bugün dünyanın hemen her yerinde özenle geliştirilen bir uzmanlık alanıdır. Bu ve buna benzer daha bazı alanlar da eklenebilir. Böyle bir uzmanlık eğitiminin geliştirilmesi için göstereceğimiz özen ve çaba da kuşkusuz çok önemlidir. Bugün millî eğitim sistemi içerisinde yıllardan beri değiştirmeye çalıştığımız, bir eğitim fakültesi ve gelecekteki yeni adıyla eğitim bilimleri fakültemiz Ankara Üniversitemizin bünyesinde kurulmuş ve öteki üniversitelerimizde de eğitim bölümleri ya da kürsüleri faaliyet göstermektedir. Şu anda merkezi bir yetiştirme düzeni içerisinde, en azından, başlanmış çalışmaları sürdürmek ve aşağı yukarı 400.000 kişiye yaklaşık eğitim ordusuna, öğretmen ordusuna hitap edebilecek ve onları çeşitli uzmanlık alanlarına hazırlayacak böyle bir kuruluşu, çok daha güçlü kurmak zorundayız. Ve öteki fakültelerden belki de ayrı bir yeri ve önemi olduğuna vurgulayarak bakmak zorundayız.

BAŞKAN : Sayın Karasar, zamana ihtiyacınız var mı?

NİYAZİ KARASAR : İki dakikam var efendim. Bu anlayışla, bu fakültemize özgü belki de lisans üstü eğitim enstitüsü bile düşünülebilir. Çünkü uzmanlık alanları büyük ölçüde yüksek lisans düzeyinde verileceğine göre ve bu kadar çok sayıda, 38.000 kadar eğitim uzmanını belli bir süre içerisinde yetiştirmenin kendi içinde birtakım güçlükleri olacaktır.

Bu yaklaşımlar içerisinde, bu çabalar içerisinde kuşkusuz bu uzmanlara araştırıcı niteliklerin kazandırılması son derece önemlidir. Bugün eğitim sistemimizin temel sorunlarından birisi, hep şikâyet ettiğimiz bir konu; ezberci sistemdir, ezbere dayalı bir sistemdir. Yapılan yenilikler de, çoğu yenilikler diyebileceğimiz yenilikler de, şimdiye kadar yenileştirme yaklaşımlarından ya tek kişi yaklaşımı, yani yetkili kişinin emirleri, buyrukları ile ya grup çalışmaları ile gerçekleştirilmiştir. Oysa bugün çağdaş yaklaşımda, araştırma geliştirme dediğimiz yaklaşım hakimdir. Bunu gerçekleştirebilmenin hemen en yeni yolu da araştırıcı yeterlikleri sağlamak eğitim uzmanları ve uzmanlardan oluşan bir ortamın sağlanmasıdır. Bu nedenle, bu uzmanların yetiştirilmesi için harcanacak çabalardan kaçınmamak gerekir. Özellikle son bir noktayı vurgulayarak bitirmek istiyorum. Bu uzmanların ileride yapmasını önerdiğimiz tez çalışmalarının çok pahalı olan tez çalışmalarının Bakanlıkça da, üniversitenin olanaklarına ek olarak da desteklenmesinin büyük fayda sağlayacağına olan inancımı belirtir, hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Karasar. Buyursunlar Sayın Özgüven.

Prof. Dr. ETHEM ÖZGÜVEN : Sayın Bakanım, değerli şûra üyeleri, hepinizi saygı ile selamlarım.

Öğretmen sorunu artık sayıdan çok niteliğe yönelik konularda olmalı, uzmanlık alanları genişletilmelidir. Daha önceki Şûrada artık birçok alanlarda, öğretmen sayımızın yeterli hale gelmekte olduğu, bundan sonra da artık eğitimin temel sorûnunun sayıdan çok kaliteye yönelmesi olduğu birçok konuşmacılar tarafından vurgulanmıştır. Değerli eğitim örgütümüz, değerli Bakanımız ve uyarı üzerine uzmanların yetiştirilmesi meselesini bugünkü Şûra gündemine getirmiş bulunuyorlar. Gayet iyi hazırlanmış bir raporla da, rapor da ortada görülmektedir. Ben Sayın Başaran'a, sunucu Başaran'a, diğer çalışanlar adına kendisine teşekkür ediyorum. Kendisinin uzmanlarla ilgili olarak belirttiği, uzmanların en az yüksek lisans, yani bilim uzmanlığı derecesi almış olmaları, uzman olmak için uzmanlık alanında uygulamalı olarak çalışmış olma koşulunu ve tabii sınavlar için gerekli koşullara, aynen katılıyorum. Bu arada - belki de o ölçütler içinde de vurgulanacaktır ama ben burada vurgulamak istiyorum - Muhakkak yabancı dil öğrenmesi de, bu uzmanların yabancı dil öğrenmesi de temel ko-

şullardan biri sayılmalıdır. Sayın Başaran ve komisyon, uzman tariflerinde bir koşul getirdiler. Dediler ki, eğitim birimlerinin bilimde uzmanlık meselesi. Ben rapora göz gezdirdiğim zaman, uzmanlık alanlarının biraz daha sınırlı tutulduğu izlenimini aldım. Belki yanılabilirim. Eğitim birimleri alanında uzmanlık, biraz sınırlanmış görünüyor. Bir konuşmacı, değerli arkadaşımız da vurguladılar; bizim konumuz yani Eğitim Bilimlerindeki Uzmanlık değil ama, eğitim sistemi; geçen sene yeni bir sistem olarak getirmiş olduğumuz eğitim sistemidir ki, uzmanlar vurgulanmış olmalıdır diye, düşünüyorum ve bu arada sayılan uzmanlar eğitimi, yönetimi, denetimi, eğitim planlaması, eğitimde rehberlik, program geliştirme, özel eğitim, eğitim teknolojsi, beslenme ve halk eğitimi, ölçme-değerlendirme gibi uzmanlık dalları arasında eğitimi bir sistem olarak, bütün fonksiyonu ile işleyen bir sistem olarak düşünüp ne tür eğitim uzmanlığı varsa, onların da uzmanlık alanlarına alınmasında, düşünülmesinde, bu konularda sayıca belki öteki alanlar kadar olmasa bile uzman yetiştirmede yarar görmekteyim.

Benim, şöyle rapora bakıp da aklıma geliverenler, bir değerli arkadaşımız söz ettiler. Okul yapı teknolojisi. Bu yapı, sıradan tutun da binaya kadar herşey. Yani bizim, okulu gerçi biz yapmıyoruz, Bayındırlık Bakanlığı yapıyor ama, fakat okul mimari daha okul uzmanı olarak da yetiştirmemiz gerekmektedir. Demek ki, iki mimarı biraraya getirip bir okul öncesi çocuğunun boyutlarını, ölçülerini bilmesi lazım ki, bir sıra yapabilsin, tahta yapabilsin; bu tür şeyler için de uzmanların gerekli olduğunu düşünüyorum. Diğer bazı uzmanlıkları.

BAŞKAN : Sayın Özgüven, acaba zamana ihtiyacınız var mı?

Prof. Dr. ETHEM ÖZÜVEN : İki dakika, eğer mümkünse efendim.

Sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışma uzmanı, okul psikoloğu gibi alanları da herhalde söz etmek gerekecektir. Uzmanlık alanlarına baktığımız zaman, sayılara baktığımızda uzman sayılarına, bizi ümitsizliğe düşürecek derecede, çok sayıda uzman ihtiyacı görünüyor. Bu her halde benim anladığım kadarıyla çok maksimum düzeyde belki, bize lazım olacak uzmanlık alanlarıdır. Öyle zannediyorum, uzmanlık meselesinde de geçen yıl kabul edilmiş olan örgüt yaklaşımından hareket edip, merkez örgütünde ne tür uzmanlar bulunması gerek, il örgütünde ne tür uzmanlar bulunması, ilçe örgütünde, okulda çocuğa hizmet edecek ne tür uzmanlar bulunması gerek. Bunları bir öncelik sırasına göre sıralamak ve bu öncelikleri saptamak zannediyorum gereklidir, bizi karamsarlığa götürüyor. Yani 33 bini aşkın uzmanın yetiştirilmesi meselesi. Herhalde bunun üzerinde ilerde ayrıntılı olarak durulacağını ümit etmekteyim.

Efendim, uzman yetiştirme meselesi aslında ülkemizde ilk defa yeni başlatılmıyor. Bütün eğitim sisteminde uzmanlar geliştirilmişti, ama uzmanlar üvey evlat muamelesi görmüştür. Bence uzmanlık eğitiminden söz ederken bir yan-

dan da uzmanı nasıl yerinde, yetiştirdiği alanda tutacağız, bunun koşullarını sağlamamız gerekmektedir. Bunların temel koşullarından birisi uzmanı çalıştığı alanda çalıştırmak. Şimdiye kadar Millî Eğitim Bakanlığı'nda bu yapılamamıştır. çoğu kez, uzmanlar başka yerlere kaçmışlardır. Bunlar Millî Eğitim Bakanlığı içinde tutulamamıştır. Birçok ölçütler var, raporlarda buna değinilmektedir. Maddi ödüllendirmeler ve başka şeylerden söz edilebilir.

Son olarak, geçen yılki Millî Eğitim Şûra'sında, biraz farklı bir alana giriyoruz ama, uzmanları ilde nasıl çalıştıracağımız meselesi tartışıldığında halen Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde çalışmakta olan ilkokul düzeyinde hizmet gören temel eğitimin ilk aşamasında hizmet gören bu uzmanlık merkezini, bütün Ortaöğretimi de kaplıyacak şekilde ildeki bütün uzmanları bir araya getirecek şekilde bir örgütlenmeye gitmesinden söz edilmişti. Zannederim uzman yetiştikçe herhalde böyle örgütlenmelere gidilecektir.

Efendim, uzman yetiştiği zaman allerji yaratan birkişi olabilmektedir, gittiği yerde. Öğretmenle birlikte çalışacaktır, idarecilerle birlikte çalışacaktır. Onun için uzmanları bir taraftan yetiştirirken, insan ilişkileri son derece önemlidir. Başarılı olmaları bakımından, bunların da koşulları açık seçik şimdiden belli edilmelidir. Statüleri belli edilmelidir. Nerede yetkili nerede yetkisiz sayılacakları belirtilmelidir.

Teşekkür ederim, efendim.

BAŞKAN : Efendim, teşekkür ederim, Sayın Özgüven. Prof. Dr. Sayın Turhan Oğuzkan, buyursunlar efendim.

TURHAN OĞUZKAN : Prof. Dr. Turhan Oğuzkan.

Uzmanlık konusunda kısaca, çok kısa olarak görüş arzetmek istiyorum. Endişe verici sayılar olarak karşılanmıştır. Raporda verilen sayılar. Gerçekten 30 bini aşkın uzmana ihtiyaç gözükmektedir. Diğer alanlar hakkında fazla bir bilgim yok ama yaygın eğitim alanını alırsak, raporda yaygın eğitim alanında 750 uzmana ihtiyaç olduğu söylenmiştir. 750 sayısı zannederim ki yalnız bu alanda Millî Eğitim Bakanlığı'nın uzman ihtiyacını temsil etmektedir. Bilindiği üzere, yaygın eğitim diğer Bakanlıklar tarafından diğer Devlet Kuruluşları tarafından ve Bankalardan tutunuz, otellerden tutunuz, endüstriye kadar tarımda pek çok alanda uzman ihtiyacını gerektiren bir konudur. Boğaziçi Üniversitesinde yaygın eğitim alanında bir uzmanlık programı yürütmekteyiz. Lisans üstü bir program yürütüyoruz. Bu program dolayısıyla, alanla çok yakın ilişkilerimiz var. Ve adeta bir aysbergin su üstünde kalan kısmı kadarını, yaygın eğitimin, görebildiğimiz kanısına vardım. Çünkü öğrencilerimiz alana gittikleri zaman, çok çeşitli kuruluşlarla temas ettikleri zaman, istatistiklerin hiçbir zaman göstermediği ve pek çoğumuzun hatta bu alana çok yakından girmiş olanlarımızın bilemediği genişlikte, büyüklükte yaygın eğitim

faaliyetlerinin yürütülmekte olduğunu, pek çok kuruluşun eğitim müdürlüklerine sahip olduğunu, bu eğitim müdürlüklerinin çok geniş programlar uyguladıklarını, ancak bu programların yetişmemiş elemanlarla yürütüldüğünü görmekteyiz. O bakımdan 750 sayısını hiç değilse yaygın eğitim alanı için, son derece küçük bir sayı olarak kabul etmek gerektiği kanısındayız. Çok daha geniş çabalara ihtiyaç var.

İkinci husus, sayıların hatta dokümanda gösterilen ölçüleri aşması ihtimali karşısında, kaynaklarımızın da sınırlı olduğu dikkate alınırsa ve yapılacak işlerin genişliği dikkate alınırsa, bir yandan öğretmen yetiştirme için harcanması gereken çabalar, bir yandan da uzman yetiştirme için harcanması gereken çabaların tümü dikkate alınırsa o zaman nasıl bir strateji takip etmemiz gerektiği önem kazanır. Geçmişte bazı uzmanlık alanları acele yüzünden zarar görmüştür. Uzmanlık alanına gönül vermiş arkadaşlarımızın aceleci tutumunu anlamamaya imkân yoktur. Mesela rehberlik ve psikolojik danışma alanını hatırlıyorum. 1955'lerde bazı öncü arkadaşlarımız bu alanı teşvik etmek istemişlerdi. Ama istedikleri neticeyi yıllarca alamamışlardır. Beş yıl, on yıl, onbeş yıl beklemişlerdir, sabırla. 1970'lerin başında kendilerine yeşil ışık yakıldığı zaman, uzman yetişmemiş olmakla beraber, çok geniş bir teşkilât kurmayı önermişler ve bu alana uzman olmayan bir yığın kişi girmiş ve bundan rehberlik alanı zarar görmüştür. Bu gün bu zararı telafi etmek için, kurumlar büyük gayretler sarfetmektedirler. Yaygın eğitimde de aynı hata işlenmiştir. Yaygın eğitimde henüz yaygın eğitimci olarak çalışacak kimseleri yetiştirme için gerekli kuruluşlar oluşturulmadan ve harekete geçirilmeden geniş bir teşkilât kurulmuş ve bu teşkilâta yaygın eğitimle ilişkisi olmayan, bu alanda herhangi bir eğitimden geçmemiş kimseler sevkedilmiştir. Bunlar ellerinden gelen gayreti göstermektedirler ve içlerinde çok değerli gayretlerle sivrilmiş arkadaşlarımız vardır. Bunların çalışmalarını da alan çalışmaları dolayısıyla İstanbul'da çok yakından biliyoruz. Bunları alan çalışmalarımızda takdirle gördük. Ama bunların yanında, gerçekten, bu alanda iyi bir şekilde yetişmeleri gereken elemanlarımız da çoktur. O halde, benim acizane tavsiye etmek isteyeceğim strateji şudur : Başlanması gereken yer, önce uzmanın yetiştirildiği nokta olmalıdır. Kurulacak bir stratejide önce uzmanların yetiştirilmesi için kaynakların seferber edilmesi, eldeki olanakların buraya yığılması ve eleman yetiştikçe kuruluşların bu alanlara açılması faydalı bir tutum olur. Bu arada sertifika yoluyla uzman bulunmadığı takdirde, dört yıllık eğitimden geçmiş uzman yardımcısı, o bulunmadığı takdirde sertifika; korkarım ki böyle bir tırmanmanın sonucunda o da bulunmadığı takdirde herhangi bir kimseye gelebilir, iş. O bakımdan ben uzman yetiştirme noktasında dikkatli davranmak ve sertifikayı ancak çok zaruri hallere inhisar eden bir şekilde kullanmak gerektiğine kaniyim. Çünkü, bir kere uzmanın imajı yanlış teşekkül ettiği zaman ser-

tifikalı da olsa uzman rolünde olacaktır ve uzmanlık işleri kendinden dökülecektir. Bir defa o uzmanlık alanı hakkında yanlış bir imaj yerleşirse, o zaman arkadan gelecek uzmanın da bunu düzeltmesi son derece güç olabilir. Onun için tedrici bir gelişmenin daha yararlı olacağı kanısını taşıyorum. Sabırla meyvenin oluşunu beklemek gerekmektedir kanısındayım. Teşekkür ederim sayın başkan.

BAŞKAN : Efendim teşekkür ederim sayın Oğuzkan. Efendim, tam altı dakika için, küçük bir açıklama yapma ihtiyacı hasıl oldu. Doç. Dr. Sayın İbrahim Ethem Başaran küçük bir açıklama yapacaktır, bu süre içinde. Buyursunlar efendim.

İBRAHİM ETHEM BAŞARAN : Sayın başkan, sayın üyeler, geç vakte kalmamız nedeniyle zamanınızı fazla almak istemedim. Onun için çok kısa zamanda sunuşumu yapmak zorunda kaldım. Bazı yerler, zannediyorum açıklanmadı. Ama buraya çıkan değerli konuşmacılar bu hususları da açıkladılar. Hemfikir olmadığımız herhangi bir nokta bulunmamaktadır. Ancak, bazı yerleri de zannediyorum ki sizin bilginize sunmak gerekiyor; Komisyon raporunun yahut da Şûra dokümanının.

Sayın Şatıroğlu, haklı olarak dediler ki, okul mimarı nerde? Okul planlamacısının yanında, ... planlamasına, okul mimarının eklenmesini istediler; haklılar tabi. Başka ülkelere baktığımız zaman, bizim bu sunduğumuz dokümanda yer alan on uzmanlığın dışında, daha bir on kadar uzmanlığın olduğunu görüyoruz. Bu uzmanlıklara şimdilik gerek görülmemiştir. Çünkü, bizim inceleme alanımız X. Millî Eğitim Şûrasının verdiği kararlardır. X. Millî Eğitim Şûrasının verdiği kararlar didik didik elendi. Nerede uzman gerekli ise, hangi düzeyde uzman gerekli ise, onlar ortaya çıkartıldı. Yoksa, başka ülkelere baktığımız zaman; okul mimarı, okul doktoru, okul psikologu, diş doktoru, sağlık eğitimcisi ve benzeri gibi pek çok uzmanlık alanları görüyoruz. Zengin ülkelerde bu daha çok, onun için sayın Şatıroğlu'nun açıklamasını bize yardımcı bir açıklama olarak kabul ediyoruz.

Sayın Sezgin'in öğretmen olmayan kimsenin yönetmen olamayacağını belirttiler, haklılar. Öğretmen olamayan kimse uzman da olamaz. Uzmanlık eğitimi, öğretmenlik eğitiminin üzerinedir. Ben öyle bir fakülte, bilmiyorum; öğretmenliği vermeden uzmanlığı veren bir fakülte bilemiyorum. Ama mutlaka uzmanlık, öğretmenlik derslerini alır. Herhangi bir kimse ondan sonra uzman olur. Herhal-

de öğretmen olmayan bir kimsenin eğitim alanında uzman olması çok tuhaf olur. Bu dokümanımızda açık değilse, özür dileriz. Onun için daha açıklamak gerekli belki. Kuşkusuz herhangi bir kimse yönetmen olacaksa yönetmenlik yapacağı alanda deneyim yapmak zorundadır. Bu da dokümanda yer almıştır. Sanıyorum, gözden kaçtı. Çünkü üç koşul ortaya konmuştur dokümanda. Mesleğinde deneyim yapmak, seçilmiş olmak ve yüksek lisans öğrenimi yapmak... Bu da gerekli. Bir endüstriyel meslek lisesinde yönetmenlik yapacak bir kimse o alanda kuşkusuz deneyimi olmalı, öğretmenliği olmalı. Sayı, zannediyorum ki pek çok üyelerin dikkatini çekti. Bunların içinde en çok görülen sayı, özel eğitim uzmanına olan gereksinmeden ortaya çıkıyor. Sayılar ortaya konurken şuna dikkat edildi. Hangi uzman okul düzeyinde gerekli? Çünkü bu dokümanın getirdiği anlayış şudur · Uzman, Bakanlıkta yahut millî eğitim müdürlüğünde oturan bir kimse değildir. Uzman öğretme, öğrenme durumunda öğretmenin yanıbaşındadır. Eğer öğretmenin yanıbaşında uzman yoksa, danışmanlık hizmetiydi, kurmay hizmetiydi, bilmem ne hizmetiydi bunlar lafta kalır. Ve biz biliyoruz ki Türkiye'de çoğu eğitim yönetmenleri bu kurmaylık hizmetine de gereksinme duymamaktadır. Bir millî eğitim müdürü olan dostuma sordum; sende uzman var mı? diye. Var dedi, dört tane. Ne yapıyorsun bunları dedim. Hiç oturuyorlar, dedi. Peki sen ne yapıyorsun dedim. Uzmanın yaptığı pek çok işi kendisi veya yardımcıları yapıyor. Uzmanlara niye yaptırmıyorsun? Onlara güvenemiyorum.

Önce uzmana güvenmek gerekli belki. Önce uzmana güvenmezseniz, sonra iş yaptıramazsınız. Ve bir tanesine bordro düzenlettiriyormuş. Yani maaş almak için bordro düzenlettiriyormuş. Bu anlamda alırsanız, bu yönetmenin uzman olması gerekiyor. Çünkü uzman olmayan bir yönetmen, uzmanı nasıl çalıştıracağını pek bilemez zannediyorum.

Onun için biz, özellikle pekçok uzmanların X. Millî Eğitim Şûrası'ndaki dokümanlara göre, okulda öğretmenin yanıbaşında çalışması gerektiği kanısındayız. Onun için o Şûra dokümanı kaynağına göre de, buradaki sayılar çıkmıştır. Eğitim uzmanına, özel eğitim uzmanına 13 bin sayısı konmuştur. Bu azami değildir efendim. asgaridir. Bunu özellikle dikkatinize sunmak isterim. Eğer her okulun yönetmeninin uzman olmasını istiyorsanız, eğer bunu da ilkokul düzeyine indirecekseniz, bu sayı yalnız yönetmen açısından 45 bini geçer, 55 bine yaklaşır. Ama tabi bu böyle düşünülmemiştir. Temel eğitimin bölgeler düzeyinde ele alınacağını ve bölgeye bir eğitim uzmanının verilmesi gerektiği görülmüştür.

Eğer görev yaprakları tek tek incelenecek olursa, bu sayıların nereden çıktığı orada kendiliğinden görülmektedir. Bir örnek vereyim, ben size. Hemen elime özel eğitim uzmanına ait görev yaprağı çıktı. Okul öncesi temel eğitim orta eğitim kademelerinde çalışmak üzere, bunların hemen hepsi de okul düzeyindedir. Çünkü özel eğitim uzmanının okul düzeyinde çalışması gerekli. Çünkü X. Millî Eğitim Şûrası her temel eğitimde özel sınıfların olacağını, özel öğretimin okulda yapılacağını getirdi. Özel eğitim okulda yapılınca, özel eğitim uzmanını da okula vereceksiniz. Görme özürü dalında 250, işitme özürü dalında 750, konuşma özürü dalında 2.500, ortopedik özür ve sürekli hastalık dalında 2.500, üstün zekâlılar dalında ve benzeri ... gidiyor. Eğer teker teker görev yaprakları incelenecek olursa, bu sayıların nereden oluşacağı zannediyorum ki ortaya çıkar. Bu sayı çok görülüyor, kuşkusuz. Çünkü millî eğitimin geleneğinde uzman çalıştırma yoktur.

BAŞKAN : Sayın Başaran zamanınız doldu efendim.

İBRAHİM ETHEM BAŞARAN : Özür dilerim, evet. Onun için sayı konusunda çok titiz davranıldığını, sayın üyelere sunmak istiyorum. Sayın Oğuzkan'a çok çok teşekkür ediyorum. Benim burada sunamadığım kısımları kendileri dile getirdiler. Uzmanı çalıştıracaksak iyi uzman çalıştıralım. Eğer uzman çalıştırılacak yere, uzman olmayan kimseyi koyarsak uzmanlığı da yozlaştırabiliriz katılıyorum görüşüne ve özellikle özen gösterildiğini, dokümanda da sunmak istiyorum. Ve halk eğitimi konusunda özellikle sayı üzerinde durmak istiyorum. Bu yalnız Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilçe ve il düzeyindeki, Bakanlık düzeyindeki uzman gereksinmesidir. Diğer sektörler burda dikkate alınmamıştır. Çünkü, arz ettiğim gibi, kaynağımız bizim X. Millî Eğitim Şûrası, çok teşekkür ederim.

BAŞKAN : Çok teşekkür ederim, sayın Başaran. Sayın üyeler, Millî Eğitim Bakanlığı TRT'nin slayt ve film gösterisi var, zevkle seyredeceğinizi sanıyorum ve ülkemizi tanımanın güzel bir değerini getireceğini ümit ediyorum. Çünkü, ben seyrettim daha önce; bir turizm de bütün bakanların da aşağı yukarı iştirakiyle oldu. Eğer seyretme imkânını bulabilirseniz ve sanıyorum ki yararlı olabilecektir, şimdi beş dakika sonra hemen başlayabilecek gibi hazırlık yapacaklardır. Bugünkü toplantıyı bu şekilde kapatıyorum, teşekkür ederim.

İKİNCİ GÜN ÇALIŞMALARI
(9 Haziran 1982)

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN : İkinci gün, 9 Haziran 1982 günkü oturumu açıyorum. Böylece bugünün birinci konusu olarak dün sunulan ve üzerinde konuşulan konuyu geçtikten sonra, ikinci konu olan ve daha önce gündemde böyle görülen, fakat bugün birinci konusu Millî Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan, öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi raporunun sunulmasına geçiyoruz. Sunucu Doç. Dr. Sayın Haydar Taymaz; Buyursunlar efendim.

Doç. Dr. HAYDAR TAYMAZ : Sayın başkan, XI. Millî Eğitim Şûrasının değerli üyeleri ve dinleyenlerim.

Öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin hizmetiçi eğitimi hususunu özetle sunacağım.

Her toplum, varlığını sürdürmesi için üyelerini amaçlarına göre yetiştirmek zorundadır. Bu zorunluk, bireylerin içinde bulundukları topluma uyma, eksikliklerini giderme, morallerini yükseltme, kişiliklerini geliştirme, mesleki yeteneklerini arttırma ve yükseltme gibi çabaların gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumların kazandırılmasını kapsar. Bu yetiştirme işleminin başarısı, eğitim olanaklarının sağlanmasına bağlıdır. Toplumun üyeleri için düzenlenecek eğitim, ömür boyu yararlanabilecekleri sürekli bir eğitim olmalıdır. Günümüzde eğitim sürecinde gözlenen iki temel değişme :

Birincisi örgün eğitime elden geldiğince erken yaşlarda başlamak; ikincisi eğitim sürecini bireyin tüm yaşamını kapsayacak biçimde genişletmektir.

Eğitimin, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın etkili bir aracı olduğu artık tartışılmamaktadır. Kalkınma, öz olarak toplumun ve bireylerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi biçiminde algılandığında, bu sonuç, toplumdaki tüm kamu ve özel kurumların gerçekleşen amaçlarının toplamı olarak görülebilir. Eğitim örgütleri, hızla değişen, her anlamda kaynakların kıt olduğu bir toplum içinde çalışmak durumundadır. Eğitim sisteminin ürünleri diğer sistemleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bilginin üretilmesi ile uygulamaya aktarılması arasındaki sürenin giderek kısalması ve yoğunlaşması, hizmet öncesi eğitim etkinliklerinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimi içeriklerinde önemli değişmelerin gözlendiği, bunların birbirleriyle bütünleşme oranlarının giderek arttığı bir gerçektir.

Millî Eğitim Bakanlığı, gerekli eğitim teşkilâtını kurmak; personelini yetiştirmek; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı destekleyici, çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine uygun eğitim kurumları açmak, eğitim kurumlarının gelişen eğitim teknolojisine, program ve yöntemlerine uygun olarak sağlamak ve geliştirmekle görevli bir teşkilâttır.

Her yıl, millî eğitim kadrolarına ortalama 30.000 yeni öğretmen katılmaktadır. 1982 yılı başındaki verilere göre yaklaşık 420.000 öğretmen ve diğer personel, eğitim kurumlarında görev yapmaktadır. Ancak, yukarıda da açıkladığımız gibi, eğitimde, güçlü, köklü, hızlı değişikliklere gerek vardır. Türk millî eğitim sistemindeki sorunların özünde "personel sorunları" yatmaktadır. Bu nedenle, varolan personelin hizmet içinde eğitimi önemli konu olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda istihdam politikaları gereğince :

1. İnsangücünün üretim sürecine girmeden ve üretim süreci içerisinde sürekli olarak eğitilmelerine büyük önem verilmesini,

2. Meslek personelinin hizmetiçi eğitim konusunda özendirici önlemler alınması öngörülmektedir. Plan, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi konusunda, "öğretmenlerin, eğitim sürecine daha verimli bir biçimde katkıda bulunabilmelerini sağlamak, öğretmenlik mesleğine katılımı özendirmek amacıyla istihdam koşullarının iyileştirilmesini ve özellikle mesleki bilgi birikimlerini sürekli olarak yenilemeleri sağlanacaktır" ilkesini getirmektedir.

Diğer yandan, Türk Millî Eğitim Sistemi'ni, okul sistemi, programlar, öğrenci akışı ve öğretmen yetiştirme boyutlarında düzenleyen X. Millî Eğitim Şûrası kararları ile, a) Modelin gerektirdiği insangücünün yetiştirilmesi, b) Her tür ve düzeydeki eğitim kurumları için; öğretmen, yönetici ve diğer eğitim personelinin, kurumun görev özellikleri ve ihtiyaçları gözönünde tutularak hizmetiçi eğitim yoluyla yeni sisteme göre yetiştirilmesi öngörülmelidir.

X. Millî Eğitim Şûrasında alınan "Öğretmen Yetiştirme"ye ilişkin kararlarla :

1. Öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin yetiştirilmesinde belirli bir hizmet öncesi eğitimi ile yetinilmeyerek mesleksel yetiştirmeye hizmet içerisinde bir süreklilik kazandırılması ve mevcut öğretmenlerin hizmetiçi eğitimle modele uyarlanması ilkeleri de benimsenmiştir.

Kamu personelinin özlük haklarını düzenleyen genel ve millî eğitim ile ilgili özel yönetsel metinler, hizmetiçi eğitimin dayanağını oluşturan hükümler içermektedir.

Devlet Memurları Kanunu, kamu kesiminde çalışan devlet memurlarının hizmet içinde eğitimlerinin düzenlenmesi ve gerçekleştirilmesi görevini, ilgili kurum ile Devlet Personel Dairesi'nin ortak sorumluluğuna vermiştir.

4489 sayılı kanun, devlet memurlarının yurt dışındaki hizmetiçi eğitiminin koşullarını düzenlemiştir.

2222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, eğitimin bu düzeyindeki öğretmen ve müfettişlerin hizmeti içinde yetiştirilmesini öngören hükümler içermektedir.

Türk Millî Eğitim Sisteminin amaç, yapı ve işleyişini belirleyen Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin, hizmetiçi eğitimle adaylık süresince yetiştirilmelerini, daha üst öğrenim görmelerini de öngörmektedir.

Tüm bu yasal zorunluklara karşın, 1960 yılından bu yana kuruluş olarak varolan Millî Eğitim Bakanlığı hizmetiçi eğitim alt sistemi olan Hizmetiçi Eğitim Dairesi teşkilât yapısı, kadro, program ve uygulama yönünden kurumun ve personelin beklentilerini karşılayamaz durumdadır. Yapılan hizmetiçi eğitim, eğitim etkinlikleri; bireyi, özlük hakları ve kurumun verimliliği açısından yeterince değerlendirememektedir.

Hizmetiçi Eğitim Kavramı; Hizmetiçi eğitim, millî eğitim modelinin bir boyutunu oluşturur. Bu nedenle, hizmetiçi eğitim, eğitim sisteminin bütünü ile yakından ilişkilidir. Hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim terimleri bir bütünün, ilişkili iki parçasının anlatımı amacıyla kullanılmıştır.

Hizmetiçi eğitim, maaş veya ücret karşılığı çalışan personele görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırılmaları amacıyla yapılan eğitimdir.

Millî eğitim sisteminde anılan personel, öğretmenler ile eğitim hizmetinde görev alan diğer elemanlardır.

Hizmetiçi Eğitim Türleri : Uygulanacak hizmetiçi eğitimin amacı, bireye verilecek olan hizmetiçi eğitimin türünü de belirler. Ayrıca, bireyin yetenekleri, personelin çalışacağı alan, kurumun personel gereksinimi de, bu belirlemenin etkenlerindendir. Soruna bu açıdan bakıldığında öğretmenler ve diğer eğitim personelinin hizmetiçi eğitim türleri olarak şunlar sıralanabilir : 1. Adaylık eğitimi; 2. Geliştirme eğitimi; 3. Yükseltme eğitimi; 4. Alan değiştirme eğitimidir.

1. Adaylık Eğitimi : Bu hizmetiçi eğitim türü, göreve yeni başlamış ya da teşkilâta yeni girmiş personel için düzenlenir. Genellikle bu tür eğitim süresinin sınırları belirlenmiştir. Temel veya hazırlık eğitimi sonunda birey, kurum amaçlarını tanır. Kurum içindeki yerini, görevlerini, haklarını bilir. Kendi ye-

tenekleri ile kurumdaki işlevleri arasında bir ilişki kurar. Kurumsal bilgilerine uygulama ortamı bulur. Kurumsal tutum ve davranışlar kazanır, çalışma ilkelerini öğrenir ve bunlara uyum yapar.

Adaylık eğitimi süresince aday, ilgili olduğu her tür kurumsal etkinliğe katılır. Kontrollu sorumluluklar alır; özellikle gezi, gözlem, küme çalışması, uygulama ve mesleki toplantılara etkin olarak katılır.

Bakanlık merkez birimi tarafından hazırlanan, toplu hizmetiçi eğitim adaylık programlarının uygulanmasında okul yönetici, öğretmen ve müfettişler sorumlu tutulur.

2. Geliştirme Eğitimi : Mesleğe asaleten atanan personel için düzenlenen hizmetiçi eğitim türüdür. Bu eğitim yoluyla personel, unutulmuş bilgi ya da becerilerini tekrarlar. Hizmet öncesi eğitimi süresince kazandığı bilgi ve becerilerden geçerliliğini, etkinliğini yitirenlerin yerine, gelişmelerin gerekli kıldığı yenilerini kazanır.

Özellikle, kurumda yapılması düşünülen değişmelerin öncesinde ya da yeni uygulamaları gerektiren kararların arkasından bu tür eğitimle, gerekli koordine ve teşkilâtta yeni bir denge sağlanabilir.

Geliştirme eğitimi, her düzeyde, birey ya da kümelere yönelik olabilir. Ancak, bu eğitim kapsamına alınacak personelin girişte seçilmesi, eğitim süresi içinde ve sonunda değerlendirilerek başarı düzeyinin belirlenmesi zorunlu olmalıdır. Eğitimin değerlendirilmesi sonunda "katılma" ya da "başarı" belgeleri verilir.

Geliştirme türü hizmetiçi eğitimin amaçları, ilkeleri ve ölçüleri Bakanlık merkez birimince tesbit edilir. Çerçeve eğitim programları bölge eğitim merkezlerince hazırlanıp, il ve ilçelerinde uygulamaya aktarılır.

3. Yükseltme Eğitimi : Kurum içinde bulunduğu görevden, bir üst kademeye yükseltilecek personel için düzenlenen eğitimdir.

Bu tür hizmetiçi eğitim için, kurumda çalışan personelin belirli bir süreye ilişkin değerlendirmeleri sonunda;

(1) Personelin yükseltileceği kademe için öngörülen başarı ölçütlerine ulaşması,

(2) Bir üst görevin gerektirdiği yeterlikleri kazanabileceği kanısına varılması,

(3) Yükselmeye istekli olması önkoşuldur.

Yükseltme eğitimi Bakanlıkça tespit edilmiş amaç ve ilkelere uygun olarak tümüyle üniversitelerle işbirliği halinde çalışan bölge eğitim merkezlerinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilir. Eğitim sonunda başarılı olanlara diploma, belge ya da sertifika verilir. Böylece hizmetiçi eğitim giderlerinin verimliliği arttırılmış olur.

Dördüncü ve sonuncusu Alan Değiştirme Eğitimi'dir.

Kurum içinde görev alanı değiştirilecek, bulunduğu alan dışında özellikle uzmanlık alanlarının gerekli kıldığı yeterlikleri kazandıracak personel için düzenlenen eğitimdir.

Bir alanda verilen hizmetiçi eğitim, benzer bir görev alanı için temel oluşturuyorsa, ikinci alan için gerekli personelin hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilmesi önerilebilir. Günümüzde çeşitlenen uğraş alanlarının herbiri için özel bir hizmet öncesi eğitimden söz etmek mümkün değildir. Bu hem zaman alıcı, hem pahalı bir öneri olur.

Tamamlayıcı türde olan bu hizmetiçi eğitimin esas amacı kurumun değişik alanlarındaki uzman personel gereksinmesini kurum içinden kısa sürede sağlamaktır. Diğer amaç, bireyin değişik alanlardaki yeteneklerini geliştirmek, işten sağladığı maddi ve manevi doyumu yükseltmektir. Öğretmenlerin, yöneticilik, müfettişlik ve diğer uzmanlık alanları için yetiştirilmeleri bu tür eğitime örnek olarak gösterilebilir.

Bu eğitim türünün ölçütleri ve çerçeve programları Bakanlıkça tesbit edilir. Gerçekleştirme yükümlülüğü üniversitelerle işbirliği halinde çalışan bölge eğitim merkezlerinindir. Alan değiştirme eğitimi, teşkilât içinde olduğu gibi, personelin başka kurumların amaçlarına uygun uzmanlık kazandırmak hizmetiçi eğitim programlarına katılması sağlanarak teşkilât dışında da gerçekleştirilebilir.

Bu eğitime girişte zorunlu seçme sürecinin olması, diploma ya da sertifika ile sonuçlandırılması ve personelin yetiştirildiği uzmanlık alanında istihdam edilmesi temel ilkeler olmalıdır.

3. Hizmetiçi Eğitimin Amaçları: Yukarıda açıklaması yapılan hizmetiçi eğitim türlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nca uygulanması ile ulaşılmak istenen amaçlar şunlardır:

1. Hizmet öncesi eğitimden gelen personelin kuruma uyumunu sağlamak.

2. Personele Türk millî eğitiminin, okulun, derslerin amaçlarını bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş, uygulamada birlik kazandırmak.

3. Mesleki yeterlik açısından hizmet öncesi eğitimin eksikliklerini tamamlamak.

4. Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi ve beceri ve tutumları kazandırmak.

5. Personelin mesleki yeterlik ve anlayışlarını geliştirmek.

6. İstekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst düzeylerine geçişlerini sağlamak.

7. Değişik eğitim alanlarını tamamlama eğitimi ile yan geçişler sağlamak.

8. Türk Millî Eğitim Politikasını algılamada bütünlük kazandırmak.

9. Eğitime ilişkin temel ilke ve teknikleri uygulamada birliği sağlamak.

10. Eğitim sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

4. Eğitim Dairesinin Fonksiyonları : Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşkilât yapısı içerisinde uygun bir konuma yerleştirilen ve uygun nitelikli personel ile kadrolanan hizmetiçi eğitim dairesinden beklenen fonksiyonlar şunlardır :

1. Hizmet öncesi eğitimden geçerek, eğitim teşkilâtına girmiş personelin tümünü kurumdan ayrılıncaya kadar hizmetiçi eğitimin kapsamında bulundurmak.

2. Hizmetiçi eğitimi her düzeyde planlamak, teşkilâtlandırmak, kadrolamak, donatlamak, uygulamayı denetlemek.

3. Bilim ve uygulamadaki gelişmelerin eğitimde ortaya çıkardığı yeni alanlara hizmet içinde eleman yetiştirmek.

4. Eğitim teşkilâtında görevli personeli belirlenen politikalar yönünde geliştirmek ve bütünleştirmek.

5. Personelin hizmet içinde yetiştirilmesi, geliştirilmesi ve yükseltilmesini kurumsallaştırmak.

6. Her tür hizmetiçi eğitim programların uygulanabilmesi için, eğitim sisteminin olanaklarından yararlanarak gerekli tesisleri kurmak.

7. Mevcut personelin Türk eğitim sisteminin Millî Eğitim Şûrası kararları ile belirlenen yeni modelleri uygulamalarını sağlamak.

8. Hizmetiçi eğitim konusunda danışmanlık hizmeti vermek, hizmetiçi eğitim etkinliklerinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak.

9. Hizmetiçi eğitim uygulamalarına ilişkin temel ve uygulamalı araştırmalar yaptırmak.

10. Hizmetiçi eğitim etkinliklerinin ülke düzeyinde değerlendirmesini yapmak.
11. Hizmetiçi eğitim programlarına katılanları izlemek, kayıtlarını tutmak.
12. Araştırma ve değerlendirme sonuçlarından yararlanarak, hizmetiçi eğitim program, yöntem ve araçlarını geliştirmek.

Hizmetiçi Eğitimin Teşkilât Yapısı: Öngörülen işlemleri yerine getirerek, amaçları gerçekleştirecek örgütün yapısı dört düzeyde düşünülmüştür.

Birinci düzey, Personel Danışma Kurulu'dur.

Personel Danışma Kurulu'nun Görevleri: Bakanlığın tüm personeli için; hizmetiçi eğitimin ana politikalarını saptamak, yetiştirme ölçütlerini ve sosyal hakları belirleyerek Hizmetiçi Eğitim Dairesine danışmanlık yapmaktır.

Teşkilâtı; bir müsteşar yardımcısının başkanlığında bakanlığın genel müdürleri ile bölgesel düzeyde hizmetiçi eğitim görevi verilen kurumların müdürlerinden oluşur.

2. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı:

Görevleri; ülke düzeyi ve yurt dışı için hizmetiçi eğitim çerçeve programları hazırlamak, hizmetiçi eğitim türlerine giriş ve bunlara ilişkin hizmetiçi eğitim belgelerinin geçerlilik koşullarını saptamak, hizmetiçi eğitimin insan ve maddi olanaklarını sağlayıp planlamak, uygulatmak ve değerlendirmek; bu alanda temel ve uygulamalı araştırmaları yaptırmak, uzmanlık ve danışma hizmetleri ve ilgili kurumlar arasında koordinasyon sağlamaktır.

Teşkilât: Öğretmen ve diğer eğitim personelinin yetiştirilmesinde görevli bir daire başkanlığı olarak kurulur.

Üçüncü kademe de, Bölge Hizmetiçi Eğitim Kurumları; Görevleri: Kendi bölgelerindeki personel için yükseltme, alan değiştirme ve geliştirme eğitim programlarını hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmeleri yapmak, diploma, sertifika ve belge vermek, araştırmalar yapmak, hizmetiçi eğitim ile hizmet öncesi eğitimi bütünleştirmek.

Teşkilât: Bölgenin personel ve fiziki olanakları en uygun öğretmen yetiştiren kurumun sorumluluğunda ve örgüt yapısı içinde düşünülmelidir. Öğretmen Yetiştirme Kurumu bu amaçla "Hizmetiçi Eğitim Uzmanlık" kadroları ve donatımı ile desteklenmelidir.

Dördüncü düzey, Hizmetiçi Eğitim Kurumlarıdır. Görevleri: İl düzeyinde görevli personel için adaylık ve geliştirme programları düzenlemek, uygulamak, değerlendirmek, bağlı ilçe ve okul düzeyinde hizmetiçi eğitim örgütlenmesini ve işleyişini sağlamaktır. İl içinde aday öğretmenlerin yetiştirileceği okulları belirlemek ve bunları geliştirmek, hizmetiçi eğitimde başarılı olanlara sertifika ve belge vermektir.

Teşkilât: İl Millî Eğitim Müdürlüğünün yapısı içinde "Eğitim Programları ve Personel Yönetimi" birimleri arasında koordinasyon sağlayan bir büro olarak düşünülebilir. Çalışmalarda yaygın eğitim etkinliklerini düzenleyen birim ile birlikte il içindeki öğretmen yetiştiren kurumun işbirliği de esastır.

Uygulama İlkeleri:

Buraya kadar yapı ve işleyişi açıklanan hizmetiçi eğitim, varolan ve işleyen durum ile birlikte düşünülmesi zorunludur. Yeni durumlara geçişte, aşağıdaki ilkelerin uygulamalara çerçeve oluşturması beklenir.

1. Bakanlık merkez teşkilâtında Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı Personel Genel Müdürlüğü ile yakın bir işbirliği içinde çalışmalı, çeşitli hizmetiçi eğitim programlarına katılanların kayıtları tutulmalıdır.

2. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı; hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının saptanması, programların hazırlanması ve uygulanmasında Bakanlığın ilgili birimleri ile koordinasyon sağlanmalıdır.

3. Hizmetiçi eğitim, yıllık planları Personel Danışma Kurulu onayı ile yürürlüğe konulmalı ve değerlendirilmesi yapılmalıdır.

4. Hizmet öncesi personel yetiştirme modeli ile, hizmetiçi eğitim modeli bütünleştirilmelidir.

5. Hizmetiçi eğitim bir uzmanlık alanı olarak görülüp, gerekli personel yetiştirilmeli ve görevlendirilmelidir.

6. Aday personelin yetiştirilmesine öncelik verilmeli; bu konuda gerekli etkinliğin sağlanması için "Toplu Hizmetiçi Programları" uygulanmalıdır.

7. Hizmetiçi eğitim düzeyleri kendi içinde bir hiyerarşi oluşturmalıdır. Bir alt düzeydeki hizmetiçi eğitime katılıp başarılı olma, bir üst düzeydeki hizmetiçi eğitime girişin önkoşulu olmalıdır.

8. Uzmanlık alanlarında dikey ve yatay geçişler öncesinde ve görevin ilk yılında; personel, yeni görevleri ile ilgili hizmetiçi eğitimi kapsamına, mutlaka, alınmalıdır.

9. Hizmetiçi eğitim sonunda verilen belgelerin, ileri özlük halkları kazandırması sağlanmalıdır.

10. Yükseköğretim kurumlarında özellikle alan değiştirme ve yükseltme düzeylerinde yapılacak uzun süreli hizmetiçi eğitimi çalışmaları için, belli ölçütlere göre seçilmiş personele, maaşlı izin verilmelidir.

11. Bölge düzeyinde, yüksek öğretim kurumlarında yapılan alan değiştirme ve yükseltme türü eğitimler için personelin bağlı olduğu kurumca "harç" türü bir ödeme yapılması öngörülmelidir.

12. Hizmetiçi eğitim programlarının uygulanacağı merkezlerde; katılanların yatma, yeme ve çalışma için gerekli ihtiyaçları karşılanmalıdır.

Değerli dinleyenler; Öğretmen Sorunları ve Eğilimlerini saptamak üzere hazırlanan anket formunda, öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinliklerini :

1. Bugünkü uygulamasına ilişkin görüşler ve ikincisi yeni düzenlemeye ilişkin önerilere katılma derecelerini belirleyecek sorulara da yer verilmiştir.

Bilgi toplama arasına konulan ilk sekiz madde ile, öğretmenlerin bugünkü uygulamaları değerlendirmeleri istenilmiştir.

Çeşitli kurumlarda çalışan öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinliklerinin bugünkü uygulamaları değerlendiren katılma düzeyinde pek farklılık olmadığı, maddeleri yüksek ve düşük değerlendirmede birleştikleri görülmüştür. Tüm öğretmen grubunun en az katıldığı birinci önerme; yeme, yatma, yolluk, yövmiye gibi yönetim hizmetlerini amacı gerçekleştirecek düzeyde yerine getirmesi.

2. Hizmetiçi eğitim uygulamalarında yeterli öğretim üyesi, araç ve gereç sağlanması,

3. Hizmetiçi eğitim etkinlikleri sonunda başarı ölçülmesi ve sonuçlarının personel değerlendirilmesinde kullanılmasıdır. Buna karşın öğretmenler :

1. Hizmetiçi eğitim programlarının öğretmen ve kurum açısından uygun zamanda yapıldığı,

2. Öğretmenler hizmetiçi eğitime istekle katıldıkları,

3. Amaçların açık, seçik, anlaşılır biçimde belirlendiği,

4. Hizmetiçi eğitim programlarında işlenen konuların gerçek ihtiyaca yönelik olduğu görüşlerine katılmaktadırlar.

Bu araştırma bulgularında, kurs ve seminerlerde sağlanan sosyal hizmetler ve ekonomik ödemelerin yeterli olmadığı, ayrıca yöneticilerin öğretmenlerin hizmetiçi eğitime katılmada isteklendirecek davranışta bulunmadıkları anlaşılmıştır.

Bilgi toplama aracının ikinci boyutunu oluşturan kısımda, 15 madde ile öğretmenlerin yeni düzenlemeye ilişkin görüşleri ortaya koymaları istenmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin önerilen hizmetiçi eğitim maddelerine katılma derecelerine, bugünkü uygulamaya katılma derecelerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu bulgular komisyon tarafından önerilen modelin öğretmenlerin çoğunluğunun istediği ve katıldığı bir hizmetiçi modeli olduğunu göstermektedir. Yeni yapılacak düzenlemeye ilişkin maddelere öğretmenlerin katılma düzeylerinin en düşük olduğu iki görüş :

Birincisi, yükseltme eğitimine gelen öğretmenin öngörülecek ödemeleri kendilerinin yapması; ikincisi, hizmetiçi eğitim etkinliklerin zaman faktörü düşünülmeksizin yılın herhangi bir zamanında yapılmasıdır.

Öğretmenin katılma düzeyi orta olan öneriler :

1. Bölge düzeyinde hizmetiçi eğitimin geliştirme amacına yönelik olması.

2. İl düzeyinde, hizmetiçi eğitimin Millî Eğitim Müdürlüğü sorumluluğunda yürütülmesi.

3. Öğretmenlerin de hizmetiçi eğitim programına katılmasının nesle bir değerlendirmeye dayandırılmasıdır. Öğretmenlerin ortanın üzerinde bir düzeyde katıldıkları öneriler altı madde halinde sıralanmıştır :

1. Aday öğretmenlerin adaylık sürelerini, kendileri için düzenlenmiş okullarda geçirmeleri,

2. Öğretmen yetiştiren kurumların bölgede aday öğretmen yetiştirilmesine katılmaları,

3. Hizmetiçi eğitimin okul, il, bölge, ülke ve yurtdışı olmak üzere, beş düzeyde düzenlenmesi,

4. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim programlarının.... pardon.....

5. Öğretmenliğe dayalı bir başka göreve hazırlanma amacıyla yüksek öğretim kurumlarında programlar düzenlenmesi,

6. Bölge düzeyinde doğrudan Bakanlığa bağlı yatılı, pansiyonlu bölge eğitim merkezleri kurulmasıdır.

Yeni yapılacak düzenlemeye ilişkin maddelerde öğretmenlerin en çok katıldıkları görüşler, sırayla :

1. Okul düzeyinde yapılacak hizmetiçi eğitim programlarının öğretmene alan, mesleki bilgi ve becerisi kazandırmaya yönelik olması,

2. Ülke düzeyinde hizmetiçi eğitimin amacı, eğitimde kavramlar, değerlendirmeler ve uygulamada birlik ve bütünlük sağlamaya yönelik olması,

3. Yükselme eğitimine katılabilmek için belli süreyle başarılı öğretmenlik yapılmasının önkoşul olması,

4. Sonuncusu, hizmet içinde yükselme eğitimi yoluyla kazandırılan statünün, kişinin özlük haklarına yansımasıdır.

Sonuç :

1. Bugünkü hizmetiçi eğitiminde öğretmenler; amaç, kapsam, yöntem ve değerlendirme boyutlarını da yeterli görmektedir.

2. Hizmetiçi eğitim etkinlikleri, maddi ve para olanakları ile yönetimi, amaçlara göre alt düzeyde görülmektedir.

3. Hizmetiçi eğitimi yılın belirli zamanlarında ve aylarında yapma alışkanlığı süregelmektedir.

4. Önerilen yeni hizmetiçi eğitim modelinin temel ilkelerinin % 85'ine öğretmenler katılmaktadırlar.

5. Hizmetiçi eğitimde sağlanacak yükselme eğitimi için herhangi bir ödeme benimsenmemektedir.

Teşekkür ederim; saygılarımla.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Taymaz.

Alkışlar...

Efendim, öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi raporunun sunulması sona ermiştir. Şimdi bu rapor hakkında söz almak isteyenler, görüşlerini ifade etmek isteyenler lütfen sekreterliğe isimlerini yazdırsınlar. Süre olarak, bir saat ayırabiliyoruz. Böylece bugünkü programlarda, biliyorsunuz, küçük bir değişiklik yapılmıştı ve 12.15, en geç 12.30'da, bugün konuşmaları sona erdirmiş olabileceğiz. Efendim buyursunlar. Sayın Dr. Nihal Arkayın buyursunlar efendim.

DR. NİHAL ARKAYIN : Sayın Bakanım, Sayın Üyeler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın meslek içi yetiştirme grubunun raporunu dinlemiş bulunuyoruz. Raporda tüm ayrıntılar düşünülmüş, herşey yeterince dile getirilmiş. Çok olumlu bulduğumu belirterek söze başlıyorum.

Yalnız, geçen sene X. Millî Eğitim Şûrasında üzerinde ısrarla durulan bir konumuz vardı. Kısa sürelerle, hızlı programlarla yetiştirilen bir öğretmen grubumuz var.

Bunların yetiştirilmesi için meslek içi eğitimden yararlanılacak. Ancak, normal programlarla mesleğe atılmış öğretmenlerin meslek içi yetiştirilmesinden farklı programlar uygulanması gerektiğine inanıyorum. Çünkü, bu çocukların kendilerinden kaynaklanmayan birtakım eksiklikleri var. Bunların bir kısmı atandı, bir kısmı henüz beklemektedir. Ama önümüzdeki 20 - 25 yılda bu çocuklar görev başında olacaklar. Yeterli hazırlık yapılmadan göreve başladıkları için veya başlatılacakları için kendilerinden kaynaklanmayan bir eksiklik içindeler. Bu konuda bunlar için ayrı bir program hazırlanması ve kısa bir sürede zaman geçirilmeden, uygulanmaya konulmasını diliyoruz. Saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim efendim. Sayın Eski, buyurunuz efendim.

MUSTAFA ESKİ : Mustafa Eski, Kastamonu Eğitim Enstitüsü Müdürü,

Sayın Başkanlık Divanı, Sayın Şûra Üyeleri, 5 Ocak 1981 tarihinden itibaren öğretmen yetiştirme merkezinde kurslar açılmıştır. Bu kurslarda 800 dolayında kursiyer ilkokul öğretmenini yakından tanımak fırsatını bulabildik. Bu tanımlarımız neticesinde karşımıza çıkan manzara tahminlerimizin de ötesinde

çok fecidir. Son yıllarda kısa dönemler halinde mezun olmuş ilkokul ve orta dereceli okul öğretmeni diplomasını almış 70 - 80 bin dolayında öğretmen olduğu söyleniyor. İlkokulda görevli bu öğretmenler için kurslar geçen yıl 5 Ocak'tan beri iki dönem halinde devam etmiş olup en son dönem 28 Mayıs tarihi itibariyle bitmiştir. Bu kurslar mevcut üç sabit eğitim merkezi ile birlikte iki yıllık eğitim enstitülerinde yapılmıştır. Bundan sonraki dönemlerde, sadece sabit eğitim merkezlerinde devam edeceği görülmektedir.

İlkokul öğretmenleri için bu tür kurslar düzenlenmiş olmakla birlikte ancak eğitim enstitülerinin şu son dört beş yıllık döneminde, üç yıllık dönemi mezunu olmak için bir kurs planlaması var mıdır? Bu henüz belli değildir. İki ayda İngilizce Öğretmeni olanlar var. İki ayda Fransızca Öğretmeni olanlar var, iki ayda Almanca Öğretmeni olanlar var. İki ayda Matematik Öğretmeni, Fen Bilgisi Öğretmeni, diğer ders öğretmeni olanlar var. Bu kişiler bugün okullarımızda sınıflarımıza girmekte, ders vermektedirler. Bizim düşüncemize göre, ortaöğretimde daha fazla büyük tahribatlara meydan vermeden bu öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda, az evvelki konuşmacı arkadaşımızın belirttikleri gibi, süratle kurslar açılmalıdır. Yetiştirme merkezlerinde, görebildiğimiz kadarıyla iki yıllık eğitim enstitülerinde uygulanan müfredat programları uygulanmaktadır. Bu bazı yerlerde yakınmalara da neden olmaktadır. Ve deniliyor ki; biz bunları zaten okuduk, aynı şeyleri okuduk, tekrar etmenin ne gereği var? Hem bu istismarı önlemek bakımından hem de çocukların bu ilkokul öğretmenlerinin yaşlarına ve düzeylerine uygun olarak yeni bir program modeli ile bu kişilerin yetiştirilmesinde yarar görmekteyiz. Takdir edersiniz ki, liseyi bitiren bir genç 17 - 18 yaşında oluyor. İki yıllık eğitim enstitüleri 18, 19, 20 yaşlarında bitmesi gerekiyor. Siz 18 - 19 yaşlarında verilmesi gereken eğitimi bu gün 24, 25, 26 yaşına gelmiş olan kişilere vermeye kalktığınızda, ara yerde ister istemez bir kopukluk meydana geliyor.

Bizim önerimiz şudur : Buralarda mevcut programları da kapsayan ama daha üst düzeyde hazırlanmış, ağır ve yoğunlaştırılmış özel programların uygulanmasıyla bu öğretmenler yetiştirilmelidir.

Bir başka konu, hizmetiçi eğitim kursları ve seminerleri, genellikle yaz aylarında açılıyor. Bu da fazla yığılmalara neden oluyor. Bizce kurslar ve seminerler her zaman açılmalıdır. Belki de Bakanlığımız öğretmeni dersaneden uzaklaştırmak istemiyor, eğitim öğretimin devam ettiği bir zamanda. Ancak, bir okula böyle bir planlama ile belki bir öğretmen seminere veya kursa katılacaktır. O da, on gün süreyle veya on beş gün süreyle. Bugünkü haftalık iş günlerine taksim ettiğimizde iki hafta süreyle bir seminere katılacaktır. Bu öğretmenin iki hafta süreyle dersinden ayrı kalması eğitim ve öğretimde büyük bir aksaklık meydana getirmeyecek, bilâkis öğretmen arkadaşımız bu seminerde ve kurslarda

elde edebileceği bilgileri sınıfına, çocuklara aktarması bakımından yararı da olacaktır kanısındayım.

Bir başka konu, yaz aylarındaki seminerler genellikle yurdumuzun turistik bölgelerinde açılmalıdır. Ancak, buralarda öğretmenin dinlenmesi için gerekli tesisler de biran önce kurulmalıdır. Bugüne kadar uygulanan yöntem, sahillerimizdeki bazı okulları yaz aylarında öğretmenlere tahsis etmek bir anlamda öğretmenlerle öğrenciler yaz ayları geldiğinde yatakhane binasını değiş - tokuş ediyorlar.

Geçen yıllarda katıldığımız seminerlerde gördük ki, bütün arkadaşlarımızın fiziki rahatlıklarını sağlayacak ortamlar mevcut değildir. Böyle bir ortam içerisinde seminerlere katıldığımızda bizim düşüncemiz şu olmaktadır; biran evvel bu seminerler bitsin ve biz kendi görevimizin başına kendi evimize yuvamıza dönelim oluyor.

Bir başka konu, hizmetiçi eğitimden başarı belgesi alanlar bunun mükâfatını da mutlaka görmelidir. Özellikle son kurslar döneminde şu ortaya çıkmıştır. Kursu başarısız bir şekilde bitirenler ne olacaktır? Bunların akıbeti henüz belli değildir. Biz yönetmelik gereği, bu kişilerin adlarını Bakanlığımıza bildiriyoruz, bunun somut neticelerini görmedikleri için bir baskı unsuru olmuyor.

Bir başka konu, hizmetiçi bir çalışma takvimi yaparak mevcut öğretmenlerin kaç yılda kurs ve seminerlerden geçirilebileceğini bir sisteme bağlamalı ve bunu bir model olarak ortaya koymalı, bu hedefi gerçekleştirmek için çalışmalar yapmalıdır. Bize ulaşan dokümanın 140. sayfasında rakamlar yanlış değilse, 550.000 dolayında öğretmen memur ve diğer personel var. Bunun 330.000 kadarının öğretmen olduğu yine ifade ediliyor. Hizmetiçi eğitim dairesi 1959 - 60 yılından itibaren, yani son 22 yılda yine bize ulaşan dokümanda 94.000 öğretmeni seminer ve kursa almış. Geriye 200.000 öğretmen daha kalıyor. Şimdi bu tempoyla gittiğimizde öyle gözüküyor ki, 300.000 öğretmenin, 20 yılda madem ki 100.000 dolayında öğretmen hizmetiçi seminerden geçmiştir, 300.000 dolayında öğretmenin seminerden geçmesi için bu tempoyla 60 yıla ihtiyaç var ki, o takdirde 25 hizmet yılını dolduran veya 30 hizmet yılını dolduran bir kişi emekli olabildiğine göre, meslek hayatında bir seminere veya kursa çağrılmadan emekli olanlar da çıkacaktır.

Yine bize ulaşan dokümanın 148. sayfasında anlaşıldığına göre, seminerler özellikle 1966 - 1975 yılları arasında, matematik, fen, meslek dersleri, yabancı dil ve eğitim ve öğretimi dallarında açılmış. Burada yüzdeleri de var, ayrıntıya girmek istemiyorum.

Deniliyor ki, Türk Dili başta olmak üzere; anadilimiz, sosyal bilimler, resim, müzik ve beden eğitimi gibi yetenek dersleri bu sıralamada yer almıyor. Demek ki, ya hiç yapılmamış yahut da çok düşük yüzdelerde yapılmış. Takdir edersiniz ki, özellikle yetenek dersleri bizim okullarımızda öğrencilerimizin eğitimlerini sağlamak bakımından son derece önemlidir.

Buradan hareketle diyoruz ki, seminerlerin ve kursların ders ayırımı gözetilmeksizin yapılması planlanmalıdır.

Dün bir sohbet esnasında, Şûra Üyesi Sayın Toroslu Belen arkadaşımızla sohbet ederken, 20 yıllık müzik öğretmeniyim daha bugüne kadar ne bir seminere, ne bir kursa çağrıldım, şeklinde bir yakınması olmuştu. Demek ki, ilgili arkadaşımız 20 yıl evvelsi okuldan mezun olmuş, kendisi çağrılmadı bugüne kadar. İnsanın aklına şöyle geliyor, acaba 20 yıldan bu yana müzik eğitimi sahasında hiçbir değişme, yenileşme, gelişme olmamış mıdır?

Bir başka konumuz, hizmetiçi eğitim dairesi şeklindeki bir örgütlenme ile bu kadar çok sayıda personelin eğitimini tamamlamak bizçe güç olacak. Bu işin rasyonel bir şekilde realize edilebilmesi için bize sunulan teşkilâtlanma modelinden ayrı olarak, şöyle bir sistem öneriyoruz. Bildiğiniz gibi Bakanlığımızda son yapılan bir düzenleme ile bazı genel müdürlükler kaldırılmıştır. Ve kaldırılan genel müdürlüklerden bir tanesi de öğretmen okulları genel müdürlüğüdür. Bize göre, bundan böyle öğretmenlerin yetiştirilmesi üniversitelere bırakılacağına göre, öğretmenin eğitimi de Bakanlıkta bir öğretmen eğitim genel müdürlüğü şeklinde yürütülmelidir ve bunun için de Mart ayında yeni bir düzenleme ile kaldırılan Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü şeklinde yeniden organize edilmelidir. Teşekkür ederim, saygılar sunarım. (Alkışlar...).

BAŞKAN : Teşekkür ederim, efendim. Buyursunlar Sayın Yılmaz Özdemir.

YILMAZ ÖZDEMİR : Sayın Bakanım, Başkanlık divanının ve XI. Millî Eğitim Şûrasının seçkin üyeleri, hepinizi saygıyla selâmlarım.

Bundan on bir ay önce yine burada X. Millı Eğitim Şûrasının sayın üyeleri olarak, yeni Türk millî eğitim sistemi üzerinde yıllarca beklenen çalışmaları yaptığı ve çok kıymetli kararlara varıp bu kararların uygulama safhasına konulduğu bilinmektedir.

Sistem ne denli yenilenirse yenilensin ve programlara en mükemmel şekli verilsin, sistemi ileriye götürecek kuvvetli eller olmazsa, programları gereği gibi uygulayan elemanlar bulunmazsa tespit edilen amaçlara ulaşmamız mümkün değildir. Millî Eğitim amaçlarına ulaşabilmemiz herşeyden önce, nitelikli öğretmen

yetiştirme amacını gerçekleştirmemiz, bunun için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamamız, hele öğretmen yetiştiren öğretmenlerin yetiştirilmesine ayrı bir açıdan bakmamız gerekmektedir.

Nitelikli öğretmen yetiştirmeyi yalnız okul sıralarında aramak örgün eğitimle bu görevin yerine getirebileceğini sanmak gerçeklerle bağdaşmaz. Değişen koşullara, öğretmenlerin intibaklarının sağlanması, hizmette verimliliğin arttırılması ve yeni neslin emin ellere teslim edilebilmesi ve Türk Millî Eğitim Sisteminin ileriye götürebilmesi için öğretmenlerin hizmet içinde eğitilmesi zorunludur.

Millî Eğitim Temel Kanunu ve 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanunu ile bu zorunluluk yasalarda gösterilmişse de, bütün bu yasal sorumluluklara rağmen istenilen amaca ulaştığımızı söylemek çok zordur. Bunda da en büyük etken, yasalara işlerlik kazandırılmamaktan ileri gelmekte, bir kısım hizmetiçi eğitim ise yasa hükümleri yerine getirilsin diye yapılmakta, öğretmenler bu durumu kendilerine bir külfet kabul etmekte, bunlardan en bariz örnek 222 sayılı kanunun hükümleridir. Gezi, gözlem ve inceleme ve araştırmaya zemin hazırlamaktan çok uzaktır, sanıyorum.

Maddi imkânsızlıklarla toplu seminerlerin yapılmasından kaçınılmasıyla öğretmenler birkaç eserin sayfaları arasına sıkıştırılmakta, ilk öğretim yılı çalıştığı okulda biraz daha kalmaya zorlanmaktadır. 222 sayılı kanunun 43. maddesi ile temel eğitim birinci kademe yönetmeliğinin 96. maddesi hükmünce yapılan mesleki çalışmaların istenilen amaca ulaştırılabilmesi için :

1. Mesleki çalışmalarda, gezi, gözlem ve incelemelere yer verilmesi.
2. Toplu seminer çalışmalarının planlanması ve uygulamaya konulması.
3. Uygulama sonuçlarının değerlendirilmesine zemin hazırlanması.
4. Mesleki çalışma konularına göre kaynak kişilerin görevlendirilmesi.
5. Mesleki çalışmalar müddetince öğretmenlere her türlü giderleri için maddi olanakların sağlanması.
6. Meslekî çalışmalar sonunda değerlendirmelere yer verilmesi ve bu değerlendirme başarılarının belgelenmesi ve başarı belgelerinin yöneticilik seçimlerinde de gözönünde bulundurulması gerektiği kanaatinde olduğumu arzederim. Saygılarımla. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Özdemir. Efendim şimdi TRT'ci arkadaşlarımız buraya teşrif ettiler; burayı belgelemek arzusundalar. Bir program yapacaklar, bu bakımdan çok dağınık duruyoruz. Salonumuz da çok geniş, buna imkân verebilmek için arkadaşlarımızın biraraya gelerek bir tertip almalarını uygun buluyorum. Lütfen bu tarafta olan ve bu sırada olan müşahitler burada toplansınlar.

Sayın İnan, buyursunlar efendim.

RAUF İNAN : Rauf İnan. Emekli öğretmen ve yazar. Sayın Bakanım, sayın başkanlık divanı sayın üyeler.

Dünden beri çalışmalarımız içinde şunu hemen açığa vurmalıyım ki, beni en çok duygulandıran bugünkü uzmanların ve öğretmenlerin görev içinde yetiştirilme konusu oldu. Öbürleri de tabi duygulandırdı ama, asıl duygulandıran bu oldu.

Nedeni şu; Hangi öğrenim basamağından yetişirse yetişsin bir kimse sade öğretmenler için, cebinde hangi diploma olursa olsun eğer çağımız öyle bir çağ beş yıl otodikat olarak kendisini yetiştirmeyi sürdürmezse edindiğinin üçte birini yitirdiği, kalan diğer beş yılda da kalandan bir daha üçte bir, ki üçte ikisini yitirmiş olacağız; ondan sonra hepsinin de zaten eskiyeceği ileri sürülmektedir.

Bu bakımdan yetiştirilme hangi düzeyde olursa olsun, eğer hizmetiçi eğitim olmazsa, hizmetiçi yetiştirme ve geliştirme olmazsa zamanla kendi değerinden, etkinliğinden, uzmanlığından kaybedeceği, zamanımızın koşullarından ve gerçeklerindendir. Bu bakımdan bu konu önemlidir.

Ayrıca şu var. Dün iki değerli arkadaşımız, Halil Çam, öğretmenlik havasından söz ettiler. Sayın Gürses öğretmenlik sanatından söz ettiler. Lisans, lisans üstü eğitimde bunların ne derece ele alındığı o da ayrı bir konu olarak düşünülebilir. Ancak iş içinde yetiştirilecektir ki öğretmen olgunlaşabilir ve zamanla gerçek öğretmen olabilir. Bugün aşağı yukarı ruhbilimde, öğretmenler iki tipe ayrılıyor. Birine pedetorp diğerine legotorp deniyor.

Pedotorp çocuğa yönelik öğretmen. Logotorp bilime yönelik öğretmen. İşte bunları birleştirmek için göreviçi eğitim zorunlu. Yalnız bu greviçi eğitim bizde 222 sayılı yasa ile 1960'tan beri vardır ama onun içinde bulunanlar bilirler ki bu yürümemiştir. Çok defa öğretmenler toplanmış, ilkokul öğretmenleri, fakat iyi bir çalışma olmadığı için zamanla onlar da bundan çok şikâyet etmeye başlamışlardır. Sanırım ki bir, iki, üç yıl sonra artık bu tamamıyla bırakılmış olur.

Kastamonu Eğitim Enstitüsü Müdürü Sayın arkadaşımın açıklaması çok düşündürücü oldu. Ben de şunu düşündüm, keşke bir de müfettişler burada konuşsalar. Acaba eğitim enstitülerinden, hatta yüksek öğrenim görmüş olanlardan öğretmenlik başarısı, bunu görmemiş olanlara göre nasıldır? Dün öğretmenlik sanatı, öğretmenlik havasından bahseden arkadaşlarımız hemen birer sözcükle değinip geçtiler. Ama sanıyorum ki öğretmenlik bir bilim değil, öğretmenlik herşeyden önce bir sanattır. Tıpkı subaylıkta olduğu gibi. Subaylarımızın iyi yetişmesi, sürekli olarak onların hizmetiçi yahut göreviçi yetiştirilmelerinden ileri gel-

mektedir. Öğretmenler için bu en az subaylarınki kadar zorunludur. Bu bakımdan, öğretmen yetiştirilmesinin bir üniversite konusu, bir lisans ve lisans üstü konusu yapmaktan daha çok, meslek içinde, hizmet içinde, görev içinde yetiştirilmesi ele alınmalıdır. Müfettişleri burada dinlemeyi çok arzu ederdim. Bugün durum nedir? Bir dönem artık bitmek üzeredir. Öğretmen okullarından yetiştirilmiş, köy enstitülerinden yetişmiş olan öğretmenler yavaş yavaş artık sahneden çekiliyor. Buna karşı, eğitim enstitülerinden yetişmiş olanlar geliyor. Sayın arkadaşımız Eski'nin onlar için yaptığı eleştiri gösterdi ki bize, pek ümit verici değiller. Mesela, sorun öğrenimin uzun oluşunda değil; öğrenim süresinin uzun oluşunda değil. Sorun iş içinde yetiştirilmesindedir. Ayrıca uzmanların yüksek öğrenimle yetiştirilmesi, bu zorunlu. Yalnız onlarda şöyle almak gerek. Bir tek kural var: Öğretmenlerden üstün başarı gösterenlere bu olanak verilmelidir. Çünkü, öğretmenin öğretmen olarak yetiştirilmesi gerekir. Öğretmen olarak yetişmezse, tabi planlama, bina planlayıcılarını mimarları kastetmiyorum; fakat yöneticilerin, deneticilerin kesin olarak öğretmenlikten gelmiş olması gerekir. Bu memlekette bu, artık bugün unutuldu.

Bizim kuşak onu anımsayabiliyor, bir dönem geçmiştir. 1936'da burda kendisini minnetle anacağımız bakan Saffet Arıkan bizim eğitimimizde bir düzenleme yaptı, reform yerine kullanıyorum, bu sözcüğü. Şu gavurca sözcüklere pek yabancı sözcüklere pek ısınmış değilim. O düzenlemesi şu oldu. O zamana kadar orta okullarda öğretmenler kendileri âlim olmadıkları halde âlim yetiştirmeye çalışırlarda. Ama ne bilgileri, ne eğitim diye birşey yoktu. O şunu getirdi. İlkokul öğretmenlerinden üstün başarılı olanlar seleksiyon denilen bir eğitimle Gazi Eğitim Enstitüsünde, orta öğretime geçtiler ve orta okullarda eğitim o zaman onlarla başladı. Ondan önce sadece bilgi vermek ve ezberletmek vardı. İlkokullarda, bu seleksiyonla geçenler gerçekten çok değerli öğretmenler oldular. Bu arada bir dileğimi de dile getirmem gerekiyor. Bizim eğitimi, eğitim bilimini konu alan fakültemiz ve kürsülerimiz ki şey üzerinde durmalıdır; incelemeleri gerekir. Bu okullarımızdaki durumları yakından incelemeleri gerekiyor.

BAŞKAN: Sayın İnan zamanınız doldu. Buyursunlar efendim.

RAUF İNAN: Bitiriyorum efendim, teşekkür ederim. Korkunç felâket halinde bir yıkım var; başarısızlık dolayısıyla.

İkincisi, Cumhuriyet döneminde yetişmiş, öğretmen yetiştirme konusunun incelenmesi gerekir bizde de, bizde. Biz başka memleketlerinkini biliyoruz da cumhuriyet döneminde yapılmış başarılı işleri ve onların sonuçlarını da ele almamız gerekiyor.

Sonra bir noktaya daha değinmeliyim. İlkokul öğretmenliği özellikle alt katmanlarının en alt basamaktan en yüksek eğitime değin, kültür düzeyine geçmesini sağlayan meslektir. Kısa olması, kısa yoldan öğretmen olunması bunu sağlıyordu ve özellikle yatılı okullardan yetişmelerini sağlıyordu. Bu kadar uzun bir öğrenimin halkın, alt katmanlarından bu olanağı almasından endişeliyim. Şunu arzedeyim ve saygılarımı sunarım, teşekkürler.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın İnan. Prof. Dr. Sayın Mahir Tevruz.

Prof. Dr. MAHİR TEVRUZ : Mahir Tevruz, Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü. Sayın Bakan, Başkanlık Divanının Saygıdeğer üyeleri, kıymetli hocalarımız, kıymetli üyeler ve misafirler.

Millî eğitim konusunda söz söyleyebilmek belki bizler için o kadar kolay olmayacak. Hele böyle Türkiyenin en seçkin öğretmenleri ve millî eğitim temsilcilerinin karşısında. Yalnız bu hizmetiçi eğitimde şimdi tecrübelerimize dayanarak bazı şeyleri dile getirmek istiyorum.

Bence hizmetiçi eğitim, eğitimini en iyi, hiç değilse optimum derecede yapmış olan öğretmenlerin zamanla eskiyen bilgilerini tazelemek yahut yeni gelişimleri onlara aktarabilmek için uygulanması gereken bir metotdur. Ancak 1970'li yıllarda millî eğitim üzerinde yapılmış olan tahribatın ne derece büyük olmuş olduğu hepinizin malumudur. Hizmetiçi eğitimde tahribatı gidermenin kolay kolay mümkün olmayacağı, ancak bu devrede yetişmiş olan bazı, özellikle bazı müesseselerde yetişmiş olan hocalarımıza, öğretmenlerimize, daha doğrusu öğretmenlik vasfını almadan öğretmen diploması verilmiş olan kişilere ayrı bir programın uygulanması gereğini özellikle vurgulamak istiyorum. Burada biz hekimler bilgilerimizi peryodikler vasıtasıyla yani aylık veyahut belirli zaman aralığında çıkan değişik mecmualar vasıtasıyla tazelemek imkânını mesleğimizle ilgili hatta özel branşınızla ilgili konuların ne durumda olduğunu takip etmek fırsatını buluruz. Bunun, eğitimin bir parçasınında Millî Eğitim Bakanlığında gerek ilkokul öğretmenlerinde, gerekse orta öğretimdeki öğretmenlere hatta alan belirlenerek, bu şekilde peryodiklerin çıkması gerektiğini, tecrübeli hocaların bu peryodiklere yazı yazması gerektiğini ve tecrübelerinden diğer genç meslektaşları yararlandıracağı inancını taşıyorum. Şâyet, eğer Millî Eğitim Bakanlığı bu peryodikleri canlı ve işler halde tutabilirse, zannediyorum ki, yalnız yaz aylarında yapılan kurslar veyahut geliştirme yöntemleri kadar, en az onlar kadar faydalı olur inancını taşıyorum. Hepinizi saygıyla selâmlarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Tevruz. Sayın Hüseyin Tekışık buyursunlar efendim.

HÜSEYİN HÜSNÜ TEKIŞIK : Hüseyin Hüsnü Tekışık, Sayın Bakanım, Başkanlık divanının sayın üyelerini ve XI. Millî Eğitim Şûrasının sayın üyelerini saygılarımla selâmlarım.

Efendim, rapor gerçekten çok güzel hazırlanmış. Konuyu buraya getiren değerli meslektaşlarımızın hizmetlerine gerçekten teşekkür ederim. Rapor okunurken bir anda şunu düşündüm.

Emekli olmasak ta biz de bu hizmetiçi eğitimden yararlansaydık ve raporda hizmetiçi eğitim tasarısından söz edildi. Gerçekten konunun bir tasarı ile ilerde bir kanununu hükümlere bağlanması çok isabetli bir şey olacak. Yalnız benden önce söz alan bir meslektaşımın belirttiği konuyu ben biraz daha genişleterek arz etmek istiyorum.

Bu hizmetiçi eğitim teşkilât tasarısının amacı, raporda öğretmen yetiştirmenin hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitiminde bütünlük sağlamak, tasarının amacı. Bu durumda hizmet öncesi ile hizmetiçi eğitim birbirini takip eden bir seri iştir. Hizmet öncesi eğitim doğurur hizmetiçi eğitimi. O bakımdan ben tasarının hizmetiçi teşkilât tasarısı değil de, öğretmen eğitimi teşkilât tasarısı olarak hazırlanmasını ve bu tasarıda adı geçen danışma kurulunun öğretmen yetiştirme danışma kurulu şeklinde olmasını ve yine bu tasarı ile birkaç ay öncesi örgütlemede kaldırılmış olan öğretmen okulları genel müdürlüğünün öğretmen yetiştirme genel müdürlüğü olarak tekrar kurulmasını, öğretmen, hizmet öncesi eğitim dairesi ile hizmetiçi eğitim dairesinin de bu genel müdürlük bünyesinde toplanmasını öneriyorum. Bugün hizmetiçi eğitim 400 bin öğretmeni ilgilendiren bir konudur. Yalnız bu eğitimin ekonomik bir yönü vardır. Ekonomik yönü kısa yoldan çözümleyebilmek, kısa zamanda çözümleyebilmek için, bu hizmetiçi eğitimini de kısa zamanda çözümleyebilmek için, bir araştırmaya dayalı plan ve programa göre bu hizmetiçi eğitimin düzenlenmesini arzediyorum.

Hizmetiçi eğitiminin sağlanması için bölgelerde hizmetiçi eğitim merkezlerinin kurulması öneriliyor raporda. Bu çok isabetli. Yalnız ben burda bir konuyu dile getirmek istiyorum. Kapatılmış olan eğitim enstitülerinin, öğretmen liselerinin binalarından, personelinden, araç ve gereçlerinden bu hizmetiçi eğitim merkezlerinde yararlanılmalıdır. Yani kapatılmış olan yerler hizmetiçi eğitim merkezi olarak açılmalıdır. Ancak bu yapılırsa büyük Atatürk'ün 1923 yılında yurdun çeşitli bölgelerinde kurulmasını arzu ettiği kültür merkezleri ve doğumunun 101. yılından sonra gerçekleşmiş olabilecektir.

Hizmetiçi eğitim merkezlerinde ve oralara verilecek elemanlar da kapatılan eğitim enstitülerinin meslek dersleri öğretmenlerinden ve bu meslekte hizmeti geçen, değerli, tecrübeli eğitimcilerden de yararlanılmasını öneriyorum.

Öğretmen yetiştiren kurumların programlarına hizmetiçi eğitim dersleri konmalıdır. Bu derslerde öğretmen olacak adaylar yarın hayata atıldıkları zaman kendilerini hizmetiçinde nasıl yetiştireceklerinin yollarını öğrenmelidirler.

Öğretmen yetiştiren kurumlar aynı zamanda yetişmiş olduğu öğretmenlerin hizmetiçinde yetiştirilmesinde de görev almalıdır. Yani hizmetiçi dairesiyle, kuruluşlarıyla daima işbirliği halinde çalışmalıdır.

Yine hizmetiçi eğitimi Talim Terbiye Kurulunun, Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün, Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün, film, radyo televizyon eğitim merkezlerinin, ders araçları yapım merkezlerinin, Yayımlar Genel Müdürlüğünün işbirliği halinde yürütülen bir iş olmalıdır. Burada koordinatörlük görevi hizmetiçi dairesi tarafından yapılmalıdır. Bugün öğretmenin hizmet içinde yetiştirilmesinden meslekî yapınların rolü çok büyüktür. Yalnız bir gerçeğide dile getirmek isterim, bugün bir araştırma yapılsın. Meslekî eserler hemen hemen hiç yayınlanmamaktadır. Hatta öğretmen müfredat programını dahi bulamamaktadır. Bu durumda Millî Eğitim Bakanlığı'na bir görev düşmektedir; özellikle hizmetiçi eğitim dairesine. Hizmetiçi Eğitim Dairesi öğretmeninin hizmetiçinde yetişmesini sağlayacak yayınları yapmalı ve faaliyetlerde en kısa zamanda bulunmalıdır. Bu yayınlarla hizmetiçi eğitim merkezlerine ilköğretim müdürlüklerinde kitaplıklar kurulmalıdır. Eskiden ilköğretim müdürlüklerinde değerli meslektaşlarım çok iyi hatırlarlar, meslekî idare kitaplıkları vardı. Bu kitaplıklar canlandırılmalıdır. Sonra hizmetiçi eğitim dairesi hizmetiçi konusunda bir dergi çıkarmalıdır. Bu dergide hizmetiçi eğitim çalışmaları meslektaşların yaptığı başarılı uygulamalar devamlı yayınlanmalıdır. Bugün köydeki bir öğretmene hizmetiçini belki Millî Eğitim Bakanlığı, dergi ve yayınlayacağı kitaplar vasıtasıyla götürecektir.

Efendim bu konuda daha birçok önerilerim var. Hazırlamış olduğum önerileri ihtiva eden bir dokümanı kabul buyurursarsa, başkanlık divanına takdim edeyim, komisyonlarda bir doküman olarak yararlanılmak istenilirse yararlanılır.

BAŞKAN : Doç. Dr. Sayın Necibe Çakıroğlu. Buyursunlar efendim.

Necibe ÇAKIROĞLU : Efendim, benden evvel iki arkadaşım bu öğretmenlik literatürü üzerinde durdu. Tabiatiyle ben bunun üzerinde fazlaca durmayacağım. Fakat bu eksiklik muhakkak tamamlanmalıdır. Çünkü öğretmen bir meslek adamıdır. Meslek adamı kendisini ancak okuduğu eserlerle tamamlayabilir, geliştirebilir. Bu bir eksiklik olarak gözüme ilişti. Fakat benden evvelkiler söyledikleri için üzerinde durmayacağım. Yalnız benim anlayamadığım bir durum var; şimdi diyoruz ki, bundan evvelki konuşmalarda, lisans düzeyinde her öğretmen yetiştirilecek. Lisans düzeyinde yetiştirilen hakimlerimiz var, mi-

marlarımız var, mühendislerimiz var. Bunlar için herhangi bir, böyle bir meslek içi eğitimi kendi yaptıkları uygulamalarda görüyoruz. Ayrıca böyle kurslara da çağırıp 15 günlük bir kurs yapacağız, işte size şunu öğreteceğiz filan diye birşey yok. Benim takip edebildiğim kadar, bilmiyorum tabi öğretmen değilim ve selahiyetli de değilim. Fakat okul yapımı dolayısıyla takip ettiğim şeylerde öğretmenler arasında bir işbirliği var. Bu işbirliği sayesinde öğretmenler gelişiyorlar. O da departman usulüdür.

Her öğretim branşında, -dünkü konuşmamada biraz değindim- bloklaşmalar var. Meselâ, matematik ve fen dersleri, hatta buna katkısı olan lisan. Çünkü, matematik, lisan olmadan olmuyor. Eğer iyi türkçe bilmiyorsanız, zaten matematik de bilmiyorsunuz demektir.

Şu halde bunların bir departman halinde oluşması ve hatta okul içerisinde öyle plânlamalara gidilmesi gerekiyor. Bu departmanların şefleri var. Yani sivrilmiş, tecrübesi olan, bilgisi fazla olan kişiler bu departman şefi olarak tayin ediliyorlar ve bütün eğitim onların kontrolü altında, tabiatıyla işbirliği altında gelişiyor. Yani bir müfettişlik, ben inanıyorum müfettişlik müessesesine zaten. Bir müfettişlik müessesesi şeklinde değil, bir tim çalışması şeklinde geliyor ve bunları da tabiatıyle literatür besliyor. Kaynak literatürde... Onun için ben doğrusu, lisans yapıldıktan sonra herhangi, öyle bir, tekrar kurslara davet etme... Kurslara davet edilebilir eğitim araçlarının onlara anlatılması ve yeniden gösterilmesi yeni metotlar ancak yapılır. Yoksa 15 günde bilim tazelemek, hiç yapmamış, tazelemiyorsanız, tazelenmez kalır bir tarafta. Ama niçin Erzurum Üniversitesindeki rektörü sayın konuşmacının söylediği gibi, bende muhakkak ki öğretmenlerin meslek adamı olarak görülmezse... bu ikilem halen mevcut.

Biz öğretmenlerimizi memur olarak görüyoruz. Öğretmen memur değildir efendim. Öğretmen bir meslek adamıdır ve meslek adamı kendisini nasıl mesleğinde üstün kılmak istiyorsa öğretmen de o yolları kendi kendine izler.

Şimdi yine bir konuşmacı arkadaşım dedi ki, 20 yılda hiç davet edilmemiş bir kursa. Biliyorum çok yakından çok genç ve doğum arefesinde olan bir genç fizik yahut matematik öğretmeni de kursa davet edildi, ben bunun şahidiyim. Tabi gidemediği için belki de o insan kaldı, hendikaplar çıktı. Ben bunlara değinmek istiyorum.

Ayrıca, uygulama müesseselerinden bahsediliyor, doğrudur. Madem ki lisans seviyesinde öğretim yapmak istiyoruz öğretmenler için, tabiatıyle bu hizmetiçi eğitim de o müesseselerin yani öğretmen yetiştirecek müesseselerin problemleridir. Gayet tabii bu vazife kendilerine verildiği zaman bunu enine boyuna tartışacaklar ve bunu nasıl yaacaklarını söyleyeceklerdir. Bende birimler halin-

de gelinmesi bir üniversite, yahut lisans seviyesinde. Nasıl eskiden kürsüler, kürsü şefi, doçentler, asistanlar filan varsa; fakat şimdi de bölümler haline geldiler. Yani o kadar tek olarak kalmak doğru değil, yine de bu birimler olmadan birşey yapamayacağımızı biz bizzat görmüş olduk, bu geçiş devresinde şimdi ve işte bilim koordinatörleri dendi, kürsü şeflerine. Böylece şimdilik bir gelişmeye doğru gidiliyor. Ben bunun üzerinde duracağım ve aynı zamanda bu uygulama okullarının üzerinde tekrar durmak istiyorum. Şöyle ki; uygulama okulları doğrudan doğruya yetiştiren, öğretmen yetiştiren müesseselere bağlanıyor ve hemen yakınlarında bulunan bir okulda, lise olsun, ilkokul ne yetiştiriyorlar uygulamayı öğretim müessesesi kendi kontrolü altında tutuyor. Dolayısıyla bu bir yol tabi. Eğer bir eksiklik görülüyorsa, mevcut öğretmenlerde, -ben ümit etmiyorum. Daha önümüzdeki senelerde öğretmenlerin yetişmesi için herhangi bir eksiklik olabilsin. Fakat olanlar varsa- bu uygulama okullarında ancak bir tamamlayıcı eğitime tabi tutulurlar. Onun için uygulama okullarının öğretmen yetiştirecek müesseseler yanında bulunmasına ve kurulmasına yeni metodların burada uygulanmasına dikkat edersek galiba bu problemler çözülür. Yoksa böyle bir...

BAŞKAN : Sayın Çakıroğlu, zamanınız doldu efendim.

Necibe ÇAKIROĞLU : Bir dakika efendim. Bağlıyorum efendim. Yoksa bir hizmetiçi eğitim dairesinin, onun vazifesi başka, tabiatıyle, bu hizmeti görecek yani büro kısmını idare edecektir. Fakat bilimsel tarafını başka şekilde plânlamamız gerekiyor, zannediyorum. Peki teşekkür ederim.

BAŞKAN : Efendim teşekkür ederim Sayın Çakıroğlu. (Alkışlar)
Prof. Dr. Sayın Ethem Özgüven. Son konuşmacı efendim ve zamanımız da biraz daha geçiyor efendim.

Ethem ÖZGÜVEN : Sayın Başkan, divanın sayın üyeleri ve XI. Millî Eğitim Şûrası'na katılan değerli meslekdaşlarım.

Şûra raporları arasında gerçekten hizmetiçi eğitim raporu ayrıntılı olarak ele alınmış ve sunulmuş bir rapor olarak dikkati çekmektedir. Bu vesile ile Sayın sunucuya ve onun adıyla diğer hizmeti geçenlere teşekkür etmek isterim. Hizmetiçi eğitim hususunda arkadaşlarımız birçok noktalara değindiler, ben bu nedenle tekrarlamadan kısaca birkaç hususu arzetmek istiyorum.

Bizde hizmetiçi eğitim genellikle, Sayın Taymaz'ın belirttiği dört alandan ziyade, gelişme türünde olmaktadır. Yıllarca çoğumuz bu tür kurslar şeklinde düzenlenen bu hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmış oluyoruz. Bir gözlemimize dayalı olarak bir iki hususu arzetmek istiyorum. Bu kurslar daha önceden kimlere açılacağı yani 350.000 kişi, öğretmen, yahut 400.000 öğretmenden kimlere

açılacağı, eğitim ihtiyacı gibi hususlar dikkate alınamadan açıldığı izlenimi aldık, daha önceki uygulamalarda. Bunun diğer bir husus, açılan kurslar karşımıza gelen öğrencilere baktığımız zaman genellikle aynı öğrenciler olduğu da dikkatimi çekti. Yani herkese açmak yerine bazı kişilere açılır izlenimini almış bulunduk. Bu bir husus. Bu da kimlere açılacağı hususunda bir ön plânlamanın önceki yılların tecrübelerinden yararlanılarak, düzenlenme ihtiyacını ortaya koyuyor kanısındayım.

Diğer bir husus, kurslar genel düzeyde açılmakta. Bu genel düzeyde açılan kurslara katılanlar bazan öyle oluyor ki, aynı kursa birkaç kere katıldığı olmaktadır, kursiyerler. Halbuki bu kurslar dereceli olarak düzenlense, ilk kursa katılan kişi ondan sonra diğer bir, daha üst derecedeki kursa katılmak suretiyle böylece bir derinlik boyutu kazandırılmasına da ihtiyaç olduğunu zannediyorum.

Diğer bir husus, birçok raporda da arkadaşlarımızın çoğu belirttiler; burada alınan başarı belgeleri pek dikkate alınmıyor, personelin atanmasında, terfiinde, gibi hususlarda pek değerlendirilmediği için bu tür belgelerin de çok özür dilerim, pek fazla itibarı olmuyor alan kişi tarafından. Halbuki bunu uzun vadeli bir plân içinde, şu şu şu kursları almak suretiyle şu belgeyi alan şöyle hizmetlere atanacaktır gibi belli bir amaç için. Önce bir program içinde düzenlenip ondan sonra da yaz ve sömestr tatillerinden yararlanmak suretiyle adayların, kursiyerlerin bunlara katılmaları sağlanırsa kurslar tek tek açılmış kurslar olmaktan çıkar, bir bütünlük kazanır. Bu bütünlük sonunda da Millî Eğitim Bakanlığı bilir ki, bak şu şu kursları almış olan kişi herhalde şu hizmete lâyıktır yahut değildir diye bir yargıya varma imkânı bulabilir.

Diğer bir husus, bunlar üniversiteler ile işbirliği yapılmak suretiyle belirli programlar şeklinde düzenlenebilir, sertifika verilebilir veya bu dünkü programda öğretmen yetiştirme, uzman yetiştirme programlarının bir parçası olarak da üniversitelerle işbirliği yapılarak düzenlenmesi düşünülebilir.

Efendim, bu hizmetiçi eğitimin bir yurtiçi bir yurt dışı boyutu da vardır. Biz genellikle yurtiçi boyutuna değindik. Yurtdışı boyutu da vardır. 4489 sayılı kanun kısa süreli olarak yurt dışına gitme olanağı vermektedir. Bundan yararlanan bir kişi olarak veya yararlananları izleyen bir kişi olarak, bu konudaki gözlemim de şu yönde oldu. Bu arkadaşların çoğu, kısa sürede dış ülkelere gidiyorlar ve orada o dili çok da iyi bilmedikleri için büyük zorluklarla karşılaşıyorlar ve orada izleyeceği, yapacağı işlerde doğru dürüst planlanmıyor. Gerçi formalite olsun diye bir rapor isteniyor ama bu raporların değerlendirildiği, izlendiği hakkında da kişiye dönük yani kursiyere dönük bir ipucu verilmiyor. Bu nedenle de pek ciddiye alındığı kanısında değilim efendim.

Bu kısa süreli kursların belki guruplar şekline dönüştürülerek, meselâ yurt dışına gidenler belki guruplar şeklinde dönüştürülerek veya önce bir dil yönünden bir gelişmeye tâbi tutularak gitmelerinde yarar olabilir veya bu kursların gerçi daha iyi eğitimle gelişme sağlayacak olan biraz daha uzun süreli kurslara dönüştürülmesi yararlı olabilir.

Diğer bir husus, artık ülkemiz hep yurt dışında eğitim görecek düzeyin üzerine çıkmıştır. Yani birçok alanlarda ülkemizde üniversitelerde bu hizmetiçi eğitimin yurt dışında sağlayacağı birçok alanlardaki bilimsel gelişme Türkiye'de de bir gerçek haline gelmiştir. Meslekdaşlara öğretmen yetiştirme ve bu yurt içinde bu hizmeti bu maaşlı izinli olarak kullandırmak suretiyle yurt içinde 4489 sayılı kanun veya benzer kanunları işletmek suretiyle öğretmenlerin yetiştirilmesi yoluna gidilebilir. Çok zorunlu hallerde.

BAŞKAN : Sayın Özgüven zamanınız doldu efendim.

Ethem ÖZGÜVEN : Bitiyor efendim, teşekkür ederim.

Gitme meseleleri düzenlenebilir.

Efendim bir de, bu hizmetiçi eğitim ile öğretmenlere sosyal haklar sağlanması meselesini birleştirecek bir konuyu sunmak istiyorum, bir iki cümle içinde.

Bütün ülkemizdeki kamu kuruluşlarının bir eğitim merkezi adı altında kuruluşları vardır. Bir iki raporun birkaç yerinde buna değinilmiştir, bunu vurgulamak için söylüyoruz. Bizim de millî eğitim olarak, bu eğitim merkezlerini kurmamız, dağda, deniz kenarında, göl kenarında kurmamız ve kendi eğitimimizi başka tür binalarda, uygun olmayan yerlerde yapmak yerine, -hem sosyal haklar öğretmene morâl sağlamak açısından, sosyal haklar kazandırma açısından- bu tesislerden yararlanmak ve hem de hizmetiçi eğitimleri kendi binamızda, kendi plânımız, kendi kontrolümüz altında yapmamız şeklinde düzenlenir. Bu tür şeylerin yapılması hızlanırsa, öyle zannediyorum hizmetiçi eğitimine ve sosyal güvenlik yönünden büyük katkı getirecektir. Ancak bunların,

BAŞKAN : Sayın Özgüven, iki dakikanız geçiyor efendim. Süre istemediniz, devam ediyorsunuz. İhtiyacınız var mı efendim?

Ethem ÖZGÜVEN : Yok efendim, son cümlemi söylüyorum.

Bunların ülkede belirli bölgelerde olmaktan ziyade, doğu, batı, güney, kuzey, her yerde, Türkiye'nin güzel yerleri vardır, bağında ormanında. Bunların dengeli şekilde dağıtılmasına da önem vermek gerektiği kanısındayım. Çok teşekkür ederim efendim, sağolun.

BAŞKAN : Çok teşekkür ederim Sayın Özgüven. Efendim şimdi 15 dakika ara veriyorum.

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN : Efendim şimdi 15 dakika verilen ara sonu toplantıya devam etmek üzere bu toplantıyı da açıyorum.

Efendim, gündemde olan konu, öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri raporunun sunulması. Doç. Dr. Sayın Sudi Bülbül, buyursunlar efendim.

SUDİ BÜLBÜL : Sayın Bakanım, sayın başkanlık divanı üyeleri, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın sayın üyeleri ve sayın davetliler.

Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri konusunda yapılan ve XI. Millî Eğitim Şûrası sayın üyelerinin incelemesine sunulan çalışmaları sizlere özetlemeye çalışacağım.

Bu çalışmalara temel teşkil eden gerekçe şöyle özetlenebilir :

1. Eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde, bireylerin yetiştirilmesinde ve toplumun kalkınmasında öğretmenin rolü çok büyük ve önemlidir.

2. Atatürk'ün öğretmenler, cumhuriyeti biz kurduk onu yaşatacak olanlar sizlersiniz sözleri ile en büyük eseri Cumhuriyeti yaşatma görevini öğretmenlere vermiş olması öğretmenin önemli rolünün açık bir ifadesidir.

Bu nedenle eğitim sisteminin en önemli görevi öğretmen yetiştirme olmalıdır. Öğretmenin statüsü, işlevlerinin önemi ölçüsünde yükseltilmelidir. Bu ise, herşeyden önce öğretmenliğin bir meslek olarak kabul edilmesi ve devletin öğretmenler için yetişme ve çalışma ölçütleri koyması ile başlar.

Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlerin statüsü konusunda ülkemizde gözleyebildiğimiz durum şöyle özetlenebilir.

1. Öğretmen adaylarının titizlikle seçilmeleri, iyi yetiştirilmeleri, öğretmenliğin saygınlığının yükseltilmesi konularında inancımız tamdır. Ancak bu inancımız uygulamalarımıza aktarılamamaktadır.

2. Nasıl bir öğretmen yetiştireceğiz? Öğretmenleri yetiştirecek öğretmenleri nasıl yetiştireceğiz. Bunları hangi kurumlarda yetiştireceğiz, konularında, izleyegeldiğimiz politikalarımızda bir kararlılık yok.

3. Toplumumuzda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek düşmektedir. Öğretmenlik gençlerimiz için en son tercih edilecek bir meslek olarak arzulanmaktadır. Bu nedenle öğretmen sorunlarına öğretmenlerin statülerine ilişkin sorunlar olarak bakılabilir. İncelemelerinize sunulan çalışmalar bu anlayışla ele alınmıştır.

Yapılan çalışmada saptanabilen sorunlar ve düşünülebilen çözüm önerileri bazı temel tanımlara, varsayımlara ve ilkelere dayandırılmıştır. Kanımızca öğretmenlerin sorunları ve çözüm önerileri tartışılırken, üzerinde en çok durulması gereken hususlar bunlar olmalıdır. Çünkü iyi saptanabilmiş tanım, varsayım ve ilkeler, mevcut sorunların teşhis edilmesinde ve sorun olarak kabul edilmesine olduğu kadar çözümlerin saptanmasında ve uygulanmasında da temel politikayı belirler. Bu nedenle Şûra'ya sunulan çalışmaların temel tanım, varsayım ve ilkelerini huzurunuzda aynen tekrarlamakta yarar görüyorum.

Çalışmada aşağıdaki tanımlar esas alınmıştır. Bunlardan birisi :

1. Statü : Tanım, statü ile öğretmenlerin :

a. (Yukarıda soldan bir daire içinde göstermeye çalıştım.) Statü ile öğretmenlerin işlevlerinin önem derecesi.

b. Bu önemin toplum ve yönetim tarafından takdir edilmesi derecesi.

c. Görevlerini yapmakta öğretmenlerin yeterlik derecesi (hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimle yetişme derecesi).

d. Çalışma koşulları ki; bunlar okulların bina, tesis, işletme, araç-gereç, sınıf mevcutları, öğretmenlerin haftalık ders yükü, ders dışı çalışma yükleri, çalışma kuralları, başarılarının değerlendirilme biçimi, takdir, tecziye kuralları, diğer öğretmenler, yönetim, öğrenciler, veliler ve çevre ile ilişkileri, meslekte ilerleme imkânları v.b. koşullardan oluşur.

e. Öğretmenlerin gelir düzeyleri (maaşları, kadroları terfiler), ve son olarak,

f. Öğretmenlerin yaşam koşulları ve düzeyleri (beslenme, konut, sağlık, ailenin bütünlüğü, çocukların eğitimi, iş güvencesi, diğer sosyal haklar, sosyal faaliyetler v.b.) yönlerinden bu 5-6 yönden diğer meslek gruplarıyla karşılaştırıldıklarında öğretmenlerin bulundukları yer olarak tanımlanmaktadır.

2. Öğretmen ise örgün ve yaygın her çeşit düzeyde, resmî ve özel eğitim kurumlarında eğitim-öğretim hizmeti yapan elemanların tümü olarak tanımlanmış, öğretmenlere ilişkin olarak bu çalışmada belirtilen hususların, diğer eğitim personeli (uzmanlar) için de geçerli olacağı varsayılmıştır.

Araştırma aşağıdaki varsayımlara dayandırılmıştır.

1. Eğitim, insanın ve toplumun gelişmesi için vazgeçilmez bir hizmet ve önemli bir yatırımdır.

2. Eğitim niteliği ve gelişmesi, büyük ölçüde öğretim kadrosunun niteliğine (insanî, meslekî, kültürel v.b.) ve yeterliğine bağlıdır.

3. Eğitim teknolojisinde, kaydedilen gelişmeler, öğretmenin verimliliğini ve etki derecesini yükseltir, fakat hiçbir araç ya da yöntem, öğretmenin yerini alamaz.

4. Öğretmenin statüsü ile niteliği arasında sıkı bir ilişki vardır. Öğretmenlerin statüleri, dolayısıyla da nitelikleri çeşitli önlemlerle yükseltilebilir.

Ve son varsayım :

Öğretmenlik, özel bir yetiştirme programı yoluyla elde edilebilen özel bilgi, duygu ve hünerlere sahip olmayı gerektiren özel bir uzmanlık mesleğidir.

Araştırmada ve çalışmalarda uyulan ilkeler de şunlar olmuştur.

1. Öğretmenlerin statüsü, eğitim sisteminin amaç ve hedefleri ile bunlara dayalı olarak belirlenen eğitim ihtiyaçlarına ve eğitimin önem derecesine uygun hale getirilmelidir.

2. Öğretmenlerin çalışma koşulları, etkili bir öğretimi mümkün kılacak, öğretmenlere zevkle ve huzur içinde çalışma imkânları verecek şekilde iyileştirilmelidir.

3. Öğretmenlerin gelirleri, onların huzur içinde görev yapabilecekleri bir düzeye getirilmeli, öğretmenler ve diğer meslek mensupları ve öğretmenlerin kendi aralarında çeşitli nedenlerle var olan büyük gelir farkları giderilmelidir.

4. Öğretmenlerin yaşam koşulları yaptıkları işin önemine denk bir düzeye getirilmeli; öğretmenliğin diğer meslekler arasındaki saygınlığı ve gençler için çekiciliği arttırılmalıdır.

5. Öğretmenlere, eğitim sürecinin pasif uygulayıcıları olarak değil, eğitim sürecinin ve öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesinde, öğretmenlerin statüsünün yükseltilmesinde görev ve sorumlulukları bulunan ve bu konuda söz sahibi olan, profesyonel meslek adamları olarak bakılmalı, bu amaçla örgütlenmeleri devletçe desteklenmelidir.

İlk dokümanda incelemenize sunulan ve araştırma raporunda gereğince sunulan çeşitli öneriler dört başlık altında toplanmış bulunuyor. Bunlar :

1. Öğretmenliğin gençler için çekici hale getirilmesi ile ilgili öneriler,
2. Hizmetöncesi ve hizmetiçi yetiştirilmelerine ilişkin öneriler,
3. Öğretmenlerin çalışma koşullarına ilişkin öneriler,
4. Öğretmenlerin yaşam koşullarına ilişkin öneriler.

Öneriler adreslerinize gönderilen dokümanın 6. bölümünde yer almaktadır. Ben burada onları tekrarlamak istemiyorum, zamanımızın kıtlığı nedeniyle.

Araştırmaya bağlı olarak geliştirilen öneriler ise, gene her denenceye ilişkin olarak sizlere dağıtılan araştırma raporunda yer almaktadır.

Şûra açış konuşmaları sırasında sayın Millî Eğitim Bakanımız ve sayın Talim Terbiye Başkanımız tarafından da belirtildiği gibi bu çalışmaya ek olarak geniş kapsamlı bir araştırma yapılmış, illerde oluşturulan, Millî Eğitim müdürlerinin başkanlığında oluşturulan komisyonlardan ve 22 ilde görev yapan 14.073 öğretmenden toplanan bilgiler bir kitap halinde yine incelemelerinize sunulmuştur.

Bu araştırma, öğretmenlerin statülerine ilişkin konularda algılanmış sorunları ve eğilimleri nelerdir sorusuna cevap aramaktadır.

Şu alt problemleri ele almıştır :

a. Millî eğitim müdürlerinin başkanlığında oluşturulan komisyonların görüşüne göre :

1. İl ve ilçe merkezlerinde öğretmenler için sosyal etkinlikler ne kadar sıklıkta düzenlenmekte ve öğretmenler bu tür etkinliklere ne derece katılmaktadırlar?

2. İl, ilçe ve köylerde çalışan öğretmenlerin konut ile ilgili sorunları nelerdir?

3. İl ve ilçelerde mevcut dinlenme ve eğlenme tesisleri nelerdir ve öğretmenler bunlardan ne derecede yararlanabilmektedirler?

4.

a. Öğretmenler için illerde mevcut dinlenme tesislerinin işletilmesinde karşılaşılan sorunlar.

b. İlgililerin bunların geliştirilmesine ilişkin önerileri.

c. İlde öğretmen için dinlenme potansiyeli tesisi.

d. Bunları geliştirme imkânları.

5. İl, ilçe ve köylerde çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

6. İl ve ilçelerde çeşitli kamu görevlilerinin öğretmenlerin sorunlarıyla ilgilenme ve onlara yardımcı olma dereceleri nedir?

7. İllerde, öğretmenler için meslekî ve kültürel etkinliklerin düzenlenme sıklığı nedir?

14.073 öğretmenden cevap toplayabildiğimiz, alabildiğimiz araştırmanın alt problemleri ise şunlardır :

1. Öğretmenlerin görüşüne göre kişisel özellikleri nelerdir?

2. Yerleşme merkezleri ve bölgelere göre öğretmenler nerelerde çalışmak istemektedirler?

3. Öğretmenlerin tayin ve nakillerine ilişkin belirli sorunlara ve önerilere katılma dereceleri nedir?

4. Öğretmenlerin aylık gelirleri ihtiyaçlarını ne derece karşılamaktadır?

5. Öğretmenlerin yaşam koşullarıyla ilgili sorunları nelerdir?

6. Özlük haklarına ilişkin belirli sorunlar öğretmenler için ne derece önemlidir?

7. Yaşadıkları çevreye ilişkin belirli sorunlar, öğretmenler için ne derece önemlidir?

8. Eğitim ortamına ilişkin belirli sorunlar öğretmenler için ne derece önemlidir?

9. Denetleme ve rehberliğe ilişkin belirli sorunlar öğretmenler için ne derece önemlidir?

10. Öğretmenlik mesleğinin statüsüne ve çekiciliğine ilişkin belirli durumlara öğretmenlerin katılma derecesi nedir?

11. Meslekle ilgili bazı önerilere öğretmenler ne derece katılmaktadır?

Araştırmada bu problemlere göre geliştirilen 18 denence vardır. Vaktimizin sınırlılığı nedeniyle bu denencelerden sadece birini açıklayacağım ve bulguları özetlemeye çalışacağım.

Alt problem şu idi. (Onuncu,) Öğretmenlik mesleğinin statüsüne ve çekiciliğine ilişkin belirli durumlara öğretmenlerin katılma derecesi nedir?

Bu probleme dayalı olarak geliştirilen denence ise şöylece ifade edilmiştir.

Öğretmenlik mesleğinin statüsü ve çekiciliği, öğretmenler açısından düşüktür. Bu denence ile ilgili 7 soruya öğretmenlerin verdikleri yanıtlar, denenceyi destekler niteliktedir.

En düşük bir ve en yüksek beş puan arasında yaptıkları değerlendirmelere göre öğretmenler :

1. Öğretmenliğin toplum için taşıdığı önem bakımından diğer meslekler arasındaki yerini yüksek olarak değerlendirmektedirler. Bir ile beş arasında tüm 14.000 öğretmen için çıkarılan ağırlıklı ortalama rakamı 4.05'dir ki, bu beşin içerisindedir.

2. Yani öğretmenlerimiz diğer mesleklerle karşılaştırıldığında, toplum bakımından öğretmenliğe en önemli bir meslek gözüyle bakmaktadır. Buna karşın,

toplumun öğretmenlere verdiği değer öğretmenler tarafından düşük olarak belirlenmiştir; iki beş içerisinde.

Yani öğretmenlerimiz mesleğin çok önem taşıyan bir meslek olduğu inancına karşın, toplumun bu mesleğe değer vermediği kanısındadır.

Gene öğretmenlik kazancı yönünden diğer mesleklere göre düşük olarak değerlendirilmektedir. 1,78 beş üzerinden.

Öte yandan öğretmenler kendi çocuklarının öğretmen olmasını pek istememekte, -ki bunu önemli buluyoruz.- yeniden meslek seçmek durumunda olsalardı, bugünkü koşullar altında yeniden öğretmenliği kendilerine meslek seçmekte istekli görünmemektedirler ki bu bulgu da oldukça düşündürücü bir bulgu.

Öğretmenler herhangi bir toplantıda öğretmenlere gösterilen saygı ve değerin diğer meslek mensuplarına göre daha az olduğu görüşündedirler. Fakat öğretmenler eğer meslekler arasında büyük kazanç farkları olmasaydı, öğretmenliği kendilerine yeniden ne derece meslek seçmek isteyecekleri sorusuna 1 ile 5 arasında 4,29'luk bir ortalama değerle yanıt vermişlerdir. Yani eğer meslekler arasında büyük gelir farkları kaldırılırsa, demektedir öğretmenler, ben yeniden genç olsam ve bir meslek seçmek istesem öğretmenliği seçerim. 1 ile 5 arasındaki tercihi 4,29'dur, 14.000 öğretmenin yanıtının ortalaması.

Sonuç olarak şunu belirtmek istiyorum. Bu araştırma öğretmen sorunları konusunda XI. Millî Eğitim Şûrası'na ışık tutmak amacıyla yapılmış bir ön çalışmadır. Araştırmaların yorum bölümünde de belirtildiği gibi bu çalışmadan elde edilen bulgular daha çeşitli araştırmaların yapılması gerektiğini telkin etmektedir.

Sorunlar ve çözümler sürekli değişmektedir. Buna bağlı olarak araştırmaların da sürekli olarak yapılmasına gereklilik vardır.

Öte yandan, araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının sorunlarına ilişkin olarak araştırmada ileri sürülen öneriler iyi bir süzgeçten geçirilerek değerlendirilmeli, bunlar; kısa, orta ve uzun vadeli olarak guruplanmalı, çözümleri bakımından. Hemen uygulanması ve sonuç alınması imkânsız gibi görülen öneriler uzun vadeli plân ve programlara bağlanmalı, fakat ülkemizin koşullarına uymuyor gerekçesiyle reddedilmemelidir.

Efendim hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Bülbül. Konuşmacıların adlarını lütfen, evvelâ sayın üyeleri alıyoruz. Sonra yetmez ise müşahitlerden alıyoruz, bunu da hatırlatmak isterim. Efendim yazınız. On kişi varsa konuşacak. Sekiz üye varsa, iki de müşahitten arzu edilirse, dolmaz ise. Böylece on kişiyi konuşturma imkânlarına sahip olabileceğiz.

Buyursunlar efendim. O karara göre komisyonlara birgün yetmeyeceği, konunun çok hassas dikkatli çalışmayı ve etüde gerekli olduğu sonucuna varılmış oldu. Böylece alınan karara göre, bugün hepsini bitirerek bir buçuk günlük komisyonlara süre verelim, dikkatli hazırlanmalar olsun. Bizim için tabii bugünkü konuşmalar, elimizdeki olan rapor ve sayın komisyon üyelerinin görüşleri hepsi birleşerek asıl kararı, tabii takdir buyuruyorsunuz ki o teşkil edecek, onun üzerinde Millî Eğitim Bakanlığına güzel öneriler ve çözüm yolları verilecek ve böylece o raporlar bizim için çok kesin ve dikkatli olarak incelenmesi gerekli sorunlarla dolu olacak. Bunun hazırlanması için de tabii zamana ihtiyaç var, olacak. Bu bakımdan bir gün yetmiyor, birbuçuğa çıkarmak zorunlu olduğunu, çeşitli müracaatlardan anlamış olduk. Dün buna karar verdik, süreyi de böyle yapıyoruz. Ne kadar konuşsak sorun gayet açık. Burada da gerçekten o koca kitap gerekse efendim, rapor herşeyi ortaya koymuş, ama çok güzel fikirler gene buradan çıkıyor. On iki kişi de alsak, iki kişiden de gene çıkacaktır ama, on kişi de gene bize güzel neticeler verecektir, diye düşünebiliriz. İzin verirseniz bu kararı değiştirmeyelim. Ben biraz açıklama yapmış oluyorum bu konuşmamı ve böylece 1,5 günü komisyonlara bir süre olarak tanıyalım, daha iy incelemelerine fırsat verelim. Efendim ben teşekkür ediyorum.

Mithat ÖZSAN : Sayın Başkanım, değerli üyeler hepinizi saygı ile selâmlarım. Bu Şûra'da ele alınan öğretmenliğin saygınlığı konusu beni derecesiz duygulandırdı. Diyebilirim ki, en duygulandığım konulardan bir tanesi oldu.

Sayın üyeler, çağımız bilim ve teknoloji bakımından velhasıl gelişmelerin içinde bulunmaktadır. Ülke olarak, bilim ve teknolojide ya çağın içerisinde olacağız, dünya devletleri içerisinde yerimizi koruma bakımından, veyahutta o zaman daima geride giden ülkeler arasında yer alacağız. Bir defa bu konuya önemle ağırlık vermemiz gerekmektedir. Acaba, bilim ve teknolojinin içerisinde nasıl olacağız? Bunun alt yatırımı insan yatırımıdır. İnsan yatırımı bakımından hiçbir fedakârlıktan kaçmamamız gerekmektedir. Eğer, insan yatırımının da bir numaralı kaynağı öğretmen olduğuna göre, biz toplumumuzda öğretmene gerekli imkânları vermez isek hiçbir konuda başarı sağlamamız görüşüme göre mümkün değil.

Efendim, kendim yaşantım içerisinde, öğretmeni tarif etmek istiyorum. Sayın Başkan, değerli üyeler.

İlkokul döneminde, gerçekten muallim mektebi mezunları kazada büyük bir saygınlığa sahiptiler. Ortaokul öğretmenleri bunun çok daha üstünde saygınlığa sahiptiler, hatta konuyu biraz daha somutlaştırmak için şunu söyleyebilirim. İlkokul öğretmeni istediği kızla evlenebilirdi kazada. Ortaokul öğretmenine de kız vermek için aileler yarışa girerdi. Şimdi, bunun sebebi nedir? Sebebi üzerinde duralım.

Bir numaralı sebebi; gerçekten öğretmenin toplum içerisinde saygınlığını ortaya koyabilecek bilim seviyesi vardı.

İkinci önemli sebebi; öğretmenin ekonomik gücü, gerçekten yaşantısı bakımından rahat bir imkân sağlamakta idi.

Sayın Başkanım, Değerli üyeler, biz eğer toplumumuzu çağın içerisine sokmak istiyorsak, bu iki önemli hususa, yer vermemiz gerekmektedir. Toplumun içerisinde eğer öğretmen değerli sunucunun belirttiği gibi sıfırdan sonra gelen noktalarda yer alıyorsa, bu bizi derinden düşündürmelidir. Saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Özhan. Ord. Prof. Dr. Sayın Fahrettin Kerim GÖKAY, buyursunlar efendim.

Fahrettin Kerim GÖKAY : Sayın Başkan ve Muhterem Üyeler.

Benden evvel söz alan arkadaşım aşağı-yukarı benim demek istediğimi size arzetti.

Raporun kendisinde şu var. Halk içinde öğretmenlerin kâfi derecede hürmet görmediğini, yönetimi, iş bulamadıklarını şikâyet ettiler. Ben bu fikire katılmıyorum. (Bir hadisi şerîf okundu). Efendim bir hadisi şerîf vardır. Bana bir kelime öğretenin ömür boyunca kölesiyim, diyor. Biz bunu şimdiye kadar ders alarak yaşamış bir milletin çocuklarıyız. Hiç bir vakit ama, burada bazı kusurlar var, onları burada tahlil etmek istemiyorum. Otokritik denilen birşey vardır. Nefsin bizatihi tenkidi. Yoksa bu millet daima hocasına hürmet eder, bunu ben İstanbul'da idareci olarak görmüşüm, Anadolu çocuğuyum, Anadoluda görmüşüm. Böyle biz hocalarımıza, köyde bile hürmet ederler. Ama demin arkadaşımın dediği gibi ekonomik bazı şeyler var ama biz esas olarak bir noktada birleşmeliyiz ki; bu memleket çocukları hocasına hürmet eder, talebesı hocasına hürmet eder, hatta korkarlar. Yalnız çocukların bazıları tabii, zengin olmuyorlar ama şunu getireceksin, şunu giyeceksin diyorlar. Bu tarzda bazı zorluklar vardır. Ama bunları bir tarafa bırakarak söz alışımın tek sebebi, Türk milletinin kendisine bir harf öğreteni ömür boyunca hürmet ettiğini nefsimizde şahit oluyoruz, başkalarında şahit oluyoruz. Bunu söylemek için huzurunuza çıktım, hürmetler ederim. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Gökay, buyursunlar efendim.

GALİP KARAGÖZOĞLU : Sayın Başkanım, başkanlık divanının değerli üyeleri, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın saygıdeğer dinleyicileri ve üyeleri.

Ben çok üzgünüm, sabahki toplantıya katılamadım ve sabahki tebliği dinlemek imkânını bulamadım. Bu bakımdan benim dile getireceğim iki konu sabah yayılmış olan konuyla da bir parça ilgili. İkisini birleştirmek suretiyle dikkatinize sunmak istiyorum.

BAŞKAN : Ağırlık, lütfen bugünkü oturumla ilgili olursa memnun oluruz, buyursunlar efendim.

Doç. Dr. Galip KARAGÖZOĞLU : Ağırlığı bu konuya vereceğim efendim. Sunulan tebliğde yer alan konuların yıllardan beri millî eğitim politikasında yer alan ve yıllardan beri çözmek için çaba gösterdiğimiz konular olduğunu görünce, samimî söylemek gerekirse pek fazla da etkilenmedim. Bu araştırmanın ortaya koymuş olduğu problemleri, Cumhuriyetimizin kuruluşundan beri hemen hemen her Şûra'da dile getirmişizdir. Öğretmenin gerek meslek öncesi, gerek meslek içi, gerekse meslekten sonraki sorunlarına çözüm getirebilmek için Bakanlıkça ellerimizden gelen her türlü çabayı göstereceğimize söz vermişizdir.

Fakat bazı şartlar nedeniyle bunların tümünün uygulanması imkânını bulamamışızdır. Bütün Bakanlarımız herhangi birisini tefrik etmeden söylüyorum, kendilerince güçleri yettiğince öğretmenin sorunlarına çözüm bulmak için çaba göstermişlerdir.

Ancak burada ben bir noktayı dile getirmek istiyorum. Türk eğitim tarihinde öğretmene yapılmış olan en büyük yararlardan birisi, sağlanmış olan imkânlardan birisi olarak öğretmenlikte ilk dört dereceye gelmiş olan eğitimcilerimize, öğretmenlerimize sağlanmış olan ek göstergelerdir. Bu göstergelerin daha alt kademelere de kaydırılmak suretiyle tüm öğretmenlerimize sağlamasında büyük yarar ummaktayız.

İlk dört dereceyi çıkaran ve ek göstergeyi sağlayan yöneticilerimizin daha alt kademelerdeki öğretmenlerimize de bunu teşmil ettirmek için çaba göstereceklerine inanıyorum efendim.

İkinci önemli konu, öğretmenlerin üst kademeye geçiş için önlerinin tıkanmış olması sorunudur. İncelemek lütfunda muhakkak ki bulunmuşsunuzdur, tebliği sunan arkadaşlarımızın tümü, birisi hariç hepsi bu Millî Eğitim Bakanlığı'nda öğretmenlik, ilkokul öğretmenliği, orta dereceli okul öğretmenliği, öğretmen okulu öğretmenliği, yöneticilik, şube müdürlüğü, genel müdürlük yapmış olan ve müsteşar muavinliği yapmış olan arkadaşlarımızdır. Acaba, bunlara bir kapıyı aralamasaydık, acaba bunlara bir üst öğrenim görme imkânını vermeseydik, bu arkadaşlarımız bugün üniversitede bulundukları kademeye gelebilecekler miydi?

Bu bakımdan, öğretmenlerimizin sorunlarından birisi de mesleğe atıldığı günden itibaren bir üst kademeye, akademik kariyer yaparak daha üst kademelerde öğretmenlik yapma imkânlarının kendilerinden alınmış olmasıdır. Bu konuya Bakanlığımızın gereken hassasiyeti göstermesi en içten dileğimizdir.

Bir örnek vermek istiyorum. Üniversiteye gelmiş olan, üniversitede öğretim üyesi adayı olarak göreve başlamış olan arkadaşlarımız yardımcı doçent, yeni yasaya göre söylüyorum, doçent, profesör olmak için çaba göstermektedirler. Çünkü bu bir kademelenmedir, bir üst kademeye geçiş için çaba göstermek zorundadır. Öğretmenlikte böyle bir kademelendirme olmadığına göre, öğretmenlerimizin içerisinde üniversiteye geçip bilim adamı ve öğretim üyesi olmak isteyen arkadaşlarımıza çok yetenekli olduklarına inandığımız bu guruba acaba bir imkân sağlayabilir miyiz? Bu bakımdan bırakalım, önlerini açalım, doktora bursları ile, doktora sonrası çalışmaları ile öğretmenlerimizin de üniversite kademesinde görev almaları için kapıyı biraz daha genişletelim.

Bir örnek vermek istiyorum efendim. Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumuna her yıl matematik, fizik, kimya biyoloji öğretmenlerinden yüzlerce başvuru gelir. Derlerki, sizin açmış olduğunuz ve krediye bağlı yaz okullarına katılmak istiyoruz. Ama Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumunun düzenlemiş olduğu bu yaz okulları nihayet kırkar kişiliktir. Kaç öğretmen alabilirsiniz? Yüksek öğretmen okulu öğretmenlerimizden kaç tanesine bu imkânı sağlayabilirsiniz. Üniversitelerimizde bulunan genç doçent adayları, doktora adayları bu yaz okullarına katılıp kendilerini bir üst kademeye hazırlamaktadırlar. Temennimiz Millî Eğitim Bakanlığı'nın iyi bir düzenleme ile YÖK ile ve diğer kuruluşlarımızla işbirliği yaparak öğretmenlerimizin krediye bağlı yaz okullarından geçirilerek bir üst derece yapmaları ve akademik kariyer yapmalarını sağlamalarıdır.

BAŞKAN : Sayın Karagözoğlu süreniz, beş dakika, doldu efendim.

DOÇ. DR. GALİP KARAGÖZOĞLU : Bana bu fırsatı verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

BAŞKAN : Ben çok teşekkür ederim efendim. Prof. Dr. Sayın Turan Örnek buyursunlar efendim.

PROF. DR. TURAN ÖRNEK : Başkanlık divanının sayın üyeleri, değerli üyeler ve dinleyiciler, Dr. Turan Örnek, Ege Tıp Fakültesi.

XI. Şûra, öğretmenlikle öğretmen kavramını birbirinden ayırarak öğretmenlik konusu içinde öğretmeni odak almakla konuya temelden yaklaşmış oluyor. Öğretmenlik bir kavram olarak değer kazanacaksa ancak öğretmenle gerçekle-

şebilecek; bir somut örnekte, düzelecek konu olarak karşımıza çıkmakta. Bu noktada iki ayırımı birbirinden yapmanın bir yararı var.

Öğretmenlik kavramının toplumdaki değeri ve öğretmenler arasındaki değerinin açığa kavuşturulması oldukça ilginç olacaktır, sanırım. Öğretmenlik bugün için, gerçekten inancım şudur ki, toplumda değerini korumayı sürdürmekte, ancak öğretmenler arasında zedelenmiş olarak ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık öğretmen kavramı, öğretmenlikten ayrı olarak toplumda değerini kaybetmiştir. Öğretmen değerini kaybetmiştir. Bu açıdan XI. Şûranın yaklaşımı öğretmenin öğretmenlik görevini daha istenen düzeyde gerçekleştirilebilmesi için öğretmene değer kazandırmayı amaçlamış olmasıyla ön planda değer taşıyor görünmekte.

Bunun için de temelde eğer gerçekleşmesini arzu ediyorsak ve umut ediyorsak öğretmenin yetişmesinde görev alacak öğretmenin seçimi temel sorun olarak ortaya çıkacaktır.

Öğretmenlik görevinde bulunan bir kişinin mutlaka istenen değerde öğretmen olup olmadığı yani bir yanda sistem, diğer yanda insan faktörü. Bugün insan faktörü üzerinde ağırlık verildiğine göre bu değerdeki kişilerin hem statülerini yükseltmekle kendi kişisel değerlerinin doğrultusunda bir girişim çok doğru olacaktır. Çünkü, toplumda öğretmenlik kavramı değerini hala korumakta, bu nedenle de temel sorunu ben öğretmeni yetiştirecek öğretmenin seçimindeki titizlikle odaklaştığı kanısındayım, teşekkür ederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Örnek. Buyursunlar Sayın Kınal.

FAZLI KINAL : Sayın Bakanım, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın sayın üyeleri, ben Fazlı Kınal, Ankara İlköğretim Müfettişi, saygılar sunarım.

Konu başlıkları ile birlikte sunmaya çalışacağım, çünkü zaman çok kısıtlı.

X. Millî Eğitim Şûrası'nda model ortaya konulmuş, sistemin oluşumuna ilişkin çalışmalar hızla devam etmektedir. Ancak sistemin oluşmasında varolan hizmetiçinde yetiştirme durumlarında ve gelişmede problemler mevcuttur.

Temel eğitim birinci kademe ilkokul öğretmenleri çeşitli kaynaklardan gelmektedir. Bunların detayına girmiyorum. Bu öğretmenlerin hizmetiçi gelişimine ağırlık verilirken, örneğin 1978 sonrasında mezun olan öğretmenler altı aylık, hazırlanan yeni yönetmelik uyarınca, çalışmalara, tabi tutulurken yetiştirici 78 öğrencisi öğretmenlerin yetiştirilmeleri için Hizmetiçi Eğitim Dairesince bir program yapılmadığını görüyoruz. Kaldı ki bundan önceki hizmetiçi eğitim dairesi öğretmeni işbaşında yetiştirmeye yönelik hazırlamış olduğu programlarında çoğunlukla ortaöğretime ağırlık verdiği gözlenmektedir.

Öğretmenlikte mesleki kaynaklar az, olanaklar kısırdır. Meslek idare kitaplıklarının yeniden bakanlık tarafından, öğretmeni işbaşında yetiştirme merkezi işbirliğiyle yeniden hazırlanarak öğretmenlere ulaştırılması, yayınların çoğaltılması, tebliğler dergisine ek olacak bir dergi ile öğretmen yayınlarının ve çağdaş eğitim akımlarının getirmiş oldukları yeniliklerin öğretmenlere tezelden duyurulması gerekmektedir.

Değirmen dönüyor, fakat kaliteli un çıkmıyor. Uygulamadan geliyoruz. Kırsal kesimde çoğunlukla Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, Orta Anadolu'da bir yandan halk eğitim dersaneleri açılırken, diğer yanda bir, iki, dört, hatta beşinci sınıflarda okuma yazma bilmeyen öğrenciler çoğunluğu teşkil etmektedir. Bu Ankara'mızda da mevcuttur. İstenildiği takdirde verebiliriz. Bu durumda birleştirilmiş sınıflarda, sınıfta kalma yoktur esası getirilmiş yönetmeliklerle, bu konu tartışılır, ancak, sınıfta kalma esası yoktur denilmek Türkiye'miz için pahalı bir eğitim sistemini içermektedir. Bu konunun ele alınması, incelenmesi kaldırılmasını öneriyorum. Ayrıca, okullarımız maddi olanaklar bakımından kısırdır. Okudum-unuttum, gördüm-hatırladım, yaptım-öğrendim. Taa.. milattan önce bile seslenildiği halde, halen okullarımızda birkaç kırık masa ve sıradan başka, bir kara tahtanın ötesinde birşeye rastlamak mümkün değildir. Bu nedenle, Ders Araçları Eğitim Merkezlerinin okullarımıza ders araç ve gereçleri hazırlamasındaki çalışmalara hız verilmeli, bu Anadolu genelinde yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca, yaz seminerlerinin hizmetiçi eğitim dairesi tarafından hazırlanan, yaz seminerlerinin genelde başarılı olduğu kanısında değilim. Öğretmenin dinlenmeye de hakkı vardır. Bir şehire gidecektir. Bir seminer için deniz kıyısına inecektir, fakat bu dinlenmenin ötesinde öğretmene birşey kazandırmadığı, kanaatindeyim; bunların içinde yaşadım.

Diğer yandan, 1968'de yayınlanan ilkokul programı 1982... 14 yıl geçmiştir. Toplum yapısında bazı değişimler bilim ve teknolojideki bazı ilerlemeler, yasal yapıdaki değişimler nedeniyle 14 yıllık, eskimiş olan, ilkokul programının temel eğitim birinci ve ikinci kademe okullarına uygun olarak hazırlanma çalışmaları hızlandırılmalıdır.

Ayrıca bu arada 1913 yılı ile, 1982 yılları arasını kapsayan ana okullarının sınıfları programı halen çıkarılmamış, ana okullarımız Türkiye genelinde, bugüne kadar 69 yıldır, kılavuzlar ve yönetmeliklerle yönetilmiştir, yönetilmektedir.

Ayrıca, dokümanları incelediğimiz zaman bir takım öğretmen ve eğitim denetmenleri arasında rotasyonların çoğunlukla tedirgin edecek, maddi ve manevi sıkıntıya düşmeyecek, cezalandırmayacak nitelikler taşıdığını çok güzel vurgulandığını görüyoruz. 1981 - 1982 öğretim yılında öğretmenler arasında Türkiye genelinde rotasyon değilde, seyrekleştirme amacıyla öğretmenler görevlerinden

alınmışlar, bu uygulama bir zaman sonra bırakılmıştır, sayın bakanımdan saygılarımla arzu ediyorum, bu konulara eğinilmesini diliyorum.

Ayrıca, 24 Mayıs 1982 tarihli tebliğler dergisinde yayınlanan 518 ilköğretim müfettişi rotasyona tabi tutulmuştur. Bu müfettiş arkadaşlar 25 - 30 yılın üzerinde hizmet yıllarına sahiptirler. Burada yine, tedirgin edecek, maddi ve manevi cezaya düşürmeyecek daha çok bir ayarlama için mâna taşıyan bu uygulamada müfettişlerin çoğunlukla atandıkları yerlere, 50 yaşın üzerinde oldukları için, gidemiyecekleri için belki de muhtemelen bu nedenle gitseler bile, orada emekli durumlarının sözkonusu olacağı düşündürücüdür. Bu hazineye bir yük sağladığı gibi, yetişmiş elemanların da meslek safları içerisinden ayrılmalarına neden olacaktır. Biz yetişmiş elemanı elden bırakmak istemiyoruz. Bakanlığımızın.

BAŞKAN : Sayın Kınal, zamanınız doldu efendim.

FAZLI KINAL : Toparlıyorum efendim. Halk dersaneleri için Türkiye genelinde bir seferberlik başlamıştır. Hazırlanan birinci okuma yazma kitabı yeterli değildir. Halen bir bölüm çalıştırma kitaplarımız da yeterli değildir. Bu kitabın yeniden ele alınarak Türkiye genelinde durumumuza uydurulması gerekmektedir.

Ayrıca, sağırlar ve dilsiz okulları için halen daha bir ders kitabı mevcut değildir.

Okullarda öğretmen sorunları en çok öğretmen sorunları

BAŞKAN : Zamanınız doldu. Hatta geçiyor..

FAZLI KINAL : Peki teşekkür ederim, saygılar sunarım.

BAŞKAN : Ben teşekkür ederim, Prof. Dr. Sayın Mahir Tevrüz.

Prof. Dr. MAHİR TEVRÜZ : Sayın Bakan, Şûranın sayın üyeleri, sayın dinleyiciler hepinizi saygı ile selâmlarım. Mahir Tevrüz. Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü.

Öğretmen yetiştirmede bazı fikirler öne atıldı ve öğretmenliğin bir sanat olduğu ileri sürüldü. Buna gönülden iştirak ediyorum. Fakat bir sanatı uygularken de yalnız fıtrı kabiliyetin kendinden gelen kabiliyetin yetmediği muhakkak eğitimin, çalışmanın şart olduğunu gözden uzak tutmamak gerekiyor. Bu bakımdan öğretmenlerin yetişmelerinin, üniversite ile yakından işbirliği yapılarak gerçekleştirilmesi, öğretmenliğin bir lisans seviyesinde eğitim ve buna ilave olarak eğitimle ilgili servis derslerinin verilmesi şeklinde düzenlenmesini ve lisans bölümünden mezun olan, bu ek dersleri alan kişinin lisans mezunundan üstün tutulmasını ve tercih edilen kişi olarak ele alınması gerektiğine inanıyorum.

Ayrıca, üniversiteye araştırma görevlisi olarak alınabilecek, yani ileride doktor, doçent, profesör olacak kişilerde de yine bu lisans seviyesindeki eğitim esnasında eğitim servis derslerini almış olmanın şartları aranmalıdır, inancındayım.

Öğretmen, yetiştiği üniversite ile daima yakın ilişkisini sürdürebilmeli; master, uzmanlık, doktora seviyelerinde, hatta dışarıdan kendisini geliştirecek imkânları bulabilmeli, kendisini yetiştiren hocalarla daima ilişki içinde olabilmelidir. Millî Eğitim ne istediğini kesin olarak saptamalı ve bu aşamaları geçerken vermesi gereken noktaları da belirlemelidir. Mesela; Bir ilkokul öğretmeninden ne bekliyoruz? İlkokul öğretmeninden ne bekliyor isek ilkokulu bitiren çocukların belirli okullara, Anadolu Liselerine girmeleri için yapılan sınavlarda da aynı şeyi istememiz gerekmektedir.

Ben kısa bir misal vereyim. Benim kızım Ankara'da bir ilkokulda okudu ve hocasına müteşekkiriz. Kızım ilkokulu bitirdiği vakit bir Türk vatandaşı olarak ve bir insan olarak 20 - 25 yaşındaki bir insanın olgunluğuna ulaşmış durumda idi. Bundan dolayı her zaman müteşekkir kalacağım hocaya. Ama kızım Anadolu Lisesi sınavlarını kazanamadı. Vatandaş olarak mükemmel şekilde yetiştirilen bu çocuk, eğitim olarak bu aşamayı yapamıyor durumda.

Dün Millî Güvenlik Konseyi'nin Sayın üyelerinden biri de, benim kızımın yetiştirildiği şekilde öğrenci yetiştirilmesini, özellikle ilkokulda, vurguladı. Ama bu çocukların öbür bakımdan başarılı olmamaları da bu tip vatandaşların üst seviyelere gidememeleri bakımından bir hendikap olarak ortada duruyor.

Öğretmen, üniversite ile kaynaşmalı derken, yalnız bunun bilimsel olarak değil, sosyal yönden de olması gerektiği inancını taşıyorum. Özellikle bir bölge üniversitenin temsilcisi olarak, biz üniversitelerimizde bölgemizde bulunan öğretmenlerle sosyal yönden de kaynaşma içinde olmalıyız. Ve sosyal tesislerimizden mümkün mertebe, aynı öğretim elemanlarımız ne şekilde istifade ettiriyorsak öğretmenlerimizide o şekilde istifade ettirmeliyiz.

Cumhuriyet Üniversitesi olarak bu bizim için bir aşama oldu. Bütün öğretmenlere Cumhuriyet Üniversitesi'nin sosyal tesislerini açmak kararındayız. Hepinizi saygıyla selâmlıyorum. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim, Sayın Tevruz. Sayın Ferihan Gürsoy.

FERİHAN GÜRSOY : Sayın Bakan, Sayın Başkanlık divanı, Sayın üyeler. Bir öğretmen olarak konuştuğum için çok mutluyum. Sayın Komisyon başkanının söylediği gibi öğretmen olmak isteyenlerin toplumda giderek azaldığını belirtikleri gibi böyle bir kanıya katılmak niyetinde değilim. Bana sorsalar dünyaya 10 kere gelseydiniz hangi mesleği seçerdiniz deseler yine öğretmen olurdum.

Öğretmenlik bir kişiliktir. Benim kanaatime göre. Eğer öğretmen kişiliği kazanmışsa, topluma kendisini kabul ettirmişse her yerde saygınlığını kendi kendine kazanmıştır. Mesleğini de yüceltmiştir kanımca. O bakımdan kişiliği kazanan herkes öğretmenliğe özenebilir, heves edebilir. Ben de bu heveslilerden biriyim. Sözlerime böyle başlamak istiyorum.

Komisyonumuzun konusu, öğretmen ve uzmanların sorunları. Sorun dediğimiz zaman sadece parasal olarak ele almamız gerekmiyor. Sorun dediğimiz zaman öğretmenin sorunu parasal olarak ele almamız gerekmiyor. Sorun parasal yönden muhakkak kaynaklanıyor toplumumuzda, toplumlarda. Ama öte yandan problemler var. Öğretmenin bir yığın programlarla karşılaştığı sorunlar var. Diğer yandan çevreden kaynaklanan sorunlar var. Öte yandan öğretmenin öğrenciden kaynaklanan sorunları var. Diğer yandan yasalardan gelen bazı sorunları var. Daha, daha araç gereçler bakımından kendi okulunda sorunları var. Onun için sorunu sadece toplumda bir parasal sorun olarak ele almak kanaatimce açıya bir yanlış gözle bakmak gibi geliyor bana. Onun için getireceğim önerileri bu çeşitli yönleriyle ele almak istiyorum. Müsaade ederlerse sayın Başkanlık Divanı ve Sayın Bakanımdan.

BAŞKAN : Buyursunlar efendim.

FERİHAN GÜRSOY : Öğretmen yetiştiren kurumlardan benim kanaatime göre bir idareci olarak değişik kalitede kişiler geliyor. Bu bakımdan öğretmen yetiştiren kurumlar mutlaka bir araya gelmeli, programlarda beraberlik sağlanmalı ve yetişen kişilerde bir birlik ortaya çıkmalı. Demiyorum ki makinalaşsın. Demiyorum ki aynı tip insan ortaya çıksın. Fakat mutlaka programlarda eğer öğretmeni tek kitap altında görmek istiyorsak bir birlik ve beraberlik olmalı. Öğretmen istediğini öğretmen arkadaşlarıyla beraber aynı şekilde istemeli kanaatindeyim. Öğretmenler bundan evvel ki gündemde yaptığımız konuşmalarda sınanarak göreve alınmalı demiştim ben de. Bu konuşmacılarda aşağı yukarı aynı şeye değindiler. Ülkeler çapında yapmış olduğumuz bir araştırmada tüm ülkeler öğretmeni sınayarak yani teste tabi tutarak, yani mutlaka bir süzgeçten geçirerek göreve başlatıyorlar. Özellikle bir tesadüfle ben Amerika'da yapılanı incelemek şansına erdim. Amerika bunu tüm eyaletlerinde kendi eğitim şûralarında kendi eğitim kuruluşlarında ve kesin kesin uygulamaya başlamış, niye biz uygulamaya başlamayalım? Biz Amerika'dan gerimiyiz? Belki aklımız ondan çok daha ileri ve de belki ondan çok daha olumlu. Daha olumluya götürecek denemelerde elde edebileceğimiz pek çok akıllıca sonuçlar alabilir. Onun için yetiştirilmesi gerekli olan için mutlaka yetiştirici önlemlerin alınmış olması gerekiyor.

Diyelim ki yabancı dil. Yabancı dil tüm toplumlarda kendisini gösteren bir gerçektir. Kendi toplumumuzda da yabancı dil olmadan batıya yaklaşma, insan-

lara yaklaşma, uluslara yaklaşma olmayacaktır. Ama yabancı dil eğitiminin hala 30 - 40 sene evvelinden hatta 50 sene evvelinden ileri gitmediğini hepimiz görüyoruz. Yabancı dil öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara çare bulunmasına kesinlikle ihtiyaç vardır. O bakımdan resmî okullarımızda 3 veya 4 saat olan yabancı dil için sarf edilen zaman, boşa giden zamandır, o öğretmene verilen parada boşa verilen paradır kanaatindeyim. O bakımdan bütün bu programların yeni baştan ele alınması niçin yabancı dil öğretimi yapan okullara daha çok hücum ediliyor? Niçin 50 - 60 bin öğrenci giriyor da, 6 - 7 bin öğrenci alıyoruz. Demek ki toplum bunun bilincinde, niçin resmî okullarımızda aynı düzeye ulaşabilmek için çareler aramıyoruz.

BAŞKAN : Sayın Ferihan tabii "Öğretmen ve Uzmanları ve Çözüm ve Önerileri"....

FERİHAN GÜRSOY : Yabancı dil... Evet, efendim. Yabancı dil öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar, bilimsel açıdan öğrenci karşısında çok çeşitli olduğu için Sayın Bakanım, o bakımdan bu konuyu getirmek istedim.

BAŞKAN : Evet, bize öğretmen ve uzmanlar konusunda....

FERİHAN GÜRSOY : Peki efendim. Onu komisyonlara almak istiyorum. Orta öğretimle, günümüzde üniversite arasında sürekli iş birliği ve diyaloğun kurulması gereklidir. Bu da ancak öğretmenin sorunlarına çözüm getirmek ve programlardan kaynaklanan sorunlarını ortadan kaldırmakla mümkündür. Eğer bu diyalog kurulmassa ne biz orta öğretimdeki bugünkü gördüğümüz keşmekeşliği ortadan kaldırabiliriz. Ve de dolaylı olarak üniversitede özlenen düzeye erişmiş oluruz. Bu arada yine bir öğretmenin programlardan kaynaklanan sorunudur kanaatime göre. Bu konuyu, hem okulun hem öğrencinin hem ana babanın hem öğretmenin daha önemlisi, ülkemizin büyük sorunudur. Kanaatimce önlem alınması gereklidir ve buna kesinlikle ihtiyacımız vardır.

Teşekkür ederim efendim. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Gürsoy sayın Zeki Yılmaz, buyursunlar efendim.

ZEKİ YILMAZ : Saygıdeğer başkanlık divanı, sayın üyeler,

BAŞKAN : Kurumunuzu lütfedin, yazıyorlar, çünkü.

ZEKİ YILMAZ : Zeki Yılmaz, Amasya Ticaret Lisesi Müdürü, Saygıdeğer başkanlık divanı, sayın üyeler.

Yurdun en ücra köşelerinde hizmet görerek gençlerin Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda yetiştirmeden, müsbet ilim ve tekniği öğretmeden başka

bir amacı olmayan öğretmenlerin düzenli meslek onuruna yakışır şartlara uyan başöğretmen Atatürk'ün en mühim ve feyizli vazifelerimiz, millî eğitim işleridir. Millî eğitim işlerinde mutlaka muzaffer olmak lazımdır. Bu milletin hakiki kurtuluşu ancak bu suretle olur, direktifleri doğrultusunda eğitimin baş öğesi olan öğretmenlerin sorunlarına meslek onuruna yakışır çözümler getirilmesi gereklidir.

Bu sorun ve öneriler raporu sunan sayın Hocam tarafından bizlere en güzel şekilde açıklandı. Benim bu önerilere ekleyeceğim kısa önerilerim olacak:

1. Öğretmen konut sorunu, belli statü doğrultusunda öğretmenin mesleğe girişinden itibaren belli bir oranda maaşından kesilen para konut fonunda toplanıp öğretmenin istediği ilde, devlet eliyle konuta kavuşturulması sağlanmalıdır.

2. Ortaöğretimdeki öğretmenlerin ek ders ücretlerindeki kurumlar ve branşlarındaki dengesizlik ilköğretimde uygulanan ek-ders ücretlerine benzer standartlık getirilerek, en azından kısa vadeli de olsa çözüme ve hal yoluna kavuşturulacağı kanaatındayım.

3. Öğretmenlerin hizmet içinde sürekli yetişmelerine ve kendilerine mesleki dergi ve kitap alabilmeleri için kitap-çek uygulamasına en kısa zamanda geçilmesini, aylık 750 lira olarak öneriyorum.

4. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimden başlayarak, atama ve yükselmelerinde, köklü ve kalıcı geleneklere kavuşturulması görüşündeyim, saygılarımla, (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Yılmaz, Dr. Aytaç Açıkalın, buyursunlar efendim.

Dr. AYTAÇ AÇIKALIN : Sayın başkanlık divanını ve sayın kurul üyelerini saygı ile selâmlarım.

Açıklamalarıma başlamadan önce başkanlık divanına özellikle belirtmek istediğim husus şu ki, bu açıklamada sözü geçen Millî Eğitim Bakanlığı terimleri ya da Bakanlık terimi doğrudan doğruya bu örgütü karşılamaktadır. Hiçbir kişisel boyutu yoktur.

Bu toplantıda bir slogan olarak, güzel onur verici bir slogan, bir okul öğretmeni kadar iyidir ve bununla beraber bir sağıltı olarak araştırmada, eğitimin niteliği ve gelişmesi büyük ölçüde öğretim kadrosunun niteliğine, yeterliğine bağlıdır dendi. Buna birincisine katılmamak olası değil. Yalnız ikincisi test edilmeden doğrudan doğruya kabul ile aynı düzeyde değil. Çünkü ikinci eğer, doğrudan doğruya öğretmeni tüm örgütün bütünün üstünde görecek yaklaşıma girersek o zaman, örgüt olgusunu görmezlikten gelmemize neden olabilir. Halbuki öğretmen millî eğitim örgütünün kritik bir üyesidir. Ögelerinden birisidir, ayrıca, öyle bir yaklaşım tüm sonuçlardan öğretmeni sorumlu kılan bir sonuç ta doğurabilir.

Halbuki öğretmen amaçlarının saptanması, politikaların belirlenmesi ve yasal düzenlemeleri gerçekleştiren bir üst yönetimin varlığı söz konusudur ve bu gereklidir.

Eğer eğitimin niteliği ve gelişmesi salt öğretmenler kadrosunun niteliğine ve yeteneğine ve de niceliğine bağlı olsaydı bugüne değin Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen yetiştirmede kendilerine özgün modeller yarattığı bir gerçek. Seçkin öğretmenler yetiştirdiği bir gerçek.

Hatta yüksek öğretimin, üniversitenin kesimini de bu yetiştirdiği öğretmen kadrosuyla oluşturduğu bir gerçek.

O zaman bu devingen durumdan bugünkü duruma nasıl geldiğimizi açıklamak mümkün olamaz. O bakımdan öğretmen sorunu büyük ölçüde bir örgüt sorunu ile ilişkilidir. Bu örgüt Millî Eğitim Bakanlığı ya da Türk Millî Eğitim teşkilâtıdır.

Özellikle son 15 yılda şûra kararları, kalkınma planları ile verilen ilke ve hedefler, hükümet programları, ve hatta yasalarla öğretmenlik konusunda getirilen amaç, ilke ve önerilere karşı millî eğitim teşkilâtının duyarlığı azalmış, genel olarak Millî Eğitim Bakanlığı etkin olmayan bir yapı ve işleyiş içinde görülmektedir.

Raporlarda görüyoruz ki, Millî Eğitim Bakanlığı yetişmiş eğitimci kadroyu bünyesinde tutamamıştır. Yetiştirme konusunda kaynaklarını geliştirememiştir. Yasanın açık hükmüne karşın, seçme sürecini işletememiştir. Öğretmenlerden, öğretmenlerin görev alanlarına dağıtma, dolaştırma yetkisini tüm sayısal azlığa karşın elinde bulundurmayı yeğlemiştir. O zaman şunları belli önermem söz konusu olacak.

Yönetim ve yöneticiyi gözönünde tutmayan öğretmen sorunlarına köklü çözüm getirmek olası görünmüyor ve her halde daha iyi bir anlatıma iyi öğretmenler, iyi yöneticilerin eseridir. Burada sık sık öğretmenlik konusuda, öğretmenlerin yetiştirilmesi konusuna önemli ve geçerli kararlar alınan yöneticiler saygıyla ve rahmetle anılmıştır. Benim önerim, bu boyuttaki önerim, 12. Millî Eğitim Şûrası'nın Türk Millî Eğitiminin örgüt ve yönetim sorunlarına, merkez ve taşra örgütünün düzenlenmesi konusuna ayrılmasıdır.

Diğer değineceğim ikinci nokta, raporlardan ve konuşmalardan öğretmenlerin örgütlenmesi konusuna hiç değinme yok. Günümüzde hukuk, tıp, sanat erbabının görevlerinin dahi örgütlendiği bir dönemde ve örgütlenmesinin evrensel bir olgu olarak ortaya çıktığı bir dönemde öğretmenlerin örgütlenmesini düşünmek olası görülmüyor. Ancak, bunun çok açık şekilde incelenmesi ve bu demokrasiye geçiş döneminde bununla ilgili önlemlerin yasalara, anayasaya konması konusunda çalışmaların yapılması gerekmektedir. Saygılarımla arz ederim, (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Açıkalın, sayın Ömer Çam, buyursunlar efendim.

ÖMER ÇAM : İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Pedagoji Öğretmeni. Sayın Başkan, sayın Şûra üyeleri.

Öğretmenlerin sorunları çok, bu sorunların çoğunun da çözümlenmesine imkân yok. Özellikle, öğretmenlerin ekonomik yönden güçlendirilmesi bu günkü şartlar içinde mümkün değildir. Dün de mümkün değildi, bugün de mümkün değildir. Ne yapılacak yani? Öğretmenlerin maaşlarına istisnai olarak bir zam yapılsa bütün devlet sektörü ayağa kalkar. Binaenaleyh buna imkân yoktur. Öğretmen dün geçim sıkıntısı içindeydi, bugün de geçim sıkıntısı içindedir ve belki daha yıllarca geçim sıkıntısı içinde kalacaktır. Fakat buna öğretmen katlanacaktır. Katlanmayı da öğrenmiştir. Öğrendik hepimiz, öğretmenlik fedakârlıktır deniyor. (Alkışlar...). Bu manada söyleniyor bu. Bu bakımdan öğretmen şu psikoloji içindedir. Benim hakkım, menfaatim, arzum yok; vazifem var başka şeye lüzum yok. Ben yalnız manevi bakımdan öğretmenler için bazı avantajların sağlanmasını Sayın Millî Eğitim Bakanımızdan, bu güçlü devirde istirham edeceğim. Bunlar en kısa zamanda da yapılabilir.

Birincisi şu; öğretmenleri siyasi etkilerden mutlak surette koruyacak bir mekanizma oluşturulmalıdır. Buna kesinlikle lüzum vardır. Bugün Türkiye'de öğretmenin itibarının sarsılması siyasi etkiler yüzündendir en çok. Ve Türkiye öğretmenlerinden hiçbiri az veya çok siyasi etkiye maruz kalmaktan kendisini kurtaramamıştır. Bunu bilhassa arzetmek istiyorum.

İkinci husus da şu; öğretmenliğin evvelâ Maarif teşkilâtı içinde saygınlığı sağlanmalıdır. Bunu şunun için söylüyorum. Türkiye'de öğretmenin öğretmene saygısı yok. Bir otoritik olarak bazı gözlemlerimi arzedeceğim.

Öğretmenlerin çoğu Millî Eğitim Müdürlüklerinin kapılarında azarlanmaktadır, horlanmaktadır. Gelmiştir biçare öğretmen, bir derdini dökmek için, bir işini gördürmek için. Fakat orada kapıda bekleyenler, maalesef öğretmenleri azarlamaktadır, zorlamaktadır. Hatta Sayın Millî Eğitim Bakanımızın affına sığınarak müsamahalı kişiliğine, merhametli kişiliğine sığınarak söyleyeceğim ki, Millî Eğitim Bakanlığı'nın kapısında dahi öğretmenler için güler yüz, tatlı söz yoktur. Bu itibarla Sayın Millî Eğitim Bakanımızdan bütün teşkilâtta sözle de olsa öğretmenlere hürmet edilmesini tamim etmesini istirham etmekteyiz. (Alkışlar...)

Öğretmenin içinde bulunduğu manevi ezikliği, öğretmenin içinde bulunduğu değer eksikliğini, öğretmenin çektiği azabı ve ızdırabı ne kadar beliğ, ne kadar dokunaklı ifadelerle dile getirsem azdır.

"Dost biperva, felek birahim, devran bîsükun

Dert çok, hemdert yok, düşman kavi, talih zebun

Bize dünyada ne yer kaldı ne de yar,

Ararız göçmek için başka zemin, başka diyar."

Saygılarımla. (Alkışlar..)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Çam. Sayın Cevat Dursunoğlu, buyursunlar efendim.

CEVAT DURSUNOĞLU : Sayın Bakanım, Sayın Başkanlık divanı, sayın üyeler,

Hazırlanan bugünkü komisyon raporunu çok ciddi ve çok mükemmel buluyorum. Emeği geçenleri kutlamak isterim. Eksiksiz olarak, çok iyi bir dille söyleyeceklerimizin tümünü rapor içermektedir. Ancak ben bir noktaya değineceğim. Benden evvelki konuşmacılardan sayın Açıkalın kısmen değindiler. Ben biraz daha değişik biçimde konuyu vurgulayacağım.

Öğretmenin görevleri ifade edildiğinde, eğitim öğretim denildi. Ancak, tümünüzün de takdir buyurduğu gibi öğretmenin bir de yönetim görevi vardır. Bugün ülkemizde henüz eğitim kurumlarına profesyonel anlamda yönetici yetiştiren bir kurumumuz yok. Veya bu alanda bir başlangıç varsa da bütün kurumlara, profesyonel yöneticiyi sayısal olarak yetiştirmesi mümkün görülmemektedir.

Ortaokula dayalı üç yıllık, ve ilkokula dayalı altı yıllık öğretmen okullarında bu alanda eski kapatılan okullarımızda, teşkilât ve idare adı altında okutulmuş olan dersimiz bu alanda öğretmeni kısmen iyi şekilde hazırlayıcı bir nitelikte idi. Ancak, daha sonra öğretmen yetiştiren kurumlarda, örneğin üç yıllık eğitim enstitülerinde eğitim bölümlerinin dışında, yöneticiliğe hazırlayan bir ders okutulmamıştır. Oysa buradan mezun olup hatta bunu bizzat yaşadık, stajyerler yeni bir ortaokula tayin edilmişler; yanındaki üç arkadaşı da stajyerdir ve birisi müdürdür. Gerek teorik olarak, gerekse uygulamaya dönük, bu çocuğun kazandığı bir şey yoktur. Ancak, biz okul olarak stajyerlikten önceki dönemde yani okulda uygulama ve stajyerlik çalışmaları sırasında, ders dışı çalışmalarla bu çocukları hazırlamaya gayret ettik. Ancak, bunun yeterli olduğunu söylemek mümkün değil. Bugün için de gerek iki yıllık eğitim enstitülerinde, gerekse yüksek öğretmen okullarında, eğitim yönetimi adı altında okutulan dersin de içerik bakımından teoriye ağırlık verdiği, pratiğe ağırlık veren bir içerik taşımadığı, bu dönemde bu öğretmen yetiştiren kurumlarımızdaki bu teşhisin içerik ve kapsam bakımından daha ziyade pratiğe yönelik bir anlam ve karakter taşıması için

bir düzenlemenin yapılmasını da bir öneri olarak getiriyorum. Bu arada bu konuda eksik olan ve hali hazırda çeşitli eğitim kurumlarımızda yöneticilik yapmakta olan bu meslektaşlarımızın en hızlı ve yoğun bir şekilde, uzun süreli yapılıyor fakat ben şahsen yeterli olacağını bunu göremiyorum. Daha geniş kapsamlı ve daha uzun süre içerisinde bunların yöneticilik bilgi ve becerilerinin büyük boyutlarda geliştirilmesine çalışılması için gerekli önlemlerin alınmasını diliyorum, saygılarımla. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Dursunoğlu. Sayın Sefer Sinmez, buyursunlar efendim.

SEFER SİNMEZ : Sefer Sinmez, Artvin Millî Eğitim Müdürü, Sayın Bakanım, saygıdeğer üyeler.

Öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri bölümünde birinci tesbit ettiğimiz sorunda, Millî Eğitimin yapısına ve ülkemizin ihtiyaçlarına uygun olan öğretmen yetiştirmede önerim :

1. Öğretmen adaylarının yeterli derecede yetiştirilmesi sorunu,

2. Halen görev yapmakta olan öğretmenlerin çağdaş eğitim anlayışı içerisinde yetiştirilmeleri sorunu,

Bu konuda önerim :

Yüksek Öğretim Kurumları teşkilât kanunu tasarısında belirtildiğine göre 15 üniversitemizde birer eğitim fakültesi, üç üniversitemizde birer teknik eğitim fakültesi ve bir üniversitemizde de bir eğitim yüksek okulu kurulacaktır. Bunların bulunduğu illerde birer tane üç yıllık süreli öğretmen lisesi açılıp mezunlarını eğitim fakültesini yetiştirmek suretiyle bu soruna çözüm getirmemiz mümkündür.

Halen görev yapmakta olan öğretmenleri ise, eğitim fakültelerinde kursa tabi tutup onları yetiştirmemiz de bu açıdan mümkündür.

İkinci sorun, toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmaktadır. Bu konudaki önerilerim :

1. Öğretmen liselerine ve eğitim fakültelerine seçkin öğrenci alıp onları gerçek öğretmen olarak yetiştirmek.

2. Özellikle temel eğitim birinci ve ikinci kademe okullarının açılma şartlarını, yasal hükme bağlamaktadır. Yönetmelik ve genelgelerle belirlenen şartlara uyulmamakta, okul sayısı sorumsuzca çığ gibi büyümektedir.

Bakanlığımızdan geçmiş dönemden aldığımız telgraflarla, falan ilçenin falan köyüne bir ortaokul açılmıştır. Bir müdür tayin edin, neticeyi bildirin denmiştir. 1980 yılı Nisan ayında, Bakanlığımızın emriyle açtığımız bu okullardan bir ilde 28 tanesini kapatmak zorunda kaldık.

BAŞKAN : Sorun okullaşma sorunu değil. Öğretmen ve uzmanların sorunu. Buna temas edin lütfen. Dün de siz biraz yanlış konular üzerinde eğiliyorsunuz. Aynı konuya eğiliniz; Öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri; okullaşma oranları falan değil onları bunları bırakınız.

SEFER SİNMEZ : Sayın Bakanım, toplumda öğretmenlik mesleğine verilen...

BAŞKAN: Efendim, bu konular açılıyor, oranları, politik oluyor. Bunları bırakınız bir kenara... Şimdi arkadaşlarımızada söylüyoruz. Biz politika sokmuyoruz. Ben söylüyorum, geldiğimden beri yüz defa okulların içerisine politika, politika sözü, çarpık fikirler girmeyecektir. Öğretmen de bunlarla uğraşmayacaktır. Bunlara zaten böyle gelinmiştir. Gayet açık söylüyoruz, bu gibi lafları bahsetmeyiniz diye rica ediyorum. Ne olur öğretmenleri ayağa kaldırmak bir yere getirmek istiyoruz. Sağlıklı yere getirmek istiyoruz. Onlara ait sorunları veriniz. Bırakınız politik... O köyde şu açılıyor bu açılıyor... bırakınız onları lütfen.

SEFER SİNMEZ : Eğitim sistemimizde görülen düzensizlikler. Bu ortadan kaldırılırsa, okullarımız lâyık olduğu etkinliğe kavuşacaktır.

BAŞKAN : Okul değil, öğretmen nereye kavuşacak onu istiyoruz şu anda. Uzman nereye kavuşacak, sorunları ne? Çözüm önerileri ne?

SEFER SİNMEZ : Millî Eğitim, her okulu ve her kurumu yılda en az bir kere denetimden geçirmelidir. Bakanlığımızın ve Millî Eğitim Müdürlüklerimizin koordineli bir şekilde hazırlayacakları çalışma programları düzenlenmeli ve kesinlikle uygulanmalıdır. Zira denetimden yoksun kurumlarımızın amaca uygun çalışma düzeni içerisinde olması mümkün değildir.

BAŞKAN : Efendim süreniz doldu. Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN : Son konuşmacı sayın Salim Akagündüz, buyursunlar efendim.

SALİM AKAGÜNDÜZ : Sayın Bakanım.

BAŞKAN : Evet, öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri buyurun efendim. Bunu kasten, geçen sefer de oldu, ben yazdırttım o kürsünün önündekini, gelirken giderken görülsün diye. Uzaktan oturulunca tesbit edilsin için... evet buyursunlar efendim.

SALİM AKAGÜNDÜZ: Sayın hocamız Doç. Dr. Bülbül'ün sunmuş olduğu öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri metnine genellikle katılıyorum. Ancak bazı hususların altını vurgulayarak açıklamakta yarar görüyorum.

Millî Eğitim Bakanlığı 1739 sayılı kanunun 43. maddesinde tanımladığı gibi öğretmenliğin özel bir ihtisas mesleği olduğunu ve herkesin öğretmen olamayacağını, uygulamada da kabul etmeli, öğretmen yetiştirme sorunu bu temel ilkeye göre ele alınıp çözümlenmelidir.

Hukuk fakültesini bitiren bir kişi stajyerlik yaptıktan sonra, stajyerliği bittikten sonra avukat olabilmektedir. Baroya kaydolup mahkemede davayı takip edebilmektedir. Halbuki eğitim fakültesini bitiren bir kişi yada coğrafya öğretmenliği yapan bir kişi avukatlık yapamamaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin saygın bir hale getirilebilmesi için noterler, avukat gibi diğer mesleklerden kişilerin öğretmen olarak okullara girmemesini sağlamak lazımdır. Yani öğretmen açığının kendi ihtisas alanlarındaki elemanlar tarafından kapatılmasında yarar görüyoruz.

Türk toplumu için en büyük tehlike kendi eğitim kurumlarında ürettiği ve çağdaş eleman ve insan anlayışının gerisinde kalan okuma ve araştırma alışkanlığı kazanmamış boş yığınların öğretmen sıfatına ve imkânlarına sahipmiş gibi kabul edilmesinden doğacaktır.

Burada öğretmen okullarında dünyaya dönük sanat ve kültür faaliyetlerine açık bir şekilde yaşama disiplini kazandıracak bir eğitim programı uygulanmalıdır. Araştırıcı çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Kültür derslerinin programları daha serbest hale konularak yeniden düzenlenmeli, bütün branşlarda yetiştirilecek öğretmenlerin öncelikle kültür formasyonuna sahip aydın ve Atatürkcü görüşün savunucusu olacak idealist kişiler olarak eğitilmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmen adaylarının toplumumuza millî kültürümüze, geçmişimize bağlı bireyler olarak dünya ile bağlar kuracak, günün koşullarına ve sorunlarına geçmişle bütünleşerek yorumlayabilecek çağdaş bir yaklaşımla yetişmelerine çalışılmalı, kuru bilgiler verilmekten kaçınılmalıdır. Sağlıklı bir kültür verildikten sonra, branşlaşmaya gidilmelidir.

Kültür dersleri denildiğinde, genellikle okumaya dayalı dersler anlaşılmaktadır. Oysa plastik sanatlar ve müzik de kültür dersleri kapsamına girer. Bir edebiyat ve felsefe dersi ağırlığında önem taşımaktadır. Özellikle ülkemizde, yeterince önemsenmeyen resim ve müzik dersleri uygar ülkelerin eğitim kurumlarında bireylere yaşama disiplini vermek bakımından titizlikle işlenmektedir. Plastik

sanatlarla ilgili dersler, öğrencilere günlük yaşamları ile bağlar kurabilecekleri biçimde aktarılmakta, daha mutlu bireyler olarak yetişmeleri sağlanmaktadır.

Öğretmen yetiştiren kurumlar daha önceki konuşmacıların da ifade ettikleri gibi, siyasi akımların etkisinden yasal tedbirlerle korunmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda da yönetim dersleri okutulmalı ve böylece her öğretmen lisesi öğrencisi yönetici olabilecek nitelikte yetiştirilmelidir.

Orta öğretim için yetiştirilen öğretmenler ana dallarının yanısıra, en az bir yan dalda da yetiştirilmelidir.

BAŞKAN : Sayın Akagündüz, bunlar ikinci komisyonda ele alındı. Konuşuldu, öğretmen eğitiminde hizmetöncesi sorunlar ve önerilerdi bunlar. Çoktan geçti. Dündü bu şimdiki değil bu. Burada kitap önümüzde bakıyoruz, acaba yeniden başka birşeyler mi karıştı bunun içine diye. Öğretmen ve uzmanların sorunları. Öneriler burada var Sayın Bülbül çok iyi açıkladı burada. Bunları istiyoruz.

SALİM AKAGÜNDÜZ : Bu arada kendi branşımla ilgili olarak, bundan dokuz yıl önce kabul edilen Millî Eğitim Temel Yasamızın 43. maddesinde, hangi öğretim kademesinde olursa olsun öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır, denilmektedir. Bu yüzden ben de dün ifade edildiği gibi, 1977 senesinden bu yana Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarından mezun olan elemanların yaygın eğitim kurumlarında istihdamına son verilmiştir. Böylece yaygın eğitimde öğretmen kaynağı yasal olarak kurutulmuştur.

Bu sorunun çözümlenebilmesi için, Meslekî Teknik ortaöğretim mezunu elemanlardan ihtiyaç duyulan alanlarda bir ya da iki yıl oriyantasyon eğitiminden geçirilmek koşuluyla, yaygın eğitim kurumlarında istihdam edilmek..

BAŞKAN : Efendim süreniz de doldu.

SALİM AKAGÜNDÜZ : Usta öğreticisi kadrosu istiyoruz efendim. Öğretmenimiz kalmadı çünkü. Köylere öğretmen...

BAŞKAN : Efendim teşekkür ediyorum.

SALİM AKAGÜNDÜZ : Teşekkür ederim. (Alkışlar).

BAŞKAN : Sayın üyeler, böylece Millî Eğitim Bakanlığı komisyonlarınca hazırlanan bütün raporlar sizlere sunuldu. Değerli görüşleriniz alındı. Öneriler tesbit edildi ve böylece bundan sonra yapılacak olan çalışmalar XI. Millî Eğitim Şûrasının komisyonlarında incelenecek.

Komisyon çalışmaları bugün öğleden sonra saat 14.30'da yemek yediğimiz yerde, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda size tahsis edilen odalarda başlayacaktır, orada her şey hazırlanmıştır.

Böylece bir buçuk gün bir çalışmayı müteakip bugün ve yarın tüm gün ve Cuma günü yine programda olan aynı saatte, ki eskiden tesbit edilen gündem çerçevesi içerisinde burada çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Şimdi birinci komisyon için bazı üyelerimizin teşrifleri olmamıştı. İzin verirseniz beş, altı arkadaşımız belki teşrif etmişlerdir, komisyonu bilmeyebilirler. Şimdi arkadaşım gelmeyenler için bir defa daha isim okuyacak, teşrif edenler varsa komisyonlara katılacak. Evet, buyurun efendim.

SUNUCU : Birinci komisyon, öğretmen eğitiminin gelişimi komisyonu :

Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu gelmediler, yok.

Prof. Dr. Cemal Nadir Aktuğ yok.

Prof. Dr. Askeri Baran yok.
burada efendim, teşrif etmişler.

Prof. Dr. Ali Gürçay yok.

Prof. Dr. İlhan Kayan yok.

Prof. Dr. M. Kürkçüoğlu yok.

Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı yok.

Prof. Dr. Hüseyin Gezer yok.

Prof. Dr. Altan Günalp yok.

Ali Doğan yok.

BAŞKAN : Böylece bir üye teşrif etmiş oluyorlar. Efendim, dünkü yerde yemek yenecek yarın öğleyin komisyonlar, merak buyurmasınlar aynı yerde yemeklerini yiyebilecekler. Bu akşam saat 19'da bir, malûmunuz, defile var. Eski Eserler ve Medeniyetler Müzesinde. Oraya teşriflerini bütün üyelerin, ben rica ediyorum.

Efendim, hepinize afiyet olsun, teşekkür ederim. Oturumu kapatıyorum. (Alkışlar...).

ÜÇÜNCÜ GÜN ÇALIŞMALARI

(10 Haziran 1982)

KOMİSYON ÇALIŞMALARI VE KOMİSYON RAPORLARI

I. ÖĞRETMEN EĞTİMİNİN GELİŞİMİ KOMİSYONU RAPORU.

II. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMETÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER KOMİSYONU RAPORU.

III. EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ KOMİSYONU RAPORU.

IV. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZMETİÇİ EĞİTİMİ KOMİSYONU RAPORU.

V. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KOMİSYONU RAPORU.

ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ KOMİSYONU RAPORU

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ KOMİSYONU RAPORU

"Öğretmen Eğitiminin Gelişimi Komisyonu" 9.6.1982 tarihinde toplanmış, Başkanlığa İstanbul İ. T. İ. A. Başkanı Prof. Dr. Orhan Oğuz, Raportör ve sözcülüğe İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Öğretim Üyesi Doç. Dr. Haluk Yavuzer seçilmişlerdir. Komisyon görev sınırını belirlemek üzere yaptığı müzakereler sonucunda "Öğretmen Eğitiminde Hizmetöncesi Sorunlar ve Öneriler Komisyonu" ile de görüşme ihtiyacı duymuş ve öğretmen yetiştirme işinin bu komisyonca ele alındığını tespit ederek kendi görev alanının "Öğretmen eğitiminin gelişimi" çerçevesinde belirlenmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Ancak konunun önemini ve yeni gelişmeler aşamasında oluşunu da dikkate alan komisyonumuz gelişmelere dönük olarak makro düzeyde konuya yaklaşarak temel ilkeler niteliğinde önerilerde bulunmayı faydalı görmüştür.

A. Öğretmen Eğitiminin Gelişimi :

XI. Millî Eğitim Şûrasına sunulan öğretmen eğitiminin gelişimi ile ilgili doküman, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan genel amaçlar ve temel ilkeler, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda belirlenen amaç, ana ilkeler ve VII. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilen Türk Millî Eğitiminin amaçları ışığı altında incelenmiştir.

Hazırlanan rapor genel hatları itibariyle olumlu bulunmuştur. Ancak, rapora aşağıdaki hususların da ilavesi komisyonumuzca uygun görülmüştür.

1960 - 1970 yılları arasında :

1. 26 Temmuz 1963 tarihinde yürürlüğe giren 285 sayılı kanunla, 11 Ekim 1960 tarih ve 97 sayılı kanunun geçici 2. maddesi gereğince, askerlik hizmetlerini Millî Eğitim Bakanlığı emrinde öğretmen olarak yapanlardan, öğretmenlik mesleğine girmek isteyenler, başarıları usulüne göre tespit edilmiş olmak kaydiyle, ilkokul öğretmenliğine tayin edilmişlerdir.

2. Kız enstitüleri mezunlarından 45 günlük mesleğe hazırlayan kurslar sonucunda başarılı olanlara ilkokul öğretmenliği hakkı verilmiştir.

3. Genel lise mezunlarının dışardan bitirme yoluyla öğretmen olmalarını sağlamak amacıyla kısa süreli kurslar açılmış ve bu kurslar sonunda başarılı olanlara yine ilkokul öğretmenliği yetkisi tanınmıştır.

4. Kız enstitüsü mezunları kısa süreli kurslardan geçirilmek suretiyle orta dereceli okullarda ev işi öğretmeni olarak görevlendirilmişlerdir.

5. Ortaokul mezunları da kısa süreli kurslardan geçirilmek suretiyle ilkokullarda görevlendirilmek üzere muvakkat öğretmenliğe atanmışlardır.

6. Yukardaki maddelerde belirtilen benzer uygulamalarla, ortaöğretim kurumlarının ihtiyaç duyulan alanlarına söz konusu dönemlerde öğretmen yetiştirilmiştir.

B. Öğretmen Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler:

1. X. Millî Eğitim Şûrasının öğretmen yetiştirme komisyonu raporu grubumuzca incelenmiş, "genel ilkeleri", "öneri model", "mevcut öğretmenlerin modele uyarlanması", "önerilen öğretmen yetiştirme modelinin uygulamaya aktarılması için yapılması gereken çalışmalar" ana başlıkları altındaki bölümler genelde benimsenmiştir.

2. Öğretmen yetiştiren Fakülte, Yüksek okul ve birimlerine öğrenci alımında, programların oluşturulmasında ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde - özellikle geçiş döneminde - Üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın yakın bir işbirliğinde bulunmaları zorunlu görülmektedir.

3. Yine öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullara öğrenci alımında, öğretmen liseleri ve bazı M. T. Okullarına belirli oranda kontenjan tanınmalıdır. Özellikle öğretmen liselerinin lise standardı korunarak, öğrencinin yetenekli olduğu alanlarda öğretmenliğe özendirici ve hazırlayıcı seçmeli dersler yöntemini içeren programlar geliştirilmelidir.

Bu tedbirler yanında, liselerin birinci, ikinci ve üçüncülerinin kendi yetişme alanlarına uygun olan öğretmen yetiştiren kurumlara sınavsız olarak girebilmeleri sağlanmalıdır.

4. a. Öğretmen yetiştiren fakültelerde öğrencilerin bir bütünlük içinde eğitilmesi amacıyla özel alan, meslek bilgileri, genel kültür derslerine bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmesi gerekmektedir.

b. Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görülen alanlarda lisans öğrenimini tamamlayanlar, Eğitim Fakültelerinde Pedagojik Formasyon görmek suretiyle öğretmen olarak atanabilmelidirler.

c. Tüm Fakülte ve Yüksek Okullarda halen görev yapan ve yeni atanacak olan araştırma görevlisi, öğretim görevlisi ve yardımcı doçent gibi öğretim elemanlarına pedagojik formasyon kazandıran programların uygulanması, özellikle bu programlarda genel ve özel öğretim yöntemlerine ağırlık verilmesi uygun görülmektedir.

5. Üniversiteler içinde alanla ilgili, laboratuvar ve uygulama görevi yapacak olan Okul öncesi eğitim, özel eğitim, temel eğitim, orta eğitim ve bunlara benzer kurum ve birimlerin oluşturulması, Üniversitelerin özellikle öğretmen ve uzman eğitimine ağırlık veren fakülte, yüksek okul ve birimlerinin alan araştırmaları ve uygulamaları için bulundukları bölgelerde Bakanlığa ait okullar ve personel ile işbirliğine gidilmesi, ihtiyaç duyulan konularda Talim ve Terbiye Başkanlığı ile ortak araştırma, geliştirme ve uygulama projeleri başlatıp yürütmede işbirliğine önem ve öncelik verilmesi zorunlu görülmektedir.

6. Bütün Üniversitelerin öğretmen yetiştiren fakülte, yüksek okul ve birimlerinde bütünlüğü sağlayıcı, asgari müştereklerde birleşen programlar hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

7. Yabancı ülkelerde öğretmenlik mesleği ve diğer mesleklerle ilgili lisans ve lisans üstü öğretim yaparak, memleketimizde görev talep edenlerin muadeleti konusunda karar vermede Talim Terbiye Başkanlığının Yüksek Öğretim Kurulu ile işbirliği yapmasında karar sürecini kısaltma açısından fayda mülahaza edilmektedir.

Yukarıdaki tespit ve önerilerimizi Genel Kurulumuzun takdir ve görüşlerine sunarız.

Prof. Dr. Orhan OĞUZ
Komisyon Başkanı
İst. İ. T. İ. A. Başkanı

Doç. Dr. Halûk YAVUZER
Raportör
İst. Üni. Edebiyat Fakültesi
Pedagoji Bilim Dalı Koordinatörü

Prof. Dr. Mithat ÖZSAN
Çukurova Üni. Rektörü
(İmzada bulunamadı)

Sabahattin ŞAHİN
Yüksek Öğret. Gn. Müd
Yük. Öğrt. Ok. Da. Bşk.

Prof. Dr. Ziya BURSALIOĞLU
Ank. Üni. Eğitim Fakültesi
Dekanı

Prof. Dr. Askeri BARAN
Diyarbakır Üni. Fen. Fak.
Dekanı
(İmzada bulunamadı)

Prof. Dr. Yaşar YÜCEL
A. Üni. Dil ve Tarih - Coğ.
Fakültesi Dekanı

A. Cengiz AĞIN
M. E. B. Talim ve Terbiye
Kurulu Üyesi

Prof. Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN
Eskişehir İ. T. İ. A. Başkanı

Cevat DURSUNOĞLU
Edirne Yük. Öğr. Oku. ve
Eğt. Ens. Pedagoji Öğrt.

Ömer ÇAM
İst. Yük. İslâm Enst.
Pedagoji Öğretmeni

Mustafa ULUSOY
Kültür ve Turizm Bak.
Ank. Devlet Kons. Öğrt.
Görevlisi

M. Halil OZANSOY
M. E. B. Talim ve Terbiye
Kurulu Üyesi

ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMET ÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER KOMİSYONU RAPORU

Ankara, 10 Haziran 1982

XI. Millî Eğitim Şûrası
Genel Kurul Başkanlığına

İncelenmek üzere komisyonumuza verilen "Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi sorunlar ve öneriler" konusunda hazırlanan rapor ilişikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Komisyon Başkanı
Prof. Dr. Hurşit ERTUĞRUL

ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMET ÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER KOMİSYONU RAPORU

XI. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurulunca görevlendirilen "Öğretmen Eğitiminin Hizmet Öncesi Sorunları ve Öneriler" komisyonu Şûra ana dokümanının 55-101. sayfaları arasında yer alan Öğretmen Eğitiminin hizmet öncesi sorunlar ve öneriler bölümünü Şûra genel kurulunda ortaya konulan dilek ve önerileri de dikkate alarak incelemiş ve genel olarak sunulan raporu olumlu bulmuştur. Ancak tesbit edilen değişiklik ve eklerin genel kurula sunulmasına oy çokluğu ile karar vermiştir.

1. Öğretmen yetiştirmeye ilişkin mevcut sorunlar bölümünün (d) bendinin "Öğretmen yetiştiren kurumlarda 1739 sayılı yasanın 43. maddesinde belirtilen genel kültür, alan bilgisi, öğretmen meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanmamıştır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda bu programlarla yetişen öğretmenlerin görev alacakları eğitim kurumlarının programları arasında gerekli ilişki kurulmamıştır." şeklinde değiştirilmesine.

2. Şûra dokümanının öğretmen eğitiminin modelinin esasları kesiminde yer alan değerlendirme süreçlerinde birlik sağlanacaktır paragrafının "Bu nedenle değerlendirme yöntemi, not sistemi, geçer not, değerlendirme ölçeği gibi değerlendirme ile ilgili hususların tümünde bir birlik ve beraberliğe gidilmelidir." cümlesinin çıkarılmasına.

3. Temel dokümanda ana alan ve yan alan bölümlerini gösterir modellere "bu alanlar yalnızca örnek olarak verilmiş olup, kesin değildir. Kesin şekli konunun uzmanlarınca oluşturulacaktır." cümlesinin eklenmesine.

4. Temel dokümanın öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçimine ilişkin öneriler arasında "öğretmen eğitimi sırasında öğretmenlik mesleğine veya alanına yatkın olmadığı gözlenen öğretmen adaylarının başka bir alanda istihdamlarına imkân verecek bir mekanızma oluşturulmalıdır." ifadesinin eklenmesine.

5. Öğretmen meslek bilgisi programında yer alması düşünülen dersleri gösterir örneğin (Ek-2) ilk altı dersinin "her tür öğretmenlik için zorunlu dersler."

— Eğitime giriş,

— Gelişim Psikolojisi,

— Öğretim ilke ve yöntemleri,

— Rehberlik,

— Ölçme ve değerlendirme,

— Eğitim psikolojisi şeklinde değiştirilmesine.

Buna karşılık Eğitim sosyolojisi ve eğitim teknolojisi derslerininde ders listesinde yer almasına; çocuk edebiyatı, eğitim felsefesi, okulöncesi eğitim programları derslerinin eklenmesine,

6. Şûra temel dokümanının 91. sayfasında yer alan "Öğretmen yetiştirme programlarında içerik katogorilerinin ağırlığını gösterir modele" esas olacak hesaplamaların da rapora eklenmesine, (Ek-1)

7. XI. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurulunca komisyonumuzca görüşülmek üzere havale edilen "Meslekî ve Teknik Eğitim Öğretmenlerinin Eğitimi" önergesinde yer alan hususların genelde şûra ana dokümanında yer aldığına, ancak ayrıntıların daha sonraki çalışmalarda dikkate alınmasının yararlı olacağına,

8. Bu raporumuz ekinde cetvel halinde verilen düzeltme ve eklerin Şûra ana dokümanı üzerinde yapılmasına oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hurşit ERTUĞRUL Başkan	Fahri ZORLU Üye	Prof. Dr. Turhan OĞUZKAN Üye
Doç. Dr. Leyla ÖZYÜREK Üye	Doç. Dr. Kemal GÜÇLÜOL Üye	Dr. Ferhan OĞUZKAN Üye
Doç. Dr. Necibe ÇAKIROĞLU Üye	Şefik SEZGEN Üye	Dr. Nihal ARKAYIN Üye
Aysel ENÜNLÜ Üye	Ömer TAMER Üye	Günal KORUN Üye
Bahattin TÜRKASLAN Üye	Mahmut YILMAZ Üye	Yılmaz ÖZDEMİR Üye
İkram KOCAASLAN Üye	Dr. Gülten ÜLGEN Üye	Süleyman KIVRAK Üye

EK - 1

OKUL ÖNCESİ

	Ders çeşidi	Kredi saat	Yüzde
Alan Bilgisi	6	18	12,5
Öğretmenlik	17	51	35,4
Genel Kültür	25	75	52,1
	48	**144**	**100**

TEMEL EĞİTİM 1 - 2 AŞAMA

Alan Bilgisi	19	57	39,6
Öğretmenlik	13	39	27,1
Genel Kültür	16	48	33,1
	48	**144**	**100**

TEMEL EĞİTİM 3. AŞAMA

Alan Bilgisi	30	90	62,5
Öğretmenlik	12	36	25,0
Genel Kültür	6	18	12,5
	48	**144**	**100**

ORTA EĞİTİM

Alan Bilgisi	31	93	64,6
Öğretmenlik	12	36	25,0
Genel Kültür	5	15	10.4
	48	**144**	**100**

Sayfa	Satır	Yanlış, yada değişecek	Doğrusu, yada yeni şekli
58	17	Boğazici	—
58	18		ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji ana bilim dalı okul öncesi eğitim dersleri.
60	28	İlahiyat Fakülteleri ile 3 yıl	İlahiyat Fakültesi, 4 yıl. Bu kısma İslâmi Bilimler Fakültesi de eklenecek.
60	32	—	Boğaziçi Üniversitesi ve O. D. T. Ü.
60	sonu		"... Fen Fakültelerinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesinde ortaeğitim kurumlarında öğretmenlik yapmak isteyen fakülte veya yüksek okul öğrenci ve mezunları öğretmenlik meslek bilgisi programları ayrıca Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesinde ortaeğitim öğretmenliği lisans programları" verilmektedir.
65	5	Son derece	—
72	16	haftalık, aylık	ünite
73	28	VI. VII. sömestiler	iki sömestir
78	7		yan alan müzik, resim, beden eğitimi
84	6		esas alan coğrafya yan alan tarih, astronomi, jeoloji, T. C. İnkılâp tarihi
85	15		esas alan çocuk gelişimi yan alan psikoloji

EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ KOMİSYONU RAPORU

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI DİVAN BAŞKANLIĞINA

Komisyonumuzca "Eğitim Uzmanlarının Eğitimi" Raporu incelenmiş, ilişikte sunulan değişikliklerle ve yapılan eklerle uygun bulunmuştur.

Saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Türkân AKYOL
Eğitim Uzmanlarının Eğitimi
Komisyonu Başkanı y.
M. ÂDEM

"EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ" KOMİSYONU RAPORU

A. Komisyonumuzca yapılan değişiklikler şunlardır :

1. Sayfa 102 deki 3. paragrafın birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "Batı Ülkelerinde öğretmenlere ve öğrencilere kılavuzluk ederek okulda daha iyi bir eğitim ortamının yaratılmasına yardımcı olanlar genellikle eğitimde uzmanlık" öğretimi yapmış kişilerdir.

2. Sayfa 104 deki cümlenin sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir :

"Eğitim Uzmanlarının Yetiştirilmeleri için öngörülen Yüksek Lisans Programları Türkiye gerçeklerine uygun olarak düzenlenmeli, Yaz Okulu, Akşam dersleri gibi önlemlerle yaygınlaşması sağlanmalıdır".

3. Sayfa 105 deki 3. paragraf aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

"Eğitim Uzmanı olabilmek için yukarda sayılan uzmanlık alanlarında, Yüksek Lisans eğitimi yapılması gerekli görülmüştür. Bu alanlardan Lisans düzeyinde eğitim görenlerin uzman yardımcısı olarak atanması yapılabilmelidir. Aynı sayfanın 2. paragrafındaki (c) fıkrası uzmanlık yapacağı eğitim alanında yeterli sayıda ve nitelikte dersler almalı **bu dersler arasında uygulamalı derslere özellikle yer verilmelidir.**"

4. Sayfa 106 daki 4. paragraf aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

"Öğretmenlerden, uzmanlık eğitimi yapmak istiyenler, önceden belirlenmiş koşullarla maaşlı izinli sayılabilmelidir. Millî Eğitim Temel Kanununda buna izin veren hüküm uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca **öğretmenler** uzmanlık eğitimi için maaşlı izinli sayılmanın ötesinde, seçilip, uzmanlık eğitimi görmek üzere **görevlendirilmelidirler.**"

5. Sayfa 107 deki 2. paragrafın son cümlesi; "Ayrıca Uzmanlık öğrenimi sırasında, öğretmenin meslekteki çalışma ve başarısına kredi vermenin yolları aranmalıdır" şeklinde düzeltilmiştir.

6. Sayfa 108 in birinci paragrafının ilk cümlesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir :

"Yukarıda sayılan alanlarda uzmanlığa götüren eğitim programlarının tümü, üniversitelerimizde açılmış bulunmaktadır".

7. Sayfa 108 in 3. paragrafının ilk cümlesi "Millî Eğitim Bakanlığı'nda Eğitim uzmanı çalıştırma geleneği henüz **yeterince** yerleşmemiştir" şeklinde düzeltilmiştir.

8. Sayfa 108 de 5. paragrafa aşağıdaki ekleme yapılmıştır :

"Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtı için, Eğitim Uzmanlığı alanlarındaki etkinliği bütünleştirecek, eşgüdümü sağlayacak bir örgütlenmeye yer verilmelidir".

9. Sayfa 111 de 3. maddeye aşağıdaki ekleme ve düzeltme yapılmıştır :

ç. Halk eğitim merkezlerine	650
d. İl ve İlçe eğitim teşkilâtına	710
e. Bakanlık merkezine	100
	9160

10. Sayfa 112 deki birinci paragrafa aşağıdaki ifade eklenmiştir :

"Ayrıca alan çalışmaları ve uygulamalı çalışmalardan oluşan staj programlarını tamamlamış olmalıdır."

11. Sayfa 112'nin son cümlesi "Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalarının dışında, seçilip görevlendirilmelidirler" şeklinde değiştirilmiştir.

12. Sayfa 114 Birinci paragrafın 3. cü cümlesi "Üniversiteler ve elverişli yüksek okullarda bu görev istenebilir" şeklinde değiştirilmiştir.

13. Sayfa 115 (a) fıkrasının sonuna "dersler almalı ve uygulamalar yapılmalıdır" değişikliği eklenmiştir.

14. Sayfa 117, 118, 119 da geçen.

"Eğitim plânlama uzmanı" ifadesi "eğitim plânlaması uzmanı" olarak düzeltilmiştir.

15. Sayfa 117 "Eğitim plânlaması uzmanının görevleri b) özellikle makro düzeyde Millî Eğitimin temel hedefleri ile Ülkemizin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında nicel ve nitel olarak gereksinme duyduğu insan gücünün uzlaştırılmasına çalışır."

b. Fıkrası (c), fıkrası (ç) olarak değiştirilmiştir.

16. Sayfa 118 3. maddeye; gerekli uzmanlar ve sayıları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bakanlık Merkezine	50
İl Millî Eğitim Müdürlüklerine	70
İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine	650
Diğer Kesimlere	300
TOPLAM :	**1070**

17. Sayfa 119 da "Okul Danışmanı" bölümünde uzmanın tanımı, "Okul Danışmanı, her düzeydeki eğitim kurumlarında, öğrencilerin eğitim programı, meslek seçimi ve uyum sorunlarını çözmelerine yardım eden **öğretmen ve ana babalara yol gösteren** bir uzmandır" şeklinde düzeltilmiştir.

18. Sayfa 119 daki "Okul Danışmanı" bölümünün 2 nci maddesinin a fıkrası aşağıdaki biçimde düzeltilmiştir :

a) Öğrencilerin sahip oldukları gizli güçleri (potansiyel) gereksinmeleri beklentileri konusunda bilinçlenmelerine; .....

19. Sayfa 125 deki "Özel Eğitim Uzmanları" bölümünde yetişmesi gereken uzmanlarla ilgili.

(e) Maddesi üstün zekâlı ve **yetenekliler** şeklinde değiştirilmiştir.

20. Sayfa 134 deki 3. maddeye bir (d) **"diğerleri"** eklenmiştir.

21. Sayfa 136 daki 2. ci satırdaki **"kişilik"** sözcüğü metinden çıkarılmıştır.

B. Öneriler :

1) İhtiyaç duyulan uzmanlık dallarında açılmış bulunan Lisans ve Lisans üstü programların sürdürülmesi ve yeni programların açılması için üniversitelere özellikle, eğitim bilimleri, sosyal ve idarî bilimler, sağlık bilimleri v.b. fakülte ve bölümlerine önerilerde bulunulması.

2) İhtiyaç duyulan eğitim uzmanları sayıları yalnız Millî Eğitim Bakanlığının ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Ancak eleman yetiştirmede öteki kuruluşların ihtiyaçlarını da gözönünde bulundurmak gerekir.

3) "Okul Danışmanı" yetiştirilmesinde sertifika programı ile uzman yetiştirilmesi sakıncalı olacağından, bu yol, yalnız bu alanda halen çalışanların yetiştirilmesi için izlenmelidir.

4) İş, deneyimi kazandırmak amacı ile "Eğitim Plânlaması" ve "Okul Danışmanlığı" uzmanlarının atanmasında, adaylık süresinin iki yıl kadar olabileceği uygun görülmüştür.

5) "Meslekî Teknik Eğitim Öğretmenlerinin Eğitimi" adlı öneri komisyonumuzca incelenmiş ve ülke gereksinmeleri açısından mevcut eğitim uzmanlarına "Okul İşyeri İlişkileri Uzmanı"nın da eklenmesi uygun bulunmuştur.

6) Raporda mevcut uzmanlık alanlarına okul kütüphanelerinin daha iyi çalıştırılması amacıyla bir "Okul Kütüphaneciliği Uzmanlığı" eklenmesi önerisi benimsenmiştir.

Prof. Dr. Türkan AKYOL
Başkan
Ankara Üniversitesi Rektörü

Doç. Dr. Mahmut ÂDEM
Başkan Yardımcısı
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Ayla OKTAY
Raportör
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Özgönül AKSOY
Üye
Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat ve Mimarlık Fakültesi Dekanı

Doç. Dr. İ. Ethem BAŞARAN
Üye
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Beyza BİLGİN
Üye
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitim Kürsüsü Başkanı

Doç Dr. Necla ÖNER
Üye
Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Dr. M. Feyzi ÖZ
Üye
M. E. B. Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi

Dr. Sezer SACIR
Üye
M. E. B. Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi

T. Kenan ÖZKAN
Üye
M. E. B. Müşavir Müfettiş

H. Salim YUMUŞAK
Üye
İstanbul İlköğretim Müfettişi

Hasan DUMAN
Üye
İstanbul Bayezıt Devlet Kütüphanesi Müdürü

M. Salim AKAGÜNDÜZ
Üye
İstanbul Halk Eğitim Başkanı

Nazmi AKYOL
Üye
Giresun Halk Eğitim Başkanı

Ayşe SÖNMEZ
Üye
Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmeni

Nail BAYRAKTAR
Üye
Kütüphaneler Genel Müdür Baş Yardımcısı

ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZMETİÇİ EĞİTİMİ KOMİSYONU RAPORU

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

XI. Millî Eğitim Şûrası "Millî Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları Dokümanının" Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi Komisyonu Raporu bölümünü incelemekle görevlendirilen komisyonumuzun raporu ilişikte sunulmuştur. Saygılarımla arzederim.

Doç. Dr. Ali ARSEVEN
Öğretmen ve Uzmanların
Hizmetiçi Eğitim Komisyonu
Başkanı

b. "Öğretmen ve eğitim uzmanlarının bilim, teknoloji, ekonomi ve iş-hayatındaki değişme ve gelişmelere uyumunu sağlamak amacıyla gerekli öğretimi ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak düzenlemek" şeklinde bir maddenin eklenmesine,

10. a. 145. sayfada 5. maddede belirtilen Hizmetiçi eğitimin teşkilât yapısı bölümüne 1. paragraftan sonra teşkilâtın yapısını gösteren bir şema eklenmesine, (Bkz. Ek : 1)

b. 5. maddenin (b) bendinin 2. paragrafı "Öğretmen ve diğer eğitim personelini yetiştirmekle görevli bir Genel Müdürlük" şeklinde değişmesine,

11. 146. sayfada 5. maddenin (c) bendinin 1. paragrafın 3. satırında diploma sözcüğünden sonra "Kredi" sözcüğünün eklenmesine,

12. 5. maddenin (D) bendinin 1. paragrafının son satırında başarılı olanlara sözcüklerinden sonra "kredi sözcüğünün" eklenmesine,

13. 146. sayfada 6. madde başlığı altında verilen önerilerden (c) maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

— Hizmetiçi eğitiminin düzenlenmesi özel bir deneyim gerektirdiği için görev öncesi bir hazırlık eğitimine tabi tutulmalıdır.

Raporda mevcut diğer maddelere aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

— Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı (Genel Müdürlüğü) Hizmetiçi eğitim ihtiyacının saptanması, programların hazırlanması ve uygulanmasında Bakanlığın ilgili birimleri ve diğer kurumlar ile koordinasyon sağlanmalıdır.

— Hizmetiçi eğitim yıllık plânları personel danışma kurulunun görüşü alınarak yürürlüğe konulmalı ve değerlendirilmelidir.

— Hizmetiçi eğitimin yürütüldüğü kurum ve merkezlerdeki laboratuvar ve atelyeler verimli çalışma imkânı sağlayacak yeterli araç ve gereçle donatılmış olmalıdır.

— Hizmetiçi eğitimin bir parçası olarak öğretmen ve uzmanlara batı dillerinden birini öğrenebilmesi için Devlet Memurları Yabancı Diller Merkezinde daha fazla kontenjan ayrılmalıdır.

Genel görüşmeler sırasında ileri sürülen konular da komisyonumuzca değerlendirilmiş, aşağıdaki görüşler benimsenmiştir.

1. Hizmete girişte hizmet öncesi eğitimi yeterli olmayan (Hızlandırılmış ve benzeri eğitim programlarından mezun olan) öğretmenlerin kendilerinden bek-

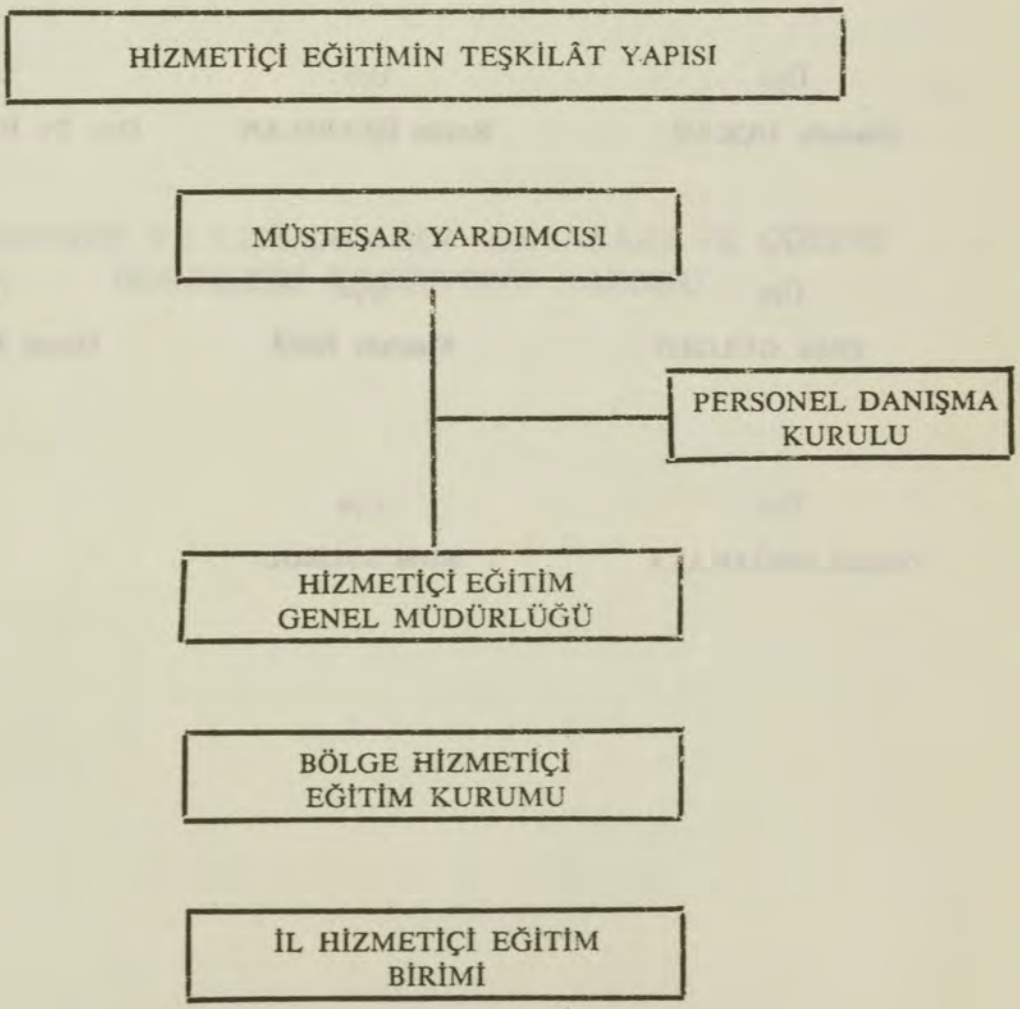
lenen fonksiyonları yerine getirebilmesi için gerekli Hizmetiçi eğitim dairesi (Genel Müdürlüğü) Eğitim kurumlarıyla işbirliği yaparak tamamlama eğitimini gerçekleştirmelidir.

2. Hizmetiçi eğitim faaliyetleri yıl içinde sürekli olmalıdır.

3. Hizmetiçi eğitim faaliyetleri sonrası alınan kredi sertifika ve belgeler bireyin yükseltme eğitiminde değerlendirilmelidir.

4. Öğretmenlerden muhtelif kademelerde yönetici olarak görevlendirilmek üzere seçilenlerin görevin gerektirdiği konuları kapsayan bir programa göre hizmetiçi eğitime tabi tutulmaları sağlanmalıdır.

EK :1

Komisyon Başkanı	Başkan Yardımcısı	Raportör
Doç. Dr. Ali D. ARSEVEN	**Naim DURMAZ**	**Zeki Yılmaz**

Üye	Üye	Üye
Ömer OKUTAN	**Doç. Dr. Ahmet ARSLAN**	**Doç. Dr. Haydar TAYMAZ**

Üye	Üye	Üye
Dr. Barbaros GÜNCER	**Mukaddes ELÇİN**	**İsmail BAKIŞ**

Üye	Üye	Üye
Mustafa UÇKAN	**Kazım ÖZARSLAN**	**Doç. Dr. İlhan SEZGİN**

Üye	Üye	Üye
Yıldız GÜLGEN	**Mustafa ESKİ**	**Hasan KEZİBAN**

Üye	Üye
Necdet DOĞANATA	**Nihal BOLKOL**

ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KOMİSYONU RAPORU

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

XI. Millî Eğitim Şûrası "Millî Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları" dokümanının "Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri" bölümünü incelemekle görevlendirilen komisyonumuzun raporu ilişikte sunulmuştur. Saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Süleyman SAĞLAM
Öğretmen ve Uzmanların Sorunları
ve Çözüm Önerileri Komisyonu
Başkanı

"ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KOMİSYONU" RAPORU

Komisyonumuz, 9-10 Haziran 1982 günlerinde toplanarak XI. Millî Eğitim Şûrası'na sunulan "Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri" adlı raporu incelemiş; sonucunda, raporu tümüyle benimsemiş; bunun yanısıra, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığı tarafından yapılan "Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri"ne ilişkin araştırma dokümanını inceleyerek Şûra Genel Kurulunda üyeler tarafından ortaya konulan önerilerin de ışığında, raporun (E) bölümünde, aşağıdaki hususların ve değişikliklerin yer almasını kararlaştırmıştır :

Raporun 151. sayfasındaki ilkelerle ilgili bölümüne 6. madde olarak aşağıdaki husus eklenmiştir :

"Öğretmenler her türlü siyasî etkilerden uzak bulundurulmalıdır."

1/a maddesine ek :

..... Bugünkü öğretmen liselerinin, öğretmen yetiştirmeye bir taban oluşturacak biçim ve düzeyde düzenlenmesi sağlanmalıdır.

1/b maddesi aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir :

..... Öğretmenler gününde, okulların açılma, kapanma zamanlarında ve diğer fırsatlarda, öğretmenliği onurlandıran, önemini vurgulayan programlar düzenlenmeli; kamuoyu bu konuda, kitle eğitim araçlarıyla bilinçli ve duyarlı hale getirilmelidir.

2/c maddesine ek :

..... Bu amaçla kendilerine ders araç ve gereçlerini kullanma, öğretim metodlarını geliştirme konularında sürekli hizmetiçi eğitim sağlanmalıdır.

2/e maddesine ek :

..... Yüksek eğitim yapamamış öğretmenlerin hizmetiçinde yüksek öğrenim yapmalarını sağlayıcı önlemler alınmalı; öğretmenlikte geçen başarılı hizmet yıllarına yüksek öğretim ve lisans tamamlama programlarında da kredi verilmelidir.

2. maddeye aşağıdaki (f) fıkrası eklenmiştir :

Başarılı öğretmenlerin bilgi, görgülerini arttırmak ve diğer ülkelerin eğitim sistemlerini inceleme fırsatları yaratmak, yurt içi ve yurt dışında toplu ve bireysel gezi ve gözlem olanakları sağlanmalıdır.

2. maddeye aşağıdaki (g) fıkrası eklenmiştir :

Yabancı dille öğretim yapan okulların öğretmenlerinin kendi üniversitelerimizde yetiştirilmesine ağırlık verilmeli; bu arada bu öğretmenlerin ve yabancı dil öğretmenlerinin dış ülkelerde kendi alanlarında yeterliklerini artırıcı olanaklar sağlanmalıdır.

2. maddeye aşağıdaki (h) fıkrası eklenmiştir :

222 Sayılı Kanunda yer alan öğretmenlerin yaz ve güz dönemleri, seminer çalışmaları hizmetiçi eğitim faaliyetleriyle birleştirilerek eğitim, öğretim ve yönetime etkili ve yararlı hale getirilmelidir.

3/c maddesine ek :

Bu maddede (atama ve yerdeğiştirmelerde aile bütünlüğü korunmalıdır.) ifadesine yer verilmelidir.

3/d maddesine ek :

..... Genel Personel Yasasında öğretmenlerin statülerini yükseltici hükümler getirilmeli ve özellikle öğretmenliğin kendine özgü bir meslek olduğu gözönünde bulundurularak tüm özlük hakları, atama ve yer değiştirme v.b. gibi durumlarını düzenleyici ayrı bir personel yasası çıkarılması üzerindeki çalışmalar sonuçlandırılmalıdır.

Ayrıca, Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu Kanunu (TÖYAK) ile ilgili çalışmalar hızlandırılmalıdır.

(Bu maddenin raporda yer alan cümlesindeki "Fazla kıdem" terimi, "itibarî hizmet zammı" şeklinde değiştirilmelidir.)

3/1 maddesine ek :

..... Öğretmenin kendi teşkilâtında saygınlığı sağlanmalıdır.

3. maddeye ek :

3/m Öğretmenin kendisinden, yönetimden, çevresinden, yasa, yönetmelik ve programlarla ders araç ve gereçlerinden kaynaklanan sorunları giderilmeli; öğretmen, öğretme işinde daha aktif bulunan düzeyine getirilmelidir.

3/n Kalkınma öncelikli yörelere denenmiş ve başarıları saptanmış öğretmenlerin ve yöneticilerin gönderilmesi için özendirici önlemler alınmalı, koşullar getirilmelidir.

3/o Başarılı öğretmenler, maddî ve manevî yönden ödüllendirilmeli; çalışanla çalışmayan arasındaki fark, objektif olarak ortaya konmalıdır.

3/ö Yöneticilerin seçim ve atamaları, gerekli yönetmeliklerle objektif ilke ve kurallara bağlanmalıdır.

3/p Kadro kanunu çıkıncaya kadar, öğretmenlerin, mağduriyetlerini önleyici önlemler kısa süre içinde alınmalıdır.

3/r Temel eğitim okullarının, özellikle köy ilkokullarının hertürlü yönetim ve eğitim giderleri Devletçe karşılanmalıdır.

4/e maddesine ek :

..... Lojmanların, bölge koşullarına göre ve okulların da özellikle lojmanla birlikte projelendirilmesi mutlaka sağlanmalıdır. Büyük şehirlerde ve il merkezlerinde ve diğer yerleşim alanlarında öğretmenlere toplu konut yapımı plânlanmalı ve bu projeye ivedilik kazandırılmalıdır.

4/i maddesinde yer alan öneriye öğretmenlerin hava, deniz ve kara taşıtlarından indirimli olarak yararlanmaları hususu eklenmelidir.

4/p maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Köylerde görev yapan öğretmenler için belli zamanlarda, tüm öğretmenlerin birlikte olabilecekleri moral geceleri, sorunların tartışıldığı meslekî bilgi ve deneyim alışverişinin yapıldığı toplantılar düzenlenmeli; bu tür etkinlikler süresince de öğretmenler izinli sayılmalıdır.

Uzmanlarla İlgili Ek Öneriler :

1. Uzmanların görevleri ve çalışma alanları açıkca belirlenmeli ve buna uygun çalışma ortamı yaratılmalıdır. Ayrıca, yöneticiler, uzmanlık alanlarında bilgi sahibi kılınmalıdır.

2. Uzmanlar, uygulama alanlarında yeterli ve etkili olacak nitelikte yetiştirilmeli ve atamalarda bu husus ön plânda tutulmalıdır.

3. Uzmanların okuldaki çalışmalara etkin olarak katılabilmeleri için, belirli bir süre öğretmenlik deneyimi kazanmalarına ihtiyaç görülmektedir. Bu nedenle, uzman yetiştirmede en az (5) yıllık öğretmenlik deneyimine sahip bulunanlara öncelik verilmelidir.

4. Eğitim uzmanlarına alanlarıyla ilgili her türlü araç-gereç, kılavuz ve meslek yayınları sağlanmalıdır.

5. Okullarda ve kurumlarda çalışan uzmanlara, diğer personele tanınan özlük hakları ve ders ücretleri aynı düzeyde verilmelidir.

Başkan
Prof. Dr. Süleyman SAĞLAM
Hacettepe Üniversitesi Rektörü
İmza

Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Nurettin FİDAN
Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
İmza

Başkan Yardımcısı
Emin SAĞLAMER
Okulöncesi ve Temeleğitim Genel Müdürü
İmza

Raportör
Ayhan DOĞAN
Bakanlık Müşavir Müfettiş
İmza

Üye
Bedi ERDEM
Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
İmza

Üye
Vahit BAŞAR
Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
Imza

Üye
Kemal TÜREN
İstanbul Millî Eğitim Müdürü
İmza

Üye
Turgut AKAN
Amasya Millî Eğitim Müdürü
Imza

Üye
Sefer SİNMEZ
Artvin Millî Eğitim Müdürü
İmza

Üye
Ferihan GÜRSOY
Özel Tevfik Fikret Lisesi Müdürü
Imza

Üye
Naci KAHRAMAN
Kahramanmaraş Imam - Hatip Lisesi Müdürü
İmza

Üye
Fazlı KINAL
Ankara İlköğretim Müfettişi
Imza

Üye
Şerafettin SUBAŞI
Samsun Merkez İlköğretim Müdürü
İmza

Üye
Toroslu BELEN
Çanakkale Merkez Ortaokulu Öğretmeni
Imza

Üye
M. Fazıl BAŞ
Kütahya Teknik Lisesi Öğretmeni
Imza

Üye
Hasan Ali GAVCAR
Aydın Koçarlı Çakırbeyli İlkokul Müdürü
Imza

Üye
Arif ÇETİN
Nevşehir Ürgüp Yeşilöz Köyü İlkokulu Müdürü
Imza

Üye
A. Neclâ KULÇAK
Bolu Merkez Sakarya İlkokulu Öğretmeni
Imza

Üye
Durdu ÇOŞKUN
Malatya Darende Yenice Köyü İlkokulu Öğretmeni
İmza

DÖRDÜNCÜ GÜN ÇALIŞMALARI
(11 Haziran 1982)

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN : XI. Millî Eğitim Şûrası'nın değerli üyeleri, 11 Haziran 1982 son toplantımızı yapıyoruz. Toplantıyı en iyi dileklerimle açıyorum.

Gündeme göre Millî Eğitim Şûrası'nca teşekkül ettirilen komisyonların çalışma raporları sunulacaktır.

Bu raporların birincisi Öğretmen Eğitiminin Gelişimi komisyonu raporudur. Bu raporu Doç. Dr. Haluk Yavuzer sunacaktır, kendisini kürsüye davet ediyorum efendim.

Doç. Dr. Haluk YAVUZER : Sayın Bakanım, başkanlık divanının Sayın Üyeleri, sayın Şûra üyeleri, sözlerime başlarken hepinizi saygı ile selâmlarım.

XI. Millî Eğitim Şûrası öğretmen eğitiminin gelişimi komisyonu 9.6.1982 tarihinde toplanmış Başkanlığa İstanbul İ.T.İ.A. Başkanı Prof. Dr. Orhan Oğuz, Raportör ve sözcülüğe İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Öğretim Üyesi Doç. Dr. Haluk Yavuzer seçilmişlerdir. Komisyon görev sınırını belirlemek üzere yaptığı müzakereler sonucunda "Öğretmen Eğitiminde Hizmetöncesi Sorunlar ve Öneriler Komisyonu" ile de görüşme ihtiyacı duymuş ve öğretmen yetiştirme işinin bu komisyonca ele alındığını tespit ederek kendi görev alanının "Öğretmen eğitiminin gelişimi" çerçevesinde belirlenmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Ancak konunun önemini ve yeni gelişmeler aşamasında oluşunu da dikkate alan komisyonumuz gelişmelere dönük olarak makro düzeyde konuya yaklaşarak temel ilkeler niteliğinde önerilerde bulunmayı faydalı görmüştür.

A. Öğretmen Eğitiminin Gelişimi :

XI. Millî Eğitim Şûrası'na sunulan öğretmen eğitiminin gelişimi ile ilgili doküman, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan genel amaçlar ve temel ilkeler, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda belirlenen amaç, ana ilkeler ve VII. Millî Eğitim Şûrası'nda kabul edilen Türk Millî Eğitiminin amaçları ışığında incelenmiştir.

Hazırlanan rapor genel hatları itibariyle olumlu bulunmuştur. Ancak, rapora aşağıdaki hususların da ilâvesi komisyonumuzca uygun görülmüştür.

1960 - 1970 yılları arasında :

1. 26 Temmuz 1963 tarihinde yürürlüğe giren 285 sayılı kanunla 11 Ekim 1960 tarih ve 97 sayılı kanunun geçici 2. maddesi gereğince, askerlik hizmetlerini Millî Eğitim Bakanlığı emrinde öğretmen olarak yapanlardan öğretmenlik mesleğine girmek isteyenler, başarıları usulüne göre tespit edilmiş olmak kaydiyle, ilkokul öğretmenliğine tayin edilmişlerdir.

2. Kız enstitüleri mezunlarından 45 günlük mesleğe hazırlayan kurslar sonucunda başarılı olanlara ilkokul öğretmenliği hakkı verilmiştir.

3. Genel Lise mezunlarının dışardan bitirme yoluyla öğretmen olmalarını sağlamak amacıyla kısa süreli kurslar açılmış ve bu kurslar sonunda başarılı olanlara yine ilkokul öğretmenliği yetkisi tanınmıştır.

4. Kız enstitüsü mezunları kısa süreli kurslardan geçirilmek suretiyle orta dereceli okullarda ev işi öğretmeni olarak görevlendirilmişlerdir.

5. Ortaokul mezunları da kısa süreli kurslardan geçirilmek suretiyle ilkokullarda görevlendirilmek üzere muvakkat öğretmenliğe atanmışlardır.

6. Yukardaki maddelerde belirtilen benzer uygulamalarla, ortaöğretim kurumlarının ihtiyaç duyulan alanlarına söz konusu dönemlerde öğretmen yetiştirilmiştir.

B. Öğretmen Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler:

1. X. Millî Eğitim Şûrası'nın öğretmen yetiştirme komisyonu raporu grubumuzca incelenmiş, "genel ilkeler", "öneri model" "mevcut öğretmenlerin modele uyarlanması", "önerilen öğretmen yetiştirme modelinin uygulamaya aktarılması için yapılması gereken çalışmalar" ana başlıkları altındaki bölümler genelde benimsenmiştir.

2. Öğretmen yetiştiren Fakülte, Yüksek okul ve birimlerine öğrenci alımında programların oluşturulmasında ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde özellikle geçiş döneminde Üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın yakın bir işbirliğinde bulunmaları zorunlu görülmektedir.

3. Yine öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullara öğrenci alımında, öğretmen liseleri ve bazı M.T. Okullarına belirli oranda kontenjan tanınmalıdır. Özellikle öğretmen liselerinin lise standartları korunarak, öğrencinin yetenekli olduğu alanlarda öğretmenliğe özendirici ve hazırlayıcı seçmeli dersler yöntemini içeren programlar geliştirilmelidir.

Bu tedbirler yanında, liselerin birinci, ikinci ve üçüncülerinin kendi yetişme alanlarına uygun olan öğretmen yetiştiren kurumlara sınavsız olarak girebilmeleri sağlanmalıdır.

4. a. Öğretmen yetiştiren fakültelerde öğrencilerin bir bütünlük içinde eğitilmesi amacıyla özel alan, meslek bilgileri, genel kültür derslerine bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmesi gerekmektedir.

b. Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görülen alanlarda lisans öğrenimini tamamlayanlar, Eğitim Fakültelerinde Pedagojik Formasyon görmek suretiyle öğretmen olarak atanabilmelidirler.

c. Tüm Fakülte ve Yüksek Okullarda halen görev yapan ve yeni atanacak olan araştırma görevlisi, öğretim görevlisi ve yardımcı doçent gibi öğretim elemanlarına pedagojik formasyon kazandıran programların uygulanması, özellikle bu programlarda genel ve özel öğretim yöntemlerine ağırlık verilmesi uygun görülmektedir.

5. Üniversiteler içinde alanla ilgili, laboratuvar ve uygulama görevi yapacak olan okul öncesi eğitim, özel eğitim, temel eğitim, orta eğitim ve bunlara benzer kurum ve birimlerin oluşturulması, Üniversitelerin özellikle öğretmen ve uzman eğitimine ağırlık veren fakülte, yüksek okul ve birimlerinin alan araştırmaları ve uygulamaları için bulundukları bölgelerde Bakanlığa ait okullar ve personel ile işbirliğine gidilmesi, ihtiyaç duyulan konularda Talim ve Terbiye Başkanlığı ile ortak araştırma, geliştirme ve uygulama projeleri başlatıp yürütmede işbirliğine önem ve öncelik verilmesi zorunlu görülmektedir.

6. Bütün Üniversitelerin öğretmen yetiştiren fakülte, yüksek okul ve birimlerinde bütünlüğü sağlayıcı, asgarî müştereklerde birleşen programlar hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

7. Yabancı ülkelerde öğretmenlik mesleği ve diğer mesleklerle ilgili lisans ve lisans üstü öğretim yaparak, memleketimizde görev talep edenlerin muadeleti konusunda karar vermede Talim Terbiye Başkanlığının Yüksek Öğretim Kurulu ile işbirliği yapmasında karar sürecini kısaltma açısından fayda mülahaza edilmektedir.

Yukardaki tespit ve önerilerimizi Genel Kurulumuzun takdir ve görüşlerine sunarız.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Yavuzer.

Efendim 5 er dakikadan on kişi rapor üzerinde konuşma imkânını bulacaktır. Lütfen isimlerinizi yazdırınız.

Hüseyin AKTUĞ : Sayın bakanım ve şûranın sayın üyeleri. Raporun 4. maddesinin -c- fıkrası çok sınırlıdır. Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görülen alanlardan lisans öğrenimi tamamlayanlar eğitim fakültelerinde pe-

doğojik formasyonlarını tamamlayanbilenler öğretmen atanabilir. Bu duruma şartlara uygundur. Pedoğojik formasyonu mutlaka eğitim fakültesinde verilmelidir, bu gibi alanlara öğretmen yetişme ve yetiştirmede bazı güçlükler çıkabilir. Bu maddenin eğitim fakültelerinde ve hizmet içi kurslarında pedoğojik formasyon devlet eliyle değiştirilmesinde mesleki teknik eğitim bakımından yarar var arz ederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim, sayın Hüseyin Aktuğ. Efendim başka söz almak isteyenler, evet efendim buyursunlar efendim.

HÜSEYİN SİPAHİOĞLU : Sayın Bakanım, değerli Şûra üyeleri ve meslektaşlarım. Hepinizi selamlar, saygılar sunarım. Bu raporla öğretim elemanlarının yardımcı doçent ve araştırma görevlileri ve hatta öğretim görevlilerinin muayyen bir eğitimden geçtikten sonra üniversitelerde bulunmaları temin edilmelidir. Bu hal bilindiği gibi 2547 sayılı yeni yüksek öğretim yasasında bir yardımcı doçent kendi üniversitesi dışında bir üniversiteden falan üniversiteye atanabilmektedir. Mezun olduktan sonra hemen atanabilmektedir, bundan sonra da yardımcı doçente, imkânlar sağlandıktan sonra üniversite öğretim üyeliğini kazanmaktadır denmektedir. Böyle bir durum karşısında eğer bu öğretim elemanlarının eğitimi düşünülüyorsa, mevcut yasanın bir yönetmelik ile bu kısmına bir ek yapılmasında yarar vardır. Bunu YÖK'ün görüşü de alındıktan sonra bir işbirliği çerçevesi içinde yapılmasında bir zorunluluk vardır. Bu tür bir yaklaşım bir bakıma gereksinmedir. Bu yollardan hep geçtik, üniversiteye kadar geldik. Burdaki gibi bunun ihtiyaç olması bakımından bir müsteceliyet arz etmesi bakımından buna eğinilmesi çok önemlidir. Fakat nasıl gerçekleşeceği belli değil, bir açıklık getirmiyor. Açıklık getirmesinde yarar vardır, arz ederim saygılarımı sunarım.

BAŞKAN : Başkan olarak teşekkür ederim efendim, sayın Gürsoy buyursunlar efendim.

CAVİT GÜRSOY : Sayın bakanım, sayın üyeler, hepinizi saygı ile selamlıyorum. Ben de sayın müşteşar yardımcısı Hüseyin Aktuğ beyin değindiği konuya başka bir açıdan değineceğim.. Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görülen alanlarda lisans öğretimi tamamlanacak eğitim fakülteleri pedoğojik formasyonu vermek suretiyle öğretmen olarak atanabilirler. Bu sistemin gelişimi ihtiyacı karşılamayı sağlamak açısından bir açıklık getirmelidir. Telafi yolu vardı, elbette çok dikkatli olunması gereken bir yönü vardır.

Öğretmen tarifi, bu sefer lisans üstü alanda eğitim aldığı halde, kendi alanında herhangi bir iş göremeyen, bir pedogojisi olmayan öğretmen onun yerini alabilir. Bu bakımdan özünde öğretmen olmak için öğretim yapan, öğretmen

yetiştiren kurumlarda öğretmenlik mesleği verilen kişinin, mesleğe karşı bakışı, meslek içinde yetiştirilmesi, böyle bir işin yerine getirilmesi ve bunun dışında başka bir alan göremediği için yetersiz kalmaktadır. Öğretmen kendi alanında başka iş bulamadığı için gelen insanlarla, özünde öğretmen olarak eğitim yapan kişinin mesleğe bakış açısı farklıdır, bunu arz etmek istiyorum.

PROF. DR. İHSAN DOĞRAMACI : Sayın başkan, sayın üyeler, sayın Hüseyin Sipahioğlu çok önemli bir konuya değindiler, o da doktorasını tamamlamış herhangi bir bilim adamı derhal başka bir üniversitede öğretmen veya doçent yardımcısı olarak hocalık yapabilmekte, öğretim üyesi sayılmakta, bunların genellikle pedogojik bir formasyonu çok az ve bulundukları yerlerde eğitim fakülteleri veya öğretimi yürütecek herhangi bir öğretim birimi bulunmayabilir. Bilindiği gibi yeni kanuna göre lisans sonrası eğitimin enstitülerde yapılması ön görülmektedir. Yani yüksek lisans veya doktorayı herhangi bir profesörün yanında bir çırak olarak, ileri bir fakülte düzeyinde enstitülerde yapılması öngörülmektedir ve her yerde de eğitim fakültesi bulunmadığına göre ve sayın bakanımızın da biraz evvel olanakların her yerde elverişli olmadığını işaret buyurdukları gibi, bu gibi durumlarda kanımca enstitülerde yani lisans üstü eğitim veren enstitülerde hocalardan birinin ilgili bilim dalında ve ihtisas alanında nasıl öğretilir, nasıl eğitilir bazı derslerde oriyantasyon yapmak gerekir. Şöyle ki, mühendislik dalında, yüksek öğretim yapılan yerlerde hocalardan biri o dersin nasıl verildiğini filân belirtti. Bazı kredileri de buna bağlamak suretiyle o bilim alanında eğitim ve öğretim nasıl yapılır bilim öğrenciye nasıl intikal ettirilir ve o alandaki bilgiler ileride hoca adayı olacak, yardımcı doçent adayı olacak kişilere öğretilebilir zannediyorum. Bu konuyu Yüksek Öğretim olarak biz dikkate alarak hem gerek yüksek lisans gerekse doktora programlarında hocalık yapmayla ilgili oriyantasyon konusunu da ele almak yerinde olur.

Raporun son paragrafını çok olumlu buldum. Talim Terbiye Dairesinin yüksek öğretim kurumu ile işbirliği yapmasında karar sürecini kısaltması yerindedir. Eskiden bu yalnız Talim Terbiyede yapılırdı. Son on yılda ücret tahakkuku.. Meselâ İtalya'daki.. doktoranın ne olduğu üzerinde Millî Eğitim Bakanlığı'yla Milletlerarasında ve yüksek öğretim kurulu arasında bir işbirliği yararlı olacaktır. Bunun için de raporda belirtildiği gibi bir çalışmanın yapılması yararlı olacaktır. Saygılar sunarım.

BAŞKAN : Efendim, teşekkür ederim Sayın Doğramacı. Buyursunlar Sayın Oktay.

AYLA OKTAY : Efendim, ben raporun öneriler bölümündeki 5. maddeyi çok olumlu buluyorum. Bir defa raporun bu maddesinin çok olumlu olduğunu söylemekle söze başlıyorum. Gerçekten Üniversitelerde de uygulama okulunun

bul ınması son derece önemli olacaktır. Bu konuda belki böyle bir teşkilâtın hemen gerçekleştirilmesi mümkün olmayabilir. Bu nedenle de Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardan bir kısmının Üniversiteye uygulama okulu olarak verilmesi kanımca önemli bir çözüm yolu olacak. Zira özellikle uzmanların yetiştirilmesinde uygulamanın son derece önemli olduğunu vermeye çalıştık, biz kendi okullarımızda.

Ayrıca, kendi bölümümüzde öğrencilerimizin iyi yetiştirilmesi için yönlendirme durumundayız. Yaşamlarında bu güçlükleri yenme alışkanlıkları ve kendi güçlüklerimizi bundan böyle Millî Eğitim Bakanlığı ve Üniversiteler işbirliği yaparlarsa çok yerinde olacaktır. Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Oktay, buyursunlar Sayın Kaptan.

SAİM KAPTAN : Efendim kanımca, açıklanması gereken bir nokta vardır. Bugün Üniversitelerimizin, sosyal bilimler fakültemizin bütün bölümlerinin öğrencilerini, istatistiği tam olarak bilmiyorum ama % 90'a yakın bir kısmı öğretmenlik sertifikasına kaydolmaktadırlar. Ve böylece bu öğrenciler, ileride bir arkadaşın da belirttiği gibi, kendi alanında veya başka bir iyi alanda iş yapamazsam hiç olmazsa öğretmenlik yaparım diye düşünmektedir. Ben öteden beri şahsen bu şekilde öğretmen yetiştirme fikrinin karşısındayım. Bunu zaman zaman yazılarımda da belirtmiştim, niçin? Bir arkadaşımın çok güzel değindiği gibi, öğretmenlik mesleğinin öğretmen olacaklar için açılmış olan kurumlarda yetişen insanların işi olduğuna inanıyorum. Bu eğitimin bilgili, öğretmenin bir meslek olduğuna olan inancımdan geliyor. Bu inancım 20. yüzyıla kadar dünyanın batı ülkelerinde de tartışılmış ve çok kimse buna karşı idiler. Fakat son yüzyılda artık bu, dünyada benimsenmiştir. Fakat Türkiye'de hala bir tartışma konusudur. Nerede, kendi aramızda bile. Nerede, fakülte kurullarında bile. Hatta bir profesörüm bana dedi, efendim ben eğitim dersi almadım. İyi bir hoca değil miyim ben? Cevap şu : Arkadaşım, elbetteki sen çok iyi bir hocasın. Ama eğer öğretmenlik formasyonu dersi de almış olsa idiniz, daha iyi bir hoca olmayacağınızı nasıl tartışalım? Demek istediğim şey şu idi; rapordaki komisyonun görüşünü ve önerisini benimsiyorum. Yani öğretmenlik mesleği eğitim fakülte veya Kurumlarının... alanlara tamamen kapanmamalıdır. Ancak bir fizik bölümü mezunu, bir kimya bölümü mezunu ve diğer bölüm mezunları, alan mezunları, ilgi duyuyorlarsa, yetenekleri de varsa belirli bir standarttan geçirilmek şartıyla Eğitim Fakültelerine veya bölümlerine kabul edilmesi ve bunlara öğretmenlik yapabilmeleri için yeşil ışık tutulmalıdır. Bunun yararına inanıyorum. Ama bugünkü gibi diğer bölümlerin öğrencilerine Üniversiteye girdikleri gün; eh işte hele bir kaydolalım da elimizde bulunsun şeklindeki uygulamanın şahsen aleyhindeyim.

Bu raporda bir nokta karanlıktır. Eğer burada tavsiye edilen şey uygulanacaksa :

Birinci nokta, o zaman Üniversiteler şimdiden benim de önerdiğim düzeyde bu öğretmenlik sertifikalarını kapamalıdırlar.

Öbür nokta da şu : Biz bir bakıma üniversitenin çeşitli bölümlerine girmiş olan öğrenciye "eh sana öğretmenlik de açıktır, onu da yapabilirsin" demek suretiyle onu sertifika ile çıkarıyoruz. Eğer çocuk tarih bölümüne giriyor ise, Türkiye'nin tarih bölümü mezunlarına ihtiyacı hangi sahada olduğunu bilmeli, ona göre bilinçsiz girmemeli. Yani onlara eh sertifikalı öğretmenlik de yapabilirsin demek suretiyle bir yönüyle de onları aldatıyoruz. Bu bakımdan bu öneriyi de, arkadaşlarım açıklasınlar.

Benim bir önerim de şudur : Bugün üniversitelerde yeni sertifika programları kapanacaktır. Ancak mezun olduktan sonra bu programları alabilecektir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Kaptan. Buyursunlar sayın Güçlüol.

DOÇ. DR. KEMAL GÜÇLÜOL : Kemal Güçlüol, Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Sayın bakanım, değerli Şûra üyeleri hepinizi saygı ile selamlarım.

Efendim, burada birinci komisyonda çalışırken, çalışmasını zevkle izlediğim XI. Millî Eğitim Şûrasının büyük bir şansı olarak gördüm, efendim. O da üniversitelerimizle Millî Eğitim Bakanlığı arasındaki işbirliğinin nasıl daha sağlıklı yürüyeceğini düşünüp önlemler getireceğini görmeyi arzuladığım için. Fakat daha sonra açıklamanın aksine, isim çok önemli olmamakla beraber, kapsamının da, birinci komisyonun, değiştiğini gördüm. Bunu bir bakıma kaçırılmış bir şans olarak görüyorum. Çünkü sayın üyenin değiştirdiği ve değerli arkadaşlarımızın geliştirdiği bu raporun bence en önemli maddelerinden bir tanesi, birinci sayfadaki ikinci maddedeki işbirliğine delil olandır. Bu maddenin önemi, yeni sistemle, yeni öğretmen yetiştirme sistemiyle daha büyük önem kazandığı için gerçekten gözlerimizi kapayıp, hadi üniversite bunu kendisi yapsın ya da Millî Eğitim Bakanlığı gerekli önlemleri alsın, rahatlığı içinde tek taraflı ele alma imkânı ortadan kalkmıştır. Ancak dikkat edilirse burada öğretmen her düzeyde ve her alanda yetişecek öğretmenin, yetişme projesinde büyük bir ağırlıkla meslek eğitimine, meslek eğitimi alanına dönüşüdür. Ancak asıl alan dediğimiz eğitim alanının değerli temsilcileri vardır burada, üniversite yöneticilerimizin

dışında; burada o konuda fikirlerini belirtecek kimseler vardır. Bu bakımdan ağırlığın, ikinci maddede belirtilen ağırlığın önemine işaret etmek istiyorum. Az önce konuşan sayın Doç. Dr. Kaptan arkadaşımın 4. maddenin (b) şıkkında değindiği konuya büyük bir ağırlıkla yer verilmesine taraftar olmakla beraber, şu üç noktada eğer düşünülürse, bu dördüncü maddenin (b) bendinin aslında ortadan kaldırılması, tamamen kalkması gereğine inanıyorum. Çünkü bu birinci komisyonumuzun görevi, ya da görev kapsamını belirten başlığı, öğretmen eğitiminin gelişmesi komisyonu raporu olarak belirtildiğine göre, burada değinilen idari bir tedbirdir. İdari bir tedbirdir, çünkü öğretmen ihtiyacını karşılamaya yönelik palyatif bir özelliği olarak başvurulan tedbirlerin ifadesidir. Bugüne kadar, eğer öğretmenlik mesleği diğer meslekler gibi, mühendisliği alınız, başka meslekleri alınız; eğer yerine oturtulamamışsa bunun nedenlerinin başında ihtiyaç ve zorlamaların yanında, ekonomik zorlamaların yanında, mesleki formasyonun ya da meslek olarak kabul edilip edilmemesinin, bu politikanın ısrarla izlenilmemesinin büyük bir etkisi vardır. 1739 sayılı yasa Millî Eğitim Bakanlığına açıkça işveren olarak mesleki formasyona ve 43. maddede belirtilen yeterliklere sahip olanları atamak, ya da sahip olmadan atadıklarını hizmetiçinde değiştirme yetki ve sorumluluğunu da vermiştir. O halde bu madde aslında işlemesi gereken bir maddedir. Ayrıca yapılmasına ve özellikle ikinci olarak öğretmen eğitiminin geliştirilmesine dönük bir tedbir almadığı için burada belirtilmesine gerek yoktur.

İkinci olarak da, belki başka bir şey anlatılmak istenmekte, ancak benim gördüğüm kadarıyla, benim görev yaptığım üniversite dışındaki üniversitelerimizde herhangibir alanda lisans yapan kimselere öğretmenlik formasyonu verilmektedir. İkincisi, çeşitli alanlarda lisans ya da diploma, her zaman lisans değil, üç yıllık diploma ya da dört yıllık diploma alanlara da kısa süreli kursla, hızlı kursla çeşitli üniversitelerimizin işbirliği ile yürütülmekte ve diğer pedagojik formasyon verilmektedir.

Şöyleki, bu aslında uygulanan birşeyin tekrar ifadesidir ve öğretmen eğitiminin geliştirilmesine dönük olarak belirtilmesi de güç değildir. O bakımdan (b) bendinin aslında değişen bir sistemde yeni bir plânlama görevi var, ortaya çıkardığı gerçeğinden hareket ederek burada belirtilmesine gerek görmüyorum. Çok teşekkür ederim. Saygılarımla.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Güçlüol. Efendim, buyursunlar sayın Okan, buyursunlar.

Kenan OKAN : Sayın başkan, sayın Şûra üyeleri, hepinizi saygı ile selamlarım.

Raporun bütün maddelerine içtenlikle katılıyorum. Fakat bazı konularda tereddütlerim var ve bu tereddütler aydınlatılırsa, gelecek çalışmalarım daha kapsamlı olacaktır.

Bilindiği gibi öğretmen yetiştirme, bu yüksek öğretim kanununun çıkışına kadar Millî Eğitim Bakanlığı ilgili elamanını yetiştirir ve kendisi istihdam eder. Bir çeşit, hatasını da telafi eder, kendi içinde çözümlemeye çalışırdı. Şimdi ise yüksek öğretim kanunu ile yetiştirdiği elemanı yeni bir birime vermekte. Millî Eğitim Bakanı sadece istihdam etmek durumunda kalıyor. Bu konuda şu kritik ortaya çıkabilir. Birincisi, istenilen nitelikte öğretmen yetişir mi, yetişmez mi. Yetişmezse durum ne olur? Şöyle açayım, meselâ Millî Eğitim Bakanlığı'nın sosyal bilgiler öğretmenine ihtiyacı var. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde, tarih bölümü ve tarih bölümünün sadece Önasya bölümünden mezun 46 kredi ve pedagojik formasyonu da verdikten sonra da siz bunu istihdam edin dersek, Millî Eğitim Bakanlığı ne yapabilir? Çünkü biz ortaokullarda ve temel eğitim birinci devrelerde fen bilgisi okutuyoruz, sosyal bilgiler okutuyoruz. Sosyal bilgiler okuturken tarih öğretmeni istemiyorum, coğrafya öğretmeni de istemiyorum. Bunların hepsiyle birlikte vatandaşlık niteliklerini de içeren bir öğretmen istiyorum.

İkinci endişe, endişenin olduğu nokta; istenilen sayıda öğretmen yetiştirilmezse ne olacak? Yani meslekî teknik öğretim öğretmeni de plân hedeflerine göre yakın bir gelecekte en az 30 bin öğretmene ihtiyacım var. Bu sayıdaki öğretmeni yetiştirme durumu olmazsa ne olacak? Bilhassa X. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan karar gereğince okul öncesi eğitimine ağırlık verildi. Buna öncelik verip de Devlet Plânlamadan da bize ödenekler geldiği takdirde, gerçekleştirdiğimiz takdirde, anaokulu öğretmeni yetiştirme durumu ile karşı karşıya kalacağız. Bir milyon çocuk için 50 bin öğretmene ihtiyaç var. Ve bunu 20 senede gerçekleştirsek, her sene belirli sayıda öğretmen yetiştirme durumundayız.

BAKAN : Sayın Okan, yüksek öğretim teşkilât kanunu ile ilgili çalışmalar devam ediyor. Bir de ben yine biliyorsunuz Başbakanlıkta bu sorunlar, sayın başbakanın başkanlığında devam ediyor. Bunların hükümleri bu gibi tereddütlere meydan vermeyecek ve gerek bilimsel yönden olsun ve gerekse yasal yönünden olsun ve diğer taraftan da devlet kalkınma plânları ve gerçekten öne alınması lâzım gelen diğer insan gücü istihdam ve eğitim sorunu dengesi gibi boşluklar da burada yerini bulmuş ve böyle tereddütlere meydan verecek bir durumun, ne bugün ne de gelecekte tezahür edeceğini zannetmiyorum. Yanlış bir anlama olmasın istiyorum. Bu açıklamayı gerekli gördüm. Efendim, devam ediniz.

Kenan OKAN : Sayın başkanım ben endişe duymuştum, aydınlığa kavuştum. Meslekî teknik öğretimde çok sayıda öğretmenin yanında bir yardımcı öğretmenlik diye bir şeye ihtiyaç olabileceği gibi, usta öğreticilik gibi. Bunları bertaraf edecek bazı şeyler olursa daha iyi olur gibi geldi bana.

Bir son sözüm daha var; evvelsi günkü toplantıda ben Eğitim Fakültesindeki arkadaşlara sordum, bu sene siz yüksek lisanstan kaç kişi mezun ettiniz. dedim. 15 kişi dediler. Şimdi 15, üçle çarpın Türkiye çapında 45 kişi mezun olabiliyor. Bunun on katını alsak bile 450 eder. Bizim ihtiyaçlarımız pek fazla. Komisyon raporları büyük uygulayıcılara esneklik verecek şekilde yapılsa çok daha rahat şekilde çalışılır, arzederim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Okan. Sayın Oğuz, buyursunlar efendim.

Komisyon başkanı olarak tereddütleri izale etmek ve açıklamalarda bulunmak üzere sayın Oğuz, buyursunlar efendim.

Prof. Dr. Orhan OĞUZ : Sayın başkanım, değerli Şûra üyeleri. Komisyonumuzun çalışmalarına karşı göstermiş olduğunuz yakın ilgiye önce teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Yani arkadaşlarımın bazı tereddütlerine de burada cevap arzetmek istiyorum.

Öncelikle ilk, öğretmenlik mesleğinin ciddiyeti üzerinde Komisyon olarak durmuş bulunuyoruz. Öğretmenliği sıradan bir meslek değil, ondan ayırarak; üstün yetenekli, arzusu olan şahıslara öğretmenlik mesleğinin açılmasını zorunlu görüyorum.

Bir meseleyi huzurunuzda komisyon çalışırken, önemli olan bir meseleyi. yine kısaca belirtmek istiyorum. Biz mevcut yasalara, yeni çıkan yüksek öğretim yasasına ve bundan önce yapılan Şûra'da alınan kararlara sadık kalarak bu görüşlerimizi ve önerilerimizi meydana getirmiş bulunuyoruz.

Bundan önceki uygulamaya bakarak, yeni yollar aramanın da doğru olmayacağı kanaatındayız. Çünkü durum tamamen değişmektedir. Yeni yüksek öğretim yasasında öğretmenin yetiştirilmesi konusunda üniversitelerimizde geniş imkânlar, yetkiler ve sorumluluklar getirilmiştir. Yeni yüksek öğretim yasasını da dikkate alarak ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın ihtiyacı olan, ülkenin ihtiyacı olan ve aarkadaşlarımızın değinmiş bulunduğu alanlarda yetişmiş insangücü konusunda işbirliği, Millî Eğitim Bakanlığı'yla üniversitelerin işbirliğini zorunlu görüyoruz, komisyon olarak.

Sayın Aktuğ'un görüşleri bizim görüşlerimizdir. Biz eğitim fakültesi dediğimiz zaman, sadece eğitim fakültesi değil; eğitim fakültesi, yüksek öğretmen okulları ve aynı zamanda eğitim fakültesi ve öğretmen okulu bulunmayan üniversitelerde öğretmen yetiştirilmesine ilişkin birimlerin tümünü kastetmiş oluyoruz ve öyle zannediyorum ki sayın Aktuğ'la burada birleşmiş oluyoruz.

Yüksek öğretim konusunda, Yüksek Öğretim Kurulunun sayın başkanı Doğramacı açıklamalarda bulundu; tamamen kendilerine katılıyorum ve yüksek öğretimde öğretim yapacak elemanların, asistanların, öğretim görevlilerinin, yardımcı doçentlerin mutlaka pedagojik formasyon alarak bu öğretim mesleğine intisap etmelerini Komisyon olarak diliyoruz.

Bugüne kadarki uygulamada, maalesef, yüksek öğretim düzeyinde öğretim yapan öğretim elemanlarının birçoğunun bu formasyondan noksan olarak, bu formasyonu birarada yaptıklarını biliyoruz. O bakımdan sayın Yüksek Öğretim Kurulunun değerli başkanının ifade ettiği hususlar, bizi komisyon olarak sevindirecek hususlardır. Bu konuda sayın rektörün endişelerine yer olmadığını bir kez daha belirtmek istiyorum. Tabiatıyle 2547 sayılı kanunda bu konular öngörülmüştür. Onun için öngörülmeyen hususlarda, yönetmeliklerle ilâveler yapmanın mümkün olmayacağını bildiğim için, öngörülen, kanunda öngörülen hususlarda sadece yönetmelik çıkarmanın mümkün olduğunu kabul ediyoruz.

Diğer taraftan, öğretmen olmak isteyenler pedagojik formasyon mutlaka almalıdır. İyi bir öğretmen olmak istiyorsa, bu formasyonu almadan olamaz. Bunu da düşünürsek Millî Eğitim Bakanlığı'nın yapmakta olduğu raporu dikkate alarak ve ortaöğretim düzeyinde çok amaçlı, orta öğretim kurumlarının bundan sonra gelişeceğini de ve ekonomik gelişmeye paralel olarak tek amaçlı öğretim yapılacağından ötürü, değişik alanlarda öğretmene de ihtiyaç vaki olabilecek; bunu bugünden kestirmek mümkün olamayacak. Meselâ güzel sanatlar dallarında, belki eğitim fakültelerinde yeterli öğretmen yetiştirmeye onu üniversitenin diğer dallarından alacak. Ama olmak isteyen, bunlar arasında öğretmen olmak isteyen, arkadaşlar, mutlaka pedagojik formasyonlarını tamamlamaları gerekmektedir.

Sayın Yüksek Öğretim Kurulu başkanının yurt dışındaki diplomalar konusunda komisyonumuzu desteklemelerine cidden memnun olduk. Çünkü uygulamalar göstermiştir ki, bütün dünya ülkelerinde yüksek öğretim, bütünüyle eğitim, araştırılmakta, geliştirilmektedir ve her ülke kendi çapında değişiklikler yapmaktadır. Bu değişiklikleri izleme külfetini sadece Talim Terbiyeye bırakmak doğru da değildir, haklı da olmayabilir. Hiç olmazsa yüksek öğretim kesimindeki değişiklikleri, Yüksek Öğretim Kurulu kuruluşunu ikmal ettikten sonra kemaliyle izleyebilecektir. Devletin bu kesimdeki ciddi araştırmaları, gelişmeleri Talim Terbiye ile işbirliği yaparak milletin hizmetine sunmakta yarar olduğu kanaatını da bu vesile ile ifade etmiş oluyorum.

Diğer taraftan, uygulama konusunda büyük kurtarıcı Atatürk'ün de vasiyetine Komisyonumuz sadık kalarak üniversitelerin içinde, her kesim eğitim kurumlarının bulunmasında uygulama alanlarının da bulunmasında yarar mü-

talâa ediyoruz. Bir üniversite içerisinde hem eğitim fakültesi bulunan ve hem eğitim birimleri bulunan bir üniversite içerisnde, ilköğretim, özel öğretim birimlerinin yer alması Millî Eğitim Bakanlığı'nın da ihtiyacı olan araştırma, geliştirme ihtiyacına cevap verici bir imkân teessüs etmiş olacaktır, kanaatındayız.

Sayın Kaptan'a, Kaptan esasında sonunda bizimle birleşti, biz de öğretmeni öğretmenlik mesleğinin nitelikleri ile yetişmesini vurguluyoruz ve öğretmenliği "artık" mezunlara tahsis edilen bir meslek değil, insan unsurunu yetiştiren, geliştiren bir ihtisas ve ulvî bir meslek olduğunu kabul ederek, önerilerimizi bilhassa öğrenci seçmeden yetiştirmeye kadar bu inanç içerisinde yerleştirmiş bulunuyoruz.

Bir noktada sayın Kaptan'ın tereddüdünü gidermek istiyorum. Biz öğretmen yetiştireceğiz bundan böyle, yüksek öğretim kurumlarında. Yüksek öğretim kurumlarındaki eğitim fakültelerini, bugünkü eğitim fakülteleri anlamında kullanmıyorum. Öğretmen yetiştirilen birimler olarak, öğretmen okulları birimleri olarak anlıyoruz. Bu okullarda yetiştireceğimiz öğretmenlerimizin nitelikleri üzerinde mutlaka Millî Eğitim Bakanlığı'yla sıkı bir işbirliği olacaktır. Programların hazırlanmasında, istihdam meselelerine kadar hepsinde sıkı bir işbirliğini zorunlu görüyoruz.

Yalnız burada Millî Eğitim Bakanlığı'na bir ikinci şans çıkmaktadır. Yüksek öğretim kurumları öğretmen yetiştirdikten sonra, yetiştirilen, diploma alan bütün mezunları Millî Eğitim Bakanlığı istihdam etmek mecburiyetinde olmayacaktır. İçinden imtihan yapmak suretiyle daha yeteneklileri ve ihtiyaç duyduğu alanlarda istihdam imkânını vermek suretiyle istediği öğretmeni seçmiş olacaktır.

Komisyon olarak, konuşan üyelere, katkıda bulunan üyelere, eleştiri yapan üyelere, ve sayın başkan ve Şûra üyelerinin tümüne saygılar sunarım. Şûra'mızın başarılı sonuçlarının memleketimize hayırlı olmasını dilerim.

BAŞKAN : Efendim çok teşekkür ederim, sayın Oğuz. Efendim İkinci Komisyonun raporunu sunmak üzere sayın Mahmut Yılmaz, buyursunlar efendim.

Mahmut YILMAZ : Sayın başkan, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın değerli üyeleri.

Daha önce Millî Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanmış ve Şûra üyelerine önceden takdim edilmiş ve Şûra'nın ilk gününde genel kurulda incelenmiş olan olan Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler konusunda çok ciddî çalışma yapan komisyonumuz genel olarak hazırlanan raporu olumlu bul-

muş, ancak bazı yerlerde unutulduğu tahmin edilen ilâveler yapılmasına, bazı kısımların kaldırılmasına karar vermiştir. Şimdi komisyonumuzun raporunu sizlere sunuyorum.

XI. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurulunca görevlendirilen Öğretmen Eğitiminin Hizmet Öncesi Sorunları ve Öneriler komisyonu Şûra ana dokümanının 55 - 101. sayfaları arasında yeralan Öğretmen Eğitimi hizmet öncesi sorunlar ve öneriler bölümünü Şûra genel kurulunda ortaya konulan dilek ve önerileri de dikkate alarak incelemiş ve genel olarak sunulan raporu olumlu bulmuştur. Ancak tesbit edilen değişiklik ve eklerin genel kurula sunulmasına oyçokluğu ile karar verilmiştir.

1. Öğretmen yetiştirmeye ilişkin mevcut sorunlar bölümünde (d) bendinin "Öğretmen yetiştiren kurumlarda 1739 sayılı yasanın 43. maddesinde belirtilen genel kültür, alan bilgisi, öğretmen meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanamamıştır" yerine "Öğretmen yetiştiren kurumlarda bu programlarla yetişen öğretmenlerin görev alacakları eğitim kurumlarının programları arasında gerekli ilişki kurulmamıştır" cümlesi yer değiştirilerek sunulmasına karar verilmiştir.

2. Şûra dokümanının öğretmen eğitiminin modelinin esasları kesiminde yer alan değerlendirme süreçlerinde birlik sağlanacaktır paragrafının "Bu nedenle değerlendirme yöntemi, not sistemi, geçer not, değerlendirme ölçeği gibi değerlendirme ile ilgili hususların tümünde bir birlik ve beraberliğe gidilmelidir" cümlesinin yukarda bunu karşılayan cümle bulunduğundan, çıkartılmasına karar verilmiştir.

3. Temel dokümanda ana alan ve yan alan bölümlerini gösterir modellere "bu alanlar yalnızca örnek olarak verilmiş olup, kesin değildir" kısmından sonra "Kesin şekli konunun uzmanlarınca oluşturulacaktır" cümlesinin ilâvesine karar verilmiştir.

4. Temel dokümanın öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçimine ilişkin öneriler arasında "öğretmen eğitimi sırasında öğretmenlik mesleğine veya alanına yatkın olmadığı gözlenen öğretmen adaylarının başka bir alanda istihdamlarına imkân verecek bir mekanizma oluşturulmasına" ifadesinin eklenmesine karar verilmiştir.

5. Öğretmen meslek bilgisi programında yeralması düşünülen dersleri gösterir ve raporun sonunda (Ek-2) olarak gösterilen zorunlu dersler olarak seçilmiş bulunan derslerden bazılarının çıkarılarak şu şekli almasına karar verilmiştir.

1. Eğitime giriş,
2. Gelişim Psikolojisi,
3. Öğretim ilke ve yöntemleri,
4. Rehberlik,
5. Ölçme ve değerlendirme,
6. Eğitim psikolojisi.

Buna karşılık eğitim sosyolojisi ve eğitim teknolojisi derslerinin de ders listesinde yer almasına; çocuk edebiyatı, eğitim felsefesi, okul öncesi eğitim programları derslerinin eklenmesine karar verilmiştir.

Yukarıdaki listedeki programların nerelerde zorunlu, nerelerde seçimli ve nerelerde ortak ders olduğuna ait açıklamalar bulunduğu dikkate alınarak aynı şekilde uzmanlarca durumun tayin edilmesine karar verilmiştir.

6. Şûra temel dokümanının 91. sayfasında yer alan "Öğretmen yetiştirme programlarında içerik kategorilerinin ağırlığını gösterir modele" esas olacak hesaplamaların da rapora eklenmesine bu açıklama Ek-1'e ilâve edilmiştir.

7. XI. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurulunca, komisyonumuzca görüşülmek üzere havale edilen Meslekî ve Teknik Öğretmenlerinin Eğitimi önergesinde yer alan hususların genelde Şûra ana dokümanında yer aldığına, ancak ayrıntıların daha sonraki çalışmalarda dikkate alınmasının yararlı olacağına, Ek-2'de raporun 28. sayfasındaki ve 17. sayfasındaki "Boğaziçi" kelimesinin kaldırılmasına, 28. sayfada 18. satıra bir "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji ana bilim dalı, okul öncesi eğitim dersleri" ilâvesine... 62. sayfanın 28. satırında İlâhiyat Fakülteleri yerine İlâhiyat Fakültesi; bir tane olduğu için, ve Yüksek İslâm Enstitüleri üç yıl değil, dört yıllık öğretim yapmaları dolayısıyla; dört yıl olarak düzeltilmesine ve ayrıca Atatürk Üniversitesinde İslâmî Bilimler Fakültesi'nin de ilâve edilmesine... 61. sayfa 32. satıra Boğaziçi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi nin ilâvesine ve sayfanın sonuna fen fakülteleri ile Ortadoğu Teknik Üniversitesi Önbilimler Fakültesinde ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik yapmak isteyen fakülte veya yüksek okul öğrencisi ve bir yandan da öğretmenlik meslek bilgisi programları... ayrıca Ortadoğu Teknik Üniversitesi Önbilimler Fakültesinde ortaeğitim öğretmeni lisans programı verilmesi, bu durumun ilâvesinde... 65. sayfanın 5. satırındaki son derece programın çıkartılmasına ve 72. sayfanın 16. satırındaki haftalık ve aylık kelimelerinin çıkartılarak bunun yerine ünite kelimesinin konulmasına ve 73. sayfanın 28. satırında altı ve yedinci sınıfların yerine, iki sömestr kelimelerinin konulmasına ve 78. sayfanın 20. satırında yer alan müzik,

resim ve beden eğitimi yani temel eğitim birinci kademedeki sınıf öğretmenliği için yer ayrılarak, böyle derslerin programlardan çıkarılarak müzik, resim ve beden eğitimi derslerinin konulmasına, 85. sayfada ise 15. satırda esas alan çocuk gelişimi ilâve edilmesine karar verildi.

8. Dil raporumuz cetvel halinde verilen düzeltme rehberinde Şûra ana dokümanı üzerinde yapılmasına oyçokluğuyla karar verilmiştir. Saygılarımla.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Yılmaz. Sayın Turan Kömürcügil, buyursunlar efendim.

Turan KÖMÜRCÜGİL : Efendim, Turan Kömürcügil. Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü.

Sayın bakanım, sayın başkanlık divanı ve Şûra'nın seçkin üyeleri.

Efendim, raporda ve ek raporda meslekî teknik eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmelerine yer verildiği halde, teknoloji eğitimi yapan öğretmenlerin yetiştirilmesine yer verilmediğini vurguladım.

Meslek eğitimi öğretmeni ile teknoloji eğitimi yapan öğretmeni birbirinden ayırmamız gerekir. Temel Eğitim Kanununda 7'nci, 8'nci ve 9'ncu Millî Eğitim Şûrası kararlarında şunu görmekteyiz. Bugün liselerimiz, genel liselerimiz fonksiyonunu kaybetmek üzeredir. Her sene üniversitelerin önünde yüzbinlerce genç beklemektedir. Ancak 400 bin kişi içerisinden 50 bin kişi girebilmektedir. İşte bu sorun gözönüne alınınca, bu gençlerin mesleğe yönlendirme sorunu ortaya çıkmıştır. İşte bundan dolayıdır da Şûra kararlarında ve temel eğitimde gençlerimizi temel eğitim birinci kademesinin dördüncü ve beşinci sınıfından olmak üzere ikinci kademesinden mesleğe yönlendirmek ve lise, lisede ise yine bu mesleğe yönlendirme devam ederek, liseden çıkan gençlerimize üniversiteye giremedikleri takdirde, temel eğitim ikinci kademesinde ve lisede almış olduğu teknik bilgiler ve kazanmış olduğu el becerisi ile endüstri alanlarında bir yerde bir çalışma imkânını bulabilmeleri önerilmektedir ve 1975 senesinde bu teknoloji eğitimi yapan öğretmenlerin yetiştirilmesi için 1.3.1975 tarihinde Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır. Bir tanedir, tekdir. Efendim gönül isterdi ki bu sorunları gözönüne alarak bu teknoloji eğitimi yapan öğretmenlerin yetiştirilmesine de yer verilsin. Çünkü bugün endüstriyel sanatların dışında diğer meslek öğretmenleri yetiştirerek meslek eğitimi yapmaktadır. Efendim, teknoloji, bizde teknoloji eğitimi yapan öğretmen endüstriyel alanlarda tüm meslek alanını belirli seviyede alacak ve ortaokul, yani temel eğitim ikinci kademesine geldiği zaman çocukların yeteneklerini, tekniğe karşı yeteneklerini ortaya çıkaracak, buna rehberlik yapacak ve öğrencileri yönlendirecektir. Velisini çağıracak, diyecek ki, sizin çocuğunuzun yeteneği tekniğe karşıdır; bunu meslek lisesine gönderin, hatta

meslek lisesinin elektrik bölümüne göndereceğiz veya makine bölümüne göndereceğiz, rehberlik yapacak. Ayrıca, bugün gündemde olan temel eğitim okullarında iş eğitimi dersi yürürlüğe girmiştir. Sayın bakanımızın da belirttikleri gibi 150 okulda tatbikata geçiyor ve bunların öğretmen ihtiyacı vardır. X. Millî Eğitim Şûrası kararları yürürlüğe girdiği zaman genel liselerimizde teknik eğitim, tarım ve ticaret ve ekonomi bölümleri açılacaktır. Bunların da öğretmen ihtiyacı vardır.

Benim önerim efendim, bugünden itibaren çalışmalara girilmesi ve bu öğretmenleri yetiştirmek için ne lâzımsa yapılmasını diliyorum, hepinizi sevgi, saygı ve hürmetle selâmlıyorum efendim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Kömürcügil. Prof. Dr. Sayın Ethem Özgüven.

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN : Sayın başkan, divan üyeleri ve değerli meslektaşlarım.

Efendim, ben sadece iki noktaya değinmekle yetineceğim. Öğretmen, bu ele aldığımız komisyon, verilen görev gerçekten çok ayrıntılı. Hani bir komisyonun ölçüsünü aşan bir görev idi, ama bu görevi değerli komisyon üyelerimiz ayrıntı ile ele alıp pürüzlü noktaları gidererek maddelere önemle değinmiş bulunuyorlar. Gerçekten kutlarım. Bunlardan biri, alanlarla ilgilidir. Temel alan, yardımcı alanla ilgili, bununla ilgili benim hazırladığım, konuşma için hazırladığım dokümanda bir hayli pürüzler vardı. Tabi bu gibi toplantıda bunları belirtmek mümkün değil. Ama komisyonumuz bunların tekrar gözden geçirilmesi, konunun uzmanları tarafından tekrar gözden geçirilmesi gerekir, kaydını eklemek suretiyle bu pürüzlerin bir kısmı gitmiş oluyor.

Bir de, komisyonun 5. maddesinde zorunlu dersler saptanmıştır. Gerçekten komisyonumuz büyük bir vukufla bu derslerin arasında temel olabilecek dersleri seçip çıkarmış ve zorunlu ders olarak konunun başına koymuştur. Eğitime giriş, gelişim psikolojisi, öğretim ilke ve yöntemleri, rehberlik, ölçme ve değerlendirme, eğitim psikolojisi. Ancak bu konuda da bir iki noktaya işaret etmek isterim.

Bunlardan biri, eğer lisans öğrenimi sırasında genel psikoloji almış ise yahut da öğretmenlik meslek bilgisi dışındaki öğrenimi sırasında kişi, genel psikoloji almışsa gerçekten bu program gayet güzel. Ancak, bazı lisans düzeyindeki programlarda veya kültür dersleri arasında, yani meslek öğretmeni yetiştiren programlardaki genel kültür dersleri arasında, genel psikoloji de bulunmayabilir. Bunun herhalde dikkate alınması gerek, şu bakımdan gerekli: Genel psikoloji konuları eğitim psikolojisi, sosyal psikoloji, özellikle okullarımız için önemli olan gelişim ve öğrenme psikolojileri, psikolojik ölçme teknik ve yaklaşımlarını, kişilik psikolojisini de genel düzeyde temel kavramları ile veren bir psikolojidir, genel psikoloji.

Şimdi eğer lisans veyahut da genel kültür dersleri arasında bunu almamış ise doğrudan gelişim psikolojisine girmek belki doğru olmayabilir. O nedenle genel psikolojiyi temel alan bir meslek, temel dersler verilmesi iyi olur kanısındayım.

Bu gelişim psikolojisi ile ilgili diğer bir husus, gelişim psikolojisinin gelişim çağlarına göre ele alınması durumudur. Çocukluk psikolojisi, okul çağı psikolojisi, ergen psikolojisi, gençlik psikolojisi, yetişkin psikolojisi gibi yaşları ve gelişmeye göre ele alınmalıdır. Genel psikolojiyi seçmek suretiyle, artık, o alanın psikolojisi olmak suretiyle daha iyi olabileceği kanısındayım.

Başka bir husus, meslek bilgisi dersleri olarak sıralanan dersler, gerçi beş madde halinde alanlara göre sıralanmıştır. Belirli bir dersin, temel eğitimden veya okul öncesinden alınacağı belli edilmiştir. Komisyon raporunda bunun uzmanlar tarafından tekrar gözden geçirileceğine işaret edilmektedir, bu doğrudur. Ben kendi ilgim yönünden bir örnek vermek isterim. Meselâ bireyi tanıma teknikleri dersi. Dört ve beşinci maddelere konmuş. Bu o programa konacak diye konmuş, dört ve beşinci maddeler. Temel eğitim ve ortaöğretime konmuş. Şimdi bireyi tanımanın çocukluk teknikleri var, araçları var, temel eğitim ilkokul var, ortaokul, yüksek okul, her dönemde geçebilecek bir ders. O nedenle bunların gerçekten tekrar gözden geçirilmesinde yarar vardır. Bu dersleri sınıflarken, madem ki baştan temel ders diye, zorunlu ders diye altı tane ders sıralamışız; alanların öğretim düzeyine göre de bir kısım da seçmeli dersler şeklinde sıralarsak öğrencilerin özel ilgilerine, özel yaklaşımlarına, kendilerine meslek hayatında verilecek hizmete göre bir seçme imkânı tanınmış olur; kişilerin ilgilerine, yeteneklerine bir olanak sağlanmış olur.

Efendim bir ders var, eski meslek eğitim programlarında teşkilât ve idare diye okutulan bir dersti. Genel konuşmalarda arkadaşlarımız değindiler, bu listede böyle bir ders de yok. Belki yönetim içinde acaba diye düşünüyorum, ama içeriği olmadığı için birşey söylemek mümkün değil. Eğitim hukuku diye hukukla ilgili, eğitimle ilgili yasalar, yönetmelikler o kadar çoğaldı ki, yani bunları öğrencilerimize kazandırmakta büyük yarar vardır, Eğitim Hukuku gibi. Nasıl Ticaret Hukuku diye okunuyor ise, bir de eğitim hukuksal açıdan incelenmesinden, öyle zannediyorum, büyük yarar olabilir. Çok teşekkür ederim efendim. Saygılar sunarım.

Alkışlar.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Özgüven. Ord. Prof. Dr. Sayın Fahrettin Kerim Gökay, kendileri de görüşlerini, çok kısa olduğu için buradan buyuracaklar... Çıkacak mısınız efendim, hay hay buyursunlar efendim, çok memnun oldum.

Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY : Sayın başkan ve muhterem üyeler. Bu konuda son sayfadaki, buna şunun da ilâve edilmesi gerekir; çocuk psikolojisi misali, ben düşünüyordum... acaba çocuk psikolojisinde birşey söyleyecek olan var mıdır; fakat arkadaşımız şimdi izah ettiler. Çocuk psikolojisini ayrıca bir ders olarak koymak lâzımdır. Bu hususta zengin bir edebiyat vardır. Hatta çocuklarda beden ve karakter teşekkülün mütalâa etmek suretiyle bakınız Hoşting namındaki bir profesörün çocuklar üzerinde şu karakterleri tetkik ediniz diyorlar: Açık, kuvvetli ve canlı mıdır? Kararlılık yahut kuvvetli ve canlı mıdır? Açık kuvvetle, yani kararlılık kuvvetli. Ağır, açık, zayıf ve canlı; kararlılık zayıf ve canlı; açık zayıf ve ağır. Kararlılık zayıf.

Görüyorsunuz ki, çocuk psikolojisini ilk yaştan itibaren mütalâa etmek, onun gelişiminde fevkalâde tesir eder. Binaenaleyh gelişim psikolojisi koyduğumuz zaman da bilhassa çocuk edebiyatı diye koyuyorsunuz, bunun yanında çocuk psikolosini de koymanızı rica ederim. Bunları evvelâ ilk dakikada düşündüm, fakat acaba arkadaşlar konuşacaklar mı dedim. Prof. Ethem Bey bunu belirtti. Ben de kendilerine iştirak ettiğimi söyledim ve hem de yani çocuk psikolojisinden çocukların karakter teşekküllerinde ilk günden itibaren mütalâa etmek, onların terbiyesi bakımından çok önemli olacağı için... sözlerimden affınızı rica ederim. Çok teşekkür ederim efendim.

Alkışlar.

BAŞKAN : Çok teşekkür ederim sayın Gökay. Buyursunlar sayın Doç. Dr. Karasan.

Doç. Dr. Niyazi KARASAR : Sayın başkan, divanın sayın üyeleri, ve XI. Şûra'nın değerli üyeleri, hepinizi saygı ile selâmlarım. Niyazi Karasar, Eğitim Fakültesi.

Komisyonun gerek daha önceki ve gerekse bu son Şûra komisyonunun hazırlamış olduğu dokümanı büyük bir memnuniyetle genelde izlediğimi, değerlendirdiğimi hemen belirtmek istiyorum.

Birkaç küçük noktaya değindikten sonra, bir ana noktaya değinerek görüşlerimi arzetmeye çalışacağım.

Birinci nokta, öğretmenlerin yetiştirilmesindeki farklı alanlarla ilgili olacak. Bunlardan birincisi, özel eğitim için temel eğitim düzeyi sanki öngörülmüş gibi, yani özel eğitime öğretmen yetiştirme konusunda, temel eğitim öğretmenliği sanki yalnızca düşünülmüş gibi bir izlenim var, belki yanılıyorum ama okul öncesi ve ortaöğretim düzeylerinde ve herhalde gene özel eğitim öğretmenliğinin bir yeri olacak sanıyorum.

İkinci nokta, teknik eğitimle ilgili gerçi, son raporda teknik eğitim, meslekî ve teknik eğitim öğretmenlerinin eğitimi konusunun genel Şûra dokümanında yer aldığını, ancak ayrıntıların daha sonraki çalışmalarda dikkate alınmasının yararlı olacağına değinilmiş ise de, bu noktada meslekî ve teknik eğitime özgü, kuşkusuz genel eğitim bütünlüğü içerisinde olmak kaydıyle, meslekî teknik eğitime özgü durumları koşulları mutlaka dikkate almak gerekir sanıyorum. Daha önceki konuşmalarda bazı arkadaşlar, öğretmen tiplerinde değişiklik olabileceğini burada belirtmişlerdi ve sanıyorum ki Şûra komisyonuna sunulan önergede de bunlar yer aldığı için ayrıca belirtmiyorum; fakat şu noktayı herhalde iyice belirtmekte yarar var sanıyorum. Kuşkusuz bugüne kadar Türkiye'de genel ve meslekî eğitim konusunda birtakım yanlış anlamalar, bütünlüğü belki bozucu birtakım girişimler olagelmiştir, ancak, bunu yaparken meslekî ve teknik eğitimin kendine özgü noktalarını dikkatten uzak tutmadan bütünlüğe gitmek, bütünlüğü korumak gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Son ve üzerinde biraz durmak istediğim nokta, öğretmen eğitim programlarının hemen hepsinde yer aldığını büyük bir mutlulukla izlediğim; araştırıcı yeterliklerin kazandırılmasına dönük etkinlik kategorilerinin burada yeralmış olması. Öğretmen eğitiminin üniversiter bir karakter kazanmasını arzu ettiğimiz bu dönemde, öyle sanıyorum ki, üniversiter eğitimin **Türk millî eğitimine** getirebileceği en büyük katkıların başında, öğretmenlerimizi araştırıcı, inceleyici, gözlem yapabilici ve kendi sorunlarını kendisinin de çözümünde taraf olarak katkıda bulunarak, çözmeye çalışabileceği kişiler olarak yetiştirmede başarımız olacaktır.

Böylece yıllardır eleştirisini yaptığımız, yakındığımız, ezberci eğitim sisteminden de kurtarmanın belki daha sağlam adımlarını atmış olacağız. Bu amaçla öteden beri sürdürülen çalışmaların daha da bir yoğunlukla sürdürülmesi ve genişletilmesinde, kuşkusuz yarar olacaktır. Bu amaçla Ankara Üniversitemizin Eğitim Fakültesinde beş, altı yıl önce başlatılan ve çeşitli kurullardan geçirilerek kurulan, istatistik ve araştırma eğitimi bölümü olarak kurulan bir bölümün asıl işlevi bu noktada idi. Bunun bu şekilde Şûra dokümanlarına girecek kadar genişlemiş olmasını görmekten büyük bir mutluluk duyuyoruz. Yani şu idi: İlköğretimden itibaren çocuklarımıza, gençlerimize hangi araştırıcı yeterlikleri hangi metotlarla kazandıralım. Bunların ayrıntılı incelemesine dönük çalışmaları yapmayı amaçlayan bir birimin bundan böyle daha da geliştirilerek devam ettirilmesinde büyük yarar olacağına olan inancımı bir kez daha belirtmek istiyorum. Böylece, sanıyorum ki üniversiter eğitimin öğretmen eğitimine getirebileceği en büyük bütünleştirici katkılar dışında, en büyük katkı bu noktada olacaktır ve her zaman ısrarla söylediğimiz, hayatta en hakiki mürşit ilimdir özdeyişini, sanıyorum ki, daha bir güçlü olarak gerçekleştirmiş olacağız.

Bu paralelde olmak üzere, yine Şûra dokümanı ile küçük bir ek yaparak ayrılmak istiyorum. Alan bilgisi içerisinde araştırma teknikleri diye bir dersi yine görmüş olmaktan, daha doğrusu yeterlikleri kazandırıcı bir etkinlik kategorisini görmüş olmaktan, yine mutluluk duyuyoruz. Ancak bunu acaba öğretmenlik sertifikası programları biçiminde düşünürsek; yani üç kategori var, malum; öğretmenlik meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür olmak üzere, eğer alan bilgisi içerisinde kalırsa öğretmenlik sertifikası almaya gelen değişik alanlarda yetişmiş elemanlara bu tür bir etkinliği kazandırmada belki bazı güçlükler olabileceği endişesiyle acaba diyorum, bu etkinlik kategorisi; araştırma teknikleri ve eğitim araştırması biçiminde, öğretmenlik meslek bilgisi kategorisine kaydırılabilir mi? Bu konudaki görüşleri öğrenebilirsek memnun olacağım. Saygılar sunarım efendim (Alkışlar).

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Karasar. Doç. Dr. Sayın İlhan Sezgin, buyursunlar efendim.

Doç. Dr. İLHAN SEZGİN : Sayın üyeler, hepinizi saygı ile selamlıyorum. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimine ilişkin olarak komisyonun hazırlamış olduğu rapora büyük ölçüde katılmıyorum ve bunun sebeplerini arzetmeye çalışacağım.

Gerek devlet kalkınma planlarında, gerek hükümet programlarında, sürekli olarak mesleki ve teknik eğitimin geliştirileceğine işaret edilmektedir. Ancak, gerek bizlere sunulmuş olan Şûra ana dokümanında, gerekse komisyon raporuna baktığımız zaman bu temel politikaya, devlet politikasına, kanaatımcı, ters düşebilecek bir yaklaşımın mevcut olduğunu üzülerek belirtmek mecburiyetindeyim.

Örneğin, Avrupa ülkelerinde gelişmiş endüstri toplumlarında bugün klasik kültür tanımında önemli farklılıklar meydana gelmiştir ve bu cümleden olmak üzere, genel eğitim çerçevesi içerisinde alışagelmiş olduğumuz mecburi derslerin yanında, bir de teknoloji dersi ilave edilmiştir. Bunu mesleki eğitim gören gençler için değil, genel eğitime devam eden tüm vatandaşlar için birçok Avrupa ülkesi mecburi ders haline getirmiştir ve bu alanda Avrupa konseyinin birtakım kararları da vardır.

Şimdi, gerek ana Şûra dokümanından gerekse komisyonun sizlere takdim etmiş olduğu raporun birinci sayfasına baktığımız zaman burada tüm öğretmenler için mecburi olan dersler dile getirilmiştir. Ancak, bunun içerisinde ne teknolojiye, ne de mesleki eğitime ilişkin tek bir derse rastlamak mümkün değildir.

Diğer önemli bir husus, ilk günkü konuşmalarımda da dile getirmiştim; alan, esas alan ve yardımcı alan dersleri. Arkadaşlar, biz sürekli olarak eğitimde program değiştirmenin bir araştırmaya dayalı olmasını söylüyoruz ve bunu böyle de öğretiyoruz. Ancak öğretmenlik alanları yalnızca, orta eğitimin genel alanı ile sınırlı değildir. Üstelik biz Millî Eğitimde orta öğretim seviyesinde, yaygın eğitim seviyesinde mesleki eğitime ağırlık vereceğiz, diyoruz. Ancak mesleki eğitimin çeşitli alanları ile ilgili bulunan öğretmenlik alanlarını bir genel ifade ile geçiştirmeye çalışıyoruz. Şimdi Şûra ana dokümanında yer almış olan bir kaç hususu okuyarak sizlerin takdirlerine sunmak istiyorum.

Örneğin, ana dokümanda ana alan olarak motor işlerini alacaksınız; bu öğretmenin yardımcı alanı döküm, tesfiye, makina, el sanatları olacak. Yine ana dokümanda, bir başka örnek vermek istiyorum sayın Bakanım. Matbaa konusunu ele alalım. Matbaacılıkla Türkçe ve Yabancı dillerin ilişkisini kurmak son derece güçtür. Kanaatımca, bu alanlara gelecek olan insanlar, bunun güçlüğünü takdir edeceklerdir. O bakımdan sizlere ilk gün sunmuş olduğumuz, bir önerge vardı. Bu önerge de esas alanlarla yardımcı alanların, mesleki eğitim öğretmenlerinin özelliklerine göre belirlenmesinin önemine işaret etmiştim. Esasen, matbaa konusunda olsun, tekstilde olsun veyahut diğer mesleki eğitim alanlarında olsun, her öğretmen yalnızca tek bir dersten sorumlu değildir. Bu kişi kendi mesleğinin gerektirmiş olduğu hem beceri dersleri, hem de teknik dersleri birlikte okutmaktadır ve okutmaya devam edecektir. O bakımdan ben bu konuda sayın başkanlığa şöyle bir önerge sunmak istiyorum. Kanaatımca, gerek raporda yer alan gerek ana dokümanda belirtilen bu husus birtakım kusurlarla doludur.

O bakımdan ana şûra dokümanında yer alan, sayfa numarasınıda belirtmek istiyorum, (d) fıkrasından sonraki kısmın şûra notundan çıkarılmasını teklif ediyorum. Çünkü, komisyon raporunda da bunun ileride ayrıntılı çalışmalarla yapılacağı belirtilmektedir. Ancak, ben şahsen şûranın kabul etmiş olduğu böyle bir dokümanın hatalı olmasını kabul edemiyorum. O bakımdan bu notun ileride geliştirilmek üzere ana şûra dokümanından çıkarılmasında yarar vardır. Çünkü, kabul edilen bir metin, ileride şûranın kararı olarak çeşitli zeminlerde, çeşitli şekillerde gruplara kabul ettirilmeye çalışılacaktır.

Diğer önemli bir husus ki bunu da hatalı buluyorum. Komisyonun ikinci konusunun sunmuş olduğu rapora bir ek ilave edilmiştir; Ek 1 : Ek 1'e baktığımız zaman, burada öğretmenlik alanları dörde ayrılmıştır. Bunlar, okul öncesi, temel eğitim birinci ikinci aşama, temel eğitim üçüncü aşama, ve nihayet orta öğretim.

Galiba biz eğitimi bütünleştireceğiz derken, mesleki eğitimi tümüyle eğitim sisteminin dışına itme gibi bir durumla karşı karşıya bulunuyoruz. Maalesef bunu üzülerek ifade etmek istiyorum. Orta öğretim dediğimiz zaman, çeşitli mesleki eğitim programları var; bu çeşitli mesleki eğitim programlarına yetiştireceğimiz öğretmenlerimizin nitelikleri, değerleri analiz edilmiş durumda değildir ve böyle bir analiz yapılmadan biz nasıl karar verebiliriz ki burada alan bilgisi olarak, alan dersi olarak otuz bir çeşit ders okutulacaktır. Bunu söylemek hem bir mesleki eğitimci olarak, şahsen söyleyemiyorum ama, arkadaşlarımız bu hükme varmışlar, buna da katılmıyorum. Bu hatanın düzeltilebilmesi için yine sözlü bir önerim olacak. Komisyonun sizlere takdim etmiş olduğu rapordaki ek 1'in rapor kapsamından çıkartılmasını teklif ediyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Sezgin. Buyursunlar efendim Sayın İhsan Özçukurlu.

İHSAN ÖZÇUKURLU : Sayın Başkanım, Sayın üyeler. Mesleki teknik eğitime gerek yaygın, gerekse örgün eğitimde öğretmen yetiştirme komisyonunda yeterince yer vermediğini görmekteyiz. Yalnız bir tesellimiz varki, komisyon raporunun üçüncü maddesinde ileride uzmanlarca değerlendirileceği belirtilmektedir. Biz diyoruz ki, mesleki teknik eğitimde öğretmenler gruplarına göre iyi bir analiz yapılmak suretiyle;

Birincisi, genel kültür dersleri öğretmenleri. Genel kültür dersi öğretmeni de lisede ve ortaokulda olduğu gibi bir fizik öğretmeni, bir kimya, bir matematik öğretmeni oriyantasyon seminerinden geçirilmek suretiyle meslek kimyasını, meslek matematiğini, mesleği ile ilgili genel kültür derslerini verebilsin. İkincisi, teknoloji eğitimi öğretmenleri gerek temel eğitim ikinci kademe, gerekse orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapacak olan. teknoloji eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesidir. Teknoloji eğitimini, orta öğretim kurumlarımıza yerleştirdiğimiz zaman bugün üniversite önündeki yığılmalar büyük ölçüde önlenmiş olacaktır. Çünkü, bir çok Avrupa ülkelerinde uygulandığı gibi, ilköğretimin, ilkokul dördüncü sınıfından lisenin son sınıfına kadar iş teknik eğitimi, ev ekonomisi, işletmecilik, tarım gibi çeşitli alanlarda eğitim yapılmaktadır. İlkokul dördüncü sınıfta bir oyuncakla teknik eğitimine başlayan öğrenci, ortaokulda fizikte, kimyada, matematikte veya lisede fizikte, mekanikte okuduğu bilimsel prensipleri uygulama alanına koymak suretiyle lise son sınıfa geldiği zaman ilkokul dördüncü sınıfta mukavvadan oyuncak yapan öğrenci, lise son sınıfta asansör imalatını yapabilmektedir. Öyleyse üniversite önündeki yığılma da bu tür bir eğitimle önlenmiş olacaktır.

Diğeri, atölye meslek dersi öğretmenleri, dördüncüsü, teknik mesleki ders ve laboratuvar öğretmenleridir ki, mesleki teknik eğitimden yalnız mesleki teknik yüksek öğretmen okullarından mezun olan öğretmenler değil, bunun dışında çeşitli üniversite ve fakültelerden, yüksek öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlere de büyük bir ihtiyaç vardır.

Örneğin, bir makina mühendisinin okullarımızda, elektrik mühendisinin mesleki teknik öğretim okullarında istihdam edilmesi gibi; bunlara da tabii pedagojik formasyon verilmek suretiyle. Yine, ülkemizde bugün en önemli eğitimden birisi olan çıraklık eğitimidir. Çıraklık eğitimini verebilecek yeteri kadar öğretmenimiz bugün mevcut değildir. Öyleyse, mesleğinde iyi yetişmiş, isim yapmış, çevrede saygınlık kazanmış, meslek erbabı kişilerden de çıraklık eğitiminde, usta öğretmen olarak, usta eğitici olarak yararlanmak zorundayız, dokümanda buna da yer verilmemiştir.

Sayın Sezgin'in ve Sayın Karasar'ın burda belirttikleri gibi, yine şûra dokümanında mesleki teknikte yardımcı alan olarak teknoloji dersi, mesleğin teknoloji dersi okutulabilir. Örneğin, bir fizik öğretmeni nasıl motorculuk yapamazsa, motorcu öğretmende yeteri kadar fiziği yardımcı alan olarak okutması mümkün değildir.

Bir matematik öğretmeni, bir kimya öğretmeni nasıl Türkçe öğretmenliğini yapamazsa veya bir Türkçe öğretmeni nasıl bir kimya veya matematik öğretmenliği yapamazsa, mesleki teknik eğitimde de bir tesviyeci öğretmenin dökümcülüğü yardımcı alan olarak yapması mümkün değildir. Dökümcülüğün teknolojisi vardır. Dökümcülükte el becerilerine dayanan bir sistemdir Dünyanın hiçbir ülkesinde, bu şekilde bir tesviyeci dökümcülük yapacak, metal işleri yapacak, modelcilik yapacak; mümkün değildir. Bir dökümcünün modelciliği yapması mümkün değildir. Ancak dökümcü kendi mesleği ile ilgili teknoloji ve teknik meslek dersleri verebilir.

Efendim, çok özür dileyerek sayın rektörlerimizden ve üniversite öğretim üyelerimizden bağışlamalarını istirham ederek bir hususu belirtmek istiyorum; eğer bugüne kadar öğretmeni yeterince istediğimiz şekilde yetiştirememiş üniversitelerimizde öğretmene kapıyı açamamışsak bunda üniversitelerimizin kusuru vardır.

BAŞKAN : Sorun o değil, sayın Özçukurlu, sorunun üzerine eğilelim. Bırakalım o kısmını; sorun ne ise ona bilimsel yaklaşım yapınız. Kurumları ve kuruluşları bırakınız.

İHSAN ÖZÇUKURLU : Sayın Bakanım diğer bir konu, yine komisyon raporunun yedinci maddesinde de belirtildiği gibi, bunların en iyi şekilde değerlendirilmek suretiyle mesleki teknik eğitimde komisyon çalışmasına alınmak üzere oylanan bir önerge vardı. Sanırım Sayın Haydar Taymaz, Sayın İlhan Sezgin'e vermişlerdi bu önergeyi.

BAŞKAN : Bırakınız lütfen önergeyi, siz kendi fikrinizi söyleyin. Açıkca şu, şu, şu... ben bunu öneriyorum. Herkesin verdiklerini siz kendi görüşlerinizi bildirin.

İHSAN ÖZÇUKURLU : Bu sistemde yardımcı alan, mesleki teknik öğretimde, ikinci bir meslek alanı öğretmenin yapması mümkün değildir. Yapacaksa çok büyük, uzun süreli bir eğitim sistemini gerektirir. Yalnız mesleği ile ilgili teknolojiyi ve teknik dersleri verebilir; bunun dışındaki yardımcı bir alanı yapamaz, başarılı olamaz ve kalite düşer. Arzederim, teşekkür ederim.

BAŞKAN : Ben teşekkür ederim sayın Özçukurlu. Sayın Prof. Dr. Fatma Varış, buyursunlar efendim.

PROF.DR. FATMA VARIŞ : Sayın Millî Eğitim Bakanımız, başkanlık divanının değerli üyeleri, sayın şûra üyeleri.

Önce efendim, ben yine bir genellik düzeyinde ve X. Şûra kararları paralelinde ele alınmış olan raporun komisyonda ayrıntılar, esaslardan ziyade, ayrıntılar üzerinde durarak işlendiğini izlemiş bulunuyorum. Ayrıntılar daima dağıtmaktadır, konuyu; ve şûradan çok daha sonra uygulama planı yapılırken de ele alınması lâzım gelen konulara bizi sürüklemektedir.

Sayın Başkanımız önce şunu dile getirmek gerekir. X. Şûrada sistemin ve eğitim politikasının genel hatları belirlenmiştir. Ve XI. Şûra bu sisteme hayatiyet kazandıracak olan unsuru işlemektedir. Bu unsurun yani öğretmenlik konusunun standartları üzerinde duran bir rapor, ana rapor getirilmiştir.

Avukatlık, hakimlik, tabiblik, veterinerlik bunlar nasıl birer meslekse, öğretmenlik mesleğinin de belli standartlara bağlanması üzerinde durulmuştur ve burada hangi öğretmen hangi konuyu okutacak öğretmen, nasıl yetiştirilmelidir konusu üzerinde durduğumuz zaman konu dağılmaktadır, sayın başkanımız.

Bir zamanlar şûra'larda fen öğretmenleri, edebiyat öğretmenleri, sosyal bilimler öğretmenleri, sanat öğretmenleri tartışırdı, karşı karşıya gelirdi. Ben, biz bu şûra'ları izlerken adeta ders saatleri yönünden bir pazarlık konusu haline getirildiğini görürdük. Şimdi efendim, mesleğin standartlar açısından ve öğretmen yetiştirme politikası açısından bütünleyici bir düzeyde ele alınmasının zamanı gelmiştir ve bunun ele alınmış olmasından dolayı mutluluğumuzu ifade etmek isteriz.

Sayın Başkanımız, evrensel olarak eğitim kademeleri üçe ayrılır; birinci kademe eğitim, ikinci kademe eğitim, üçüncü kademe eğitim. Her kademede çeşitli dersler okutulur ve orta öğretim düzeyinde de özellikle ülkemizin ara insan gücü ihtiyacını karşılayacak teknik eleman yetiştirilmesi söz konusudur. Fakat burada biz nasıl tarih öğretmenini, nasıl yetiştirelim? Ona hangi dersleri öğretelim? Ne dereceye kadar ve hangi oranda yer verelim? Sorunu üzerinde durmuyorsak ve bunun komisyonda isabetle kaydedildiği üzere uzmanlarınca işlenmesini öngörüyorsak aynı şekilde diğer konular, teknoloji öğretmenliği de belki de çok önemli bir alan, fakat tarih öğretmenliği de çok önemli, matematik öğretmenliği de son derece önemli. Onların da bu bütün diğer dersler gibi uzmanlarınca işlenmesini önemli buluyoruz.

O halde sayın başkanımız, sonuç olarak raporun esas yönünden hiçbir şekilde değiştirilmediğini görmekteyiz. Ayrıntıların ise tamamen ifade ve ayrıntıların ise, tamamen bilâhare Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesinde yapılması sözkonusu olan ayrıntılı çalışmalara bırakılması ve standartların orada uygulamaya dönüşecek biçimde geliştirilmesi gerektiğine değinerek ve çeşitlenmenin bizi çok dağıtacağını düşünerek sözlerime son vermek istiyorum, çok teşekkür ederim, Efendim. Alkışlar...

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Varış. Buyursunlar efendim, Sayın Ferihan Gürsoy.

Ferihan GÜRSOY : Sayın Başkan, Sayın Başkanlık Divanı, Sayın Üyeler.

Raporda, ikinci maddede çıkartılan bir cümle dikkatimi çekti. Şöyle diyor, deniyor : Şûra dokümanının öğretmen eğitimin modelinin esasları kesiminde yer alan değerlendirme süreçlerinde birlik sağlanacaktır. Paragrafının bu nedenle değerlendirme yöntemi, not sistemi, geçer not, değerlendirme ölçeği gibi değerlendirme ile ilgili hususların tümünde bir birlik ve beraberliğe gidilmelidir, cümlesinin çıkarılmasına, ben efendim, afedersiniz, tamamıyle ayrı görüşteyim. Bunun çok büyük sorun olduğuna öğretimde ve bunun önemle bu raporda yer almasına ve mutlaka ifade edilmesinin gerekliliğine inanıyorum. Çünkü, bir idareci olarak, bunun hergün bir başka acısını hem öğretmen hem idare, hem öğretmen hem de öğrenci olarak dolayısıyla veli olarak çekiyoruz. O bakımdan bunda bir birlik ve beraberlik kanaatimce mutlaka gereklidir ve bu rapordan çıkarılmamalıdır, kanısındayım.

İkinci önerim, öğretmen adaylarını en başarılı olabilecekleri alanlara yöneltecek rehberlik hizmetleri ve karteks sisteminin geliştirilmesidir. Mutlaka raporda böyle bir yere işaret edilmiş olmasını dilerim. Lütfedip kabul edilirse seviniriz.

İkinci önerim, tüm öğretim hayatımdaki, ilk önceki konuşmamda da söylemiştim, tüm öğretim hayatımdaki başarısını öğretmen adayının tetkik etmek, sonra öğretmen olabilecek bir sicili taşımış olduğunu saptamak, son derece önemlidir.

Toplumu yaratan öğretmendir. Verdiği eğitim ve öğretim toplumumuzu oluşturacaktır. O bakımdan bu kişinin saygınlığı tamamıyla hem mevcut durumuna hem geçmişine, hem de dolayısıyla geleceğine bağlıdır; ben bunun üzerinde, müsaadenizle, durmak istiyorum.

Sınamadan bahsetmiştik, sözetmiştik. Gerek öğretmenlerde, gerek öğretmen adaylarında. Bu sınamanın öğretmen adaylarına son sınıflarda uygulanmasının yani okulunu bitirmeden evvel uygulanmasının, öğretmen olduktan sonra uygulanmasından daha yararlı olacağına inanıyorum. Böylece hiç olmazsa bir eleme olur, tam öğretmen olabilecek olan, mesleğine yönelmiş olur.

Bir yönlendirmedir. Pedagojik bilgiyi, pedagojik sertifika olarak, bir kere daha söylemiştim, daha gerçekçi ve uygulamalı olarak öğretmen adaylarına verilmelidir. Sertifika hepimizin var, fakat unuttuğumuz konular çok, ancak uygulamadır bizim için geçerli olan.

Tekrar bir kere daha söylemiştim, değinmek istiyorum. Çalışma başvurusu sayısındaki düşüşü nedeniyle, daha az sayıda öğretmen arzı olduğundan, fen ve matematik öğretmeni açığı tüm ülkelerle beraber bizde de giderek artmaktadır ve hatta toplumumuzun, öğretim düzenimizi sarsmaktadır, tehdit etmektedir.

Bu konunun üzerinde önemle durmak gerekir ve bu konuda mutlaka öğretmen olabileceklerde bu adaylarda, daha başlangıçta bir heves arzu uyandırmak icap eder.

Son önerim şu olacak; başından beri söylüyordum. Mutlaka, öğretmen olacak kişilerde, hepimizin kazanmamız daha sonrada sahip olmamız lâzım.

Özellikle öğretmen olacaklarda Türkçe öğretiminin üzerinde ısrarla durmamız lâzım. Çok üst düzeyde yapılan toplantılarda bile ayrı Türkçe kullanıyoruz. Daha doğrusu ayrı ayrı Türkçe demeyimde, yanlış Türkçe konuşuyoruz.

Öğretmen kürsüye çıkıpta çocuğun karşısında yanlış bir Türkçeyle konuştuğu zaman, acaba kişisel ve bilimsel otoritesini nasıl kuracak? O bakımdan Türkçe eğitimi, hizmet öncesi eğitimde bana göre birici derecede baştadır. Bu konuda ne gerekiyorsa program yapımcıları tarafından, kompozisyon dersleri sadece yüzeysel bir eğitim veriyor, ben kendi branşım itibarıyla yakından biliyorum. Bunun köküne inmek gerekir ve herşeyin esası olan anadili; hatta öğretmen sorunları komisyonunda karar da almıştık. Başarılı öğretmeni ödüllendirelim demiştik. Başarılı öğretmeni şöyle saptamıştık :

Yan çalışma yapan, dil alanında dilini geliştirmiş, yabancı dilini geliştirmiş olan veya bir araştırma yapmış olan kişiye ödül verilsin demiştik.

Böyle bir şeyi raporumuza koymuştuk. Türkçeyi bilmeyen nasıl ödüllendirilir?

Türkçeyi bilmeyen yabancı dili nasıl öğrenebilir? Ve bu ikinci uğraşı kazanabilir?

O bakımdan Türkçe eğitimi, öğretmen olacak kişilerde daha doğrusu adaylar üzerinde mutlaka ciddi olarak uygulanmalıdır. Hatta toplumumuzu, beni bağışlayınız ileri bir deyim kullanıyorsam da, tehdit ediyor diyebilirim.

Saygılarımla. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Gürsoy. Buyursunlar sayın Turgut.

FUAT TURGUT : Yüksek Öğretim Denetleme Kurulu Üyesi.

Efendim, ben Şûra ana dokümanı ile komisyon raporunun birer maddesine işaret etmek için söz aldım. Söze başlamazdan önce, başkanlık divanını ve Şûra Üyelerine saygılar sunar, saygı ile selâmlarım.

Şûra ana dokümanında 90. sayfada, öğretmen adayının seçimi ile ilgili üç maddelik öneriler var. Kanımca, bunlar yetersiz, hatta kusurlu. Öğretmen adayının seçimi oldukça önemli birşey. Ne yazık ki, zor birşey. Öğretmenlik yeteneği veya öğretmenlik istidadı gibi psikometrik bir istidadın tanımı, hemen hemen mümkün değil. Tanımlandığı zaman da bir tek değişken ortaya çıkmıyor. Bunun sebebi, öğretmenlik mesleğinin çok geniş bir spektrum arzetmesi. Bundan dolayı, gerek genel yetenek seviyesinden, gerek özel istidatlardan, gerekse ilgi ve isteklerde ve gerekse insan şahsiyetinde çok farklı değişkenler bütünü ortaya çıkıyor. Öyleyse bir tek öğretmenlik istidadı yok. Mesleklere göre öğretmenlik istidadı veya öğretmenlik yetenekleri denilebilecek bazı şeylerin ortaya çıkarılması, bulunması mümkün ve bu doğruysa sınavın bugünkü sistemlerle yapılması iyi öğretmen seçtiğimize katiyen, öğretmen adayı seçtiğimize katiyen delil değil. O halde önerim, bu hususun ileride incelenmek üzere bir ihtisas komisyonuna havalesi gerekir. Yoksa aynen o üç maddenin kabulü bizi çıkmazlara sokabilir. Aynı şey komisyon raporunun dördüncü maddesinde karşımıza çıkıyor. Komisyon raporunun dördüncü maddesi, benim burada anlayabildiğim kadarıyla, gerek kendi alanında, gerek öğretmenliğe yatkın olmada gözlenen kimselerin öğretmenlik programından çıkarılmalarını, başka programlara aktarılmasını öngörüyor. Hem uygulanması ve hem de uygulandıktan sonra nereye varılacağı belli olmayan bir öneri. Beni adeta ürküttü. Bir kimse karşımıza geliyor, öğretmen

olacaksın sen, matematik öğretmeni olacaksın sen diyoruz; onun için almışız. Bir bakıyoruz ki, matematik öğrenemiyor. Bir bakıyoruz ki matematik öğretmeni olacak, şahsiyeti yok, başka bir şey ol diyoruz adama, herhalde petrol mühendisi ol diyeceğiz. Çok zor bir şey. Uygulanması çok zor. Onun için, komisyon raporundan herhalde dördüncü maddenin çıkarılması gerekiyor. Başka türlü ele alınması, hele bir Şûra dokümanında ele alınması mümkün değil, bana mümkün görünmüyor. Saygı ile huzurunuzdan ayrılıyorum, efendim. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim, sayın Turgut. Efendim acaba, son sözü alacak komisyon üyesi, kısa süreli ise, çünkü zaman çok geçti, söz alanlar çok olduğu için ben hep arayı bekliyorum; ara vermek istiyorum, tabiatiyle uygun olacaktı ama, zaman biraz geçti. Ne kadar sürebilir? Acaba kısa ise, Sayın Üyelerde müsaade ederlerse komisyon sözcüsüne son sözü veriyoruz. Bu son sözü kaç dakikada kullanacaklardır? Bize bir fikir verebilirler mi? Uzunsa, sonraya bırakacağım. Çünkü, epey geçti, saat : 8.30'dan 10.30'a geldik. Efendim, buyursunlar.

MAHMUT YILMAZ (KOMİSYON SÖZCÜSÜ) :

Sayın Başkan, XI. Millî Eğitim Şûra'sının Değerli Üyeleri.

Komisyonlarımızın çalışmalarının sonucu olarak düzenlenen raporlardan birisi olan raporumuz konusunda birçok üyenin söz alması ve hakikaten çalışmalara ışık tutan önerilerde ve eleştiride bulunması ancak komisyonumuzu sevindirir. Yalnız şunu belirtmek isteriz ki, kısa zamanda bu kadar önemli konunun bütün ayrıntılarına girmek mümkün değil. Özellikle, toplayarak söylemek için ifade ediyorum. Mesleki ve Teknik Öğretimle ilgili tekniklerin tamamına hak vermiş olmamızla beraber, bunların üzerinde günlerce çalışılmış olsa bir sonuca varılamayacağını ve özellikle komisyonumuzda bu bölümle ilgili yeterince arkadaşın bulunmaması dolayısiyle de, ileride, konunun mütehassıslarca incelenmesine karar vermemiz herhalde haklı bulunacaktır. Onun için, ileride Talim Terbiye veyahut da Bakanlığın başka bir bölümünde oluşturulacak komisyonlar hemen her konuda ve hemen her kademede, Şûra'nın aldığı kararlar ve komisyon raporlarının ışığı altında memleket eğitimine en yararlı kararları alacağı muhakkaktır.

Şimdi sırasıyla kısa kısa konuşmacılara cevap vermeye çalışacağım.

Turhan KÖMÜRCÜGİL. Teknoloji öğretimi yapan öğretmenlere yer verilmemiştir, deniyor ki, sanıyorum, ana dokümanda aklımıza gelen her hususa yer verilmiş diye bir iddia yok. Yine de aynı hususu, noksanları tamamlamak herhalde ilerideki çalışmalara düşüyor. İleride ortaöğretimde veya temel eğitimin ikinci kademesinde X. Millî Eğitim Şûra'sının aldığı kararlar gereği, bir

takım mesleğe yöneltici çalışmalara büyük yardımcı olacak ve hatta bunu yürütecek teknoloji öğretmenlerinin yetiştirilmesini herhalde yalnız komisyonumuz değil, herkesin arzuladığı ve beklediği bir husus.

Ethem ÖZGÜVEN, sanıyorum, kendisi özellikle zorunlu dersler konusunda bazı teklifleri var. Biz bunu hatta dokümanda da aynı şekilde ikiye ayrılmış durumda. Birisi bütün bölümlerde zorunlu dersler. Diğeri, daha uzun olan kısmı ise, bazı bölümlerde zorunlu, bazı bölümlerde ise seçmeli olmak üzere konacak olan derslerin özellikle hangi bölümlerde zorunlu ve hangi bölümlerde seçmeli olması hususunun ve hatta belki de şimdi aklımıza gelmeyecek fakat bazı Sayın Üyelerin de teklif ettiği ve ilave edilecek derslerin hangi bölümlerde zorunlu ve seçmeli olacağına ilerideki oluşturulacak komisyona bırakmada biz yarar gördük

Çok muhterem hocamız Sayın Ord. Prof. Fahrettin Kerim GÖKAY'ın çocuk psikoloji dersinin konması konusundaki, sanıyorum ki, Prof. Ethem ÖZGÜVEN'in açıklaması ile bu vardı, sanıyorum; bu en önemli konu olarak listede ayrıca yer alacak hususlardan birisi.

Doç. Dr. Niyazi KARASAR, Doç. Dr. İlhan SEZGİN ve İhsan ÖZÇUKURLU'nun mesleki ve teknik öğretim programları konusunda ve özellikle bu bölümdeki genel kültür öğretmenleri ve diğer öğretmenlerin özellikleri konusundaki tekliflerine ve görüşlerine katılıyoruz ve yalnız biraz evvel de yaptığım açıklamada da belirttiğim gibi, komisyonumuzda yeterli mütehassıs arkadaş olmadığı için, özellikle Doç. Dr. İlhan SEZGİN tarafından hazırlanmış önergeyi aynen benimsediğimizi, fakat ayrıntılarına ilerideki komisyonlarda geçilmesinin yararlı olacağına karar verdik.

Sayın Prof. Fatma VARIŞ'ın, özellikle bazı üyeler tarafından ayrıntılarına girdiğimiz ve belki de bütünlemeyi bozucu, yahut da belki yanlış anlaşılan görüşleri bir bakıma toplayan ve bütünleyici konuşmasına özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Değerli meslektaşım Ferihan GÜRSOY'un raporun üçüncü maddesindeki, çıkartılmasını teklif ettiğimiz hususun çıkartılması, tekrar konulması konusundaki teklifine komisyonca katılmadığımızı belirtmek isterim. Öğretmen seçimi ile ilgili her türlü araştırıcı ve en iyi öğretmeni seçme konusundaki teklifler daima, yalnız Şûra dokümanında değil, her türlü çalışmalarda yer almasını biz gönülden destekliyoruz.

Sayın Prof. Fuat TURGUT'un 90. sayfada yer alan, öğretmen adayının seçimi ile ilgili üç madde şeklinde gösterilen hususlara yeni maddelerin ilave edilmesi mümkün. Aynı şekilde Şûra çalışmaları sona erdikten sonra yapılacak

değerlendirmelerde sanıyorum, bunlar dikkate alınacaktır. Komisyonumuzun 4. maddesinde yer alan bir süre öğrenim gördükten sonra mesleğe uyamayacak veyahut da alanın özelliklerine uyamayacak ve onu yapamayacak adayların orada tutulmasına hiçbir zaman taraftar değiliz, ama atılmasına da taraftar değiliz. Onun için bunlara bir hal çaresi bulma konusunu biz öneri olarak getirdik, takdir yüce heyetinizindir.

Saygılarımla. (Alkışlar...)

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN : Eğitim Uzmanlarının Eğitimi Komisyonu sunucusu Doç. Dr. Sayın Mahmut ADEM, buyursunlar efendim.

Doç. Dr. MAHMUT ADEM : Eğitim Uzmanlarının Eğitimi raporunu incelemekle görevlendirilen komisyonumuz raporu genelde uygun bulmuştur.

Ancak, geliştirilmesi düşünülen bazı noktalarda değişiklikler yapılmasına, diğer bazı konularda da yeni önerilerde bulunmasına karar vermiştir. Değişiklikler ve öneriler hazırlanırken genel kurulda belirtilen görüşler özenle dikkate alınmıştır.

Komisyonumuzun raporu iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm komisyonumuzca yapılan değişikler. Bu değişiklikler şunlardır :

1. Ancak bizim bu hazırladığımız değişiklikler şu ana raporla birleştiği takdirde anlamlıdır. Yoksa baştan aşağı yeniden almadık; onu başında belirtmek isterim.

A. Komisyonumuzca yapılan değişiklikler şunlardır :

1. Sayfa 102'deki 3. paragrafın birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "Batı ülkelerinde öğretmenlere ve öğrencilere kılavuzluk ederek okulda daha iyi bir eğitim ortamının yaratılmasına yardımcı olanlar genellikle eğitimde uzmanlık öğretimi yapmış kişilerdir."

2. Sayfa 104'deki cümlenin sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir :

"Eğitim Uzmanlarının Yetiştirilmeleri için öngörülen Yüksek Lisans Programları Türkiye gerçeklerine uygun olarak düzenlenmeli, Yaz Okulu, Akşam dersleri gibi önlemlerle yaygınlaşması sağlanmalıdır."

3. Sayfa 105'deki 3. paragraf aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

"Eğitim uzmanı olabilmek için yukarıda sayılan uzmanlık alanlarında, Yüksek Lisans eğitimi yapılması gerekli görülmüş bu alanlardan Lisans düzeyinde eğitim görenlerin uzman yardımcısı olarak atanması yapılabilmelidir. Aynı sayfanın 2. paragrafındaki (C) fıkrası uzmanlık yapacağı eğitim alanında yeterli sayıda ve nitelikte dersler almalı bu dersler arasında uygulamalı derslere özellikle yer verilmelidir" biçiminde değiştirilmiştir.

4. Sayfa 106'daki 4. paragraf aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Öğretmenlerden, uzmanlık eğitimi yapmak istiyenler, önceden belirlenmiş koşullarla maaşlı izinli sayılabilmelidir. Millî Eğitim Temel Kanununda buna izin veren hüküm uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca öğretmenler uzmanlık eğitimi için maaşlı izinli sayılması ötesinde, seçilip; uzmanlık eğitimi görmek üzere görevlendirilmelidirler."

5. Sayfa 107'deki 2. paragrafın son cümlesi; "Ayrıca uzmanlık öğrenimi sırasında, öğretmenin meslekteki çalışma ve başarısına kredi vermenin yolları aranmalıdır" şeklinde düzeltilmiştir.

6. Sayfa 108'in 1. paragrafının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Yukarıda sayılan alanlarda uzmanlığa götüren eğitim programlarının tümü, Üniversitelerimizde açılmış bulunmaktadır."

7. Sayfa 108'in 3. paragrafının ilk cümlesi "Millî Eğitim Bakanlığı'nda Eğitim uzmanı çalıştırma geleneği henüz yeterince yerleşmemiştir" şeklinde düzeltilmiştir.

8. Sayfa 108'de 5. paragrafa aşağıdaki ekleme yapılmıştır:

"Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtı için, Eğitim Uzmanlığı alanlarındaki etkinliği bütünleştirecek, eşgüdümü sağlayacak bir örgütlenmeye yer verilmelidir."

9. Sayfa 111'de 3. maddeye aşağıdaki ekleme ve düzeltme yapılmıştır:

a. Halk Eğitim merkezlerine	650
b. İl ve İlçe eğitim teşkilâtına	710
c. Bakanlık merkezine	100
Toplam	9610

10. Sayfa 112'deki 1. paragrafa aşağıdaki ifade eklenmiştir:

"Ayrıca alan çalışmaları ve uygulamalı çalışmalardan oluşan staj programlarını tamamlamış olmalıdır."

11. Sayfa 112'nin son cümlesi "Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalarının dışında aynı şey burada tekrar ediliyor seçilip görevlendirilmelidirler" şeklinde değiştirilmiştir.

12. Sayfa 114 1. paragrafın 3.'cü cümlesi "Üniversiteler ve elverişli yüksek okullardan bu görev istenebilir" şeklinde değiştirilmiştir.

13. Sayfa 115 (a) fıkrasının sonuna "dersler almalı ve uygulamalar yapmalıdır" değişikliği eklenmiştir.

14. Sayfa 117, 118, 119'da geçen "Eğitim planlama uzmanı" bu metin içinde pek çok geçmekte, ifadesi "eğitim planlaması uzmanı" olarak düzeltilmiştir.

15. Sayfa 117 "Eğitim planlaması uzmanının görevlerine b) Özellikle makro düzeyde Millî Eğitim temel hedefleri ile Ülkemizin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında nicel ne nitel olarak gereksinme duyduğu insan gücünün uzlaştırılmasına çalışır." hükmü eklenmiştir. b - fıkrası (c) c - fıkrası da (Ç) olarak değiştirilmiştir.

16. Sayfa 118 3. maddeye gerekli uzmanlar ve sayıları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Bakanlık Merkezine	50
İl Millî Eğitim Müdürlüklerine	70
İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine	650
Diğer kesimlere	300
Toplam	1070

Bir açıklama yapmam gerekiyor, izin verirseniz. Sayın Başkanım özellikle 2547 sayılı yasada getirilen eğitim ve öğretim planlamacılar var bu düşünüldü. Böylece toplam 1070 olmaktadır.

17. Sayfa 119'da "Okul Danışmanı" bölümünde uzmanın tanımı "Okul Danışmanı, her düzeydeki eğitim kurumlarında, öğrencilerin eğitim programı, meslek seçimi ve uyum sorunlarını çözmelerine yardım eden öğretmen ve ana babalara yol gösteren bir uzmandır" şeklinde düzeltilmiştir.

18. Sayfa 119'daki "Okul Danışmanı" bölümünün 2. maddesinin (a) fıkrası aşağıdaki biçimde düzeltilmiştir :

a) Öğrencilerin sahip oldukları gizli güçleri (potansiyel) gereksinmeleri, beklentileri konusunda bilinçlenmelerine, ve devam ediyor.

19. Sayfa 125'deki "Özel Eğitim Uzmanları" bölümünde yetişmesi gereken uzmanların

(e) maddesi üstün zekâlı ve yetenekliler şeklinde değiştirilmiştir.

20. Sayfa 134'deki 3. maddeye bir (d) "diğerleri" eklenmiştir.

21. Sayfa 136'daki 2. "kişilik" sözcüğünün metinden çıkarılmasına karar vermiştir komisyonumuz. Burada şu dağıtılan teksirde çıkmayan bir nokta var, onu da belirtmek istiyorum.

22. 105. sayfada yönetmeni 9160, eğitim planlamacısını 1070'e yükselttiğinden komisyonumuz, toplam 39 bin olmuştur. Bunu düzeltir özür dileriz. Bu rapora girmemiş.

B. Öneriler :

1) İhtiyaç duyulan uzmanların yetiştirilmesi için alanın uzmanlık dallarında açılmış bulunan Lisans ve Lisans üstü programların sürdürülmesi ve yeni programların açılması için üniversitelere özellikle, eğitim bilimleri, sosyal ve idari bilimler, sağlık bilimleri vb. fakülte ve bölümlerine önerilerde bulunulmalıdır.

2) İhtiyaç duyulan eğitim uzmanları sayıları yalnız Millî Eğitim Bakanlığı'nın ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Ancak eleman yetiştirmede öteki kuruluşların ihtiyaçlarını da gözönünde bulundurmak gerekir.

3) "Okul Danışmanı" yetiştirilmesinde sertifika programı ile uzman yetiştirilmesi sakıncalı olacağından, bu yol, yalnız bu alanda halen çalışanların yetiştirilmesi için izlenmelidir.

4) İş deneyimi kazandırmak amacı ile "Eğitim Planlaması" ve "Okul Danışmanlığı" uzmanlarının atanmasında, adaylık süresinin iki yıl kadar olabileceği uygun görülmüştür.

5) "Mesleki teknik eğitim öğretmenlerinin eğitimi" adlı öneri komisyonumuzca incelenmiş ve ülke gereksinmeleri açısından mevcut eğitim uzmanlarına "Okul İşyeri İlişkileri Uzmanı"nın da eklenmesi uygun bulunmuştur.

6) Raporda mevcut uzmanlık alanlarına okul kütüphanelerinin daha iyi çalıştırılması amacıyla bir "Okul Kütüphaneciliği Uzmanlığı" eklenmesi önerisi komisyonumuzca henimsenmiştir.

Beni dinlediğiniz için komisyonumuz adına hepinize çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum sayın Başkanım. (Alkışlar...)

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Adem. Efendim, şimdi sekreterliğe lütfen konuşmayı arzu edenler isimlerini yazdırsınlar. Benim bir ricam olacak, zamanı ayarlamada divan güçlük çekiyor. Son zamanlara doğru değil de, lütfen hemen şu anda, ne kadarsa biz zaman ayarlaması yapmaya mecbur oluyoruz. O bakımdan düzensiz gitme yerine arzu edenler isimlerini tümü ile şimdi yazdırabilirler. Biz de ona göre yönetimde kolaylık çekeriz diye düşünüyorum. Buyursunlar efendim.

Efendim söz isteyenler üç kişidir. Ben tekrar hatırlatıyorum sayın Üyelere, arzu edenler varsa zamanımız müsait olacaktır. Şimdiden lütfetsinler isimlerini yazdırsınlar ve buna göre kendilerini konuşmaya davet edeceğim.

Hâluk YAVUZER : Sayın Bakanım, Başkanlık Divanın Sayın Üyeleri, ben burada özel eğitim uzmanının yetiştirilmesinin özel bir önem taşıdığına inandığım için sizlere bir iki cümleyle bu konuyu arzetmek üzere gelmiş bulunuyorum. Özel eğitim uzmanı, çocuklara sağlıklı bir model oluşturan, onlara sevgi ve güven verirken, bilimsel teknik ve testlerle çocukları ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirebilen, bir kişi olarak yetiştirilmelidir. Özellikle yetiştirme yurtlarına kaynak oluşturan, okul öncesi kurumlarda görevlendirilecek olan özel eğitim uzmanlarında genel bir çocuk psikolojisi dersi verilmeli ve bu Sayın Hocamız Fahrettin Kerim Gökay beyefendinin buyurdukları gibi, sadece tüm öğretmenlere, tüm eğitim uzmanlarına değil, özellikle özel alan uzmanına özel eğitim uzmanına verilebilmeli. Bunun yanı sıra bu kurumlardaki çocukların özel durumlarını dikkate alan, ihtisasileşmiş programlarla bu uzmanlar yetiştirilmelidirler. Takdir buyurulduğu gibi karakterin üç beş yıl içinde şekillendiği, kişilik gelişiminde anne baba yerine konacak model olan öğretmeniyle çocuğun kendisini özdeş tutacağı düşünülürse, özel eğitim uzmanının eğitiminin ne denli önem taşıdığı kabul edilir. Suçlu çocuklarımızın % 22'sinin dağılmış ailelerden geldiği, % 47'sinin de çeşitli sürelerde anne ve babalarından ayrı kaldıkları gerçeği düşünüldüğünde, potansiyel suç ortamına sahip çocuklara hitap edecek olan özel eğitim uzmanlarının yetiştirilmesine özel bir önem verilmesi, gerektiği kanısındayım, saygılarımla.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Yavuzer. Doç. Dr. Sayın Niyazi Karasar, buyursunlar efendim.

NİYAZİ KARASAR : Başkan, Divanın Sayın Üyeleri, Şûra'nın değerli izleyicileri, hepinizi saygıyla selâmlarım tekrar.

Efendim, daha öncede belirtmeye çalıştığımız gibi bu Millî Eğitim Şûrasının belki de Millî Eğitim sistemimize getirdiği en büyük katkı, eğitim uzmanlarının eğitimi konusunu bir sistem bütünlüğü içerisinde ele almış olmasından kaynaklanmaktadır. Bir ata sözünde de denildiği gibi, fakir kişiye balık verme çobuk biter fakat balık tutmasını öğret dedikleri gibi, millî eğitim sisteminde de, millî eğitim sistemini sürekli olarak araştırıp geliştirebilecek, izleyebilecek değerlendirebilecek, iyileştirebilecek uzmanların sistem içersine katılmış olması, sanıyorum ki bundan böyle sisteme ayrı bir dinamizm verecektir. Bu açıdan gerek ana rapor gerekse komisyon raporunu son derece olumlu karşıladığımı beyan etmek isterim. Ancak, birkaç noktada sanıyorum nüans farklarını da dikkate almakta yarar olabilir görüşündeyim.

Birincisi, uzmanların sayısal ve tür olarak belirtilmesinde çok katı olunmaması ve oradaki ifadeleri, belkide öncelikle şu alanlarda diye belirlenip ve bilahare bu alanların genişliyebileceğini de peşinen kabul etmek gerekir inancındayım. Örneğin, bugün komisyonun getirdiği yeni bir öneriyle okul kütüphaneciliği eklenmiştir. Daha önce yine burada bir, Şûra Üyesi arkadaşımızın belirtiği eğitim yapıları konusunda bir uzman bunlar diyelim, önerisi vardı. Bu ve benzeri bir takım öneriler gelebilir. Örneğin bir başka öneri eğitimde araştırma yöntem bilimi olabilirdi, bunun pek çok örnekleri var. Ama bizde belkide henüz çok yaygın düzeyde istihdam edilmesi gereken uzmanlar burada belirtilen, uzmanlar olabilir. O nedenle öncelikle sözcüğünün eklenmesinde zannederim yarar olabilir. İkinci nokta, bu geliştirilen yetiştirilecek olan uzmanların her ne kadar bunları yetiştiren kurumların doğan görevi ise de, uygulanmasında sanıyorum yarar var. Sürekli bir değerlendirmeye tabi tutulmasında da fayda var. Yani, bizim millî eğitim sistemimiz acaba hangi tür ve nitelikte uzmanları bünyesine alabilecek onlara uygun işler verebilecek. Bunun da sürekli olarak izlenmesi değerlendirilmesi, bir öneri olarak bile olsa yetiştirici kuruluşlara sanıyorum ışık tutacaktır. Çünkü şu anda öngördüğümüz uzmanların hangi düzeyde ve hangi niteliklerle yetiştirilmesini plânlamayı programlasak bile, sistem içersinde izlemedikçe onların ne derece geçerli bilgilerle donatıldığını, yeterliliklerle donatıldığını anlamamız biraz güç olacaktır.

Üçüncü bir nokta değinmek istediğim, eğitimde son derece önemsediğimiz bu konunun, yani eğitim uzmanlığı konusunun yasal bir güvenceye bağlanmasının da vurgulanmasında sanıyorum ki yarar vardır. Çünkü eğitimde uzmanlık fikri çok yeni olamamasına karşılık, eğitim sistemimizde sistem içerisinde yer etmesi pek kolay olmadı şimdiye kadar. Raporda da değinildiği gibi bu uzmanları çalıştırma geleneği henüz ve vurgulanarak söylenmiş. Haklı olarak yeterince yerleşmemiştir. Yeterince yerleştirmek için bazen yasal güvenceler zorunlu oluyor. Belki bunu özellikle dikkate almakta yarar olacağını umuyorum. Teşekkür eder saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Karasar. Doç. Dr. Sayın Muharrem Kepçeoğlu, buyurunuz efendim.

MUHARREM KEPÇEOĞLU : Sayın Başkan, sayın Üyeler hepinizi saygıyla selâmlarım. Ben konuşmamı iki noktada daha çok okul danışmanlığıyla ilgili olarak sunacağım. Öncelikle şunu söylemek isterim, benden önce konuşan iki konuşmacının konuşmalarını aynen benimsiyor ve katılıyorum. Okul danışmanlığı ile ilgili olarak dokümanda, yapılan değişiklikler kısmında 17. maddede okul danışmanı tanımlanırken özellikle altı çizilerek öğretmen ve ana babalara yol gösteren biçiminde bir eklentiyi, yol gösteren kısmı kesinlikle kaldırılmak

üzere önceki metinde olduğu gibi, ana ve babalara yardım eden biçiminde, hiç olmazsa değiştirilmesini öneriyorum. Çünkü okul danışmanlığı hiçbir zaman yol gösteren bir hizmet olarak ele alınmamalı.

İkinci nokta, öneriler kısmında 3. maddeyle ilgili. Ben kişisel olarak, okul danışmanlarını ülkemiz koşullarını da dikkate aldığımızda, sertifika yoluyla yetiştirilebileceği kanısındayım. Aslında okul danışmanlığı bir başka adıyla rehberlik ve psikolojik danışma alanı disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Gerek lisans düzeyinde gerekse uzmanlık düzeyinde programlar gözden geçirildiğinde genellikle bu alanın eğitim gibi psikoloji gibi ve benzeri birçok alanlarla işbirliği içinde programın oluştuğu ve öğrencinin alacağı derslerin önemli bir kısmının bu ilgili alanlardan meydana geldiğini görmekteyiz. Böyle olduğuna göre, özellikle belirli alanlardan yetişmiş, örneğin psikoloji, belki sosyal çalışma ve benzeri alanlarda öğrenim görmüş ya da görmekte olan kişilere sertifika programı ile, yani; 20 - 21 kredilik bir programla, sanıyorum uzmanlık öğrenimi, uzmanlık becerisi kazandırılabilir. Bu ülkemiz bakımından da bir ihtiyaçtır. Nitekim bunun örnekleri verilmektedir. Saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Kepçeoğlu.

Efendim, komisyon sözcüsü diğer rapor üzerinde konuşan değerli üyelere cevap verme veya bir açıklama ihtiyacını duyuyor mu, duyuyorsa konuşmak için buyursun efendim.

MAHMUT ADEM : Yalnız komisyon sözcüsü değil aynı zamanda komisyon başkanı da bir küçük açıklama yapma gereğini duyuyor. Ben onu şimdiden haber vermek istiyorum. Benden sonra sanıyorum, komisyon başkanımız söz almak istiyor.

BAŞKAN : Hay hay efendim buyursunlar zamanımız müsait. Önce siz buyurun, sonra Sayın Komisyon Başkanını da davet edelim, buyursunlar efendim.

MAHMUT ADEM : Birinci konuşmacı Sayın Doç. Dr. Halûk Yavuzer'e ben uzmanlık alanlarına girdiği için ancak teşekkür edebilirim, katkılarından dolayı. Çünkü naçizane ben bu konuyu çok iyi bilen bir üyeniz değilim, eğitim ekonomisi plânlaması benim alanım.

Dolayısıyla özel eğitim konusunda benden çok daha yetkili olan arkadaşımızın önerilerine yürekten katılıyorum. Çok değerli bir öneri, katkıları için komisyon adına çok teşekkür ediyorum.

İkinci konuşmacı Sayın Doç. Dr. Karasar, eğitim uzmanlığı konusunda uzmanlığın sayı ve türü konusunda katı olunmasın dediler. Bu öneriye biz yürekten katılıyoruz. Çünkü kararlarımızda da bunu belirttik. Dedik ki, bu sayılar

genelde Millî Eğitim Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra örgütündeki ihtiyaçlar dikkate alınarak ve yaklaşık olarak, orada yaklaşık parantez içinde vardır. Yaklaşık olarak tahmin edilmiştir. Hiçbir zaman kesin değildir bu, arttırılabilir hatta hatta türleri de arttırılabilir; aynı zamanda biz arttırmak üzere kendimiz arttırdık komisyon olarak. Önceki rapordaki uzmanlık türlerine,buna iki uzmanlık da eklemiş bulunuyoruz. O bakımdan biz kendilerine yürekten katılıyoruz. Bu komisyonların çalışmasında bir nokta önemli görünüyor. O da şu :

Acaba? uzman seçtik, uzmanlık da yapıyor, belli bir süre sonra bu uzmanların bilgilerini tazelemeleri konusu var. Bu rosiglaj dediğimiz bir sorun. Bunu tabii ki, böyle bir öneriye katılmamak olası değil. Katılıyoruz. çünkü bu gerekli.

Bu alanda o kadar yenilikler var ki, bakıyorsunuz, bir sene sonraki durumlar, bir sene öncekine göre çok farklı, çok yenilikler var. Eğitim birimleri alanında özellikle. Onun için bu uzmanları, nasıl biz öğretmenleri hizmetiçi eğitimden geçiriyor bu uzmanların da zaman zaman hizmetiçi eğitimden geçirilmesi zorunludur.

Son önerileri Sayın Karasar'ın, eğitimde uzmanlık mesleğinin yasal statüsü konusundaki önerileri. Bu öneriye de katılmamak olası değil. Çünkü her alanda Maliye'de, Devlet Planlama Örgütünde veya başka Kamu Kuruluşlarında uzmanların bir statüsü, yasal statüsü vardır. Ama eğitimde bu alan henüz yeni olduğu için yasal bir statüye kavuşmamıştır. Fakat vaka olarak bildiğimiz bir nokta eğitim kesiminde uzmanlar çalışmaktadır. O halde biz bunların durumunu yasal bir statüye kavuşturmak zorundayız.

Sadece bunların durumu değil, bunları yetiştiren Kurumların da durumlarını, yasal durumlarını temelli, köklü esaslara bağlamak durumundayız.

Üçüncü konuşmacı Sayın Doç. Dr. Muharrem Kepçeoğlu'nun, öğretmen ve ana babalara yol gösteren yerine, yardım eden önerisi komisyonumuzca benimsendi, buna katılıyoruz, bir ifade değişikliği.

İkinci nokta da, konu da şu; okul danışmanlarına sertifika yoluyla yetiştirilebileceği, bu komisyonumuzda çok tartışıldı. Ancak daha önce okul danışmanlığı konusunda öğrenim görmeden, iyi yetişmeden, okullarımıza gidip de bu alanda beklenen imajı yaratmadıkları nedeniyle bu sertifika yolunun fazlaca givme içinde söylüyorum, tabir biraz bizim, af edilmesini dilerim. Sulandırılmaması yönünde bir eğilim belirdi komisyonumuzda. O nedenle sertifika programı üzerinde böyle bir görüş ortaya çıktı. Bunu bu şekilde genel kurula sunmak isterim.

Saygılar sunarım Sayın Başkanım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Adem. Komisyon Başkanı Prof. Dr. Sayın Türkân Akyol, buyursunlar efendim.

Prof. Dr. TÜRKÂN AKYOL : Sayın Bakan, Millî Eğitim Şûrası'nın saygıdeğer üyeleri ve dinleyiciler.

Komisyonumuza Millî Eğitim Şûramızın Eğitim Uzmanlarının eğitim konusu görev olarak verildi. Huzurlarınızda söz almak gereğini duymamın nedeni, izninizle, önce bizi bu görevle onurlandıran Millî Eğitim Şûrası'na ve hazır ve çok büyük bir emek mahsulü olarak raporlarını sunan alt komisyon grubuna ve komisyonumuzda görev alarak bir buçuk gün büyük bir içtenlikle en iyi çalışma örneği veren Sayın üyelerime teşekkür etmek istemem oldu. Sayın Bakan. Bilindiği gibi Türk eğitim sisteminde uzman kavramının bugüne kadar yeterince yer almamış bulunması, büyük bir eksiklik getirmiştir. Millî Eğitim Şûramızın XI. toplantısında zannediyorum, en önemli katkılardan biri de bu kavramın eğitim sistemine gelmiş olması olacak. Benden önceki Sayın konuşmacı hocalarıma, ben de bütünüyle katıldığımı ifade etmek istiyorum.

Komisyonumuz temelinde bu genel kavramın espirisi ve felsefesini bütünüyle ve yürekten benimsedi. Daha önce sunulduğu üzere, temelde hiçbir değişiklik getirmedik. Ancak, bazı kavramların vurgulanmasına gerek gördük. Bunların içersinde, uzman yetiştirmekte öğretmene yardımcı olacak, yol gösterecek, uzmanlık edecek, uzman yetiştirmekte bunu yetiştirecek bilim kurumlarıyla, alanda çalışmış olan öğretmenlerimize aynı oranda her iki ayrı kesimin yetenek ve niteliklerini birlikte değerlendirecek bir şans tanınması da, yine komisyonumuzda temel olarak kabul edilen nokta oldu.

Ayrıca yeni uzmanlık dallarının açık bırakılmasına da özen gösterildi. Bildiğiniz gibi öneriler üzerine, iki yeni uzmanlık dalı, bize sunulan komisyon raporundaki 10 uzmanlık dalına eklendi. Bunların bir tanesi, Okul İşyeri İlişkileri Uzmanlığı, diğeri, Okul Kütüphaneciliği Uzmanlığıdır. Bu dalın, bir uzmanlık olarak getirilmesini öneren Sayın üyemize, huzurlarınızda teşekkür etmek isterim. Gerçekten okuma zevkini aşılayabilmek için, en genç yaştan itibaren çocuklarımıza, en küçük kadrolu bir ilkokulumuzdan itibaren bir sınıf kitaplığı ya da okul kitaplığından itibaren en mütevazi ölçülerde bile olsa mutlaka sistemli bir biçimde okuma zevki aşılayacak, bir düzenlemenin söz konusu edilmesini gerçekten ben de çok övünçle karşılıyorum. Ve Sayın Bakan, kuşkusuz bu uzmanları yetiştirecek kurum olarak, Yüksek Öğretim Kurumlarımıza da, ciddi ve önemli bir görev düştüğünü vurguladık. Bu tür lisans ve lisans üstü düzeyde programlar açan, halen devam sürdürmekte olan Yüksek Öğretim Kurumlarımızı bu programları devam ettirmesi önerisi dışında, bir de kuşkusuz Millî Eğitim Bakanlığı'nızca, bütün Üniversitelere ve Yüksek Öğretim Kurumlarına, bu uzmanlık

dallarında yeni lisans ve lisans üstü programlar açılmasının temim edilmesi, yayılması, özendirilmesi ve teşvik edilmesi konusunda da önlemler önerdik. Bunu kısaca özetledikten sonra, teşekkürlerimi tekrarlar hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Akyol. Efendim, şimdi dördüncü komisyonun raporunun sunulmasına geçiyoruz. Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi Komisyonu. Sunucu Doç. Dr. Sayın Doğan Arseven, buyursunlar efendim.

Doç. Dr. DOĞAN ARSEVEN : Sayın Başkan, saygıdeğer Divan Üyeleri.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın kıymetli üyeleri ve dinleyicileri, hepinizi komisyon adına saygıyla selâmlarım.

Komisyonumuz Şûra incelemesine sunulan raporu kıymetli bir çalışma ürünü olarak değerlendirmiştir. Yine komisyon dokümanda emeği geçen kişilere, takdirlerini iletmektedir. Raporun öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi bölümünü incelemekle görevlendirilen komisyonumuz, temelde, bu bölümle ilgili rapor içeriğini, benimsemiştir. Sizlere bu sabah dağıtılan, komisyonumuz tarafından hazırlanan raporda da görüldüğü gibi, komisyonumuz konuya ilişkin çalışmaları, dokümanda verilen sırayı izleyerek yapmıştır. Sizlere sunulan raporumuzda, 1 - 13. maddeler, ana dokümandaki ifadeler üzerinde komisyonumuzca yapılan değişiklikleri ve ilâveleri içermektedir. Bu nedenle, yapılan bu değişiklikleri ve ilâveleri burada tekrar etmekte fayda görmüyoruz. Raporumuzun diğer kısmında sayfa 2'de 13. maddeden sonra gelen "uygulama ilkeleri" başlığı altında verilen önerilere ek öneriler niteliğinde bazı maddeler eklenmiştir. Bu önerilerin bir kısmı komisyonumuzdaki üyelerin teklifleri ve komisyonumuzun benimsemesiyle formüle edilmiş, diğer öneriler ise; Şûra genel görüşmelerinde üyelerin hizmetiçi eğitimi konusunda dile getirdikleri hususların komisyonumuzda değerlendirilmesi sonucunda oluşturulmuştur. Bu öneriler komisyonumuzda hazırlandığı rapordaki gibi sizlere okuyacağım. Ve sözümü bitireceğim. Raporda mevcut maddelere ilişkin olarak komisyonumuz üyelerinin teklifiyle oluşturulan öneriler, sayfa 2'de şunlardır; Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı (Genel Müdürlüğü) Hizmetiçi Eğitim ihtiyacının saptanması, programların hazırlanması ve uygulanmasında Bakanlığın ilgili birimleri ve diğer kurumlar ile koordinasyon sağlamalıdır. Diğer bir öneri; Hizmetiçi Eğitim yıllık planları personel danışma kurulunun görüşü alınarak yürürlüğe konulmalı ve değerlendirilmelidir. Diğer bir öneri; Hizmetiçi eğitimin yürütüldüğü kurum ve merkezlerdeki laboratuvar ve atelyeler verimli çalışma imkânı sağlıyacak yeterli araç ve gereçle donatılmış olmalıdır.

Yine komisyonumuzdaki üyelerin teklifleriyle oluşturulmuş bir öneri; Hizmetiçi eğitimin bir parçası olarak öğretmen ve uzmanlara Batı dillerinden birini öğrenebilmesi için Devlet Memurları Yabancı Diller Merkezinde daha fazla kontenjan ayrılmalıdır.

Sayfa 3'deki öneriler ise, daha evvel arzettiğim gibi genel kurulda üyelerin teklifi, değerlendirilerek komisyonumuzda oluşturulmuş önerilerdir.

Bunlar :

1. Hizmete girişte hizmet öncesi eğitimi yeterli olmayan (hızlandırılmış ve benzeri eğitim programlarından mezun olan) öğretmenlerin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmesi için gerekli hizmetiçi eğitim dairesi, eğitim kurumlarıyla işbirliği yaparak tamamlama eğitimini gerçekleştirmelidir.

2. Hizmetiçi eğitim faaliyetleri yıl içinde sürekli olmalıdır. Örneğin, Üniversitelerle, yaz okulları gibi.

3. Hizmetiçi eğitim faaliyetleri sonrası alınan kredi sertifika ve belgeler bireyin yükseltme eğitiminde değerlendirilmelidir.

Burada dikkatinizi çekmek isterim. Komisyonumuz bu hizmetiçi eğitim sonrası hizmetiçi eğitime katılan kişilere belgeler, sertifikalar vermektedir. Komisyonumuz özellikle kredi verilmesine, yani bir hizmetiçi eğitimi sonrasındaki görülen eğitime karşılık, kredi verilmesine ve bireyin sonra yapacağı akademik bir öğrenimde bu kredilerinin katılmasına özellikle özen göstermiştir.

4. Öğretmenlerden muhtelif kademelerde yönetici olarak görevlendirilmek üzere seçilenlerin görevin gerektirdiği konuları kapsayan bir programa göre hizmetiçi eğitime tabi tutulmaları sağlanmalıdır.

Benim komisyon raporuyla ilgili söyliyeceklerim bunlar. Bu rapor üzerinde konuşmacıları, komisyonumuz üyelerinden ve daha evvel raporun hazırlanmasında çalışan Sayın Doç. Dr. Haydar Taymaz arkadaşımız cevaplıyacaklardır.

Hepinizi saygıyla selâmlarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Arseven.

Efendim, şimdi sonuç görüşlerini ifade edecek olan Sayın Üyeler lütfen isimlerini yazdırsınlar. Söz almak isteyen var mı, üç tane üyemiz söz arzu ediyorlar. Ayrıca var mı, Uluer Engin.

ULUER ENGİN : Sayın Bakanım, Değerli Üyeler, (Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilât ve Kadro Daire Başkanı)

Hizmetiçi eğitim ile ilgili görüşlerimi arzetmeden önce şunu arzetmek istiyorum. Millî Eğitim Bakanlığı 28 Şubat tarihinde yayınlanan resmî gazetede olduğu gibi yeniden bir teşkilâtlanmaya geçmiş ve X. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan kararlar muvacehesinde ve Millî Eğitim sisteminin gerektirdiği bütün görevleri yerine getirecek bir teşkilâtlanmaya geçmiştir. Kabul edilmiştir ve yürürlüğe konmuştur. Gerek Şûra dokümanı ve gerekse bu dokümana göre hazırlanan Komisyon raporunda, bu teşkilâtın maalesef nazarı itibare alınmadan önerilerde bulunduğu göze çarpmaktadır ve ayrıca hizmetiçi eğitimiyle akademik eğitim bir yerde birbirine karışmış durumdadır. Malumlarınız olduğu üzere, hizmetiçi eğitim akademik kariyerini alan öğretmenlerimizin, hizmete başladıktan sonra gerek duydukları eğitim ihtiyacını vermek üzere yürütülen bir eğitim sistemidir. Ve hizmetiçi eğitime Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığının sorumluluğunda olmayıp tamamen bir personel sorunu, şöyleki malumlarınız olduğu üzere 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 214. maddesi hizmetiçi eğitimin Devlet namına Devlet Personel Dairesince yürütüleceğini bilhassa belirtmiştir. Hizmetiçi eğitiminin gayesi, istihdam edilecek olan personelin istihdam edilecekleri görevlere ve bu görevlerin gereği olan niteliklerin kazandırılması için yapılacaktır. O halde hizmetiçi eğitimi personeli kullanan niteliklerine göre tayin eden ve nitelik eksikliklerine göre de bunların yetiştirilmesini sağlayan bir görev veya unsurdur. Bu da hizmetiçi eğitimi, bu sebepten dolayıdır ki, hizmetiçi eğitimi altını çizerek söylüyorum, personel sorunudur. Ve personel sorumluluğu altında yürütüleceği de kanunen hükme bağlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı'mızda yapılan çalışmalar esnasında, bu sorun ve zorunluluk nazarı itibare alınarak 1981 yılında Personel Birimi oluşturulmuş ve bu personel biriminin bünyesi içinde de bir Personel ve Yönetim Daire Başkanlığı ithal edilmiştir. Bu ithal yapılırken dünyadaki hizmetiçi hizmet alanları bunların nasıl yürütüldüğü, Türkiye'deki örnekleri de gayet güzel incelenmiş ve hizmetiçi eğitim daire başkanlığının içindeki bir şubeye de aynen şu görevler verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra yönetim teşkilâtındaki ve öğretmenlerin çalışmalarını gelişmelerini sağlıyacak incelemeleri yapmak.

İhtiyaç duyulan alanda personel için seminer ve kurslar plânlamak.

Gerektiğinde yurt içi ve yurt dışı görgü ve eğitim seminerleri plânlamak.

Yönetici eğitimi, öğretmen geliştirme eğitimi için kurslar plânlamak, seminer ve kurslara katılacak personelin niteliklerini saptamak, personel atama dairesi ile koordine ederek adayları tespit etmek ve seçimlerini yapmak.

Görüldüğü gibi bu görev hepimizin arzu ettiği şekilde öğretmenlerimizin günün koşullarına ve Millî Eğitim sisteminin ve bu sistemin gerektirdiği görevlere

hazırlamak için zaten düşünülmüş ve kanunen de teşkilâttaki yerini almış ve bunun için bir bölüm kurulmuş bu bölüm de bu işte görevlendirilmiştir. Raporda ve ana dokümanda görülüyor ki bu teşkilât şeması hiçbir şekilde nazarı itibare alınmadan yeni bir arayış içine girilmiş ve buna göre bazı öneriler getirilmiştir. Zaten bu önerilerin hepsi nazarı itibare alınarak, bu teşkilâtlanma yapılmıştır. Ayrıca, nazarı dikkatimizi çeken bir husus daha var. Hizmetiçi eğitimin bugünkü olduğu şekilde yürütülmesi yani bir nevi statükonun muhafaza edilmesi şeklinde tanımlandığı veya o yönde bir arzu göze çarpıyor.

Aslında hizmetiçi eğitimi, hizmetiçi eğitimin önemine binaen teşkilâtlanmada ve kadrolanmada biz bunun önemini çok iyi incelediğimiz için kadroları yaparken, kadroların gerektiği personeli kodlamak ve bunu kodlarken de o personelin niteliklerini tesbit ediyoruz. Bunun için de bir çalışma içine girilmiştir. Ve aynı zamanda devlet çapında da ele alınmıştır. Devlet personel dairesinde çalışmalar yürütülmektedir.

Bunun sonucunda elimizdeki personel çalıştırdığımız personel, o nitelenen görevlere göre, icap eden nitelikleri kazanmamış ise, veya bunlarda eksikler varsa bunlar hizmetiçi eğitimine tabi tutulacaklardır. Öğretmen veya diğer personel ayrıca hizmetiçi eğitiminin yürütülmesi için, hizmetiçi eğitim merkezlerinin plânlanması şarttı. Bu yolda da Bakanlığı'mızda da yine çalışmalar yapılmaktadır. Hizmetiçi eğitim merkezleri bu gün için dün komisyonda da arzetmiştim. Ana dokümanın hazırlanmasıyla ilgili Sayın Üyelere de. Üniversitede kendilerine bir nebze izah edilmişti. İhtiyaç duyulan alanlarda hangi tip hizmetiçi eğitimin hangi eğitim merkezlerinde yapılacağı aşağı yukarı tesbit edilme aşamasındadır. Bunun da gayesi öğretmenlerimizi dokümanda da gaye ve sebepler bölümünde de gayet iyi belirtildiği gibi o nitelikleri kazandırma yolunda zaten çabalarımız mevcut. Şahsen arzu ederdim ki, görmek isterdim ki, teşkilât şemamız bu teşkilât şeması içinde hizmetiçi eğitiminin rolü hizmetiçi ile ilgili birimlerin bu hizmetiçi eğitim çarkındaki görevleri de burada yine yer almış olsun. Eğer çalışmalarımızda eksik görülen hususlar var ise, bunlar daha iyiye gidiş için önerilsin. Fakat böyle bir şey görmek mümkün olmamıştır. Arzederim.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Engin. Sayın Cahit Gürsoy buyursunlar efendim.

Cahit GÜRSOY : Sayın Bakanım, değerli üyeler, hepinizi saygıyla selamlarım.

Alt gurubun bir üyesi olarak ben de çalışmıştım. Bu gurupta hizmet öncesi eğitimle, hizmetiçi eğitimin bir bütün olarak düşünülmesi gerçeği, bu eğitimin verileceği ortamlarda mümkün olduğu kadar aynı eğitim kurumları olduğu konusunda temel bir eğilim ve kararımız vardı.

Burada ana raporda, öğretmen ve diğer eğitim personelinin yetiştirilmesinde bütünlük bir temel esas olarak alındığı halde son komisyon raporunda ancak hizmetiçi eğitim merkezleri oluşturularak eğitim ortamının sağlanması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. İlerde uygulamaya geçildiğinde bu mümkün olacak mıdır? Hizmetiçi eğitimden bugüne kadar beklenen düzeyde verim elde edilmediği, istenildiği biçimde disipline edilemediği, eğilemediği üzerinde ısrarla durulmuştur. Ne istiyoruz, hizmetiçi eğitimine katılan öğretmen ve diğer eğitim personeline diğer özlük hakları sağlansın, avantajlar sağlansın, kredi verilsin, istiyoruz. Acaba, öğretmen yetiştiren kurumların dışında, yeni bir sistem, yeni bir teşkilâtlandırma geliştirerek yeni hizmetiçi eğitim merkezleri geliştirdiğimizde onları hizmetiçi eğitim verilecek bir okul ortamı hazırlamaya gücümüz yetecek midir? Atölyeler, salonlar, işlikler, laboratuvarlar, uygulama okulları, bunlar sağlansa acaba bu kurumlardaki öğretmenliği kim yapacaktır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda mevcut işbaşında öğretmenler, öğretim üyeleri varken, bu sefer hizmetiçi eğitim merkezlerine onların görevlendirilmesi gerekecek. Bir yanda eğitim-öğretim ortamı içinde donatılmış olan kurumların yanında başka kurumlar da hazır hale getirilecektir.

Şunu arzetmek istiyorum. Hizmetöncesi, eğitiminde kullanılan kurumlar aynı zamanda hizmetiçi eğitimi için de kullanılmalıdır. Bu yeni tesisleri gerektirmiyecek, yeni öğretim üyeleri, yeni araç-gereç yeni donatımlar gerektirmiyecektir. Eğer, konuya böyle yaklaşırsak, teşkilât tamamıyle değişir. İşleyişi de değişir bu nasıl olur, mümkün müdür? Bunu arzetmek istiyorum.

Türkiye'de öğretmen yetiştirmek amacıyla 110 okul vardı. Bunlardan halen, 10 Yüksek Öğretmen Okulu, 17 si İki Yıllık Eğitim Enstitüsü yaklaşık 32-33 de Öğretmen Lisesi olarak kullanılmakta. Diğerleri değişık amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır.

Dokuz Meslekî Teknik Okulumuz, yedi Yüksek İslâm Enstitümüz, bunlara katarsak, 126 eder. Üniversiteler ve Fakültelerimizden fiziki tesisleri saymıyorum. İyi tanımadığım için. Bu 126 okuldan yedi bölge oluşturmak mümkündür. Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Doğu Karadeniz ve Trabzon'da ve de Samsun, Erzurum, Malatya. Kurumları çok ayrı inceleme imkânı bulduğum için bu bölgeleri sayıyorum.

Bunlar aynı zamanda öğretmeni hizmetöncesi yetiştiren merkezler de olur. Bir evvel bir yeri sayacağım, diğerlerini de aynı nitelikte hatta kimilerinin daha iyi nitelikte olduğunu söyleyebilirim. Ankara'da öğretmen yetiştirecek merkez olarak seçilecek, Ankara Gazi Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Fakültesi, Erkek Teknik, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulları, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu, Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu, İmam Hatip Li-

sesi, Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara İki Yıllık Eğitim Enstitüsü, Tarım Öğretmenliği özelliği düşünüldüğü takdirde Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Lisesi ve Yunus Emre Öğretmen Lisesi, yakın çevre olarak kabul edildiği takdirde, sınıf öğretmenliği göz önünde bulundurulursa Kırşehir ve Çankırı Eğitim Enstitüsü binalarıyla yakın çevresiyle bir bölge olarak düşünülür.

Diğer sözünü ettiğim bölgelerin imkânları, bu saydığım imkânlardan daha iyidir.

40'a yakın bale öğretmenliği yetiştirecek bir çevredir. Şimdi, bu böyle kabul edildiğinde, öğretmenlerin tamamlayıcı, yükseltici, yenileyici, geliştirici, eğitimleri bu kurumlarda verilir ve yılın on iki ayı devam eder. Herkes, bu öğretmen yetiştirme merkezlerinin çevresindeki öğretmen nüfusu buralardan yüzyüze gelerek uzaktan eğitim teknikleriyle bütün hizmet hayatı boyunca eğitimden yararlanır. Onun için ek tedbirler almaya gerek kalmaz. Ama hizmetiçi eğitimler salt söylediğim amaçlara yönelik değildir. Bakanlığın aldığı kararlar çeşitli mevzuat hükümlerinin tüm teşkilâta aktarılması, uygulamada tereddüde düşülen konularda tereddütlerin giderilmesi amacıyla da öteden beri teşkilâtımızda Hizmetiçi eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Bunun için öğretmen yetiştiren bu merkezlerin kullanılması gerekmez. İl, ilçe, hatta bunların içerisinde bölge düzeylerinde Millî Eğitim Müdürleri, ilköğretim müfettişlerini ya da bu alanda yetişmiş kişileri öğretim yılı başında içinde sonunda değişik zamanlardaki eğitim türleri de vardır. Bu bir teşkilâtlanmayı gerektirir hangi öğretmenlerin hizmetiçi eğitimine ihtiyacı bulunduğunu belirlemek amacıyla da bu teşkilâta gerek bulunmaktadır. Bunları birlikte düşündüğümüzde ortaya konulan teşkilât modeli kanımca pek işler olmayacaktır. Öğretim üyesi açısında ise, özellikle resim, müzik, beden eğitiminde sınıf öğretmenliği alanlarında ve teknik eğitim alanında Üniversitemizin yeterli öğretim elemanı veremiyeceği düşünülse bile sözünü ettiğim alanlarda yerine başkasını koyamıyacağımız için gerçekten nitelikli hizmet üretebilecek çok sayıda öğretmenimiz de vardır, öğretim düzeyleri ne olursa olsun.

BAŞKAN : Sayın Gürsoy, bunları uygulamalar çok geniş uygulamalara geçmiyoruz, rapor üzerinde belirli nokta düzeltmeleri, ilke esasları, kavramlar üzerinde görüşleriniz varsa aklınıza geleni söylemeyin. Ne varsa onu söyleyin, şu raporu düzeltelim çünkü, zabıtlara geçer bu rapor. Diğerleri temenni idi, bizim raporlar hakkında idi. Uygulama esaslarıyla da ilçe, il ve benzeri. Bunlar üzerinde çalışmıyoruz. Doğrudan doğruya raporun maddeleri ve ana esasları üzerinde bir ilave çıkarma bunun genişletilmesi ve bu raporun esasına müstenit olan hususlarda durursanız yararlanırız, süre de geçiyor, pek fazla zaman almış olmayalım.

CAHİT GÜRSOY : Sayın Bakan ilkelerin uygulanabilirliği üzerinde görüşlerimi arzediyordum. Zaten sözüm de burada bitmiş oluyor, teşekkür ederim. Alkışlar...

BAŞKAN : Efendim, teşekkür ederim Sayın Gürsoy. Sayın Ferihan Gürsoy.

FERİHAN GÜRSOY : Sayın Bakan, Sayın Üyeler, çok kısa kesmek istiyorum, Sayın Bakanımızın değerli ikazlarından sonra. Hep aynı şeyi vurgulamış oluyorum, ama bir kere daha değinmek istiyorum, başka yönüyle. Rehber öğretmenlerin yetiştirilmesi ve tüm öğretmenlere rehberlik bilgilerinin verilmesinin gerekliliğine bir kere daha değiniyorum. Programlarımız öğrenci yeteneğini dikkate alamıyacak kadar katıdır, hiçbir ülkede bizim programlarımız kadar katı bir program uygulanmamaktadır. Ve bu yüzden öğrenciler sürekli olarak başarısızlık damgası yemektedir. Buna öğretmenin rehberlik görüşünden uzak oluşu da eklenince durum daima öğrencinin aleyhine olarak gelişmektedir. Öğretmeni bu durumdan..... kaçındıracak önlemlerin ve eğitimin sanıyorum ki alınmış olması ve kendisine kazandırılmış olması gerekiyor. İkinci önerim, öğretmenleri ders kitaplarını yazmaya özendirecek bir sistemi oluşturmak icap ediyor. Kitabın dağıtımı ana babaların yükünü hafifletici kitabın birkaç yıl yeni gelen öğrenciler tarafından kullanılmasını sağlayıcı bir sisteme kavuşmamız ekonomik açıdan da son derece gerekli kanısındayım.

Öğretmenler genellikle yetersiz bir değerlendirme sistemi uyguladığı için pek çok öğrenci bu yetersizliğin bedelini çeşitli şekilde ödemektedir. Öğretmeni bu durumdan kaçındıracak önlemleri yine almak zorundayız.

Bu arada bir daha söylemek istiyorum. Sayın Profesörümüzün gerçekten hizmet öncesi eğitimde verilmesini önerdikleri çocuk psikolojisi bilgilerinin, öğretmen adaylarına mutlaka verilmesi gerekir.

Bunun yanında çocuk psikolojisi bilgisini yakından tanımak ve bunun yetenekleri kazandıracak önlemleri aldırmamızda sanıyorum ki zorunluluk var. Çünkü bugün veliler de karşımıza eğitilmeye muhtaç kişiler olarak çıkmaktadır Biz bunları anlıyabilmek için de gerçekten bir eğitimden, hizmetiçi eğitimden öğretmenlerimizin geçmesi gerekiyor, saygılarımla.

BAŞKAN : Efendim, teşekkür ederim, Sayın Gürsoy, Sayın Fehmi Arabacıoğlu buyursunlar efendim.

FEHMİ ARABACIOĞLU : Sayın Bakanım, Sayın Üyeler ve dinleyiciler. Ben şahsen bu komisyon raporlarında bu eğitimin düzenlenmesini getirecek olan bir teşkilât, yeni bir teşkilât bekliyordum. Rapor hizmetiçi eğitimin gerekliliğini, kavramını, türlerini, amaçlarını ve eğitimin gayesini, fonksiyonlarını gayet gü-

zel belirlemişlerdir. Fakat teşkilâtta bir açıklık yoktur. Teşkilât iki kademede öngörülmüştür. Raporun 146. sayfasında birincisi bölge hizmetiçi eğitim birimleri ve şöyle deniyor :

Bölgenin personel ve fiziki olanakları en uygun öğretmen yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumunun sorumluluğunda ve teşkilât yapısında öngörülmüştür. Yani bu eğitim öğretmen yetiştirmede sorumlu olacak olan üniversitelere terk edilmiştir. Üniversite her ikisini birden yürütebilir mi, bilemiyorum? İlk konuşmalarda bir arkadaşımız, Silahlı Kuvvetlerden; biz kurs diyoruz hizmetiçi eğitimin çok iyi yürütüldüğünü örnek alınması gerektiğini vurgulamışlardı. Ben de aynı kanıdayım. Bizde, Silahlı Kuvvetlerde hizmetiçi eğitimi tamamiyle hizmet eğitim merkezlerinde yürütülür. Yani Harp Okulunda lisans eğitimini gören subay tekrar Harp Okuluna gitmez. Gerekirse üniversitelerle işbirliğinde bulunuruz ama eğitimimizi biz kendimiz yaparız. Eğitim bu şekilde daha uygulamalı daha pratik yürütülür. İhtiyaçlara daha cevap verecek şekilde yürütülür benim kanımca. Üniversitelerde belki lisans üstü eğitim, doktora eğitimi yaptırılabilir. Ama noksan görülen eğitimlerin tamamlanması gibi, eğitimlerin ben şahsen tekrar üniversitelerde görülebileceğine, üniversite üniversite olarak neden buna müsaade ettiler inanamıyorum.

İkincisi, ikinci bölümde il düzeyinde hizmetiçi eğitim oluşturulmuş yani bir büro oluşturulmuş. Deniyor ki, İl Millî Eğitim Müdürlüğünün yapısı içinde programlar ve personel yönetimi arasında bir büro olmalı bu da bu işi idare etmelidir. Yani anladığım kadarıyla Millî Eğitim Bakanlığı hizmetiçi eğitimini YÖK'e atmış ve illere bırakmıştır rapora göre. Açık bir teşkilât yoktur. Nasıl olmalıdır, bunun üzerinde yine çalışılmalıdır kanısındayım. Bir bölge yahut hizmetiçi eğitim merkezi yapı olarak nasıl olmalıdır. Ben şöyle düşündüm. İki şekilde düşünülebilir. Ya bu hizmetiçi eğitim merkezi bir eğitim kademesi düzeyinde eğitim verir. Meselâ, temel eğitimi öğretmeni hizmetiçi eğitim merkezi. Burada temel eğitimi öğretmenlerinin eğitimleri tamamlanır. Bunun içersinde tabii, gerekli alanlar da vardır. Veya başka bir şekil, alana göre olur. Sosyal Bilimler Eğitim Merkezi, Yabancı Diller Eğitim Merkezi, Fen Bilimleri Eğitim Merkezi gibi. Kısacası bunun tekrar teşkilât yönünden ele alınması gerekir. Teorik olarak getirilen şeyler çok uygun. Amaçlar, kavramlar hepsi güzel; teşkilât olarak beni şahsen tatmin etmedi. Bakanlık düzeyinde, uygulama bakımından böyle düşünüyorum, bakanlık düzeyinde de bu işi planlayan Hizmet Yönetim Dairesi olacak, yahut Genel Müdürlük denmiş olabilir. Onun görevi yalnız hizmetiçi eğitimini planlamak yürütmektir. O personel şubesiyle koordine olarak bu işi yürütebilir. Böyle de olabilir. İkinci bir şekilde bizde, Silahlı Kuvvetlerde olduğu gibi eğer hizmetiçi eğitim merkezi bir eğitim seviyesine göre oluşturulacaksa; meselâ temel eğitim öğretmenleri eğitimi için eğitim merkezi olacaksa,

okul öncesi ve temel eğitimi Genel Müdürlüğe bağlı olabilir. Bir okul gibi bağlı olabilir. Arz ettiğim gibi bu teşkilât üzerinde fazla durulmamış ben şahsen onu bekliyordum. Acaba Sayın değerli öğretim üyelerimiz bize nasıl bir teşkilât önerebilirler? Kavramı diğer hususları gayet güzel belirlemişler, ama burada bir açıklık yok. Onu bekliyordum, bu bakımdan bir teşkilât bir çalışma yapılmasının gereğine inanıyorum. Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Arabacıoğlu. Efendim saat 12. Benim saatıma göre 10 geçiyor. Sanıyorum ki saat 13.30'da yetişebiliriz, dışa gidecekler var. 14'te başlıyacaktık ama 20 dakika zaman var. 12.30'da eğer bitirmiş olsaydık sabah ki çalışmamızı o zaman 14.00'te başlıyacaktık. Ben bu şekilde 12'yi 10 geçtiğine göre saatimiz, bütün sayın değerli üyelerimizin saat 13.30'da burada bulunarak beşinci son komisyon ve müteakiben kapanış konuşmasını benim tarafımdan yapılmak üzere olan toplantıya teşriflerini -saat 13.30'da tekrar vurguluyorum, buyurmalarını- rica ediyorum. Teşekkür ederim.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN : Öğle arasından sonra oturumu tekrar açıyorum. Bilgilerinize sunmam gerekli olan iki husus mevcut. Bir tanesi XI. Millî Eğitim Şûrasına başarı dileyen kendi görüşlerini açıklayan, birçok teller alınmıştır. Ve bu arada mektuplar da mevcuttur. Bunları tek tek sizlere sunmak zaman alıcı olacağını düşünerek ancak miktarlarını bildirmek ve bazı tesbit edilen ana konular hakkında sizlere bilgi sunmak istiyorum.

Çekilen tel sayısı 29. Bunlarda temsil edilen kişi olarak 49 kişi imza atmış ve ayrıca 4 de mektup gönderilmiştir. Dilekler olarak şunlar belirlenmiştir. Şûra çalışmalarının başarılı geçmesi, ikincisi üst öğrenim görenlerin sorunlarının çözümü, 3. sü kadro ve terfilerle ilgili sorunların çözümü, 4. sü atama ve yer değiştirmeye ilişkin sorunların çözümü, 5. si eğitimin işe ve üretime yönelik olması, 6. sı öğrenci başarısı ve sınıf geçmeye ilişkin sorunların çözümü. Bilgilerinize sunarım.

Ayrıca değerli üyelerimizin konuşmalar içersinde gerek şahsi düşünceleri gerekse raporlara müstenit görüşlerini kapsayan bazı önergeler gelmiştir. Tabiatıyla bu önergeler divanda, sekreterlikte muhafaza edilecek. Şûra sonu Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Başkanlığı'nda ele alınacak ve burada ki komisyonlarda incelenecek ve değerlendirilecektir. Yüksek heyetinizin bildiği gibi burada Yüksek Şûra öneri mahiyetinde kararlar ve öneriler tespit ederek sunmaktadır. Bunun sonucu Millî Eğitim Bakanlığı'nca değerlendirilmekte ve bilahare sizlerin de gayet iyi bildiği gibi bir dağıtıma tabi tutulmaktadır. Bu ba-

kımdan hiçbir üyenin endişesi olmasın. Her söz, rapor, öneri hepsi tarafımızdan tespit edilmekte ve böylece sizlerin görüşlerini de içerisine, kapsamına girebilecek dokümanlar Bakanlık içerisinde ve sizlerin bilgisinde olacaktır. Sizlerin bu hususu açıklıkla bilmeniz için bilgilerinize sunmak istedim. Teşekkür ederim.

Öğleden önceki 4. komisyon sözcüsü bilahare biz tespit edemedik, söz istediklerini ifade buyurdular. Usul olarak da o şekilde ele almıştık. Rapor sunucusu, müteakiben görüşlerin ifadesi ve açıklamaya gerek görülen hususlar varsa, onların sözcü veya başkan tarafından açıklanması esas kabul edilmişti. Şimdi, komisyon sözcüsünü konuşmak üzere davet ediyorum. Buyursunlar efendim.

Doç. Dr. Ali ARSEVEN : Sayın Başkan, Başkanlık divanı üyeleri, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın saygıdeğer üyeleri ve dinleyenler. Sizleri ikinci defa saygıyla selâmlıyorum. Şûra'ya sunulan ana raporun hazırlanmasında ve daha sonra Şûra tarafından oluşturulan komisyonda görev almış bir üye olarak sorulan soruları veya görüşleri cevaplandırmaya çalışacağım.

Birinci konuşmacı Sayın Ulıer Ergin'in görüşlerinde katıldığımız ve katılmadığımız taraflar var. Sanırım üç hafta önce Sayın Prof. Dr. Fatma Varış'ın çağrısı üzerine Sayın Ergin'in fakültemizde Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilât yapısı ve bu yapı içersinde hizmetiçi eğitim faaliyetlerini ne şekilde ele alacağı hakkındaki açıklamasını dinlemiştim. O zaman da kendisiyle kısa bir süre görüştük. Fakat, bu görüşmeler sonunda haliyle bir mütabakata veyahut da bir anlaşmaya varılmış değildi. Dün, evvelki gün yapılan komisyon çalışmalarında Sayın Ergin'i ve Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanı Sayın Rıdvan Süer'i davet ederek kendilerinin görüşlerini, komisyon üyelerine sunmalarını rica etmiş ve kendileri de eksik olmasınlar gelerek açıklamalarda bulunmuşlardır.

Raporu hazırlarken genelde kavram açıklığına varmak üzere hizmetiçi eğitimi tanımlamış ve hizmetiçi eğitimi sözlerini de burada açıklamıştık. Bu bakımdan hizmetiçi eğitimin bir yerde önemini vurgularken hizmetiçi eğitimin amaçlarını, ilkelerini ayrıntılı olarak da sıralamaya çalışmıştık. Hizmetiçi eğitimin bir personel sorunu olduğu tartışılır bir konu değildir artık. Bunu tartışmıyoruz, tamamiyle bir personel sorunudur. Ve bunun için de bizim yapmış olduğumuz örgüt modelinde sunmuştum. Burada hizmetiçi eğitim dairesini bir danışma birimi olarak personel danışma kurulu oluşturmayı öngördük. Personel danışma kurulu eğitim uzmanı ve öğretmen istihdam eden kurumlarını yani, genel müdürü başkanlarından oluşan bir kurul ve bu kurul bir yerde hizmetiçi eğitimin plânlamasını ve değerlendirmesini yapacak bir kurul olarak görevlendirilmiş veyahut ta görevi bu şekilde belirlenmişti. Sayın Cahit Gürsoy'un açıklamalarında ve sorularında da yine katıldığımız taraflar var. Hizmetiçi eğitim ve hizmet öncesi eğitimin bütünleştirilmesi ilkesini vurguladılar. Zaten raporu-

muzda dikkat buyurulursa, bir kaç yerde bizde açıklamaya çalışmıştık. Ancak merkezlerden bahsedilirken, merkezleri bir yerde çok fazla gerek olmadığı gibi ifade algıladık. Ancak şunu biliyoruz özellikle, bugünkü durumda hizmetiçi eğitimi yapılışına baktığımız zaman en iyi merkezlerimizden birisinin Ayvalık olmasına karşı, Ayvalık'ta lise ve Endüstri Meslek Lisesinde dışardan gelen öğretmen arkadaşlarımız 60 veya 70 kişinin bir dershanede yattığını görüyoruz. Ve ayrıca seminere giden biz öğretim üyesi arkadaşlarımızın da bir yerde boşaltılmış olan odalarda kaldığı bir gerçektir. Bu bakımdan hizmetiçi eğitim merkezleri kurulduğunda hizmetiçi eğitime çağırılan öğretmen arkadaşlarımıza daha iyi bir yeme-yatma imkânlarının sürekli olarak sağlanacağı görüşündeyiz. Bu arada hizmet öncesi eğitim yapan kurumlar da saf dışı değildir. Saf dışı olması söz konusu olamaz. Nitekim bölge eğitim merkez birimi olarak bir öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarını belirlemiş olduk. Hizmetiçi eğitim bir yerde, Millî Eğitim modelinin boyutunu oluşturur. Ve bu boyutuda oluşturduğuna göre, biz eğitim uygulamalarını daha çok illerde yapıyoruz demektir. İl düzeyinde bir hizmetiçi eğitim birimininde yer alması bizce yararlıydı. Ve Millî Eğitim Müdürlükleri de bu bakımdan hizmetiçi eğitim yapacak bir birim olarak ele alınmıştır. Sayın Ferihan Gürsoy'un yaptığı açıklamalar şayet doğru ise görüşlerine katılıyoruz. Ancak hizmetiçi eğitim açısından biz bunu ihmal ediyor değildik. Sayın Fehmi Arabacıoğlu teşkilâttan beklediklerini bulamadıklarını açıkladılar. Biz bir bakıma hizmetiçi eğitim kavram, tür, amaç ve ilkelerini ayrıntılı olarak verdik. Teşkilâtın yapısı bir yerde amaçları gerçekleştirir. Model olarak ta teşkilât yapısının da kendisiyle beraber getirmektedir. Hizmetiçi eğitimin il düzeyinde kademeli olarak yapılması ve ancak alanlara göre yapılmasını önerdiler. Öneriye katılıyoruz. Temel eğitimin, orta öğretimin veya meslekî teknik eğitimde hizmetiçi eğitim ve alana göre sosyal alanda fen alanda teknik alanda gibi. Ancak bu eğitim türlerde bir yerde eğitimin amacı belirlenir diyoruz. Teşekkür ederim saygılarımla...

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Arseven. Efendim, şimdi son komisyon 5. komisyona ait görüşmelere geçiyoruz. Bu komisyonda hepinizin bildiği gibi öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri komisyonudur. Sunucu Doç. Dr. Sayın Nurettin Fidan buyursunlar efendim.

Doç. Dr. Nurettin FİDAN : Sayın üyeler sayın izleyiciler, Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri Komisyonun raporunu sunuyorum.

ÖĞRETMENLERİN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KOMİSYONU RAPORU

Komisyonumuz, 9-10 Haziran 1982 Günlerinde toplanarak XI. Millî Eğitim Şûrası'na sunulan Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri adlı raporu tümüyle benimsemiş, bunun yanısıra Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığı tarafından yapılan Öğretmen Sorunları ve Eğilimlerine ilişkin araştırma dokümanını inceleyerek şûra genel kurulunda üyeler tarafından ortaya konulan önerilerin de ışığında, raporun E bölümünde aşağıdaki hususların ve değişikliklerin yer almasını kararlaştırmıştır.

Raporun 151. sayfasındaki ilkelerle ilgili bölümüne 6. madde olarak aşağıdaki husus eklenmiştir.

"Öğretmenler her türlü siyasî etkilerden uzak bulundurulmalıdır."

1/a maddesine ek:

..... Bugünkü öğretmen liselerinin, öğretmen yetiştirmeye bir taban oluşturacak biçim ve düzeyde düzenlenmesi sağlanmalıdır.

1/b maddesi aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir.

..... Öğretmenler gününde, okulların açılma, kapanma zamanlarında ve diğer fırsatlarda, öğretmenliği onurlandıran, önemini vurgulayan programlar düzenlenmeli, kamuoyu bu konuda, kitle eğitim araçlarıyla bilinçli ve duyarlı hale getirilmelidir.

2/c maddesine ek.

..... Bu amaçla kendilerine ders araç ve gereçlerini kullanma, eğitim ve öğretim metodlarını geliştirme konularında sürekli hizmetiçi eğitim sağlanmalıdır.

2/e maddesine ek.

..... Yüksek öğretim yapmamış öğretmenlerin hizmetiçinde yüksek öğretim yapmalarını sağlayıcı önlemler alınmalı, öğretmenlikte geçen başarılı hizmet yıllarına yüksek öğretim ve lisans tamamlama programlarında kredi verilmelidir.

2. maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

..... Başarılı öğretmenlerin bilgi, görgülerini arttırmak veya diğer ülkelerin eğitim sistemlerini inceleme fırsatları yaratmak yurt içi ve yurt dışında toplu ve bireysel gezi ve gözlem olanakları sağlanmalıdır.

Yabancı dille öğretim yapan okulların öğretmenlerinin kendi üniversitelerimizde yetiştirilmesine ağırlık verilmeli, bu arada bu öğretmenlerin ve yabancı dil öğretmenlerine dış ülkelerde kendi alanlarında yeterliklerini artırıcı olanaklar sağlanmalıdır.

222 Sayılı yasada yer alan öğretmenlerin yaz ve güz dönemleri seminer çalışmaları hizmetiçi eğitim faaliyetleriyle birleştirilerek eğitim, öğretim ve yönetime etkili ve yararlı hale getirilmelidir.

3/c maddesine ek.

..... Bu maddede (atama ve yer değiştirmelerde aile bütünlüğü korunmalıdır.) ifadesine yer verilmelidir.

3/d maddesine ek.

..... Genel personel yasasında öğretmenlerin statülerini yükseltici hükümler getirilmeli ve özellikle öğretmenliğin kendine özgü bir meslek olduğu gözönünde bulundurularak tüm özlük hakları, atama ve yer değiştirme vb. gibi durumların düzenleyici ayrı bir personel yasası çıkarılması üzerindeki çalışmalar sonuçlandırılmalıdır.

Ayrıca, Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu Kanunu (TÖYAK) ile ilgili çalışmalar hızlandırılmalıdır.

(Bu maddenin raporda yer alan cümlesindeki "Fazla kıdem" terimi, "itibarî hizmet zammı" şeklinde değiştirilmelidir.)

3/1 maddesine ek:

..... Öğretmenin kendi teşkilâtında saygınlığı sağlanmalıdır.

3. maddeye ekler:

3/m Öğretmenin kendisinden, yönetimden, çevresinden, yasa, yönetmelik ve programlarla ders araç ve gereçlerinden kaynaklanan sorunları giderilmeli; öğretmen, öğretme işinde daha aktif bulunma düzeyine getirilmelidir.

3/n Kalkınma öncelikli yörelere denenmiş ve başarıları saptanmış öğretmenlerin ve yöneticilerin gönderilmesi için özendirici önlemler alınmalı, koşullar geliştirilmelidir.

3/o Başarılı öğretmenler, maddî ve manevî yönden ödüllendirilmeli; çalışanla çalışmayan arasındaki fark, objektif olarak ortaya konmalıdır.

3/ö Yöneticilerin seçim ve atamaları, gerekli yönetmeliklerle objektif ilke ve kurallara bağlanmalıdır.

3/p Kadro kanunu çıkıncaya kadar, öğretmenlerin mağduriyetlerini önleyici önlemler kısa süre içinde alınmalıdır.

3/r Temel eğitim okullarının, özellikle köy ilkokullarının her türlü yönetim ve eğitim giderleri Devletçe karşılanmalıdır.

4/e maddesine ek :

..... Lojmanların, bölge koşullarına göre ve okulların da özellikle lojmanla birlikte projelendirilmesi mutlaka sağlanmalıdır. Büyük şehirlerde ve il merkezlerinde ve diğer yerleşim alanlarında öğretmenlere toplu konut yapımı plânlanmalı ve bu projeye ivedilik kazandırılmalıdır.

4/i maddesinde yer alan öneriye öğretmenlerin hava, deniz ve kara taşıtlarından indirimli olarak yararlanmaları hususu eklenmelidir.

4/p maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Köylerde görev yapan öğretmenler için belli zamanlarda, tüm öğretmenlerin birlikte olabilecekleri moral geceleri, sorunların tartışıldığı meslekî bilgi ve deneyim alışverişlerinin yapıldığı toplantılar düzenlenmeli; bu tür etkinlikler süresince de öğretmenler izinli sayılmalıdır.

Uzmanlarla İlgili Ek Öneriler :

1. Uzmanların görevleri ve çalışma alanları açıkça belirlenmeli ve buna uygun çalışma ortamı yaratılmalıdır. Ayrıca, yöneticiler, uzmanlık alanlarında bilgi sahibi kılınmalıdır.

2. Uzmanlar, uygulama alanlarında yeterli ve etkili olacak nitelikte yetiştirilmeli ve atamalarda bu husus ön plânda tutulmalıdır.

3. Uzmanların okuldaki çalışmalara etkin olarak katılabilmeleri için, belirli bir süre öğretmenlik deneyimi kazanmalarına ihtiyaç görülmektedir. Bu nedenle, uzman yetiştirmede en az (5) yıllık öğretmenlik deneyimine sahip bulunanlara öncelik verilmelidir.

4. Eğitim uzmanlarına alanlarıyla ilgili her türlü araç-gereç, kılavuz ve meslek yayınları sağlanmalıdır.

5. Okullarda ve kurumlarda çalışan uzmanlara, diğer personele tanınan özlük hakları ve ders ücretleri aynı düzeyde verilmelidir.

Komisyonumuzun tespit ettiği bu hususları bu önerileri şûra üyelerinin takdir ve görüşlerine sunarım. Teşekkür ederim.

Alkışlar...

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Fidan. Efendim beş değerli üyemiz var. Sırayla kendilerini davet ediyorum. Prof. Dr. sayın Özgönül Aksoy buyursunlar efendim.

Prof. Dr. Özgönül AKSOY : (Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon).

Efendim, ben önce küçük bir yanlışlığı düzeltmek istiyorum. Üyesi olduğum öğretmen ve uzman eğitimi komisyonunda ismimin altında İnşaat Mimarlık Fakültesi Dekanı olarak görülüyorum. Gerçi şûra'ya çağırıldığım yazıya verdiğim yanıtta bu görevi sürem dolduğu için artık sürdürmediğimi bildirmiştim ama bir yanlışlık olacak, dekan değilim şu anda.

Sayın Bakanım, Millî Eğitim alanlarının değerli temsilcileri, Öğretmen ve uzman sorunları ve çözüm önerileri komisyonlarının çalışmalarına ilişkin olarak görüşlerimi tartışmaya sunmak üzere söz aldım konunun ilk görüşüldüğü oturumda, sayın Dr. Aytaç Açıkalın'ca da dile getirildiği gibi öğretmen sorunu Millî Eğitim etkinliklerinin merkezde ve taşrada Türk Millî Eğitiminin genel ve temel amaçları doğrultusunda örgütleme sorunlarından yana düşünüyorum. Öğretmen sorunlarına örgütlü ve bütünsel bir yaklaşım hem Millî Eğitim etkinliklerinin yeterli düzeyde örgütlenmesini, hem de öğretmenlerin kendi aralarında örgütlenmelerini gerektirir. Öğretmen sorunları görüşülürken öğretmeni ve okulu hangi kapsamda düşündüğümüz çok önemlidir. Kanımca öğretmenin ülkemizdeki görevi yalnızca öğrenci yetiştirmek, okulun görevi de yalnızca etkin ve yeterli bir öğretim ortamı oluşturmak değildir. Okul toplumsal bir odak olarak toplumsal ve etkinsel örgütlenmenin çekirdeğini ve temel öğelerinden biri, öğretmen de içinde bulunduğu toplumun özgün sorunlarının çözümüne etkin olarak katılan, katılması gereken bu sorunların çözümünde görev alması gereken vazgeçilmez bir bileşendir. Burada sorun olarak görüşülen öğretmenin saygınlığı öğretmenin ülkemiz sorunlarının çözümüne katkısıyla belirlenir. Bu nedenle öğretmenin yalnızca iyi yetişmiş bir meslek adamı olması yeterli değildir. Öğretmen çağdaş değerlerden ödün vermeyen, uygar ve aydınlık kapalı bir yurttaş da olmak zorundadır. Millî Eğitimimizin Cumhuriyet dönemi içindeki, ülkenin tüm alanlarında da yansıyan başarısı üyelerinin mesleklerindeki bilgileri yönünden Cumhuriyet Dönemimizin temeli olup çağdaş ve aydınlık kişiliği sürdürmüş olmalarından kaynaklanmıştır. Buna kısaca dört başı mamur kişilikler diyebiliriz. Şimdi ben size şu soruyu yöneltmek istiyorum. X. Millî Eğitim Şûra'sının kararları ışığında, XI. Millî Eğitim Şûra'mız öğretmenin eğitimiyle Yüksek Eğitim Kurumlarını görevlendirmiştir. Kendilerine özerklik uygun görülmeyen Yüksek Öğretim Kurumlarımız geleceğin öğretmen ve uzman kuşaklarını Atatürk öğretisinin vazgeçilmez koşulu olan çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine nasıl ulaştırabileceklerdir? Şunu önermek istiyorum efendim. Gelecek Millî Eğitim Şûra'mızın konusu Millî Eğitim Bakanlığı'nın

kendi örgütünün bağlı tüm kurumlarının ve tüm öğelerinin özerkliği olsun. Saygılar sunarım.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Aksoy. Feyzi Öz, buyursunlar efendim.

Feyzi ÖZ : (Millî Eğitim Bakanlığı).

Sayın Bakanım, sayın başkanlık divanı, sayın üyeler ve konuklar.

Konuşmama başlarken bir yıl ara ile iki Millî Eğitim Şûrası düzenlenmesinden ve bu Şûra'larda hem Millî Eğitim Sisteminin hem de bu sistemin temel unsuru olan öğretmen konusu üzerinde durulmasından kıvanç ve mutluluk duyduğumuzu belirterek başlamak istiyorum.

Kuşkusuz bu durum Millî Eğitimimize ve sayın öğretmenlerimize verilen değerin ve önemin bir ifadesidir. Ayrıca öğretmenlerimizin hem maddî hem de manevî yönden güçlendirmeye çalışılması memnuniyet vericidir. Öğretmenler günü yapılması, öğretmenlerin ücretlerinin arttırılması, ek göstergeler verilmesi okullarımıza Millî Eğitim yayınlarının gönderilmesi, gerçekleştirilen hususlardan bazılarıdır. Yapılmakta olanlar öğretmenlerimize sağlanacak olanakların daha da artacağına olan inancımızı güçlendirmektedir. Komisyon raporunun öğretmenlerin siyasî etkilerden uzak bulundurulması yolundaki önerisi çok yerindedir. Bu yönde kanunlara siyasî partileri caydırıcı müeyyideler konulmasının da yararlı olacağını sanıyorum. Rapordaki öğretmen liselerinin geliştirilerek öğretmen yetiştirmeyi ve tabanının oluşturulması düşencesi de, öğretmen yetiştirme bakımından büyük önem taşımaktadır.

İkinci maddeye yapılan ek de uygun görülmektedir. Ancak 222 numaralı kanun'daki yaz ve güz seminerlerinin bir sertifikaya veya krediye götürülmesi bu çalışmalara karşı olan ilgiyi arttıracaktır.

3. maddeye yapılan ekle öğretmenin kendi teşkilâtında öğretmene karşı olan saygınlığı arttırılmalıdır denilmektedir. Bu maddeye sadece kendi teşkilâtında değil bütün kamu ve özel kuruluşlarda öğretmene olan saygınlık arttırılmalıdır, eki de yapılmalıdır, kanısındayım. Komisyonun diğer önerileri ile birlikte köy okullarımızdaki her türlü giderin devletçe verilmesi önerisine de katılmaktayım. Bu ve buna benzer büyük giderlerin karşılanması için birçok batı ülkesinde olduğu gibi bir eğitim vergisi alınması deneyiminden de yararlanılmalıdır. Millî bütçeden bugün ayrılmakta olan miktarda herhangi bir kısıntı yapılmadan düşünülebilecek böyle bir kaynak, maddî olanaklar yanında halkımızın eğitime olan ilgilerinin artmasında ve eğitime bağlılıklarının geliştirilmesinde de yapılan araştırmalara göre böyle bir kaynak önem taşımaktadır.

Konuşmamı tamamlarken Türkiye ikinci iktisat kongresinde de kalkınmamızın en önemli unsurlarından biri olarak kabul ve ilân edilen Cumhuriyet yönetimine ve Atatürk ilkelerine yürekten bağlı olan, saygıdeğer Türk öğretmenini onun için yapılan XI. Millî Eğitim Şûrası dolayısıyla derin saygılarla selâmlıyorum.

BAŞKAN : Teşekkür ederim sayın Öz. Sayın Ferihan Gürsoy, buyursunlar efendim.

FERİHAN GÜRSOY : Sayın Bakanım, bana cömertçe söz hakkı verdiğiniz için şükranlarımı sunmak istiyorum. Aslında ben bu komisyonda çalışmıştım ve birlikte hazırlamış olduğumuz bir rapordu. Yalnız ne de olsa insan bir gece yattıktan sonra, yeni yeni fikirleri taşımak olanağından yoksun olamıyor. Onun için aklıma bazı şeyleri hatta almış olduğumuz kararlarda aydınlatıcı, vurgulamak istediğim noktalar geldi. Onları sunmak istiyorum, müsaade ederseniz.

Öğretmenin çeşitli kaynaklardan gelen sorunlarının olduğunu raporumuzda belirtmiştik. Bunlardan bir tanesi de kendi okulundan gelen sorunlardı. Onu şöylece vurgulamakta ve açıklamakta yarar görüyorum. Sınıfların kalabalık oluşu, öğretmeni büyük güçlüklere itmektedir. Okullarda öğrenci kontenjanını arttırmak geçici bir çözüm olmaktan öteye gidemiyor maalesef. Kaldı ki, öğretmen ve diğer ders araç gereçlerini temin etmeden kontenjan arttırmak kalabalık sınıflarda derslerin, hele hele yabancı dil öğretiminin izlenmesini büyük ölçüde güçleştiriyor. Bu hem öğretmeni hem de öğrenciyi başarısız kılıyor. Bu bakımdan bu öğretmenin karşı karşıya kaldığı ve gerçekten okuldan kaynaklanan sorunlarını vurgulamak istediğim bir yan oluyor. Tekrarsa bağışlanmamı dilerim.

Özel okullarda hep genel anlamda okullardaki öğretmenlerin sorunlarına değindik. Geldiğim kesim itibariyle vefasızlık ettiğime inandım gece. Özel okullarda, devlet okullarında istihdam edilen öğretmenlerde aynı niteliklerin istenmediğini birdenbire düşündüm. Örnek vermek istiyorum. Sanat Tarihi öğretmeni özel okulda yalnız sanat tarihi okutuyor. Eğer haftada dört saat dersi varsa ve kadroyu da gerektiriyorsa büyük bir kadroyu, koskoca bir kadroyu dört saatle işgal ediyor. Kendisine resmî okulda sanat tarihi öğretmenine resmî okulda aynı zamanda resim dersi verilebiliyor. Bunu düşününce iki şey aklıma geldi. Acaba resmî okula mı gadrediliyor, yoksa özel okula mı? Bir başka şekilde bir düşünce getirmiş oluyor bu sorun. Gerçi uzmanlaşmış kişinin sadece Sanat Tarihi okutması özel okulun lehine. Ama öteki yanda devlet okuluna da kıyamıyoruz. Böylece Sanat Tarihi öğretmeni aynı zamanda resim gibi çok önemli uzmanlık isteyen bir alanda da görev yapmış oluyor. Eğer bunda bir ikilem ortadan kaldırılmış olursa veya bir sonuca varılmış olursa yine bir okul ve öğretmen sorunu olarak bizi ilgilendiriyor kanısındayım, ki yararlı olur.

Yine özel okul öğretmenleri, resmî okul öğretmenlerinin yararlandığı haklardan kesinlikle istifade edemiyorlar. 625 sayılı yasada bu böyle idi. Ama değişmek üzere olduğunu bildiğimiz yasada inşallah böyle bir ikilem yine ortadan kalkar, her iki öğretmen aynı şekilde aynı haklardan yararlanır.

Genç yaşta emekliliğin durdurulması konusu da ilk günü öneriler ortaya atmıştık, yine aynı şeyin üzerinde duruyorum. Özellikle başarılı öğretmenlerin başka görevlerde hizmete kaymalarının kesin olarak önlenmesi gerekiyor. Amerika'da da böyle, özellikle çok önemli bir kesimi oluşturan hanım öğretmenler başka alanlarda başka kariyerlerde çeşitli imkânlarda hizmet alanı bulduklarında o tarafa kaydıkları için Amerika bunun büyük bir önlemini alma çabası içerisinde. Ben aynı şeyi kendi en yakın yöremden biraz daha uzak yöreme kadar Türkiye'de de görüyorum. Böylece başarılı öğretmenleri kariyerde muhafaza etmek de sanıyorum ki bize düşen görev oluyor. Saygılarımla.

BAŞKAN : Sayın Turan Kömürcügil, buyursunlar efendim.

TURAN KÖMÜRCÜGİL : Sayın Bakanım, seçkin divan üyeleri, sayın dinleyiciler.

Kalkınmış memleketleri incelediğimiz zaman eğitim ve öğretimin o memlekette gelişmiş olduğunu görürüz. Eğitim ve öğretimin gelişmesi belirli bir seviyeye gelebilmesi için en önemli unsur ise öğretmendir. Biz öğretmeni ne kadar iyi yetiştirirsek eğitim ve öğretim de o memleketin kalkınması için gerekli seviyeye getirmiş oluruz. Ancak iyi öğretmeni yetiştirmek kolay da, ama bu yetişmiş öğretmeni meslekte tutmak zor. Bugün Yüksek Teknik Öğretmen Okulu mezunlarının % 60'ı millî eğitimin dışında çalışmaktadır. Yedi sene mazisi olan Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu mezunlarının ise hemen hemen % 35'i % 40'ı ayrılmıştır. Şu halde, öğretmenlik mesleğini cazip hale getirmemiz gerekecektir. Bu konuda Sayın Bakanımızın çalışmaları olmuştur ve öğretmen yasası için mesai sarfedilmiştir. Ancak, bu öğretmen yasasının gündeme gelmesi ve çıkarılması belki uzun zaman alacaktır. Bunun için öğretmenlik mesleğini hiç değilse belirli bir noktada cazip hale getirmek için benim iki noktada önerim vardı efendim.

1. Öğretmenlik mesleğinin özlük hakkı bakımından diğer mesleklere kazandırılan haklardan istifade edilmesi gerekir. Nedir bunlar? Bunlar sağlık personeli ek göstergeye 7 ve 8. dereceden başlamaktadır. Teknik personel yine 7 ve 8. dereceden başlamaktadır. Hatta teknik personele bazı avantajlar da sağlanmıştır. Meslekteki tecrübesine göre yan ödeme katsayı artırılmaktadır ve yan ödeme bakımından da maddi olanaklara sahip olmaktadır. Ayrıca ben, okullarımızda bir idari kademe vardır. Mesleki Teknik okullarda ise öğretmen vardır, atelye şefi vardır, bölüm şefi vardır, müdür yardımcısı vardır, müdür vardır. Öğret-

mene yan ödemede belirli bir rakam vermişiz, belirli bir katsayısı vardır. Öğretmen ile atelye şefinin arasında 150 lira fark vardır. Atelye şefine de atelyeyi teslim ediyoruz, on milyonlarca makina ve malzemeyi teslim ediyoruz, ve bunları kontrolünü ve hesabını kendisinden istiyoruz. Yine müdür yardımcısı ile atölye şefinin arasında müdür yardımcısı ile müdür arasında masaya ya yan ödemede katsayıların arttırılması veyahut da belirli oranda bir teminat getirilmesi gerekir kanısındayım. Bugün okullarımızda atöyle şefi bulamıyoruz. Müdür muavini bulamıyoruz. Çünkü öğretmen gelir dersini verir çeker gider, bir atöyle şefi müdür yardımcısı veya müdür günde sekiz saat, on saat yerinde on iki saat çalışır. Buna karşılık öğretmenle arasındaki iki üçyüz liranın arasındadır. Efendim beni dinlediğiniz için teşekkür eder, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın millî eğitim camiası için hayırlı, başarılı olmasını diler, saygılarımı sunarım. (Alkışlar...)

ÖMER ÇAM : (İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü)

Sayın Başkan, Sayın Şûra, değereli eğitimcileri, Şûramızın ikinci günü öğretmen sorunlarının görüşüldüğü oturumda yaptığım konuşmada hatalı bir durum bulunduğunu bir ihtilaf olduğunu tespit ettim.

BAŞKAN : Hayır onları şey yapmıyalım.

ÖMER ÇAM : Bu da bir öğretmen sorunudur öğretmen hata edebilir. Hatasını anlamayanlar nefislerini ıslah edemezler. Bir örnek bir misal olmak üzere müsaade buyurunuz bunu düzelteyim. Çünkü vicdani bir azap içindeyim. Beni bundan kurtarırsanız çok sevinirim. Öğretmen sevgisini taşıdığınız için sizden bunu istirham ediyorum.

BAŞKAN : Efendim Sayın Çam, biz ilkeler üzerinde konuşuyoruz hiçbir kimseye bir şey söyliyeceğimiz yok, ancak şunu ifade ediyoruz ve istirham ediyoruz bütün üyelerden bir söz söylendiği zaman ispat edilebilsin zabıtlara geçiyor takip edilebilsin o yönüyle bizim bir isteğimiz sizden ancak olabilir. Hiç ayrıca tamir etmeye falan hiç gerek yok doğrudan doğruya konuya ilişkin bir görüşünüz varsa lütfedersiniz. Konuya ilişkin sözleri tesbit edelim. Zabıtlara geçirelim, yararlanalım. Konuştuğumuz ve geldiğimiz yer bilimsel bir toplantı yeridir. O bakımdan diğer sözlere şahsi olan durumlara hiç ilişilmezse bu divan başkanlığı çok memnun olacaktır. Siz lütfen konuya ilişkin bir şey buyurunuz, öbür tarafa hiç değinmeyiniz, onu rica edeyim.

ÖMER ÇAM : Peki efendim. Öğretmen sorunlarının halledilmekte olduğundan çok mütehassıs olmaktayım. Çok bahtiyarım Sayın Bakanımızın öğretmenlerin....

BAŞKAN : Efendim bırakınız Bakanı....

ÖMER ÇAM : İçinde bulunduğu huzursuzluk giderilecektir, vadini vermesi bizi bahtiyar etmiştir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN : Ben teşekkür ederim Sayın Çam. Buyursunlar Sayın Karatepe.

HASAN KARATEPE : (Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Dairesi Bşk.) Bu konuda özel eğitime hiç değinilmediği için söz almış bulunuyorum. Evet öğretmen eğitiminin en mühim unsurlarından birisidir. Fakat, öğretmenin yanında bir de özel eğitim öğretmeni vardır ki bu özürlü çocuklara hizmet götüren öğretmendir. Bugün memleketimiz de özel eğitim birhayli geridedir. Bunu ilerletmek gene öğretmene bağlı ve diğer taraftan bunlar için gerekli olana bağlıdır. Bu yönden özel eğitim öğretmenlerini okulda tutmak veyahutta işitmeyen, görmeyen çocuklara bunlara özel eğitim öğretmeni temin etmek bir hayli güçtür. Bunlar için verilen para da bugün gerçekten azdır. Bu yönden özel eğitim öğretmeni bir uzman gibi telakki edilmelidir. Hakikaten de uzman olması gerekmektedir. Metod bakımından uzman olması gerekmektedir. Çocuğu anlama bakımından uzman olması gerekmektedir. Değinmek istediğim noktalardan birisi bu.

Diğeri de, yine uzmanlar kısmında gördükki özel eğitim için ayrılan uzmanların çoğu özel eğitim için ayrılmıştır. Buna da bir itiraz olmuştu. Halbuki bu minumum bir hesaplamayla ortaya çıkarılmış bir durumdur. Bu yönden uzmanların çoğu özel eğitimde kullanılıyor çünkü, nasıl bir ağacın her yaprağı her dalı her meyvesi aynı büyüklükte aynı değerde aynı kiymette değilse, insanın da, insan bireylerinin de toplum bireylerin de durumları aynıdır ve bu normalden ayrılan bireyleri tetkik etmek için mutlaka uzman ve uzmanlar gerekmektedir. Uzmanlar takımı gerekmektedir. Yoksa bir kişi bunları teşhis edemiyecektir. Bir miktar uzmanımız var. Fakat bu uzman bu çocuğu nasıl tanıyacak? Burada bu alet ve araca değinilmemiştir. Bir doktorun nasıl sadece bir dinleme aleti var ve bununla muayene ediyorsa hastasını yetersizdir muhakkak. Bugün birçok elektronik araçlar icad edilmiştir, bulunmuştur. Bunun için alet ve araca psikometrist diyoruz. Psikometrist hangi testlerle bu çocukları ölçecektir, nasıl değerlendirecektir? Bu yönden araç durumuna da temas etmek ve bu aracı da geliştirmek mecburiyetindeyiz.

BAŞKAN : Teşekkür ederim Sayın Karatepe. Efendim şimdi birçok görüşler ifade edildi. Öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri komisyonun sözcüsü söz almayı arzu ediyor mu? Herhangi bir konuda da genişliğine de açıklamalarda bulunabilir.

NURETTİN FİDAN : Arkadaşlarımız çok değerli görüşler ve öneriler de bulunabilir. (Bulundular.)

Bunları isim zikrederek bazı noktalara değinmek istiyorum. Sayın Prof. Dr. Özgönül Aksoy. Tabiatıyla Türkçe öğretmeni Atatürk'ün ilkeleri ışığında cum-

huriyetten beri çağdaş ve uygar kafalı olarak yetiştirilmeye çalışılmaktadır ve çalışılmıştır.

Türkiye'nin geçirdiği zor deneyimlerden de Türkçe öğretmeni başarı ile çıkmıştır. Bu yöndeki çalışmalara hız verilmelidir. Öğretmenin öğrencilerini yetiştirirken toplumun kalkınmasına toplumda öğrencilerin daha etkili olmasında büyük rolü vardır. Yalnız bu öğretmen tek başına değildir. Öğretmen yalnız başına yalnız sınıftaki faaliyetleriyle değil, yöneticisiyle çevre koşullarıyla ve velileriyle birlikte çalışarak kendisine verilen amaçlar ışığında öğrencilerini yetiştirmek zorundadır. Bu noktada önemli dikkat edilmesi gereken bir nokta var. Eğitim alanında öğretim alanında büyük gelişmeler olmuştur. Çağdaş ülkeler çağdaş eğitim teorileri ve bunların uygulanmaları gösteriyor ki eğer öğrencilerimizle biraz daha duyarlı uğraşabilirsek onlara daha çok zaman harcayabilirsek, biraz daha bireyselleştirilmiş yöntemlerle öğrencilerimizle biraz daha fazla çalışabilirsek öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğu % 80 - % 90 beklenilen başarı düzeyine erişmektedirler. Öğretmenin büyük ölçüde toplumsal gelişmeyi gerçekleştirmek için görevi okulun sınıfın içindedir. Tabii bu diğer etkili faktörlerle işbirliği yapmasını gerektirir. Bu noktada ayırımı çok iyi yapmamız gerekiyor. Bu çok da yanlış, bugüne kadar yapılan uygulamalar içersinde çok da yanlış yorumlara sebep olmuştur. Yanlış uygulamalar da ortaya çıkmıştır. Bizim büyük ölçüdeki görevimiz kendi öğrencimizi verilen amaçlar doğrultusunda yetiştirmek ve ülkenin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarılmasıdır. Başka ülkelere bakınız öğrencilerini nasıl yetiştiriyorlar bizim öğretmenlerimizide o şekilde etkili hale getirmek durumundayız.

Feyzi Öz'ün belirttiği hususlara ben büyük ölçüde katılıyorum. Komisyonumuz da katılıyor. Tabiatıyla artık buradaki tartışmalar da göstermiştir ki, hizmetiçi eğitim şu veya bu şekilde ya meslek içinde ilerlemede veyahut akademik yönden gelişmede bir kredi bazına oturtulmalıdır.

Bu faaliyetler oturtulmadığı sürece özendirici olmaktan uzaktır ve yararlı da olamamaktadır.

Saygınlığı arttırmak konusunda tabiatıyla, grup öğretmen topluluğu kendi kişiliğini kendisi yaratacaktır. Kamu özel kurumlarında bizim istememizden çok bizim davranışlarımızla bizim hareketlerimizle bize saygı duyacaklardır ama biz kendi içimizde ilkokul öğretmeninden üniversite rektörüne kadar tutarlı belli de-

ğerlere sahip bir bütünlük göstermek durumundayız. Bu kayıtla Feyzi beyin belirttiği hususa katılıyorum.

Sayın Ferihan Gürsoy'un dün akşamki ilhamlarından bir tanesi beni çok ilgilendiriyor, bu da sınıfların kalabalık oluşu. Diğer belirttiği hususlar daha çok mevzuatla ilgili yönetmeliklerle ilgili onların Bakanlık bünyesi içerisinde düzeltilebileceğine inanıyorum. Sınıflar kalabalıktır. Türkiye'nin birçok okullarında orta dereceli okullarda çok kalabalıktır ama, özellikle eğitim fakültelerimizde eğitimle uğraşan eğitim öğretimle uğraşan eğitim bölümlerimizin dünyadaki uygulamaları çok yakından izlenip Türkiye için kalabalık sınıflarda etkili öğretim nasıl yapılır? Bunu Türkiye koşullarına göre modellerinin geliştirilmesi gereklidir. Yani biz fakültelerde eğitim bölümlerinde yapılan çalışmaları ülkenin koşullarına göre gerçeklerine göre elimizdeki öğretmenin niteliğine göre değişir. Biz seksen kişilik gruplara öğretiriz. Yirmişer kişilik gruplar yapabiliriz. Değişik uygulamalar var. Artık ülkemizde tek tür özellikle bilimsel kuruluşlarımızda bu tür değişik yöntemlerle kalabalık sınıflarda etkili öğrenme yapılan kalabalık sınıf yüz kişiden toplanabilir. Bireysel çalışmalar yapılabilir. Bütün bakın, ilerlemiş ülkeler birçok eğitimci arkadaşımız bilir bilhassa ilerlemiş ülkelerde yalnız sınıfta cepheden öğretimle iş yapılmıyor. Ve artık öğretmen tam gün sınıftadır. Lâtin Amerika ülkelerinde de öğretmen sabahtan akşama kadar sınıftadır. Getireceğimiz personel yasasındaki hem özendirici tedbirlerle öğretmeni tam gün okulda tuttuğumuz ve öğrenciyle sürekli meşgul olacak duruma getirdiğimiz zaman kalabalık sınıflar problemini kısmen ortadan kaldırabileceğimize inanıyorum. Bu büyük ölçüde eğitim birimiyle uğraşan bilim adamlarımızın önemli bir sorumluluğudur, hepimizin sorumluluğudur.

Sayın Turhan Kömürcügil'in getirdiği bizim önerilerimizde var. Tabiatıyla öğretmenlerin yaşama koşulları maaşları arttırılmalı ama özellikle mesleki teknik öğretimde belli bir fire, piyasa çekecektir. Bunuda göz önünde bulundurarak biz kaynaklarımızı öğretmen yetiştiren kaynaklarımızı ayarlamak durumundayız. Bu yıllardan beri millî eğitimde konuşulan ve üzerinde çok sözü edilen problemdir ama devletin genel ücret politikası içersinde, devletin koyduğu esaslar dahilinde hükümetler problemlere çözüm getirmektedirler. Bu açıdan bazen maaşını sağlasak bile istediği parayı versek bile bir süre sonra çok yetenekli öğretmenleri kaybedebiliriz. Onun için önce getirilecek önlemleri farklı bağlayıcı belki okulun havasından başka tedbirler olmasında büyük yarar olduğu görüşündeyim.

Sayın Hasan Karatepe'nin belirttiği belki bizim raporumuzda fazla üzerinde durulmamış, madde de konulmamıştır. Özel eğitime muhtaç çocukların eği-

tilmesi ülke için çok önemli bir sorundur. Bunun için gereken tedbirlerin alınması gerektiği konusundaki önerilerine katılıyoruz.

Teşekür ederim efendim.

BAŞKAN : XI. Millî Eğitim Şûrası'nın Değerli Üyeleri, Sayın Konuklar, Millî Eğitim Şûrası'nın dört gündür devam eden toplantısını konular olarak burada kapatmış oluyoruz. Şimdi izinlerinizle ben kapanış konuşmasını yapmak suretiyle böylece Millî Eğitim Şûrası'nın bu yılki çalışmalarını sonuçlandırmış olacağız. Şu ana kadar yapılan bütün konuşmalar için şimdiden şükranlarımı ifade ediyorum.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI SAYIN HASAN SAĞLAM'IN KAPANIŞ KONUŞMASI

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın Değerli Üyeleri,

Dört gün süre ile devam eden XI. Millî Eğitim Şûrası burada çalışmalarını tamamlamış bulunmaktadır.

Bu Şûra toplantısında; Millî Eğitim sistemimiz içinde en önemli konuyu teşkil eden "Millî Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanlarının Durum ve Sorunları"nın her yanı ele alınmış, değerlendirilmiş çok başarılı ve önemli sonuçlara varılmıştır.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın açılışını onurlandıran ve çok anlamlı ve kesin direktifleri ile bize güç veren Sayın Devlet Başkanımız'a; Millî Güvenlik Konseyinin değerli üyelerine, Sayın Başbakan Vekili ile yargı organı başkanlarına, Bakanlarımıza ve diğer Sayın konuklarımıza şahsım ve yüce kurulun adına şükranlarımı teyiden burada tekrar arzetmeyi görev sayıyorum.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nın hazırlanmasında ve Şûranın devam ettiği günlerde, gerek Millî Eğitim Bakanlığı'nın raporunu ve gerekse Şûra raporunu hazırlıyan sunan; Üniversitelerimizin çok seçkin Rektör, Dekan ve Öğretim Üyelerine; Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Başkanı ve görevlilerine, görüşlerini açıklayan değerli önerilerde bulunan bütün konuşmacılara Başkanlık Divanını teşkil eden hocaların Hocası Ord. Prof. Dr. Sayın Fahrettin Kerim Gökay'a ve Prof. Dr. Sayın İhsan Doğramacı'ya; ayrıca Şûra'da bulunan diğer üye, müşahit ve konuklara takdir ve içtenlikle teşekkür ederim. Bunun yanında Şûra çalışmaları süresince idari yönden ağır hizmetler yüklenen Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Müdiresi, öğretmen ve öğrencilerine, öğretmenevi yetkili ve görevlileri ile diğer bu site içersinde görev alanlara teşekkür ederim.

Çalışmalar, dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu hepinizce malumdur.

Birincisi, Millî Eğitim Bakanlığı'nca ön hazırlıkların yapılması,

İkincisi, Millî Eğitim Bakanlığı'nda hazırlanan raporların sunulması ve rapor üzerinde genel görüşmelerin yapılması,

Üçüncüsü Şûra kararlarının alınması,

Dördüncüsü, beş ana bölüm içinde ve beş ayrı komisyonda incelemelerin yapılması ve böylece sonuçta ve nihayet bir karara varılmasıdır. Konu gerçekten

ağır ve fakat basite getirilmek suretiyle beş ana bölüm içersinde ve ayrı ayrı komisyonlarda incelenmiş ve gerçekten çok değerli sonuçlara varılmıştır. Bunları tekrar hatırlatmak gerekirse :

a. Öğretmen eğitiminin gelişimi,
b. Öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler,
c. Eğitim uzmanlarının eğitimi,
d. Öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi,
e. Öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileridir.

Şûra çalışmalarını güçlendirmek, değerlendirmelere dayanak olmak, önerileri isabetle vermek için ön hazırlık döneminde 22 ilden, il, ilçe ve köylerde her derece ve düzeydeki okulların öğretmen, yönetici, rehber ve uzmanlara uygulanan "Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri - Öğretmen Anketi" ile 67 ilde öğretmen sorunları - Millî Eğitim Müdürleri anketinin yardımcı doküman olarak hazırlanması sanıyorum ki çok yararlı olmuştur.

Konuyu Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçlar ile ilkeleri içinde değerlendirmek kaçınılmaz olmuştur. Sayın üyelerce gerek raporların hazırlanmasında ve gerekse görüşmelerde bu ana kavramlar dikkat ve bilinçle göz önünde tutulmaya çalışılmıştır.

Soruna bilimsel ve gerçek yüzü ile eğilirken öğretmen ve eğitim uzmanına ilişkin şu dört etkili alanı daima gözönünde bulundurmak gerekmiştir. Bunlar :

Toplumsal,
Kişisel,
Ekonomik, yaşam.
Eğitim-öğretim dahil kültürel durumdur.

Şûra'nın gündemine aldığı ve değerlendirdiği, bu önemli konuyu, Millî Eğitimin Temel İlkelerinden ayırmaya imkân yoktur. Bu yolladır ki, soruna daha anlayışla belirli ve istenen çözümler getirmeye imkân bulunabilir.

Hepimizce gayet iyi bilinen bu ilkeleri bu amaçla hatırlatmayı yararlı ve gerekli buluyorum.

Genellik ve eşitlik,
Ferdin ve toplumun ihtiyaçları,
Yöneltme,
Eğitim hakkı,
Fırsat ve imkân eşitliği,
Süreklilik,

Atatürk İnkılâpları ve Türk Milliyetçiliği,
Demokrasi eğitimi,
Lâiklik,
Bilimsellik,
Plâncılık,
Karma eğitim,
Okul ile aile işbirliği,
Her yerde eğitim.

Hiç şüphe yok ki Millî Eğitimin her sorununa çözüm ararken ve çözüme kavuşturmaktan başlıca amaç, bu ilkeleri uygulama alanında en üst düzeyde başarı ile gerçekleştirmektedir. İstenen ve temelde yatan unsur budur.

Ancak, şu kesinlikle kabul edilmelidir ki; Türkiye'de Türk Öğretmenine model aranırken, onun özellik, nitelik ve toplumda yeri belirlenirken, yine onu Başöğretmen'inden ayrı düşünmek asla ve kesinlikle mümkün değildir. Çizilecek modelin baştacı ve temel taşı budur.

Sayın Üyeler,

Yüksek Kurulunuz üyelerinden kurulan 5 komisyonun hazırlıkları raporlar burada tek tek sunulmuştur. Bu raporlara ait görüşler değerli üyelerce ifade edilmiştir. Genellikle raporlar benimsenmiş, gerek raporlarda ve gerekse görüşlerini açıklayan üyelerce çok değerli öneriler ve önlemler getirmişlerdir. Öneri kararlar alınmıştır.

Bunlar Millî Eğitim Bakanlığı'nca hakkı ile değerlendirilecektir. Uygulama alanına intikal için de gerekli plânlama ve programlar yapılacak, yasal ve idarî düzenlemelere gidilecektir.

Bu aşamada, Yüksek Öğretim Kurulu ve Üniversitelerimizle bugüne kadar olduğu gibi ve hatta daha da fazla çok yakın işbirliği içinde çalışmaların yapılmasını çok gerekli olduğuna inanıyor ve değerlendiriyorum.

Burada bu yöndeki yaklaşım ve yardımlardan dolayı Yüksek Öğretim Kurumlarının yetkili ve görevlilerine teşekkür etmeyi görev biliyorum.

2547 Sayılı Kanun ile Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilât Kanun Tasarısı; diğer alanlarda olduğu gibi, özellikle öğretmen ve eğitim uzmanı yetiştirme konusunda işbirliğini öngören kaçınılmaz hükümler getirmiş ve taraflara açık görevler ve yükümlülükler vermiştir. Kaldı ki tarafların sağduyu sahibi yetkili ve görevlileri, her düzeydeki eğitim kurumlarında Türk Millî Eğitimini birlik ve bü-

tünlük kavramı içinde kurmak ve hatta kurtarmakta Atatürk'ün izinde, aynı çizgide hareket etmeye kesin kararlıdırlar. Bunu bütün yetkili ve yetkisiz herkesin bilmesinde ülke yararı yönünde fayda ummaktayım.

Sayın Üyeler,

Komisyon Raporlarında önerileri miktar olarak da size ayrıca hatırlatmak isterim. Birinci komisyon diğer çalışmalar bir yana bırakıldığı takdirde, öneri olarak hepsi için ifade edebilirsem :

Birinci Komisyonun	7
İkinci Komisyonun	8
Üçüncü Komisyonun	6
Dördüncü Komisyonun	13

Beşinci Komisyonda Millî Eğitim raporundaki görüşlerini de ifade etmek suretiyle 25 ve böylece toplam 59 öneri ortaya konmuştur.

Raporlarda yer alan öneriler gayet geniş kapsamlı ve genellikle uygulamaya yönelik hedefleri ve ilkeleri ortaya koymaktadır.

Millî Eğitimi, yönlendirici, güçlendirici esasları tesbit etmiştir.

Devletin, Hükümetin ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın yapacakları aydınlatıcı görevler ve yükümlülükler getirmektedir.

Bunlar yasal ve idarî düzenlemeler gerektirdiği gibi, malî, ekonomik, sosyal ve kültürel yükümlülükler öngörmektedir.

Sorunu, Sayın Devlet Başkanımızın açık direktifleri ışığında ele alacağımıza itimat buyurulmasını rica ederim.

Sayın Üyeler,

Raporlarda belirlenen ve Sayın Üyelerin konuşmalarında belirttikleri değerli görüş, öneri ve önlemleri dikkat ve özenle tesbit etmiş ve zabıtlara geçirmiş bulunuyoruz.

Konunun önem ve değeri karşısında bazı hususlara genel olarak temas etmekte de fayda umuyorum.

Türk Millî Eğitiminin temel direği, Türk öğretmenidir. Toplumumuza karşı yükümlülükleri ve toplumda kesin yeri vardır. Çocuklarımız yolu ile her evde, ülkemizin her yerinde ve ıssız köşesinde o vardır. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun temelinde, ülkemizin bugün geldiği yerde öğretmenimizin harcı vardır. Bu hedefte Türk Öğretmeni Yüce Atatürk'ün yanında ve izindedir. Bundan ayrılamaz. Aksi halde ülkemizde kendi varlığını, görevini ve sorumluluğunu inkâr etmek demektir. O zaman bu ulvi ve kudsi görevi yapamaz.

Kendisinden beklenenler ve kendisine yüklenenler belirli olan Türk Öğretmenine yönelik yapılacaklar konusuna da değinmek isterim.

Öğretmenin yetişmesinde ve kendisinin yetiştireceklerinde Millî Eğitim alanında birlik ve bütünlük ilkesi artık kaçınılmazdır. Bu husus genelde ve özelde esastır.

Otağı sadece okul olan öğretmen, kafasında bilim, gönlünde Atatürk ve varlığında vatan sevgisi yatan, toplumda saygın yeri olan kişidir.

Millî Eğitim Milletin malıdır. Görev ve yükümlülük ona karşıdır. Herkes, ona hizmet oranında saygın yerine oturur, toplumda yerini bulur.

Millî Eğitimin Mabetleri okullar ve eğitim kurumlarıdır. Buralarda bilim ve teknoloji yapılır. Buraların lideri, rehberi yöneticisi öğretmenlerdir. Politika ve ideolojik görüş ve davranışların bu yuvalarda ve kişilerde asla yeri yoktur. Çünkü bunlar irfan yuvalarının temelini sarsar ve havasını kirleten unsurlardır. Bilim ve teknoloji ile de bağdaşamazlar.

Öğretmenin ve eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi ülkemizde çok ciddi bir sorundur. Geniş çalışma, kısa, orta ve uzun vadeli programlama ve planlama ister. Uygulama alanında gerçekleştirilmesini hedef güder. Bunu yapmak Millî Eğitim Bakanlığı'nın başlıca görevidir.

Sorun, aile-okul, öğretmen, öğrenci, toplum, eğitim politikası, eğitim sistemi, ülke imkân ve kaynakları ile direkt ilgilidir.

Türk öğretmeni, Türk toplumunun, ailenin, çocuğun içine ve yanına eğitimci, rehber ve psikolog olarak gitmek zorundadır. Görevinin ağırlığı buradadır.

Bütün Bakanlıklar, ilgili kurum ve kuruluşlara yönelik ve etkili birçok sorunlar düşer ve hükümlülükler vardır.

Öğretmen yetiştirilmesi, örgün-yaygın eğitim bütünlüğü içinde, hizmet öncesi, hizmetiçi dönemlerde, her çeşit ve düzeydeki eğitim kurumlarında ele alınması gereklidir.

Öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi ve sorunlarının çözümü, millî değerlerimizin esas alınarak çağdaş görüşler altında, bilimsel ve teknolojinin kuralları içinde, diğer dünya devletlerinin uygulamalarını da inceleyerek ülkemize uygun, Millî Eğitim politika ve sistemlerine bağlı ve uyumlu esasların tesbit ve uygulanması gereklidir.

Öğretmen saygın yerini toplumda, öğretmenler arasında, okul dahil çevresinde ve diğer meslekler arasında, kurum ve kuruluşlar içersinde almalıdır.

Öğretmenin yüceliği ile tuttuğu Atatürkçü yoldan ve hedeften onu alakoyamıyacak ve hiçbir etki ve eksiklik onu çökertemiyecektir.

Öğretmenin sorunlarını çözmede ve önlemleri almada çok ciddi bilinçli, anlayışlı, anlamlı ve köklü çalışma, araştırma ve uygulamalara gerek olduğuna inanıyorum.

Bu amaçla, yapılan bu Şûra çalışmaları bir başlangıçtır. Asıl çalışmaların bundan sonra olacağına; ancak böylece hedefe ulaşılabileceğine bütün görevli ve ilgililerin inanmasını isterim.

Yapılacak planlama, programlama ve hatta uygulama alanında YÖK'ün Üniversitelerimizin yanımızda olacağına asla şüphem yoktur.

Öğretmeni yetiştirme ve sorunları çözümde belirlenebilecek şu genel sistem dikkatle ve özenle uygulanmalıdır.

Önce ülkemizin :
Millî eğitim politikası,
Millî eğitim sistemimiz,
Görev ve yükümlülükler,
Teşkilâtlanma,
Uygun kadro,
Plân ve programlama.

Malî kaynakların tahsisi, bunu (ülkenin politik, ekonomik, sosyal yapısı içinde) ele almak ve uygulamalara dikkat ve özenle geçmek ve iyi yönetmek sonunda bunların hepsini gözetim ve denetim altında bulundurmak.

12 Eylül 1980'den bugüne kadar öğretmenlere yönelik, kabul edersiniz ki ekonomik sosyal ve eğitim alanlarında durumlarını düzenleyici bazı önlemler alınmıştır.

Bunlar :

Ek göstergeler, 400 ile 100 olmak suretiyle 4. derece ile 1. derecesi arasında taksim edilmektedir.

Görev tazminatı (yöneticilere yöneliktir)

Sosyal yardım, bu yıl için, 1500 TL. olarak hepimizin malumudur.

Yatılı burslu öğrenciler Kanun Tasarısında öğretmenlerimizin çocuklarına tanınmaya çalışılan haklar,

Öğretmenler günü olarak artık Türkiye'de bir öğretmen varlığı ve herkesin yanında olduğu toplumda vazgeçilemez unsur bulunduğu ortaya konmuştur.

Öğretmen evleri açılmaya devam edilmektedir.

Öğretmen lojman planlamaları (10 yıl için planlama çalışmaları sürdürülmektedir.)

Öğretmen atamalarının yurt çapında dengelendirmek uygun esaslara bağlanma çalışmaları yapılmaktadır.

Hizmetiçi eğitim için oldukça mesafe katedilmiştir.

Öğretmen yetiştiren yüksek öğrenim kurumlarımızın Üniversite imkân ve fırsatlarından yararlanmak ve tek kaynaktan öğretmen yetiştirmek amacı ile Üniversiteler teşkilâtı içersine alınmaktadırlar.

Ek ders ücretleri yeterince uygun esaslara bağlanmıştır.

Yüce Kurulun Değerli Üyeleri,

Dört gündür devam eden XI. Millî Eğitim Şûrası önemli, aydınlatıcı ve köklü görüşler, öneriler ve önlemler ortaya koyarak, Şûranın başarılı olması için büyük gayret içersinde olmuştur.

Bunu sağlayan çok değerli kurul üyelerine tekrar şükran borcumu ifade etmeyi gerekli bir görev biliyorum.

Değerli üyelerden kurulan komisyonların hazırladıkları raporları genel hedef ve amaçlarını çizmek, şimdi Millî Eğitim Bakanlığı'ndan görev, çalışma ve uygulama olarak verilmiştir. Kaldı ki, bunu yalnız sizler değil, yarım milyon öğretmen kitlesi de aynı şeylerin beklentisi içersindedir. Bunun yanında bütün ülke buna kulaklarını vermiştir. Konuya ilişkin Millî Eğitim Bakanlığına çok ağır ve o derecede onurlu görevler verdiniz. Bunun anlayışı, anlam ve hassasiyetine derinden müdrikim.

Sayın Devlet Başkanımızın açık direktifleri ışığında üstün gayret içersinde olacağımıza emin olmanızı özellikle rica ediyorum.

Bu çalışmalarda, maddi ve manevi yardımda bulunanlara, divanı teşkil eden Başkan Vekilleri Ord. Prof. Dr. Sayın Fahrettin Kerim Gökay'a, Prof. Dr. Sayın İhsan Doğramacı'ya, Sekreterlikte görev yapan arkadaşlarıma tekrar teşekkür ederim. Hepinizi en iyi dileklerle selâmlarken Millî Eğitimimizin geleceğinin Atatürkçü yolda aydın, başarılı mutlu ve refah içersine gireceğini ve artık eskiye dönülmiyeceği inancını belirtir, mutluluklar diler hepinize en iyi saygı ve sevgiler sunarım. (Alkışlar...)

Şükran ifadesi yanında hepinize gelecek toplantılar için burada buluşmak üzere hayırlı yolculuklar ve en iyi dileklerimi sunuyorum.

BÖLÜM

EKLER

ŞÛRA GÜNDEMİ

ŞÛRA TOPLANTI PROGRAMI

ŞÛRANIN KURULUŞU

ŞÛRA ÜYELERİNİN VE MÜŞAHİTLERİNİN LİSTESİ

ŞÛRA ÜYELERİNE SUNULAN DİĞER YAYINLAR LİSTESİ

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

(8 - 11 HAZİRAN 1982)

ŞÛRA TOPLANTI SALONU

G Ü N D E M

MİLLÎ EĞİTİM HİZMETLERİNDE ÖĞRETMEN VE EĞİTİM UZMANLARI (DURUM VE SORUNLAR)

I. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ.

II. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMETÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER.

III. EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ.

IV. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZMETİÇİ EĞİTİMİ.

V. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI TOPLANTI PROGRAMI
(8 - 11 HAZİRAN 1982)

8 HAZİRAN 1982 SALI (Birinci Gün)

Saat 08.00 - 08.15 Başöğretmen Atatürk Anıtı'nı ziyaret ve saygı duruşu.
08.45 - 09.15 Anıtkabri ziyaret ve saygı duruşu.
09.30 - 10.00 Üyelerin toplantı salonunda yerlerini almaları.

10.00 - 11.00 **AÇILIŞ**

— Saygı Duruşu.
— İstiklal Marşı.
— Talim ve Terbiye Başkanı Burhan GÖKSEL'in konuşması.
— Millî Eğitim Bakanı Hasan SAĞLAM'ın konuşması.
— Devlet Başkanımızın konuşması.

11.00 - 11.15 **ARA**

11.15 - 12.00 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(I. Oturum)

11.15 - 12.00 — Başkanlık divanının oluşturulması (2 Başkan Yardımcısının seçimi ve Sekreteryanın yerini alması).
— Komisyonlarda görev alacakların seçimi.
— Şûra çalışmaları hakkında genel bilgi (Şûra Genel Sekreteri Cemil Cahit GÜNEŞ).

12.00 - 13.30 **ARA** — Öğle Yemeği (Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Yemek Salonu).

13.30 - 15.30 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(II. Oturum)

13.30 - 14.00 Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ Raporunun sunulması (Dr. A. Ferhan OĞUZKAN).

14.00 - 15.30 Rapor üzerinde genel görüşme.

15.30 - 15.45 **ARA**

15.45 - 19.00 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(III. Oturum)

15.45 - 16.15 Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMETÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER Raporunun sunulması (Doç. Dr. Leyla ÖZYÜREK).

16.15 - 18.30 Rapor üzerinde genel görüşme.
18.30 - 19.00 FRTM'in slayt ve film gösterisi.
19.00 - — Birinci gün çalışmalarının sonu.
19.30 - 21.00 Millî Eğitim Bakanı'nın kokteyli.
(Öğretmenevi kokteyl salonu).

9 HAZİRAN 1982 ÇARŞAMBA (İkinci Gün)

Saat 09.00 - 12.00 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(I. Oturum)

09.00 - 09.30 Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ Raporunun sunulması (Doç. Dr. İ. Ethem BAŞARAN).

09.30 - 12.00 Rapor üzerinde genel görüşme.

12.00 - 13.30 **ARA** — Öğle Yemeği (Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Yemek Salonu).

13.30 - 15.30 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(II. Oturum)

13.30 - 14.00 Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZMETİÇİ EĞİTİMİ Raporunun sunulması (Doç. Dr. Haydar TAYMAZ).

14.00 - 15.00 Rapor üzerinde genel görüşme.

15.30 - 15.45 **ARA**

15.45 - 18.30 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(III. Oturum)

15.45 - 16.15 Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ Raporunun sunulması (Doç. Dr. Sudi BÜLBÜL).

16.15 - 18.30 Rapor üzerinde genel görüşme.

18.30 - — İkinci gün çalışmalarının sonu.

19.00 - 21.00 Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Sergi ve Defile.

10 HAZİRAN 1982 PERŞEMBE (Üçüncü Gün)

Saat 09.00 - 12.00 **KOMİSYON ÇALIŞMALARI**
(Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda).

12.00 - 13.00 **ARA** — Öğle Yemeği (Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Yemek Salonu).

13.30 - 18.30 **KOMİSYON ÇALIŞMALARI**
(Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda).

18.30 - — Üçüncü gün çalışmalarının sonu.

19.00 - 21.00 Öğretmenevinde kokteyl
(TÖBANK'ın daveti).

11 HAZİRAN 1982 CUMA (Dördüncü Gün)

Saat 08.30 - 09.40 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(I. Oturum)

08.30 - 08.40 Öğretmen Eğitiminin Gelişimi Komisyonu Raporunun Sunulması.

08.40 - 09.40 Rapor üzerinde genel görüşme ve karara bağlama.

09.40 - 09.55 **ARA**

09.55 - 11.05 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(II. Oturum)

09.55 - 10.05 Öğretmen Eğitiminde Hizmetöncesi Sorunlar ve Öneriler Komisyonu Raporunun sunulması.

10.05 - 11.05 Rapor üzerinde genel görüşme ve karara bağlama.

11.05 - 11.20 **ARA**

11.20 - 12.30 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(III. Oturum)

11.20 - 11.30 Eğitim Uzmanlarının Eğitimi Komisyonu Raporunun sunulması.

11.30 - 12.30 Rapor üzerinde genel görüşme ve karara bağlama.

12.30 - 14.00 **ARA** — Öğle Yemeği (Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Yemek Salonu).

14.00 - 15.25 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(IV. Oturum)

14.00 - 14.10 Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi Komisyonu Raporunun sunulması.

14.10 - 15.10 Rapor üzerinde genel görüşme ve karara bağlama.

15.10 - 15.25 **ARA**

15.25 - 17.05 **GENEL KURUL TOPLANTISI**
(V. Oturum)

15.25 - 15.35 Öğretmen ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Önerileri Komisyonu Raporunun sunulması.

15.35 - 17.05 Komisyon raporu üzerinde genel görüşme ve karara bağlama.

17.05 - 17.20 **ARA**

17.20 - 18.00 **KAPANIŞ**
Millî Eğitim Bakanı Hasan SAĞLAM'ın kapanış konuşması.

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI'NIN KURULUŞU

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI'NIN KURULUŞU :

BAŞKANLIK DİVANI :

BAŞKAN	: Hasan SAĞLAM	Millî Eğitim Bakanı
BAŞKAN VEKİLLERİ	: Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY	
	Prof. Dr. İhsan Doğramacı	Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı
SEKRETERLER	: Ömer ÜNAL	Talim ve Terbiye Başkanlığı Eğitim Daire Başkanı
	Özcan ÖZTÜRK	Talim ve Terbiye Başkanlığı Program Şubesi Müdürü
	Füsun KÖKSAL	Talim ve Terbiye Başkanlığı Fen Projesi Müdürü

ŞÛRA SEKRETERYASI :

Şura Genel Sekreteri	: Cemil Cahit GÜNEŞ	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
Şûra Daimi Bürosu	: Cengiz KIRIKOĞLU	Bakanlık Müşaviri
	Ömer HATİPOĞLU	Bakanlık Müşaviri
	Adnan YÖRÜKOĞULLARI	Talim ve Terbiye Başkanlığı Müşaviri
	Zafer SEYİS	Talim ve Terbiye Başkanlığı Memuru
	Rahime ÇAĞIRKAN	Talim ve Terbıye Başkanlığı Daktilografı

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
A. TABİÎ ÜYELER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINDEN	Millî Eğitim Bakanı	Hasan Sağlam	
	Müsteşar	Bahir Sorguç	
	Müsteşar Yardımcısı	Nurettin Füsunoğlu	
		Hüseyin Aktuğ	
		Mustafa Turhan	
		Fehmi Arabacıoğlu	
		Atıf Özmen	
	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı	Burhan Göksel	
	Teftiş Kurulu Başkanı	Cemal Kahraman	
	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi ve Şûra Genel Sekreteri	C. Cahit Güneş	
	Talim ve Terbiye Kurulundan Üç Üye	A. Cengiz Ağın	
		Ömer Okutan	
		Dr. M. Feyzi Öz	
	Bakanlık Müdürler Komisyonundan Üç Üye	Emin Sağlamer	Okulöncesi ve Temeleğitim Genel Müdürü
		Şefik Sezgen	Ortaeğitim Genel Müdürü
		Sebahattin Şahin	Yüksektğitim Genel Müdürlüğü Daire Başkanı
	Teftiş Kurulundan Üç Üye	Ayhan Doğan	Müşavir Müfettiş
		T. Kenan Özkan	Müşavir Müfettiş
		Mukaddes Elçin	Müşavir Müfettiş
	Hukuk Baş Müşaviri	Lütfi Özhan	
	Milli Eğitim Müdürlerinden Yedi Üye	Kemal Türen	İstanbul Millî Eğitim Müdürü
		İsmail Bakış	İzmir Millî Eğitim Müdürü
		Hüsnü Ölçerel	Ankara Millî Eğitim Müdürü
		Mustafa Uçkan	Gaziantep Millî Eğitim Müdürü
		Turgut Akan	Amasya Millî Eğitim Müdürü
		Kazım Özarslan	Muğla Millî Eğitim Müdürü
		Sefer Sinmez	Artvin Millî Eğitim Müdürü

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
A. TABİÎ ÜYELER

ÜNİVERSİTELERDEN	Üniversite Rektörleri	İstanbul Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu
		Ankara Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Türkan Akyol
		İstanbul Teknik Üniversitesi Rek.	Prof. Dr. Kemal Kafalı
		Hacettepe Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Süleyman Sağlam
		Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Mehmet Kıcıman
		Ege Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. İbrahim Karaca
		Atatürk Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Hurşit Ertuğrul
		Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Erdem Aksoy
		Boğaziçi Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Semih Tezcan
		Çukurova Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Mithat Özsan
		Bursa Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Nihat Balkır
		Diyarbakır Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Selahattin Yazıcıoğlu
		Eskişehir Anadolu Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Orhan A. Karacadağ
		Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Mahir Tevrüz
		Malatya İnönü Üniversitesi Rek.	Prof. Dr. A. Fuat Cesur
		Elazığ Fırat Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Mustafa Temizer
		Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Rek.	Prof. Dr. Muhsin Saraçlar
		Konya Selçuk Üniversitesi Rektör V.	Prof. Dr. Mümin Köksoy
		Kayseri Üniversitesi Rektörü	Prof. Dr. Hüseyin Sipahioğlu
	Eğitim Fakültesi Dekanı	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı	Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu
Devlet Planlama Teşkilâtından		Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı	Yıldırım Aktürk
		Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı	Kutlu Savaş

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
B. SEÇİMLE GELEN ÜYELER

ÜNİVERSİTELERDEN	En Az Dört Fakültesi Bulunan Üniversitelerden Seçilecek Birer Üniversite Temsilcisi	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Halûk Yavuzer	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Pedagoji Bilim Dalı Koordinatörü
		Ankara Üniversitesi	Prof. Dr. Yaşar Yücel	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dekanı
		İstanbul Teknik Üni.	Prof. Dr. İlhan Kayan	İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Öğretim Üyesi
		Hacetepe Üniversitesi	Prof. Dr. Hüsnü Arıcı	Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Pisikiatri Bölümü Başkanı
		Orta Doğu Teknik Üni.	Prof. Dr. Cemal Yıldırım	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Beşeri İlimler Bölümü Öğ. Üyesi
		Ege Üniversitesi	Prof. Dr. Turan Örnek	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi
		Atatürk Üniversitesi	Prof. Dr. M. Küçükoğlu	Atatürk Üniversitesi Öğretim Üyesi
		Karadeniz Teknik Üni.	Prof. Dr. Özgönül Aksoy	Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat ve Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi
		Boğaziçi Üniversitesi	Doç. Dr. Necla Öner	Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi
		Bursa Üniversitesi	Prof. Dr. C. Nadi Aytuğ	Bursa Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı
		Çukurova Üniversitesi	Prof. Dr. Ali Gürçay	Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi
		Diyarbakır Üniversitesi	Prof. Dr. Askeri Baran	Diyarbakır Üniversitesi Öğretim Üyesi

ÜNİVERSİTELERDEN EĞİTİM FAKÜLTELERİNDEN VEYA EĞİTİM KÜRSÜSÜ VEYA BÖLÜMÜ BULUNAN SEÇİLECEK BİRER FAKÜLTE TEMSİLCİSİ		
Ankara Üniversitesi	Doç. Dr. Mahmut Adem	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi ve Dekan Yardımcısı
İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Ayla Oktay	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Bilim Dalı Öğretim Üyesi
Ankara Üniversitesi	Prof. Dr. Kemal Aytaç	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kürsüsü Öğretim Üyesi
Ankara Üniversitesi	Doç. Dr. Beyza Bilgin	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Kürsüsü Başkanı
Hacettepe Üniversitesi	Doç. Dr. Ali D. Arseven	Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi
Orta Doğu Teknik Üni.	Dr. Barbaros Güncer	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Boğaziçi Üniversitesi	Prof. Dr. Turhan Oğuzkan	Boğaziçi Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi Eğitim Bölümü Başkanı
Ege Üniversitesi	Doç. Dr. Ahmet Arslan	Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
B. SEÇİMLE GELEN ÜYELER

Genel, Mesleki ve Teknik Ortaöğretimden	Köy veya Bucak Öğretmenleri	Halim Kara	Edirne Merkez Kurtuluş İlkokulu Md.
		İkram Kocaaslan	Bitlis - Ahlat Ovakışla Kölü İlk. Md.
		Arif Çetin	Nevşehir - Ürgüp Yeşilöz Köyü İlkokulu Müdürü
		Durdu Çoşkun	Malatya Darende Yenice Köyü İlkokulu Öğretmeni
		Hasan Ali Gavcar	Aydın Koçarlı Çakırbeyli İlkokulu Öğretmeni
	Şehir veya Kasaba Öğretmenleri	Şerafettin Subaşı	Samsun Merkez İlköğretim Müdürü
		Mustafa Kalkan	Çanakkale Gelibolu Gazi Süleyman-paşa İlkokulu Müdürü
		A. Necla Kulçak	Bolu Merkez Sakarya İlkokulu Öğ.
	İlkokul Müfettişleri	H. Saim Yumuşak	İstanbul İlköğretim Müfettişi
		Fazlı Kınal	Ankara İlköğretim Müfettişi
		Yılmaz Özdemir	Trabzon İlköğretim Müfettişi
İlköğretimden	Ortaokullar	Toroslu Belen	Çanakkale Merkez Ortaokulu Öğ.
		Süleyman Kıvrak	Afyon Merkez Ortaokulu Öğretmeni
	Liseler	Yusuf Yıldız	Bursa Yüksek Öğretmen Okulu Matematik Öğretmeni
		Aysel Enünlü	Kocatepe Mimar Kemal Lisesi Öğretmeni ve Müdür Yardımcısı, Ankara

GENEL MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	Teknik Liseler	Naim Durmaz	Balıkesir Teknik Lisesi Öğretmeni
		M. Fazıl Baş	Kütahya Teknik Lisesi Öğretmeni
	Ticaret Liseleri	Zeki Yılmaz	Amasya Ticaret Lisesi Müdürü
		Ömer Tamer	Nevşehir Ticaret Lisesi Müdürü
	Meslek Liseleri	Doğan Ergüder	İzmir Mersinli Endüstri Meslek Lisesi Öğretmeni
		Günal Korun	Bilecik Bozhöyük Seramik Meslek Lisesi Öğretmeni
		Behçet Esen	İstanbul Yetişkinler Teknik Eğitim Merkez Müdürü
		Nihal Bolkol	Adana Tekstil Kız Meslek Lisesi Md.
		Şenel Bıçakçı	İstanbul Mithatpaşa Kız Teknik Lisesi Öğretmeni
		Remziye Candurmaz	Antalya Kız Meslek Lisesi Öğretmeni
	Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri	Ayşe Sönmez	Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmeni
		Akın Özünal	İstanbul Otelcilik ve Meslek Lisesi Müdürü
	İmam - Hatip Liseleri	Bahattin Türkaslan	Çay İmam - Hatip Lisesi Müdürü
		Naci Kahraman	Kahramanmaraş İmam - Hatip Lisesi Müdürü

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
B. SEÇİMLE GELEN ÜYELER

Eğitim Enstitüleri	Hasan Keziban	Niğde Eğitim Enstitüsü Öğretmeni
	Mustafa Eski	Kastamonu Eğitim Enstitüsü Müdürü
Yüksek Öğretmen Okulları	Cevat Dursunoğlu	Edirne Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
	Dr. Nihal Arkayın	İzmir Buca Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Erkek Teknik, Kız Teknik, Yüksek Öğretmen Okulları ile Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulları	Doç. Dr. İlhan Sezgin	Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
	Dr. Gülten Ülgen	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
	Yıldız Zehra Gülgen	Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Yüksek İslâm Enstitüleri	Ömer Çam	İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Öğretmeni
	Mustafa Uzunpostalcı	Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü Md.
İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi	Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı	Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Başkanı
	Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen	Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Başkanı
Devlet Günel Sanatlar Akademisi	Prof. Dr. Hüseyin Gezer	İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Fakültesi Dekanı
Devlet Konservatuvarı	Mustafa Ulusoy	Ankara Devlet Konservatuvarı Üyesi
	Ali Doğan	Ankara Devlet Konservatuvarı Üyesi
Özel Okullar	Mahmut Yılmaz	Fevziye Mektepleri Vakfı Özel Işık Lisesi Müdürü - İstanbul
	Ferihan Gürsoy	Ankara Öğretim Derneği Özel Tevfik Fikret Lisesi Müdürü
	Necdet Doğanata	Özel Fatih Lisesi Müdürü - İzmir
Müzeler	Nurettin Yardımcı	Eski Eserler ve Müzeler Genel Md. V.
	Tanju Özoral	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdür Yardımcısı
Kütüphaneler	Nail Bayraktar	Kütüphaneler Genel Müdür Baş Yar.
	Hasan Duman	Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü - İstanbul
Halk Eğitim Başkanları	M. Salim Akagündüz	İstanbul Halk Eğitim Başkanı
	Nazmi Akyol	Giresun Halk Eğitim Başkanı

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TARAFINDAN DAVET EDİLEN ÜYELER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TARAFINDAN DAVET EDİLEN ÜYELER	Org. İsmail Hakkı Akansel	Harp Akademileri Komutanı - İstanbul
	Prof. Dr. Hv. Tümg. Necati Kölan	Gülhane Askerî Tıp Akademileri Komutanı ve Tıp Fakültesi Dekanı - Ankara
	Tümg. İrfan Yay	Kara Harp Okulu Komutanı - Ankara
	Tümg. Kemal Yalçın	Hava Harp Okulu Komutanı - İstanbul
	Tuğamiral İlhan Aran	Deniz Harp Okulu Komutanı - İstanbul
	Tuğğ. Osman G. Feyzoğlu	Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Danışma Kurulu Başkanı
	Ord. Prof. Dr. F. Kerim Gökay	Hacı Arif Korosu Bebek - İstanbul
	Prof. Dr. İhsan Doğramacı	Yükseköğretim Kurulu Başkanı
	Prof. Dr. Tahsin Özgüç	Yükseköğretim Kurulu Başkanı Yardımcısı İ. T. İ. Akademisi Başkanı
	Prof. Dr. Orhan Oğuz	İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Baş.
	Prof. Dr. Tevfik Karabağ	TUBİTAK Genel Sekreteri
	Prof. Dr. Altan Günalp	Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı
	Prof. Dr. Fatma Varış	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
	Doç. Dr. Nurettin Fidan	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
	Doç. Dr. Kemal Güçlüol	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi
	Doç. Dr. Lelyâ Özyürek	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
	Doç. Dr. İ. Ethem Başaran	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ
C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TARAFINDAN DAVET EDİLEN ÜYELER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TARAFINDAN DAVET EDİLEN ÜYELER	Doç. Dr. Haydar Taymaz	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
	Doç. Dr. Sudi Bülbül	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
	Doç. Dr. Galip Karagözoğlu	TUBİTAK Bilimadamı Yetiştirme Grubu Sekret.
	Doç. Necibe Çakıroğlu	İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi
	Dr. Ferhan Oğuzkan	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğ. Üye.
	Öğrt. Alb. Erdoğan Turhan	Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Danışma Ku. Üye.
	Bayraktar May	Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Danışma Kurulu Genel Sekreteri
	Ahmet H. Özer	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Ayşe Demirkıran	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Ülkü Bilgen	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Güner Uygur Budak	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Vahit Başar	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Fahri Zorlu	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	M. Halil Ozansoy	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Dr. Sezer Sacır	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Bedi Erdem	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Vahit Yılmaz	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Kur. Yb. Necati Ertürk	Millî Güvenlik Konseyi Millî Eğitim Kom. Üyesi
Nermin Öztuş	Danışma Meclisi Millî Eğitim Komisyonu Üyesi
Öğ. Alb. Özdemir Akoğlu	Genel Kurmay Başkanlığı Temsilcisi
Öğ. Alb. Mesut Akça	Kara Kuvvetleri Komutanlığı Eğitim ve Ok. D. Ok. Şb.
Alb. Mehmet Uçkan	Harp Okulu Öğretmeni
Alb. Gürbüz Koçak	Harp Okulu Öğretmeni
Alb. Ahmet Öral	Harp Okulu Öğretmeni
Müh. Kd. Alb. Doğan Anlağan	Harita Yüksek Teknik Okulu Komutanı
Dz. Öğ. Alb. Atakan Demirseren	Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Temsilcisi
Hv. Öğ. Alb. Tahir Pekar	Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hava Harp Okulu Öğretim Üyesi
Öğ. Yzb. Mahmut Kutkan	Jandarma Genel Komutanlığı Temsilcisi
Kamran Baydur	Devlet Bakanlığı Başbakan Yardımcılığı Müşaviri
Muhtar Çağlayan	Adalet Bakanlığı Eğ. İş Gnl. Md. Tetkik Hakimi
Ergün Tezel	İçişleri Bakanlığı Tel. Pl. Koord. Ku. Üyesi
Vedat Sansar	Maliye Bakanlığı Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Şube Müdürü
Yüksel Alver	Bayındırlık Bakanlığı Destek Hizmetleri Daire Başkanı Uzmanı
Halil Şahin	Ticaret Bakanlığı Müşaviri
Dr. Günal Ünal	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürü
Remzi Kılıç	Gümrük ve Tekel Bakanlığı Eğitim Dairesi Baş.
Hüseyin Kılıç	Ulaştırma Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyonu Kurulu Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Grup Başkanı

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

İsmet Tayşi	Tarım ve Orman Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu Başkan Vekili
Orhan Başhekim	Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı
Ziya Yılmazer	Kültür ve Turizm Bakanlığı Müşaviri
Fikret Özer	İmar ve İskân Bakanlığı Eğitim Grubu Başkanı Uzman Yardımcısı
Rıza Akgül	Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı Uzmanı
Turan Binay	Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkan Yardımcısı
Mustafa Kalenderoğlu	Sosyal Güvenlik Bakanlığı Araştırma ve Planlama Kurulu Başkan Uzmanı
Prof. Dr. Gürol Ataman	Yükseköğretim Kurulu Üyesi
Prof. Kemal Karhan	Yükseköğretim Kurulu Üyesi
Hayrettin Utkanlar	Yükseköğretim Kurulu Üyesi
Dr. Oğuz Velibeidoğlu	Kıbrıs Türk Federe Devleti Temsilcisi (Eğitim Öğretim Genel Müdürü)
Ali Dinçer	Kıbrıs Türk Federe Devleti Temsilcisi (Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi)
Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal	Türk Tarih Kurumu
İhsan Özçukurlu	Millî Eğitim Vakfı
Yahya Bulutlu	Hacettepe Eğitim Vakfı
Prof. Dr. Suat Sinanoğlu	UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı
Dr. A. Hamdi Turgut	Türkiye Sağır - Dilsiz Dernekleri Millî Federasyonu Baş Müşaviri
Doç. Dr. Nurkut İnan	Türk Eğitim Derneği Başkanı
Ahmet Gürtaş	Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Cevat Geray	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu	Ankara Üniversitesi D. T. C. Fakültesi Öğ. Üye.
Prof. Dr. Emel Doğramacı	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. İ. Ethem Özgüven	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Hasan Ali Koçer	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Prof. Dr. Hıfzı Doğan	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu	Ankara Üniversitesi D. T. C. Fakültesi Öğ. Üye.
Doç. Dr. Kamuran Çilenti	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Yıldız Kuzğun	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Mehmet Ali Kısakürek	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Y. Kemal Kaya	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Cevat Alkan	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Halil Tekin	Ankara Üniversitesi D. T. C. Fakültesi Öğ. Üye.
Doç. Dr. Enise Kandemir	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Neda Armaner	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğ. Üye.
Doç. Dr. Muharrem Kepçeoğlu	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Yahya Özsoy	Eskişehir İ. T. İ. A. Öğretim Üyesi
Doç. Dr. İlhan Akhun	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Doç. Dr. Saim Kaptan	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Mustafa Aydın	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Niyazi Karasar	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Dr. Ayhan Hakan	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dr. Nizamettin Koç	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dr. Tanju Gürkan	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dr. Veysel Sönmez	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Dr. Aytaç Açıkalın	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Dr. Adil Türkoğlu	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üye.
Dr. Yaşar Baykul	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Nazım Çoker	Yüksek Eğitim Genel Müdürü
Siret Yazlak	Dışilişkiler ve Yurtdışı Eğitim Genel Müdürü
Fevzi Demirkol	Din Eğitimi Genel Müdürü
Abdullah Çelik	Erkek Teknik Eğitimi Genel Müdürü
Nurten Tanrıkulu	Kız Teknik Eğitimi Genel Müdürü
İrfan Berker	Ticaret ve Turizm Eğitimi Genel Müdürü
Fikri Yanıkömeroğlu	Yaygın Eğitim Genel Müdürü
Mustafa Orman	Çıraklık Eğitimi Genel Müdürü
Yusuf Şahin	Personel Genel Müdürü
Suat Günden	Yayımlar Genel Müdürü
Saim Erdem	Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı (Müşavir Müfet.)
Turgut Toker	Hukuk Müşaviri
Selahattin Meydan	Bakanlık Müşaviri (Personel Genel Müdürlü.)

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Ercan Kubilay	Özel Eğitim Kurumları Daire Başkanı
Şevki Ulus	Beden Eğitimi İzcilik Daire Başkanı
Dr. Rıdvan Süer	Hizmetiçi Daire Başkanı
Hasan Karatepe	Özeleğitim Daire Başkanı
Kenan Okan	Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Baş.
İlker Uz	Komptrolörlük Daire Başkanı
Muammer Sert	Eğitim Araçları Daire Başkanı
Ayşe Dursun Tavbek	Yaygın Eğitim Enstitüsü Müdürü
Eyüp Topçu	Bakanlık Baş Müşaviri
Cengiz Kırıkoğlu	Bakanlık Müşaviri
Sami Uslu	Bakanlık Müşaviri
Şükrü Yüksel	Bakanlık Müşaviri
Ömer Hatipoğlu	Bakanlık Müşaviri
Yılmaz Şakir Moray	Bakanlık Müşaviri
Doğan Kızıloğlu	Bakanlık Müşaviri
Erkut Iral	Bakanlık Müşaviri
Zeki Alan	Bakanlık Müşaviri
Hüseyin Parlak	Bakanlık Müşaviri
Şener Tek	Bakanlık Müşaviri
Turgut Sanal	Bakanlık Müşaviri
İlhat Şeniz	Bakanlık Müşaviri
Yalçın Turanalp	Bakanlık Müşaviri

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Adil Onuk	Bakanlık Müşaviri
Yüksel Özek	Bakanlık Müşaviri
Vehbi Güzel	Bakanlık Müşaviri
Kazım Özsan	Bakanlık Müşaviri
Nizamettin Aydın	Bakanlık Müşaviri
Duran Dinçek	Bakanlık Müşaviri
Rasim Özyürek	Bakanlık Müşaviri
Hidayet Sönmez	Bakanlık Müşaviri
Ekrem Ortakçılar	Bakanlık Müşaviri
Mahmut Sayınalp	Bakanlık Müşaviri
M. Tevfik İnce	Bakanlık Müşaviri
Altan Alpar	Bakanlık Müşaviri
Orhan Demirel	Bakanlık Müşaviri
Filiz Güngör	Bakanlık Müşaviri
Adil Aral	Bakanlık Müşaviri
Suna Önsan	Bakanlık Müşaviri
Mevlüt Ertuğrul	Mesleki ve Teknik Etüd ve Programlama Daire Başkanı
Nıyazi Aydoğdu	İşletme ve Donatım Daire Başkanı
Mümin Çamlıbel	Mesleki ve Teknik Koordinasyon Daire Başkanı
Uluer Engin	Teşkilât ve Kadro Daire Başkanı

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Şaban Dede	Bilgi İşlem Daire Başkanı
Opr. Dr. Nazım Gönül	Sağlık İşleri Daire Başkanı
A. Remzi Sezgin	İnşaat Emlak Daire Başkanı
Yaşar Pa- naksız	Destek Hizmetleri Daire Başkanı
İbrahim Küçükyumuk	Muhasebe Müdürü
Turgut Fanuscu	Savunma Sekreteri
Güner Kurtuluş	İstihbarat Grubu Başkanı
Selman Baysal	Sıkıyönetim Koordinasyon Ünitesi
Refik Seymenoğlu	Sıkıyönetim Koordinasyon Ünitesi
Saim Özcan	Personel Atama Genel Müdür Yardımcısı
Mükerrem İnceoğlu	F. R. T. M. Müdürü
Dr. Rıfkı Can	Gazi Yüksek Öğretim Okulu Öğretmeni
Sabri Kırlı	Millî Eğitim Bakanlığı Baş Müfettişi
Cavit Gürsoy	Okulöncesi ve Temeleğitim Genel Müdür Yard.
Osman Kaptan	Yaygın Eğitim Genel Müdür Yardımcısı
Ayten Akbaş	Yüksek Eğitim Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığı Uzmanı
Ulviye Taşcı	Etüd ve Programlama Dairesi Birim Müdürü
Rasim Bakırcı	Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
Cemil Gür	Talim ve Terbiye Başkanlığı Daire Başkanı
Ömer Ünal	Talim ve Terbiye Başkanlığı Daire Başkanı

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Vahap Çepe	Talim ve Terbiye Başkanlığı Daire Başkanı
Eşref Kılıç	Talim ve Terbiye Başkanlığı Daire Başkanı
Hüseyin Kızılay	Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
Hidayet Telli	Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Özay Aysal	Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
Nezahat Seçkin	Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Adnan Erçenk	Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
İrfan Zorlu	Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Peyman Eren	Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
Tayip Duman	Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Turan Kömürcügil	Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu Md.
Yurdanur Atlıoğlu	Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Ok. Öğrt.
Seher Özdoğan	Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu Md.
Dr. Sevim Tunç	Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu Öğrt.
Ali Bitik	Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
Prof. Dr. Feriha Baymur	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Fuat Turgut	Emekli Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Mithat Enç	Emekli Öğretim Üyesi
Hüsnü Cırıtlı	Emekli Öğretmen
Mürüvvet Avni Özkan	Emekli Öğretmen

XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINA DAVET EDİLEN MÜŞAHİTLER

Âli Ölmezoğlu	Emekli Öğretmen
Hüseyin Hüsnü Tekışık	Emekli Öğretmen
Rauf İnan	Emekli Öğretmen
Ahmet Önertürk	Emekli Öğretmen
Şerafettin Gülyurtlu	Emekli Öğretmen
Coşkun Ertepınar	Emekli Öğretmen
Fethi Ülkü	Emekli Öğretmen
Hasan Mançuhan	Emekli Öğretmen
Beşir Göğüş	Emekli Öğretmen
Kemal Demiray	Emekli Öğretmen
H. Bedrettin Ülgen	Emekli Öğretmen
M. Ziya Erkan	Emekli Öğretmen

ŞÛRA ÜYELERİNE SUNULAN DİĞER YAYINLAR

1. 1923 - 1982 öğretim yılları, okul, öğretmen, öğrenci sayıları (Talim ve Terbiye Başkanlığı Plânlama Araştırma Dairesi Araştırma Bürosu Yayını Ankara Mart 1982)

2. Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması (Talim ve Terbiye Başkanlığı Yayını Ankara 1982)

No. 9458

TOPTAN SATIŞ
İstanbul Devlet Kitapları Müdürlüğü
Ankara, İzmir, Adana, Samsun, Elazığ, Erzurum,
Trabzon ve Van Bölge Şeflikleri

PERAKENDE SATIŞ
Millî Eğitim Yayınevleri
ve Bakanlık Yayınları satıcısı kitapçılar

% 6 KDV DAHİL FİYATI : 32000 LİRA
(30189 Lira + 1811 Lira)